

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 55.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1900,

med 3 Karter.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1900,
avec 3 cartes).*

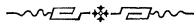
Udgiven

af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1902.

For Aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, Tredie Række.
For Aarene 1898 og 1899 se Norges officielle Statistik, Fjerde Række
Nr. 1 og 27.

Indhold.

(Table des matières).

	Side.
A. Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget 1900. (<i>Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1900</i>).	1*
Fortegnelse over Tabellerne. (<i>Liste des tableaux</i>).	
I. Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale (<i>Section médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies</i>).	1*
II. Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer (<i>La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes par départements</i>).	6*
III. Dødeligheden i Byerne (<i>La mortalité dans les villes</i>).	7*
IV. Døde i Forhold til 1000 levende Fødte (<i>Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants</i>).	9*
V. Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelte paa Amter (<i>Les maladies épidémiques dans les départements</i>).	10*
VI. De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjon og Alder (<i>Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge</i>).	14*
VII. De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme (<i>Les maladies épidémiques dans les villes par mois</i>).	16*
VIII. Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer (<i>Les maladies épidémiques dans les villes par départements</i>).	17*
IX. Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidefeber, Skarlagensfeber, Difteri og Lungebetændelse (<i>Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants</i>).	19*
X. Dødsfald paa Barselseng (<i>Décès pendant les couches dans les départements</i>).	20*

	Side.
XI. Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	21*
XII. Paa Sygehusene indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit	22*
(<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la wréthrite dans les hôpitaux</i>).	
XIII. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme	23*
(<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	
XIV. Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne	25*
(<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	
XV. Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1900	26*
(<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900</i>).	
XVI. Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis, særskilt for Sygdomsform og Kjønn i Aarene 1856—1900	27*
(<i>Tableau des lépreux par forme de la maladie et par sexe en 1856—1900</i>).	
XVII. Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskjellige Amter for Aarene 1898—1900	28*
(<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1898—1900</i>).	
XVIII. Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder	30*
(<i>Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne</i>).	
XIX. Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af ²⁷ / ₆ 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner	32*
[<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du ²⁷/₆ 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	
XX. Chirurgiske Operationer	34*
(<i>Opérations chirurgicales</i>).	
XXI. Af Lægerne udførte obstetriciske Operationer	40*
(<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	
XXII. Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn	42*
(<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	
XXIII. Tvillingfødsler med kunstig Forløsning	43*
(<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	
XXIV. Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskjellige Indikationer	44*
(<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation, g) par embryotomie, h) par avortement provoqué — d'après les indications différentes</i>).	
XXV. Fødte og Døde	47*
(<i>Naissances et décès</i>).	
XXVI. Fødte og Døde i Bygderne og Byerne	48*
(<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	

Side.

XXVII.	Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amterne (Bydistrikt og Landdistrikt) samt i de enkelte Lægedistrikter.....	50*
	<i>(Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux).</i>	
XXVIII.	De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom.....	52*
	<i>(Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence).</i>	
XXIX.	Vakcinerede.....	53*
	<i>(Vaccination).</i>	
XXX.	Oversigt over en Del udførte retsmedicinske Forretninger.....	54*
	<i>(Liste des actes médicaux forenses).</i>	
XXXI.	Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne.....	61*
	<i>(Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés).</i>	
XXXII.	Apothekene og deres Personale.....	66*
	<i>(Des pharmacies et de leur personnel).</i>	
XXXIII.	Syfilis paa Sygehusene.....	70*
	<i>(La syphilis dans les hôpitaux).</i>	
XXXIV.	Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus.....	72*
	<i>(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).</i>	
XXXV.	Antal af de paa Sygehusene behandlede Syge.....	74*
	<i>(Mouvement des malades dans les hôpitaux).</i>	
XXXVI.	Kjendte Dødsårsager.....	78*
	<i>(Causes de décès).</i>	
XXXVII.	Kjendte Dødsårsager i Riget efter Kjøen og Alder.....	86*
	<i>(Causes de décès par sexe et par âge).</i>	
XXXVIII.	Kjendte Dødsårsager i Byerne.....	94*
	<i>(Causes de décès dans les villes).</i>	
XXXIX.	Kjendte Dødsårsager i Byerne efter Kjøen og Alder.....	104*
	<i>(Causes de décès dans les villes par sexe et par âge).</i>	
XL.	En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelt paa Lægedistrikter og Maaneder.....	112*
	<i>(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).</i>	

B. Beretninger for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

(Rapports spéciaux pour les départements différents).

I.	Kristiania By.....	1
II.	Akershus Amt.....	23
III.	Smaalenenes —.....	33
IV.	Buskerud —.....	43
V.	Jarlsberg og Larvik —.....	54
VI.	Hedemarkens —.....	64
VII.	Kristians —.....	78
VIII.	Bratsberg —.....	91
IX.	Nedenes —.....	103
X.	Lister og Mandal —.....	114

	Side.
XI. Stavanger Amt.....	124
XII. Søndre Bergenhus —	142
XIII. Bergens By	156
XIV. Nordre Bergenhus Amt.....	171
XV. Romsdals —	189
XVI. Søndre Trondhjems —	205
XVII. Nordre — — —	226
XVIII. Nordlands —	237
XIX. Tromsø —	257
XX. Finmarkens —	271
C. Anhang.	
<i>(Appendices).</i>	
Sundhedsforskrifter, approberede i 1900.....	283
<i>(Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1900).</i>	
Om de hygienske Forhold m. v. i Steigen Lægedistrikt (af Distrikts- læge Arnesen)	313
<i>(Extrait du rapport médical de district de Steigen en 1900).</i>	

En 1900 l'état sanitaire du royaume a été, en général, satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été de 169 552 (en 1899: 194 567). Parmi les maladies prédominantes il faut citer la grippe, qui a régné en épidémie dans presque tout le pays, mais qui c'est manifestée moins répandue qu'à l'année précédente. La pneumonie a été moins fréquente que pendant les quatre dernières années, mais la mortalité en a été plus grande (15,9 pct.). La scarlatine a été répandue notamment dans la ville de Christiania et dans quelques districts de l'Est. La rougeole et la coqueluche ont continué leur cours épidémique, la première maladie notamment dans la ville de Bergen et dans les départements de l'Ouest, la seconde dans quelques départements de l'Est. Les oreillons ont été plus fréquents que d'habitude. Le typhus, n'étant connu que dans les départements de Tromsø et de Finmarken, a été assez rare. La fièvre typhoïde a gagné un peu de terrain dans les départements de Smaalenene et de Tromsø. La diphtérie a été moins fréquente que pendant les dix-huit dernières années (la mortalité n'en a pas dépassé 10,8 pct.). 2 cas isolés de variole sont constatés dans la ville de Drammen. Les affections gastriques ont été moins nombreuses que d'habitude, les maladies catarrhales ont été de fréquence générale.

La mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 200 700, a été de 15,9 sur 1 000. Le nombre de décès a été de 34 932, celui de mort-nés 1 616. Le nombre des naissances 66 149 a dépassé de 31 217 le nombre des décès.

961 ont péri par suite d'accidents malheureux, 117 par suicide, 16 par homicide.

Parmi les 33 838 décès (morts par accidents non compris), les médecins ont indiqué la cause pour 27 861 (82,3 pct.). Le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 888), la décrépitude (3 895), les maladies cancéreuses (2 008), la bronchite aiguë, la pneumonie catarrhale et la laryngite (1 625), la pneumonie (1 571), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors du poumon (1 486), les maladies organiques du coeur (1 265), la débilité congénitale (1 158), l'apoplexie cérébrale (1 141), la diarrhée et la cholérite (867), la bronchite chronique (784), la maladie de Bright (643), les convulsions des enfants (492), la paralysie du coeur (447), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (382), la coqueluche (365), la grippe (340), la méningite suppurative (322).

Dans les hôpitaux, sur lesquels il y a des rapports, ont été traités 16 691 malades, dont 14 956 sont sortis, 1 688 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 11,3 sur 100.

Dans 11 asiles d'aliénés ont été traités 2 484, dont 684 sont sortis, 147 sont décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 121.

La vaccination a été pratiqué sur 49 447 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 711.

Il y a 1 144 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 130.

Trykfeil og Rettelser.

- Side 44*. Linje 5 f. o. staar: H) par kéfalotripsie, læs: par avortement provoqué.
— 11. — 10 f. n. i Rubriken 0—1 Aar staar: 1 107, læs 1 122.
— — — i 1ste Døgn staar: 112, læs 114.
— 132. Nederste Linje staar: N. Lund, læs H. Lund.
— 154. Linje 11 f. o. staar: Indre Søndhordland, læs Søndre Midthordland.

I Medicinalberetningen for 1899.

- Side VII. Linje 22 f. o. staar: 32 253, læs 28 445.
— — — 23 — — 80,7 pCt, læs 80,5 pCt.
— 126. — 3 f. n. Under Rubrik Fladeindhold staar: 693,27, læs 693,29.
— 127. — 16 — — — — — 66,29, — 68,29.
— — — 13 — — — — — 46,02, — 46,92.
— — — 11 — — — — — 404,12, — 404,21.
— 202. — 11 f. o. Herredsstyret, læs Kredsmodet.
— — — 16 — — — —

Efter Byggeplaner tilføies: Af samme Grund vovede heller ikke Amtsskolestyret at gjøre Indsigelser, skjønt det førte til Protokols en Beklagelse af, at ikke en af Doktorens Tegninger var valgt.

- 204. I Indre Fosen staar: 4 Læger, læs 3.
— 205. Tilføies 1 Tandlæge i Vardø By.
-

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinater.	Apothek og Filialapothek
I.	1. Kristiania (By)	16,55	229 101	267	82	113	-	21
II.	Akershus Amt	5 223,70	116 896	43	1	40	36	4
	2. Aker	1 035,30	48 554	21	-	15	9	2
	3. Ullensaker	2 086,88	34 491	10	1	10	12	1
	4. Høland	1 319,50	14 121	4	-	7	8	-
	5. Follo	782,02	19 730	8	-	8	7	1
III.	Smaalenenes Amt	4 143,82	136 167	55	11	53	28	13
	6. Eidsberg	1 405,96	22 099	7	1	16	9	1
	7. Moss	783,91	23 748	15	1	12	6	2
	8. Sarpsborg	701,12	60 674	18	6	11	7	7
	9. Hvaler	1 252,83	29 646	15	3	14	6	3
IV.	Buskerud Amt	14 816,83	112 743	43	10	49	18	8
	10. Drammens Stadsfysikat .	6,86	23 153	13	6	8	-	3
	11. Drammen	596,32	15 696	4	-	4	2	-
	12. Ringerike	1 697,54	16 848	7	2	10	4	1
	13. Modum	2 360,30	27 496	10	-	12	2	2
	14. Nes	2 873,76	7 346	1	-	4	3	1
	15. Aal	2 657,00	5 165	2	-	2	2	-
	16. Sandsvær	1 324,75	12 734	4	2	6	2	1
	17. Rollag	3 300,30	4 305	2	-	3	3	-
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	2 319,58	101 003	36	12	44	14	8
	18. Tønsberg	781,11	46 422	17	6	21	9	3
	19. Hof	866,52	20 259	7	1	10	1	2
	20. Larvik	671,95	34 322	12	5	13	4	3

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km. ²	Tilstede- værende Folke- mængde. 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.	Apothek og Filiapotek	
VI.	Hedemarkens Amt ¹⁾	27 452,52	126 703	45	8	48	44	6	
	21. Solør og Odalen	3 569,27	32 401	11	2	9	9	1	
	22. Hedemarken	2 627,75	45 586	18	4	14	9	3	
	23. Søndre Østerdalen	2 987,01	20 234	6	2	5	6	1	
	24. Trysil	10 829,64	6 699	2	-	5	5	-	
	25. Rendalen		10 656	4	-	8	7	-	
	26. Tønsset	6 351,11	10 370	4	-	7	8	1	
VII.	Kristians Amt	25 342,32	116 280	42	5	46	37	5	
	27. Hadeland og Land	2 932,19	26 885	10	1	14	7	1	
	28. Søndre Valdres	2 488,38	9 924	5	1	5	5	1	
	29. Nordre —	2 943,32	6 937	3	-	4	4	-	
	30. Toten	1 486,52	28 055	10	1	7	7	2	
	31. Faaberg	2 359,51	16 733	7	2	5	4	1	
	32. Ringeby	3 166,69	11 896	4	-	3	3	-	
	33. Lom	5 801,15	9 230	2	-	4	4	-	
	34. Lesje	4 164,56	6 620	1	-	4	3	-	
VIII.	Bratsberg Amt	15 189,09	98 298	39	7	54	36	9	
	35. Skien	1 066,24	38 210	16	5	20	6	4	
	36. Kragerø	1 650,41	21 982	7	1	9	6	2	
	37. Hollen	1 141,81	11 870	5	-	8	4	1	
	38. Sauland	1 716,04	7 441	3	1	5	5	1	
	39. Kviteseid	2 256,07	7 841	2	-	4	6	1	
	40. Laardal	4 151,00	7 560	5	-	6	5	-	
	41. Tinn	3 207,52	3 394	1	-	2	4	-	
IX.	Nedenes Amt	9 348,00	75 925	30	7	36	23	6	
	42. Østre Nedenes	874,16	23 762	8	2	8	6	2	
	43. Vestre —	1 131,99	37 607	18	5	19	7	4	
	44. Aamli	1 995,71	5 995	2	-	4	4	-	
	45. Evje	1 139,43	4 201	1	-	3	4	-	
	46. Sætersdalen	4 206,71	4 360	1	-	2	2	-	
X.	Lister og Mandal Amt	7 264,25	78 259	29	9	50	29	5	
	47. Kristiansands Stadsfysik	16,04	14 701	15	5	10	-	2	
	48. Oddernes	1 146,96	21 937	5	2	14	8	1	
	49. Undal	1 960,28	11 399	2	-	7	7	-	
	50. Lyngdal	841,83	6 302	1	-	2	4	-	
	51. Vanse	268,34	9 015	3	-	8	4	1	
	52. Flekkefjord	3 030,80	14 905	3	2	9	6	1	
XI.	Stavanger Amt	9 147,15	125 658	37	10	76	40	8	
	53. Sogndal	790,77	5 917	2	-	4	3	-	
	54. Egersund	1 298,02	13 627	3	1	5	3	1	
	55. Sandnes	1 955,84	17 092	5	-	7	5	1	
	56. Stavanger Stadsfysikat	6,26	29 877	14	6	25	-	3	
	57. Stavanger	228,16	9 994	1	-	5	6	-	
	58. Finnø	1 521,19	10 524	3	-	8	8	-	
	59. Sand	2 495,48	9 429	2	-	6	6	-	
	60. Karmøen	447,22	13 821	3	-	9	5	1	
	61. Haugesund ²⁾	404,21	15 357	4	3	7	4	2	

¹⁾ Jfr. Anm. under Søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører ogsaa Sveen og Vikebygd Herreder af Søndre Bergenhus Amt, hvis Fladeindhold og Indbyggerantal (214,23 km.², 2 922 tilstedeværende Indbyggere) ikke er medregnet i Summen. Medregnes disse, bliver Fladeindholdet for Lægedistriktet 618,44 km.² og Indbyggerantal 18 279.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.)		1	2	3	4	5	6	7	8	
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal						
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.	Apothek og Fihalapothek		
XII.	Søndre Bergenhus Amt...	15 606,40	132 687	28	-	73	64	1		
	Vikebygd Herred ¹⁾	83,39	1 075	}	-	-	3	2	-	
	Sveen — ¹⁾	130,84	1 847		-	-	-	-	-	-
	62. Indre Søndhordland	1 094,72	8 282		2	-	6	4	-	-
	63. Ytre —	602,51	10 416	4	-	7	7	-	-	
	64. Tysnes	1 042,50	9 040	2	-	7	7	-	-	
	65. Indre Hardanger	5 554,45	9 958	3	-	7	7	-	-	
	66. Ytre —	877,34	7 758	2	-	4	4	-	-	
	67. Voss	2 073,52	11 942	3	-	4	3	1	-	
	68. Søndre Midthordland ...	995,43	15 050	4	-	5	6	-	-	
	69. Nordre —	433,22	19 808	2	-	8	5	-	-	
	70. Osteroen	1 561,93	17 276	4	-	10	8	-	-	
	71. Alversund	242,79	7 323	1	-	4	4	-	-	
	72. Lindaas	913,76	12 912	1	-	8	7	-	-	
XIII.	73. Bergen (By).....	13,55	71 867	54	16	36	-	6		
XIV.	Nordre Bergenhus Amt...	18 481,51	88 214	26	-	64	54	2		
	74. Lærdal	3 625,86	7 045	3	-	4	5	1		
	75. Lyster	2 225,15	5 215	1	-	3	3	-		
	76. Sogndal	887,33	5 168	1	-	3	3	-		
	77. Vik	1 792,24	8 138	3	-	9	5	-		
	78. Gulen	885,00	6 527	1	-	5	4	-		
	79. Kirkebø	1 467,57	6 350	2	-	6	4	-		
	80. Ytre Søndfjord.....	874,86	8 208	3	-	6	4	1		
	81. Indre —	} 2 572,45	7 381	2	-	5	5	-		
	82. Gløppen		6 026	1	-	3	3	-		
	83. Kinn	1 160,16	9 091	4	-	6	6	-		
	84. Ytre Nordfjord.....	549,47	7 288	2	-	4	4	-		
	85. Nordfjordeidet	} 2 441,42	4 767	1	-	4	2	-		
	86. Indviken		7 010	2	-	6	6	-		
XV.	Romsdals Amt.....	14 989,61	136 519	40	4	87	75	7		
	87. Vestre Søndmør	918,51	13 067	4	-	9	9	-		
	88. Indre —	1 241,27	8 668	3	-	5	5	1		
	89. Østre —	2 040,94	6 390	1	-	7	7	-		
	90. Ørskog	723,33	7 098	2	-	3	3	-		
	91. Nordre Søndmør	314,82	24 245	6	2	13	7	2		
	92. Ytre Romsdal.....	1 164,65	17 827	6	-	12	10	1		
	93. Indre —	2 525,43	10 300	3	-	6	8	-		
	94. Søndre Nordmør	817,52	24 631	6	2	14	8	3		
	95. Sundalen	1 951,22	5 532	3	-	6	6	-		
	96. Surendalen	2 065,16	8 490	3	-	5	5	-		
	97. Nordre Nordmør	1 226,76	10 271	3	-	7	7	-		
XVI.	Søndre Trondhjems Amt.	1 8608,91	134 718	57	9	82	46	6		
	98. Trondhjems Stadsfysikat	35,24	38 651	28	8	29	-	4		
	99. Strinden	689,47	13 395	6	-	5	5	-		
	100. Selbu	2 545,04	5 119	1	-	2	2	-		

1) Sveen og Vikebygd Herreder hører til Haugesund Lægedistrikt: se Anm. 2 Side 2*

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek og Filialapothek	
	101. Røros ¹⁾	3 472,57	6 850	2	1	4	3	1	
	102. Guldalen	2 972,67	13 139	3	-	8	8	-	
	103. Opdal ²⁾	2 820,84	5 105	2	-	3	3	-	
	104. Orkedalen	1 943,59	14 208	5	-	11	6	1	
	105. Hitteren	921,83	9 912	2	-	6	6	-	
	106. Hevne	1 090,45	4 998	2	-	3	3	-	
	107. Ytre Fosen	618,78	9 342	2	-	3	2	-	
	108. Indre —	806,79	7 514	2	-	4	4	-	
	109. Nordre —	1 779,38	7 241	2	-	4	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt	22 522,43	83 449	28	3	43	45	4	
	110. Stjørdalen	2 269,56	11 186	3	-	4	4	1	
	111. Frosten	646,72	8 239	3	-	4	4	-	
	112. Levanger	2 061,10	12 909	7	1	6	4	1	
	113. Indreøen	985,62	10 431	2	-	5	7	-	
	114. Stenkjær	2 193,89	11 078	5	1	6	7	1	
	115. Grong	10 039,99	7 604	2	-	5	8	-	
	116. Namsos	1 302,37	7 373	3	1	3	3	1	
	117. Fosnes	1 323,00	4 610	1	-	3	3	-	
	118. Kolvereid	1 085,30	4 758	1	-	3	3	-	
	119. Vikten	614,88	5 261	1	-	4	2	-	
XVIII.	Nordlands Amt	38 340,10	150 637	46	3	87	57	5	
	120. Brønnø	2 628,47	12 759	3	-	6	5	1	
	121. Alstahaug	1 448,22	11 917	3	-	6	3	-	
	122. Vefsen	6 496,09	7 305	2	1	5	2	1	
	123. Ranen	6 192,23	13 772	5	-	6	5	-	
	124. Lurø	1 853,44	8 826	2	-	5	3	-	
	125. Gildeskaal	1 849,77	5 731	1	-	3	3	-	
	126. Bodø	535,79	9 627	4	2	6	2	1	
	127. Folden	2 270,75	4 642	1	-	4	3	-	
	128. Skjerstad	3 980,19	9 426	4	-	3	3	-	
	129. Steigen	433,74	3 533	1	-	2	1	-	
	130. Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1	-	
	131. Lødingen	2 832,05	6 205	1	-	5	4	-	
	132. Ofoten	3 011,10	11 426	3	-	4	3	-	
	133. Flakstad	315,47	4 166	2	-	4	3	-	
	134. Buksnes	895,32	9 532	3	-	9	5	-	
	135. Østlofoten		6 509	3	-	4	4	1	
	136. Hadsel	944,02	11 898	4	-	8	2	1	
	137. Sortland	1 594,62	10 229	3	-	6	5	-	
XIX.	Tromsø Amt	26 246,05	72 966	22	3	36	34	3	
	138. Trondenes	1 543,69	13 568	6	-	6	7	1	
	139. Ibbestad	1 660,95	8 741	2	-	3	2	-	
	140. Tranø	1 083,02	5 099	2	-	4	3	-	
	141. Berg	609,10	2 305	1	-	2	2	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens Amt hørende Dele af Tolgen Herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn af Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstede- værende Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.	Apothek og Filialapothek	
	142. Lenviken	1 198,47	6 391	1	-	3	4	-	
	143. Maalselven	5 896,05	5 091	3	-	3	3	-	
	144. Balsfjorden	1 565,28	4 497	1	-	2	2	-	
	145. Tromsø	1 550,09	12 214	3	3	5	3	2	
	146. Lyngen	3 682,27	6 185	1	-	3	4	-	
	147. Karlsø	1 417,91	3 156	1	-	2	1	-	
	148. Skjervø	6 039,22	5 719	1	-	3	3	-	
XX.	Finmarkens Amt	46 404,59	33 387	1) 13	1	27	31	3	
	149. Alten	12 148,35	5 862	1	-	5	4	-	
	150. Loppen	1 282,23	2 132	1	-	2	3	-	
	151. Hammerfest	3 397,36	4 305	2	-	3	3	1	
	152. Maasø	535,80	3 808	1	-	5	7	-	
	153. Kistrand	11 966,07	2 553	1	-	2	3	-	
	154. Lebesby	8 595,13	4 812	1	-	2	1	-	
	155. Tanen								
	156. Vardø	2 019,28	3 681	2	1	3	3	1	
	157. Vadsø	2 394,52	4 322	1	-	3	-	1	
	158. Sydvaranger	4 065,85	1 912	1	-	1	3	-	
		321 476,96	2 221 477	980	201	1144	711	130	

1) Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Folkemængden. Den for Rigets Amter og Lægedistrikter opførte Folkemængde (Tabel I) er den tilstedeværende Folkemængde, anført efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Resultaterne af Folketællingen i Norge den 3die December 1900. Til Beregning af Dødelighedsforhold og andre Forholdsberregninger i Aaret er derimod benyttet den af det statistiske Centralbureau til Medicinaldirektøren meddelte Opgave over den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Aaret 1900 (Tabel II).

Sundhedstilstanden var i det Hele tilfredsstillende; Influenza herskede epidemisk, men mindre udbredt end Aaret forud; Skarlagensfeber, Kusma og Kighoste forekom hyppigere, medens Mæslinger og akut Diarré optraadte sjældnere end i 1899.

Det samlede Antal af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for Aaret 169 552, hvoraf 6 086 dødelige, mod 194 657 med 7 166 Dødsfald i 1899.

De hyppigst forekommende epidemiske Sygdomme var som vanlig de akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne, deri ogsaa indbefattet katarralsk Lungebetændelse og Laryngit. Katarrerne udgjorde 39,4 pCt. af samtlige anmeldte Tilfælde. Dernæst i Hyppighed kommer Influenza, som udgjorde 16,0 pCt. og akut Diarré (Kolerine) 14,5 pCt. af samtlige. Af croupøs Lungebetændelse

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Amter.	Hele Riget.				Bygderne.				Byerne.			
	Beregnet tilstedev. Middelbefolkning.	Antal Dødsfald i 1900.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstedev. Middelbefolkning.	Antal Dødsfald i 1900.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstedev. Middelbefolkning.	Antal Dødsfald i 1900.	Døde af 1000 Levende.	
			1900.	1899.			1900.	1899.			1900.	1899.
Riget.....	2 200 700	34 932	15,9	16,9	1 585 500	24 497	15,5	16,4	615 200	10 435	17,0	18,2
1. Kristiania.....	225 900	3 758	16,6	18,7	-	-	-	-	225 900	3 758	16,6	18,7
2. Akershus.....	111 500	1 697	15,3	18,9	108 100	1 647	15,2	18,7	3 200	50	15,6	24,8
3. Smaalene.....	133 100	2 121	15,9	17,5	92 200	1 479	16,0	17,8	40 900	642	15,7	17,0
4. Buskerud.....	112 500	1 714	15,3	17,8	81 000	1 216	15,0	17,5	31 500	498	15,9	18,4
5. Jarlsberg og Larvik.....	101 700	1 585	15,6	18,9	65 500	1 028	15,7	18,6	36 200	557	15,4	19,5
6. Hedemarken.....	125 700	1 992	15,8	16,7	118 500	1 858	15,7	16,9	7 200	134	18,6	14,0
7. Kristians.....	116 000	1 556	13,4	15,7	110 200	1 467	13,3	15,7	5 800	89	15,4	16,3
8. Bratsberg.....	98 300	1 548	15,7	16,9	73 200	1 111	15,2	16,6	25 100	437	17,4	18,0
9. Nedenes.....	76 900	1 213	15,8	16,8	62 800	1 020	16,2	17,6	14 100	193	13,7	13,8
10. Lister og Mandal.....	76 000	1 467	19,3	18,6	54 600	1 060	19,4	18,4	21 400	407	19,0	19,2
11. Stavanger.....	121 900	2 233	18,3	17,2	79 400	1 384	17,4	15,5	42 500	849	20,0	20,8
12. Søndre Bergenhus.....	133 900	2 163	16,2	14,9	133 900	2 163	16,2	14,9	-	-	-	-
13. Bergen.....	71 500	1 305	18,2	15,9	-	-	-	-	71 500	1 305	18,2	15,9
14. Nordre Bergenhus.....	88 700	1 329	15,0	14,4	87 900	1 321	15,0	14,3	800	8	10,0	25,7
15. Romsdal.....	134 800	1 960	14,5	15,8	109 100	1 593	14,6	15,7	25 700	367	14,3	16,3
16. Søndre Trondhjem.....	133 800	2 362	17,7	18,1	96 500	1 653	17,1	18,2	37 300	709	19,0	18,0
17. Nordre —.....	82 200	1 227	14,9	15,7	76 500	1 147	15,0	15,5	5 700	80	14,0	18,0
18. Nordland.....	150 500	1 988	13,2	14,3	144 000	1 910	13,3	14,2	6 500	78	12,0	16,6
19. Tromsø.....	72 900	1 103	15,1	15,3	65 900	971	14,7	14,9	7 000	132	18,9	20,0
20. Finnmarken.....	33 300	611	18,3	19,8	26 200	469	17,9	19,0	7 100	142	20,0	22,9

Dødeligheden i Byerne.
La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstede- v. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal Døde i 1900.	Døde af 1000 Levende.					
				1900.	1899.	1898.	1897.	1896.	1895.
I.	Kristiania	229 101	3 758	16,4	18,7	17,1	17,4	19,4	18,0
II.	Drøbak	2 308	35	15,2	20,0	14,9	14,5	15,4	20,5
	Hvitsten	102	4	39,2	13,4	13,4	6,7	6,7	13,4
	Hølen	165	4	24,3	68,1	20,9	26,2	26,2	36,7
	Son	719	7	9,7	24,7	18,2	6,5	13,0	20,8
III.	Moss	8 900	148	16,6	18,8	12,9	18,8	12,7	14,6
	Sarpsborg	6 978	83	11,9	41,6	27,0	23,8	22,8	22,5
	Fredriksstad	14 553	215	14,8	16,8	13,7	15,8	17,2	15,3
	Fredrikshald	11 948	196	16,4	20,7	16,5	19,8	16,8	16,9
IV.	Drammen	23 153	355	15,3	20,5	20,0	15,8	14,7	18,2
	Holmsbu	389	11	28,3	23,0	11,5	4,6	20,6	39,0
	Hønefoss	2 005	39	19,5	21,3	19,2	16,6	14,6	14,6
	Kongsberg	5 696	93	16,3	21,2	15,3	14,2	18,5	17,9
V.	Svelviken	1 159	17	14,7	14,1	7,5	18,6	11,9	24,6
	Holmestrand	2 437	33	13,5	18,8	11,4	21,9	15,3	13,1
	Horten	9 093	125	13,7	19,6	21,2	16,7	18,4	18,9
	Aasgaardstrand	360	14	38,9	30,2	25,2	25,2	21,5	10,8
	Tønsberg	8 200	122	14,9	23,3	15,3	19,8	15,3	18,2
	Sandefjord	4 783	80	16,7	25,9	14,9	17,2	20,3	13,8
	Larvik	10 301	166	16,1	21,2	14,7	12,3	16,5	16,0
VI.	Kongsvinger	1 500	25	16,7	17,6	9,2	10,8	21,4	19,1
	Hamar	5 969	109	18,3	18,0	19,4	13,5	16,4	14,0
VII.	Gjøvik	3 249	39	12,0	25,2	22,3	17,3	14,4	12,2
	Lillehammer	3 179	50	15,7	25,8	17,1	24,7	15,4	22,6
VIII.	Brevik	2 159	44	20,4	18,1	14,0	10,5	20,1	25,6
	Porsgrund	4 804	83	17,3	22,4	12,2	16,1	19,0	18,2
	Skien	11 459	200	17,5	24,0	17,2	16,0	16,3	15,8
	Stathelle	472	10	21,2	29,0	14,5	14,5	14,5	28,9
	Langesund	1 344	20	14,9	17,1	11,4	22,8	22,7	15,4
	Kragerø	4 954	80	16,1	14,0	15,8	11,7	13,1	16,4

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III. (Forts.). Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 3die Decbr. 1900.	Antal Døde i 1900.	Døde af 1000 Levende.					
				1900.	1899.	1898.	1897.	1896.	1895.
IX.	Østerrisør	3 860	40	10,4	23,1	17,1	22,4	16,7	13,1
	Tvedestrand . . .	1 645	28	17,0	14,5	13,9	18,1	12,1	16,3
	Arendal	10 634	61	5,7	13,5	11,7	13,3	13,1	10,8
	Grimstad	2 764	33	11,9	12,2	13,2	12,8	12,8	12,9
	Lillesand	1 239	31	25,0	10,2	15,3	21,2	20,4	15,3
X.	Kristiansand . . .	14 701	243	16,6	19,1	14,8	18,0	17,7	20,1
	Mandal	3 656	93	25,4	20,7	21,3	18,5	21,0	20,2
	Farsund	1 627	33	20,3	31,6	17,1	21,8	25,7	26,3
	Flekkefjord	2 089	38	18,2	23,4	22,7	20,8	13,6	21,4
XI.	Sogndal	400	8	20,0	19,5	26,0	21,7	21,7	19,5
	Egersund	3 217	66	20,5	24,2	18,1	19,2	17,4	20,6
	Sandnes	2 607	45	17,3	17,6	18,1	21,2	26,0	29,0
	Stavanger	29 877	537	17,9	23,8	19,4	21,1	18,6	19,9
	Kopervik	981	9	9,2	20,2	11,4	24,0	24,0	20,2
	Skudeneshavn . . .	1 145	25	21,8	19,6	16,9	21,4	16,0	16,1
	Haugesund	7 693	159	20,7	23,8	19,3	19,9	17,3	16,7
XIII.	Bergen	71 867	1 305	18,2	15,9	15,1	17,8	16,8	16,6
XIV.	Florø	949	8	8,4	26,7	17,8	23,7	13,4	17,8
XV.	Aalesund	13 848	160	11,6	18,2	23,0	22,3	14,1	21,4
	Molde	1 789	29	16,1	22,3	14,5	18,7	17,5	18,7
	Kristiansund . . .	11 982	178	14,9	19,2	17,9	16,6	13,0	18,1
XVI.	Trondhjem	38 651	709	18,3	18,0	17,6	19,6	19,3	18,0
XVII.	Levanger	1 599	23	14,4	29,9	23,3	16,6	35,5	21,1
	Stenkjær	2 304	26	11,3	18,2	17,7	10,7	15,5	12,9
	Namsos	2 337	31	13,3	17,1	18,7	18,2	18,7	13,8
XVIII.	Mosjøen	1 446	22	15,2	19,0	21,5	18,1	6,9	14,7
	Bodø	5 031	56	11,1	22,7	18,4	20,8	16,6	18,2
XIX.	Tromsø	6 996	132	18,9	21,4	21,1	18,8	19,1	15,8
XX.	Hammerfest . . .	2 365	48	20,3	25,5	28,2	25,5	26,3	21,0
	Vardø	2 543	65	25,6	28,9	41,9	31,1	34,2	23,1
	Vadsø	1 971	29	14,8	26,0	25,5	24,3	24,9	27,7

Døde i Forhold til 1 000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1 000 enfants nés vivants.

Tabel IV.	1900.	1899.	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.	1893.	1892.	1891.
Riget.....	528	551	504	511	499	511	568	532	602	565
Byer	498	514	480	504	508	510	573	528	588	560
Bygder	542	567	514	513	495	512	566	534	607	566
Overøvrigheds- distrikter:										
Kristiania	455	497	477	478	525	466	562	494	578	559
Akershus.....	520	611	511	494	485	508	551	575	632	669
Smaalenene	497	540	452	491	464	499	495	480	619	517
Buskerud.....	508	579	547	464	467	542	535	533	563	532
Jarlsb. og Larvik	520	664	554	545	523	548	558	496	586	552
Hedemarken	528	592	440	446	457	452	546	546	605	562
Kristians.....	453	547	433	426	456	444	476	528	624	551
Bratsberg	576	724	461	528	495	551	513	503	594	553
Nedenes.....	600	614	565	654	593	544	637	538	662	662
Lister og Mandal	714	614	583	608	591	597	640	622	702	746
Stavanger	585	547	522	589	536	571	536	575	589	545
Søndre Bergenhus	589	538	540	573	497	491	575	489	485	497
Bergen	555	469	439	533	514	483	672	491	531	528
Nordre Bergenhus	587	528	517	536	474	486	521	456	444	502
Romsdal	522	545	528	531	487	529	558	502	527	515
Søndre Trondhjem	607	619	571	602	597	553	701	662	745	714
Nordre Trondhjem	541	556	559	609	586	561	655	680	751	712
Nordland.....	429	430	437	366	382	445	599	484	671	537
Tromsø	466	448	514	433	427	469	528	449	530	426
Finmarken	543	518	649	559	548	601	701	764	771	594

anmeldtes 5,8 pCt., af Kighoste 4,7 pCt., af Skarlagensfeber 3,3 pCt. og af Mæslinger 3,2 pCt.

De som angrebne af epidemisk Sygdom Anmeldte udgjorde 77 pro mille af den for Aaret beregnede Middelfolkemængde eller 12,8 pro mille mindre end Aaret forud. De største Tal har Bergen med 168,1 pro mille, Smaalenenes og Buskerud Amter med henholdsvis 119,7 og 112,4 pro mille samt Kristiania med 105,1 pro mille. Dernæst kommer Jarlsberg og Larvik, Stavanger, Søndre Trondhjems, Finmarkens og Nedenes Amter, hvor Antallet af Angrebne ligeledes i større eller mindre Grad overstiger Gjennemsnitstallet for Riget. De øvrige Amter har mindre Forholdstal end det gjennemsnitlige; det mindste har Søndre Bergenhus Amt med 29,6 pro mille, dernæst Tromsø, Nordre Bergenhus, Nordland og Nordre Trondhjems Amter. I Forhold til Aaret forud viser der sig en for det Meste ringe Stigning i Tilfældenes Antal for Kristians, Lister og Mandal,

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V.	Samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme.		Anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere.	Exantematisk Tyfus		Tyfoidefeber.		Cerebrospinalmeningit.		Børnekopper.
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Riget	169552	6086	77,0	26	2	1183	133	66	29	2
Byer	92623	2599	150,1	1	-	531	65	23	9	2
Bygder	76929	3487	48,5	25	2	652	68	43	20	-
Overøvrighedsdistrikter:										
1. Kristiania	23752	1015	105,1	-	-	70	10	-	-	-
2. Akershus	7154	283	64,5	-	-	22	2	-	-	-
3. Smaalenene	15938	508	119,7	-	-	132	17	1	-	-
4. Buskerud	12619	230	112,4	-	-	31	2	-	-	2
5. Jarlsberg og Larvik	9241	261	90,9	-	-	27	2	-	-	-
6. Hedemarken	9073	353	72,2	-	-	59	7	7	4	-
7. Kristians	6323	253	54,5	-	-	31	6	8	2	-
8. Bratsberg	7156	265	72,8	-	-	19	3	2	-	-
9. Nedenes	5982	183	77,8	-	-	14	6	-	-	-
10. Lister og Mandal..	4787	217	63,0	-	-	9	2	-	-	-
11. Stavanger	10639	420	87,3	-	-	23	7	2	-	-
12. Søndre Bergenhus..	3966	335	29,6	-	-	141	3	7	4	-
13. Bergen	12019	415	168,1	-	-	67	8	9	4	-
14. Nordre Bergenhus..	4291	166	48,4	-	-	50	9	5	3	-
15. Romsdal	7951	228	59,0	-	-	58	9	6	1	-
16. Søndre Trondhjem .	11319	341	84,6	-	-	87	9	14	7	-
17. Nordre —	4320	172	52,6	-	-	16	2	3	3	-
18. Nordland	7569	237	50,3	-	-	103	12	1	-	-
19. Tromsø	2813	154	38,6	6	1	162	10	-	-	-
20. Finmarken	2640	50	79,3	20	1	62	7	1	1	-

de bergenhussiske og Finmarkens Amter samt for Bergens By; i alle de øvrige Overøvrighedsdistrikter viser der sig Nødgang.

For 168 544 af de ialt opgivne 169 552 epidemiske Sygdomstilfælde er deres Optræden i de forskellige Maaneder opgivet. De fleste forekom som vanlig i Aarets 1ste Kvartal, betinget af de paa denne Aarstid mere almindelig optrædende akutte Katarrer og Influenza. De mindste Tal opgives for Sommermaanederne.

Om det opgivne Antal af epidemiske Sygdomstilfælde blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter findes Oplysninger i Tabel V.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1900 34 932

epidemiske Sygdomme fordelte paa Amter.

dans les départements.

Skarlagensfeber.		Mæslinger.		Difteri (Croup).		Blodgang.		Barsel-feber.		Pyæmi, Sæpthæmi.		Rosen.		Røde Hunde.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
5565	177	5384	216	1666	181	257	13	354	111	489	139	2005	69	265
2609	68	3838	160	769	58	56	-	70	20	168	49	800	31	179
2956	109	1546	56	897	123	201	13	284	91	321	90	1205	38	86
763	23	516	41	362	13	15	-	9	4	31	14	109	16	74
288	12	227	1	118	14	5	-	15	6	6	1	90	1	3
917	26	111	2	93	16	4	-	21	5	39	3	139	3	44
651	10	365	2	50	9	2	-	17	3	14	2	173	2	20
312	7	100	2	59	13	6	-	7	5	11	4	74	5	12
1122	47	139	4	44	8	28	8	29	6	15	7	115	5	12
66	1	87	1	29	5	4	-	16	5	50	9	142	3	13
288	5	240	2	50	3	8	-	6	3	25	9	105	1	28
133	4	73	4	53	4	5	-	20	7	15	7	82	4	5
145	3	11	-	26	5	-	-	9	3	11	7	107	4	2
85	4	266	32	266	23	6	1	24	11	25	10	123	-	2
80	1	417	28	100	12	50	-	28	10	35	9	84	5	2
37	-	2125	60	75	7	2	-	7	5	7	7	124	3	13
46	3	71	-	29	2	32	-	28	5	29	6	76	1	3
147	8	58	-	67	14	28	-	22	7	39	4	129	5	6
187	7	567	36	53	6	6	-	29	4	21	9	124	5	17
60	-	4	1	34	3	-	-	21	4	30	5	48	1	-
194	15	4	-	68	10	-	-	27	11	44	11	111	4	9
37	1	-	-	62	11	56	4	13	5	27	11	26	1	-
7	-	3	-	28	3	-	-	6	2	15	4	24	-	-

eller 15,9 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde. I 1899 var Dødeligheden 16,9 pro mille.

I Bygderne (15,5 pro mille) var den lidt lavere end Gjennemsnitsdødeligheden for Riget og 0,9 pro mille lavere end Aaret forud; i Byerne (17,0 pro mille) var den noget større end Gjennemsnitsdødeligheden for Riget, men 1,2 pro mille lavere end i 1899.

Sammenlignes Dødeligheden i Amterne (Overøvrighedsdistrikterne) med Rigets (jevnr. Tabel II), viser den sig størst i Lister og Mandal Amt, hvor den overstiger Rigets med 3,4 pro mille; i Kristiania, Stavanger, Søndre Bergenhushus, Bergen, Søndre Trondhjems og Finmarkens Amter overskred den ogsaa noget den gennemsnitlige (med fra 2,4 til 0,3 pro mille). Mindst var Dødelig-

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V. (Forts.).	Vandkopper.		Kusma.		Kighoste.		Akute Katarer i Aandedrætsorganerne.		Influenza.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riget	1910	2	5322	2	7997	365	66748	1624	27209	340
Byer	1299	2	3701	-	4605	170	38750	710	12853	99
Bygder	611	-	1621	2	3392	195	27998	914	14356	241
Overøvrighedsdistrikter :										
1. Kristiania	283	1	1163	-	1949	94	11071	287	980	15
2. Akershus	99	-	419	-	763	15	2556	80	819	7
3. Smaalenene	133	1	1412	1	1407	58	6234	173	1665	25
4. Buskerud	89	-	606	-	280	4	4799	58	2676	14
5. Jarlsberg og Larvik	101	-	424	-	463	8	3594	61	2010	20
6. Hedemarken	115	-	272	1	540	9	2848	89	1535	15
7. Kristians	69	-	171	-	292	22	2104	78	1288	17
8. Bratsberg	116	-	76	-	126	1	2970	64	682	7
9. Nedenes	69	-	172	-	161	5	2185	58	1621	20
10. Lister og Mandal ..	12	-	75	-	328	35	1971	66	893	19
11. Stavanger	103	-	7	-	402	29	4848	130	1698	40
12. Søndre Bergenhus ..	46	-	13	-	136	15	1040	58	756	43
13. Bergen	259	-	21	-	546	11	4011	86	2086	8
14. Nordre Bergenhus ..	42	-	13	-	35	1	1537	34	929	9
15. Romsdal	116	-	173	-	53	6	2898	66	1899	24
16. Søndre Trondhjem ..	140	-	212	-	356	20	4661	68	2268	18
17. Nordre — ..	43	-	4	-	27	12	1638	42	1093	21
18. Nordland	33	-	74	-	122	19	3541	66	1365	10
19. Tromsø	34	-	5	-	11	1	981	46	365	4
20. Finmarken	8	-	10	-	-	-	1261	14	581	4

heden i Kristians, Nordre Bergenhus, Romsdal, Nordre Trondhjems og Nordlands Amter (2,7 til 0,9 pro mille mindre end Gjennemsnittet). I de øvrige Amter var Forskjellen mindre væsentlig.

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden mindre i alle Amter undtagen Lister og Mandal, Stavanger samt de bergenhusiske Amter med Bergen. I den sidstnævnte By er Dødeligheden siden Aaret forud steget fra 15,9 pro mille til 18,2, i Søndre Bergenhus Amt fra 14,9 til 16,2 og i Stavanger Amt fra 17,2 til 18,3. Blandt de Amter, hvor Dødeligheden er aftaget, er Forskjellen størst i Jarlsberg og Larvik Amt, hvor den er gaaet ned fra 18,9 til 15,6 pro mille.

epidemiske Sygdomme fordelte paa Amter.
dans les départements.

Lungebetændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Berl-Berl.		Akut Diarré (Kolerine).		Skjørbug.		Pemfigus hos Nyfødte.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
9907	1571	4694	94	3616	91	51	1	6	1	24568	867	34	9	228	49
3801	506	1717	33	1551	27	27	-	3	1	15095	560	11	-	164	31
6106	1065	2977	61	2065	64	24	1	3	-	9473	307	23	9	64	18
881	162	328	13	460	8	-	-	-	-	4675	308	-	-	13	6
395	77	172	3	198	5	-	-	-	-	956	59	1	-	2	-
781	108	364	6	387	6	-	-	-	-	2042	54	-	-	12	4
576	74	264	4	235	6	1	-	-	-	1758	36	6	4	4	-
482	94	179	9	109	4	1	-	-	-	1267	27	-	-	3	-
715	90	260	5	250	2	-	-	-	-	963	44	2	-	3	2
530	68	192	3	208	4	1	-	-	-	1018	29	1	-	3	-
769	125	154	2	137	3	1	-	-	-	1353	37	-	-	1	-
285	46	187	2	178	7	21	-	4	-	691	7	2	-	6	2
219	51	88	3	103	3	2	-	-	-	772	14	1	1	3	1
722	81	264	8	196	8	6	-	1	-	1512	24	-	-	58	12
374	106	128	1	134	5	-	-	-	-	383	32	-	-	12	3
532	108	264	7	212	4	13	-	-	-	1560	92	-	-	49	5
441	64	214	5	116	8	1	1	-	-	583	12	2	1	9	2
435	61	546	2	163	5	1	-	-	-	1102	15	-	-	5	1
594	84	245	7	176	4	-	-	1	1	1537	50	3	2	21	4
415	62	145	4	119	2	1	-	-	-	614	9	-	-	5	1
380	56	408	5	133	6	2	-	-	-	935	7	2	-	13	5
281	47	154	5	65	1	-	-	-	-	521	4	2	1	5	1
100	7	138	-	37	-	-	-	-	-	326	7	12	-	1	-

En nærmere Oversigt over de Dødes Antal og Dødeligheden i 1899 og 1900 i Forhold til den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde i Riget, dets Bygder og Byer med Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne findes i Tabel II Side 6*.

Tabel III (Side 7* og 8*) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne.

Tabel IV (Side 9*) viser Forholdet mellem levende Fødte og Døde i de ti Aar fra 1891 til 1900.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side 10* og fig.) gives en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme samt disses Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.
Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

14*

Tabel VI. Sygdom.	Ialt anmeldte Tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme.	Ialt anmeldte Dødsfald.	Procent Døde af samtlige Tilfælde af samme Syg- dom.	Kjøen og Alder (par sexe et âge).				Tiden er op- given for Antal Be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Exantematisk Tyfus	26	0,015	2	7,7	1	4	10	11	26
Tyfoidfeber	1183	0,7	133	11,2	134	151	514	378	1168
Cerebrospinalmeningit	66	0,04	29	44,0	21	21	13	9	63
Børnekopper	2	-	-	-	-	-	2	-	2
Skarlagensfeber	5565	3,3	177	3,2	2420	2597	194	322	5562
Mæslinger	5384	3,2	216	4,0	2455	2427	227	216	5362
Difteri (Croup)	1666	1,0	181	10,8	624	586	170	272	1660
Blodgang	257	0,16	13	5,1	75	67	40	53	257
Barselfeber	354	0,2	111	31,4	-	-	-	354	335
Pyæmi, Septhæmi	489	0,3	139	28,4	50	28	242	146	450
Rosen	2005	1,2	69	3,4	112	169	717	995	2000
Røde Hunde	265	0,16	-	-	94	116	24	30	264
Vandkopper	1910	1,1	2	0,1	844	922	69	70	1910
Kusma	5322	3,1	2	0,04	1616	1528	1439	738	5308
Kighoste	7997	4,7	365	4,6	3730	3939	157	140	7983
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	66748	39,4	1624	2,4	15318	15114	19246	16700	66050
Influenza	27209	16,0	340	1,25	2289	2502	11443	10896	27175
Lungebetændelse	9907	5,8	1571	15,9	2162	1762	3341	2604	9868
Pleurit	4694	2,8	94	2,0	453	379	2229	1617	4680
Gigtfeber	3616	2,1	91	2,5	383	421	1426	1376	3599
Koldfeber	51	0,03	1	2,0	2	1	42	3	50
Akut Diarré (Kolerine)	24568	14,5	867	3,5	7117	6503	5782	5099	24519
Skjærbug	34	0,02	9	26,5	1	2	25	6	28
Beri-Beri	6	-	1	16,7	-	-	6	-	5
Pemfigus (hos Nyfødte)	228	0,13	49	21,5	125	92	2	6	220
Tilsammen	169552		6086		40026	39331	47360	42041	168544

1900.

Tabel VI. (Forts.)

Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Exantematisk Tyfus	6	1	3	7	6	3	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	86	47	51	41	185	148	130	90	80	78	124	108
Cerebrospinalmeningit.	2	2	8	7	19	4	6	3	5	2	3	2
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	737	757	503	265	312	376	230	316	375	522	627	542
Mæslinger	330	281	358	341	579	796	571	308	171	228	565	834
Difteri (Croup)	182	150	126	109	108	136	119	106	144	156	185	139
Blodgang	11	11	17	27	21	2	5	19	31	10	49	54
Barsel-feber	40	31	32	24	36	33	17	15	34	19	30	24
Pyæmi, Sæpthæmi	54	34	29	36	24	42	47	34	47	40	38	25
Rosen	257	208	207	161	172	166	135	106	119	130	157	182
Røde Hunde	27	23	54	32	23	36	15	5	9	11	14	15
Vandkopper	318	209	235	148	179	109	92	63	43	128	181	205
Kusma	1039	1045	951	597	445	297	159	112	99	115	230	219
Kighoste	642	687	671	722	684	585	543	579	520	591	806	953
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ..	8698	9204	8575	6465	5922	4434	2907	2499	2646	4017	5299	5384
Influenza	4456	8999	6806	2729	1259	622	347	192	211	301	516	737
Lungebetændelse	1207	1363	1425	1146	1122	677	411	285	329	486	687	730
Pleurit	459	424	470	489	466	449	380	312	255	310	352	314
Gigtfeber	460	359	403	334	339	303	204	201	183	235	279	299
Koldfeber	7	3	2	3	2	1	4	7	7	1	8	5
Akut Diarré (Kolerine)	1545	1215	1384	1414	1568	2227	2944	3504	2953	2131	2006	1628
Skjørbug	2	3	-	1	5	1	5	7	2	-	1	1
Beri-Beri	-	-	1	-	3	-	-	-	-	1	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	25	10	20	7	19	8	12	16	34	33	17	19
Tilsammen	20590	25066	22331	15105	13498	11455	9284	8779	8297	9545	12174	12420

De i Byerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme.¹⁾

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VII.		Procentforhold til de i hele Riget anmeldte Tilfælde af samme Sygdom.	Antal anmeldte Dedsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Sygdom.	Antal kjendte Tilfælde.														
Exantematisk Tyfus	1	3,8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber.....	508	42,9	53	31	22	24	23	124	53	75	32	35	26	34	29
Simpel Feber	249	-	-	8	20	22	16	24	32	7	24	15	29	32	20
Cerebrospinalmeningit	23	34,8	8	-	-	5	1	7	3	4	1	1	1	-	-
Barsel-feber	69	19,5	17	8	8	6	3	9	4	2	2	5	7	8	7
Børnekopper	2	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Vandkopper	1293	67,7	-	261	133	134	94	127	75	65	32	27	87	118	140
Skarlagensfeber.....	2661	47,8	57	331	419	263	119	110	220	81	164	177	296	271	210
Røde Hunde	176	66,4	-	16	15	35	25	21	14	9	5	7	12	9	8
Mæslinger	3791	70,4	138	144	92	143	223	452	681	372	212	138	178	419	737
Rosen.....	795	39,6	21	107	93	92	59	60	57	37	40	51	62	58	79
Pyæmi, Sæphæmi	157	32,1	35	22	16	15	16	7	9	7	11	17	12	15	10
Kighoste.....	4588	57,4	137	406	446	421	368	359	315	252	273	330	329	479	610
Difteri	754	47,2	38	110	87	60	54	55	57	22	33	66	59	91	60
Strubehoste.....	32			11	2	4	4	3	2	1	-	2	1	6	1
Kusma.....	3605	67,7	-	834	776	668	275	256	188	95	69	56	89	162	137
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	38405	57,6	534	5392	5361	4619	3653	3223	2457	1473	1370	1608	2593	3264	3392
Katarralsk og follikulær Angina..	6539	-	-	809	707	661	578	462	409	284	347	336	641	667	638
Influenza.....	12726	46,8	84	2495	5132	2740	846	323	146	107	68	98	124	247	400
Lungebetændelse	3810	38,5	493	442	552	527	425	374	255	157	119	146	213	272	328
Pleurit.....	1704	36,3	30	159	162	135	184	166	170	133	100	97	125	145	128
Gigtfeber	1569	43,4	18	184	147	177	148	142	130	69	84	91	97	144	156
Koldfeber	30	58,8	-	4	1	2	1	1	1	3	6	2	1	4	4
Akut Diarré (Kolerine).....	15094	61,4	556	878	768	806	835	955	1329	1644	2278	1986	1408	1158	1049
Blodgang	66	25,7	-	-	1	6	8	9	3	-	7	19	1	2	10
Skjærbug	11	32,4	-	-	-	-	-	2	-	2	6	1	-	-	-
Tilsammen	98658	-	2230	12643	14962	11565	7957	7270	6610	4901	5285	5310	6396	7600	8159
Veneriske Saar.....	762	-	-	50	40	32	46	61	45	60	78	88	83	88	91
Nye Tilfælde af Chanker og Syfilis	1345	-	15	115	102	114	103	88	118	78	114	110	124	136	143
Gonorré og Uretrit	4252	-	-	329	329	309	306	327	293	338	361	385	337	476	457

¹⁾ Summerne stemmer for en Del ikke med de specielle Maanedslister, idet Trykfeil er rettede og Opgaver, der kom for sent inden Listernes Trykning, her er medtagne.

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfaald.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaale- nenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hede- markens Amt.		Kristians Amt.		Brats- berg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Sta- vanger Amt.			
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
			Exantematisk Tyfus ..	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	531	65	70	10	8	2	90	12	15	1	16	-	48	6	5	1	2	-	1	1	3	1	8	4	-	
Cerebrospinalmeningit	23	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Børnekopper	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	2609	68	763	23	8	-	416	10	350	3	183	3	535	24	5	-	61	-	24	-	71	1	42	3	-	
Mæslinger	3838	160	516	41	4	-	79	1	246	2	40	1	9	-	14	-	83	-	29	1	-	-	130	19	-	
Difteri (Croup).....	769	58	362	13	3	1	19	1	24	4	28	5	3	-	4	-	21	2	9	-	10	2	130	11	-	
Blodgang	56	-	15	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	8	-	2	-	-	-	3	-	-	
Barselfeber	70	20	9	4	1	1	5	-	7	-	3	1	-	-	1	-	-	-	3	1	2	1	16	4	-	
Pyæmi, Septhæmi	168	49	31	14	-	-	22	-	2	1	6	-	-	-	9	1	9	2	3	2	2	2	17	6	-	
Rosen	800	31	109	16	2	-	78	3	69	1	51	1	19	-	12	-	44	-	25	-	53	2	73	-	-	
Røde Hunde	179	-	74	-	-	-	26	-	12	-	10	-	1	-	-	-	16	-	4	-	2	-	2	-	-	
Vandkopper	1299	2	283	1	5	-	86	1	50	-	84	-	58	-	19	-	64	-	51	-	10	-	101	-	-	
Kusma	3701	-	1163	-	24	-	1083	-	341	-	342	-	119	-	51	-	48	-	100	-	72	-	5	-	-	
Kighoste	4605	170	1949	94	6	-	795	25	104	2	364	1	115	1	98	1	27	-	80	1	186	15	232	17	-	
Akute Katarrer i																										
Aandedrætsorg.	38750	710	11071	287	98	1	3935	56	2354	16	2653	19	425	8	309	9	1735	18	1027	10	1386	33	3894	79	-	
Influenza	12853	99	980	15	45	1	952	9	1092	4	1354	9	209	-	298	1	399	5	798	3	655	7	1288	22	-	
Lungebetændelse	3801	506	881	162	19	3	313	23	210	22	186	36	75	8	62	6	362	45	82	13	108	14	434	24	-	
Pleurit	1717	33	328	13	4	-	186	2	87	2	71	2	30	-	20	-	58	1	44	-	38	2	142	2	-	
Gigtfeber	1551	27	460	8	7	1	191	3	84	1	56	1	29	-	17	-	59	1	47	-	54	2	118	3	-	
Koldfeber	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	-	1	-	6	-	-	
Akut Diarré (Kolerine)	15095	560	4675	308	42	2	1331	32	841	18	980	11	159	4	150	4	763	17	337	1	589	4	1195	17	-	
Skjørbug	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Beri-Beri	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	
Pemfigus (hos Nyfødte)	164	31	13	6	-	-	7	3	4	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	1	2	-	58	12	-	
Tilsammen	92623	2599	23752	1015	276	12	9616	181	5894	77	6427	90	1834	51	1079	23	3761	91	2675	34	3244	86	7895	223	-	

1900.

17*

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Sygdom.	13		14		15		16		17		18		19		20	
	Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tyfoidfeber	67	8	-	10	2	19	3	2	-	7	1	131	7	29	6	
Cerebrospinalmeningit	9	4	-	1	-	12	5	-	-	-	-	-	-	-	-	
Børnekopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	37	-	-	28	-	15	-	21	-	42	1	3	-	5	-	
Mæslinger	2125	60	1	5	-	554	35	-	-	1	-	-	-	2	-	
Difteri (Croup).....	75	7	-	30	7	11	1	10	-	4	2	12	1	14	1	
Blodgang	2	-	2	14	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	
Barselfeber	7	5	-	4	1	3	-	5	-	-	-	2	1	2	1	
Pyæmi, Sæphæmi	7	7	-	25	1	4	4	10	-	5	2	5	5	11	2	
Rosen	124	3	4	50	1	54	3	4	-	10	-	7	1	12	-	
Røde Hunde	13	-	-	6	-	9	-	-	-	4	-	-	-	-	-	
Vandkopper	259	-	2	90	-	101	-	11	-	11	-	11	-	3	-	
Kusma	21	-	-	115	-	198	-	-	-	7	-	4	-	8	-	
Kighoste	546	11	-	26	-	74	2	1	-	2	-	-	-	-	-	
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	4011	86	75	1267	30	2906	36	240	4	408	5	291	3	665	10	
Influenza	2086	8	47	924	8	1012	5	152	1	18	-	214	1	330	-	
Lungebetændelse	532	108	10	155	11	212	21	40	2	39	2	33	4	48	2	
Pleurit	264	7	9	143	-	123	1	19	-	35	-	23	1	93	-	
Gigtfeber	212	4	4	50	-	84	2	24	-	8	1	22	-	25	-	
Koldfeber	13	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Akut Diarré (Kolerine).....	1560	92	23	609	1	1068	44	118	-	219	-	232	2	204	3	
Skjærbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	
Beri-Beri	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pemfigus (hos Nyfødte).....	49	5	1	3	-	19	3	-	-	-	-	2	1	1	-	
Tilsammen	12019	415	178	3555	62	6479	166	658	7	820	14	997	27	1464	25	

**Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber,
Difteri og Lungebetændelse.**

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la
pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX. Riget og Overøvrighedsdistrikter.	Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
	1900.	1899.	1900.	1899.	1900.	1899.	1900.	1899.
	Riget.....	0,5	0,6	2,5	2,3	0,8	0,9	4,5
Byer.....	0,9	0,7	4,2	3,8	1,3	1,6	6,2	7,3
Bygder.....	0,4	0,5	1,9	1,7	0,6	0,7	3,9	4,7
Amter:								
1. Kristiania.....	0,3	0,4	3,4	5,2	1,6	2,0	3,9	5,9
2. Akershus.....	0,2	0,3	2,6	2,0	1,1	1,1	3,6	6,3
3. Smaalenene.....	1,0	0,2	6,9	3,3	0,6	0,8	5,9	9,8
4. Buskerud.....	0,3	0,3	5,8	2,7	0,4	0,8	5,1	9,4
5. Jarlsberg og Larvik ...	0,3	0,7	3,1	2,6	0,6	0,4	4,7	7,4
6. Hedemarken.....	0,5	0,1	8,9	2,7	0,4	0,7	5,7	7,7
7. Kristians.....	0,3	0,5	0,6	0,7	0,2	0,4	4,6	5,0
8. Bratsberg.....	0,2	0,1	2,9	6,3	0,5	0,4	7,8	6,2
9. Nedenes.....	0,2	0,2	1,7	1,9	0,7	0,3	3,7	4,9
10. Lister og Mandal.....	0,1	0,3	1,9	2,4	0,3	0,1	2,9	2,8
11. Stavanger.....	0,2	0,4	0,7	0,5	2,2	2,9	5,9	4,2
12. Søndre Bergenhus.....	1,1	1,2	0,6	0,6	0,7	1,1	2,8	1,9
13. Bergen.....	0,9	0,9	0,5	0,2	1,0	0,9	7,4	6,0
14. Nordre Bergenhus.....	0,6	1,2	0,5	1,0	0,3	0,7	5,0	4,4
15. Romsdal.....	0,4	0,5	1,1	1,9	0,5	0,8	3,2	3,4
16. Søndre Trondhjem.....	0,6	0,5	1,4	2,6	0,4	0,8	4,4	5,0
17. Nordre —.....	0,2	0,4	0,7	0,9	0,4	0,1	5,0	5,8
18. Nordland.....	0,7	1,2	1,3	1,3	0,5	0,3	2,5	2,9
19. Tromsø.....	2,2	0,5	0,5	1,0	0,9	1,6	3,9	3,8
20. Finmarken.....	1,9	2,3	0,2	1,5	0,8	2,0	3,0	2,2

Tabel VI (Side 14*) giver Oplysning om Tiden for de epidemiske Sygdomstilfældes Optraeden og de Syges Kjøen og Alder, forsaavidt Opgaver derom haves; desuden oplyser Tabellen om de enkelte Sygdommes Procentforhold til samtlige, kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme samt om Dødelighedsprocenten.

Tabel VII (Side 16*) giver en Oversigt over de i samtlige Byer anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde med Angivelse af Procentforholdet til alle i Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom. Tabellen er udarbejdet efter de til Medicinaldirektøren for hver Maaned indsendte, epidemiske Lister fra Byerne.

Dødsfald paa Barselseng.
Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel X.	Antal Barselkvinder.	Efter Prester-nes Opgaver døde paa Barselseng.	Af Lægerne opgivne Dødsf. paa Barselseng.	Barsel-feber.				Af 1000 Barselkvinder døde ¹⁾ i	
				Af Lægerne opgivne				1900.	1899.
				Tilfælde.	Angrebne af 1000 Fø-dende.	Døds-fald.	Døds-pro-cent af Angreb-ne.		
Riget	67070	179	184	354	5,3	111	31,4	2,7	3,2
Byer	21362	36	46	70	3,3	20	28,6	1,7	2,0
Bygder	45708	143	138	284	6,2	91	32,0	3,1	3,8
Overøvrighedsdistrikter:									
1. Kristiania	8356	13	15	9	1,1	4	44,4	1,6	1,7
2. Akershus	3293	8	11	15	4,6	6	40,0	2,4	3,4
3. Smaalenene	4309	10	10	21	4,9	5	23,8	2,3	1,2
4. Buskerud	3508	8	6	17	4,8	3	17,6	2,3	2,6
5. JarlsbergogLarvik	2867	5	5	7	2,4	5	71,4	1,7	4,1
6. Hedemarken	3809	7	7	29	7,6	6	20,7	1,8	2,8
7. Kristians	3466	8	9	16	4,6	5	31,2	2,3	4,5
8. Bratsberg	2733	6	5	6	2,2	3	50,0	2,2	4,3
9. Nedenes	2046	15	8	20	9,8	7	35,0	7,3	3,7
10. Lister og Mandal	2088	4	6	9	4,3	3	33,3	1,9	5,3
11. Stavanger	3871	15	14	24	6,2	11	45,8	3,9	2,1
12. Søndre Bergenhus	3717	16	17	28	7,5	10	35,7	4,3	6,6
13. Bergen	2382	4	9	7	2,9	5	71,4	1,7	2,9
14. Nordre Bergenhus	2289	11	8	28	12,2	5	17,9	4,8	3,7
15. Romsdal	3779	12	12	22	5,8	7	31,8	3,2	1,0
16. Søndre Trondhjem	3954	8	8	29	7,3	4	13,8	2,0	2,3
17. Nordre —	2293	6	6	21	9,2	4	19,0	2,6	3,9
18. Nordland	4658	10	15	27	5,8	11	40,7	2,2	4,0
19. Tromsø	2496	5	6	13	5,2	5	38,5	2,0	4,4
20. Finmarken	1156	8	7	6	5,2	2	33,3	6,9	7,1

¹⁾ Beregnet efter det af Presterne opgivne Antal Dødsfald.

Tabel VIII (Side 17* og 18*) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald paa de forskjellige Amters Byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste Tabeller beror paa, at de ikke omfatter ganske de samme Sygdomme; simpel Feber samt katarralsk og follikulær Angina er saaledes medtaget paa Tabel VII, men ikke paa Tabel VIII, hvor derimod Beri-Beri og Pemfigus neonatorum er medtaget. Desuden er de ved

Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsårsager.	Antal Dødsfald paa Barselseng.	Deraf i		Ialt.	Dødsfald efter følgende Operationer.					
		Byer.	Bygder.		Tangforløsning.	Vending.	Ultrækning.	Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
Barselfeber	111	20	91	10	8	2	-	-	-	-
Barselkrampe	21	10	11	6	4	1	1	-	-	-
Emboli og Thrombose	8	3	5	2	-	-	-	2	-	-
Blødning	21	5	16	4	2	1	-	-	1	-
Livmoderbristning	4	1	3	1	-	1	-	-	-	-
Dystoki	4	-	4	1	-	-	-	1	-	-
Abort	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
— retenta	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1) ¹ (2)	1	1	2	-	-	-	-	2	-
Lungebetændelse	1) ¹ (1)	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Peritonit	1) ¹ (2)	-	-	2	1	-	-	-	1	-
Hjertesygdom	1) ¹ (1)	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Krampe	1) ¹ (1)	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Ukjendt Aarsag	5	-	5	2	-	2	-	-	-	-
Tilsammen	184	46	138	34	18	7	1	3	4	1

1) Ikke paa de indsendte Dødslistor opført som døde paa Barselseng.

den førstnævnte Tabels Udarbejdelse benyttede, maanedlige Lister fra Byerne tildels rettede ved senere indløbne Opgaver.

I Slutningen af den almindelige Beretning (Tabel XL) er for enkelte epidemiske Sygdomme indtaget Opgaver over disses Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel for Byer og Bygder.

Af **exantematisk Tyfus** (Typhus exanthematicus) forekom i det Hele 26 Tilfælde, hvoraf 6 i Tromsø og 20 i Finmarkens Amter. I Tromsø optraadte Sygdommen i Lyngen Distrikt, hvor samtlige Beboere paa en enkelt Gaard angrebes; ingen af disse døde, men paa en Nabogaard døde en Patient med lignende Symptomer. I Finmarkens Amt indtraf der Tilfælde i Vardø, Vadsø og Sydvaranger Distrikter, de fleste i Vadsø i et Par Lappefamilier. 1 af de Syge døde.

Tyfoidefeber (Ileotyphus, Febris typhoidea) forekom med omtrent samme Hyppighed som Aaret forud. De fleste Tilfælde anmeldtes i Maanederne Mai—Juli samt i November—December. Sygdommen optraadte hyppigst i Tromsø, Søndre Bergenhus, Smaalenenes samt Nordlands Amter. I Smaalenenes Amt

Indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit paa Sygehusene.
Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XII.	Tilsammen behandlede Tilfælde.	Voxne.		Fordeling paa Amterne:																
		Mænd.	Kvinder.	1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13	15	16	17	18	19	20
				Kristiania By.	Smaalenen.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.	Bratsberg.	Nedenes.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergen.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finmarken.
Gonorré og Uretrit	232	147	85	83	1	3	7	16	2	3	2	2	4	14	3	19	3	30	10	30

anmeldtes de fleste Angrebne fra Byerne Sarpsborg og Fredriksstad med Omegn. I Søndre Bergenhus Amt forekom Sygdommen særlig i de omkring og nordenfor Bergen liggende Lægedistrikter. I Nordlands Amt herskede den hyppigst i og omkring Narvik, Ofoten Distrikt. I Tromsø Amt skyldtes 131 Tilfælde i Tromsø By Brug af forurenset Drikkevand. Ved flere af de andre Tilfælde inden Amtet antoges Smitten at skrive sig fra Ofoten. Dødeligheden for Tyfoidfieber udgjorde gennemsnitlig 11,2 pCt.

I første Rubrik af Tabel IX (Side 19*) er angivet Antallet af Angrebne af Tyfoidfieber blandt 1000 Indvaanere i Riget og dets Amter i 1900 og 1899.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føjet et farvelagt Kart.

Af **Cerebrospinalmeningit** (Meningitis cerebrospinalis epidemica) opgives tilsammen 66 Tilfælde med 29 Dødsfald. Sygdommen var almindeligst i Trondhjem By, hvor af 12 Angrebne 5 døde.

2 Tilfælde af **Børnekopper** uden indbyrdes Forbindelse indtraf i Drammen By.

Skarlagensfeber (Scarlatina) viser fortsat Tiltagen (5 565 Tilfælde mod 4 914 i 1899 og 4 113 i 1898); ialt angrebes 2,5 pro mille af Befolkningen mod henholdsvis 2,3 og 1,9 pro mille i de foregaaende Aar. De Overøvrighedsdistrikter, hvor Sygdommen forekom almindeligst, var Hedemarkens, Smaalenenes og Buskeruds Amter samt Kristiania By. Udenfor Østlandet var i det Hele Sygdommen lidet almindelig. Fra Finmarkens Amt anmeldtes kun 7 Tilfælde. Gennemsnitsdødeligheden var 3,2 pCt. mod 2,6 pCt. i 1899 og 2,7 pCt. i 1898.

I anden Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Skarlagensfeber blandt 1000 Indvaanere i Riget og dets Amter for 1900 og 1899.

Mæslinger (Morbilli) viser fortsat Nedgang fra de to foregaaende Aar (5 384 Tilfælde mod henholdsvis 7 659 og 10 382 i 1899 og 1898). En større Epidemi herskede i Bergen og Omegn samt i Trondhjem mod Aarets Slutning. I Kristiania havde Sygdommen adskillig Udbredelse først paa Sommeren; samtidig var der Epidemi i Drammen. I Landdistriktet var Sygdommen almindeligst i Akershus og Bratsberg Amter samt i Søndre Bergenhus. I Tromsø Amt kan

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XIII.	Veneriske Saar og Syfilis.										Gonorré og Uretrit.			
	Tilsammen Behandlede.	Ialt kjendte Dødsfald.	Kjøn og Alder.				Veneriske Saar.	Sygds.form for Syfilis		Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.			
			Børn.		Voxne.			konstitutionel.	hereditær.		Børn.		Voxne.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget	2205	70	38	40	635	260	709	1238	75	5092	5	6	2268	290
Amter:														
1. Kristiania	¹⁾ 1041	26	-	-	-	-	503	509	29	²⁾ 1969	-	-	-	-
2. Akershus	31	2	2	7	11	11	6	20	5	43	-	-	35	8
3. Smaalenene	134	3	2	6	86	40	13	120	1	235	-	-	214	21
4. Buskerud	66	4	3	5	42	16	27	35	4	127	-	-	116	11
5. Jarlsberg og Larvik	71	1	5	1	50	15	9	58	4	127	-	-	122	5
6. Hedemarken	24	1	1	-	13	10	1	22	1	57	-	-	48	6
7. Kristians	12	1	-	1	7	4	2	10	-	28	1	-	21	6
8. Bratsberg	25	1	1	-	16	8	5	19	1	96	1	1	84	10
9. Nedenes	56	-	1	1	39	15	7	48	1	85	-	1	79	5
10. Lister og Mandal	34	2	1	1	27	4	1	31	2	69	-	-	56	11
11. Stavanger	130	7	4	4	86	36	25	99	6	312	-	-	278	34
12. Søndre Bergenhus	11	2	-	1	2	4	3	7	1	20	-	1	13	4
13. Bergen	³⁾ 183	9	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 541	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	5	-	-	-	3	2	3	2	-	38	-	1	26	11
15. Romsdal	45	1	2	2	26	14	11	32	2	136	-	-	112	22
16. Søndre Trondhjem	149	3	8	1	109	31	48	94	7	434	2	2	397	33
17. Nordre —	25	1	3	2	7	12	8	13	4	74	-	-	65	8
18. Nordland	101	1	4	7	70	20	16	79	6	397	-	-	346	51
19. Tromsø	23	2	-	1	11	11	13	9	1	144	1	-	121	22
20. Finmarken	39	3	1	-	30	7	8	31	-	160	-	-	135	22

¹⁾ 887 Mænd og 154 Kvinder. ²⁾ 1837 Mænd og 132 Kvinder. ³⁾ 179 Mænd og 4 Kvinder. ⁴⁾ 494 Mænd og 47 Kvinder.

den ikke sees at være forekommet, ligesom den i det Hele var sjelden nordenfor Trondhjem. Gjennemsnittsdødeligheden var 4,0 pCt. mod 2,8 pCt. i 1899 og 2,3 pCt. i 1898.

Difteri (Croup) viser ogsaa fortsat Tilbagegang (1 666 Tilfælde med 181 Dødsfald mod henholdsvis 2 056 og 283 i 1899 og 2 412 og 379 i 1898). De fleste Angrebne pro mille opgives fra Stavanger Amt, Kristiania By, Akershus Amt og Bergen. Dødeligheden udgjorde gjennemsnitlig 10,8 pCt. (i 1899 13,8 pCt.).

I tredje Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Difteri (Croup) blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i Aarene 1900 og 1899.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredelse blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føjet et farvelagt Kart.

Af **Blodgang** (Dysenteria) er opført 257 Tilfælde med 13 Dødsfald (mod henholdsvis 216 og 18 i 1899). De fleste Tilfælde opgives fra Tromsø og Søndre Bergenhus Amter.

Barselseber (Febris puerperalis). Tabel X (Side 20*) giver en Oversigt over Antallet af Barselkvinder, Dødeligheden paa Barselseng samt Tilfælde og Dødsfald af Barselseber med Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Af Barselseber er opgivet omtrent det samme Antal Angrebne som Aaret forud (5,3 pro mille af samtlige Barselkvinder). Sygdommen anmeldtes forholdsvis hyppigst fra Nordre Bergenhus, Nedenes og Nordre Trondhjems Amter (henholdsvis 12,2, 9,8 og 9,2 pro mille), sjældnest fra Bratsberg Amt (2,2 pro mille) og fra Kristiania (1,1 pro mille).

Dødeligheden paa Barselseng. Af samtlige Barselkvinder døde, efter de af Presterne meddelte Opgaver, paa Barselseng i 1900 179 eller 2,7 pro mille (i 1899 3,2). Dødeligheden i Bygderne (3,1) var større end i Byerne (1,7) og størst i Nedenes samt Finmarkens Amter (henholdsvis 7,3 og 6,9). Gjennemsnittsdødeligheden var mindst i Kristiania, Jarlsberg og Larvik, Bergen, Hedemarken samt Lister og Mandal (fra 1,6 til 1,9 pro mille).

I Forhold til det hele ovenfor opgivne Antal Dødsfald paa Barselseng udgjorde de kjendte Dødsfald af Barselseber 61,0 pCt. Af samtlige Barselkvinder døde 1,7 pro mille af denne Sygdom, i Byerne 0,9 pro mille og i Bygderne 2,0 pro mille.

For de ovennævnte 179 Døde paa Barselseng var Alderen følgende:

12	var	mellem	15	og	20	Aar
57	«	—	20	«	30	—
87	«	—	30	«	40	—
23	«	—	40	«	50	—

Dødsfaldene paa Barselseng (egentlig de døde Barselkvinders Begravelser) fordelte sig saaledes paa Maanederne:

Januar	.....	25		Mai	.....	21		September	.....	13
Februar	.....	11		Juni	.....	18		Oktober	.....	14
Marts	.....	17		Juli	.....	9		November	.....	10
April	.....	12		August	.....	12		December	.....	16

For 1 er Maaneden ikke opgiven.

Til- og Afgang af Spedalske i Anstalterne.
Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIV.	Tilbage- liggende fra 1899.			Indkomne i 1900.			Tilsammen Be- handlede.			Afgang.												Tilbage- liggende ved Udgangen af 1900.			Spedalsk- hedens Form for Tilbage- liggende.				Antal For- plei- nings- dage.	Dag- ligt Mid- del- belæg.
										Hel- bredede.			Udgaæde i Bedring.			Uhel- bredede.			Døde.											
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuber. kulos.	Arse- stetisk.	Blandet.			
Pleiestiftelsen No. 1 ¹⁾	112	40	72	13	5	8	125	45	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	3	7	115	42	73	40	66	9	41175	112,8	
St. Jørgens Hospital	47	17	30	-	-	-	47	17	30	-	-	-	-	-	-	1	-	1	3	3	-	43	14	29	3	35	5	15872	43,5	
Reitgjerdets Pleie- stiftelse	149	72	77	17	10	7	166	82	84	-	-	-	-	-	-	4	3	1	22	16	6	140	63	77	74	66	-	51365	140,7	
Tilsammen	308	129	179	30	15	15	338	144	194	-	-	-	-	-	-	5	3	2	35	22	13	298	119	179	117	167	14	108412	297,0	

¹⁾ Omfatter baade Kurafdelingen og Pleieafdelingen.

Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1900¹⁾.

Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1900.

Tabel XV. Aar.	Antal ved Aarets Begyndelse.	Tilkomne.	Afgang i og udenfor Stiftelserne.			Antal tilbage ved Aarets Udgang.		Til sammen.
			Døde.	Helbredede.	Udflyttede.	i Distrikterne.	i Stiftelserne.	
1856.....	.	(238)	?	?	?	2598	235	2833
1857—1860..	2833	951	981	15	31	2218	539	2757
1861—1865..	2757	1045	1053	21	45	1911	772	2683
1866—1870..	2683	966	1044	31	47	1763	764	2527
1871—1875..	2527	697	1006	27	66	1502	623	2125
1876.....	2125	129	187	3	6	1445	613	2058
1877.....	2058	122	163	3	7	1378	629	2007
1878.....	2007	126	149	10	8	1348	618	1966
1879.....	1966	94	162	5	10	1281	602	1883
1880.....	1883	85	150	7	7	1187	617	1804
1881.....	1804	85	164	5	8	1104	608	1712
1882.....	1712	74	137	11	7	1078	553	1631
1883.....	1631	89	127	9	5	1044	535	1579
1884.....	1579	68	140	10	2	976	519	1495
1885.....	1495	87	146	9	12	893	522	1415
1886.....	1415	62	135	16	9	795	522	1317
1887.....	1317	75	111	2	3	762	514	1276
1888.....	1276	62	99	8	1	705	525	1230
1889.....	1230	53	86	9	12	646	530	1176
1890.....	1176	46	123	6	2	584	507	1091
1891.....	1091	27	107	4	2	519	486	1005
1892.....	1005	63	104	5	2	493	464	957
1893.....	957	34	100	6	1	451	433	884
1894.....	884	24	87	4	3	427	387	814
1895.....	814	28	70	4	2	406	360	766
1896.....	766	26	57	5	5	390	335	725
1897.....	725	28	49	6	1	372	325	697
1898.....	697	38	65	8	-	348	314	662
1899.....	662	9	55	1	1	308	306	614
1900.....	614	23	62	-	2 ¹⁾	275	298	¹⁾ 573
Tilsammen		5216	6919	250	307			

¹⁾ I denne Tabel er ikke medtaget Bergen, hvor der ved Udgangen af 1900 opgives som gjenlevende 4 Spedalske.

Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæg i Stiftelser m. m. amtsvis, særskilt for Form og Kjøen¹⁾.

Tableau des lépreux par forme et par sexe en 1856—1900.

Tabel XVI. Amt.	Samlet Antal Spedalske 1856—1900.					Indlagte i Stiftelser 1857—1900.				Døde udenfor Stiftelser 1857—1900.	Tilbage ved Udgangen af 1900.				
	Ialt.	Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tuberk. Form.		Anæst. Form.			Tilsammen.	Tub. Form.		Anæst. Form.	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.			Md.	Kv.	Md.	Kv.
Akershus	5	1	1	1	2	1	-	-	-	2	1	-	1	-	-
Smaalenenes	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik ..	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens	45	13	11	11	10	3	1	-	1	34	4	-	-	2	2
Kristians	68	22	13	16	17	6	3	4	5	44	7	4	1	-	2
Nedenes	2	-	-	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Lister og Mandal	17	7	2	5	3	3	1	2	1	9	1	-	-	-	1
Stavanger.....	457	160	118	96	83	35	25	19	14	321	13	3	4	6	-
Søndre Bergenhus	1178	403	403	178	194	152	181	70	84	588	46	17	12	8	9
Bergens By	99	35	13	20	31	24	10	9	20	21	4	2	2	-	-
Nordre Bergenhus	2078	724	667	354	333	400	404	167	191	731	61	18	13	16	14
Romsdals	1083	482	314	163	124	234	157	70	62	456	29	15	5	6	3
Søndre Trondhjems ...	744	353	191	131	69	176	90	49	38	306	30	11	9	7	3
Nordre Trondhjems ...	661	314	158	109	80	138	68	45	35	287	30	13	7	5	5
Nordlands.....	1018	458	278	170	112	215	130	70	38	477	42	21	8	7	6
Tromsø	199	103	53	27	16	52	24	15	4	91	11	4	5	-	2
Finmarken.....	41	27	7	5	2	13	7			21	-	-	-	-	-
Riget	7697	3103	2229	1289	1076	1439	1094	522	493	3390	279	108	67	57	47
						13	7								

¹⁾ Mellem disse Opgaver og de tidligere meddelte findes enkelte mindre Uoverensstemmelser, der ikke lader sig korrigere ved Hjælp af det foreliggende Materiale.

Tiden i Barselsengen er nærmere angivet for 113 Dødsfald:

1ste Døgn	10	8de Døgn.....	5
2det —	9	9de —	7
3die —	10	10de —	1
4de —	2	11te —	5
5te —	10	12te —	4
6te —	8	13de —	2
7de —	9	14de —	5

Tilsammen i 1ste Uge 58

- 2den — 29

- 3die — 15

- 4de — 4

- 5te — 5

- 6te — 2

**Dødeligheden af Lungetuberkulose i de
Mortalité par la phthisie dans les départe-**

Tabel XVII.	1900.				Forhold af Dødsfald		
	Opgivne Dødsfald ved				til samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom i pCt.		
	Sygdom.	Lunge- tuber- kulose.	epide- miske Syg- domme.	ikke epide- miske Syg- domme.	1900.	1899.	1898.
Riget	27862	4888	6086	21776	17,5	16,8	17,6
Byer	9466	1658	2599	6867	17,5	17,3	19,2
Bygder	18396	3230	3487	14909	17,6	16,5	16,7
Overøvrighedsdistrikter:							
1. Kristiania	3440	626	1015	2425	18,2	16,5	18,0
2. Akershus	1295	224	283	1012	17,3	13,3	17,7
3. Smaalenene	1890	303	508	1382	16,0	15,1	18,6
4. Buskerud	1310	234	230	1080	17,9	16,0	16,8
5. Jarlsberg og Larvik	1294	195	261	1033	15,1	15,3	19,0
6. Hedemarken	1677	259	353	1324	15,4	13,9	13,9
7. Kristians	1255	163	253	1002	13,0	12,3	11,6
8. Bratsberg	1222	249	265	957	20,4	15,8	21,5
9. Nedenes	1040	200	183	857	19,2	20,2	20,2
10. Lister og Mandal .	1129	262	217	912	23,2	24,1	25,6
11. Stavanger	1671	293	420	1251	17,5	19,8	19,9
12. Søndre Bergenhus .	1622	254	335	1287	15,7	15,7	14,8
13. Bergen	1253	210	415	838	16,9	18,5	17,1
14. Nordre Bergenhus .	957	152	166	791	15,9	12,5	13,5
15. Romsdal	1560	286	228	1332	18,3	18,7	18,6
16. Søndre Trondhjem .	1903	402	341	1562	21,1	20,5	18,4
17. Nordre —	969	163	172	797	16,7	16,2	18,9
18. Nordland	1404	236	237	1167	16,8	17,5	15,3
19. Tromsø	628	119	154	474	19,0	18,7	17,5
20. Finmarken	343	58	50	293	16,9	16,1	13,6

Lægerne har opgivet 184 Dødsfald paa Barselseng med Angivelse af Døds-
aarsager, se Tabel XI (Side 21*), hvor tillige Dødsårsagerne for de efter obstet-
riciske Operationer Døde er anført.

Af **Vandkopper** (Varicellæ) anmeldtes noget færre Tilfælde end Aaret
forud, de allerfleste, som sædvanlig, fra Byerne.

Kusma (Parotitis) var almindeligere end i 1899, og forekom særlig hyppig
i Kristiania og Smaalenenes Amter. Der anmeldtes ialt 5322 Tilfælde mod

forskjellige Amter for Aarene 1898—1900.

ments pendant les années de 1898—1900.

af Lungetuberkulose			Dødeligheden af Lungetuberkulose (pro mille af Befolkningen).						
til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme i pCt.			Efter Lægernes Opgaver.			Efter Beregning af samtlige Dødsfald. (Se Texten og Kartet over Lungetuberkulose).			
1900.	1899.	1898.	1900.	1899.	1898.	1900.	1899.	1898.	Gjennemsnitlig i Treaaret 1898—1900.
22,5	22,4	23,0	2,2	2,2	2,1	2,8	2,8	2,7	2,8
24,1	24,8	26,5	2,7	2,9	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1
21,7	21,3	21,2	2,0	1,9	1,7	2,7	2,7	2,5	2,6
25,8	25,1	26,6	2,8	2,9	2,9	3,0	3,1	3,1	3,1
22,1	17,5	23,1	2,0	1,7	2,0	2,6	2,5	2,8	2,7
21,9	20,7	23,6	2,3	2,3	2,4	2,6	2,6	2,7	2,6
21,7	22,8	22,8	2,1	2,3	2,1	2,7	2,8	2,8	2,8
18,9	21,7	23,3	1,9	2,3	2,2	2,3	2,9	2,9	2,7
19,6	18,6	17,0	2,1	1,9	1,5	2,4	2,3	1,9	2,2
16,3	16,3	14,5	1,4	1,4	1,1	1,7	1,9	1,5	1,7
26,0	21,4	26,4	2,5	2,1	2,2	3,2	2,7	2,8	2,9
23,4	24,7	25,9	2,6	3,0	2,5	3,0	3,4	3,1	3,2
28,7	29,9	31,0	3,4	3,4	3,0	4,5	4,5	4,4	4,5
23,4	26,8	25,9	2,4	2,5	2,1	3,2	3,4	3,1	3,3
19,8	19,8	19,2	1,9	1,6	1,5	2,5	2,3	2,3	2,4
25,1	24,6	23,3	2,9	2,8	2,5	3,1	2,9	2,6	2,9
19,2	15,8	16,5	1,7	1,3	1,3	2,4	1,8	1,9	2,0
21,5	24,0	23,9	2,1	2,3	2,2	2,7	3,0	2,8	2,8
25,7	26,2	24,0	3,0	2,9	2,3	3,7	3,7	3,1	3,5
20,5	20,0	23,2	2,0	1,9	2,1	2,5	2,5	2,8	2,6
20,2	21,7	19,9	1,5	1,7	1,3	2,2	2,5	2,0	2,2
25,1	24,6	25,1	1,6	1,8	1,7	2,9	2,9	2,9	2,9
19,8	20,1	20,4	1,7	1,5	1,7	3,1	3,2	3,2	3,1

2 638 Aaret forud. Det overveiende Antal (3 701) forekom i Byerne. 2 opgives som døde af Sygdommen.

Af **Kighoste** (*Tussis convulsiva*) opgives et lidt større Antal Angrebne end Aaret forud, men Dødeligheden var betydelig mindre. Sygdommen forekom fremdeles epidemisk i flere Østlandsamter, ligesom den paa Vestlandet var hyppig inden enkelte Lægedistrikter. I Tromsø Stift var den sjelden; fra Finmarkens Amt opgives ikke en eneste Angreben.

Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder.

Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne.

Tabel XVIII.	Samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1900.	1899.	1900.	1899.	1900.	1899.	1900.	1899.
Riget	17,5	17,3	17,6	16,5	24,1	24,8	21,7	21,3
Amter:								
1. Kristiania	18,2	16,5	-	-	25,8	25,1	-	-
2. Akershus	15,7	10,8	17,3	13,3	23,0	14,8	22,1	17,6
3. Smaalenene	15,1	14,8	16,5	15,2	19,9	21,3	22,0	20,4
4. Buskerud	17,6	12,8	18,0	17,5	21,7	19,3	21,7	24,3
5. Jarlsberg og Larvik....	16,5	15,4	14,2	15,2	20,3	21,9	18,0	21,6
6. Hedemarken	9,0	11,9	15,9	14,0	15,5	17,0	19,8	18,7
7. Kristians	18,8	20,0	12,6	11,8	25,8	25,5	15,6	15,8
8. Bratsberg	17,0	14,1	21,9	16,5	22,5	19,1	27,5	22,2
9. Nedenes	12,6	17,8	20,6	20,7	15,7	22,2	24,9	25,2
10. Lister og Mandal	20,5	20,7	24,5	26,0	26,6	27,1	29,7	31,3
11. Stavanger	18,1	20,7	17,1	18,9	25,6	30,6	21,8	23,8
12. Søndre Bergenhus	-	-	15,7	15,7	-	-	19,8	19,8
13. Bergen	16,8	18,5	-	-	25,1	24,6	-	-
14. Nordre Bergenhus	33,3	46,2	15,8	12,0	33,3	50,0	19,1	15,2
15. Romsdal	19,9	23,5	17,9	17,4	24,6	31,3	20,7	21,9
16. Søndre Trondhjem	16,5	20,5	23,6	20,5	21,9	27,7	27,6	25,4
17. Nordre —	17,8	11,5	17,9	16,6	19,7	15,3	20,5	20,5
18. Nordland	20,0	24,2	16,6	17,0	25,0	37,0	20,0	20,9
19. Tromsø	19,8	11,3	18,7	20,4	25,5	16,5	25,0	26,2
20. Finmarken	20,0	18,8	15,5	14,4	26,2	25,6	17,4	17,1

Af Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne opføres et lidt mindre Antal Tilfælde og Dødsfald end Aaret forud.

Influenza opføres med adskillig færre Angrebne end i 1899 (27 209 mod 37 585 Aaret forud). Derimod synes Dødeligheden i 1900 at have været forholdsvis stor. Sygdommen udgjorde 16,0 pCt. af samtlige anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde mod 19,3 pCt. i 1899. Dødelighedsprocenten var 1,25 mod 1,0 pCt. Aaret forud. Som vanlig var Sygdommen hyppigst i 1ste Kvartal (den naaede sit Høidepunkt i Februar), men der indtraf ikke saa faa Tilfælde ogsaa i April og Mai.

Af **Lungebetændelse** (Pneumonia crouposa) er anmeldt et noget mindre Antal Tilfælde end Aaret forud. Dødelighedsprocenten var lidt større (15,9 pCt. mod 14,2 i 1899).

I 4de Rubrik i Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Lungebetændelse blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter for Aarene 1900 og 1899.

Af **Pleurit** (Pleuritis et Empyema) samt af **Gigtfeber** (Febris rheumatica) opgives lidt flere Angrebne end foregaaende Aar.

Af **Koldfeber** (Febris intermittens) forekom en Del Tilfælde, som vanlig de fleste i Nedenes Amt og næsten udelukkende mellem Sjømænd, hjemkomne fra Udlandet.

Akut Diarré (Kolerine) (Diarrhoea acuta et Cholera nostras) var betydelig sjældnere end Aaret forud. Den udgjorde gjennemsnitlig 14,5 pCt. af samtlige, kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 18,7 pCt. Aaret forud. Dødeligheden var mindre (3,5 pCt.) end i 1899 (4,1 pCt.).

Af **Beri-Beri** anmeldtes ialt 6 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt; Patienterne var alle hjemkomne Sjøfolk, deraf 4 fra Nedenes Amt.

Af **Skjørbug** (Scorbutus) forekom 34 Tilfælde, deraf 12 i Finmarkens og 6 i Buskerud Amt. Dødeligheden var betydelig (26,5 pCt.).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** (Pemphigus neonatorum) anmeldtes 228 Tilfælde og 49 Dødsfald. Sygdommen opgives fra samtlige Overøvrighedsdistrikter, de fleste Tilfælde fra Stavanger, Bergen og Søndre Trondhjems Amter. Leilighedsvis smittedes ogsaa voxne Personer eller større Børn.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syfilis henvises til Tabel XXXIII (Side 70*).

Antallet af de paa Sygehusene indkomne Tilfælde af **Gonorré** (Uretrit) sees af Tabel XII (Side 22*).

Antallet af de udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af venerisk Sygdom sees af Tabel XIII (Side 23*), der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, disses Kjøn og Alder, forsaavidt det er opgivet, samt Fordeelingen paa Amterne.

Spedalskhed (Lepra). Tabel XIV (Side 25*) giver en Oversigt over Til- og Afgang i Aarets Løb af de Spedalske i Anstalterne.

Tabel XV (Side 26*) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og over Sygdommens Bevægelse i og udenfor Anstalterne i Aarene 1856—1900.

Tabel XVI (Side 27*) giver for Aarene 1856—1900 en Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Anstalterne m. m. amtsvis særskilt for Form og Kjøn. Forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik, 4de Række No. 36: Beretning om de Spedalske i Norge 1896—1900.

Lungetuberkulose (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsårsag for 4 888 Døde og betingede 17,5 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 22,5 pCt. af samtlige ved ikke epidemiske Sygdomme foranledigede Dødsfald. I 1899 var de tilsvarende Forholdstal 16,8 pCt. og 22,4 pCt. Dødeligheden af Lungetuberkulose var i 1900 i Forhold til samtlige Dødsårsager omtrent lige stor i Byer og Bygder; sættes Dødsfald af epidemisk Sygdom ud af Betragtning, var den noget større i Byerne (24,1 pCt.) end i Bygderne (21,7 pCt.).

**Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af
og Kom-**

**Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État
de l'État et des**

Efter de til Justitsdeparte-

	Tabel XIX. Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	Kr.
I.	Kristiania	467	271	141 507,80
II.	Akershus Amt.....	182	52	54 772,30
	Byer	3	-	862,90
	Bygder.....	179	52	53 909,40
III.	Smaalenenes Amt	297	80	80 922,32
	Byer	84	30	23 871,20
	Bygder.....	213	¹⁾ 50	57 051,12
IV.	Buskerud Amt.....	242	60	66 328,30
	Byer	69	18	19 163,10
	Bygder.....	173	42	47 165,20
V.	Jarlsberg og Larvik Amt.	280	93	73 200,65
	Byer	76	24	16 468,55
	Bygder.....	204	69	56 732,10
VI.	Hedemarkens Amt.....	266	82	73 671,20
	Byer	12	6	2 999,95
	Bygder.....	254	76	70 671,25
VII.	Kristians Amt	223	65	63 288,64
	Byer	4	2	1 571,17
	Bygder.....	219	63	61 717,47
VIII.	Bratsberg Amt.....	343	103	97 616,76
	Byer	61	23	18 000,21
	Bygder.....	282	80	79 616,55
IX.	Nedenes Amt	250	104	78 999,12
	Byer	51	25	15 613,42
	Bygder.....	199	79	63 385,70
X.	Lister og Mandal Amt	330	127	90 618,78
	Byer	77	42	23 758,80
	Bygder.....	253	85	66 859,98

¹⁾ Heri indbefattes ogsaa efter Amtmandens Opgave Sindssyge, som helt eller delvis har været behandlede i Sygehus.

^{27/6} 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat muner.

d'après la loi du ^{27/6} 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

mentet indsendte Opgaver.

	Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	Kr.
XI.	Stavanger Amt.....	355	110	86 750,74
	Byer	107	31	29 018,92
	Bygder.....	248	79	57 731,82
XII.	Søndre Bergenhus Amt....	333	132	75 802,55
XIII.	Bergen.....	234	178	77 393,05
XIV.	Nordre Bergenhus Amt... (Landdistriktet. Ingen i Florø By).	127	56	39 112,47
XV.	Romsdals Amt.....	285	94	67 568,22
	Byer	45	21	12 824,92
	Bygder.....	240	73	54 743,30
XVI.	Søndre Trondhjems Amt..	346	157	82 080,70
	By	108	63	28 589,55
	Bygder.....	238	94	53 491,15
XVII.	Nordre Trondhjems Amt..	228	43	45 549,10
	Byer.....	14	4	3 347,70
	Bygder.....	214	39	42 201,40
XVIII.	Nordlands Amt.....	232	95	64 768,03
	Byer.....	10	6	3 238,66
	Bygder.....	222	89	61 529,37
XIX.	Tromsø Amt.....	131	57	37 132,70
	By	10	6	3 714,40
	Bygder.....	121	51	33 418,30
XX.	Finmarkens Amt.....	81	31	17 251,29
	Byer.....	16	3	3 701,47
	Bygder.....	65	28	13 549,82
I hele Riget.....		5 232	1 990	1 414 334,72
Byer		1 448	753	425 645,77
Bygder.....		3 784	1 237	988 688,95

Chirurgiske

Operationer.	Hele Riget.			Fordeling paa Amterne											
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1	2	3	4	5	6	7					
				Kristiania.	Akershus.	Smaa- lenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hede- marken.	Kristians.					
				Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.					
Operation for Haremund . . .	51	33	18	10	1	1	-	2	3	-	-	-	-	-	1
— spaltet Gane.	11	10	1	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre plastiske Operationer	23	19	4	5	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Exstirp. af Kræftsvulster . .	231	105	126	32	-	4	2	8	5	3	-	4	1	7	16
Tracheotomi	56	47	9	36	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Intubation	9	9	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Laryngofissio	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Amputation af Brystkjertelen	89	71	18	35	-	1	2	-	3	2	-	-	1	1	3
Empyemoperation:															
— ved Ribbensresektion . .	89	65	24	13	-	2	1	2	10	-	2	-	-	5	7
— Incision	12	3	9	-	-	1	-	2	-	2	-	-	-	1	-
— Punktion	19	6	13	-	-	2	-	4	1	-	-	-	-	-	-
Laparotomi	126	115	11	52	-	1	-	-	4	-	-	-	-	-	2
Gastrotomi, Gastrostomi . . .	9	9	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Gastroenterotomi	23	22	1	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Resectio pylori	5	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operationer paa Galdeblæren	17	17	-	12	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Nephrotomi	9	9	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephrektomi	16	16	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephroraphi	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarmresektion	19	19	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Appendicit . . .	89	87	2	-	-	-	-	-	7	-	-	-	1	-	-
— Perityphit	93	84	9	76	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	1
Operation for Anlæggelse af Anus præternaturalis	11	9	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Herniotomi	126	75	51	16	-	2	4	5	6	3	5	5	-	3	9
Radikaloperation for Brok . .	191	178	13	56	2	-	1	-	4	-	-	-	-	1	2
Operation for Hæmorrhoider	59	35	24	18	1	3	-	4	-	1	1	-	-	-	2
— Fistula ani	31	17	14	8	1	-	-	-	-	2	-	2	-	1	1
Resektion af Endetarmen . .	8	8	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punktion af Blæren	12	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Blæresnit, perinealt.	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Sectio alta	12	12	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lithotripsi	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Urethrotomia interna	3	1	2	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-
— externa	11	10	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Operation for Phimosi og Paraphimosi	56	18	38	4	-	-	-	5	2	4	-	1	-	4	8
— Hydrocele	133	26	107	6	-	-	-	6	-	5	-	-	-	7	9
— Varicocele	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputation af Penis	4	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Borttagelse af Testikelen	78	51	27	8	-	-	2	-	-	1	2	-	-	3	2
Perineoraphi, Kolporaphi . .	62	37	25	14	2	-	1	-	3	2	-	5	-	1	1
Operation for Urinfistler hos Kvinder	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-

Operationer.

paa og udenfor Sygehus.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenes.		Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergen.		Nordre Bergenhus.		Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	7	-	-	2	-	4	4	-	-	8	-	-	-	-	-	4	-	2	-	1	-	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	5	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
2	25	3	3	4	3	7	15	21	11	2	2	2	3	12	2	19	2	4	3	-	3	1	-	-	
-	-	-	-	1	6	3	2	-	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	2	3	-	-	-	6	1	3	9	-	4	-	-	-	3	-	4	1	2	-	2	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	3	5	8	-	-	4	-	-	1	-	5	-	4	-	9	-	1	-	
1	1	-	1	-	-	7	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4	-	-	9	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	1	4	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	
-	1	-	-	-	-	9	-	23	1	-	-	2	-	2	-	8	3	7	-	1	12	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	5	-	2	-	1	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	4	-	1	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	12	-	-	10	-	-	-	-	-	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-	-	-	13	1	17	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	1	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	-	1	-	2	1	4	2	3	9	-	4	1	-	8	4	3	3	6	2	4	5	-	-	-	
-	1	-	1	1	20	3	3	43	1	2	1	-	1	4	2	21	11	11	2	14	-	1	-	-	
-	5	2	1	3	4	1	4	8	-	-	-	-	3	1	2	1	4	2	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	1	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	3	-	3	1	1	3	4	-	-	1	2	-	-	1	2	1	1	1	-	1	-	1	2	-	
2	9	-	9	-	5	3	9	9	6	4	7	-	8	2	1	1	6	2	4	2	7	1	-	-	
-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	1	1	-	1	-	5	1	3	14	1	2	-	3	1	1	5	8	8	-	2	3	-	-	-	
-	3	-	-	-	-	-	1	-	6	1	-	-	-	-	-	5	8	2	-	-	2	-	-	-	

Chirurgiske

Operationer.	Hele Riget.			Fordeling paa Amterne													
	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2		3		4		5		6		7	
				Kristiania.		Akershus.		Smaalene.		Buserud.		Jarlsberg og Larvik.		Hede-marken.		Kristians.	
				Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
Udskrabn. af Livmoderhulen	402	198	204	73	12	1	20	24	10	14	1	11	2	8	3	14	
Hysterectomia vaginalis....	22	17	5	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
— abdominalis....	26	23	3	10	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	
Extirpation af Livmoderen	2	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Myomotomi.....	3	2	1	.	1	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	
Operationer paa Uteri																	
Adnexer.....	27	25	2	10	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Ovariectomi.....	85	77	8	36	1	.	.	.	3	.	.	.	.	.	.	2	
Operation for Graviditas extrauterina.....	16	14	2	5	1	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	
Sum	3431	2186	1245	767	33	43	68	89	101	78	19	45	6	72	12	150	
Øienoperationer.																	
Enukleation af Bulbus....	53	25	28	.	3	.	.	2	2	2	.	.	.	1	.	3	
Exenteration —.....	46	20	26	3	.	.	.	2	1	.	.	.	.	.	.	.	
Extractio cataractæ.....	131	49	82	12	7	.	.	2	2	.	.	.	.	8	.	.	
Discisio.....	20	10	10	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Iridektomi.....	53	17	36	10	3	.	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	
Iridotomi.....	9	.	9	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Operation for Prolapsus iridis	17	3	14	2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	2	.	1	
Sklerotomi.....	5	2	3	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Keratotomi og Sæmisch's Operation.....	21	7	14	1	1	.	.	.	1	.	.	.	1	1	.	2	
Punctio corneæ.....	10	1	9	.	.	.	.	.	.	.	3	.	.	.	.	2	
Tatovering af Cornea.....	5	.	5	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Galvanokaustik, Ignipunktur	58	4	54	1	.	3	.	.	1	.	.	.	.	4	.	.	
Operation for Staphylom....	2	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
— Pterygium....	3	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
— Ptosis.....	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
— Ectropium....	8	4	4	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
— Entropium....	5	.	5	.	1	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	
— Trichiasis....	4	1	3	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
— Chalazion....	92	1	91	1	10	3	.	4	.	.	.	6	.	5	.	3	
Blepharoplastik.....	1	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Operation for Taareveis- sygdom	424	21	403	2	36	5	2	13	2	.	.	12	.	7	.	24	
— Skjelen....	36	5	31	3	7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
Andre Øienoperationer.....	71	4	67	3	2	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	
Sum	1076	176	900	51	71	11	10	20	9	.	.	24	1	29	.	35	
Øreoperationer:																	
Operation for Ørepolyper...	92	1	91	.	8	2	.	2	.	.	.	3	.	1	.	2	
Paracentese af Trommehinden	101	3	98	1	29	.	.	2	.	.	.	1	.	1	.	.	
Opveisling af Cellulæ mast- oideæ.....	97	51	46	16	7	.	1	.	4	.	.	.	.	1	.	4	
Andre Øreoperationer.....	8	2	6	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	3	
Sum	298	57	241	17	45	2	1	4	4	.	.	4	.	3	.	9	

Operationer.

paa og udenfor Sygehus.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenes.		Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergen.		Nordre Bergenhus.		Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
1	32	2	-	7	2	3	21	-	-	23	6	7	15	15	9	24	10	7	10	-	8	6	1	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	8	-	-	-	-	1	3	-	-	2	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	9	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	12	-	-	-	-	11	1	5	-	-	-	-	6	3	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
33	125	20	48	38	20	153	118	91	320	28	57	42	52	155	69	177	49	125	23	121	55	29	-	-	
1	1	-	1	-	-	2	-	-	7	8	-	1	2	1	2	3	-	2	-	3	-	1	2	-	
-	1	-	-	-	-	-	6	-	2	19	3	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	2	-	-	4	-	-	4	-	21	38	-	-	-	-	-	21	2	-	4	-	1	2	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	1	5	-	3	10	-	-	-	1	16	-	-	2	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	6	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	2	2	-	1	-	-	2	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	7	-	-	-	-	15	-	-	-	4	-	-	-	-	21	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	4	-	4	-	1	-	14	2	-	13	3	-	-	-	11	-	2	-	1	-	5	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	23	-	4	1	2	2	28	2	3	135	20	-	12	-	41	4	15	5	3	-	21	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	4	-	2	9	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	24	-	-	-	-	37	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
3	45	1	9	7	3	6	95	4	41	275	27	2	14	9	182	15	17	13	5	5	32	3	2	-	
-	2	-	-	-	2	-	7	-	-	52	-	1	-	-	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	1	-	-	-	1	-	12	-	-	27	2	-	10	-	4	2	7	-	-	-	-	1	-	-	
-	1	-	4	-	-	6	1	-	11	18	2	3	4	5	4	4	3	-	1	-	2	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	4	-	4	-	3	6	20	-	11	98	4	1	13	4	19	7	7	4	-	2	2	-	-	-	

Af Lægerne udførte
Opérations obstétricales

Tabel XXI.	Samlet Antal Barsel- kvinder.	Samlet Antal Opera- tioner.	Forhold i pCt.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riget.....	67070	¹⁾ 1751	2,6	1281	181
Amter:					
1. Kristiania	8356	281	3,4	187	25
2. Akershus	3293	81	2,5	66	7
3. Smaalenene	4309	114	2,6	89	13
4. Buskerud	3508	90	2,6	71	10
5. Jarlsberg og Larvik.....	2867	55	1,9	40	8
6. Hedemarken	3809	82	2,1	56	9
7. Kristians	3466	96	2,8	72	15
8. Bratsberg	2733	94	3,4	74	8
9. Nedenes	2046	53	2,6	38	2
10. Lister og Mandal	2088	43	2,1	32	4
11. Stavanger	3871	154	4,0	124	9
12. Søndre Bergenhus.....	3717	58	1,6	40	8
13. Bergen	2382	165	6,9	112	24
14. Nordre Bergenhus	2289	46	2,0	36	4
15. Romsdal	3779	80	2,1	60	8
16. Søndre Trondhjem	3954	93	2,4	67	11
17. Nordre —	2293	55	2,4	35	5
18. Nordland	4658	50	1,1	33	7
19. Tromsø	2496	53	2,1	42	3
20. Finnmark	1156	8	0,7	7	1

¹⁾ Hos 1 724 Fødende (2,6 pCt.), idet ved 26 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved

Tabel XVII (Side 28* og 29*) giver Oplysning om Dødsfald af Lunge-
tuberkulose i Riget og dets Overøvrighedsdistrikter for Aarene 1898—1900 i
Forhold (pCt.) til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom, til Dødsfald af ikke
epidemiske Sygdomme og i Forhold (pro mille) til Folkemængden.

Tabel XVIII (Side 30*) viser Procentforholdet af Lungetuberkulose til
samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og til Dødsfald af ikke epidemiske
Sygdomme for Aarene 1900 og 1899, særskilt for Byer og Bygder i Overøvrigheds-
distrikterne. Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkuløs Hjernebetændelse,
Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer var tilsammen 1 486 og
udgjorde 5,3 pCt. af samtlige opgivne Dødsfald af Sygdom (5,8 pCt. for Byerne
og 5,1 pCt. for Bygderne).

obstetriciske Operationer.

faites par les médecins.

Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keiser- snit.	Perfo- ration.	Em- bryotomi.	Efterbyrds- operation.	Abortus provo- catus.
66	30	4	34	13	140	2
27	12	1	3	-	25	1
1	-	-	2	-	5	-
2	-	-	4	-	5	1
1	2	1	3	-	2	-
2	-	-	-	2	3	-
3	2	-	2	2	8	-
3	1	-	2	1	2	-
3	-	-	1	-	8	-
-	3	-	1	1	8	-
2	-	-	1	-	4	-
2	-	-	4	1	14	-
1	-	-	1	-	8	-
8	3	2	1	-	15	-
2	1	-	2	-	1	-
2	-	-	2	1	7	-
4	1	-	1	3	6	-
3	1	-	3	-	8	-
-	4	-	-	1	5	-
-	-	-	1	1	6	-
-	-	-	-	-	-	-

1 Trillingfødsel to Trillinger forløstes ved kunstig Hjælp.

Til Anskueliggjørelse af Lungetuberkulosens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskjellige Amter er til denne almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart, hvor man ved Beregningen af Tuberkulosedødeligheden er gaaet ud fra, at der inden de ikke kjendte Dødsarsager findes det samme Procentforhold af Lungetuberkulose som inden de kjendte.

Af **Kræft** (Cancer, Sarcoma) kjendes tilsammen 2008 Dødsfald, der udgjør 7,2 pCt. af samtlige ved Sygdom forarsagede, kjendte Dødsfald (6,3 pCt. for Byerne, 7,7 pCt. for Bygderne).

For **Sindssygdom** (Insania) indkom paa de almindelige Sygehuse 197 Personer (i 1899 173, i 1898 223, i 1897 166). Over disse giver Tabel XXXIV

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXII. Operation.	Samlet Antal Opera- tioner.	Mødre ¹⁾ .				Børn.			
		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾ .	Forhold i pCt.		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var død- fødte.	Forhold i pCt.	
				i 1900.	i 1899.			i 1900.	i 1899.
Tangforløsning	1281	1260	18	1,4	2,3	1275	95	7,5	8,3
Vending	181	178	7	3,9	6,0	179	72	40,2	44,6
Udtrækning ved Bæk- kenendefødsel	66	64	1	1,6	2,5	66	15	22,7	25,9
Partus præmaturus artificialis	30	26	-	-	4,3	30	7	23,3	43,5
Keisersnit	4	3	-	-	-	3	3	-	-
Perforation	34	33	3	9,1	11,5	-	-	-	-
Exvisceration	13	13	-	-	7,7	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation	140	136	4	2,9	1,5	-	-	-	-
Abortus provocatus .	2	2	1	50,0	-	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløst ved Kunsthjælp, er Udfaldet for Moderen som Regel opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation. (Se Tabel XXIII). ²⁾ Dødsarsagerne sees af Tabel XI.

(Side 72* og 73*) en Oversigt. Af Sindssygdom uden Angivelse af sekundær Dødsarsag opgives 119 Dødsfald.

Paa Rigets 11 Sindssygeasyler laa tilbage ved Udgangen af 1899 1707 Personer. I Løbet af 1900 indkom 777, Antallet af tilsammen behandlede Syge var saaledes 2484. Antallet af Udgaede var 831, deraf 147 Døde. Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 1653. Det samlede Antal Forpleiningsdage var 614484 og det gennemsnitlige, daglige Middelbelæg paa samtlige Asyler 1683,5. For det Offentliges Regning behandlede 2112 eller 85,0 pCt. af de i Aaret behandlede Syge. De paa Asylerne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsarsager i det Overøvrighedsdistrikt, hvor Asylet er beliggende. Nærmere Redegjørelse for Sindssygeasylernes Virksomhed i 1900 findes i Norges officielle Statistik, 4de Række No. 29.

Tabel XIX (Side 32* og 33*) giver efter de til Justitsdepartementet indkomne Opgaver Oplysning om Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27de Juni 1891 og om de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner.

Ifølge ovennævnte Lov, der traadte i Kraft 1ste Januar 1892, refunderes $\frac{4}{10}$ af Udgifterne ved de Sindssyges Forpleining af Statskassen, de øvrige $\frac{6}{10}$ udredes af vedkommende Amts- eller Bykommune, dog saaledes at indtil Halvdelen af Amtskommunernes Tilskud kan overføres paa vedkommende Fattigdistrikt.

Tabel XX (Side 34* og fig.) giver Oplysning om en Del af Lægerne paa eller udenfor Sygehus udførte **chirurgiske Operationer** med deres Fordeling paa de forskjellige Amter.

**Tvillingfødsler med kunstig Forløsning A) af begge Tvillinger,
B) af en Tvilling.**

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux B) sur l'un des deux.

Operation ¹⁾ :	Udfaldet for					
	Mødre.		1ste Tvilling.		2den Tvilling.	
	lev.	død.	lev.	dødf.	lev.	dødf.
A. Begge Tvillinger.						
Tang paa begge Tvillinger ...	9	-	6	3	9	-
Tang paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling	6	-	4	2	5	1
Tang paa 1ste, Udtrækning paa 2den Tvilling	5	-	5	-	5	-
Vending paa begge Tvillinger.	3	-	3	-	3	-
Udtrækning paa begge Tvillinger	1	-	1	-	1	-
Udtrækning paa 1ste, Vending paa 2den Tvilling	1	-	1	-	1	-
Partus præmaturus artificialis	1	-	-	1	-	1
Ialt	26	-	20	6	24	2
			26		26	
B. En af Tvillingerne.						
Tang	10	1	6	1	4	-
Vending	11	-	1	-	10	-
Udtrækning	5	-	2	-	2	1
Exvisceration	1	-	-	-	-	1
Ialt	27	1	9	1	16	2
	28		28			

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller. Ved 2 Trillingfødsler, hvor begge Mødre forblev ilive, forløstes i det ene Tilfælde en Trilling (uopgivet hvilken) levende ved Tang; i det andet Tilfælde forløstes 2den og 3die Trilling levende ved Udtrækning; om den tilsvarende første Trilling var intet opløst.

Nedenfor meddeles Oplysning om Indikationer og Udfald for de større Operationer, forsaavidt Opgaver derom er afgivne. Det bemærkes, at der som oftest foreligger Opgaver over Operationernes Antal og ikke over Antallet af opererede Personer. Mindre Operationer, væsentlig henhørende under Chirurgia minor, hvoraf et større Antal udførtes, saavel paa som udenfor Sygehus er ikke medtagne paa Tabellen.

Amputation af Overarmen. Indikation paa Sygehus: Arthrocaec cubiti 4, Sarcoma antibrachii 1, Vlnus 1, Gangræna 1, Conquassatio humeri 1, alle med heldigt, Contusio et Osteomyelitis 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Arthrocaec cubiti; med heldigt Udfald.

**Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige
Indikationer.**

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par embryotomie, H) par kéfalotripsie — d'après les indications différentes.

Tabel XXIV. Indikation.	Ialt udførte Operationer.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	1) 1006	981	7	-	960	42	4
Bækkensneverhed	2) 92	88	2	1	74	17	1
Barselkrampe	3) 36	31	4	-	24	11	1
Placenta prævia og Blødning ...	6	5	1	-	4	2	-
Blødning	2	2	-	-	-	2	-
Ueftergivelige Fødselsdele	43	43	-	-	41	2	-
Ventrofixeret Livmoder	1	-	1	-	1	-	-
Hjertesygdom	4	2	2	-	3	1	-
Nyresygdom	1	1	-	-	1	-	-
Dystoki	2	2	-	-	2	-	-
Isseleie med Panden fortil.....	28	28	-	-	25	3	-
Skjævt Isseleie	6	6	-	-	4	2	-
Pandeleie	5	5	-	-	5	-	-
Ansigtisleie	10	9	1	-	6	4	-
Dyb Tverstand	1	1	-	-	1	-	-
Stort Fosterhoved	4	4	-	-	3	1	-
Hydrokefalos	3	3	-	-	2	1	-
Fremfald af Navlesnor	8	8	-	-	4	4	-
Arm ved Siden af Hovedet.....	1	1	-	-	1	-	-
Daarlige Fosterlyd	17	17	-	-	14	3	-
Uopgivet Indikation	5	5	-	-	5	-	-
Tilsammen	1281	1242	18	1	1180	95	6
		1261			1281		
B. Vending.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	11	11	-	-	11	-	-
Bækkensneverhed	4) 16	13	2	-	6	10	-
Placenta prævia og Blødning ...	42	41	1	-	22	18	2

1) Hos 988 Fødende, idet hos 9 Tvillingfødende begge Tvillinger forløstes ved Tang; hos 9 andre Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Tang, 2den Tvilling i 5 Tilfælde ved Vending og i 4 Tilfælde ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen er opført.
2) Hos 1 Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Tang, den 2den ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen er opført. 3) Hos 1 Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Tang, den 2den ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført. 4) Hos 1 Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Vending.

Indikation.	Ialt udførte Operationer.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
Barselkrampe	5	4	1	-	1	4	-
Tumor abdominis	2	1	1	-	1	1	-
Tverleie	1) 93	91	-	-	59	34	-
Isseleie med Panden fortil	3	2	1	-	1	2	-
Hydrokefalos	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	6	5	1	-	5	1	-
— - Arm	1	1	-	-	-	1	-
— - Haand	1	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	181	171	7	-	107	72	2
		178			181		
C. Udtrækning.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	2) 50	48	-	-	42	8	-
Bækkensneverhed	5	5	-	-	3	2	-
Barselkrampe	2	1	1	-	2	-	-
Placenta prævia og Blødning	5	5	-	-	3	2	-
Fremfald af Navlesnor	1	1	-	-	-	1	-
Daarlige Fosterlyd	2	2	-	-	1	1	-
Tverleie	1	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	66	63	1	-	51	15	-
		64			66		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Bækkensneverhed	25	22	-	3	20	5	-
Ustandselige Brækninger	1	1	-	-	1	-	-
Hydramnion	2	1	-	-	-	2	-
Stort Foster	2	2	-	-	2	-	-
Tilsammen	26	30	-	3	23	7	-
		29			30		

1) Hos 2 Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Vending. 2) Hos 1 Trillingfødende forløstes 2den og 3die Trilling ved Udtrækning; hos 1 Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Udtrækning, den 2den ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført.

Tabel XXIV. (Forts.). Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre			Børn		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
E. Keisersnit.							
Bækkensneverhed	¹⁾ 3	2	-	1	-	2	1
Svulst i Bækkenet	1	1	-	-	-	1	-
Tilsammen	4	3	-	1	-	3	1
		4			4		
F. Perforation.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	7	6	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	16	13	2	1	-	-	-
Trangt Orificium uteri	1	1	-	-	-	-	-
Udmattelse	1	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	4	4	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	2	2	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	3	3	-	-	-	-	-
Tilsammen	34	30	3	1	-	-	-
		34					
G. Exvisceration.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	2	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	1	-	-	-	-	-
Tverleie	²⁾ 10	10	-	-	-	-	-
Tilsammen	13	13	-	-	-	-	-
H. Abortus provocatus.							
Nyresygdom	1	1	-	-	-	-	-
Chorea	1	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	2	1	1	-	-	-	-
		2					

¹⁾ I et Tilfælde fjernedes samtidig den inficerede Livmoder med Adnexer.

²⁾ Decapitation i 4 Tilfælde.

Fødte og Døde.

Naissances et décès.

Tabel XXV.	Fødte		Døde						
	levende.	død-fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.	ved ulykkelige Hændelser.	Selv-mord.	Mord og Drab.
Riget	66149	1616	34932	5973	581	179	961	117	16
Amter:									
1. Kristiania	8258	219	3758	1122	114	13	61	19	-
2. Akershus	3263	79	1697	287	45	8	34	11	2
3. Smaalenene	4268	107	2121	420	40	10	63	11	-
4. Buskerud	3372	72	1714	260	35	8	40	5	1
5. Jarlsberg og Larvik	2855	66	1585	221	38	5	42	9	1
6. Hedemarken	3776	82	1992	282	20	7	33	6	2
7. Kristians	3438	88	1556	196	23	8	18	7	2
8. Bratsberg	2698	62	1548	211	34	6	39	3	-
9. Nedenes	2022	47	1213	182	14	15	24	2	-
10. Lister og Mandal	2054	56	1467	193	12	4	41	-	1
11. Stavanger	3820	97	2233	368	24	15	70	6	3
12. Søndre Bergenhus	3673	83	2163	321	23	16	62	5	1
13. Bergen	2353	57	1305	342	24	4	18	7	1
14. Nordre Bergenhus	2263	58	1329	127	13	11	38	2	-
15. Romsdal	3758	79	1960	221	25	12	70	5	-
16. Søndre Trondhjem	3889	129	2362	362	32	8	58	4	2
17. Nordre —	2269	60	1227	129	17	6	24	6	-
18. Nordland	4630	81	1988	365	24	10	108	7	-
19. Tromsø	2365	54	1103	234	16	5	58	2	-
20. Finmarken	1125	40	611	130	8	8	60	-	-

Amputation af Underarmen. Indikation paa Sygehus: Vulnus 5, Arthroace manus 1, Necrosis 1, Dilaceratio antibrachii 2, Fractura complicata 1, samtlige med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Vulnus 5, uopgivet Indikation 1, alle med heldigt Udfald.

Amputation af Laaret. Indikation paa Sygehus: Fractura complicata 5, Fractura femoris 1, Abscessus popliteæ 2, Pyarthrus genus 1, Sarcoma femoris 4, Sarcoma cruris 2, Epithelioma 1, Fungus genus 1, Necrosis 1, Contractura genus 1, samtlige med heldigt Udfald, Tuberculosis genus 9 med heldigt Udfald, 1 tilbageiggende, Osteomyelitis 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Arthroace genus 6 med heldigt Udfald, 1 tilbageiggende, Vulnus 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Gangræna 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Tuberculosis genus 4, Luxatio genus et fractura cruris 1, Pyarthrus genus 1, alle med heldigt Udfald.

Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXVI.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0-1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.
Riget	45156	1074	24497	3448	350	143
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	-
2. Akershus	3173	78	1647	281	44	7
3. Smaalenene	2866	77	1479	260	27	10
4. Buskerud	2307	43	1216	168	22	7
5. Jarlsberg og Larvik	1747	43	1028	132	23	4
6. Hedemarken	3538	76	1858	260	20	6
7. Kristians	3220	81	1467	173	20	8
8. Bratsberg	1926	48	1111	136	23	4
9. Nedenes	1670	37	1020	154	12	12
10. Lister og Mandal	1453	43	1060	120	7	3
11. Stavanger	2261	54	1384	183	18	10
12. Søndre Bergenhus	3673	83	2163	321	23	16
13. Bergen	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	2232	57	1321	126	13	11
15. Romsdal	2957	65	1593	153	19	10
16. Søndre Trondhjem	2657	78	1653	199	19	8
17. Nordre Trondhjem	2070	55	1147	115	15	6
18. Nordland	4407	76	1910	355	24	9
19. Tromsø	2146	45	971	209	15	4
20. Finmarken	853	35	469	103	6	8

Amputation af Læggen. Indikation paa Sygehus: Ulcus cruris 4, Arthroace 5, Fractura 4, Gangræna 4, Tuberculosis 3, Vulnus 2, Pseudarthrosis 2, Osteomyelitis 1, Pes varus 1, Necrosis 1, Sarcoma 1, alle med heldigt Udfald, Pyarthrus pedis 1 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald, uopgivet Indikation 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Tuberculosis 6, Vulnus 5, Gangræna 2, alle med heldigt Udfald.

Resektion af Ben. Indikation paa Sygehus: R. maxillæ superioris ved Cancer 1, Sarcoma 1, begge med heldigt Udfald. R. maxillæ inferioris ved Cancer 6, Sarcoma 1, Tumor 2, Periostitis 1, samtlige med

Bygderne og Byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hændel- ser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
719	69	11	20993	542	10435	2525	231	36	242	48	5
-	-	-	8258	219	3758	1122	114	13	61	19	-
33	10	2	90	1	50	6	1	1	1	1	-
44	4	-	1402	30	642	160	13	-	19	7	-
24	2	-	1065	29	498	92	13	1	16	3	1
28	4	-	1108	23	557	89	15	1	14	5	1
32	5	2	238	6	134	22	-	1	1	1	-
16	6	2	218	7	89	23	3	-	2	1	-
33	3	-	772	14	437	75	11	2	6	-	-
19	1	-	352	10	193	28	2	3	5	1	-
35	-	-	601	13	407	73	5	1	6	-	1
37	5	3	1559	43	849	185	6	5	33	1	-
62	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2353	57	1305	342	24	4	18	7	1
37	2	-	31	1	8	1	-	-	1	-	-
45	5	-	801	14	367	68	6	2	25	-	-
41	3	1	1232	51	709	163	13	-	17	1	1
23	5	-	199	5	80	14	2	-	1	1	-
107	7	-	223	5	78	10	-	1	1	-	-
55	2	-	219	9	132	25	1	1	3	-	-
48	-	-	272	5	142	27	2	-	12	-	-

heldigt Udfald. R. costarum ved Tuberculosis 3, Fistula 1, Sarcoma 1, Gangræna pulmonum 1, Necrosis 1, Caries 1, alle med heldigt Udfald, Bronchiectasia 1, Vulnus pectoris 1, begge med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: R. maxillæ inferioris ved Cancer 1, Necrosis 1, Tuberculosis 1, alle med heldigt Udfald. R. costarum ved Tuberculosis 2, Caries 1, alle med heldigt, Pyopneumothorax 1 med dødeligt Udfald. For 1 var baade Indikation og Udfald uopgivet.

Trepanation. Indikation paa Sygehus: Fractura 3, 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Epilepsia 1 med heldigt Udfald.

D

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt
(Byer og Bygder) samt i
Décès totals par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXVII. Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
	Riget	34932	28893	82,7		Søndre Valdres	155	88	56,8
	Byer	10435	9743	93,4		Lesje	107	50	46,7
	Bygder	24497	19150	78,2	VIII.	Bratsberg Amt	1548	1269	82,0
I.	Kristiania	3758	3524	93,8		Byer	437	380	87,0
II.	Akershus Amt	1697	1350	79,5		Bygder	1111	889	80,0
	Byer	50	39	78,0		Kviteseid	126	120	95,2
	Bygder	1647	1311	79,5		Kragerø	341	313	91,8
	Follo	289	257	89,5		Tinn	47	42	89,4
	Aker	663	554	83,6		Sauland	94	78	83,0
	Høland	208	170	81,8		Skien	636	527	82,9
	Ullensaker	537	369	68,7		Hollen	192	137	71,4
III.	Smaalenenes Amt .	2121	1957	92,3		Laardal	112	52	46,4
	Byer	642	610	95,0	IX.	Nedenes Amt	1213	1077	88,8
	Bygder	1479	1347	91,0		Byer	193	179	93,0
	Sarpsborg	907	852	94,0		Bygder	1020	898	88,0
	Moss	400	372	93,0		Evje	74	69	93,2
	Eidsberg	349	322	92,3		Vestre Nedenes ...	526	480	91,3
	Hvaler	465	411	88,4		Østre Nedenes ...	460	405	87,9
IV.	Buskerud Amt	1714	1360	79,3		Aamli	85	71	83,5
	Byer	498	424	85,1		Sætersdalen	68	52	76,5
	Bygder	1216	936	77,0	X.	List og Mand. Amt	1467	1156	78,8
	DrammenStadsfysik.	355	316	89,0		Byer	407	385	94,6
	Nes	96	84	87,5		Bygder	1060	771	72,7
	Ringerike	245	206	84,1		Kr.sands Stadsfysik.	243	235	96,7
	Drammen	261	209	80,1		Vanse	202	180	89,2
	Modum	410	327	79,8		Flekkefjord	255	211	82,8
	Sandsvær	201	153	76,1		Oddernes	416	321	77,2
	Rollag	60	32	53,3		Lyngdal	134	97	72,4
	Aal	86	33	38,4	XI.	Undal	217	112	51,6
V.	Jarlsb. og Larv. Amt	1585	1349	85,1		Stavanger Amt	2233	1740	77,9
	Byer	557	506	90,8		Byer	849	792	93,3
	Bygder	1028	843	82,0		Bygder	1384	948	68,5
	Larvik	563	520	92,4		Stav. Stadsfysikat..	537	510	95,0
	Hof	247	244	89,1		Karmøen	232	204	88,0
	Tønsberg	748	585	78,2		Sandnes	268	229	85,5
VI.	Hedemarkens Amt	1992	1712	85,9		Finnø	151	126	83,4
	Byer	134	124	92,5		Egersund	241	193	80,1
	Bygder	1858	1588	85,5		Haugesund	318	200	62,9
	Rendalen	116	110	94,9		Sogndal	113	67	59,3
	Tønset	162	151	93,2		Stavanger	173	100	57,8
	Trysil	125	116	92,8		Sand	200	111	55,5
	Hedemarken	728	662	91,0	XII.	Søndre Bergen h. Amt	2163	1693	78,3
	Søndre Østerdalen	320	272	85,0		Alversund	128	134	105,0
	Søler og Odalen ...	527	401	76,1		Indre Søndhordland	125	117	93,6
VII.	Kristians Amt	1556	1281	82,3		Ytre Hardanger ...	141	129	91,5
	Byer	89	85	95,5		Indre Hardanger ...	154	137	89,0
	Bygder	1467	1196	81,5		Ytre Søndhordland	167	138	82,6
	Faaberg	209	198	94,7		SøndreMidthordland	206	166	80,6
	Hadeland og Land.	332	311	93,7		Nordre —	393	306	77,9
	Toten	338	294	87,0		Tysnes	147	107	72,8
	Lom	151	130	86,1		Lindaas	256	186	72,7
	Nordre Valdres	125	106	84,8		Osterøen	240	159	66,3
	Ringebu	139	104	74,8		Voss	164	102	62,2
						Sveen Herred ¹⁾ ...	42	12	28,6

¹⁾ Sveen Herred hører til Haugesund Lægedistrikt.

Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Riget og Amterne
de enkelte Lægedistrikter.

départements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Tabel XXVII (Forts). Lægedistrikter.	Dødsfald			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	Bergen.....	1305	1282	98,2		Inderøen.....	158	142	89,9
XIV.	Nordre Bergenh. Amt	1329	986	74,2		Levanger.....	209	152	72,7
	By.....	8	6	75,0		Frosten.....	150	105	70,0
	Bygder.....	1321	980	74,2		Fosnes.....	49	33	67,3
	Gloppen.....	86	83	96,5		Stjordalen.....	201	128	63,7
	Indviken.....	98	84	85,7		Kolvereid.....	48	22	45,8
	Vik.....	105	87	82,9	XVIII.	Nordlands Amt.....	1988	1514	76,2
	Indre Søndfjord...	142	114	80,3		Byer.....	78	71	91,0
	Kirkebø.....	94	74	78,7		Bygder.....	1910	1443	75,5
	Lyster.....	64	50	78,1		Lødingen.....	85	79	93,0
	Lærdal.....	99	75	75,8		Bødø.....	122	111	91,0
	Nordfjordeidet...	72	54	75,0		Lurø.....	108	97	89,8
	Ytre Nordfjord...	119	88	74,0		Brønnø.....	179	158	88,3
	Gulen.....	96	67	69,8		Gildeskaal.....	65	56	86,7
	Kinn.....	134	90	67,2		Vefsen.....	86	74	86,0
	Sogndal.....	84	55	65,5		Skjerstad.....	146	122	83,6
	Ytre Søndfjord...	136	65	47,8		Ranen.....	171	137	80,1
XV.	Romsdals Amt.....	1960	1615	82,4		Ofoten.....	116	86	74,1
	Byer.....	367	341	92,9		Sortland.....	157	116	73,9
	Bygder.....	1593	1274	80,0		Østlofoten.....	82	60	73,2
	Indre Søndmør...	106	104	98,1		Alstahaug.....	182	129	70,9
	Søndre Nordmør...	380	371	97,6		Hammerø.....	40	28	70,0
	Surendalen.....	149	141	94,6		Buksmes.....	132	91	69,0
	Nordre Søndmør...	296	279	94,3		Steigen.....	43	28	65,1
	Østre.....	80	72	90,0		Hadsel.....	157	99	63,0
	Ørskog.....	95	81	85,3		Flakstad.....	53	18	34,0
	Sundalen.....	88	72	81,8		Folden.....	64	1	1,6
	Ytre Romsdal.....	272	207	76,1	XIX.	Tromsø Amt.....	1103	680	61,6
	Vestre Søndmør...	177	115	65,0		By.....	132	123	93,2
	Nordre Nordmør...	165	91	55,2		Bygder.....	971	557	57,4
	Indre Romsdal...	152	82	54,0		Ibbestad.....	109	97	89,0
XVI.	Søndre Trondh. Amt.	2362	1964	83,1		Tromsø.....	203	166	81,8
	By.....	709	689	97,2		Maalselven.....	75	59	78,7
	Bygder.....	1653	1275	77,1		Karlø.....	45	33	73,3
	Røros.....	114	136	119,3		Balsfjorden.....	81	52	64,2
	Trondhj. Stadsfysik.	709	689	97,2		Skjervø.....	119	62	52,1
	Hitteren.....	134	118	88,0		Tranø.....	58	30	51,7
	Indre Fosen.....	102	87	85,3		Berg.....	40	19	47,5
	Nordre.....	93	76	81,7		Lenviken.....	101	48	47,5
	Orkedalen.....	298	240	80,5		Trondenes.....	176	78	44,3
	Hevne.....	70	55	78,6		Lyngen.....	96	36	37,5
	Selbu.....	77	60	78,0	XX.	Finmarkens Amt...	611	386	63,2
	Guldalen.....	286	218	76,2		Byer.....	142	114	80,3
	Opdal.....	132	92	69,7		Bygder.....	469	272	58,0
	Ytre Fosen.....	129	84	65,1		Vardø.....	79	72	91,1
	Strinden.....	232	109	47,0		Alten.....	101	87	86,1
XVII.	Nordre Trondh. Amt	1227	998	81,3		Vadsø.....	70	60	85,7
	Byer.....	80	69	86,3		Kistrand.....	52	43	82,7
	Bygder.....	1147	929	81,0		Maasø.....	71	48	67,6
	Grong.....	106	110	103,8		Sydvaranger.....	30	16	53,3
	Stenkjær.....	159	162	101,9		Loppen.....	31	9	29,0
	Namsos.....	79	80	101,0		Hammerfest.....	93	27	29,0
	Vikten.....	68	64	94,1		Lebesby.....	56	15	28,6
						Tanen.....	28	8	28,6

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom.

Causes de décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence.

Dødsårsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold af samtlige opgivne Dødsfald.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4888	1658	3230	17,5	17,5	17,6
Alderdomssvaghed	3895	567	3328	13,9	6,0	18,1
Kræft (Cancer og Sarkom)	2008	592	1416	7,2	6,3	7,7
Akut Bronkit, katarralsk Lungebetændelse og Laryngit	1625	710	915	5,8	7,5	5,0
Lungebetændelse	1571	506	1065	5,6	5,3	5,8
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	1486	545	941	5,3	5,8	5,1
Organisk Hjertesygdom	1265	459	806	4,5	4,8	4,4
Medfødt Svaghed	1158	484	674	4,2	5,1	3,7
Hjerneslag	1141	390	751	4,1	4,1	4,1
Akut Diarré (Kolerine)	867	560	307	3,1	5,9	1,7
Kronisk Bronkit	784	227	557	2,8	2,4	3,0
Brights Nyresygdom	643	234	409	2,3	2,5	2,2
Kramper hos Smaabørn	492	213	279	1,8	2,3	1,5
Hjertelammelse	447	189	258	1,6	2,0	1,4
Mave-Tarmkatarr	382	120	262	1,4	1,3	1,4
Kighoste	365	173	192	1,3	1,8	1,0
Influenza	340	99	241	1,2	1,0	1,3
Hjernebetændelse (suppurativ)	322	136	186	1,2	1,4	1,0
Diffus Peritonit	240	71	169	0,9	0,7	0,9
Anden organisk Hjernesygdom	220	82	138	0,8	0,8	0,7
Cystit, Cystopyelit	218	53	165	0,8	0,6	0,9
Mæslinger	216	160	56	0,8	1,1	0,3
Rakit	184	86	98	0,7	0,9	0,5
Difteri (Croup)	181	58	123	0,7	0,6	0,7
Skarlagensfeber	177	68	109	0,6	0,7	0,6
Tarmslyng	170	42	128	0,6	0,4	0,7
Pyæmi	139	49	90	0,5	0,5	0,5
Tyfoidfieber	133	64	69	0,5	0,7	0,4
Arteriosklerose	126	60	66	0,5	0,6	0,4
Rygmarvssygdom	125	37	88	0,4	0,4	0,5
Andre Dødsårsager ved Sygdom	2053	773	1280	7,4	8,2	7,0
Samtlige opgivne Dødsårs. ved Sygd.	27861	9465	18396			

Exartikulation. Indikation paa Sygehus: E. humeri: Sarcoma 1, Tuberculosis 1, begge med heldigt Udfald. E. manus: Tuberculosis 1, E. coxæ: Osteomyelitis 1, Tuberculosis 2, alle med heldigt Udfald. E. genus ved Fractura 2, Tuberculosis 3, Osteomyelitis 1, samtlige med heldigt, Arthrocece 1 med dødeligt Udfald. E. pedis: Necrosis 1, Symes Operation: Arthrocece 1, Tuberculosis 2, alle med heldigt Udfald. Lisfrancs Operation: Vulnus 1, Pirogoffs Operation: Phlegmone 1 med heldigt Udfald, Arthrocece 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. (1 tilbageliggende). Choparts Operation ved

Vakcinerede.

Vaccination.

Tabel XXIX.	Middeltal af levende Fødte i Treaaret 1898—1900.	Antal Vaccine-rede i 1900.	Forhold i pCt.
Riget.....	65794	49447	75,1
Amter:			
1. Kristiania.....	8006	2940	36,7
2. Akershus.....	3247	1973	60,7
3. Smaalenene.....	4179	3378	80,8
4. Buskerud.....	3365	3160	93,9
5. Jarlsberg og Larvik.....	2841	2380	83,8
6. Hedemarken.....	3701	3181	86,0
7. Kristians.....	3373	2720	80,7
8. Bratsberg.....	2586	2013	77,8
9. Nedenes.....	2081	1672	80,4
10. Lister og Mandal.....	2167	1349	62,2
11. Stavanger.....	3687	2881	78,1
12. Søndre Bergenhus.....	3728	2912	78,1
13. Bergen.....	2322	1063	45,8
14. Nordre Bergenhus.....	2367	2310	97,5
15. Romsdal.....	3784	3303	87,4
16. Søndre Trondhjem.....	3861	3608	93,5
17. Nordre —.....	2237	1637	73,1
18. Nordland.....	4694	3781	80,6
19. Tromsø.....	2387	2423	101,5
20. Finmarken.....	1181	763	64,7

Vulnus 1, tilbageliggende. Udenfor Sygehus: E. humeri: Vulnus 1, E. manus: Vulnus 3, alle med heldigt, Tuberculosis 1 med uopgivet Udfald. E. pedis: Vulnus 1 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald. Pirogoffs Operation: Tuberculosis 2 og Choparts: Tuberculosis 1, alle med heldigt Udfald.

Resektion af Led og Arthrektomi. Indikation paa Sygehus: R. humeri: Arthritis deformans 1, Arthroace 1, med heldigt, Tuberculosis 1 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald. R. cubiti: Arthroace 6, Tuberculosis 2, alle med heldigt, Pyæmia 1 med uheldigt Udfald. R. articuli manus: Necrosis 1, Arthroace 1, Tuberculosis 1, alle med heldigt Udfald. R. coxæ: Arthroace 9 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Tuberculosis 3 med heldigt, 2 med uheldigt Udfald. R. genus: Synovitis 4, Hydrarthrus 1, alle med heldigt Udfald, Arthroace 14 med heldigt, 1 med dødeligt og 1 med uopgivet Udfald, Tuberculosis 11 med heldigt, 2 med uheldigt Udfald (1 tilbageliggende), Gonitis purulenta 1, Anchylosis 1, Mus articularis 1, alle med heldigt Udfald, Contractura 3 med heldigt, 1 med uopgivet Udfald, Vulnus 1 og Pyæmi 1, begge med uopgivet Udfald; desuden 1 med uopgivet Indikation og Udfald. R. arti-

Oversigt over de udførte retsmedicinske Forretninger i 1ste Halvaar

Liste des actes medicaux forenes dans

Tabel XXX. Overøvrighedsdistrikter.	Samtlige anmeldte retsmedicinske Forretninger.	Undersøgelse af				
		Mord og Drab.	Ulykkestilfælde.			
			Ydre Beskadigelse.	Drukning.	Forgiftning.	Forfrysning.
Riget	147	¹⁾ 4	²⁾ 11	8	³⁾ 1	1
A m t e r :						
1. Kristiania	10	-	4	-	1	-
2. Akershus	7	1	1	1	-	1
3. Smaalenene	4	-	-	1	-	-
4. Buskerud	17	-	-	-	-	-
5. Jarlsberg og Larvik	3	-	-	-	-	-
6. Hedemarken	4	-	-	-	-	-
7. Kristians	11	1	2	-	-	-
8. Bratsberg	5	-	1	2	-	-
9. Nedenes	2	-	-	-	-	-
10. Lister og Mandal	6	-	1	-	-	-
11. Stavanger	7	-	-	1	-	-
12. Søndre Bergenhus	7	1	1	-	-	-
13. Bergen	4	-	1	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	9	-	-	-	-	-
15. Romsdal	4	-	-	-	-	-
16. Søndre Trondhjem	11	1	-	1	-	-
17. Nordre —	9	-	-	1	-	-
18. Nordland	13	-	-	-	-	-
19. Tromsø	1	-	-	-	-	-
20. Finmarken	13	-	-	1	-	-

¹⁾ Knivstik 1, Skudskaar 1, Brud af Hjerneskallen 1, Blødning efter Abort 1, Brud af Hvirvelsoilen 1, Knusning af Hovedet og andre Legemsdele 1, Bristning af Hjerneblødning 2, Peritonit 2, Svulst i Hjernen 1, Kremper 1, Lungebetændelse 1, Knivstik i Klæder.

1900, for hvilke Afskrift er indsendt til Medicinaldirektoriet.
le premier moitié de l'année 1900.

Døde betræffende:						Undersøgelse af Levende til Bestemmelse af:							Erklæring i anden Anledning.
Dødsfald ved Sygdom.	Nyfødte og spæde Børns Dødsmaade.				Uopgivet eller ukjendt Dødsårsag.	Svangerskab eller forudgaaet Fødsel.	Voldtægt eller anden Løstagtighedsforbyrdelse.	Mis handling og anden Beskadigelse.	Legemlig Helbredsforfatning forøvrigt.	Sindstilstand og Tilregnelighed.	Venerisk Sygdom.		
	Fødsel i Dølgemaal og formodet Fosterdød.	Fortidlig Fødsel.	Forblødning.	Kvælning.									
4) 12	3	3	1	7	12	7	5	13	23	33	2	5) 1	
4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	
-	-	-	-	-	1	2	2	-	3	9	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	
-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	3	2	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	
1	-	-	-	-	1	-	-	2	1	1	-	-	
1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	
1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	5	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	
-	-	-	-	1	-	1	-	-	7	-	-	-	
-	-	1	-	1	-	1	-	2	3	-	-	-	
3	-	-	-	1	1	1	-	2	2	3	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	2	-	-	-	4	2	2	-	-	

²⁾ Brud af Hjerneskillen 4, Brud af Bækkenet 1, Hjerneblødning 1, Hjernerystelse 1, Aorta 1, Nedstyrning 1. ³⁾ Muligens med Ergotin (?). ⁴⁾ Abort 1, Hjertesygdom 2, Tyktarmkatarr, Bronkit og Blodmangel 1, Infektion med forurenset Vand 1. ⁵⁾ Angaaende

culi pedis: Tuberculosis 5 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, Arthroace 2 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, Pyarthrus 1, Fractura inveterata 1, begge med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: R. humeri: Tuberculosis 1, R. cubiti: Anchylosis 1, Tuberculosis 4, R. articuli manus: Tuberculosis 4, R. genus: Arthroace 2, Tuberculosis 5, samtlige med heldigt Udfald, R. articuli pedis: Tuberculosis 5 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald.

Arthrotomi. Indikation paa Sygehus: Corpus alienum cubiti 1, Synovitis 4, Vulnus perforans genus 4, Tuberculosis 3, Mus articularis 2, Fractura patellæ 1, Fungus genus 1, alle med heldigt Udfald, Pyarthrus 7 med heldigt, 1 med uheldigt og 2 med dødeligt Udfald, Arthroace 5 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende. Udenfor Sygehus: Pyarthrus 5, Tuberculosis 1, Luxatio pollicis 1, Mus articularis 2, alle med heldigt Udfald.

Underbinding af større Arterier. Paa Sygehus: Arteria subclavia 1, A. carotis 1, uopgivet Arterie 1, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: A. dorsalis pedis 1, A. temporalis 1, A. radialis 6, A. femoralis 1, A. tibialis 1, A. tibialis antica 1, A. tibialis postica 1, uopgivet Arterie 3, alle med heldigt Udfald.

Borttagelse af Kræftsvulster. Paa Sygehus: Cancer labii 37, C. palpebræ superioris 1, C. oris 5, C. lingvæ 6, C. faciei 5, C. submaxillaris 1, C. glandul. colli 5, C. colli 3, samtlige med heldigt Udfald, C. oesophagi 1, med dødeligt Udfald, C. maxillæ inferioris 1 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, C. mammæ 7, C. abdominis 1, C. ingvinis 1, C. natium 2, C. perinei 1, C. recti 1, alle med heldigt Udfald, C. vulvæ 8 med heldigt, 1 med uheldigt, C. pedis 1 med heldigt Udfald; Sarcoma nasi 1, S. parotidis 1, begge med heldigt Udfald, S. maxillæ inferioris 3 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, S. humeri 2, S. femoris 2, S. cruris 2, S. abdominis 1, S. dorsi 1, uopgivet Sæde 2, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: C. nasi 2, C. oris 2, alle med heldigt Udfald, C. labii 71 med heldigt, 1 med uheldigt, 2 med dødeligt og 6 med ukjendt Udfald, C. lingvæ 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, C. faciei 9 med heldigt, C. maxillæ superioris 1 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald, C. mammæ 2, C. testis 1, C. vulvæ 1, C. ani 1, alle med heldigt Udfald, C. recti 1 med uheldigt, C. uteri 1 med uheldigt og 1 med dødeligt Udfald, C. femoris 1, C. calcis 1, samt 4 med uopgivet Sæde, samtlige med heldigt Udfald. Sarcoma parotidis 1, S. oris 1, S. faciei 1, S. maxillæ inferioris 1, alle med heldigt Udfald, S. humeri 1 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, S. colli 5, S. costæ 1, S. mammæ 1, S. femoris 2, samtlige med heldigt Udfald.

Tracheotomi opgives paa Sygehus udført ved Difteri (Croup) 35 Gange med heldigt, 9 Gange med dødeligt Udfald, Corpus alienum laryngis 1 med heldigt, Stenosis laryngis 1 med dødeligt, Tumor pharyngis 1 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus: Difteri (Croup) 2 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald, Corpus alienum laryngis 2, Vulnus tracheæ 1, Papilloma laryngis 1 med heldigt, uopgivet Indikation 1 med dødeligt Udfald.

Intubation opgives udført paa Sygehus ved Difteri (Croup) 9 Gange med heldigt Udfald.

Borttagelse af Brystkjertelen. Indikation paa Sygehus: Cancer 52 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Tumor 12, Mastitis chronica 3, alle med heldigt Udfald, 3 for hvilke Indikation og Udfald er uopgivet. Udenfor Sygehus: Cancer 13 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald, Sarcoma 1, Adenoma 2, Tuberculosis 1, alle med heldigt Udfald.

Empyemoperation opgives udført ialt 120 Gange, deraf paa Sygehus 74, udenfor 46, med følgende Udfald efter de forskellige Operationsmetoder. Paa Sygehus: Resectio costæ 56 med heldigt, 3 med uheldigt, 5 med dødeligt Udfald, 1 tilbageliggende. Incision (Thoracotomia) 3 med heldigt Udfald. Punktion (Thoracocentesis) 5 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald. Udenfor Sygehus: R. costæ 22 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald. Incision 8 med heldigt, 1 med ukjendt Udfald. Punktion 13 med heldigt Udfald.

Laparotomi. Ialt 126 Operationer, deraf 115 paa og 11 udenfor Sygehus; desuden paa Sygehus 13 Prøvelaparotomier, som ikke er medtagne i Summen. Af Operationerne paa Sygehus havde 80 heldigt, 3 uheldigt, 31 dødeligt Udfald, 1 tilbageliggende. Indikationen var i 12 Tilfælde Kræft: Cancer ventriculi 4 Gange med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, C. abdominis 2 (h.), 1 (d.), C. peritonei 1 (d.), C. omenti 1 (h.), Sarcoma renis 1 (d.), S. abdominis 1 (d.); i 30 Tilfælde Svulster: Tumor uteri 21 (h.), Tumor abdominis 8 (h.), 1 (d.); i 40 Tilfælde forskellige Betændelser, Pericholecystitis 2 (h.), Ulcus ventriculi 1 (h.), Peritonitis 2 (h.), 5 (d.), Peritonitis tuberculosa 16 (h.), 2 (uh.), 4 (d.), Perimetritis 2 (h.), Abscessus 2 (h.), 2 (d.), 1 (tilbageliggende), Adhæsiones peritonei 2 (h.), Cholecystitis 1 (h.), Appendicitis 1 (h.), 2 (d.), Salpingitis 1 (h.), 1 (d.), Metritis 1 (h.), Tuberculosis ileo-coecalis 1 (h.); i 24 Tilfælde andre Lidelser, Ileus 6 (h.), 9 (d.), Volvulus 1 (h.), Vulnus abdominis 1 (h.), 2 (d.), Strictura oesophagi 1 (h.), Ren mobilis 1 (h.), Ruptura vesicæ 1 (h.), Ascites 1 (h.), 1 (d.). Udenfor Sygehus havde 7 Operationer heldigt, 1 uheldigt og 3 dødeligt Udfald. Indikationerne var Svulster 2 Gange: Tumor ovarii 1 (h.) og Tumor abdominis 1 (h.); Betændelser 4 Gange: Tuberculosis 2 (h.), 1 (uh.), Salpingitis 1 (h.); andre Lidelser: Ileus 2 (h.), 2 (d.), Vulnus perforans abdominis 1 (d.).

Gastrotomi opgives alene udført paa Sygehus: Cancer cardiæ 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Cancer oesophagi 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Cancer pylori 2 med heldigt, 1 med dødeligt, Strictura oesophagi 2 med heldigt Udfald.

Gastroenterostomi. Indikation paa Sygehus: Cancer ventriculi 6 med heldigt, 4 med dødeligt Udfald, Ulcus ventriculi 6, Strictura oesophagi 1, Strictura pylori 1, alle med heldigt Udfald; desuden opgives 4 Operationer udførte ved Dilatatio ventriculi, Cancer ventriculi og Ulcus ventriculi, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer pylori 1 med dødeligt Udfald.

Resectio pylori udførtes paa Sygehus ved Strictura 1, Cancer 2, Dilatatio ventriculi 1, alle med heldigt, uopgivet Indikation 1 med dødeligt Udfald.

Operation paa Galdeblæren udførtes paa Sygehus ved Cholelithiasis 15 Gange med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, ved Cancer ventriculi 1 med dødeligt Udfald.

Nephrotomi. Indikation paa Sygehus: Pyonephrosis 3 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, Lithiasis 3, Cystitis tuberculosa 1, Hæmaturia 1, Tumor 1, samtlige med heldigt Udfald.

Nephrektomi. Indikation paa Sygehus: Tuberculosis renis 3 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, Tumor renis 3 med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, Pyonephrosis 4, Ren mobilis 1, alle med heldigt Udfald, Cancer 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Tuberculosis urogenitalis 1 med dødeligt Udfald,

Nephroraphi udførtes paa Sygehus 7 Gange ved Ren mobilis, 1 Gang ved Hydronephrosis, alle med heldigt Udfald.

Herniotomi. Paa Sygehus: 58 Gange med heldigt, 16 Gange med dødeligt og 1 med ukjent Udfald. Udenfor Sygehus: 43 Gange med heldigt, 8 med dødeligt Udfald.

Radikaloperation for Brok. Paa Sygehus: 174 Gange med heldigt, 3 med dødeligt Udfald, 1 tilbageiggende. Udenfor Sygehus: 13 Gange med heldigt Udfald.

Hysterectomia per vaginam. Indikation paa Sygehus: Cancer uteri 9, Deciduoma 1, alle med heldigt Udfald, Tumor 2 med heldigt, 2 med ukjent, 1 med dødeligt Udfald, Prolapsus uteri 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Salpingitis duplex 2, Myoma 2, Cancer 1, alle med heldigt Udfald. **Hysterectomia per abdomen.** Indikation paa Sygehus: Cancer uteri 6, Salpingooforitis 4, samtlige med heldigt Udfald, Myoma uteri 11 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Adenoma uteri 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: Myoma uteri 2 med heldigt, Pyosalpinx 1 med dødeligt Udfald. Desuden udførtes Exstirpation af Uterus uden Angivelse af Operationsmetoden ved Prolapsus uteri 1 Gang med heldigt, ved Cancer uteri 1 Gang med dødeligt Udfald.

Operation paa uteri Adnexer. Paa Sygehus: Ved Pyosalpinx 9, Salpingitis 22 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Prolapsus 1, Fibroma 1, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Salpingitis tuberculosa 1, Pyosalpinx duplex 1, begge med heldigt Udfald.

Ovariectomi ved forskellige Svulstformer. Paa Sygehus: 63 Gange med heldigt, 2 Gange med dødeligt Udfald. Indikation uopgivet: 11 med heldigt og 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: 7 Gange med heldigt, 1 med dødeligt Udfald.

Af **obstetriciske Operationer** opgives udført af Læger 1751 hos 1 724 Fødende eller hos 2,6 pCt. af samtlige Barselkvinder, idet ved 26 Tvilling-fødsler begge Tvillinger og ved 1 Trillingfødsel 2 Trillinger forløstes ved Kunsthjælp.

Tabel XXI (Side 40* og 41*) viser Operationernes Art og Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Tabel XXII (Side 42*) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIII (Side 43*) giver Oplysning om de 26 Tvillinger og de 2 Trillinger, der opgives forløste ved Kunsthjælp.

Tabel XXIV (Side 44* o. flg.) giver en Oversigt over Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Antallet af **Fødte** og **Døde** i Riget og Amterne vil sees af Tabel XXV (Side 47*), der er et Uddrag af de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i Aaret.

Fordelingen af Fødte og Døde m v. paa Rigets Bygder og Byer sees af Tabel XXVI (Side 48* og 49*).

Antallet af levende Fødte udgjorde 66 149 og af Døde 34 932.

For det hele Rige bliver der saaledes et Overskud af 31 217 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,8.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende Fødte 45 156 og af Døde 24 497, altsaa et Overskud af 20 659 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,2.

I Byerne udgjorde Antallet af levende Fødte 20 993 og af Døde 10 435, hvorved der bliver et Overskud af 10 558 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 49,7.

I de af Lægerne indsendte Opgaver over Døde er **Dødsaaarsagen** opgivet for 28 893 eller 82,7 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 27 861 eller 82,3 pCt. af de ved Sygdom fremkaldte Dødsfald (33 838).

For Bygderne er opgivet Dødsaaarsag for 19 150 Døde eller 78,2 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 18 396 eller 77,6 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (23 698).

For Byerne er opgivet Dødsaaarsag for 9 743 Døde eller 93,2 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og for 9 465 eller 93,4 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (10 140).

De af Lægerne opgivne Dødsaaarsager i Procentforhold til samtlige indtrufne Dødsfald i Riget og de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XXVII (Side 50* og 51*).

De **hyppigste af Lægerne opgivne Dødsaaarsager** ved Sygdom sees af Tabel XXVIII (Side 52*).

De opgivne **Dødsaaarsager** er sammenstillede i Tabellerne XXXVI—XXXIX; i Tabel XXXVI findes opført de kjendte Dødsaaarsager i Riget og Amterne, i Tabel XXXVII Kjø- og Aldersopgaver for de i Riget Døde med kjendt Dødsaaarsag, i Tabel XXXVIII Dødsaaarsager i Byerne og i Tabel XXXIX Kjø- og Alder for de i Byerne Døde.

De **Vakcineredes** Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 49 447 eller 75,1 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1898—1900. I 1899 var Antallet 49 750 eller 76,7 pCt. af Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1897—1899.

Tabel XXIX (Side 53*) viser Antallet af Vakcinerede i Amterne og Forholdet til Middeltallet af levende Fødte i Treaaret 1898—1900 for hvert Amt.

Ved Statens Vaccineinstitut i Kristiania indpodedes 40 Kalve, af hvilke 3 maatte kasseres paa Grund af abortivt eller manglende Anslag. Der udsendtes ialt 12 991 Rør i 1 570 Forsendelser, indeholdende Vaccine beregnet tilstrækkelig til Indpodning af 68 381 Personer. Beretning om Resultatet indløb for 41 778 Vakcinationer, hvoraf 651 Revakinationer. Anslagsprocenten for kjendte 1ste Gang Vakcinerede var gennemsnitlig 95,9 pCt., for Revakinerede 71,8 pCt.

Det i Tabel XXX (Side 54* og 55*) opførte Antal **retsmedicinske Forretninger** omfatter kun de i Aarets første Halvdel udførte Forretninger, om hvilke Afskrift er indsendt til Medicinaldirektoratet. Fra 2det Halvaars Begyndelse indsendtes disse til den retsmedicinske Kommission (jfr. Kgl. Resol. af 30te Juni 1900).

Sygehuse. Statsanstalter: Rigshospitalet i Kristiania, der tillige er klinisk Undervisningsanstalt, 2 Stiftelser for Spedalske (i Bergen og ved Trondhjem), 1 Sanatorium for Tuberkulose ved Molde, 3 militære Sygehuse (Garnisonssygehuset i Kristiania, Karl Johansværns Sygehus i Horten og det militære Sygehus i Fredriksstad). Under Statens Bestyrelse hører endvidere Vaarsildafgiftsfondets Sygehuse i Haugesund og i Florø. Staten yder Bidrag til Kysthospitalerne for skrofuløse Børn, ved Fredriksværn og i Hageviken ved

Bergen. Af Amtssygehuse findes et eller flere i de fleste Amter i det Hele 30; i Tromsø Stift tilhører disse vedkommende Amters Medicinalfond, og flere af dem er kun i Virksomhed i Fisketiden. I de fleste Byer og i enkelte Landdistrikter findes kommunale Sygehuse, tildels i Forening med Epidemilazareter. Af andre Sygehuse kan endvidere nævnes Diakonisseanstaltens og Diakonhjemmets Sygehuse samt Vor Frues Hospital (katholsk) i eller ved Kristiania, flere private Kliniker i Kristiania, Bergen o. s. v. samt flere af den katolske Mission oprettede mindre Sygehuse. Ved Rigets Strafanstalter er oprettet egne Sygeafdelinger og ved forskellige Fattighuse, Fabriker, Bergværker og Lign. findes større eller mindre Sygelokaler.

Der var 2 **Fødselsstiftelser** i Virksomhed, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundne med Jordmoderskoler. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuden knyttet en mindre Afdeling for Kvinde- og en for Børnesygdomme.

Antallet af **Sindssygeasylers** var 10, nemlig 3 Statsasylers, 2 til milde Stiftelser knyttede Asylers samt 3 kommunale og 2 private Asylers. Hertil kommer Kriminalasylet i Trondhjem.

Strafanstalterne. Rigets Strafarbejdsanstalter var: Bodsfængslet, Cellefængsel for Mandfanger, i Kristiania, Akershus Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger, i Kristiania, Trondhjems Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger, samt Strafanstalten for Kvinder, Fællesanstalt for kvindelige Fanger, i Kristiania.

Ifølge Beretning for Terminen fra 1ste Juli 1899 til 31te Marts 1900 var Sundhedstilstanden i Strafanstalterne god.

Tabel XXXI med Underafdelinger a—d (Side 60* o. fig.), giver Oplysning om Sygdomsforholdene.

Af Sindssygdom er opført 13 Tilfælde, deraf 4 i Bodsfængslet, 7 i Akershus Strafanstalt, 1 i Trondhjems Strafanstalt og 1 i Strafanstalten for Kvinder.

I Akershus Strafanstalt døde 3 Fanger, en, 68 Aar gammel, af Diarrhoea, en, 65 Aar gammel, af Cystitis og en, 33 Aar gammel, begik Selvmord.

Som Sygdomme, der antages at være foraarsagede af Fængselslivet, indtraf ved Bodsfængslet et Tilfælde af sygelig Forstemning, ved Akershus Strafanstalt et Tilfælde af Anæmia og ved Strafanstalten for Kvinder et Tilfælde af Anæmia og et af Psychosis.

De i Strafanstalterne indtrufne Sygdomstilfælde er ordnede i følgende Grupper:

Tabel XXXI a.	Epidemiske og andre smitsomme Sygdomme.		Andre indvortes Sygdomme.		Andre chirurgiske Sygdomme og Hud-sygdomme.		Sinds-sygdomme.		Tilsammen.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	40	-	25	-	12	-	4	-	81	-
Akershus Strafanstalt.	18	-	24	-	10	-	7	-	59	-
Trondhjems Strafanstalt . . .	76	-	12	-	2	-	1	-	91	-
Strafanstalten for Kvinder.	-	16	-	25	-	6	-	1	-	48
Tilsammen	134	16	61	25	24	6	12	1	231	48
	150		86		30		13		279	

Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne.

Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés.

Tabel XXXI.	Samlet Antal Fanger.	Tilbageiggende fra forrige Aar ¹⁾ .	Tilkomne i Aarets Løb ²⁾ .	Tilsammen behandtede ³⁾ .	Udgaaede ⁴⁾			Døde ⁵⁾ .	Tilbageiggende ved Slutningen af Aaret ⁶⁾ .	Tilkomne med Sygdommen opstaaet ¹⁰⁾		Sygdomstilfælde, der antages at være forarsagede af Fængselslivet eller Opholdet i Fængslet ¹¹⁾ .	Behandlede i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹²⁾ .	Sygedage i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹³⁾ .
					Helbredede ⁷⁾ .	I Bedring ⁸⁾ .	Uhelbredede ⁹⁾ .			før Indkomsten ¹¹⁾ .	efter Indkomsten ¹²⁾ .			
Bodsfængslet	M. 469*)	-	81	81	67	1	12	-	1	8	73	1	6	212
h.														
Akershus Strafanstalt	M. 402*)	12	47	59	32	7	10	3**)	8	21	26	1	59	2 218
h.														
Trondhjems Strafanstalt	M. 172*)	1	90	91	90	-	1	-	-	3	87	-	91	383
h.														
Strafanstalten for Kvinder	K. 142*)	7	41	48	33	9	1	-	5	17	24	2	48	1 232
f.														

*) Antallet af de fra foregaaende Aar hensiddende og af samtlige i Terminen 1ste Juli 1899 til 31te Marts 1900 indkomne Fanger.
**) Deriblandt 1 Selvmorder.

¹⁾ Restants au 1 Juillet 1899. ²⁾ Tombés malades pendant l'année. ³⁾ Total. ⁴⁾ Sortis. ⁵⁾ Guéris. ⁶⁾ Allant mieux. ⁷⁾ Non guéris.
⁸⁾ Décédés. ⁹⁾ Restants à la fin de l'année. ¹⁰⁾ Nombre des entrants, la maladie ayant commencé. ¹¹⁾ Avant l'entrée. ¹²⁾ Après l'entrée.
¹³⁾ Cas des maladies supposés d'être occasionés par la vie ou le séjour en prison. ¹⁴⁾ Traités en cellule de malade ou dans l'infirmerie de l'établissement. ¹⁵⁾ Nombre des jours passés en cellule de malade ou dans l'infirmerie.

Sygeudgifterne har i Beretningsterminen udgjort:

Tabel XXXI b.	Sygeudgifter.	Deraf særskilt for Medikamenter.
	Kr.	Kr.
Bodsfængslet	1) 710,07	317,69
Akershus Strafanstalt	2) 2 615,65	636,80
Trondhjems Strafanstalt	3) 909,59	361,74
Strafanstalten for Kvinder	4) 861,79	311,61
Tilsammen	5 097,10	1 627,84

1) Deraf til sindssyge Fangers Ophold paa Sindssygeasyl Kr. 196,27, for Fangers Forpleining paa Rigshospitalet Kr. 142,40 og til Forbindsager Kr. 53,71. 2) Deraf til sindssyge Fangers Forpleining Kr. 1 271,31 og for Fangers Forpleining paa Rigshospitalet Kr. 185,00. 3) Deraf til 1 Opsynsbetjents og 2 Fangers Forpleining paa Sygehus Kr. 360,50. 4) Deraf til sindssyge Fangers Forpleining paa Sindssygeasyl Kr. 144,86.

Resultatet af de i Beretningsterminen udgaaede Fangers Veining fremgaar af følgende Tabel:

Tabel XXXI c.	Vundet i Vægt.	Tabt i Vægt.	Uforandret Vægt.
Bodsfængslet	38,7	56,5	4,8
Akershus Strafanstalt	31,8	49,1	19,1
Trondhjems Strafanstalt	48,8	25,6	25,6
Strafanstalten for Kvinder	69,0	28,6	2,4
Tilsammen	40,9	48,7	10,4

Sygeligheden hos Strafanstalternes Opsynspersonale i Beretnings-terminen sees efter følgende Uddrag af Sygelisterne:

Tabel XXXI d.	Era forrige Aar.		Tilkomne i Aarets Løb.		Tilsammen.		Helbredede.		i Bedring.		Uhelbredede.		Døde.		Tilbageliggende ved Aarets Udgang.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	-	-	21	-	21	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akershus Strafanstalt	1	-	32	-	33	-	32	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Trondhjems Strafanstalt	-	-	15	-	15	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strafanstalten f. Kvinder	-	-	2	17	2	17	2	17	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1	-	70	17	71	17	70	17	-	-	-	-	-	-	1	-
	1		87		88		87		-		-		-		1	

Foranstaaende er et Uddrag af Norges officielle Statistik, 4de Række, No. 31: Beretning om Rigets Strafarbejdsanstalter 1899—1900, hvortil forøvrigt henvises.

Riget er delt i 158 **Lægedistrikter**, hvoraf 6 Stadsfysikater. Desuden var i Finmarken ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt.

Medicinalpersonalet. 42 Læger udgik i Aarets Løb fra Universitetet. Ifølge Lægefortegnelsen for 1900 og dennes Tillæg var Antallet af autoriserede Læger ved Aarets Udgang 1121, hvoraf 19 kvindelige. Efter Fradrag af 143 i Udlandet bosatte, eller hvis Opholdssted var ukjendt, var 588 eller 60,1 pCt. bosatte i Byerne og 390 eller 39,9 pCt. bosatte i Landdistrikterne. Ialt opføres 1066 som bosatte i Norge, 55 i Udlandet (deraf 3 i forskellige Lande i Europa, 1 i Asien, 6 i Afrika, 1 i Australien, 44 i Nordamerika).

Af de her i Landet bosatte Læger var ifølge Lægefortegnelsen 1 Livmedikus, 13 Professorer, 2 Prosektorer, den ene tillige Sekretær ved det medicinske Fakultet, 1 Amanuensis ved Universitetet, 1 Medicinaldirektør, 1 Kontorchef i Medicinaldirektoratet, 1 Direktør for det civile Veterinærvæsen, 6 Stadsfysici, 147 Distriktslæger¹⁾, 2 Berglæger (deraf 1 tillige Distriktslæge), 3 var Direktører og 3 Reservelæger ved Statens Sindsygeasyl, 1 Direktør for Tuberkulose-sanatorium, 1 Læge ved Kriminalasylet (tillige Bestyrer af et kommunalt Sindsygeasyl), 9 Læger ved kommunale eller private Asyler. Ved Rigshospitalet var ansat 1 Direktør, 9 Overlæger, 5 Reservelæger og 6 Assisterer ved enkelte Hospitalsafdelinger, det patologisk-anatomiske Institut og Røntgeninstitutet, 1 var Overlæge for den spedalske Sygdom og 2 Læger ved Stiftelser for Spedalske. Ved Fødselsstiftelserne var ansat 2 Overlæger (deraf 1 Professor) og 2 Reservelæger. Ved Strafanstalterne var 3 Læger ansatte, 43 opføres som Læger ved Amtssygehuse, kommunale eller andre Sygehuse (deriblandt flere Distriktslæger), 1 som Direktør for Kristiania Bys Sygehus, 2 som Sundhedsinspektører, 2 som Politilæger, 21 som By- eller Kommunelæger i Byerne, 10 som Læger ved Bad eller Sanatorier.

I Armeens Sanitet: 1 Generalmajor, 1 Oberst, 1 Oberstløjtnant, 6 Majorer, 40 Kapteiner, 15 faste Premierløjtnanter.

I Marinens Sanitet: 1 Kommandørkaptein, 5 Kapteiner, 5 faste Premierløjtnanter.

716 Læger opføres uden nogen fast Ansættelse, og 1 havde civilt Embede udenfor Lægestanden²⁾.

Antallet af **Apothek** (og Filialer) i Virksomhed var 130, hvoraf 36 med reelt, 94 med personligt Privilegium, deraf 1 givet Rigshospitalet som saadant. 5 Apothek havde Filial.

Apothekenes Fordeling paa Lægedistrikterne sees af Tabel I, og Tabel XXXII (Side 66* o. flg.) giver en Oversigt over det ved Landets Apothek fungerende Personale, forsaavidt derom haves Oplysning.

I 1900 underkastede 30 sig Apothekereksamen.

Af **Tandlæger** var der ifølge Fortegnelsen over Læger, Tandlæger og Dyrklæger i Norge i 1900 210. For 201 er deres Bopæl i Lægedistrikterne kjendt, se Tabel I.

¹⁾ Ved Fortegnelsens Udgivelse var en Del Distriktslægeembeder ubesatte. ²⁾ Ovenfor er flersteds samme Læge opført under forskellige Stillinger.

Af **Jordmødre** uexamineredes 60, deraf ved Jordmoderskolen i Kristiania 43, ved Jordmoderskolen i Bergen 17. Jordmødrenes Antal var efter Embedslægernes Opgaver 1 144, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Hjælpevaccinatorernes Antal var efter Distriktslægernes Opgaver 711, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Følgende Kommuner erholdt i 1900 kongelig Approbation paa **Sundhedsforskrifter**, Tillæg til eller Forandringer i saadanne:

Dybvaag Herred (Nedenes Amt) 5te Januar.
 Haus Herred (Søndre Bergenhus Amt) 5te Januar.
 Hammer Herred (Søndre Bergenhus Amt) 5te Januar.
 Bruvik Herred (Søndre Bergenhus Amt) 5te Januar.
 Narvik m. v. (Nordlands Amt) 5te Januar.
 Gjerstad Herred (Nedenes Amt) 12te Januar.
 Hobøl Herred (Smaalenes Amt) 3die Februar.
 Fjeld Herred (Søndre Bergenhus Amt) 3die Februar.
 Stavanger Kjøbstad (Stavanger Amt) 3die Februar.
 Bodø Kjøbstad (Nordlands Amt) 10de Februar.
 Froland Herred (Nedenes Amt) 17de Februar.
 Eide Herred (Nedenes Amt) 17de Februar.
 Landvig Herred (Nedenes Amt) 17de Februar.
 Ullensaker Herred (Akershus Amt) 5te Mai.
 Vang Herred (Hedemarkens Amt) 8de December.
 Aal Herred (Buskerud Amt) 13de December.
 Holt Herred (Nedenes Amt) 13de December.
 Søgne Herred (Lister og Mandal Amt) 13de December.
 Finsland Herred (Lister og Mandal Amt) 13de December.
 Vanse Herred (Lister og Mandal Amt) 13de December.
 Grong Herred (Nordre Trondhjems Amt) 13de December.
 Skjerstad Herred (Nordlands Amt) 13de December.
 Kvænangen Herred (Tromsø Amt) 13de December.

Desuden er dels under 8de August, dels under 17de September og 8de December 1900 for følgende Herreder vedtaget Forskrifter til Forebyggelse af ondartede, smitsomme Sygdomme i Overensstemmelse med Justitsdepartementets Udkast af 26de April 1899:

Gjerdrum, Enebak, Vestby, Frogn, Kraakstad, Nannestad, Ullensaker, Sørums og Fet (Akershus Amt);
 Rakkestad, Askim, Berg og Aremark (Smaalenes Amt);
 Norderhov (Buskerud Amt);
 Tjøme, Ramnes, Nøtterø, Stokke, Andebu og Borre (Jarlsberg og Larvik Amt);
 Øvre Rendalen og Brandval (Hedemarkens Amt);
 Biri, Søndre Land, Nordre Aurdal, Nordre Land, Søndre Aurdal, Lom, Skiaaker, Brandbu, Vang, Lunner, Vestre Slidre, Østre Slidre, Vestre Toten, Etnedalen og Jevnaker (Kristians Amt);
 Eidanger, Rauland, Kviteseid, Solum, Gjerpen, Nissedal, Hollen, Laardal, Slemdal og Seljord (Bratsberg Amt);
 Holt, Herefoss, Mykland og Øiestad (Nedenes Amt);
 Laudal, Hægeland, Oddernes, Halsaa og Hartmark samt Øislebø (Lister og Mandal Amt);

Tysvær, Nærbø, Helleland, Bjerkreim, Klep, Tune, Gjesdal, Ogne, Fossan, Bokn, Høiland, Høle og Egersund (Stavanger Amt);
Austevold, Voss, Finnaas, Ævanger, Fitjar, Stord, Aarstad og Etne (Søndre Bergenhus Amt);
Aurland, Kinn, Bremanger, Askvold, Borgund, Aardal, Vik, Sulen, Ytre Holmedal, Lærdal, Lavik og Hyllestad (Nordre Bergenhus Amt);
Ørsten, Volden, Ulvundeidet, Sandø, Øxendalen, Borgund, Sundalen, Kornstad, Surendalen, Aasgaard, Haram og Roald (Romsdals Amt);
Stoksund, Stadsbygden, Tilder, Børsen, Orkedalen, Ørlandet og Nes (Søndre Trondhjems Amt);
Egge, Ytterøen, Skei, Inderøen, Levanger, Værdalen, Skogn, Sparbuen, Lierne, Stod, Fosnes, Flatanger, Hegre, Nedre Stjørdalen, Beitstaden, Meraker, Snaasen, Mosviken og Verran, samt Kolvereid (Nordre Trondhjems Amt);
Velfjorden, Melø, Beieren, Alstahaug, Brønnø, Vega, Bodin, Borge, Steigen, Øksnes, Stamnes, Vefsen og Hatfjelddalen (Nordlands Amt);
Balsfjorden, Kvænangen, Malangen, Ibbestad, Salangen, Skjervø og Hillesø (Tromsø Amt);
Talvik, Kjelvik, Nordvaranger, Næsseby, Kistrand, Vardø, Maasø, Kvalsund, Karasjok, Tanen, Sydvaranger, Hasvik, Kautokeino og Alten (Finmarkens Amt).

Apothek og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

Tabel XXXII.	Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- centisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
I. Kristiania:								
	Elefanten	1	-	1	-	2	2	-
	Svanen	1	-	-	1	5	2	1
	Løven	-	1	-	1	3	-	-
	Rigshospitalets Apothek	-	1 ¹⁾	1	-	5	1	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	1	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	4	-	-
	Falken	-	1	1	1	1	1	1
	Hygiæa	-	1	-	1	3	-	1
	Oslo Apothek	-	1	1	-	3	1	-
	Grünerløkkens Apothek	-	1	1	-	5	-	-
	Orion	-	1	1	-	4	-	-
	Idun	-	1	1	-	2	2	-
	Jernb.torvets Apothek	-	1	1	-	3	2	-
	Kronen	-	1	1	-	4	1	-
	Uranienborg Apothek	-	1	1	-	2	1	1
	Hebe	-	1	1	-	3	-	-
	Bien	-	1	1	-	3	1	1
	Moløkkens Apothek ..	-	1	1	-	2	-	1
	Flora	-	1	1	-	2	-	1
	St. Hans Haugens Apoth.	-	1	1	-	2	-	-
	Bjørnen	-	1	1	-	2	2	1
II. Akershus Amt:								
	Sandviken	-	1	1	-	2	-	-
	Lillestrøm	-	1	1	1	1	-	-
	Eidsvold	-	1	1	-	1	-	1
	Drøbak	1	-	1	-	1	-	-
III. Smaalenenes Amt:								
Moss:								
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
Fredriksstad:								
	Vestsidens Apothek ...	1	-	-	1	1	1	-
	Svanen	-	1	1	1	-	1	-
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	2
	Filial i Selbak	-	1	-	1	-	-	-
	— Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
Sarpsborg:								
	Sarpsborgs Apothek ...	-	1	-	1	-	1	-
	Løveapotheket	-	1	1	-	2	-	-
	Mysen	-	1	1	-	-	1	-
Fredrikshald:								
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-

¹⁾ Ifølge kgl. Resolution af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- centisk Kandidat.	Farmaceut- uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
IV.	Buskerud Amt: Drammen:							
	Bragernes	1	-	1	-	2	1	1
	Strømsø	-	1	-	1	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	-
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hougsund i Øvre Eker	-	1	1	-	-	1	1
	Filial i Vikesund	-	1	-	1	-	1	-
	Kongsberg	1	-	1	-	1	-	1
	Hallingdals Apothek	-	1	1	-	-	-	1
V.	Jarlsberg og Larvik Amt:							
	Horten	-	1	1	1	2	-	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	-	1	2
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Svelviken	-	1	1	-	-	-	1
	Holmestrand	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord	-	1	-	1	1	1	1
	Larvik: Ørnen	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
VI.	Hedemarkens Amt:							
	Kongsvinger	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Ringsaker	-	1	1	-	1	-	-
	Elverum	-	1	1	1	1	1	-
	Tønset	-	1	1	-	-	1	2
VII.	Kristians Amt:							
	Brandbu	-	1	1	-	1	-	-
	Valdres Apothek	-	1	1	-	-	1	1
	Totens Apothek	-	1	-	1	-	1	1
	Gjøvik	-	1	1	-	1	1	-
	Lillehammer	1	-	1	-	1	1	1
VIII.	Bratsberg Amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	2	1	-
	Skien nye Apothek	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund	1	-	1	-	1	-	1
	Brevik	1	-	-	1	-	-	1
	Langesund	-	1	1	-	-	-	1
	Kragero	1	-	1	-	1	1	1
	Ulefoss	-	1	1	-	-	1	1
	Kviteseid	-	1	1	-	-	1	1
	Notodden	-	1	1	-	1	-	1

Apothek og Personale.

Tabel XXXII (Forts.).		Privilegium.		Personalet.				
Amt.		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
IX.	Nedenes Amt:							
	Østerrisør	1	-	1	-	1	-	2
	Tvedestrand	-	1	-	1	-	1	2
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	1	1	-	1
	Svanen	-	1	-	1	1	1	-
	Grimstad	1	-	1	-	2	-	-
Lillesand	-	1	1	-	1	1	-	
X.	Lister og Mandal Amt:							
	Kristiansand:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	-
	Elefanten	1	-	-	1	1	1	-
	Mandal	1	-	-	1	-	1	1
	Farsund	-	1	1	-	-	1	1
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	1	1
XI.	Stavanger Amt:							
	Egersund	-	1	-	1	-	1	1
	Sandnes	-	1	1	-	1	-	1
	Stavanger:							
	Hygiea	1	-	1	-	2	-	2
	Hjorten	-	1	1	-	1	-	1
	Svanen	-	1	-	1	1	1	2
	Kopervik	-	1	1	-	-	1	2
	Haugesund:							
	Løven ¹⁾	-	1	-	-	-	-	-
Havfruen	-	1	1	-	1	1	2	
XII.	Søndre Bergenhus Amt:							
	Vossevangen	-	1	1	-	1	1	1
XIII.	Bergen:							
	Løven	1	-	1	-	2	1	-
	Svanen	1	-	1	-	7	-	-
	Elefanten	-	1	-	1	3	-	-
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	-
	Nordstjernen	-	1	-	1	2	1	-
	Ønen	-	1	1	-	3	-	-
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:							
	Lærdalsøren	-	1	-	1	-	-	1
	Florø	-	1	-	1	-	-	2

¹⁾ Apotheket blev lukket den 1ste December 1899.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel
XV.	Romsdals Amt:							
	Volden	-	1	1	-	-	1	1
	Aalesund:							
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	2
	Svanen	1	-	1	-	1	1	1
	Molde	1	-	1	-	1	1	1
	Kristiansund:							
	Løven	1	-	1	-	1	1	} 3
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-	
	Svanen	-	1	1	-	1	-	2
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	-	1	3	-	2
	Svanen	1	-	1	1	3	-	2
	Hjorten	-	1	-	1	2	1	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Røros	1	-	-	1	1	-	1
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger	1	-	1	-	1	-	2
	Steukjær	1	-	1	-	1	-	1
	Namsos	-	1	1	-	1	-	2
XVIII.	Nordlands Amt:							
	Mosjøen	-	1	1	-	-	1	1
	Brønnø	-	1	1	-	-	1	1
	Bodø	1	-	1	-	3	-	-
	Kabelvaag	-	1	1	-	1	1	-
	Stokmarknes	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø Amt:							
	Harstad	-	1	1	-	1	-	-
	Tromsø:							
	Renø	-	1	1	-	1	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	2
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	1
	Vardø	-	1	1	-	1	-	1
	Vadsø	-	1	1	-	1	-	-
	Tilsammen	36	94	100	36	174	65	95

Syflis paa Syge- La syphilis dans

Tabel XXXIII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Hudsygeafdeling	38	10	28	162	58	104	200	68	132	142	47	95
Kristiania Bys Sygehus ¹⁾	36	18	18	158	94	64	194	112	82	133	77	56
Kristiania Garnisons —	1	1	-	8	8	-	9	9	-	9	9	-
Moss Bys —	-	-	-	2	-	2	2	-	2	1	-	1
Smaalenenes Amts — ²⁾	4	1	3	16	7	9	20	8	12	11	4	7
Fredriksstad Bys —	-	-	-	3	1	2	3	1	2	2	-	2
Fredrikshald —	-	-	-	2	-	2	2	-	2	-	-	-
Drammen —	7	3	4	22	12	10	29	15	14	22	10	12
Karl Johansværns —	-	-	-	10	10	-	10	10	-	9	9	-
Jarlsberg og Larvik Amts —	1	1	-	24	14	10	25	15	10	22	13	9
Hedemarkens —	3	1	2	13	3	10	16	4	12	15	3	12
Kristians Amts —	1	-	1	8	6	2	9	6	3	4	3	1
Bratsberg —	1	-	1	15	7	8	16	7	9	8	3	5
Tvedestrand Bys — ³⁾	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Arendal Bys — ³⁾	1	1	-	4	2	2	5	3	2	2	1	1
Lister og Mandal Amts —	1	-	1	4	2	2	5	2	3	5	2	3
Kristiansand Bys —	2	1	1	4	3	1	6	4	2	5	3	2
Mandal Bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Stavanger Amts —	2	1	1	9	5	4	11	6	5	5	3	2
— Bys — ³⁾	4	-	4	29	11	18	33	11	22	21	4	17
Bergens — — ⁴⁾	20	6	14	70	38	32	90	44	46	73	34	39
Romsdals Amts —	8	4	4	4	1	3	12	5	7	10	5	5
Aalesunds kommunale —	-	-	-	2	-	2	2	-	2	2	-	2
Trondhjem Bys — ⁵⁾	5	1	4	42	16	26	47	17	30	35	13	22
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	2	-	2	7	2	5	9	2	7	7	2	5
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	1	-	1	5	1	4	6	1	5	4	-	4
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug	2	1	1	8	2	6	10	3	7	9	2	7
— — — — Bodø	2	-	2	24	13	11	26	13	13	21	11	10
— — — — Buksnes	-	-	-	16	7	9	16	7	9	13	5	8
— — — — Stokmark- nes	3	-	3	5	1	4	8	1	7	6	1	5
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø ⁶⁾	3	1	2	10	5	5	13	6	7	8	3	5
Finmarkens — — i Hammerfest ⁷⁾	1	1	-	22	19	3	23	20	3	18	16	2
— — — — Vardø	2	1	1	10	4	6	12	5	7	12	5	7
— — — — Vadse	-	-	-	3	1	2	3	1	2	3	1	2
Tilsammen	152	54	98	722	353	369	874	407	467	637	289	348
Fiskesygehuset i Værø	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
— — — — Reine	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
— — — — Gamvik (Tanen)	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Sum	152	54	98	725	356	369	877	410	467	640	292	348

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 34, deraf 18 Mænd, 16 Kvinder. ²⁾ Ifølge tilbageiggende. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 15, deraf 4 Mænd, 11 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 4, deraf 1 Mand, 3 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste Ingen tilbage-

husene i 1900.

les hôpitaux.

Udgaæde						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde.				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal af For- pleinings- dage for hver Udskreven.
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.						
13	6	7	2	-	2	8	3	5	35	12	23	7	128	27	-	14671	88,9
32	23	9	9	3	6	1	-	1	19	9	10	6	147	5	-	10648	60,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	309	39,9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	59	59,0
1	1	-	-	-	-	-	-	-	8	3	5	1	15	-	-	2346	195,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-	250	125,0
1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	55	55,0
-	-	-	-	-	-	1	1	-	6	4	2	-	19	3	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	-	-	298	29,8
-	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	1	-	24	-	-	1118	46,6
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	10	2	-	1157	72,3
1	1	-	-	-	-	1	1	-	3	1	2	-	8	-	-	719	119,8
-	-	-	1	-	1	-	-	-	7	4	3	1	13	1	-	582	64,7
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	459	91,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	4	-	-	156	31,2
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	2,0
3	1	2	1	1	-	-	-	-	2	1	1	-	9	-	-	302	33,6
2	2	-	1	1	-	-	-	-	9	4	5	2	26	1	-	1779	74,1
2	2	-	3	2	1	1	-	1	11	6	5	-	65	5	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	3	1	-	442	44,2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
3	3	-	1	-	1	1	1	-	7	-	7	2	40	-	-	2858	71,5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	1	6	-	-	471	67,3
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	2	-	122	24,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	8	-	-	514	57,1
2	1	1	-	-	-	-	-	-	3	-	3	2	22	-	-	901	39,2
1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	15	1	-	914	61,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	5	1173	195,5
3	2	1	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1	9	-	-	-	-
3	2	1	-	-	-	-	-	-	2	2	-	11	11	-	-	390	18,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	683	56,9
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	97	32,3
71	49	22	22	10	12	15	8	7	128	50	78	48	621	48	5	43525	58,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	21	21,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
71	49	22	22	10	12	15	8	7	128	50	78	50	622	48	5	43546	58,1

forrige Aarsliste tilbageliggende 5, deraf 2 Mænd, 3 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste Ingen
⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 6, deraf 2 Mænd, 4 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aars-
liggende.

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-
Mouvement des aliénés

Tabel XXXIV.	Tilbageværende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Rigshospitalets Afdelinger	-	-	-	4	3	1	4	3	1	-	-
Kristiania Bys Sygehus	5	2	3	31	16	15	36	18	18	2	-	2
Fødselsstiftelsens gynækologiske Afd. Diakonisseanstaltens Sygehus	-	-	-	2	-	2	2	-	2	1	-	1
Akers kommunale —	1	-	1	5	-	5	6	-	6	-	-	-
—	1 ¹⁾	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Moss Bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Fredriksstad Bys —	-	-	-	6	-	6	6	-	6	-	-	-
Fredrikshald — —	1	1	-	5	4	1	6	5	1	2	2	-
Drammen — —	2 ²⁾	1	-	13	4	9	14	5	9	6	2	4
Jarlsberg og Larvik Amts Sygehus	-	-	-	13	5	8	13	5	8	1	-	1
Kristians Amts Sygehus	13	5	8	41	17	24	54	22	32	7	3	4
Bratsberg — —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Østerrisør Bys —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Lister og Mandal Amts Sygehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Mandal Bys Sygehus	-	-	-	3	2	1	3	2	1	-	-	-
Stavanger Amts Sygehus	3 ³⁾	-	-	4	1	3	4	1	3	-	-	-
— Bys —	1	-	1	16	11	5	17	11	6	-	-	-
Bergens — —	-	-	-	3	3	-	3	3	-	-	-	-
Aalesund — —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Trondhjem — —	4 ⁴⁾	1	-	19	6	13	20	7	13	4	-	4
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	-	-	-	6	5	1	6	5	1	1	1	-
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	1	-	1	1	-	1	2	-	2	2	-	2
Nordlands Amts Sygehus i Bodø	1	1	-	5	1	4	6	2	4	-	-	-
Sulitjelma Sygehus	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Tromsø Amts Sygus i Tromsø . Finmarkens — — — Hammer- fest ..	-	-	-	3	3	-	3	3	-	2	2	-
— — — — Vardø ..	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
— — — — Vadsø ..	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
— — — — Vadsø ..	-	-	-	4	-	4	4	-	4	1	-	1
Tilsammen ⁵⁾	25	11	14	195	84	111	220	95	125	29	10	19
Fiskesygehus i Skjervø	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
— i Gamvik (Tanen)	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Sum	25	11	14	197	86	111	222	97	125	29	10	19

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageværende 1 Kvinde. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageværende 1 Kvinde. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageværende Ingen. ⁴⁾ Ifølge forrige

dom, behandlede paa Sygehus.
dans les hôpitaux.

Udgaæde						Døde.			Tilbageiggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne:											
i Bedring.			uhelbredede.									Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Melancho- lia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.																		
-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1
3	1	2	30	16	14	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	24
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
2	-	2	2	-	2	1	-	1	1	-	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	5	-	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	4
2	2	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	1	6	3	3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
2	1	1	10	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-
8	3	5	16	9	7	1	-	1	22	7	15	15	4	-	16	1	2	-	-	2	1	-	-
-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
4	3	1	12	7	5	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	14	-	-	-	-	-	1	
1	1	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	2	1	12	4	8	-	-	-	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	
2	2	-	1	1	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
1	-	1	3	2	1	-	-	-	2	-	2	3	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	-	1	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
30	15	15	123	57	66	5	2	3	33	11	22	36	7	2	23	5	46	-	-	2	2	72	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
31	16	15	123	57	66	5	2	3	34	12	22	36	7	3	23	5	46	-	-	3	2	72	-

liggende Ingen. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste Aarsliste tilbageiggende 27, deraf 11 Mænd, 16 Kvinder.

Antal af de paa Syge- Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske Afdelinger	123	59	64	886	439	447	1009	498	511	353	178	175
— chirurgiske —	88	52	36	973	589	384	1061	641	420	530	309	221
— Hudsyge-Afdeling.....	77	21	56	399	158	241	476	179	297	353	134	219
— Øien- —	20	11	9	248	154	94	268	165	103	176	106	70
— Afd. for Øre, Strube, Næse- og Svælgsygdomme	19	9	10	194	109	85	213	118	95	125	62	63
— Børneafdeling	36	15	21	194	109	85	230	124	106	68	31	37
— Nerveafdeling.....	23	17	6	63	45	18	86	62	24	12	8	4
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen	386	184	202	2957	1603	1354	3343	1787	1556	1617	828	789
Fødselsstiftelsens gynækologiske Afd.	5	-	5	155	-	155	160	-	160	128	-	128
— Børne- —	-	-	-	34	-	34	34	-	34	27	-	27
Kristiania Bys Sygehus Afdeling A	113	62	51	889	499	390	1002	561	441	546	299	247
— — — B	72	2	70	552	26	526	624	28	596	286	18	268
— — — C	58	58	-	471	471	-	529	529	-	153	153	-
— — — D	-	-	-	196	135	61	196	135	61	59	39	20
— — — paa Grønland	70	-	70	68	-	68	138	-	138	1	-	1
— — — Bellevue	42	20	22	134	68	66	176	88	88	2	2	-
— — — ved Trond-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— — — hemsveien..	33	33	-	107	37	70	140	70	70	9	6	3
— — — ¹⁾ paa Blegøen	21	11	10	68	27	41	89	38	51	31	13	18
— — — Sorgenfri	57	57	-	387	387	-	444	444	-	250	250	-
Kristiania Bys Sygehus ialt	466	243	223	2872	1650	1222	3338	1893	1445	1337	780	557
Diakonisseanstaltens Sygehus	56	12	44	518	119	399	574	131	443	299	69	230
Kristiania Garnisons —	7	7	-	164	164	-	171	171	-	157	157	-
Akers kommunale — ²⁾	18	5	13	108	48	60	126	53	73	39	22	17
Moss Bys —	9	5	4	73	37	36	82	42	40	53	28	25
Smaalenenes Amts — ³⁾	19	9	10	119	68	51	138	77	61	92	54	38
Fredriksstad Bys — ⁴⁾	11	6	5	123	68	55	134	74	60	84	48	36
Fredrikshald — —	12	8	4	138	89	49	150	97	53	80	57	23
Drammen — —	43	19	24	363	200	163	411	219	192	281	146	135
Karl Johansværns — —	1	1	-	128	127	1	129	128	1	113	113	-
Jarlsberg og Larvik Amts —	13	7	6	182	105	77	195	112	83	108	56	52
Hedemarkens — — ⁵⁾	21	10	11	127	53	74	148	63	85	109	46	63
Hamar Bys — —	6	2	4	102	35	67	108	37	71	85	33	52
Ringsaker kommunale —	6	2	4	46	18	28	52	20	32	38	16	22
Furnes «Sygehjem»	10	3	7	15	8	7	25	11	14	4	3	1
Kristians Amts Sygehus	27	12	15	136	68	68	163	80	83	54	31	23
Bratsberg — —	23	10	13	206	118	88	229	128	101	124	78	46
Østerrisor Bys — —	5	2	3	26	13	13	31	15	16	11	6	5
Tvedestrand — — ⁶⁾	2	2	-	11	5	6	13	7	6	7	4	3
Arendal — — ⁷⁾	8	4	4	49	33	16	57	37	20	28	21	7
Grimstad — —	2	1	1	70	41	29	72	42	30	50	29	21
Lister og Mandal Amts — ⁸⁾	8	2	6	46	23	23	54	25	29	28	12	16
Kristiansand Bys —	26	18	8	179	96	83	205	114	91	146	86	60

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 20, deraf 10 Mænd og 10 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 11, deraf 6 Mænd og 5 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 7, deraf 3 Mænd og 4 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 7, deraf 3 Mænd og 4 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 6, deraf 3 Mænd og 3 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand.

husene behandlede Syge.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
288	126	157	111	51	60	150	85	65	112	58	54	16,7	109,3	44,5	18,8	39891
255	157	98	102	60	42	70	52	18	104	63	41	7,3	107,9	41,1	7,6	39373
40	19	21	6	2	4	12	4	8	65	20	45	2,9	73,2	65,0	19,7	26742
44	30	14	25	17	8	2	1	1	21	11	10	0,8	23,4	34,6	3,2	8541
34	22	12	19	10	9	9	8	1	26	16	10	4,8	25,0	49,0	9,7	9153
68	37	31	22	13	9	33	21	12	39	22	17	17,3	35,7	68,2	14,1	13036
32	24	8	14	12	2	5	1	4	23	17	6	7,9	20,6	119,3	12,9	7518
756	415	341	299	165	134	281	172	109	390	207	183	9,5	395,2	48,9	13,4	144254
13	-	13	4	-	4	4	-	4	11	-	11	2,7	10,0	24,5	-	3653
2	-	2	1	-	1	1	-	1	3	-	3	3,2	1,6	18,3	-	566
148	87	61	99	53	46	128	70	58	81	52	29	13,9	113	44,8	-	41256
135	6	129	40	1	39	103	2	101	60	1	59	18,3	71	46,2	-	26050
157	157	-	69	69	-	93	93	-	57	57	-	19,7	63	48,7	-	23015
25	17	8	10	6	4	49	33	16	53	40	13	34,3	37	93,4	-	13365
37	-	37	27	-	27	32	-	32	41	-	41	33,0	50	189,3	-	18364
31	13	18	26	15	11	73	36	37	44	22	22	55,3	43	117,9	-	15559
41	26	15	36	28	8	26	10	16	28	-	28	23,2	28	89,9	-	10082
22	13	9	14	6	8	1	-	1	21	6	15	1,5	22	118,8	-	8080
122	122	-	27	27	-	9	9	-	36	36	-	2,2	39	35,2	-	14374
718	441	277	348	205	143	514	253	261	421	214	207	17,6	466	58,2	8,8	170145
122	27	95	43	8	35	55	18	37	55	9	46	10,6	-	-	-	-
3	3	-	4	4	-	2	2	-	5	5	-	1,2	9,4	20,7	15,6	3437
30	10	20	6	3	3	36	16	20	15	2	13	32,4	-	-	-	-
8	3	5	2	2	-	11	5	6	8	4	4	14,9	8,1	40,1	13,7	2969
10	4	6	2	1	1	17	11	6	17	7	10	14,1	22,4	67,7	19,2	8192
14	10	4	6	-	6	11	5	6	19	11	8	9,6	18,1	57,7	11,2	6632
22	13	9	8	5	3	19	11	8	21	11	10	14,7	13,2	37,5	23,9	4837
25	15	10	29	17	12	33	15	18	43	26	17	9,0	-	-	-	-
11	10	1	2	2	-	3	3	-	-	-	-	2,3	5,8	16,4	-	2111
29	22	7	27	14	13	21	13	8	10	7	3	11,3	20,5	40,5	13,1	7492
13	6	7	4	-	4	13	7	6	9	4	5	9,3	22,6	59,3	13,4	8240
7	-	7	-	-	-	8	-	8	8	4	4	8,0	11,8	43,2	13,3	4321
3	1	2	-	-	-	6	1	5	5	2	3	12,8	7,4	57,7	20,8	2713
2	1	1	1	1	-	6	2	4	12	4	8	46,2	12,4	349,2	5,5	4540
37	12	25	20	12	8	16	12	4	36	13	23	12,6	30,4	87,5	6,7	11109
33	17	16	18	10	8	20	8	12	34	15	19	10,3	32,4	60,6	13,9	11821
3	2	1	2	-	2	8	5	3	7	2	5	33,4	6,7	102,5	18,2	2459
1	1	-	3	-	3	2	2	-	-	-	-	15,4	-	-	-	-
9	5	4	6	4	2	7	4	3	7	3	4	14,0	7,1	51,6	28,7	2582
10	7	3	1	-	1	4	4	-	7	2	5	6,2	4,9	27,7	-	1802
8	6	2	4	-	4	9	5	4	5	2	3	18,4	8,9	66,5	9,9	3256
20	13	7	2	1	1	17	8	9	20	6	14	9,2	21,9	43,1	10,8	7989

rige Aarsliste tilbageliggende 12, deraf 2 Mænd og 10 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbage-
Mænd og 4 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 20, deraf 10 Mænd og 10 Kvinder.
deraf 2 Mænd og 4 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 6, deraf 2 Mænd og 4 Kvinder.

Antal af de paa Syge-

Tabel XXXV (Forts.).	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
	Mandal Bys Sygehus ¹⁾	3	2	1	105	65	40	108	67	41	79	52
Stavanger Amts — ²⁾	20	10	10	87	44	43	107	54	53	39	24	15
— Bys —.....	84	35	49	699	333	366	783	368	415	511	240	271
Bergens (kom.) Sygehus medicinske Afdeling.....	46	16	30	527	289	238	573	305	268	298	154	144
— — — chirurgiske Afdeling.....	46	21	25	551	293	258	597	314	283	412	202	210
— — — Afdeling paa Lungegaarden.....	67	36	31	271	162	109	338	198	140	132	89	43
Bergens Bys Sygehus tilsammen ³⁾	159	73	86	1349	744	605	1508	817	691	842	445	397
Romsdals Amts Sygehus.....	17	8	9	133	74	59	150	82	68	83	37	46
Aalesunds kommunale — ⁴⁾	-	-	-	28	9	19	28	9	19	9	3	6
Trondhjem Bys —.....	79	48	31	828	456	372	907	504	403	452	248	204
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn.....	39	16	23	306	171	135	345	187	158	264	135	129
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos ⁵⁾	21	8	13	190	90	100	211	98	113	134	56	78
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug ⁶⁾	23	11	12	198	90	108	221	101	120	151	66	85
— — — Bodø.....	17	9	8	256	142	114	273	151	122	154	85	69
— — — Buksnes.....	22	12	10	231	161	70	253	173	80	179	126	53
— — — Stokmarknes.....	16	9	7	66	32	34	82	41	41	48	25	23
Sulitjelma —.....	1	1	-	73	57	16	74	58	16	49	40	9
Tromsø — — — Tromsø ⁷⁾	48	32	16	311	173	138	359	205	154	218	131	87
Finmarkens Amts Sygehus i Hammerfest ⁸⁾	18	12	6	285	246	39	303	258	45	222	192	30
— — — Vardø.....	25	14	11	346	270	76	371	284	87	315	246	69
— — — Vadsø.....	10	7	3	95	64	31	105	71	34	59	35	24
Tanen Sygestue.....	-	-	-	4	3	1	4	3	1	4	3	1
Tilsammen.....	1792	881	911	14542	8013	6529	16334	8894	7440	8911	4912	3999
Fiskesygehus i Værø.....	-	-	-	37	36	1	37	36	1	24	24	-
— — — Stene.....	-	-	-	64	63	1	64	63	1	56	56	-
— — — Reine.....	-	-	-	50	50	-	50	50	-	36	36	-
— — — Henningsvær.....	-	-	-	23	21	2	23	21	2	16	14	2
— — — Kabelvaag.....	-	-	-	93	93	-	93	93	-	73	73	-
— — — Skraaven.....	-	-	-	34	33	1	34	33	1	19	19	-
— — — Hasvaag (Loppen).....	-	-	-	11	11	-	11	11	-	5	5	-
— — — Skjervø.....	1	1	-	20	15	5	21	16	5	11	9	2
— — — Gamvik (Tanen).....	-	-	-	24	23	1	24	23	1	18	18	-
Tilsammen.....	1	1	-	356	345	11	375	346	11	258	254	4
Sum.....	1793	882	911	14898	8358	6540	16691	9240	7451	9169	5166	4003

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 4, deraf 2 Mænd og 2 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige 98, deraf 49 Mænd og 49 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 3, deraf 2 Mænd og 1 Kvinde. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 23, deraf 10 Mænd og 13 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbage- 11 Mænd og 6 Kvinder.

husene behandlede Syge.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
13	9	4	6	2	4	4	-	4	6	4	2	3,9	6,1	21,9	-	2236
31	13	18	13	8	5	13	4	9	11	5	6	13,5	13,6	51,9	13,8	4981
89	30	59	45	29	16	59	26	33	79	43	36	8,4	77,9	40,4	10,5	28440
100	53	47	69	45	24	56	29	27	50	24	26	10,7	46,9	32,7	-	17108
66	49	17	32	16	16	44	28	16	43	19	24	7,9	61,1	40,3	-	22319
60	34	26	27	14	13	48	25	23	71	36	35	18,0	65,7	89,9	-	23992
226	136	90	128	75	53	148	82	66	164	79	85	11,0	173,7	47,3	-	63419
24	16	8	14	9	5	18	14	4	11	6	5	13,0	16,4	43,2	22,4	6006
12	5	7	1	-	1	6	1	5	-	-	-	21,4	-	-	-	-
210	130	80	60	35	25	112	62	50	73	29	44	13,4	84,9	37,2	11,6	30990
19	16	3	16	13	3	24	11	13	22	12	10	7,4	38,2	43,2	12,7	13967
33	18	15	9	3	6	17	10	7	18	11	7	8,8	29,2	55,2	10,4	10647
32	17	15	16	7	9	9	5	4	13	6	7	4,3	20,3	35,5	-	7390
55	35	20	25	15	10	14	4	10	25	12	13	5,6	24,0	35,3	27,1	8747
27	17	10	12	8	4	13	8	5	22	14	8	5,6	32,7	51,8	21,8	11959
6	2	4	6	2	4	10	6	4	12	6	6	14,3	18,0	94,2	-	6594
16	11	5	-	-	-	3	2	1	6	5	1	4,4	-	-	-	-
34	22	12	23	8	15	31	19	12	53	25	28	10,2	56,2	67,0	-	20510
34	30	4	8	5	3	20	15	5	19	16	3	7,0	24,0	30,8	20,5	8751
16	13	3	3	1	2	20	11	9	17	13	4	5,7	38,3	29,2	18,0	10347
14	12	2	8	5	3	9	8	1	15	11	4	10,0	12,4	50,3	19,5	4528
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	67
2800	1576	1224	1235	679	556	1654	870	784	1734	857	877	11,3	1793,7	44,8	-	654699
11	10	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1,7	-	-	618
5	4	1	1	1	-	2	2	-	-	-	-	3,1	2,4	13,5	-	868
9	9	-	2	2	-	3	3	-	-	-	-	6,0	3,0	21,7	-	1087
2	2	-	3	3	-	2	2	-	-	-	-	8,7	1,5	23,8	-	547
15	15	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	5,4	4,1	16,3	34,1	1512
13	13	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1,6	17,1	-	581
4	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	0,6	19,3	-	212
5	2	3	2	2	-	2	2	-	1	1	-	10,0	1,0	18,9	28,0	378
6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,7	11,2	-	268
70	64	6	14	13	1	14	14	-	1	1	-	3,9	16,6	17,0	-	6071
2870	1640	1230	1249	692	557	1668	884	784	1735	858	877	11,3	1810,3	44,2	-	660770

Aarsliste tilbageiggende 19, deraf 9 Mænd og 10 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Kvinde. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 22, deraf 9 Mænd og 13 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 48, deraf 32 Mænd og 16 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 17, deraf

Kjendte Døds- Causes de décès par

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.													
<i>I. Akute.</i>															
Exantematisk Tyfus	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidefeber	133	7	3	-	2	10	7	1	1	1	1	5	2	2	4
Epid. Cerebrospinalmeningit	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	177	16	7	7	5	15	11	5	5	1	6	26	21	1	-
Mæslinger	216	20	21	-	1	2	-	2	-	2	-	3	1	1	-
Difteri (Croup)	181	9	4	10	4	9	7	4	5	6	7	4	4	4	1
Kighoste	365	44	50	10	5	18	40	-	4	3	5	6	3	8	14
Influenza	340	6	9	3	4	9	16	10	4	7	13	6	9	10	7
Gigtfeber	91	3	5	1	4	2	4	4	2	3	1	2	-	2	2
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone og Abscess	69	6	7	-	1	1	2	1	1	3	2	2	3	2	1
Pyæmi og Septhæmi	139	7	7	1	-	3	-	1	1	1	3	5	2	7	2
Akut Diarré (Kolerine)	867	183	125	30	29	25	29	16	20	11	16	20	24	18	11
Dysenteri	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-	-
Tetanus, Trismus	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Miltbrandpustel (Pust. maligna)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkel, Kårbunkel	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Vandkopper	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>															
Tuberkulose (uden opgivet Sæde)	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
a. Lungerne	4888	289	337	104	120	123	180	107	127	94	101	112	147	67	96
b. Tarmkanalen	158	15	20	4	10	5	2	3	6	4	3	6	10	3	2
c. Ben og Led	139	9	9	4	4	3	1	3	1	1	-	5	10	2	6
d. Urin- og Kjønsorganer	46	3	7	1	-	1	-	1	-	1	-	5	-	1	1
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	69	1	2	2	1	3	1	2	1	4	1	1	3	2	2
f. Andre Organer	87	4	6	3	5	2	3	-	1	1	1	2	4	2	3
g. Tuberkuløs Meningit	915	63	64	22	20	19	23	24	17	15	14	33	35	18	16
h. Miliærtuberkulose	72	7	7	3	1	1	-	-	3	-	3	2	3	3	4
Spedalskhed	35	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	70	11	15	2	-	1	2	3	1	1	-	1	-	-	1
Kræft :															
1. Carcinom (uden opgiv. Sæde)	68	1	1	4	1	2	1	-	-	8	8	-	1	3	3
a. Maven	1169	43	49	51	28	45	22	30	33	32	26	47	44	32	32
b. Leveren	121	5	4	4	2	2	4	6	7	3	4	3	4	3	3
c. Brystkjertelen	79	-	13	-	4	-	2	-	2	-	3	-	4	-	7
d. Kjønsorganerne	133	1	18	-	4	-	8	3	6	-	10	1	10	-	9
e. Andre Organer	342	20	20	11	3	6	17	7	16	7	4	15	9	9	5
2. Sarkom (uden opgiv. Sæde)	12	3	3	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	30	-	1	2	-	2	1	1	2	1	-	1	-	2	-
b. Andre Steder	54	1	2	3	2	4	1	1	1	1	-	-	-	1	-
Skjørbug	11	-	-	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.		
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	
8	1	3	2	4	-	7	3	3	4	4	-	-	1	6	2	6	3	-	2	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	1	1	1	1	4	-	-	-	-	-	-	1	1	4	4	-	4	-	1	3	-	-	-	
6	1	2	1	2	-	3	3	11	7	3	4	2	3	8	6	1	1	2	-	7	9	3	4	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
24	16	27	19	8	9	29	24	41	34	28	18	20	12	40	20	40	29	7	17	29	26	7	15	32	21	
74	62	64	95	96	107	95	127	151	216	21	53	98	137	154	184	117	183	87	108	130	154	36	34	27	25	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	27	20	20	19	20	28	37	24	38	20	22	19	20	30	34	33	47	28	23	37	21	12	13	3	6	
7	9	6	5	2	2	8	-	14	12	15	5	7	3	7	10	17	13	5	5	15	4	5	1	1	1	
2	1	2	1	2	1	2	-	1	1	1	2	1	1	3	3	6	2	2	3	2	1	1	1	2	1	
9	9	11	11	12	8	11	13	23	17	26	17	7	-	16	9	19	12	1	12	11	9	8	5	4	3	
2	2	2	6	3	5	2	4	5	4	7	-	1	2	3	5	1	3	1	2	-	4	1	1	-	-	
6	7	3	8	5	2	7	2	3	3	5	2	5	2	2	5	8	10	3	1	6	1	2	2	3	1	
1	4	6	3	5	-	7	3	6	-	3	-	1	-	4	1	7	6	2	-	7	4	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	42	25	37	27	32	34	49	26	31	31	41	20	18	28	29	25	29	20	18	22	17	11	7	6	2	
13	10	13	4	10	7	13	12	5	9	12	8	4	2	18	12	18	7	7	6	11	8	4	7	5	-	
2	2	3	1	-	1	7	4	2	2	10	5	3	1	5	5	1	1	3	2	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	15	18	15	25	20	45	43	18	14	30	29	14	12	21	18	21	25	11	12	30	19	18	16	4	1	
12	21	6	12	11	11	24	18	23	15	14	18	13	13	13	16	19	30	11	14	11	20	7	6	4	3	
13	19	13	12	9	12	14	28	13	13	12	15	5	3	13	14	8	14	8	11	9	8	5	7	8	1	
59	66	25	21	25	26	48	33	53	53	55	53	32	32	33	28	40	44	35	27	39	17	25	22	4	3	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-																						

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jærlsberg og Lærvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
		Laryngit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	8	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et oedema glottidis . .	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Andre Sygd. i Respirationsorg.	17	2	5	-	-	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>															
Mave-Tarmkatarr	382	6	10	12	4	22	13	10	11	9	12	4	15	12	10
Mavesaar og Duodenalsaar . . .	109	3	2	1	1	2	3	-	1	1	3	4	2	3	2
Blindtarmbetændelse	87	8	10	2	1	3	3	3	4	2	4	2	1	1	1
Diffus Peritonit	240	8	14	5	3	6	10	11	6	5	10	7	15	4	5
Indeklemt Brok	92	3	4	-	4	2	2	4	3	1	-	1	4	3	2
Ileus og Volvulus	170	6	7	5	1	4	2	3	1	3	3	10	1	5	7
Dilatatio ventriculi	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Melæna	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Strictura oesophagi	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Digestionskanalen	26	6	3	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	3
<i>V. Leveren.</i>															
Galdestensygd.	16	3	3	-	2	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Leverkirrose	18	1	1	-	-	2	1	-	2	-	-	-	1	1	1
Andre Leversygdomme og Ikterus	71	9	3	4	1	5	2	3	-	1	1	1	4	4	2
<i>VI. Urinorganerne.</i>															
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopyelit	218	10	5	14	2	17	-	12	-	9	2	5	4	15	2
Morbus Brighti	643	45	41	17	16	18	19	25	17	16	17	14	9	21	19
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	125	8	3	5	2	5	6	4	2	2	-	9	1	4	1
<i>VII. Kjønnsorganerne.</i>															
Sygd. i mandlige Kjønnsorganer	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-
— kvindelige —	32	-	5	-	-	-	1	-	4	-	2	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>															
Pemfigus hos Nyfødte	49	3	3	-	-	3	1	-	-	-	-	1	1	-	-
Senil Gangræn	60	4	-	-	1	1	6	2	1	5	-	3	-	1	-
Ben- og Ledsygdomme	24	5	1	-	-	1	2	-	-	-	-	1	1	-	-
Osteomalaci	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Hudsygdomme	15	2	6	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Gangræn (Noma), Decubitus . . .	6	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygdomme.</i>															
Barselfeber	111	-	4	-	6	-	5	-	3	-	5	-	6	-	5
Barselkrampe	21	-	6	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	21	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-	1
Livmoderbristning	4	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
12	3	15	16	11	7	9	10	9	5	4	-	5	8	14	10	10	12	8	2	12	17	7	10	3	6
2	4	1	3	3	6	3	5	4	4	4	-	2	2	7	3	3	3	3	2	3	5	4	3	2	-
3	7	1	2	4	3	9	4	3	6	2	-	3	5	2	2	3	4	6	4	8	2	1	3	1	1
2	-	1	3	4	4	5	1	1	4	3	-	2	2	3	3	7	6	2	2	11	3	1	1	1	1
6	-	2	4	2	4	7	7	2	4	2	-	2	4	12	13	12	4	1	3	2	3	1	1	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	1	-	-	1	-	-
-	-	1	-	2	-	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-
9	2	4	1	8	-	11	1	10	4	6	1	7	2	5	-	15	2	13	-	9	1	7	3	-	-
13	21	20	22	11	7	13	21	23	13	12	9	6	3	22	11	22	14	7	11	29	17	8	6	6	
4	2	2	-	2	2	2	4	7	1	3	3	4	3	6	-	8	4	4	4	5	-	1	1	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	1	-	4	-	-	1	-	-	3	-	1	-	1
-	-	1	1	-	1	4	8	2	1	4	1	1	1	1	-	2	2	-	1	5	-	1	-	-	-
1	2	1	2	1	-	1	1	3	-	1	1	2	2	5	-	3	2	4	-	1	2	-	1	-	-
-	-	-	-	2	1	-	2	-	-	3	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	3	-	7	-	3	-	11	-	10	-	-	5	-	7	-	-	4	-	4	-	11	-	5	-	2
-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1
-	1	-	1	-	2	-	-	1	3	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-

Kjendte Døds-

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalenenes Amt.		Buskerud Amt.		Jærlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Dystoki	4	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Placenta prævia og Blødning	3	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
— retenta	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tetanus	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis cordis	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	5	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	12	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Andre Dannelsesfeil	7	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.															
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia umbilicalis	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Marasmus	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Mediastinit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus coeruleus	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Otitis media	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Udmattelse	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	38	10	8	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	27861	1746	1694	696	599	931	959	646	664	655	639	812	865	611	644
F. Unaturlig Død.															
Akut Alkoholforgiftning	11	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Forgiftninger	28	2	3	1	1	1	-	5	-	1	2	-	-	-	-
Drukning	512	9	1	14	6	28	7	18	1	28	3	8	2	3	2
Forfrysning	23	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	4	1	1	-
Forbrænding	63	3	2	-	1	1	4	1	4	-	-	1	2	2	2
Andre Ulykkestilfælde	281	31	14	18	1	14	-	13	2	9	4	9	3	7	1
Drab og Mord	13	3	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Selv mord	101	12	2	8	3	9	2	4	-	6	1	3	1	5	2
Sum	28893	1807	1717	738	612	985	972	689	671	700	649	838	874	630	651

aarsager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	1	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
594	628	477	563	542	587	832	839	800	822	632	621	480	477	786	774	880	1022	463	506	761	643	300	328	185	158		
.	.	.	1	2	1	2	.	1	.	.	.	.	.	.	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	
.	17	.	.	.	2	27	9	34	3	11	.	10	1	38	1	25	3	3	11	.	66	12	30	7	30	1	
.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	3	.	.	.	.	2	1	1	.	.	.	2
.	4	3	.	.	.	.	3	3	1	1	1	.	.	.	2	3	2	1	1	3	3	2	4	3	4	.	
.	7	4	8	1	3	2	16	1	25	1	7	2	16	1	5	2	14	4	7	.	15	4	3	1	6	.	
.	.	.	.	.	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	1	1	.	.	.	.	
625	644	510	567	564	592	885	855	864	829	656	626	507	479	834	781	932	1032	488	510	850	664	341	339	225	161		
.	2	5	.	.	.	3	1	2	.	5	1	.	1	.	1	4	.	6	2	3	1	3	.	.	.	.	

Kjøn- og Aldersopgaver

Causes de décès

Tabel XXXVII. Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Dødsårsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.												
<i>I. Akute.</i>												
Exantematisk Tyfus	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	133	0,5	79	54	-	-	2	1	4	4	3	1
Epidemisk Cerebrospinalmeningit.	29	0,1	16	13	-	2	5	5	3	3	4	1
Skarlagensfeber	177	0,6	99	78	13	5	57	52	22	14	4	4
Mæslinger	216	0,8	109	107	35	24	61	64	10	15	-	-
Difteri (Croup).	181	0,6	93	88	11	11	53	41	17	25	3	5
Kighoste	365	1,3	162	203	93	102	57	88	12	13	-	-
Influenza	340	1,2	143	197	5	7	7	3	4	4	3	2
Gigtfeber	91	0,3	44	47	-	-	3	3	7	7	7	4
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone og Absces	69	0,2	27	42	9	16	1	6	-	-	-	1
Pyæmi og Septhæmi	139	0,5	84	55	7	9	1	4	1	3	3	1
Akut Diarré (Kolerine)	867	3,1	469	398	318	228	81	81	15	16	3	4
Dysenteri	13	-	7	6	1	-	5	2	1	3	-	-
Tetanus, Trismus	11	-	8	3	-	-	1	-	1	1	2	-
Miltbrandpustel (Pustula maligna)	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktinomykose	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkel, Karbunkel	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	2	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>												
Tuberkulose (uden opgivet Sæde)	5	-	4	1	1	-	-	-	-	-	-	1
a. Lungerne	4888	17,5	2239	2649	33	29	72	70	47	82	77	152
b. Tarmkanalen	158	0,6	71	87	5	5	8	9	7	13	5	10
c. Ben og Led	139	0,5	66	73	-	-	7	2	4	13	6	4
d. Urin- og Kjøsorg.	46	0,2	32	14	-	-	1	1	1	1	1	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	69	0,2	42	27	5	8	13	5	8	-	6	3
f. Andre Organer	87	0,3	40	47	4	-	4	7	5	8	3	3
g. Tuberkuløs Meningit	915	3,3	469	446	87	79	171	153	91	97	51	51
h. Miliærtuberkulose	72	0,3	31	41	3	3	3	4	7	2	4	6
Spedalskhed	35	0,1	20	15	-	-	-	-	-	1	-	-
Syfilis	70	0,2	36	34	24	22	2	1	-	-	-	-
Kræft:												
1. Carcinom (uden opgivet Sæde)	68	0,2	37	31	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	1169	4,2	637	532	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	121	0,4	63	58	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	79	0,3	-	79	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjøsorganerne	133	0,5	9	124	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	342	1,2	189	153	-	-	2	-	1	-	-	-

ved kjendte Dødsaarsager.

par sexe et âge.

Fordeling paa Alder (par âge).

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100 Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
15	13	22	16	21	9	6	8	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	78	53
-	-	1	-	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	13
1	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	99	78
1	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	109	107
7	3	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	93	88
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	162	203
1	2	2	5	4	4	5	11	9	11	29	34	46	66	26	46	2	1	-	-	143	196
5	10	8	4	1	1	7	3	1	3	2	3	3	7	-	2	-	-	-	-	44	47
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	2	-	2	3	1	1	5	2	3	4	1	5	2	2	3	-	-	-	-	27	42
1	1	7	9	6	4	11	6	16	8	15	3	10	6	4	1	1	-	-	-	83	55
2	1	1	2	4	5	1	4	4	6	7	11	22	24	11	13	-	3	-	-	469	398
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	6
1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	8	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
266	336	691	696	373	491	260	316	188	235	148	145	73	83	10	14	1	-	-	-	2239	2649
11	11	14	16	5	9	4	5	10	4	1	3	1	2	-	-	-	-	-	-	71	87
9	11	18	15	7	9	5	5	3	4	5	7	2	3	-	-	-	-	-	-	66	73
-	-	8	5	6	2	5	3	3	1	4	1	2	-	1	-	-	-	-	-	32	14
1	5	4	3	2	-	1	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	27
4	5	9	8	7	4	1	5	1	3	-	1	2	2	-	1	-	-	-	-	40	47
38	37	25	20	4	7	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	469	446
5	5	3	12	1	4	2	2	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	31	41
-	-	3	2	2	3	2	2	1	1	7	1	4	4	-	1	-	-	-	-	20	15
-	-	1	3	2	3	1	4	1	1	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	36	34
-	-	-	-	1	2	1	5	9	2	15	15	10	5	1	2	-	-	-	-	37	31
-	-	1	4	9	19	63	54	151	99	206	152	177	163	29	38	-	3	-	-	636	532
-	-	-	2	-	1	9	10	12	15	22	13	13	14	7	3	-	-	-	-	63	58
-	-	-	2	-	6	-	19	-	14	-	19	-	12	-	5	-	1	-	-	-	79
-	1	-	-	1	10	1	29	1	31	1	25	3	25	2	3	-	-	-	-	9	124
-	-	1	2	4	8	9	16	38	29	56	46	61	32	15	20	1	-	-	-	188	153

Kjøn- og Aldersopgaver

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- årsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- årsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2. Sarkom (uden opgivet Sæde).....	12	-	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet.....	30	0,1	18	12	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder.....	54	0,2	29	25	1	1	1	1	1	1	1	1
Skjorbug.....	11	-	8	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Sukkersyge.....	114	0,4	76	38	1	1	2	3	1	4	3	3
Pernicios Anæmi.....	67	0,2	22	45	-	-	1	-	2	1	2	2
Leukæmi og Pseudoleuk.....	11	-	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit.....	184	0,7	110	74	59	37	51	36	-	1	-	-
Kronisk Alkoholisme.....	14	-	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed.....	1158	4,1	660	498	650	490	9	8	-	1	-	-
Alderdomssvaghed.....	3895	14,0	1730	2165	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis et Rheumatismus chron.....	15	-	6	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili.....	4	-	3	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Morbus Addisoni.....	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werlhofii og Purpura.....	6	-	4	2	-	-	1	-	2	1	-	-
Purpura hæmorrhagica.....	6	-	3	3	-	-	1	-	-	-	1	1
B. Sygdomme i de enkelte Organer.												
I. Hjerne og Rygmarv.												
Apoplexi og Hjerneemboli.....	1141	4,1	540	601	-	-	1	-	-	1	1	2
Suppurativ Meningit.....	322	1,2	175	147	29	26	32	35	14	12	19	19
Epilepsi.....	75	0,3	44	31	1	2	1	-	2	1	2	2
Kramper hos Smaa børn.....	492	1,8	294	198	235	172	55	25	3	1	1	-
Sindssygdomme.....	119	0,4	55	64	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme.....	220	0,8	130	90	10	3	6	5	4	2	6	5
Rygmarvssygdomme.....	125	0,4	87	38	1	1	-	1	1	-	3	3
Andre Sygdomme i Central- nervesystemet.....	7	-	3	4	-	-	-	-	-	1	1	-
II. Cirkulationsorganerne.												
Endo- og Perikardit.....	49	0,2	28	21	-	1	1	-	1	5	3	3
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme.....	1265	4,5	598	667	6	4	7	11	14	24	21	10
Hjertelammelse.....	447	1,6	242	205	8	4	-	1	1	3	2	2
Arteriosklerose.....	126	0,4	73	53	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma.....	6	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites.....	6	-	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Cir- kulationsorganerne.....	21	-	11	10	2	2	-	-	-	1	-	1
III. Respirationsorganerne.												
Bronkit, akut.....	1021	3,7	542	479	305	226	149	108	8	15	2	4
— , kronisk og Bronki- ektasi.....	784	2,8	374	410	5	6	4	7	1	-	-	-
Pneumoni, katarralsk.....	603	2,2	289	314	149	139	80	105	5	5	4	4
— , croupøs.....	1571	5,6	831	740	76	69	62	67	17	18	10	10

ved kjendte Dødsarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).												Alder er opgivet for										
15-20 Aar.		20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		over 100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.	
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.			
-	-	1	-	-	-	2	1	2	3	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	7	5
2	-	1	-	-	-	3	1	3	5	5	-	3	5	1	1	1	-	-	-	-	18	12
4	2	4	2	3	4	3	5	1	5	6	3	4	3	1	1	-	-	-	-	-	29	25
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	8	3
1	1	9	4	7	5	8	3	10	6	16	7	14	5	2	1	-	-	-	-	-	76	38
1	1	1	7	5	3	2	8	2	9	2	10	6	1	1	2	-	-	-	-	-	22	45
-	-	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	6	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	110	74
-	-	3	-	3	-	3	-	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	660	498
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	53	63	544	674	940	1168	190	256	2	4	1730	2165	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	4	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-	6	9
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
1	1	3	9	7	8	28	23	58	50	121	140	207	232	106	122	7	12	-	-	540	600	
13	18	26	13	14	4	10	10	7	7	8	2	3	-	-	1	-	-	-	-	175	147	
5	2	7	7	6	6	11	4	6	4	1	1	5	1	-	-	-	-	-	-	44	31	
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	294	198
2	-	2	1	8	8	13	16	8	12	7	12	11	11	4	4	-	-	-	-	-	55	64
7	4	6	8	12	4	18	12	19	15	15	10	23	15	4	5	-	-	-	-	-	130	88
4	2	10	-	5	2	12	3	14	12	18	6	14	6	3	1	-	-	-	-	-	85	37
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
2	2	4	4	3	1	3	-	3	2	2	-	5	3	1	-	-	-	-	-	-	28	21
25	19	38	41	38	49	50	73	61	69	117	144	167	166	54	55	-	2	-	-	598	667	
5	4	12	8	19	11	22	21	32	27	51	37	71	55	18	31	1	1	-	-	242	205	
-	-	-	-	1	-	2	1	4	3	21	8	32	26	12	14	1	1	-	-	-	73	53
1	-	-	-	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	5	1
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	2	3	1	1	-	2	-	-	-	-	-	11	10
-	2	2	5	3	1	6	5	5	8	12	24	26	43	23	36	1	2	-	-	-	542	479
-	1	3	-	-	2	10	13	19	31	95	90	155	176	72	80	7	4	-	-	-	371	410
-	4	-	1	1	2	3	3	4	7	8	9	23	21	10	14	1	-	-	-	-	288	314
19	9	48	32	68	51	65	70	96	73	126	120	187	155	51	61	6	4	-	-	-	831	739

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Dødsårsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Lungegangræn	24	0,1	18	6	-	-	-	1	1	-	-	-
Pleurit, serøs	63	0,2	43	20	2	1	6	1	1	-	2	-
— , purulent	31	0,1	19	12	-	-	3	2	1	2	1	-
Lungeemboli	10	-	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem	13	-	8	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Laryngit	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Lungeødem	8	-	5	3	2	-	1	-	-	1	-	-
Myxødem	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et oedema glottidis	8	-	6	2	5	-	1	1	-	1	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne	17	-	6	11	-	2	1	1	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>												
Mave-Tarmkatarr	382	1,4	194	188	90	69	31	31	4	6	3	2
Mavesaar og Duodenalsaar	109	0,4	56	53	-	-	-	-	-	-	1	1
Blindtarmbetændelse	87	0,3	37	50	-	-	-	2	2	4	2	3
Diffus Peritonit	240	0,9	99	141	6	4	3	9	7	7	6	7
Indeklemt Brok	92	0,3	43	49	4	-	-	1	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	170	0,6	102	68	8	4	3	4	3	2	2	-
Dilatatio ventriculi	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Stricture oesophagi, Cor- pus alienum —	3	-	1	2	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen	26	-	12	14	-	3	-	3	2	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>												
Galdestensygd.	16	-	4	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	18	-	10	8	-	1	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme og Ikterus	71	0,2	47	24	11	2	4	1	3	1	1	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>												
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopyelit	218	0,8	186	32	-	-	1	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	643	2,3	344	299	2	3	4	2	8	9	2	8
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme	125	0,4	85	40	1	-	3	3	1	2	1	2
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>												
Sygd. i mandl. Kjønsorg. — kvindelige —	5 32	- 0,1	5 -	- 32	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>												
Pemfigus hos Nyfødte	49	0,2	28	21	27	21	1	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	60	0,2	39	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme	24	0,1	16	8	1	1	-	1	2	-	2	1

ved kjendte Dødsarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	2	2	3	1	-	-	3	-	4	2	3	-	1	-	-	-	-	-	18	6
2	1	8	6	1	1	1	1	2	1	4	4	11	3	3	2	-	-	-	-	43	20
-	2	3	2	2	-	2	1	4	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	12
2	-	-	1	1	1	1	1	1	-	2	1	1	1	1	1	-	-	-	-	6	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5
-	1	-	-	1	1	-	-	2	-	2	3	3	1	1	2	-	-	-	-	3	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
-	2	1	-	-	-	-	-	2	3	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	6	11
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	2	2	2	4	2	7	6	12	10	22	22	14	27	2	9	1	-	-	-	194	188
-	3	7	10	9	9	9	8	14	10	10	8	5	3	1	1	-	-	-	-	56	53
3	5	17	5	2	7	4	6	2	5	5	8	-	4	-	1	-	-	-	-	37	50
6	4	11	25	9	20	14	19	8	14	15	20	12	9	2	3	-	-	-	-	99	141
-	-	1	-	1	2	3	3	2	7	9	18	19	12	4	6	-	-	-	-	43	49
3	1	4	2	4	3	8	11	11	8	26	12	25	17	5	4	-	-	-	-	102	68
-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	3	-	2	1	2	3	2	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	12	14
-	-	-	-	-	1	1	1	1	3	2	3	-	3	-	1	-	-	-	-	4	12
-	-	1	-	-	1	1	4	3	-	4	-	-	2	1	-	-	-	-	-	10	8
-	-	2	3	1	2	6	-	7	4	2	6	7	4	3	1	-	-	-	-	47	24
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	2	2	1	4	3	6	2	36	11	92	7	39	4	6	-	-	-	186	32
10	6	22	27	31	24	45	40	55	47	71	58	72	61	21	14	1	-	-	-	344	299
1	2	2	3	3	5	2	4	6	6	14	4	37	8	11	1	3	-	-	-	85	40
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	5	-
-	1	-	3	-	4	-	5	-	5	-	6	-	6	-	2	-	-	-	-	-	32
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	28	21
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	2	16	9	16	9	2	1	-	-	39	21
2	-	1	1	1	-	2	1	3	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	16	8

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Dødsårsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Dødsårsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).										
			0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.				
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.			
Osteomalaci	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	15	-	6	9	4	6	-	1	-	-	-	-	-
Gangræn, Noma, Decubitus	6	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsydomme.													
Barselfeber	111	0,4	-	111	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Barselkrampe	21	0,1	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli og Thrombose	8	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	21	0,1	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødn. — retenta	3 1	-	-	3 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paralysis cordis	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose (medfødt)	5	-	2	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	12	-	8	4	7	4	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	7	-	3	4	2	4	1	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.													
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia umbilicalis	3	-	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Marasmus	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mediastinit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus coeruleus	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Otitis media	2	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Udmattelse	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	38	-	19	19	1	-	1	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	27861	-	13829	14032	2373	1864	1147	1081	381	455	290	349	
F. Unaturlig Død.													
Akut Alkoholforgiftning	11	-	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	28	-	14	14	2	7	3	1	-	-	-	-	1
Drukning	512	-	444	68	3	2	50	14	30	4	29	7	
Forfrysning	23	-	19	4	-	1	-	1	-	2	1		
Forbrænding	63	-	29	34	6	16	15	3	3	-	1		
Andre Ulykkestilfælde	281	-	233	48	5	6	10	7	11	3	11	1	
Drab og Mord	13	-	9	4	-	3	-	1	-	-	-	-	
Selv mord	101	-	82	19	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sum	28893	-	14668	14225	2381	1883	1231	1121	427	465	332	360	

ved kjendte Dødsårsager.

Fordeling paa Alder (par åge).

15-20 Aar.		20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		over 100Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	9
-	9	-	39	-	42	-	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	111
-	2	-	12	-	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
-	-	-	2	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
-	-	-	3	-	8	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	4
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
1	1	1	1	-	-	2	3	4	3	4	3	4	7	1	-	-	-	-	-	19	19
502	564	1098	1136	751	921	797	962	978	964	1463	1370	2276	2246	1529	1814	232	292	2	5	13819	14023
-	-	-	-	4	-	2	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2
1	1	2	3	1	-	1	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	14	14
57	8	119	11	58	4	50	3	22	5	19	4	6	3	1	3	-	-	-	-	444	68
3	-	2	1	2	-	1	-	2	-	2	1	3	1	-	-	-	-	-	-	19	4
-	1	3	3	2	-	1	-	1	-	1	1	3	-	1	-	-	-	-	-	29	34
20	4	52	2	24	1	30	3	22	2	25	2	14	8	9	8	-	1	-	-	233	48
-	-	5	-	-	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4
2	-	9	2	15	1	13	2	16	8	14	1	13	5	-	-	-	-	-	-	82	19
585	578	1290	1158	857	927	896	973	1047	981	1526	1380	2313	2266	1539	1826	232	293	2	5	14658	14216

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).	Tilsammen.	Forhold i Procent til samlede opgitte Dødsårsager ved Sygde	I		II		III			IV		V				VI	VII	VIII							
			Kristiania.	Dreabak. Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand. Holm estrand.	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.	
Spedalskhed.....	14	0,1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Syfilis.....	50	0,5	26	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kræft:																									
1. Carcinom (uden opg. Sæde)....	22	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	3	-	-	
a. Mave.....	305	3,2	92	2	2	4	6	6	11	3	2	5	4	1	2	3	2	3	2	2	2	6	2	6	
b. Leveren....	44	0,5	9	1	-	-	2	2	4	-	-	1	-	-	1	-	1	1	-	-	-	1	-	-	
c. Brystkjer- telen.....	28	0,3	13	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
d. Kjønsgor- nerne.....	53	0,6	19	-	-	-	1	1	1	-	2	1	-	2	-	-	3	-	1	-	1	-	-	-	
e. Andre Or- ganer.....	109	1,2	40	-	-	1	-	1	4	9	1	2	1	-	2	-	-	-	-	-	3	3	2	-	
2. Sarkom (uden opg. Sæde)....	8	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
a. Bensystemet	9	0,1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
b. Andre Steder	14	0,1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Skjærbug.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sukkersyge.....	46	0,5	14	-	-	-	1	1	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	3	1	-	-	
Perniciøs Anæmi..	39	0,4	24	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Leukæmi og Pseu- doleukæmi.....	6	0,1	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Rakit.....	86	0,9	52	-	1	2	-	-	4	-	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	
Kron. Alkoholisme	7	0,1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Medfødt Svaghed..	484	5,1	231	-	10	7	17	6	13	1	-	2	7	-	2	7	4	1	1	1	10	1	1	1	
Alderdomssvaghed	567	6,0	110	3	8	1	21	24	24	1	8	7	13	1	2	7	20	2	7	4	3	3	3	4	
Arthritis, Rheum. chronicus.....	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hæmofili.....	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Morbus Addisoni .. — mac. Werl- hofi, Purpura	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Purpura hæmorr- hagica.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
B. Sygdomme i de enkelte Organer.																									
<i>I. Hjerne og Ryg- marv.</i>																									
Apoplexi og Hjerne- emboli.....	390	4,1	109	2	-	3	3	11	5	12	1	5	11	4	3	1	4	12	1	4	1	2	11	3	4
Suppurativ Meningit	136	1,4	58	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	10	2	-	6	1	-	-	1	4	-	-	
Epilepsi.....	16	0,2	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Kramper hos Smaa- børn.....	213	2,3	68	2	-	3	5	7	3	8	-	1	-	8	-	1	3	1	-	1	-	1	2	1	
Sindssygdomme ...	35	0,4	16	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre Hjernesyg- domme.....	82	0,8	32	-	-	1	1	3	1	5	-	1	-	2	-	1	2	2	-	-	-	-	4	-	

aarsager i Byerne.

	IX				X				XI				XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII	XIX	XX														
Kragerø.	Langesund.	Stathelle	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkøford.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudenshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tronsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.			
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	4	-	-	9	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
4	-	-	3	1	4	3	1	7	1	1	-	-	2	1	16	-	-	29	2	-	4	3	7	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	5	-	-	-	1	1	4	4	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-	-	2	-	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	1	2	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	3	-	-	15	-	-	-	-	1	10	1	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	3	1	-	4	-	-	1	1	2	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	-	1	1	4	1	2	10	3	1	2	2	3	2	15	2	1	42	-	4	1	15	36	2	-	2	-	2	14	-	4	1	-	-	1	
-	-	-	-	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	4	-	-	20	-	-	1	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	1	-	-	-	5	5	1	2	-	-	-	11	-	-	43	-	5	-	6	10	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	
-	-	-	1	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	7	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	4	-	-	-	7	-	-	1	-	-	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).	Tilsammen.	Forhold i Procent til sandlige opgivne Dødsårsager ved Sygd																								
		I	II	III				IV			V				VI	VII	VIII									
Dødsårsager. (Causes de décès).		Kristiania.	Drobak. Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredrikstad.	Fredrikshald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Tønsberg.	Horten.	Aasgaardstrand.	Holmestrand.	Svelviken.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.		
D. Dannelsesfeil.																										
Cyancse (medfødt).	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hjernemisdannelse, Spina bifida	3	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre Dannelsesfeil	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
E. Andre Aarsager.																										
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Febris	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hæmorrhagia um- bilicalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Mediastinit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Morbus coeruleus . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Otitis media	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vitia organica ab- dominis	24	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	9465	-	3440	28	10	117	79	222	166	304	30	75	90	114	11	30	14	83	143	22	100	37	48	155	66	40
F. Unaturlig Død.																										
Akut Alkoholfor- giftning	7	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
Andre Forgiftninger	13	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Drukning	107	-	10	-	2	6	3	4	-	2	2	4	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	3	-	
Forfrysning	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Forbrænding	19	-	5	-	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
Andre Ulykkestil- fælde	85	-	45	-	3	1	1	2	-	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	2	
Drab og Mord	5	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Selvmord	38	-	14	1	1	1	-	4	2	-	-	1	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	9743	-	3524	29	10	124	83	229	174	316	30	78	95	120	11	33	16	84	147	22	102	37	48	158	67	45

aarsager i Byerne.

IX			X			XI			XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII	XIX	XX																	
Kragerø.	Langesund.	Stathelle.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.		
82	18	10	36	21	58	30	29	230	90	21	34	9	61	41	492	22	8	129	1253	6	131	27	168	671	11	27	30	21	49	121	22	58	25		
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	12	-	-	1	2	11	-	1	-	9	2	9	-	-	-	-	1	-	-	5	1
-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	1	-	6	-	1	-	-	1	2	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	9	-	-	1	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
82	18	10	38	21	58	31	31	235	94	21	35	9	67	42	510	22	9	133	1282	6	133	27	181	689	11	28	30	22	49	123	22	64	28		

Kjøn- og Aldersopgaver ved Causes de décès par sexe

Tabel XXXIX. Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.													
<i>I. Akute.</i>													
Tyfoidfeber	64	42	22	-	-	1	1	2	3	1	1	8	4
Epidemisk Cerebrospinal- meningit	10	5	5	-	2	-	2	1	1	1	-	-	-
Skarlagensfeber	68	36	32	2	3	26	20	7	6	-	1	-	2
Mæslinger	160	77	83	25	19	43	52	8	12	-	-	-	-
Difteri (Croup)	58	35	23	7	1	23	15	4	6	-	-	1	1
Kighoste	173	76	97	43	41	27	49	6	7	-	-	-	-
Influenza	99	36	63	1	2	2	-	1	1	1	1	1	1
Gigtfeber	27	10	17	-	-	1	1	1	3	1	3	2	3
Erysipelas, Phlegmone og Absces	31	12	19	4	11	1	4	-	-	-	-	-	2
Pyæmi og Septhæmi	49	25	24	5	4	1	2	-	2	1	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine) ..	560	312	248	243	174	38	40	6	5	-	1	-	-
Tetanus, Trismus	5	3	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Beri-Beri	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>													
Tuberkulose (uden op- givet Sæde)	5	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
a. Lungerne	1658	776	882	12	16	28	32	23	26	22	42	87	116
b. Tarmkanalen	66	32	34	4	2	6	6	4	4	-	7	5	5
c. Ben og Led	36	19	17	-	-	4	-	1	4	4	2	1	3
d. Urin- og Kjønsg. ...	15	7	8	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skro- fulose)	12	8	4	-	3	2	1	1	-	2	-	-	-
f. Andre Organer	21	7	14	2	-	4	-	2	1	1	1	1	1
g. Tuberkuløs Meningit	363	191	172	55	38	75	75	35	35	15	11	5	7
h. Miliærtuberkulose ...	27	13	14	3	2	3	3	2	-	1	2	1	-
Spedalskhed	14	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	50	25	25	19	18	2	1	-	-	-	-	-	-
Kræft:													
1. Carcinom (uden opgi- vet Sæde)	22	10	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Mave	305	152	153	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	44	20	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	28	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsg.	53	1	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer ...	109	54	55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uden opg. Sæde)	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	9	4	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
b. Andre Steder	14	6	8	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Sukkersyge	46	31	15	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1

kjendte Dødsårsager i Byerne.

et par åge dans les villes.

Fordeling paa Alder (par åge).														Alder er opgivet for			
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.		
14	5	10	6	2	1	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	42	22
1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	32
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77	83
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35	23
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	76	97
-	-	1	2	1	3	2	3	8	14	13	22	7	13	-	1	36	63
3	2	-	1	2	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	10	17
-	-	-	-	-	1	-	1	3	-	3	-	1	-	-	-	12	19
3	3	5	2	3	2	4	3	2	1	1	4	-	-	-	-	25	24
1	-	1	-	1	2	1	2	5	3	8	11	8	7	-	3	312	248
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	3	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1
227	244	144	178	96	95	75	77	47	33	15	22	-	1	-	-	776	882
6	3	2	2	-	2	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	32	34
5	3	-	2	3	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	19	17
3	4	1	-	2	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	7	8
1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4
2	-	1	1	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	7	14
5	4	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	191	172
1	4	-	1	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	13	14
1	1	1	1	-	1	-	1	4	-	1	3	-	-	-	-	7	7
-	2	1	2	-	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	25	25
-	-	1	1	1	2	5	-	2	8	1	1	-	-	-	-	10	12
1	3	2	6	17	17	39	29	54	44	35	44	4	9	-	1	152	153
-	2	-	-	1	3	4	7	6	7	6	4	3	1	-	-	20	24
-	-	-	-	2	6	-	7	-	6	-	6	-	-	-	1	-	28
-	-	6	-	11	6	-	15	10	-	10	9	-	1	-	-	1	52
-	3	3	3	8	8	9	9	16	20	17	11	6	4	-	-	54	55
1	-	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	5	3
-	-	-	-	1	1	1	3	-	-	1	-	-	1	-	-	4	5
-	1	1	1	2	1	-	1	1	1	-	2	-	-	-	-	6	8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
4	3	3	-	5	2	4	2	7	4	5	2	1	-	-	-	31	15

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
		Perniciøs Anæmi	39	15	24	-	-	1	-	-	-	1	-
Leukæmi og Pseudoleuk.	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	86	53	33	36	19	17	13	-	1	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme . . .	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	484	296	188	294	188	2	-	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	567	228	339	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis, Rheumatismus chronicus	5	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	3	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werl- hofi, Purpura	3	1	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Purpura hæmorrhagica . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.													
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>													
Apoplexi og Hjerneemboli	390	176	214	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit.	136	76	60	24	17	23	22	7	5	6	7	2	1
Epilepsi	16	10	6	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Kramper hos Smaabørn . . .	213	129	84	107	71	20	13	2	-	-	-	-	-
Sindssygdomme	35	18	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme . . .	82	49	33	6	-	4	2	3	1	2	2	1	2
Rygmarvssygdomme	37	27	10	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Andre Sygdomme i Cen- tralnervesystemet	6	3	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
<i>II. Circulationsorganerne.</i>													
Endo- og Perikardit	17	12	5	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme	459	222	237	4	2	3	2	4	7	7	5	10	6
Hjertelammelse	189	105	84	8	2	-	-	1	3	1	-	1	-
Arteriosklerose	60	37	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	3	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Andre Sygdomme i Circu- lationsorganerne	16	9	7	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>													
Bronkit, akut	440	231	209	145	113	54	49	3	4	1	-	-	-
— , kronisk og Bron- kiektasi	227	95	132	3	4	3	2	1	-	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk	270	142	128	82	67	43	43	2	1	-	-	-	3
— , croupøs	506	263	243	57	44	35	32	3	6	5	2	2	2
Lungeangræn	10	7	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	21	15	6	1	1	2	-	-	-	2	-	-	1
— , purulent	12	5	7	-	-	3	2	-	2	-	-	-	1
Lungeemboli	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Lungeødem	8	5	3	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-

kjendte Dødsårsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).														Alder er opgivet for			
20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
1	3	2	2	2	5	1	4	1	8	4	-	1	2	-	-	15	24
1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	4	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	33
2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7	-
-	-	-	-	-	-	1	-	10	9	91	121	106	179	20	30	296	188
-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	228	339
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	1	3	16	9	29	26	46	49	63	74	18	48	3	4	176	214
6	-	2	1	3	2	2	3	-	2	1	-	-	-	-	-	76	60
1	2	-	-	4	1	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-	10	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	129	84
-	-	2	3	5	6	3	5	4	-	2	1	2	2	-	-	18	17
5	1	4	-	5	3	4	7	4	6	8	7	3	2	-	-	49	33
2	-	2	1	7	-	7	3	3	4	6	1	-	-	-	-	27	10
-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	3	3
2	1	2	1	1	-	1	2	1	-	2	-	1	-	-	-	12	5
8	18	18	23	26	28	22	23	51	50	57	51	19	20	-	2	222	237
3	3	6	3	12	7	19	11	21	15	25	25	8	15	-	-	105	84
-	-	1	-	1	1	3	1	11	4	15	11	6	5	-	1	37	23
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	2	-	1	-	3	-	1	3	1	1	-	2	-	-	9	7
-	1	3	-	3	1	1	2	3	8	9	15	8	15	1	1	231	209
2	-	-	1	3	5	4	9	27	26	31	57	19	27	2	1	95	132
-	-	1	1	2	2	2	1	1	3	7	4	2	3	-	-	142	128
15	8	24	14	26	12	22	20	22	38	37	41	13	24	2	-	263	243
2	1	1	1	-	-	3	-	3	-	1	-	-	-	-	-	7	3
3	2	-	1	-	-	1	1	2	-	3	-	1	-	-	-	15	6
1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	7
-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
1	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	5	3

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsårsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta retenta	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose (medfødt)	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (Spina bifida)	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre Dannelsesfeil	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.													
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia umbilicalis	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mediastinit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus coeruleus	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis media	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	24	11	13	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9465	4738	4727	1289	927	515	513	141	162	86	104	146	177
F. Unaturlig Død.													
Akut Alkoholforgiftning	7	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	13	6	7	-	1	3	2	1	-	-	1	-	1
Drukning	107	98	9	-	-	9	-	9	-	3	-	11	3
Forfrysning	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding	19	9	10	-	-	3	6	1	-	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	85	62	23	2	3	1	6	3	3	3	-	1	3
Drab og Mord	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	38	32	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	9743	4959	4784	1291	931	531	527	155	165	92	105	158	184

kjendte Dødsaaarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).																Alder er opgivet for	
20-30 Aar.		30-40 Aar.		40-50 Aar.		50-60 Aar.		60-70 Aar.		70-80 Aar.		80-90 Aar.		90-100 Aar.		Mandkj.	Kvindkj.
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.		
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	-	-	1	2	2	3	3	2	3	6	1	-	-	11	13	-
357	378	276	314	316	307	334	342	442	445	547	611	255	402	34	45	4738	4727
-	-	3	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1
2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	6	7
19	1	19	2	15	1	6	2	5	-	2	-	-	-	-	-	98	9
1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
1	1	1	-	1	-	1	-	2	-	3	-	-	-	-	-	9	10
14	1	9	1	14	1	7	2	5	-	2	-	1	3	-	-	62	23
3	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
2	2	4	-	7	-	9	2	4	-	6	2	-	-	-	-	32	6
399	384	314	317	356	309	358	349	458	446	557	617	256	405	34	45	4959	4784

Endel af Lægerne behandlede, epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende Tabeller optagne romerske Tal betegner de enkelte Amter, saaledes som det paa Side 1* og fig. er anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Maaneder omfatter ikke alle behandlede Tilfælde, idet Tiden ikke altid er opgivet for disse.

a. Exantematisk Tyfus (*Typhus exanthematicus*).

Tabel XI.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIX.	Lyngen.....	6	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Vardø:													
	Vardø By.....	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Bygder.....	16	6	1	1	3	4	1	-	-	-	-	-	-
	Sydvaranger.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

b. Tyfoidfeber (*Heotyphus*).

I.	Kristiania.....	70	4	1	3	1	1	2	4	6	5	10	22	11
II.	Aker.....	8	1	-	1	-	1	1	-	3	-	-	-	1
	Ullensaker.....	3	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
	Høland.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Follo:													
	Drøbak By.....	8	-	-	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
III.	Eidsberg.....	13	1	-	-	-	-	2	1	2	1	1	3	2
	Moss:													
	Bygder.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By.....	48	3	12	5	5	8	5	4	4	2	-	-	-
	Fredriksstad By.....	42	2	-	-	-	1	32	3	1	1	-	1	1
	Bygder.....	26	7	1	-	2	1	8	3	1	2	1	-	-
	Hvaler.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
IV.	Drammen:													
	Drammen By.....	15	-	2	-	2	1	1	1	2	4	2	-	-
	Bygder.....	5	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	1
	Ringerike.....	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Modum.....	6	-	-	-	-	-	4	-	1	-	1	-	-
	Aal.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
V.	Tønsberg:													
	Bygder.....	6	-	-	2	1	-	-	-	2	1	-	-	-
	Hof:													
	Bygder.....	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-
	Larvik:													
	Sandefjord By.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Larvik By.....	15	-	1	-	3	-	9	-	1	1	-	-	-
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

b. Tyfoiidfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VI.	Solør og Odalen:													
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar By	48	-	-	-	-	-	-	43	4	1	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-
	Søndre Østerdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tryssil	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Rendalen	3	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	12	3	-	-	-	-	-	-	1	4	1	3	-
	Toten	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	5	-	-	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
	Ringebu	6	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	2
	Lom	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Kragerø:													
	Bygder	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hollen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland	13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	1	-
	Tinn	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand By....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-
	Aamli	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-
	Evje	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Sætersdalen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
X.	Kristiansands Stadsfk.	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	Oddernes:													
	Bygder	6	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	1	-
XI.	Sandnes:													
	Bygder	4	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	6	-	1	-	-	1	2	1	1	-	-	-	-
	Finne	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Sand	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Skudeneshavn By ..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	6	2	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XII.	Indre Søndhordland...	3	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Tysnes	4	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Voss	10	1	-	-	-	-	-	1	3	-	1	3	1
	Søndre Midthordland..	4	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland .	32	9	3	-	1	1	4	1	-	-	6	4	3

b. Tyfoidføber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ranen	10	1	1	-	1	-	-	-	2	-	1	3	1
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1
	Skjerstad	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Steigen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	4	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-
	Ofoten	41	-	-	-	-	1	4	4	3	4	5	5	15
	Buksnes	3	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Østlofoten	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	2
	Hadsel	10	-	-	-	1	1	2	-	2	2	-	-	2
	Sortland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Under Lofotfisket	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Trondenes	6	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	2
	Ibbestad	6	-	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	2
	Tranø	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1
	Maalselven	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Balsfjorden	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Tromsø:													
	Tromsø By	125	-	1	1	4	100	11	4	-	-	-	3	1
	Bygder	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-
XX.	Loppen	13	-	-	2	-	11	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	8	-	-	5	1	1	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kistrand	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	20	3	1	-	1	1	-	-	2	3	2	3	4
	Bygder	17	2	-	-	1	1	3	2	-	2	-	2	4
	Vadsø:													
	Vadsø By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

c. Epidemisk Cerebrospinalmeningit (*Meningitis cerebrospinalis epidemica*).

III.	Sarpsborg:													
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Søndre Østerdalen	7	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1	-	-
VII.	Hadeland og Land	4	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-
	Lom	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lesje	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII.	Kragerø:													
	Kragerø By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Kviteseid	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XI.	Karmøen	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Ytre Hardanger	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Osterøen	4	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
V.	Tønsberg:														
	Tønsberg By.....	7	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	
	Horten By.....	42	1	2	-	-	-	-	-	2	1	19	10	7	
	Bygder.....	60	8	4	6	6	7	5	-	1	1	2	14	6	
	Hof:														
	Svelviken By.....	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
	Holmestrand By....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	-
	Bygder.....	57	4	6	5	2	1	3	-	2	1	11	13	9	
	Larvik:														
	Sandefjord By.....	33	3	-	-	-	-	-	-	-	4	11	11	4	-
Larvik By.....	91	6	9	-	1	-	-	1	2	4	24	31	13	-	
Bygder.....	12	2	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	4	-	
VI.	Soler og Odalen:														
	Kongsvinger By....	34	5	8	1	-	2	-	-	6	5	2	1	4	
	Bygder.....	166	7	20	24	11	27	7	10	10	1	9	6	34	
	Hedemarken:														
	Hamar By.....	501	7	229	104	24	19	98	6	6	3	-	1	4	
	Bygder.....	261	52	45	56	10	11	36	9	6	5	8	13	10	
	Søndre Østerdalen...	110	4	11	3	11	4	8	22	17	6	6	14	4	
	Trysil.....	20	3	1	1	4	-	-	4	-	-	7	-	-	
	Rendalen.....	17	1	1	1	-	4	2	-	5	-	1	-	2	
Tønset.....	12	2	3	-	-	-	-	-	-	-	4	-	3		
VII.	Hadeland og Land...	26	6	5	-	-	-	-	-	-	3	-	2	10	
	Søndre Valdres.....	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	
	Toten:														
	Gjøvik By.....	5	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	
	Bygder.....	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Faaberg.....	11	-	2	-	-	2	-	-	5	-	-	2	-	
Ringebu.....	15	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	9	2		
VIII.	Skien:														
	Skien By.....	12	2	1	2	1	-	2	-	-	4	-	-	-	
	Porsgrund By.....	20	-	-	-	1	1	14	-	1	-	2	1	-	
	Bygder.....	46	4	5	2	-	-	4	3	-	1	5	17	5	
	Kragerø:														
	Kragerø By.....	29	3	-	-	-	6	-	-	-	1	9	8	2	
	Bygder.....	63	21	9	8	-	6	1	1	5	5	-	6	1	
	Hollen.....	21	6	5	4	2	1	-	-	-	-	1	-	2	
	Sauland.....	26	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	4	17	
	Kviteseid.....	9	4	-	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	
	Laardal.....	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	12	-	
Tinn.....	48	5	10	2	1	4	8	-	-	6	3	5	4		
IX.	Østre Nedenes:														
	Østerrisør By.....	3	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
	Tvedestrand By....	8	-	2	-	1	3	-	-	-	-	-	-	2	
	Bygder.....	40	10	3	5	-	3	2	1	-	3	8	2	3	
	Vestre Nedenes:														
	Arendal By.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	
	Grimstad By.....	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	3	5	
	Bygder.....	48	5	2	1	1	6	2	-	4	2	2	3	20	
	Aamli.....	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	7	
	Evje.....	10	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	
Sætersdalen.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		

d. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
X.	Kristiansands Stadsfk.	54	11	10	13	3	1	-	-	2	3	1	8	2
	Oddernes:													
	Mandal By	17	1	3	1	1	1	-	-	1	-	-	6	3
	Bygder	64	19	4	6	1	4	-	4	5	2	-	11	8
	Udal	9	1	3	1	-	-	-	-	-	-	1	3	-
XI.	Sogndal:													
	Sogndal By	12	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Egersund By	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Bygder	13	-	-	-	-	-	-	1	-	5	5	2	-
	Stavanger Stadsfysikat	29	13	1	2	3	-	2	3	1	1	-	3	-
	Stavanger Distrikt	19	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Finnø	6	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
Bygder	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	
Haugesund:														
Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	
XII.	Ytre Søndhordland ...	18	-	-	-	-	-	-	-	-	9	8	1	-
	Tynes	20	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	15
	Indre Hardanger	4	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
	Voss	13	3	6	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-
	Søndre Midthordland .	13	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	10	-
	Nordre Midthordland .	10	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	2	2
	Osterøen	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XIII.	Bergen	37	1	1	9	2	3	3	1	1	3	2	2	9
XIV.	Lærdal	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Lyster	5	-	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-
	Gulen	12	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-	5	-
	Kirkebø	5	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	2
	Ytre Søndfjord	17	-	-	-	-	4	-	-	1	2	6	4	-
	Kinn:													
Bygder	6	2	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	
XV.	Vestre Søndmør	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	16	-	-	11	-	-	-	1	-	-	4	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	15	5	2	1	5	2	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Indre Romsdal	16	-	1	1	-	3	3	-	-	-	8	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	11	2	1	-	1	4	-	-	2	1	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Sundalen	28	10	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Surendalen	23	2	2	2	4	1	-	-	1	-	1	4	6
	Nordre Nordmør	25	4	3	6	1	6	1	1	1	-	-	2	-

e. Mæslinger (*Morbilli*).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	516	52	24	27	41	127	120	45	17	7	5	24	27
II.	Aker	143	17	24	11	6	8	25	15	9	2	-	5	21
	Ullénsaker	28	4	1	-	1	3	1	1	3	1	12	1	-
	Høland	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Follo:													
	Drøbak By	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Son og Hølen Byer.	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	49	3	4	-	-	-	1	5	4	1	2	23	6
III.	Eidsberg	7	1	-	-	-	1	3	2	1	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss By	64	-	-	-	-	-	-	-	1	13	39	6	5
	Bygder	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	2
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	3	1
	Fredriksstad By	9	-	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-
	Bygder	8	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	4
	Hvaler:													
	Bygder	6	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	2	-
IV.	Drammens Stadsfysikat	239	-	1	-	6	50	45	10	4	15	31	46	31
	Drammens Distrikt:													
	Holmsbu By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	91	-	10	-	3	22	7	21	7	3	5	7	6
	Ringerike:													
	Hønefoss By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Modum	22	-	1	-	-	-	1	8	4	-	-	7	1
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	5	2	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	3	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
	Horten By	7	-	-	-	-	-	1	6	-	-	-	-	-
	Aasgaardstrand By	3	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Bygder	17	3	3	2	-	-	-	8	1	-	-	-	-
	Hof:													
	Svelviken By	23	-	-	-	-	-	-	1	5	10	3	4	-
	Holmestrand By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	42	-	-	-	-	2	2	10	11	4	4	8	1
	Larvik:													
	Sandefjord By	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Larvik By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
VI.	Søler og Odalen:													
	Kongsvinger By	7	-	1	-	-	-	-	1	3	2	-	-	-
	Bygder	27	-	10	4	-	-	1	5	4	-	1	1	1
	Hedemarken:													
	Hamar By	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	14	7	2	-	-	-	-	1	-	-	1	1	2
	Søndre Østerdalen	20	5	3	-	-	-	-	9	2	-	-	-	1
	Trysil	69	12	18	2	11	10	7	2	1	-	-	1	5

e. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
VII.	Hadeland og Land ...	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Valdres.....	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By	5	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-
	Bygder	14	-	-	1	-	-	-	12	1	-	-	-	-
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	9	-	-	-	-	-	-	-	1	4	2	2	-
	Bygder	8	-	-	-	-	-	-	7	1	-	-	-	-
	Ringebu	37	-	4	8	5	16	2	-	2	-	-	-	-
	Lom	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Lesje.....	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
VIII.	Skien:													
	Skien By.....	25	19	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Porsgrund By.....	25	14	9	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Brevik By	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	62	33	8	8	4	1	1	1	2	1	-	3	-
	Kragerø:													
	Kragerø By.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Langesund By	30	9	9	4	-	8	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	75	-	14	43	-	-	5	5	-	-	-	-	7
	Hollen	13	8	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kviteseid	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand By....	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	29	15	6	-	4	-	2	2	-	-	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By.....	26	-	-	3	16	-	3	-	-	-	-	4	-
Bygder	13	-	4	4	4	-	2	-	-	-	-	3	-	
Aamli	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
X.	Oddernes:													
	Bygder	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
XI.	Flekkefjord:													
	Bygder	5	-	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Sogndal:													
	Bygder	13	10	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Egersund:													
	Bygder	18	15	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	23	6	5	8	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	63	37	12	1	4	4	4	-	-	-	-	-	1
	Stavanger Distrikt...	6	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-
	Sand	18	1	4	8	1	4	-	-	-	-	-	-	-
	Karmøen:													
	Kopervik By.....	38	1	23	14	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	54	5	3	3	2	12	19	8	2	-	-	-	-
Haugesund:														
Haugesund By....	13	-	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bygder	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
XIII.	Indre Søndhordland...	200	25	47	52	36	12	9	-	1	-	-	18	-
	Ytre Søndhordland...	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
	Tysnes	52	-	-	2	15	14	3	2	-	3	-	-	13

e. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Indre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	52	-	-	-	-	-	-	6	3	3	4	27	9
	Voss	14	1	-	-	-	1	2	5	4	-	1	-	-
	Søndre Midthordland ..	42	-	-	2	6	-	2	15	11	-	-	2	4
	Nordre Midthordland ..	25	-	-	-	-	-	10	12	1	-	2	-	-
	Osterøen	14	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	8	-
	Alversund	9	-	-	-	1	-	2	1	-	-	3	2	-
	Lindaas	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
XIII.	Bergen	2125	-	3	86	135	246	477	300	163	77	72	208	358
XIV.	Lærdal	5	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	2	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
	Gulen	14	-	-	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord	32	-	-	-	-	-	-	-	4	4	6	14	4
	Indre Søndfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kinn:													
	Flørø By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	-	-
	Ytre Nordfjord	5	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
	Indviken	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
XV.	Indre Søndmør	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Indre Romsdal	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sundalen	50	-	9	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	554	-	-	-	27	21	23	13	10	9	20	122	309
	Orkedalen	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	1
	Hitteren	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Fosen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	Nordre Fosen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVII.	Frosten	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1
XVIII.	Brønnø	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (*Diphtheria, croup*).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
I.	Kristiania By.....	362	54	33	37	20	29	26	8	8	38	25	50	34
II.	Aker	60	6	8	9	4	1	1	1	4	7	5	4	10
	Ullensaker.....	34	3	2	2	-	1	1	1	-	7	6	9	2
	Høland.....	9	6	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Follo:													
	Drøbak By.....	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder.....	12	1	1	1	1	-	3	-	3	-	2	-	-
III.	Eidsberg.....	23	2	4	-	-	-	-	9	-	-	-	2	6
	Moss:													
	Moss By.....	5	-	-	2	1	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder.....	5	-	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By.....	12	3	3	1	-	1	-	1	1	-	1	-	1
	Fredriksstad By.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder.....	37	4	2	-	-	6	2	3	5	7	2	3	3
	Hvaler:													
	Fredrikshald By.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder.....	8	2	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1
IV.	Drammens Stadsfysikat	24	1	1	-	-	-	1	-	3	2	-	14	1
	Drammens Distrikt....	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
	Ringerike:													
	Bygder.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Modum.....	19	4	4	1	1	-	4	-	1	-	-	4	-
	Nes.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.....	7	-	-	-	4	3	-	-	-	-	-	-	-
	Horten By.....	17	5	7	-	-	-	-	-	-	2	2	1	-
	Aasgaardstrand By.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	25	2	3	-	-	1	-	-	1	-	8	10	-
	Hof:													
	Svelviken By.....	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Holmestrand By.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	4	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By ...	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder.....	12	-	4	1	2	1	-	1	-	-	-	-	3
	Hedemarken:													
	Hamar By.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	7	2	-	1	-	1	1	-	-	-	1	1	-
	Søndre Østerdalen.....	7	-	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-	-
	Trysil.....	9	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	5
	Tønset.....	6	1	-	-	-	2	1	1	1	-	-	-	-
VII.	Hadeland og Land ...	5	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
	Søndre Valdres.....	5	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-
	Nordre Valdres.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Toten:													
	Gjøvik By.....	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
	Bygder.....	9	1	-	3	-	-	1	-	-	1	3	-	-
	Ringebu.....	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Lom	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Lesje	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skien:													
	Skien By	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Porsgrund By	13	-	-	4	-	4	2	1	-	2	-	-	-
	Bygder	11	-	-	-	1	-	-	2	5	3	-	-	-
	Kragerø:													
	Kragerø By	4	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1
	Bygder	13	2	-	-	-	-	1	3	3	3	-	-	1
	Hollen	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Sauland	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	23	1	1	-	2	-	10	5	2	2	-	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	3	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1
	Grimstad By	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1
	Bygder	10	1	1	2	1	-	2	2	-	-	-	-	1
	Aamli	6	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evje	2	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Sætersdalen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
X.	Kristiansands Stadsfk.	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
	Oddernes:													
	Bygder	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Lyngdal	10	-	-	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vanse:													
	Farsund By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	
Flekkefjord:														
Flekkefjord By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XI.	Egersund:													
	Egersund By	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Sandnes:													
	Bygder	17	4	1	2	-	2	3	2	1	1	1	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	107	13	8	9	8	9	13	4	9	8	9	8	9
	Stavanger Distrikt	12	2	-	1	-	4	4	-	-	-	1	-	-
	Finnø	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Sand	11	-	-	3	-	3	-	5	-	-	-	-	-
	Karmøy:													
	Skudeneshavn By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Kopervik By	11	2	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	90	-	7	-	2	3	18	15	5	6	10	19	5
Haugesund:														
Haugesund By	7	-	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	2	
Bygder	5	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	2	-	
XII.	Indre Søndhordland	4	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	-	-
	Ytre Søndhordland	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Tysnes	19	-	-	-	-	12	2	2	-	3	-	-	-
	Voss	22	-	-	-	2	1	1	2	5	2	6	3	-
	Søndre Midthordland	23	-	-	1	1	-	3	-	-	2	8	8	-
	Nordre Midthordland	6	1	-	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-

f. Difteri og Strubehøste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Osterøen	14	-	-	2	1	1	-	1	-	-	4	-	5
	Alversund	7	4	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-
	Lindaas	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	75	7	3	4	9	5	2	4	2	8	11	11	9
XIV.	Lærdal	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Lyster	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	2
	Ytre Søndfjord	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Kinn:													
	Bygder	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	9	-	-	1	-	-	1	7	-	-	-	-	-
	Indviken	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Søndmør	10	-	1	-	6	-	1	1	-	-	-	1	-
	Østre Søndmør	4	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-
	Ørskog	4	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	28	1	4	7	5	-	-	2	2	1	3	2	1
	Bygder	6	-	-	1	-	1	-	2	-	1	1	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sundalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Surendalen	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	11	2	5	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Selbu	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Røros	15	-	-	1	2	2	3	3	2	1	-	1	-
	Opdal	9	5	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	9	4	-	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Hitteren	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Fosen	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Nordre Fosen	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Frosten	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Indersøen	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Grong	9	-	-	-	1	-	-	-	-	-	7	1	-
	Namsos:													
	Namsos By	10	-	-	3	1	3	1	-	-	1	-	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Fosnes	4	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	5	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3	-
XVIII.	Brønnø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Alstahaug	9	2	-	-	-	-	1	5	1	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	3	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

f. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XI (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Bodø:													
	Bodø By	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodin	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Skjerstad	4	1	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
	Steigen	9	-	4	-	-	-	-	1	1	-	-	3	-
	Hammerø	6	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-
	Lødingen	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ofoten	13	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	7	3
	Østlofoten	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-
	Hadsel	5	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
XIX.	Trondenes	7	1	1	-	1	-	-	-	2	1	-	1	-
	Ibbestad	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Tranø	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lenviken	3	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Balsfjorden	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Tromsø:													
	Tromsø By	12	1	2	1	1	1	3	1	-	-	1	1	-
	Bygder	6	1	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lyngen	4	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
	Karlsø	3	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
	Skjervø	21	4	1	-	-	2	4	3	5	1	-	-	1
XX.	Alten	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
	Loppen	4	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	11	1	-	1	2	-	-	-	3	3	-	-	1
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Maasø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Tanen	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	3	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

g. Kighoste (*Tussis convulsiva*).

I.	Kristiania	1949	113	218	249	176	199	187	149	143	120	117	116	162
II.	Aker	495	35	25	37	47	33	33	56	72	48	32	40	37
	Ullensaker	141	12	14	9	15	4	9	11	16	12	12	8	19
	Høland	53	2	4	1	2	-	4	4	7	1	1	11	16
	Follo:													
	Drøbak By	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-
	Son og Hølen Byer	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	68	-	8	2	11	10	7	13	4	9	2	1	1
III.	Eidsberg	127	5	4	3	-	8	18	39	14	11	10	8	7
	Moss:													
	Moss By	218	1	3	-	1	10	5	12	17	32	34	46	57
	Bygder	75	1	2	2	9	14	2	9	6	1	-	5	24
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	54	2	2	24	-	10	7	6	-	-	1	-	2
	Fredriksstad By	288	-	13	24	42	32	35	28	33	46	16	12	7
	Bygder	290	11	9	17	29	2	39	46	50	25	19	20	23

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Distrikt.													
	Hvaler:													
	Fredrikshald By....	235	40	29	23	39	21	17	12	16	10	16	7	5
	Bygder.....	120	8	3	8	18	24	7	7	5	5	11	16	8
IV.	Drammens Stadsfysikat	78	-	-	-	-	2	-	2	11	8	8	13	34
	Drammens Distrikt...	38	-	-	-	1	11	2	11	3	-	1	-	9
	Ringerike:													
	Hønefoss By.....	17	3	3	-	-	-	6	2	-	3	-	-	-
	Bygder.....	60	17	8	19	4	7	3	1	1	-	-	-	-
	Modum.....	37	-	-	-	-	-	4	3	10	-	3	14	3
	Nes.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvør:													
	Kongsberg By....	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	5
	Bygder.....	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	9	18
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.....	29	-	2	9	6	2	4	2	1	2	-	-	1
	Horten By.....	227	-	-	-	-	-	-	9	5	52	52	56	53
	Aasgaardstrand By.	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Bygder.....	82	-	-	5	13	11	5	2	11	-	10	14	11
	Hof:													
	Bygder.....	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
	Larvik:													
	Sandefjord By....	14	-	1	-	-	-	-	1	3	-	3	6	-
	Larvik By.....	91	18	20	16	3	-	-	-	-	-	3	19	12
	Bygder.....	11	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	3	5
VI.	Soler og Odalen:													
	Bygder.....	12	1	2	-	5	-	2	1	1	-	-	-	-
	Hedemarken:													
	Hamar By.....	115	45	39	3	-	2	4	-	2	5	3	9	3
	Bygder.....	107	8	20	7	20	5	4	5	4	6	7	3	18
	Søndre Østerdalen...	63	-	2	3	9	30	2	6	3	5	1	-	2
	Trysil.....	127	-	2	14	22	17	7	4	21	6	9	16	9
	Rendalen.....	27	7	-	2	-	-	-	4	2	1	1	6	4
	Tønsset.....	89	2	10	4	8	28	15	12	7	-	2	1	-
VII.	Hadeland og Land...	68	-	-	3	-	-	1	1	-	6	26	28	3
	Søndre Valdres.....	11	-	-	-	2	2	7	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By.....	6	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	2	-
	Bygder.....	24	-	-	-	-	-	1	-	-	1	7	5	10
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	92	-	-	-	-	-	-	-	-	11	17	42	22
	Bygder.....	47	-	-	-	-	-	-	-	1	7	10	14	15
	Lom.....	43	-	-	-	2	20	16	4	-	-	1	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By.....	21	-	-	2	2	-	-	-	3	-	-	3	11
	Porsgrund By.....	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	Bygder.....	71	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	25	42
	Hollen.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Kviteseid.....	24	-	3	3	5	3	1	1	2	3	2	1	-

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
IX.	Østre Nedenes:													
	Tvedestrand By	39	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8	11	18
	Bygder	41	3	2	2	4	6	4	4	5	-	4	7	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	6	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-
	Lillesand By	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	21	13
	Bygder	24	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	11	9
	Aamli	10	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	7
	Evje	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-
	X.	Kristiansands Stadsfk.	133	79	37	11	5	-	-	1	-	-	-	-
Oddernes:														
Mandal By		7	3	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Bygder		72	3	11	11	18	10	1	1	2	-	2	4	9
Undal		10	2	1	3	1	2	-	-	-	1	-	-	-
Vanse:														
Bygder		10	-	5	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-
Flekkefjord:														
Flekkefjord By	45	-	-	2	-	-	-	1	3	7	6	18	8	
Bygder	50	-	2	3	3	-	-	6	8	4	5	13	6	
XI.	Sogndal:													
	Sogndal By	10	-	1	-	3	-	-	-	-	-	5	1	-
	Bygder	121	15	10	17	20	15	19	12	9	1	1	2	-
	Egersund:													
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	11	1	-	-	-	2	1	-	-	4	-	1	2
	Bygder	11	4	5	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
	Stavanger Stadsfysikat	182	19	19	28	32	17	6	-	-	3	4	20	34
	Stavanger Distrikt	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Finne	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Sand	17	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	6	5
	Karmøen:													
	Kopervik By	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haugesund:														
Haugesund By	23	-	17	2	-	-	-	1	2	1	-	-	-	
Bygder	9	1	-	-	4	-	-	1	1	2	-	-	-	
XII.	Indre Søndhordland	13	1	-	-	-	2	3	6	1	-	-	-	-
	Tysnes	6	-	-	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger	24	-	-	-	-	-	1	-	4	4	3	8	4
	Ytre Hardanger	34	-	-	-	-	1	-	7	5	10	8	2	1
	Søndre Midthordland	32	-	-	-	-	-	-	-	4	7	9	7	5
	Nordre Midthordland	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Osterøen	3	-	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-
	Alversund	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Lindaas	16	-	-	-	8	2	-	-	-	6	-	-	-
XIII.	Bergen	546	47	16	26	51	52	41	19	23	17	33	69	152
XIV.	Gulen	34	-	-	-	-	1	-	6	3	-	24	-	-
	Ytre Søndfjord	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

g. Kighoste (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XV.	Vestre Søndmør	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	26	11	5	5	2	-	-	1	2	-	-	-	-
	Bygder	21	7	2	5	1	3	2	1	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	74	17	21	14	8	2	-	1	6	2	-	1	2
	Strinden	5	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Røros	54	6	10	6	9	5	-	-	7	1	7	-	3
	Guldalen	127	23	16	5	33	26	22	2	-	-	-	-	-
	Opdal	56	-	2	-	4	9	11	2	4	3	4	11	6
	Orkedalen	25	2	4	4	6	4	4	-	-	-	1	-	-
	Hevne	4	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	9	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	XVII.	Stjørdalen	14	4	6	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Frosten		4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Levanger:														
Bygder		1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stenkjær:														
Stenkjær By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
XVIII.	Alstahaug	5	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
	Lurø	24	5	10	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	By	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	30	10	9	1	6	3	-	1	-	-	-	-	-
	Ofoten	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	16	1	4	-	3	3	5	-	-	-	-	-	-
Sortland	33	9	10	10	-	3	1	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes	11	8	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

h. Lungebetændelse (*Pneumonia*).

I.	Kristiania By	881	112	128	109	105	107	57	22	25	50	47	56	63
II.	Aker	118	18	19	23	12	8	10	6	-	3	1	11	7
	Ullensaker	175	18	21	22	10	29	9	13	9	6	13	15	10
	Høland	28	3	3	5	4	5	-	-	1	-	2	2	3
	Follo:													
	Drøbak By	19	3	3	2	1	5	2	2	1	-	-	-	-
Bygder	55	6	7	5	6	7	5	2	4	2	2	5	4	
III.	Eidsberg	70	16	14	13	9	5	1	1	1	-	3	3	4
	Moss:													
	By	75	8	5	7	7	4	5	2	1	4	6	6	20
	Bygder	76	7	13	8	9	9	3	2	5	1	5	6	8
Sarpsborg:														
Sarpsborg By	60	10	6	5	8	11	7	4	3	-	2	2	2	

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Fredriksstad By....	82	7	15	5	8	12	4	4	2	2	1	12	10
	Bygder.....	267	28	30	37	30	44	33	12	10	10	14	10	9
	Hvaler:													
	Fredrikshald By ...	96	7	7	14	13	9	6	7	8	4	10	5	6
	Bygder.....	55	6	3	5	6	9	5	3	1	3	4	6	4
IV.	Drammens Stadsfysikat	154	16	23	17	10	14	7	10	12	8	16	9	12
	Drammens Distrikt:													
	Holmsbu By.....	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	42	3	6	11	2	-	5	2	-	1	7	3	2
	Ringerike:													
	Hønefoss By.....	15	2	4	3	1	-	1	2	-	-	-	1	1
	Bygder.....	107	9	12	17	10	7	7	6	5	9	3	13	9
	Modum.....	156	18	23	30	21	17	11	3	7	2	7	10	7
	Nes.....	6	-	1	2	-	-	-	-	-	-	2	-	1
	Aal.....	15	-	-	5	-	-	2	-	-	2	-	4	2
	Sandsvær:													
	Kongsberg By.....	40	6	6	10	3	3	5	2	1	1	1	2	-
	Bygder.....	23	2	4	6	4	2	1	1	-	1	-	2	-
	Rollag.....	10	-	-	1	3	-	-	2	1	-	3	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.....	44	13	6	4	4	3	3	2	1	3	2	1	2
	Horten By.....	59	12	8	6	4	7	5	1	1	3	6	3	3
	Aasgaardstrand By	6	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	2
	Bygder.....	163	34	37	21	13	22	11	5	-	3	8	5	4
	Hof:													
	Svelviken By.....	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	4
	Holmestrand By ...	8	-	-	-	-	2	-	1	-	1	1	1	2
	Bygder.....	47	6	7	7	4	5	3	2	1	2	4	4	2
	Larvik:													
	Sandefjord By.....	17	-	-	2	1	1	1	-	-	-	1	6	5
	Larvik By.....	47	9	20	3	8	5	1	2	-	-	5	2	-
	Bygder.....	86	22	10	13	8	7	4	2	2	4	4	2	8
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By ...	11	-	2	1	4	-	1	1	-	-	-	1	1
	Bygder.....	100	5	12	10	10	17	12	4	2	5	3	12	8
	Hedemarken:													
	Hamar By.....	64	16	14	12	4	2	5	2	1	1	2	5	-
	Bygder.....	210	22	47	32	26	21	19	7	7	5	7	6	11
	Søndre Østerdalen.	79	4	6	14	12	11	3	5	4	4	3	8	5
	Trysil.....	147	34	20	26	32	13	6	4	4	1	2	3	2
	Rendalen.....	24	3	1	8	5	2	-	-	-	1	1	1	2
	Tønset.....	80	8	15	16	11	16	5	1	2	3	1	-	2
VII.	Hadeland og Land ...	181	24	37	26	17	12	6	9	8	9	10	13	10
	Søndre Valdres.....	27	2	8	6	3	3	1	-	-	-	1	3	-
	Nordre Valdres.....	52	5	5	13	2	13	8	-	-	3	1	-	2
	Toten:													
	Gjøvik By.....	41	2	8	7	3	7	2	-	-	1	3	5	3
	Bygder.....	121	9	17	21	13	9	15	9	3	3	8	9	5
	Faaberg:													
	Lillehammer By....	21	3	5	1	1	3	1	-	3	-	-	2	2
	Bygder.....	29	1	5	7	4	1	2	-	-	-	-	4	5
	Ringebu.....	15	2	2	6	1	1	-	2	-	-	-	1	-

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
Distrikt.															
VIII.	Lom	13	-	1	1	8	1	-	-	-	-	1	-	1	
	Lesje	19	-	1	3	1	6	2	2	-	-	2	2	-	
	Skien:														
	Skien By	189	18	20	21	18	29	10	8	8	3	25	16	13	
	Porsgrund By	100	10	4	18	7	18	7	1	-	5	9	9	12	
	Brevik By	25	4	1	3	1	2	-	-	-	-	5	4	5	
	Bygder	210	23	9	31	18	33	15	8	3	5	21	27	17	
	Kragerø:														
	Kragerø By	39	1	15	2	8	5	1	1	-	-	-	1	5	
	Langesund By	8	-	-	1	2	1	-	-	1	-	-	-	3	
	Stathelle By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	39	5	6	3	3	5	-	4	2	1	1	1	8	
	Hollen	57	13	1	7	4	16	1	-	-	1	1	3	10	
	Sauland	14	4	-	1	-	-	1	-	1	-	1	3	3	
Kviteseid	60	7	12	17	5	4	2	-	1	2	3	1	6		
Laardal	19	2	2	3	2	1	2	-	2	2	2	1	-		
Tinn	7	1	-	1	1	2	-	-	1	-	1	-	-		
IX.	Østre Nedenes:														
	Østerrisør By	13	-	2	3	1	4	-	-	1	2	-	-	-	
	Tvedestrand By	10	1	3	-	-	2	1	-	1	-	2	-	-	
	Bygder	89	13	14	15	15	9	5	1	1	3	5	3	5	
	Vestre Nedenes:														
	Arendal By	24	2	3	2	4	2	4	-	-	-	3	2	2	
	Grimstad By	24	3	2	3	4	-	1	1	2	1	2	3	2	
	Lillesand By	11	1	1	-	-	4	1	1	-	-	-	2	1	
	Bygder	93	18	13	11	8	11	4	4	3	1	4	9	7	
	Aamli	11	2	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	3	
	Evje	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	
	Sætersdalen	8	-	3	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
	X.	Kristiansands Stadsfk.	63	8	12	9	6	8	7	3	2	1	5	2	-
Oddernes:															
Mandal By		27	3	14	5	1	-	1	1	-	1	1	-	-	
Bygder		35	6	5	7	7	1	1	-	-	-	1	3	4	
Undal		27	2	2	5	3	3	2	3	1	1	-	3	2	
Lyngdal		11	-	-	1	1	2	3	3	-	-	1	-	-	
Vanse:															
Farsund By		13	2	-	2	1	3	3	-	-	-	2	-	-	
Bygder		27	1	4	2	3	3	2	1	1	2	-	1	7	
Flekkefjord:															
Flekkefjord By	5	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-		
Bygder	11	1	1	2	4	1	1	-	-	-	-	-	1		
XI.	Sogndal:														
	Sogndal By	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Bygder	14	2	4	-	2	-	-	1	-	1	-	2	2	
	Egersund:														
	Egersund By	12	1	5	1	2	-	2	-	-	-	-	-	1	
	Bygder	22	3	2	7	3	5	-	-	-	-	-	-	2	
	Sandnes:														
	Sandnes By	24	8	6	-	-	3	3	-	-	1	1	-	2	
	Bygder	106	18	20	19	22	9	9	1	1	-	1	2	4	
	Stavanger Stadsfysikat	331	44	49	58	64	30	28	19	4	11	5	6	13	
Stavanger Distrikt ...	10	-	1	2	4	2	1	-	-	-	-	-	-		

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Finnø	23	6	3	3	2	4	2	-	2	-	-	-	1
	Sand	38	4	5	3	9	11	3	1	-	-	-	-	2
	Karmøen:													
	Skudeneshavn By ..	12	2	1	3	1	-	-	1	-	-	1	2	1
	Kopervik By	4	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1
	Bygder	54	3	4	4	15	12	5	7	1	-	-	2	1
	Haugesund:													
	Haugesund By	50	-	16	12	8	-	-	7	3	-	1	1	2
	Bygder	21	2	2	1	3	4	-	1	-	1	4	2	1
XII.	Indre Søndhordland ..	26	2	3	10	3	4	-	-	1	-	1	1	1
	Ytre Søndhordland ..	12	-	-	-	-	1	2	4	2	1	2	-	-
	Tysnes	41	13	3	5	3	7	1	-	-	-	2	4	3
	Indre Hardanger	9	2	1	-	1	1	-	-	-	1	-	2	1
	Ytre Hardanger	25	4	5	2	1	4	-	-	-	1	-	6	2
	Voss	44	5	6	4	4	7	7	2	-	-	3	6	-
	Søndre Midthordland ..	42	4	12	7	6	3	-	1	1	-	1	2	5
	Nordre Midthordland ..	26	4	4	2	2	-	2	1	1	-	2	1	7
	Osterøen	90	15	12	10	7	9	4	4	1	2	7	13	6
	Alversund	38	4	5	6	10	3	2	3	-	1	1	1	3
	Lindaas	18	1	4	2	1	3	-	-	2	1	2	2	-
XIII.	Bergen	532	44	63	118	57	36	29	17	21	18	11	43	75
XIV.	Lærdal	6	2	1	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-
	Lyster	12	2	-	3	1	-	1	-	-	1	1	2	1
	Sogndal	35	8	9	7	2	2	1	-	1	1	1	2	1
	Vik	19	6	-	3	2	2	1	-	1	1	2	1	-
	Gulen	26	3	3	3	5	5	1	1	-	-	2	3	-
	Kirkebø	32	4	3	9	1	5	2	4	-	-	-	1	3
	Ytre Søndfjord	51	11	5	7	7	7	1	4	2	-	2	3	2
	Indre Søndfjord	76	4	20	21	8	6	4	2	-	-	1	7	3
	Kinn:													
	Florø By	10	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
	Bygder	69	9	23	6	8	5	2	2	2	1	2	6	3
	Ytre Nordfjord	43	11	10	4	1	1	-	1	1	3	5	3	3
	Nordfjordeidet	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Gloppen	46	6	3	12	3	3	5	2	1	2	2	3	4
	Indviken	13	2	-	-	-	1	-	2	-	3	1	2	2
XV.	Vestre Søndmør	35	9	5	5	2	5	4	-	-	2	-	1	2
	Indre Søndmør	35	2	5	7	3	4	1	1	-	4	3	4	1
	Østre Søndmør	16	2	-	2	1	2	-	1	1	2	-	3	2
	Ørskog	15	2	3	-	1	3	1	-	-	1	2	1	1
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	84	7	9	8	10	1	3	9	3	6	13	9	6
	Bygder	40	5	8	8	3	3	4	-	1	3	2	2	1
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	6	2	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	49	5	3	8	11	7	3	2	3	1	2	1	3
	Indre Romsdal	11	1	-	1	2	1	2	-	-	-	-	-	4
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ..	65	7	6	12	14	4	3	2	4	1	3	3	6
	Bygder	20	1	4	1	3	3	4	-	-	-	-	2	2
	Sundalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Surendalen	11	-	1	5	1	-	-	1	-	-	1	1	1
	Nordre Nordmør	40	3	4	4	10	1	1	1	2	1	2	2	9

h. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	212	26	37	25	21	17	15	7	3	9	13	20	19
	Strinden	24	3	3	4	6	3	2	-	-	-	3	-	-
	Selbu	14	2	-	2	1	1	1	3	-	-	1	2	-
	Røros	51	5	6	10	5	6	5	-	1	3	4	4	2
	Guldalen	55	7	23	2	6	1	2	-	1	1	-	4	8
	Opdal	62	9	5	4	3	5	1	1	-	2	3	7	22
	Orkedalen	58	8	4	14	15	9	3	-	-	-	-	2	3
	Hitteren	15	1	-	1	4	6	-	2	-	1	-	-	-
	Hevne	29	-	1	5	5	8	2	-	1	-	1	2	4
	Ytre Fosen	25	2	-	6	4	3	1	1	3	-	1	1	3
	Indre Fosen	11	2	1	1	1	2	1	-	1	-	-	1	1
	Nordre Fosen	38	3	3	5	5	7	3	-	-	1	3	5	3
	XVII.	Stjørdalen	56	10	8	7	6	2	4	4	-	1	1	6
Frosten		48	6	1	8	10	7	3	3	3	-	1	3	3
Levanger:														
Bygder		22	9	4	-	-	2	2	1	-	-	-	3	1
Inderøen		83	4	6	16	15	21	4	-	-	2	2	6	7
Stenkjær:		60	9	10	15	3	2	3	3	-	4	3	4	4
Stenkjær By		4	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bygder		43	9	3	7	8	1	6	1	3	-	-	-	5
Grong		8	-	2	1	3	-	-	1	-	-	-	1	-
Namsos:														
Namsos By		14	4	2	-	1	-	2	3	-	-	-	1	1
Bygder		19	1	1	-	5	4	-	2	-	-	3	2	1
Fosnes		24	4	2	3	3	5	1	-	-	-	-	2	4
Kolvereid		17	3	2	-	2	3	4	-	-	-	-	2	1
Vikten		16	-	5	3	-	2	3	2	-	1	-	-	-
XVIII.	Brønnø	31	1	2	1	1	5	4	4	3	1	2	4	3
	Alstahaug	39	9	6	6	1	3	11	1	2	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
	Ranen	34	5	3	2	4	10	2	-	1	-	2	3	2
	Lurø	13	1	3	2	3	-	2	2	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	12	1	1	1	1	2	3	1	1	-	-	-	1
	Bodø:													
	Bodø By	38	1	7	1	3	4	-	4	-	2	3	7	6
	Bodin	15	3	-	2	-	-	2	1	-	-	2	1	4
	Folden	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Skjerstad	24	4	5	1	1	3	5	-	-	1	2	2	-
	Steigen	9	-	1	1	-	1	3	1	-	1	-	-	1
	Hammø	9	2	-	2	1	1	2	1	-	-	-	-	-
	Lødingen	16	-	1	-	2	1	1	4	2	-	1	3	1
	Ofoten	14	3	2	2	2	-	1	1	-	-	1	-	2
Flakstad	11	-	2	-	1	-	4	2	-	1	-	-	1	
Buksnes	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Østlofoten	18	1	1	-	6	4	2	1	-	-	1	2	-	
Hadsel	29	4	1	1	2	8	2	1	2	1	-	2	5	
Sortland	16	4	1	2	2	1	-	2	3	-	-	-	1	
Under Lofotfisket	40	6	11	13	7	3	-	-	-	-	-	-	-	
XIX.	Trondenes	59	1	5	3	5	11	8	6	7	7	4	1	1
	Ibbestad	57	6	2	3	10	8	7	5	4	4	2	3	3

h. Lungebetændelse (Förts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Tranø	21	2	3	-	-	14	2	-	-	-	-	-	-
	Berg	7	1	1	-	1	1	-	-	1	-	-	2	-
	Lenviken	16	-	-	-	-	2	-	4	2	3	-	4	-
	Maalselven	25	3	3	2	1	3	1	-	1	-	4	6	1
	Balsfjorden	25	2	5	-	2	7	2	-	-	1	1	4	1
	Tromsø:													
	Tromsø By	33	4	4	2	8	-	1	2	2	2	2	4	2
	Bygder	4	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-
	Lyngen	11	1	-	-	1	1	2	2	-	2	1	-	1
	Skjervø	18	1	-	-	1	1	3	3	1	2	3	3	-
XX.	Alten	7	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	Loppen	19	-	-	3	7	3	-	4	1	-	1	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	21	1	3	3	1	1	4	3	2	-	-	1	2
	Maasø	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
	Kistrand	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Lebesby	7	-	-	1	-	1	1	1	-	2	-	1	-
	Tanen	5	-	-	-	-	2	-	-	1	2	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	15	1	-	1	2	-	6	1	1	1	-	2	-
	Bygder	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	12	-	-	-	-	-	1	1	2	1	2	4	1
	Bygder	4	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Sydvaranger	5	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-

i. Influenza.

I.	Kristiania	980	160	378	251	72	24	17	8	5	11	12	24	18
II.	Aker	249	27	54	105	37	10	2	1	-	2	4	1	6
	Ullensaker	329	54	129	116	19	7	1	2	-	-	-	1	-
	Høland	57	7	12	12	8	8	-	1	1	2	2	3	1
	Follo:													
	Drøbak By	44	7	22	12	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Son og Hølen Byer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	139	7	36	26	8	5	12	4	7	15	9	4	6
III.	Eidsberg	109	7	20	55	15	3	1	5	2	-	1	-	-
	Moss:													
	Moss By	154	9	56	57	16	8	2	-	1	1	-	4	-
	Bygder	101	9	43	30	8	8	3	-	-	-	-	-	-
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	177	32	11	95	16	11	4	2	-	-	5	1	-
	Fredriksstad By	223	33	51	95	28	8	3	-	-	-	-	2	3
	Bygder	284	31	40	126	45	25	11	1	-	1	1	3	-
	Hvaler:													
	Fredrikshald By ...	398	16	88	179	48	14	-	-	3	5	1	15	29
	Bygder	219	12	30	113	31	11	3	2	-	-	1	4	12
IV.	Drammens Stadsfysikat	712	99	252	207	29	12	7	2	5	8	18	34	39
	Drammens Distrikt:													
	Holmsbu By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	144	6	44	53	8	4	3	-	-	-	2	4	20

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).

Distrikt.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Ringerike:													
	Hønefoss By	195	40	63	46	10	5	6	3	4	5	3	2	8
	Bygder	470	59	156	147	57	6	9	3	4	3	5	8	13
	Modum	720	194	331	156	12	3	1	-	-	1	2	7	13
	Nes	38	-	9	19	8	2	-	-	-	-	-	-	-
	Aal	63	1	13	27	17	5	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	184	17	31	59	21	8	7	8	11	4	8	7	3
	Bygder	132	12	24	45	8	6	6	7	3	7	4	5	5
	Rollag	17	1	-	10	4	2	-	-	-	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	281	183	65	14	5	4	-	1	-	-	-	-	9
	Horten By	602	311	247	13	5	-	-	-	-	-	-	4	22
	Aasgaardstrand By	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	438	194	150	28	22	9	9	-	1	2	5	12	6
	Hof:													
	Svelviken By	35	6	19	5	-	-	-	-	-	1	-	1	3
	Holmestrand By	23	-	11	1	6	4	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	119	24	29	28	13	7	3	1	1	3	1	3	6
	Larvik:													
	Sandefjord By	58	9	14	7	4	-	2	-	-	-	-	-	22
	Larvik By	352	221	87	29	-	-	-	-	-	-	-	-	15
	Bygder	96	58	19	7	1	-	2	2	-	-	1	-	6
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	46	21	15	3	-	-	-	-	-	-	-	5	2
	Bygder	95	7	41	20	17	4	1	1	-	-	-	2	2
	Hedemarken:													
	Hamar By	163	12	99	46	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	596	69	188	211	61	12	11	4	4	6	12	7	11
	Søndre Østerdalen	138	12	15	33	36	17	3	-	1	1	2	9	9
	Trysil	223	50	43	66	49	8	3	-	-	-	-	3	1
	Rendalen	136	7	9	63	35	6	1	-	-	-	5	-	10
	Tønset	138	11	16	73	27	7	2	1	-	1	-	-	-
VII.	Hadeland og Land	516	74	187	175	45	13	2	-	-	2	1	5	12
	Søndre Valdres	71	19	18	19	7	4	-	-	-	-	1	-	3
	Nordre Valdres	25	1	-	4	11	5	4	-	-	-	-	-	-
	Toten:													
	Gjøvik By	196	20	84	51	12	8	-	-	6	7	1	3	4
	Bygder	302	22	96	117	32	15	2	1	3	3	2	6	3
	Faaberg:													
	Lillehammer By	102	-	51	49	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	32	1	3	11	7	1	-	-	-	3	1	4	1
	Ringebu	21	5	2	3	7	1	-	-	-	-	-	-	3
	Lesje	23	-	3	2	7	7	3	1	-	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	81	1	17	40	15	7	-	1	-	-	-	-	-
	Porsgrund By	125	7	23	60	15	5	-	2	2	-	1	4	6

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Kopervik By	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	42	22	13	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Haugesund:													
	Haugesund By	199	-	97	85	4	-	-	1	-	-	-	3	9
	Bygder	13	-	4	2	-	-	-	-	2	1	-	2	2
XII.	Indre Søndhordland ...	64	2	6	36	8	5	3	4	-	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland ...	13	2	5	1	-	-	-	-	-	-	-	2	3
	Tysnes	25	-	10	9	4	1	-	-	-	-	1	-	-
	Indre Hardanger	131	10	27	40	29	12	5	4	1	-	-	1	2
	Ytre Hardanger	201	9	165	18	5	4	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	64	8	16	20	3	6	11	-	-	-	-	-	-
	Søndre Midthordland ..	89	10	47	24	4	1	1	2	-	-	-	-	-
	Nordre Midthordland ..	44	4	22	10	-	-	-	-	-	-	-	3	5
	Osterøen	42	3	19	6	1	5	2	-	-	3	-	1	2
	Alversund	69	15	25	11	5	2	2	1	-	-	1	5	2
	Lindaas	14	-	2	5	7	-	-	-	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen	2086	523	1071	215	71	35	9	18	6	6	21	52	59
XIV.	Lærdal	182	23	57	40	23	9	3	8	5	6	2	4	2
	Lyster	20	3	1	9	3	1	1	-	-	-	-	1	1
	Sogndal	53	3	28	13	-	1	1	-	1	1	-	-	5
	Vik	71	14	35	12	3	-	2	-	1	3	-	-	1
	Gulen	34	1	22	2	7	-	-	-	-	1	-	-	1
	Kirkebø	14	-	1	6	1	-	2	3	-	-	1	-	1
	Ytre Søndfjord	82	19	36	15	6	2	1	-	-	-	-	2	1
	Indre Søndfjord	51	1	25	22	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Flørø By	47	3	28	7	2	-	1	-	-	2	1	-	3
	Bygder	194	5	116	60	3	4	3	1	-	-	-	-	2
	Ytre Nordfjord	48	12	25	5	-	-	1	-	-	-	3	1	1
	Nordfjordeidet	60	20	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gloppen	26	-	10	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	47	-	10	33	4	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Vestre Søndmør	84	13	38	18	7	-	-	-	2	1	-	-	5
	Indre Søndmør	119	2	16	24	15	15	5	11	9	3	3	7	9
	Østre Søndmør	10	1	1	1	-	-	-	1	-	1	2	2	1
	Ørskog	77	16	29	15	9	4	-	1	-	-	-	2	1
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	221	37	124	33	-	-	-	-	-	-	5	14	8
	Bygder	80	6	30	28	11	5	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	40	2	11	18	2	2	1	1	-	3	-	-	-
	Bygder	211	12	48	61	51	18	11	2	-	-	1	1	6
	Indre Romsdal	71	-	16	32	12	5	5	1	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	663	78	175	256	117	6	3	2	-	-	6	7	13
	Bygder	101	8	24	11	14	32	9	-	-	1	-	1	1
	Sundalen	24	-	4	3	5	2	2	4	-	-	-	2	2

i. Influenza (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Surendalen	86	4	2	41	18	17	1	-	1	-	-	-	2
	Nordre Nordmør	112	9	1	10	49	26	8	1	1	1	1	4	1
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	1012	40	702	208	55	4	-	2	-	-	-	1	-
	Strinden	60	2	30	19	5	4	-	-	-	-	-	-	-
	Selbu	15	-	-	3	7	4	1	-	-	-	-	-	-
	Røros	433	33	51	171	95	37	4	1	1	-	3	10	27
	Guldalen	144	42	70	29	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal	15	3	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Orkedalen	253	20	47	93	46	20	9	4	3	1	3	5	2
	Hitteren	40	1	4	4	4	9	2	1	6	2	4	2	1
	Hevne	45	2	3	24	7	4	3	1	1	-	-	-	-
	Ytre Fosen	96	5	13	36	16	11	-	-	1	1	4	4	5
	Indre Fosen	41	1	21	8	7	4	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen	107	11	25	6	9	18	14	9	2	2	2	5	4
XVII.	Stjørdalen	106	5	11	60	24	3	-	-	1	-	-	2	-
	Frosten	126	12	14	56	17	7	5	4	1	1	1	5	3
	Levanger:													
	Levanger By	72	11	26	16	4	9	2	-	-	-	2	1	1
	Bygder	206	15	54	58	34	17	12	4	2	-	2	5	3
	Inderøen	101	6	17	51	10	7	1	-	1	-	4	2	2
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	64	5	1	17	22	5	-	3	-	5	1	3	2
	Bygder	178	12	12	50	54	20	11	4	3	-	-	7	5
	Grong	82	13	3	16	39	6	1	4	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	16	1	-	-	4	2	3	4	-	-	-	-	2
	Bygder	25	2	1	8	4	10	-	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	49	-	14	21	7	2	5	-	-	-	-	-	-
	Kolvereid	25	13	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	43	5	-	10	5	11	4	3	2	-	-	2	1
XVIII.	Brønnø	86	9	10	13	31	13	1	2	2	2	-	2	1
	Alstahaug	38	3	-	1	1	13	18	1	1	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	18	-	1	3	3	5	2	-	-	1	3	-	-
	Bygder	4	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
	Ranen	28	1	3	4	3	2	9	4	-	-	1	1	-
	Lurø	16	-	-	-	-	6	-	8	-	-	1	1	-
	Gildeskaal	15	-	1	-	1	1	6	1	1	-	-	1	3
	Bødø:													
	Bodin	14	2	7	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	17	-	-	-	-	-	5	12	-	-	-	-	-
	Skjerstad	232	30	61	29	14	46	36	13	-	-	-	3	-
	Steigen	5	-	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-
	Hammerø	30	2	13	2	4	1	-	-	1	3	1	2	1
	Lødingen	73	-	42	9	4	5	-	-	3	-	-	10	-
	Ofoten	74	9	6	5	7	14	9	6	5	3	4	3	3
	Flakstad	43	15	1	18	8	-	-	1	-	-	-	-	-
	Buksnes	21	-	-	2	19	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østlofoten	49	5	12	12	6	3	2	-	-	-	2	5	2
	Hadsel	118	9	9	12	24	25	30	4	1	-	-	1	3
	Sortland	18	-	2	4	1	2	4	5	-	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	445	9	109	208	88	31	-	-	-	-	-	-	-

i. Influenza (Forts.).

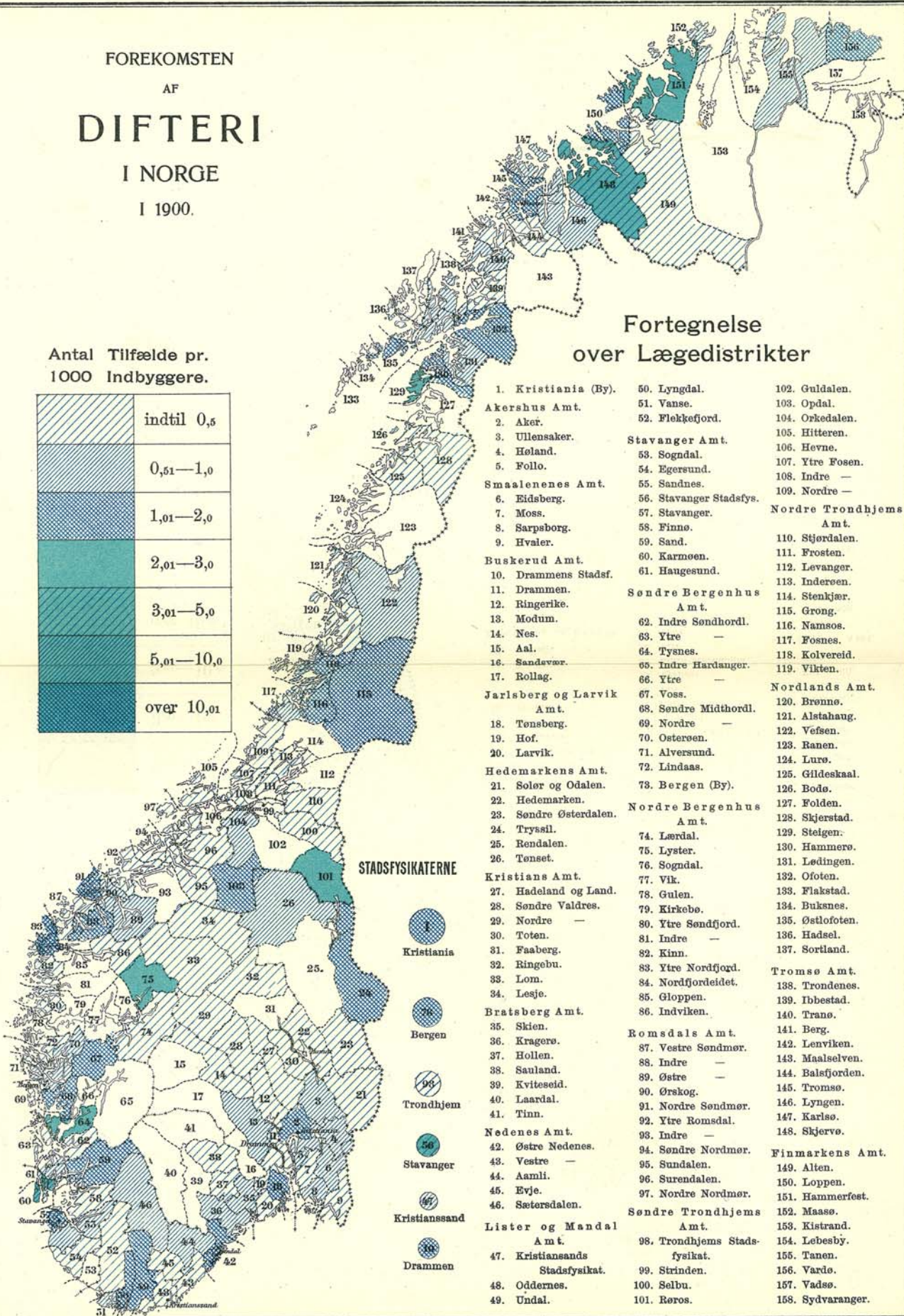
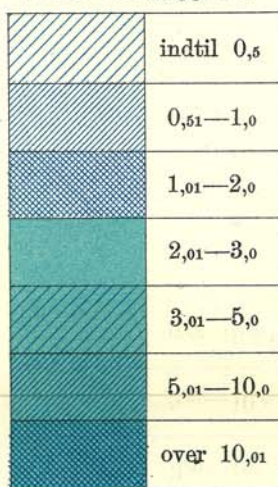
Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	
Distrikt.															
XIX.	Trondenes	34	.	9	.	1	5	8	4	2	.	3	1	1	
	Ibbestad	50	5	3	3	9	11	6	4	4	2	1	2	.	
	Tranø	7	.	.	4	3	.	.	.	.	.	.	.	.	
	Berg	12	3	3	2	1	2	.	.	.	.	.	1	.	
	Lenviken	2	.	.	.	.	.	1	.	.	.	1	.	.	
	Maalselven	15	5	3	1	1	.	.	.	2	1	.	.	2	
	Balsfjorden	7	.	.	2	2	3	.	.	.	.	.	.	.	
	Tromsø:														
	Tromsø By	214	.	40	68	60	22	.	.	.	.	.	.	5	19
	Bygder	24	.	.	12	10	.	.	.	.	.	.	2	.	.
XX.	Alten	142	5	12	25	26	23	7	12	9	1	7	7	8	
	Loppen	19	.	.	3	7	3	.	4	1	.	1	.	.	
	Hammerfest:														
	Hammerfest By	207	3	.	7	5	42	51	22	12	18	18	14	15	
	Bygder	41	.	.	.	1	4	18	6	2	4	.	2	4	
	Maasø	7	.	.	.	.	.	.	7	.	.	.	.	.	
	Lebesby	7	.	.	.	3	2	2	.	.	.	.	.	.	
	Vardø:														
	Vardø By	89	11	1	15	11	19	3	7	4	3	2	3	10	
	Bygder	16	.	1	.	.	12	3	.	.	.	.	.	.	
	Vadsø:														
	Vadsø By	34	.	.	.	.	2	4	1	6	1	2	4	14	
Bygder	19	1	3	1	.	.	.	3	2	.	1	5	3		

FOREKOMSTEN
AF
DIFTERI
I NORGE
I 1900.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

Fortegnelse
over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vanse.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	Stavanger Amt.	105. Hitteren.
4. Høland.	53. Sogndal.	106. Hevne.
5. Follo.	54. Egersund.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	55. Sandnes.	108. Indre —
6. Eidsberg.	56. Stavanger Stadsfys.	109. Nordre —
7. Moss.	57. Stavanger.	Nordre Trondhjems
8. Sarpsborg.	58. Finno.	Amt.
9. Hvaler.	59. Sand.	110. Stjørdalen.
Buskerud Amt.	60. Karmoen.	111. Frosten.
10. Drammens Stadsf.	61. Haugesund.	112. Levanger.
11. Drammen.	Søndre Bergenhus	113. Inderoen.
12. Ringerike.	Amt.	114. Stenkjær.
13. Modum.	62. Indre Søndhordl.	115. Grong.
14. Nes.	63. Ytre —	116. Namsos.
15. Aal.	64. Tysnes.	117. Fosnes.
16. Sandevarer.	65. Indre Hardanger.	118. Kolvereid.
17. Rollag.	66. Ytre —	119. Vikten.
Jarlsberg og Larvik	67. Voss.	Nordlands Amt.
Amt.	68. Søndre Midthordl.	120. Brønne.
18. Tønsberg.	69. Nordre —	121. Alstahaug.
19. Hof.	70. Osteroen.	122. Vefsen.
20. Larvik.	71. Alversund.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	72. Lindsaa.	124. Luro.
21. Soler og Odalen.	73. Bergen (By).	125. Gildeskaal.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus	126. Bode.
23. Søndre Østerdalen.	Amt.	127. Folden.
24. Trysil.	74. Lærdal.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	75. Lyster.	129. Steigen.
26. Tønsset.	76. Sogndal.	130. Hammers.
Kristians Amt.	77. Vik.	131. Ledingen.
27. Hadeland og Land.	78. Gulen.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	79. Kirkebe.	133. Flakstad.
29. Nordre —	80. Ytre Søndfjord.	134. Buksnes.
30. Toten.	81. Indre —	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	82. Kinn.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	83. Ytre Nordfjord.	137. Sortland.
33. Lom.	84. Nordfjordeidet.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	85. Gloppen.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	86. Indviken.	139. Ibbestad.
35. Skien.	Romsdals Amt.	140. Tranø.
36. Kragere.	87. Vestre Søndmør.	141. Berg.
37. Hollen.	88. Indre —	142. Lenviken.
38. Sauland.	89. Østre —	143. Maalselven.
39. Kviteseid.	90. Ørskog.	144. Balsfjorden.
40. Laardal.	91. Nordre Søndmør.	145. Tromsø.
41. Tinn.	92. Ytre Romsdal.	146. Lyngen.
Nedenes Amt.	93. Indre —	147. Karlsø.
42. Østre Nedenes.	94. Søndre Nordmør.	148. Skjervø.
43. Vestre —	95. Sundalen.	Finmarkens Amt.
44. Aamli.	96. Surendalen.	149. Alten.
45. Evje.	97. Nordre Nordmør.	150. Loppen.
46. Sætersdalen.	Søndre Trondhjems	151. Hammerfest.
Kristianssand	Amt.	152. Maass.
47. Kristiansands	98. Trondhjems Stads-	153. Kistrand.
Stadsfysikat.	fysikat.	154. Lebesby.
48. Oddernes.	99. Strinden.	155. Tanen.
49. Undal.	100. Selbu.	156. Vardø.
	101. Røros.	157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

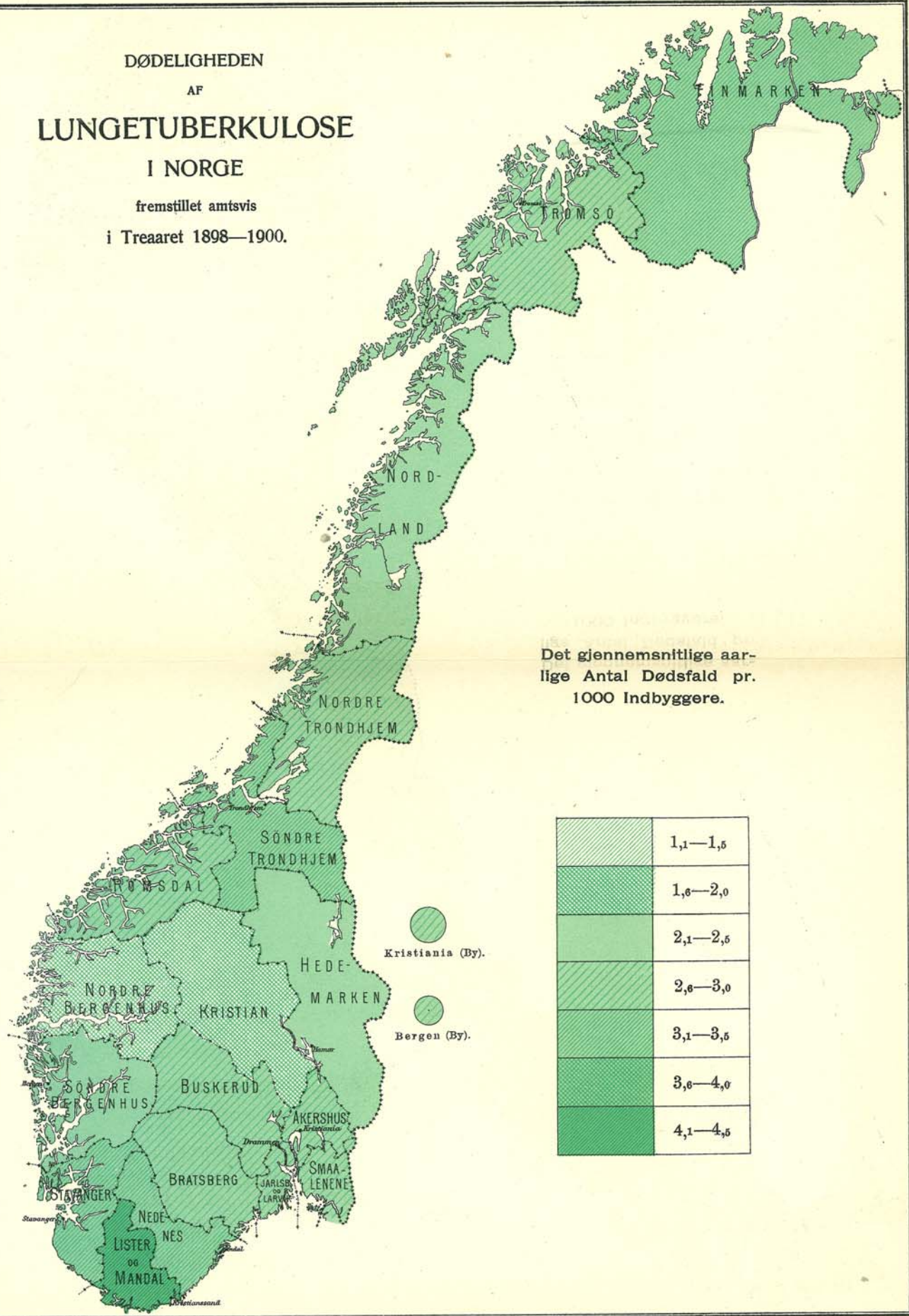
STADSFYKATERNE

- Kristiania
- Bergen
- Trondhjem
- Stavanger
- Kristianssand
- Drammen

DØDELIGHEDEN
 AF
LUNGETUBERKULOSE
 I NORGE

fremstillet amtsvis
 i Treaaret 1898—1900.

Det gennemsnitlige aar-
 lige Antal Dødsfald pr.
 1000 Indbyggere.

	1,1—1,5
	1,6—2,0
	2,1—2,5
	2,6—3,0
	3,1—3,5
	3,6—4,0
	4,1—4,5

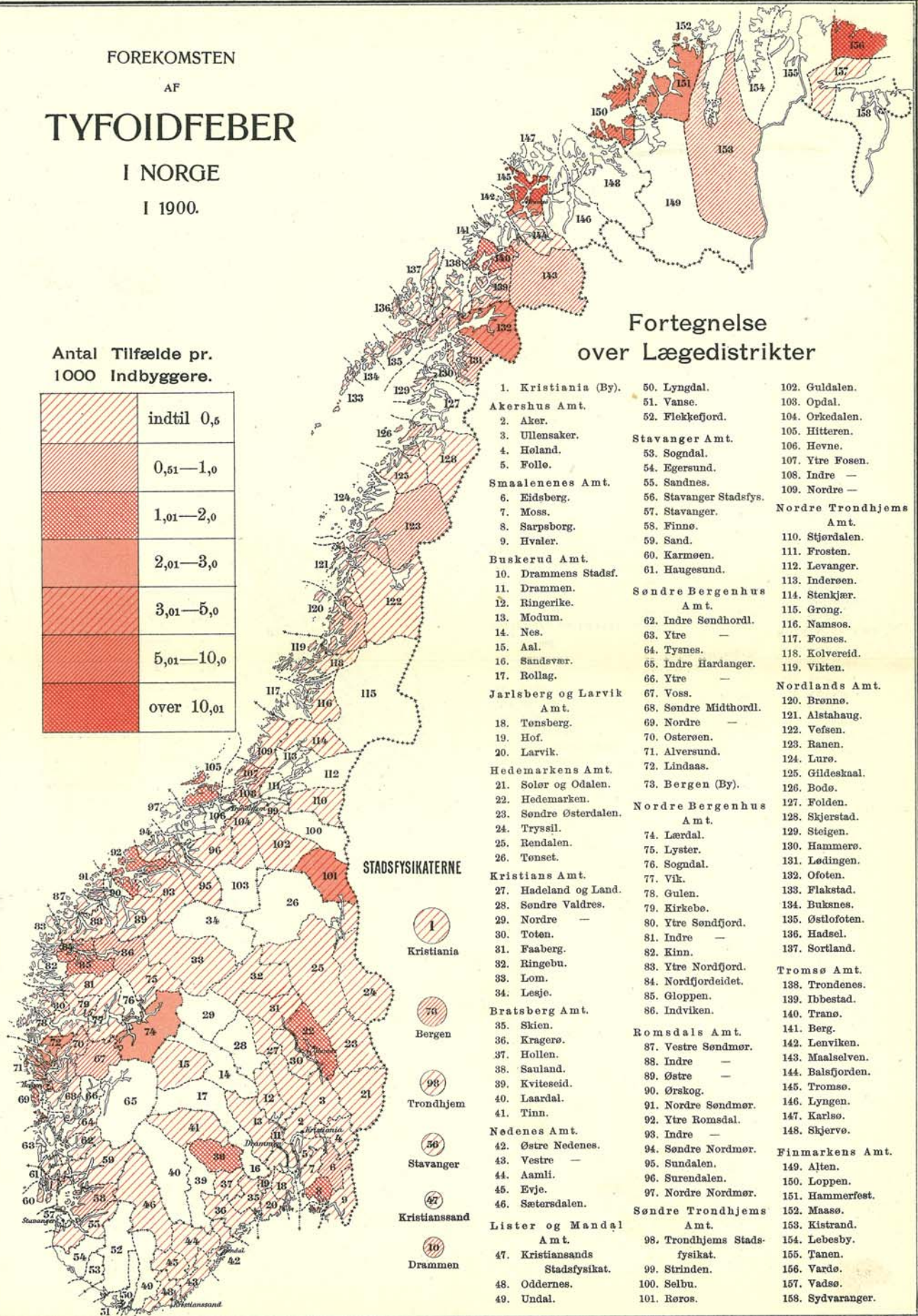
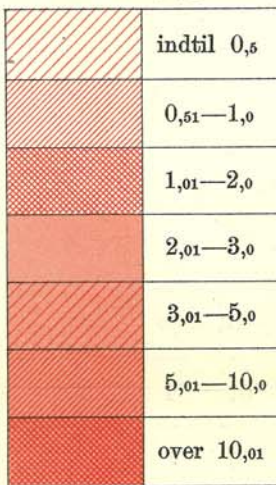
 Kristiania (By).

 Bergen (By).

FOREKOMSTEN
AF
TYFOIDFEBER
I NORGE
I 1900.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

Fortegnelse
over Lægedistrikter

1. Kristiania (By).	50. Lyngdal.	102. Guldalen.
Akershus Amt.	51. Vansø.	103. Opdal.
2. Aker.	52. Flekkefjord.	104. Orkedalen.
3. Ullensaker.	Stavanger Amt.	105. Hitteren.
4. Høland.	53. Sogndal.	106. Hevne.
5. Folle.	54. Egersund.	107. Ytre Fosen.
Smaalenenes Amt.	55. Sandnes.	108. Indre —
6. Eidsberg.	56. Stavanger Stadsfys.	109. Nordre —
7. Moss.	57. Stavanger.	Nordre Trondhjems Amt.
8. Sarpsborg.	58. Finne.	110. Stjørdalen.
9. Hvaler.	59. Sand.	111. Frosten.
Buskerud Amt.	60. Karmoen.	112. Levanger.
10. Drammens Stadsf.	61. Haugesund.	113. Inderøen.
11. Drammen.	Søndre Bergenhus Amt.	114. Stenkjær.
12. Ringerike.	62. Indre Sendhordl.	115. Grong.
13. Modum.	63. Ytre —	116. Namsos.
14. Nes.	64. Tysnes.	117. Fosnes.
15. Aal.	65. Indre Hardanger.	118. Kolvereid.
16. Sandsvær.	66. Ytre —	119. Vikten.
17. Rollag.	67. Voss.	Nordlands Amt.
Jarlsberg og Larvik Amt.	68. Søndre Midthordl.	120. Brønnø.
18. Tønsberg.	69. Nordre —	121. Alstahaug.
19. Hof.	70. Østereen.	122. Vefsen.
20. Larvik.	71. Alversund.	123. Ranen.
Hedemarkens Amt.	72. Lindsaa.	124. Luro.
21. Soler og Odalen.	73. Bergen (By).	125. Gildeskaal.
22. Hedemarken.	Nordre Bergenhus Amt.	126. Bodo.
23. Søndre Østerdalen.	74. Lærdal.	127. Folden.
24. Trysil.	75. Lyster.	128. Skjerstad.
25. Rendalen.	76. Sogndal.	129. Steigen.
26. Tønsset.	77. Vik.	130. Hammers.
Kristians Amt.	78. Gulen.	131. Lødingen.
27. Hadeland og Land.	79. Kirkebe.	132. Ofoten.
28. Søndre Valdres.	80. Ytre Søndfjord.	133. Flakstad.
29. Nordre —	81. Indre —	134. Buknes.
30. Toten.	82. Kinn.	135. Østlofoten.
31. Faaberg.	83. Ytre Nordfjord.	136. Hadsel.
32. Ringebu.	84. Nordfjordeidet.	137. Sortland.
33. Lom.	85. Gløppen.	Tromsø Amt.
34. Lesje.	86. Indviken.	138. Trondenes.
Bratsberg Amt.	Romsdals Amt.	139. Ibbestad.
35. Skien.	87. Vestre Søndmør.	140. Trans.
36. Kragere.	88. Indre —	141. Berg.
37. Hollen.	89. Østre —	142. Lenviken.
38. Sauland.	90. Ørskog.	143. Maalselven.
39. Kviteseid.	91. Nordre Søndmør.	144. Balsfjorden.
40. Laardal.	92. Ytre Romsdal.	145. Tromsø.
41. Tinn.	93. Indre —	146. Lyngen.
Nedenes Amt.	94. Søndre Nordmør.	147. Karlsø.
42. Østre Nedenes.	95. Sundalen.	148. Skjerve.
43. Vestre —	96. Surendalen.	Finmarkens Amt.
44. Aamlil.	97. Nordre Nordmør.	149. Alten.
45. Evje.	Søndre Trondhjems Amt.	150. Loppen.
46. Sætersdalen.	98. Trondhjems Stadsfysikat.	151. Hammerfest.
Lister og Mandal Amt.	99. Strinden.	152. Maaso.
47. Kristiansands Stadsfysikat.	100. Selbu.	153. Kistrand.
48. Oddernes.	101. Roros.	154. Lebesby.
49. Undal.		155. Tanen.
		156. Vardø.
		157. Vadsø.
		158. Sydvaranger.

STADSFYSIKATERNE

- Kristiania
- Bergen
- Trondheim
- Stavanger
- Kristianssand
- Drammen

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Kristiania By

med et Fladeindhold af 16,55 km.² havde ved den almindelige Folketælling den 3die December 1900 en Folkemængde af 227 626 hjemmehørende Indbyggere, der ved Udgangen af Aaret efter Beregning antages steget til 227 735. Ved Tællingen den 31te December 1899 udgjorde den 226 423; Folkemængden var saaledes i Aarets Løb forøget med kun omtrent 1 300 Individier. Da Overskuddet af Fødte over Døde udgjorde 4 434, er der saaledes i Aarets Løb udvandret over 3 000 Individier fra Byen; dette skyldtes formentlig i første Række den økonomiske Krise.

Sundhedstilstanden var ifølge Sundhedskommissionens Beretning usædvanlig god. Af epidemiske Sygdomme optraadte Mæslinger, Kighoste og Kusma noget hyppigere end i 1899; derimod var Influenza, akute Katarrer i Aandedrætsorganerne samt Skarlagensfeber og Lungebetændelse adskillig sjældnere. Børnekopper forekom ikke. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var mindre end i noget af de foregaaende 16 Aar, nemlig 23 752 med 1 015 Dødsfald. I 1899 var Antallet 33 375 og 1 305 og Gjennemsnittallet for 10-Aaret 1886—1895 var pr. Aar omtrent 31 000, hvoriblandt 1 200 Dødsfald.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne Tabeller over Folkemængdens Bevægelse 3 758 og Dødeligheden 16,6 pro mille af Byens tilstedeværende Middelbefolkning (225 900).

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 3 576 Dødsfald, indtrufne inden Byens Grændser.

De opgivne 3 576 Dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskjellige Maaneder:

Januar	293	Mai	365	September	271
Februar	355	Juni	307	Oktober	222
Marts	388	Juli	278	November	229
April	352	August	228	December	288

Dødsfaldenes Fordeling paa de forskjellige Sogne og Dødeligheden inden disse i Forhold til den hjemmehørende Folkemængde ved Aarets Udgang sees af følgende Tabel:

Dødeligheden i Byens 15 Sogne.

Sogne.	Fladeindhold i km. ²	Hjemmehørende Folkemængde 3die Decbr. 1900.	Til Sundhedskommissionen anmeldte Dødsfald.	Dødelighedsforhold pro mille.
Vor Frelzers	0,77	9 861	158	16,02
Johannes	0,63	15 510	220	14,29
Trefoldigheds	1,00	18 404	211	11,46
Frogner	0,48	12 174	100	8,21
Uranienborgs	1,69	13 147	132	10,04
Fagerborgs	0,95	12 005	158	13,15
Gamle Akers	0,77	18 542	253	13,64
Jacobs	1,83	13 692	243	17,74
Sagenes	2,34	15 883	324	20,40
Paulus	0,50	22 103	368	16,65
Petrus	1,34	21 158	409	19,33
Grønlands	0,63	21 873	407	18,61
Kampens	0,68	15 698	295	18,79
Oslo	1,68	7 735	116	15,00
Vaaleringens	0,70	9 841	182	18,49
Samtlige Sogne ¹⁾	15,9	227 626	3 576	15,71

¹⁾ Hertil kommer Akershus Fæstnings Omraade (0,3 km.²) og det af Ferskvand bedækkede Areal (ca. 0,3 km.²).

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Dødeligheden i Forhold (pro mille) til Folkemængden ved Aarets Udgang i 1860—1900. De til Sundhedskommissionen indkomne Opgaver over indtrufne Dødsfald er lagt til Grund for Beregningen:

Aar.	Folkem. 31te December. ¹⁾	Dødelighed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te December.	Dødelighed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te December.	Dødelighed pro mille.
1860—64	—	24,21	1881	122 036	18,44	1891	156 535	19,20
1865—69	—	22,00	1882	122 424	20,39	1892	161 151	18,94
1870—74	—	20,61	1883	124 155	16,74	1893	167 588	16,99
1875	76 866	22,86	1884	128 300	18,90	1894	174 717	18,33
1876	79 022	22,76	1885	130 790	20,57	1895	182 856	16,35
1877	81 801	19,50	1886	134 036	20,30	1896	192 141	17,74
1878	112 997	17,12	1887	135 615	23,74	1897	203 337	15,73
1879	116 801	17,49	1888	138 319	22,17	1898	221 255	15,72
1880	119 407	20,11	1889	143 347	21,08	1899	226 423	17,42
			1890	151 130	20,06	1900	227 626	15,71

¹⁾ Folkemængden var ved Aarets Slutning efter Beregning i 1860 53 435 og i 1864 56 253, efter Tælling i 1869 64 935 og i 1874 75 042.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsettes paa Side 3 en Tabel, der er udarbejdet efter de til Sundhedskommissionen indsendte maanedlige Lister fra Byens Læger og Sygehusene.

Tabellen paa Side 4 indeholder Opgaver over Alder og Kjøen for Angrebne og Døde af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	70	10	70	4	1	3	1	1	2	4	6	5	10	22	11
Skarlagensfeber	763	23	763	107	66	68	48	45	34	15	39	82	110	91	58
Mæslinger	516	41	516	52	24	27	41	127	120	45	17	7	5	24	27
Difteri (Croup)	362	13	362	54	33	37	20	29	26	8	8	38	25	50	34
Blodgang	15	-	15	-	1	2	8	2	-	-	-	2	-	-	-
Barsel-feber	9	4	9	4	1	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	31	14	31	4	3	2	1	2	4	3	-	5	2	1	4
Rosen	109	16	109	19	9	7	8	6	8	5	6	18	7	9	7
Røde Hunde	74	-	74	8	6	11	17	12	6	3	-	-	-	6	5
Vandkopper	283	1	283	45	36	22	13	22	20	12	4	8	25	31	45
Kusma	1163	-	1163	461	291	244	88	24	23	3	8	2	7	6	6
Kighoste	1949	94	1949	113	218	249	176	199	187	149	143	120	117	116	162
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	11071	287	11071	1530	1577	1558	1181	1139	701	313	365	474	703	749	781
Influenza	980	15	980	160	378	251	72	24	17	8	5	11	12	24	18
Lungebetændelse	881	162	881	112	128	109	105	107	57	22	25	50	47	56	63
Pleurit	328	13	328	31	32	32	54	28	36	18	16	18	26	21	16
Gigtfeber	460	8	460	69	44	62	45	41	40	14	15	19	19	40	52
Akut Diarré (Kolerine)	4675	308	4675	279	271	301	276	277	377	569	624	629	428	343	301
Pemfigus (hos Nyfødte)	13	6	13	4	-	-	1	-	-	1	1	-	4	1	1
Tilsammen	23752	1015	23752	3056	3119	2985	2155	2087	1658	1193	1283	1488	1547	1590	1591

Alder og Kjøen for de af Tyfoidefeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri (Croup ikke indbefattet)
Angrebne og Døde.

	Tyfoidefeber.							Skarlagensfeber.							Mæslinger.							Difteri.						
	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste Halvaar ...	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	4	1	5	2	-	2	40,0	2	-	2	1	-	1	50,0
2det — ...	-	-	-	-	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	18	13	31	7	3	10	32,3	5	2	7	1	1	2	28,6
2—3 Aar ...	1	1	2	-	-	-	-	49	57	106	7	3	10	9,4	42	55	97	9	12	21	21,6	32	36	68	2	2	4	5,9
4—5 — ...	-	-	-	-	-	-	-	73	72	145	5	2	7	4,8	40	47	87	2	4	6	6,9	35	24	59	3	-	3	5,1
6—10 — ...	3	5	8	-	1	1	12,5	163	175	338	4	1	5	1,5	89	93	182	-	2	2	1,1	31	45	76	2	1	3	3,9
11—15 — ...	5	3	8	-	-	-	-	49	64	113	-	-	-	-	11	12	23	-	-	-	-	19	30	49	-	-	-	-
16—20 — ...	9	2	11	3	-	3	27,3	11	22	33	-	1	1	3,0	24	13	37	-	-	-	-	9	19	28	-	-	-	-
21—25 — ...	7	4	11	-	-	-	-	5	9	14	-	-	-	-	13	8	21	-	-	-	-	9	13	22	-	-	-	-
26—30 — ...	7	3	10	1	-	1	10,0	3	2	5	-	-	-	-	2	6	8	-	-	-	-	10	17	27	-	-	-	-
31—40 — ...	4	7	11	2	2	4	36,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	13	15	-	-	-	-
41—50 — ...	4	2	6	1	-	1	16,7	-	2	2	-	-	-	-	1	5	6	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-
Over 50 Aar ...	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-
Uopgivet Alder..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 ¹⁾ 10	2 ²⁾ 9	3 ³⁾ 19	-	-	-	-	-	1 ³⁾ 1	1	-	-	-	-
Tilsammen	43	27	70	7	3	10	14,3	360	403	763	16	7	23	3,0	254	262	516	20	21	41	7,9	155	205	360	9	4	13	3,6

¹⁾ 10 Gutter. ²⁾ deraf 8 Piger. ³⁾ 1 Voxen.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 70 Tilfælde mod henholdsvis 96, 85, 207, 458 og 84 i de 5 nærmest foregaaende Aar. Der indtraf 10 Dødsfald (14,3 pCt.); 27 af Patienterne behandledes paa Sygehus. — Tilfældene forekom spredt over hele Byen; af 9 i Paulus Sogn Anmeldte forekom 5 i én Familie; Smitten var antagelig her importeret fra Drammen, hvor der samtidig hos nogle af Familiens Slægtninge optraadte Tyfoidfieber; af de 5 Angrebne døde 3, Manden, Konen og en Datter. Ogsaa 12 Andre har sandsynligvis erhvervet sin Sygdom udenbys; hertil kommer én Sygepleierske, som blev smittet under sit Arbeide.

Paa Thorshaug Institut for abnorme Pigebørn maa den snigende Epidemi fra 1898 og 99 ansees som ophørt, idet der i hele Aaret kun forekom 1 Tilfælde i November efter 13 Maaneders Stilstand. Elever, der havde gennemgaaet Sygdommen, er systematisk blevne internerede i et Hus for sig en ganske rummelig Tid, efterat Sygdommen var afløben; muligens har denne Forsigtighedsregel været af Betydning for Epidemien Ophør. — 45 Læger har i Aarets Løb rekvireret sterile Pipetter for Opsamling af Blod for Widals Serumreaktion; denne er udført 116 Gange, hvoraf 19 Gange med positivt Resultat.

Børnekopper forekom ikke i Kristiania; derimod blev der i Drammen konstateret Kopper hos en Mormonprædikant, der nogle Dage efter sin Sygdoms Begyndelse havde opholdt sig i Kristiania i Lokalet for «de sidste Dages Hellige». Den Familie, han havde boet hos, ialt 5 Personer, blev interneret i 16 Dage, deres Bekvemmelighed blev desinficeret og Revakination sat igang mellem Gaardens Beboere m. v.

Af **Skarlagensfeber** er kun anmeldt 763 Tilfælde mod 1152 foregaaende Aar; Dødelighedsprocenten var noget højere (3 mod 2,2 i 1899). Januar viser et høit Tal som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi. Endvidere blussede Sygdommen op i Oktober med 110 Tilfælde; Juli viser kun 15 Anmeldte, det laveste Tal for nogen Maaned siden 1897. I Grønlands, Vaalerengens, Kampens og Uranienborgs Sogne forekom de fleste Tilfælde. 83 behandledes udenfor Lazaretet i 67 Hjem.

Mæslinger forekom atter noget hyppigere (516 Tilfælde mod 222 i 1899), og viser desuden en noget større Dødelighedsprocent (7,9 mod 5,8 forrige Aar). Det høieste Antal Angrebne forekom ogsaa dette Aar i Maanederne Mai og Juni, et Forhold, der har været gjennemgaaende i Kristiania siden 1895.

Difteri (Croup) viser Aftagen og antog heller ikke dette Aar nogen særlig epidemisk Karakter. Tilfældene var jævnt fordelte over hele Byen med det høieste Antal i Petrus Sogn. Maanederne Juli og August viser Minimum med hver 8 Tilfælde, Januar og November det høieste Tal (54 og 50). Dødeligheden, 3,6 pCt., var den laveste paa mange Aar. Ingen over 10 Aar døde. 20 af de Anmeldte behandledes udenfor Lazaret. 96 Læger har i Aarets Løb rekvireret Serumrør med sterile Vatpensler for Undersøgelse paa Difteribaciller, der ved 457 Undersøgelser paavistes 92 Gange.

Af **Blodgang** blev der af enkelte Læger anmeldt ialt 15 Tilfælde. De viste sig dog at være af ikke epidemisk Natur.

Af **Barselfeber** er opført 9 Tilfælde med 4 Dødsfald. Af andre Dødsfald paa Barselseng er anmeldt 11. Efter Opgave fra det statistiske Centralbureau var Antallet af Barselkvinder 8515, hvoraf Lægerne opgiver 15 som døde paa Barselseng. Dødeligheden blandt Barselkvinder har saaledes været 1,8 pro mille i det Hele og 0,5 af Barselfeber.

Af **Røde Hunde** forekom en Del Tilfælde, navnlig i Vaarmaanederne.

Det anmeldte Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1900.

Aar.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Til- sammen.	Middel- folke- mængde.	Anmeldte i Procent af Folke- mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1272	196	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1914	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	357	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	47	222	21	23	44	1544	135615	1,14
1888	509	66	575	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1514	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56
1900	1871	170	2041	507	43	550	457	195	652	28	26	54	3297	227626	1,45

De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte nye Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Maaned.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar	121	18	139	31	6	37	32	22	54	3	3	6	236
Februar	119	19	138	29	2	31	38	12	50	2	-	2	221
Marts	151	18	169	23	2	25	36	20	56	2	3	5	255
April	128	10	138	33	3	36	27	14	41	2	2	4	219
Mai	147	5	152	43	1	44	23	13	36	3	3	6	238
Juni	125	10	135	23	-	23	47	17	64	2	2	4	226
Juli	131	18	149	38	4	42	24	11	35	3	1	4	230
August	150	17	167	52	9	61	32	15	47	3	4	7	282
September	154	11	165	57	2	59	40	16	56	2	1	3	283
Oktober	117	17	134	37	3	40	39	13	52	3	2	5	231
November	256	13	269	65	6	71	54	21	75	1	2	3	418
December	272	14	286	76	5	81	65	21	86	2	3	5	458
Sum	1871	170 ¹⁾	2041	507	43	550	457	195 ²⁾	652	28	26	54	3297

¹⁾ 2 Gutter og 11 Piger under 15 Aar. ²⁾ 3 Gutter og 2 Piger under 15 Aar.

Vandkopper optraadte hele Aaret igjennem, særlig i 1ste og 4de Kvartal.

Kusma optraadte udover Vaaren meget hyppig som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi. Der er anmeldt i Januar 461, Februar 291, Marts 244 Tilfælde, hvorefter Sygdommen rask aftog. Ialt anmeldtes i Løbet af Aaret 1 163 Tilfælde mod 951 i 1899.

Kighoste forekom epidemisk; der anmeldtes i det Hele 1 949 Tilfælde og 94 Dødsfald (4,8 pCt.). De fleste Tilfælde optraadte i Maanederne Februar og Marts.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne, men især **Influenza**, viser en betydelig Aftagen; af den sidstnævnte Sygdom optraadte dog ogsaa dette Aar i Februar—Marts en mindre Epidemi (980 Tilfælde og 15 Dødsfald mod 6 257 med 55 Døde i foregaaende Aar).

Lungebetændelse var ligeledes usædvanlig sjelden (881 anmeldte Tilfælde med ca. 18 pCt. Døde mod 1 300 med ca. 20 pCt. Aaret forud). Ogsaa for denne Sygdom er de fleste Tilfælde anmeldt i Aarets 1ste Kvartal.

Akut Diarré (Kolerine), hvoraf i 1899 anmeldtes et ualmindelig stort Antal Tilfælde, aftog i 1900 til det omtrent vanlige. Sygdommen kulminerede mod Sædvane først i September. Der anmeldtes 308 Dødsfald, hvoraf 6 i Aarsklasserne fra 16—60 Aar og 24 over 60 Aar.

Pemfigus hos Nyfødte. Der opføres 13 Tilfælde, hvoraf 6 endte dødelig, alle blandt Børn under 1 Aar.

Veneriske Sygdomme. Ovenstaaende Tabel giver Oplysning om de fra praktiserende Læger og Sygehusene anmeldte nye Tilfælde, fordelt paa de enkelte Maaneder. Tabellen paa Side 6 viser det samlede Antal nye Tilfælde af

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.
Paa Stiftelsen:								
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	28	-	28	-	1	-	1 ¹⁾	-
Bækkensneverhed	3	-	3	-	1	1	1	1
Barselkrampe	3	1	2	2	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	2	-	1	1	6	-	4 ⁴⁾	2
Tumor abdominis	-	-	-	-	-	1	-	1
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Foster	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	-	2
Fremfald af Navlesnor	1	-	-	1	1	-	1	-
Daarlige Fosterlyd	5	-	2	3	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	43	1	37	7	11	2	7	6
Udenfor Stiftelsen:								
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	109	-	7) 107	3	2	-	8) 2	-
Bækkensneverhed	11	-	11	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	2	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	-	1	-
Ueftergivelige Fødselsdele	4	-	4	-	-	-	-	-
Nyresygdом	1	-	1	-	-	-	-	-
Tumor abdominis	-	-	-	-	1	-	1	-
Isseleie med Panden fortil	3	-	2	9) 1	-	-	-	-
Dyb Tverstand	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	8	-	10) 6	2
Daarlige Fosterlyd	11	-	11	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	141	1	139	4	12	-	10	2
Ialt i Kristiania	184	2	176	11	23	2	17	8
	186		187		25		25	

1) 2den Tvilling, om 1ste intet anført. 2) Hos 2 af de Fødende foretoges Udtræk-1ste Tvilling, om 2den intet anført. 3) 2den Tvilling, om 1ste intet oplyst. 4) Forløst 2den Tvilling ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lv.) er anført; jfr. Anm. 10. ling, 1ste forløst (lv.) ved Tang. Jfr. Anm. 7.

veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1900. For 33 af de i 1900 anmeldte nye Tilfælde af Syfilis opgives Smitte at være foregaaet ad andre Veie end Kjønndelene. Af de ialt anmeldte 3 297 Tilfælde af veneriske Sygdomme behandlede 287 paa Sygehus. Hvor Smittekilden er angivet at findes udenfor Byen, er der sendt Underretning til Ordføreren i vedkommende Sundheds-kommission. Forøvrigt henvises til Sundhedskommissionens Beretning for 1900, Bilag 9, Side 112 og flg.

Af Lungetuberkulose opgives 626 Dødsfald; det udgjør 18,2 pCt. af

Operationer.

Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.			Keisersnit.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	Abortus provocatus.
Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.
²⁾ 12	-	³⁾ 10	2	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	9	8	1	-	-	1	-	-
-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	⁵⁾ 1	⁶⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
20	1	14	7	11	10	1	-	-	2	10	-
6	-	4	2	-	-	-	-	-	1	-	-
-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
6	-	4	2	1	1	-	1	1	1	15	1
26	1	18	9	12	11	1	1	1	3	25	1
27		27		12							

ningen ved Tang paa Sædet. ²⁾ 2 af disse var Tvillinger og 2 Trillinger. ⁴⁾ Deraf 1 ved Tang paa Sædet. ⁷⁾ Heraf var 3 1ste Tvillinger. Ved én af disse Fødsler forlestes ⁸⁾ 2den Tvillinger. ⁹⁾ 1ste Tvilling, 2den født (lv.) ved Naturens Hjælp. ¹⁰⁾ 2den Tvil-

samlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Dødsarsag (3 440) og 25,8 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (2 425).

Sindssyge. For Kristiania Fattigvæsens Regning forpleiedes i 1900 690 Sindssyge med en samlet Udgift af Kr. 211 162,83. Af disse forpleiedes 271 helt eller delvis i Asyl og 419 privat. I samme Aar blev i Henhold til Lov af 27de Juni 1891 for saadanne Syge, som indgaar under denne Lovs Bestemmelser, af Statskassen ialt refunderet Kr. 56 238,49; jfr. forøvrigt denne Beretnings almindelige Del.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbage fra forrige Aar 47 Kvinder, som alle havde født i 1899. Der indkom i Aarets Løb 1 226 Kvinder, af hvilke 76 udgik uden at føde, og 13 havde født før Indkomsten. De Fødendes Antal var saaledes 1 137. Af disse var 578 Gifte, 559 Ugifte. Første Gang fødende var 650, Flerfødende 487. 28 Kvinder, der fødte Tvillinger, var alle flerfødende. Af 2 Kvinder, der fødte Trillinger, var den ene 1ste den anden 3die Gang fødende. Ialt fødtes 1 169 Børn.

Angaaende Leierne er følgende opgivet for 1 107 enkelte Fødsler:

Issefødsel . . .	1 038	{ 1ste 620, deraf 4 med Panden fortil. 2den 416, — 8 — — — ukjendt 2.
Ansigtfødsel . . .	3	
Pandefødsel . . .	1.	
Tverleie	2	{ højre 1 med Ryg fortil. venstre 1 med Ryg bagtil.
Sædefødsel ¹⁾ . . .	50	
Ukjendt Leie	13	(Fødsel før Indkomsten).

Ved 28 Tvillingfødsler var Leierne følgende:

	1ste Issefødsel.	2den Issefødsel.	1ste Sæde-ende-fødsel.	2den Sæde-ende-fødsel.	Tverleie.	Uopgivet.
1ste Tvilling	14	5	5	1	-	3
2den Tvilling	2	9	6	1	2	8
Tilsammen	16	14	11	2	2	11
Ved 2 Trillingfødsler:						
1ste Trilling	2	-	-	-	-	-
2den Trilling	-	1	-	1	-	-
3die Trilling	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	3	1	-	2	-	-

¹⁾ Heri indbefattes Fødslerne efter Vending baade ved Isseleie og Tverleie.

Af Mødrene døde 9, heri indbefattet 2, som døde umiddelbart efter Indkomsten. Som Dødsårsag er opført: Barselkrampe for 5, Livmoderbristning 1, organisk Hjertesygdom 1, Nefrit 1 og forliggende Moderkage 1.

Tilbageliggende ved Aarets Udgang var 28. Forpleiningsdagens Antal for Barselkvinder var 16 936. Af 1 213 Børn var 84 dødfødte; under Opholdet paa Stiftelsen døde 55.

Fra den i Forbindelse med Stiftelsen staaende Jordmoderskole udeksamineredes 43 Elever. Af disse var fra

Kristiania By	1	Lister og Mandal Amt	1
Akershus Amt	3	Stavanger —	2
Smaalenenes —	4	Nordre Bergenhus —	1
Buskerud —	3	Romsdals —	2
Jarlsberg og Larvik —	2	Søndre Trondhjems —	2
Hedemarkens —	1	Nordlands —	2
Kristians —	8	Tromsø —	6
Bratsberg —	2	Finmarkens —	1
Nedenes —	2		

Af **obstetriciske Operationer** udførtes i Aarets Løb 281, hvoraf paa Fødselsstiftelsen 101. Tabellen paa Side 8 giver en Oversigt over Indikationer og Udfald.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 13 Kvinder paa Barselseng. Efter Lægernes Anmeldelser til Sundhedskommissionen er 15 Kvinder døde af Barselsygdom. Dødsarsagerne for disse var: Barsel-feber 4, Barselkrampe 6, Livmoderbristning 1, Placenta prævia 1, tilbageholdt Moderkage 1, Abort 1 og Hjerteparalyse 1; (jfr. ovenstaaende Meddelelse fra Fødselsstiftelsen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Kristiania Stadsfysikat	8258	219	3758	1107	112	13	61	19	-

Der var saaledes et Overskud af 4 500 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 45,5.

De af Lægerne opgivne **Dødsarsager** sees af Tabellen paa Side 12 o. flg.

Dødsarsager i de 5 første Leveaar sees af Tabellen paa Side 20.

De **hyppigste Dødsarsager** var: Lungetuberkulose 626, akut Diarré 308, akute katarralske Sygdomme i Aandedrætsorganerne 287, medfødt Svaghed 231, Tuberkulose udenfor Lungerne og Miliartuberkulose 217, Kræft og Sarkom 185, Lungebetændelse 162, Klappfeil og andre organiske Hjertesygdomme 147, Alderdomssvaghed 110, Apoplexi og Hjerneemboli 109.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	10	7	3	-	-	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	23	16	7	-	-	12	5	4	1	-	-
Mæslinger	41	20	21	9	2	11	17	-	2	-	-
Difteri (Croup)	13	9	4	2	1	5	2	2	1	-	-
Kighoste	94	44	50	21	20	20	25	3	5	-	-
Influenza	15	6	9	1	2	1	-	-	-	-	1
Gigtfeber	8	3	5	-	-	-	1	-	1	-	1
Erysipelas og Phlegmone	13	6	7	3	4	-	2	-	-	-	-
Pyæmi og Sepsæmi	14	7	7	2	1	-	1	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	308	183	125	142	91	23	17	3	2	-	1
Actinomycosis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus, Trismus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Varicellæ	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1
a. Lungerne	626	289	337	3	7	17	17	12	2	10	14
b. Tarmkanalen	35	15	20	1	1	5	4	1	1	-	4
c. Ben og Led	18	9	9	-	-	2	-	1	3	2	1
d. Urin- og Kjønsorganer	10	3	7	-	-	-	1	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	3	1	2	-	2	1	-	-	-	-	-
f. Andre Organer	10	4	6	-	-	-	2	-	-	1	1
g. Tuberkuløs Meningit	127	63	64	20	16	29	31	6	11	6	3
h. Miliærtuberkulose	14	7	7	1	2	2	2	1	-	1	1
Spedalskhed	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	26	11	15	8	12	2	-	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Maven	92	43	49	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	13	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	19	1	18	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	40	20	20	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:	6	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
a. Bensystemet	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Andre Steder	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	14	6	8	-	-	-	-	-	-	-	1
Perniciøs Anæmi	24	8	16	-	-	1	-	-	-	-	-
Leukæmi	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	52	36	16	23	7	13	8	-	1	-	-
Kronisk Alkoholisme	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svagbed	231	140	91	138	91	2	-	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjønn.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	23	30	18	31	3	3
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	2	8	6	9	7	13	12	16	20	3	10	1	1	-
-	-	1	-	1	1	1	1	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	4	2	1	1	2	-	1	1	-	2	-	-	-
-	1	3	1	1	2	-	2	1	2	3	-	3	1	-	-	-	-
-	-	1	-	1	3	-	2	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	-	2	6	9	4	13	12	9	10	14	8	15	18	3	5	-	1
-	-	-	1	3	1	4	1	4	2	3	7	-	10	1	5	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	2	4	3	2	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	1	-	3	-	1	3	1	1	-	2	-	-
-	-	-	1	-	1	1	1	-	2	2	2	6	1	4	-	-	1
-	-	1	-	-	1	2	1	2	1	8	14	7	15	10	12	-	1
1	-	6	2	7	5	7	2	6	3	5	10	5	13	3	6	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	1	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	1	1	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-
-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
1	1	4	1	-	2	2	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	-
-	1	-	5	-	1	2	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	2	-	-
-	1	-	1	-	-	1	1	-	-	1	2	2	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	2	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	3	4	5	-	-	-	-	-
-	1	1	5	5	1	9	7	11	8	7	8	4	5	3	2	1	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	3	-	3	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.) Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
E. Andre Aarsager.											
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia umbilici	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Otitis media	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	18	10	8	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	3440	1746	1694	582	394	239	225	49	49	32	38
F. Unaturlig Død.											
Akut Alkoholforgiftning	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	5	2	3	-	1	1	-	-	-	-	-
Drukning	10	9	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Forbrænding	5	3	2	-	-	2	2	1	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	45	31	14	1	1	-	5	1	1	2	-
Drab og Mord	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	14	12	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3524	1807	1717	583	396	242	232	51	50	35	38
Ukjendt Dødsårsag	52	27	25	15	19	2	-	-	-	-	1
Sum	3576	1834	1742	598	415	244	232	51	50	35	39

Veirliget. Aarets meteorologiske Forhold frembød ikke synderlige Afvigelser fra det sædvanlige. Middelttemperaturen var 0,1^o høiere end Normalen. Varmeoverskuddet var størst i Juni, Underskuddet i Februar Maaned. Se forøvrigt Tabellen paa Side 21 opstillet efter Observationer ved det meteorologiske Institut i Kristiania (25 m. over Havet).

Strafanstalterne. Om Sundhedstilstanden og Sygepleien inden disse henvises til den almindelige Beretning.

I **Sundhedskommisionen** afholdtes i Aarets Løb 20 Møder, i Kvarantænekommisionen 1. Sundhedskommisionens og Stadsfysikatets Journaler udviser tilsammen 4 314 Journalnummere, hvoraf 1 096 vedkommer Bygningssager. Byggevirkksomheden har fremdeles i 1900-Aaret gaet tilbage. Bygningssagernes Forberedelse og senere Behandling har været den samme som før; ialt behandledes 1 096 Bygningssager.

Kontrollen med Byens Renhold har som tidligere været udført ved Sundhedskommisionens Ingeniør og det ham underlagte Personale; der udførtes ialt 93 880 Undersøgelser. Der er i Anledning af sanitære Misligheder af forskjellig Art,

meddelte Dødsarsager.

og Kjøen.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	2	2	2	3	-	2	4	1	-	-	-
35	55	123	153	99	109	130	121	131	121	123	137	137	181	61	101	5	10
-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
1	-	3	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	7	-	2	-	7	-	5	2	4	-	-	-	1	3	-	-
-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	2	-	2	1	3	1	2	-	2	-	-	-	-	-
37	56	137	155	106	110	140	122	141	125	129	138	139	181	62	104	5	10
1	1	2	-	1	1	3	-	1	-	2	1	-	2	-	-	-	-
38	57	139	155	107	111	143	122	142	125	131	139	139	183	62	104	5	10

anmeldte af Ingeniørkontoret, fattet Beslutninger af Sundhedskommissionen i 816 Tilfælde. Som Regel er disse Misligheder fjernede efter Beslutningens Forkyndelse gennem Politiet.

Ifølge Politivedtægterne skal der til Transport af al Slags Gjødsel i Byens Gader kun benyttes Kasser af Jern. Denne Bestemmelse vilde for Gartnerne i og omkring Kristiania, der for en stor Del benytter til sin Bedrift Hestegjødsning, som de selv nu og da afhenter, falde ganske kostbar. Kristiania Gartnerforening indsendte derfor Andragende om Lempning i disse Bestemmelser, saaledes at det kunde blive dem tilladt at bruge Kasser af Træ; Andragendet blev bifaldt efter Anbefaling fra Sundhedskommissionen.

Et Andragende fra «Lagerhusselskabet», der har indkøbt flere Eiendomme langs Akerselven, om Bidrag af Kommunekassen til en Udgravning af Elven og en Indskjærmning af dens Bredder, anbefaledes som en heldig Foranstaltning til Modarbeidelse af Elvens Forurensning ved Kloakerne.

Modarbeidelsen af de smitsomme Sygdomme har været udført paa samme Maade og efter samme Regler som i foregaaende Aar. I Anledning af den truende Pestfare ansattes en Havnelæge for Eftersyn af alle fra Udlandet kommende

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar.

	Antal Døde						Af 100 Dødsfald					
	under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar		i 4de og 5te Aar.		under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Af Sygdomme i Tarmkanalen (Diarré, Cholera nostras, Gastroenteritis acuta)	81	159	6	31	-	6	30,1	21,4	17,7	9,5	-	5,5
- Sygdomme i Aandedrætsor- ganerne (Bronkit, croupus og katarralsk Lungebetøn- delse, Lungetæring)	42	196	10	135	3	32	15,6	26,3	29,4	41,2	60,0	29,4
- medfødt Svaghed	79	150	-	1	-	1	29,4	20,2	-	0,3	-	0,9
- Kramper	15	45	-	7	-	1	5,6	6,1	-	2,1	-	0,9
- Syfilis	9	11	-	2	-	-	3,4	1,5	-	0,6	-	-
- Kighoste, Strubehoste, Dif- teri, Skarlagensfeber, Mæs- linger	3	52	7	65	-	25	1,1	6,9	20,6	19,8	-	22,9
- Rakit og Skrofulose	7	25	5	14	1	2	2,6	3,4	14,7	4,3	20,0	1,8
- Hjernebetændelse	8	40	3	54	1	30	2,9	5,4	8,8	16,5	20,0	27,5
- andre Sygdomme	10	47	3	18	-	11	3,7	6,3	8,8	5,5	-	10,1
- ukjendt Dødsaaarsag	15	19	-	1	-	1	5,6	2,6	-	0,3	-	0,9
Tilsammen	269	744	34	328	5	109						

Skibe. I Begyndelsen af Aaret var Oporto fremdeles erklæret pestsmittet. Der ankom derfra et Dampskib, som udholdt foreskrevne Kvarantæne. Fra 1ste September til 29de November var Glasgow erklæret pestsmittet. Af de 14 i den Tid derfra ankomne Dampskibe ilagdes de første 7 10 Dages Observationskvarantæne, regnet fra Afgangen fra smittet Sted. Seng og Gangklæder blev i disse Tilfælde desinficerede. De 7 sidste Dampskibe kwarantænebehandledes derimod efter Bestemmelserne i Plakat af 13de Oktober 1900; de Ombordværende underkastedes Surveillance i 10 Dage, regnet fra Afgangstiden, og Desinfektion af Seng- og Gangklæder var ikke længere obligatorisk. Intet af de i Aarets Løb fra pestsmittet Sted ankomne 15 Fartøier frembød noget mistænkeligt, ligesom man ikke i noget Tilfælde fandt Tegn til Rottepest.

Ved Havnelagens Fratræden i November Maaned ansattes som Assistent for Kontrollen med alle paa Havnen indkommende Fartøier en forhenværende Skibsfører; han skulde væsentlig have sin Opmærksomhed henvendt paa Renlighedsforholdene ombord, men ogsaa spørge efter de Ombordværendes Helbredstilstand, for strax at kunne indmelde mulige mistænkelige Ting. Resultaterne af denne Kontrol var meget opmuntrende; i mange af Rutebaadene skede en betydelig Forbedring af Renholdet i Lugarer og Priveter, og der opnaaedes i mange Fartøier en forandret Behandlingsmaade af Maden, hvor denne ikke var hensigtsmæssig.

I Anledning af Tuberkuloselovens forestaaende Ikrafttræden den 1ste Januar 1901, besluttedes bl. a., at de under Loven indgaaende tuberkuløse Sygdomme strax skulde anmeldes, naar de erkjendtes som tuberkuløse; Anmeldelse om Flytning af tuberkuløse Patienter krævedes ikke. Rensning skulde foretages efter Dødsfald, saa snart som muligt, samt ogsaa efter Flytning, forsaavidt denne blev

Meteorologiske Iagttagelser. Høide over Havet 25 m.

Maaned.	Lufttrykket ved Havets Overflade.	Luftens Temperatur.				Relativ Fugtighed. Procent. Midd.	Regnhøide, maalt Kl. 8 Morgen.	Fremherskende Vind.	Antal Dage med Nedbør.	Antal Dage med Taae.
		Middeltemperatur. C.	Normaltemperatur. C.	Absolut Minimum. C.	Absolut Maximum. C.					
Januar	760,4	÷ 3,6	÷ 4,4	÷ 15,5	5,9	78	29,6	NE	22	6
Februar	57,8	÷ 8,4	÷ 4,5	÷ 24,8	5,0	65	30,5	NE	22	0
Marts	61,4	÷ 1,3	÷ 1,4	÷ 11,7	9,3	67	16,8	NE	13	0
April	58,1	4,1	4,4	÷ 5,5	17,7	63	59,2	N	18	0
Mai	60,3	8,9	10,5	÷ 2,4	22,1	63	48,4	S	16	0
Juni	59,3	17,4	15,5	8,6	29,5	65	27,9	S	11	0
Juli	58,3	17,1	17,0	5,5	29,0	67	113,2	S	18	0
August	59,8	15,8	15,9	5,7	25,5	81	96,5	S	17	0
September	59,5	11,5	11,5	0,6	25,2	76	23,3	S	16	0
Oktober	55,4	6,3	5,5	÷ 2,1	17,0	78	43,2	N	15	3
November	62,1	1,2	0,1	÷ 9,5	9,0	83	44,1	NE	18	0
December	55,2	÷ 2,1	÷ 3,6	÷ 16,6	9,1	79	29,7	NE	15	7
Aaret	759,0	5,6	5,5	÷ 24,8	29,5	72	562,4	S	201	16
Normalværdier for Aaret	759,2					73	592,0	S	175	48

Kommissionen bekendt. Rensningen skulde udføres paa samme Maade som efter Difteri. Der besluttedes ogsaa givet Lægerne Anledning til at faa udført bakteriologisk Undersøgelse paa Tuberkelbaciller i tvivlsomme Tilfælde. — En Anmeldelse fra Overlæreren ved Grünerløkkens Folkeskole om, at der i en Klasse var 4 Børn med Tuberkulose i en sandsynlig smitsom Form, der lod befrygte mulig Overførelse af Sygdommen til Andre, gav Anledning til, at samtlige Skolebørn paa Folkeskolerne blev undersøgt paa Tuberkulose.

Kontrollen med de arbejdende Klassers Boliger blev ligesom tidligere udført af Arbejderboligkontorets Chef.

Tilsynet med Pleiebørn har som før været udført af den dertil ansatte kvindelige Assistent. Der blev i Sommermaanederne gjort Anmeldelse til Politiet om formentlig misligt Forhold af tvende Kvinder ligeoverfor Pleiebørn, hvilket ledede til, at en Jordmoder, der modtog Fødende i sit Hjem og samtidig fungerede som Mellemand ved Udsættelsen af Pleiebørn, blev idømt høieste Mulkt. Den anden Anmeldelse førte til den saa vidtløftige og meget omtalte «Pleiemødresag», der blottede Misligheder af den alvorligste Art.

I Henhold til tidligere af 1ste Sundhedsinspektør foretagne Undersøgelser blev der paa Foranledning af ham fastsat Regler for Renhold o. s. v. i Masseherberger og Logishuse med Hjemmel i de nye Sundhedsforskrifter. De vedtagne Regler (se Sundhedskommissionens Beretning Side 35 og fig.) oplæbes paa Pap og ophænges i ethvert Rum i Herbergene eller Logishusene.

Kontrollen med Næringsmidlers Forhandling, Tilberedning og Opbevaring har som tidligere været udført af Stadsdyrlægen. Indredningen og Udstyret af Kjødnudsalgene og tildels ogsaa af Melkeudsalgene har gjort betydelige Fremskridt til det Bedre. En vigtig Del af Næringsmiddelkontrollen, nemlig Tilsætning af

konserverende Stoffe som Zozolith, svovelsyrligt Natron, til Kjød, fandt man overensstemmende med den nyere Tids Opfatning af dette Spørgsmaal ikke at kunne tillade.

Under Stadsdyrlægens Kontrol har ogsaa sorteret Tilsynet med Stalde, Fjøse samt Grisehuse, og man har med Lempe søgt at gennemføre Forbedringer i disses Indredning.

Der blev ialt foretaget 10 703 Undersøgelser i Melkeudsalg, Pølse-magerier, Slagterier, Kjødbutiker, Fiskeudsalg, Kolonialbutiker, Stalde, Fjøse og Grisehuse.

Sundhedskommissionen har fremdeles ved Stadskemikeren ladet foretage regelmæssige Undersøgelser af Byens Drikkevand; endvidere kemiske Undersøgelser af Brugsgjenstande paa giftige Stoffe samt af Nærings- og Nydelsesmidler paa Forfalskninger og Tilsætninger af skadelig Art, særlig en Række Undersøgelser om Virkningen af Tilsætning af Zozolith til Kjødvarer.

I det Hele er der ved Sundhedsinspektørernes og Stadsdyrlægens Assistenters udført følgende Antal Undersøgelser:

I Anledning af smitsomme Sygdomme 2 071, veneriske Sygdomme 828, Pleiebørn 8 127, Melkeudsalg 4 783, Slagterier og Pølse-magerier 1 876, Bagerier 2 916, andre Undersøgelser til Kontrol af Næringsmidler 5 595, Undersøgelser af Arbejdsrum og Værksteder 1 381, af Logishuse og lignende 266, af Stalde, Fjøse og Grisehuse 872, af Skibe 462, andre Undersøgelser 78, tilsammen 29 255 mod 31 044 i 1899.

Forøvrigt henvises til Beretning fra Kristiania Sundhedskommission for 1900.

Den offentlige Vaccination udførtes af 1ste Sundhedsinspektør og Bylægerne i de vanlige Lokaler. Der vaccineredes 2840 Børn. Kun animal Lymfe anvendtes og, saavidt vides, med godt Resultat. Af private Læger opgives vaccineret 100 Børn. Det samlede Antal Vaccinerede er betydelig under det sædvanlige.

Statens Anstalt for Frembringelse af dyrisk Vaccine ligger i Kristiania.

Af **retsmedicinske Forretninger** er indkommet Afskrift af 10 Lig-aabninger.

Sygehuse. Af offentlige Sygehuse i og ved Byen er der 7, nemlig Rigshospitalet, Fødselsstiftelsen, det kommunale Sygehus med Underafdelinger, Garnisonssygehuset, Diakonisseanstaltens Sygehus, Diakonhjemmet og «Vor Frue Hospital» (katholsk). Flere af Byens Læger havde desuden Privatkliniker med Sygeværrelser. Til Indlæggelse af smitsomme Sygdomstilfælde har Byen Lazareter paa Ullevold udenfor Bygrænsen. Fremdeles findes 2 Sindssygeasyler, det kommunale Asyl og Oslo Hospitals Asyl.

Der fandtes i Byen 5 offentlige **Badeindretninger**, hvor der solgtes følgende Antal Billetter: Kristiania Bade- og Vaskeanstalt 57 180, Folkebadet paa Enerhaugen 60 060, Folkebadet ved Sagene 59 792, Kristiania Bad 53 813 og Kristiania varme Søbad 15 200.

Ved samtlige nye Folkeskoler er der indredet Bad for Eleverne.

Apothekenes Antal udgjorde 21, der alle visiteredes. Angaaende deres Personale henvises til den almindelige Beretning.

Medicinalpersonale. Ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger var Antallet af de i Kristiania bosatte 267, hvoraf ca. 30 antages ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægenes Antal udgjorde 82, Jordmødrenes 113.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger ¹⁾ .	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet	.....	5 223,70	116 896	43	1	40	36
1. Aker	.....	1 035,30	48 554	²⁾ 21	-	15	9
	Aker	424,60	23 591	12	-	³⁾ 8	5
	Asker	106,28	4 592	2	-	1	1
	Bærum	185,00	9 156	3	-	2	1
	Nittedalen	182,75	2 704	1	-	2	1
	Skedsmo	136,67	8 511	3	-	2	1
2. Ullensaker	.....	2 086,88	34 491	10	1	10	12
	Ullensaker	240,45	5 764	2	-	2	2
	Sørum	102,66	2 540	-	-	1	1
	Gjerdrum	80,28	1 685	-	-	1	1
	Nannestad	331,56	3 913	1	-	1	1
	Nes	624,45	8 060	2	-	1	2
	Eidsvold	339,42	9 493	5	1	2	3
	Hurdalen	271,52	1 910	-	-	1	1
	Fering	96,54	1 126	-	-	1	1
3. Høland	.....	1 319,50	14 121	4	-	7	8
	Høland	621,72	5 743	3	-	3	3
	Urskog	418,61	4 197	1	-	2	3
	Fet	279,17	4 181	-	-	2	2
4. Follo	.....	782,02	19 730	8	-	8	7
	Drebak, Kjøbstad	0,80	2 308	3	-	1	-
	Hølen, Ladested	0,13	165	1	-	-	-
	Son, —	0,20	719	-	-	-	-
	Hvitsten, —	0,07	102	-	-	-	-
	Vestby	113,53	2 765	-	-	⁴⁾ 1	1
	Kraakstad	149,63	3 197	1	-	1	1
	Enebak	252,21	3 052	1	-	2	2
	Aas	92,08	3 031	2	-	1	1
	Frogn	84,71	2 216	-	-	1	1
	Nesodden	88,66	2 175	-	-	1	1

¹⁾ Ved Distriktslægens Bopæl er her, ligesom for de øvrige Amter, Herredets Navn udhævet ved spærrede Typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Deraf bor 4 i Kristiania. ⁴⁾ Bor i Hølen.

Sundhedstilstanden betegnes fra alle Distrikter som ganske god og bedre end Aaret forud. Kusma optraadte epidemisk over hele Amtet, ligesaa Influenza og Mæslinger, begge de sidste dog i Aftagende og i Regelen mildt forløbende. Skarlagensfeber og Diferi havde ogsaa adskillig Udbredelse, medens

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	22	2	22	1	-	1	-	1	2
Skarlagensfeber	288	12	288	40	22	26	28	24	14
Mæslinger	227	1	227	24	29	11	7	11	27
Difteri (Croup)	118	14	118	16	16	12	5	2	5
Blodgang	5	-	5	-	-	-	-	2	1
Barselfeber	15	6	14	2	-	-	2	3	2
Pyæmi, Septhæmi	6	1	6	-	-	-	1	-	-
Rosen	90	1	90	9	8	6	5	9	13
Røde Hunde	3	-	3	-	-	-	-	-	1
Vandkopper	99	-	99	16	5	20	4	3	4
Kusma	419	-	419	125	106	88	54	21	12
Kighoste	763	15	763	49	51	49	75	47	55
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2556	80	2556	366	412	375	208	237	190
Influenza	819	7	819	102	254	271	74	31	15
Lungebetændelse	395	77	395	48	53	57	33	54	26
Pleurit	172	3	172	18	14	18	22	18	10
Gigtfeber	198	5	198	24	23	15	16	26	16
Akut Diarré (Kolerine)	956	59	956	49	34	50	52	63	88
Skjærbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	2	-	2	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	7154	283	7153	890	1028	999	586	552	481

de akute Katarrer og Diarré var forholdsvis sjældne. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 7 154 med 283 Dødsfald mod 9 359 med 326 Dødsfald i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 697 eller 15,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (111 300). Aaret forud var Dødeligheden 18,9 pro mille.

Tyfoidfieber har i flere Aar været i Aftagende, og der anmeldtes i 1900 inden Amtet i det Hele kun 22 Tilfælde med 2 Dødsfald, de fleste i Aker og Follo Distrikter; et Tilfælde i Januar Maaned ved Stabæk i Bærum stod i Forbindelse med Sygdommens Forekomst der i 1899. I Ullensaker forekom 3 Tilfælde, et i hvert af Herrederne Sørum, Ullensaker og Eidsvold. Inden Follo Distrikt optraadte Sygdommen især i Drøbak, hvorfra der i September anmeldtes 7 og i Oktober 1 Angreben; 2 af disse døde.

Skarlagensfeber holdt sig fremdeles inden Amtet med omtrent det samme Antal Angrebne som i de nærmest foregaaende Aar (288 Tilfælde, hvoraf

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	4	7	1	1	3	8	-	3	-	2	-	9	2
18	29	24	25	15	23	132	7	74	1	11	2	71	2
27	17	4	14	29	27	143	-	28	-	3	-	53	1
2	7	14	14	13	12	60	5	34	4	9	2	15	3
-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-
2	-	2	1	-	-	5	2	2	2	3	1	5	1
1	3	-	1	-	-	5	-	1	1	-	-	-	-
6	2	6	3	12	11	46	1	16	-	11	-	17	-
1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	-
6	3	7	11	5	15	55	-	26	-	6	-	12	-
8	1	3	-	1	-	220	-	93	-	43	-	63	-
85	99	70	47	63	73	495	9	141	4	53	1	74	1
105	92	76	128	178	189	1278	32	740	23	203	5	335	20
8	8	19	15	9	13	249	1	329	2	57	1	184	3
23	15	11	18	33	24	118	30	175	29	28	11	74	7
14	12	9	13	17	7	57	-	69	1	14	-	32	2
14	10	13	12	13	16	81	2	49	-	33	1	35	2
128	144	119	91	78	60	507	37	229	8	123	8	97	6
-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
449	449	384	394	468	473	3461	126	2013	75	599	32	1081	50

12 dødelige). I Bærum af Aker Distrikt, hvor der i Slutningen af foregaaende Aar optraadte en Epidemi paa og omkring Snarøen, iagttoges dersteds som Fortsættelse af denne Epidemi 21 Tilfælde i Aarets første 3 Maaneder; derhos optraadte nogle spredte Tilfælde paa og omkring Høviks Værk, paa Granfos Brug samt paa Gaarden Skui i Østre Bærum. Forløbet var overalt mildt, ukompliceret og uden Dødsfald. (Jensen). I Ullensaker angreb Sygdommen i Februar samtlige 6 Børn paa Gaarden Ask i Gjerdrum. Smitten var antagelig tilført med en Kræmmer fra Nabobygden. I November optraadte et enkelt Tilfælde i et Hus i Nærheden; nogen Smitteforbindelse med Tilfældene i Februar Maaned kunde dog ikke paavises. (Christoffersen). I Blaker af Høland Distrikt iagttoges i Oktober 2 Tilfælde paa Gaarden Nyhus, hvortil Smitten antoges kommen fra Kristiania. (Agersborg). De i Enebak (Follo Distrikt) anmeldte 13 Tilfælde forekom omtrent alle i Hovedsognet i 2det Halvaar og havde et gennemgaaende mildt Forløb uden Komplikationer eller Dødsfald. (Jelstrup).

Mæslinger. Epidemien fra de foregaaende Aar synes at have været i Tilbagegang, idet der er anmeldt kun 227 Tilfælde mod 234 og 626 henholdsvis i 1898

og i 1899. Forløbet var i Almindelighed meget mildt. I Bærum af Aker Distrikt herskede Epidemien væsentlig i Lommedalen, ovenfor Bærums Værk og paa Fossum i Østre Bærum; nogle faa Tilfælde indtraf ogsaa paa Høviks Glasværk. (Jensen). I Ullensaker Distrikt var den i Eidsvold og Fering Herreder saa udbredt, at neppe et Hus blev forbigaaet, men saa mild, at kun de aller færreste anmeldtes. (Collett). Fra Follo opføres ialt 53 Tilfælde, hvoraf 3 i Drøbak og 1 i Son.

Difteri (Croup) var omtrent saa hyppig som foregaaende Aar (118 Tilfælde med 14 Dødsfald). I Aker Distrikt forekom de fleste, ialt 60, hvoraf 5 dødelige. I Bærum Herred iagttoges i Januar 1 Tilfælde paa en Plads under Fossum; Smitten skrev sig sandsynligvis fra Kristiania. I August Maaned optraadte 3 Tilfælde i Sandviken. Den angrebne Familie havde i Kjøbenhavn opholdt sig i et Hus, hvor der var Difteri. Paa Høvik iagttoges 1 Tilfælde i November og 1 i December Maaned, det sidste i et Hus med mange Børn, der samtlige havde ondt i Halsen, uden at der trods gjentagne Undersøgelser kunde paavises Difteribaciller hos Nogen. Siden fik dog en 13 Aars Gut, der gik paa Skole i Kristiania, en typisk Difteri, der fulgtes af Croup og Lammelser. (Jensen). Paa Gaarden Berg i Gjerdrum (Ullensaker Distrikt) diagnosticeredes Sygdommen hos 2 voxne Kvinder og 1 Gut. Hos den ene Voxne var Sygdommen allerede flere Dage gammel, og der var Tegn paa Hjertelammelse, der et Par Dage senere endte hendes Liv. Smittekilden kunde ikke bringes paa det Rene. (Christophersen). I Nes Herred kom til Behandling 19 Tilfælde, som umiddelbar Fortsættelse af en der den foregaaende Høst udbrudt Epidemi. Sygdomsforløbet var i Almindelighed let, og der indtraf kun 1 Dødsfald. (Søberg). Af de i Høland anmeldte 9 Tilfælde indtraf 4 paa Gaardene Mork og Rud i Blaker, 1 paa Bergsjø i Hemnes og 1 paa Schweitz i Høland. (Agersborg). I Follo Distrikt behandledes 15 Angrebne, hvoraf 3 i Drøbak.

Af **Barsel-feber** er ialt anmeldt 15 Tilfælde, hvoraf 6 dødelige. Der forekom dette Aar mod Sædvane intet Tilfælde i Sørum, Gjerdrum eller nedre Del af Ullensaker; Jordmødrene er nu meget dygtige og renlige i sin Gjærning, og overholder strengt Aseptikens Love baade med Hensyn til de Fødende og sig selv. (Christophersen).

Af 6 anmeldte Tilfælde af **Pyæmi** forekom 5 i Aker Distrikt. Fra Ullensaker opgives 1 dødelig endende Tilfælde hos en Mand, der med en suppurerende Bubo havde ligget uden Lægehjælp ca. 2 Maaneder. (Christophersen).

Rosen iagttoges betydelig sjældnere end Aaret iforveien.

Kusmaepidemien fra 1899 fortsatte sig i Aarets 1ste Halvdel. De fleste Angrebne opføres fra Aker Distrikt; i Bærum anmeldtes 55 Tilfælde, men dette var kun den mindste Del af de virkelig Angrebne, idet Sygdommen forekom yderst almindelig og spredt ud over hele Herredet; Forløbet var som oftest meget let, og kun af og til optraadte der Orkit. (Jensen). Ogsaa fra Gjerdrum i Ullensaker Distrikt anføres det, at kun de færreste Angrebne søgte Lægehjælp, og i Regelen først, naar der kom metastatisk Orkit. (Christophersen). I Eidsvold og Fering Herreder fulgte Sygdommen i sin epidemiske Udbredning samme Vei som de samtidig optrædende Mæslinger. Orkit var ikke her sjelden, og der iagttoges ofte heftige Brækninger samt i nogle Tilfælde høi Feber med omtaaget Bevidsthed, saa Publikum, der ikke pleier at tage nogen Notis af «Kjaksota», blev forskrækket. (Collett). I Nannestad Herred, hvor Sygdommen ikke paa mange Aar havde vist sig, var den ogsaa meget udbredt baade blandt Børn og Voxne. (B. Bruun). I Høland og Enebak i Follo Distrikt optraadte Sygdommen paa samme Maade. (Agersborg og Jelstrup).

Kighoste var i Tiltagende og fik en ganske betydelig Udbredelse; i det Hele anmeldtes 763 Tilfælde med 15 Dødsfald mod 278, hvoraf 12 dødelige, Aaret forud. I Bærum i Aker Distrikt optraadte den meget mildt og spredt over hele Herredet, væsentlig omkring Høvik, Sandviken, paa Bærums Værk og i Lommedalen. (Jensen). Uagtet Sygdommens stærke Udbredelse i Ullensaker Distrikt kom kun faa Tilfælde til Læges Kundskab. (Christophersen). Til Fering Herred naaede Epidemien ikke før ud paa Høsten. (Cóllett). I Enebakk af Follo Distrikt, hvor den allerede i Vaarmaanederne havde faaet betydelig Udbredelse, viste Sygdommen sig ofte meget langvarig med Eftersygdomme i Lungerne. (Jelstrup).

De akute katarralske Sygdomme i Luftveiene, men især **Influenza** og **Lungebetændelse** viser mindre Udbredelse end foregaaende Aar. Influenza forekom i Ullensaker væsentlig i Februar Maaned; den var ikke ofte ledsaget af Lungebetændelse, men hyppigere derimod af nevralgiske Smerter, særlig i Ansigtet. (Christophersen). Forøvrigt søgte man mindre end før Lægehjælp for denne Sygdom; man lagde sig tilsengs nogle Dage og satte tillivs diverse Drammer gjerne med Peber i. (Collett).

Akut Diarré synes at have haft en paafaldende ringe Udbredelse mod Aaret forud; Dødeligheden var derimod paafaldende stor. I Bærum i Aker var Tilfældene jævnt fordelt over det hele Aar uden den vanlige Opblussen i Eftersommeren. (Jensen). Blandt Feriekolonienes Børn i Asker forekom en Epidemi. (H. Kierulf).

Katarralsk Ikterus. Paa og omkring Bærums Værk i Aker iagttoges i Aarets 2 sidste Maaneder en Epidemi, ialt 18 Tilfælde, af Gulset, alle blandt Børn, men ikke altid ganske let forløbende; flere kunde være angrebne i samme Familie, dog ikke paa engang, men som Regel med 8 à 14 Dages Mellemrum. Sygdommen gav Indtryk af at være contagios, den vanlige Behandling med Diæt og Alkalier var af liden Virkning, hvorimod salicylsurt Natron syntes at paavirke den gavnlig. (Jensen).

Veneriske Sygdomme behandlede udenfor Sygehus sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1		2		3		4	
			Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	6	-	2	-	-	1	3	-		
Konstitutionel Syfilis . . .	20	2	9	1	7	2	2	1		
Hereditær —	5	-	1	-	2	-	2	-		
Gonorré	43	-	17	-	10	5	11	-		

I Nittedalen i Aker Distrikt smittede en Stenarbejder 4 af sin Husstand med Syfilis. Han havde været under Behandling af en Kvaksalver i Kristiania, der efter Anmeldelse til Politiet blev ilagt Straf. (Gjersee).

Fnat synes at være i fortsat Tilbagegang, idet der dette Aar ikke er anmeldt mere end 59 Tilfælde, de allerfleste fremdeles fra Ullensaker Distrikt. I

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	530	111	126	404
Ullensaker	357	47	75	282
Høland	159	21	32	127
Follo	249	45	50	199
Drøbak By	28	4	10	18
Son og Hølen Byer	10	2	2	8
Bygder	211	39	38	173
Akershus Amt	1295	224	283	1012
Deraf i Byer	38	6	12	26
— - Bygder	1257	218	271	986

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Aker	1442	39	663	151	25	2	13	6	1
Ullensaker	963	19	537	70	9	2	9	2	-
Høland	388	8	208	25	4	1	6	1	-
Follo	470	13	289	41	7	3	6	2	1
Drøbak By	72	1	35	4	-	-	1	1	-
Hvitsten Ladested	1	-	4	-	-	-	-	-	-
Son —	16	-	7	2	1	1	-	-	-
Hølen —	1	-	4	-	-	-	-	-	-
Bygder	380	12	239	35	6	2	5	1	1
Akershus Amt	3263	79	1697	287	45	8	34	11	2
Deraf i Byer	90	1	50	6	1	1	1	1	-
— - Bygder	3173	78	1647	281	44	7	33	10	2

Nannestad blev der indkjøbt ca. 70 Exemplarer af Dr. Kaurins Brochure «Om Skab» og uddelt gennem Lærerne til Skolebørn. (B. Bruun).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt og dets Bygder 17,3 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald, og 22,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Amtets Byer var Forholdet henholdsvis 15,7 pCt. og 23,0 pCt., jfr. forøvrigt ovenstaaende Tabel.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækken- endeleie.	Perforation.		Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Børn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	55	-	53	2	1	¹⁾ 1	-	²⁾ 1	1	1	-
Bækkensneverhed	4	-	1	3	1	-	1	-	-	-	-
Barselkrampe	2	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	³⁾ 5	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilsammen	65	1	58	8	7	6	1	1	1	1	5
	66		66			7			2		

¹⁾ 2den Tvilling, 1 forløst (lev.) ved Udtrækning (jfr. Anm. 2). ²⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført; (jfr. Anm. 1). ³⁾ Heraf var to 2den Tvillinger; om de tilsvarende 1ste Tvillinger er intet anført.

I Bærum i Aker er Tuberkulose ikke meget udbredt, om den end synes at være i nogen Tiltagen i Østre Bærum blandt den fattigere Del af Befolkningen der. (Jensen). I Nannestad i Ullensaker forekommer den spredt omkring inden Herredet, uden at der dog synes at være nogen tydelig Tiltagen. Betydningen af Forsigtighed med de Syges Spyt m. v. er gaaet mere ind i Folkets Bevidsthed, og Forholdsregler mod Smittens Udbredelse efterkommes villig og vistnok gennemgaaende samvittighedsfuldt. (B. Bruun).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. De for offentlig Regning udsatte Sindssyge i Aker har det efter Omstændighederne nok saa godt. (Hennum).

Et dødelig endende Tilfælde af **Morbus Addisoni** iagttoges i Sørum i Ullensaker hos en ældre Kone. (Christophersen).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes tilsammen 81, deraf i Aker 36, Ullensaker 26, Høland 8 og Follo 11. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa Side 28.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1566 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,0.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 8. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 11 Barselkvinder saaledes: Barselfeber 6, Dystoki 2 og Barselkrampe, Blødning og Livmoderbristning hver 1.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	224	6	218
Alderdomssvagthed	141	3	138
Kræft (Cancer og Sarkom)	119	3	116
Tuberkulose udenfor Lungerne	80	3	77
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	80	1	79
Lungebetændelse	77	3	74
Apoplexi	60	2	58
Akut Diarré	59	2	57
Medfødt Svagthed	50	-	50
Kronisk Bronkit	48	1	47

Veirliget var i det Hele taget gunstigt (Christophersen); Sommeren var varm og tør, dog ikke paa langt nær i den Grad som i 1899. Udbyttet af Jordbruget blev omtrent som et Middelsaars. (Jensen).

Levemaade og hygieniske Forhold. Aker Herred, bemærker Distriktslægen, nærmer sig med raske Skridt til at blive en Bykommune; der er saaledes i Aaret indkommet 240 Bygningsanmeldelser. Forholdene bliver paa denne Maade mindre gennemsigtige, og det er kun ved de obligatoriske Anmeldelser af epide-

miske Sygdomme, man kan faa et nogenlunde Overblik over Sundhedstilstanden. Den konsekvente Indlæggelse paa Ullevold af epidemiske Syge, der ikke kan isoleres tilfredsstillende i Hjemmet, møder nu mindre Modvillie hos Befolkningen end før, og det kan vel tilskrives denne Forholdsregel, at der igrunnen ikke forekommer Epidemier i Aker, naturligvis de Tilfælde undtagne, hvor Sygdomme, som f. Ex. Nervefeber har havt Anledning til at udbrede sig, før man har kunnet faa Tag i Smittekilden. De gode Sundhedsforhold bør vistnok ogsaa for en Del tilskrives det strenge Opsyn med Priveterne, der særlig, hvor der er Byggekommuner og tæt Bebyggelse, er forsynede med tætte Beholdere; disses Tømning paasees strengt ligesom ogsaa, at Søppelkasserne skal være tætte og ikke overfyldte, samt at Spildvand behandles saaledes, at det foraarsager mindst mulig Ulemper. Alle Pudret og Søppeloplæg (paa en enkelt Undtagelse nær) er fjernede fra Herredet, og det paasees strengt, at den Gjødning, der benyttes i Jordbrugets Tjeneste, ikke forlemper Nabolaget mere end høist nødvendigt. — Sundhedskommissionens Protokoll udviser for Aaret 842 indkomne og 788 udgaaede Journalnummere, og særskilt for epidemiske Sygdomme 168 ind- og 164 udgaaede Expeditioner. Af Sundhedskommissionen blev udfærdiget Regler for Bygning af Stalde, Fjose og Svinehuse i Akers Byggebelte; disse Regler blev ogsaa vedtaget i Østre Akers Bygningkommune. — I Bærum Herred lader de hygieniske Forhold vistnok adskilligt tilbage at ønske, men der spores dog ogsaa Fremgang; det Samme gjælder Renligheden med Person og Bolig; Sanden for frisk Luft er dog lidet udtalt. Levemaaden er nogenlunde god saavel blandt Bønderne som inden den arbejdende Klasse. Kaffe misbruges ikke meget, men spirituøse Drikke, især Øl; til alle Tider ser man paa Landeveien Ølvogne fra Kristiania. De sædelige Forhold lader ogsaa adskilligt tilbage at ønske. Herredet har en fast Sundhedsassistent, der forretter som Desinfektør og tillige har at paase Sundhedsforskrifternes Overholdelse, et Forhold, der har været til stor Nytte. (Jensen).

Fra Ullensaker skriver praktiserende Læge Christophersen: Levemaaden i Gjerdrum og Sørum er noksaa enkel; man har liden Sands for at reformere og forbedre Madstellet, idet man trofast holder ved med de gamle Skikke. Grønsager bruges f. Ex. meget lidet; Havebruget ligger aldeles nede, al Interesse samler sig om Gaardsbruget, og hvad dertil hører. Al Melk gaar til Meierierne, hvoraf der nu findes 4 i Gjerdrum og 2 i Sørum; Melkepengene gaar saa til Landhandleren, der bor enten i selve Meieribygningen eller i Nærheden, og der indkjøbes Margarinsmør, Sirup og Kaffe, som skal erstatte den solgte Melk. — I de smaa Hytter og Stuer drikkes der en Masse Kaffe, hvortil man spiser Smørbrød og Flesk flere Gange om Dagen. Boligerne er i Almindelighed noksaa gode; dog lader mange Husmandspladse og Stuer, hvad Rumforhold og Tæthed angaar, meget tilbage at ønske. — Til daglig er Befolkningen meget ærdelig, og kun ved Høitider o. l. gaar Stemningen høit ved Hjælp af de uundgaaelige Spirituosa. — Natteløberiet florerer ikke i nogen fremtrædende Grad. Det hænder fremdeles mangesteds, at Gutter og Piger, som det paastaaes af Mangel paa Plads, deler Soveværelse. Det klages derfor over, at Usædeligheden, særlig blandt de lavere Klasser, synes at have tiltaget. — Konstitueret Distriktslæge Svanøe anfører, at Renlighedssandsen bedres, og at Interessen for Bad (Badstuba) er vakt. — Praktiserende Læge Collett i Fering betegner den økonomiske Tilstand som god; der er ingen Mangel paa Arbeide, men vel paa Arbeidere; Gaardene er som Regel dog ikke større, end at man greier sig med egen Hjælp, og da de Fleste vistnok er sparsommelige og meget arbeidsomme Folk, har Mange (i Aarets Løb) lagt sig en Del op. Omtrent $\frac{2}{3}$ af Hurdalen eies nu af en udenbygds Mand. Paa denne Maade forsvinder Odelsbonden her meget hurtig og bliver Arbejder; om dette i Længden vil vise sig til Held for Bygden, er et andet Spørgsmaal. — I Nannestad er ogsaa Levemaaden i Almindelighed god; blandt Smaafolk misbruges

dog ogsaa her Kaffe i høi Grad, da Melken gaar til de 9 Meierier inden Herredet, og Kostholdet varierer lidet udover Kaffe og Brød med Margarin eller Sirup. Flesk bruges i den senere Tid sjeldnere paa Grund af de høie Fleskepriser. (B. Bruun).

I Høland er fremdeles Levemaaden altfor tarvelig og ensformig, Renlighedssandsen ringe og Arbeidsklassens Boliger som Regel daarlige, smaa og overfyldte; Beklædningen er tillige daarlig, ligesom Ædruelighed og Sædelighed heller ikke staar høit. Det synes ikke, som om de senere Aars bedre Fortjeneste har virket noget i Retning af at gjøre Hjemmene hyggeligere og mere komfortable. — Der er fremdeles en følelig Mangel paa godt Drikkevand. (Agersborg).

I Enebak i Follo blev Avlingen paa Grund af den tørre Sommer under et Middelsaars i kvantitativ Henseende, men dette opveiedes dog ved de gode Priser paa Produkterne. Skogdriften var som Følge af de høie Trælastpriser særdeles livlig. (Jelstrup).

Sygehuse. Paa Tonsen i Østre Aker er et Sygehus og Pleiehjem for Fattige. Kristiania Sygehuse for epidemiske Syge, Diakonhjemmets Sygehus samt Statens Sindssygeasyl paa Gaustad er beliggende i Vestre Aker; i Bærum Herred findes et Fattigvæsenet tilhørende Sygehus paa Dønski samt i Asker Herred et paa 5 Senge paa Asker Gaard. — «Grefsen Bad» ved Kristiania omdannedes til og begyndte sin Virksomhed som Tuberkulosesanatorium.

Badeindretninger. Eidsvolds Bad og Sanatorium var i Virksomhed. I Drøbak er opført et nyt Søbadhus, ligesom for Almenheden tilgængelige Anstalter for Søbad om Sommeren findes paa Bygdø, ved Nordstrand og flere andre Steder, ofte i Forbindelse med Forlystelsesetablissementer.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Akershus Amt.	52	1973	7
Aker	¹⁾ 21	1122	6
Ullensaker	²⁾ 13	uopg.	-
Høland	³⁾ 5	423	-
Follo	⁴⁾ 13	428	1

¹⁾ Aker 10, Asker 1, Bærum 4, Nittedalen 3, Skedsmo 3. ²⁾ Ullensaker 5, Sørum 2, Gjerdrum 3, Nannestad 1, Nes 1, Hurdalen 1. ³⁾ Høland 2, Urskog 3, ⁴⁾ Drøbak 5, Son 2, Enebak 2, Aas 1, Nesodden 3.

III. Smaalenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		4 143,82	136 167	55	11	53	28
1. Eidsberg		1 405,96	22 099	7	1	16	9
	Rømskogen	163,94	490	-	-	1	-
	Rødenes	221,67	1 372	-	-	3	2
	Rakkestad	416,32	5 308	2	-	2	1
	Eidsberg	229,30	5 515	3	1	5	2
	Trøgstad	205,73	3 563	1	-	3	2
	Askim	67,64	3 631	1	-	1	1
	Skiptvet	101,36	2 220	-	-	1	1
2. Moss		783,91	23 748	15	1	12	6
	Moss, Kjøbstad	1,51	8 900	9	1	5	-
	Moss, Landsogn	56,67	1 627	-	-	1 ¹⁾	-
	Spydeberg	138,86	2 570	1	-	1	1
	Hobel	143,68	2 253	1	-	1	1
	Vaaler	249,17	2 303	2	-	2	2
	Raade	113,73	2 782	1	-	1	1
	Rygge	80,29	3 313	1	-	1	1
3. Sarpsborg		701,12	60 674	18	6	11	7
	Sarpsborg, Kjøbstad	3,84	6 978	6	2	1	-
	Fredriksstad, —	9,41	14 553	9	4	2	-
	Tune	177,62	8 023	-	-	1	1
	Varteig	69,34	1 117	-	-	1	1
	Skjeberg	193,65	4 820	-	-	1	1
	Borge	77,48	6 713	1	-	2	1
	Onsø	121,17	6 695	2	-	2	2
	Glemminge	48,61	11 775	-	-	1	1
4. Hvaler		1 252,83	29 646	15	3	14	6
	Fredrikshald, Kjøb- stad	1,85	11 948	11	3	6	-
	Hvaler	86,39	3 781	1	-	3	2
	Berg	255,46	4 980	1	-	1 ²⁾	1
	Id	382,34	5 222	-	-	1	1
	Aremark	526,79	3 715	2	-	3	2

1) Jordmoderen bor i Moss. 2) Jordmoderen bor i Fredrikshald.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgIVEN for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	132	17	132	13	13	5	7	10	47
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	1	-	-	-	-
Skarlagensfeber	917	26	917	143	84	30	24	19	42
Mæslinger	111	2	111	2	-	3	2	1	10
Difteri (Croup)	93	16	93	11	9	7	2	7	5
Blodgang	4	-	4	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	21	5	20	1	-	1	-	2	2
Pyæmi, Sæpthæmi	39	3	38	7	4	-	8	1	3
Rosen	139	3	139	14	10	16	11	10	8
Røde Hunde	44	-	44	4	9	9	2	2	5
Vandkopper	133	1	133	15	10	9	2	15	10
Kusma	1412	1	1412	211	276	180	167	110	95
Kighoste	1407	58	1407	68	65	101	138	121	130
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	6234	173	6160	643	729	881	665	565	445
Influenza	1665	25	1665	149	339	750	207	88	27
Lungebetændelse	781	108	781	89	93	94	90	103	64
Pleurit	364	6	364	26	16	48	33	53	42
Gigtfeber	387	6	387	47	23	50	42	48	42
Akut Diarré (Kolerine)	2042	54	2042	109	77	84	85	123	239
Pemfigus (hos Nyfødte)	12	4	11	4	-	1	-	-	-
Tilsammen	15938	508	15861	1557	1758	2269	1485	1278	1216

Sundhedstilstanden synes at have været middels. Af epidemiske Sygdomme havde Kusma, Kighoste og Skarlagensfeber adskillig Udbredelse i alle Distrikter; Tyfoidfieber var om Sommeren almindelig i Sarpsborg Distrikt. Mæslingeepidemien var overalt i stærkt Aftagende. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 15 938. Heraf udgjorde akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ca. 39 pCt., Influenza ca. 11 pCt. og akut Diarré (Kolerine) ca. 13 pCt. Antallet af anmeldte Dødsfald af epidemiske Sygdomme var 508 (3,2 pCt.). Aaret forud var Antallet af epidemiske Sygdomme og Dødsfald henholdsvis 17 857 og 536 (3,0 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 121 eller 15,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (133 100) mod 17,5 pro mille Aaret forud.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til ovenstaaende Tabel, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
11	8	6	3	5	4	13	2	2	1	116	14	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
44	103	136	108	99	85	50	2	204	9	599	14	64	1
5	1	16	45	14	12	7	-	75	1	23	1	6	-
13	10	9	4	5	11	23	6	10	1	51	7	9	2
-	-	-	-	-	3	1	-	3	-	-	-	-	-
-	-	4	2	4	4	7	2	2	-	10	2	2	1
1	1	4	5	2	2	6	-	6	1	8	1	19	1
4	5	17	22	10	12	15	-	36	1	66	2	22	-
7	1	-	1	3	1	1	-	29	-	14	-	-	-
12	8	8	12	15	17	6	-	34	-	67	1	26	-
63	44	28	41	103	94	26	-	513	1	544	-	329	-
159	141	130	107	114	133	127	4	293	8	632	30	355	16
268	243	282	383	492	564	424	17	1331	45	3047	79	1432	32
10	6	7	9	29	44	109	5	255	2	684	5	617	13
35	31	24	45	50	63	70	12	151	21	409	63	151	12
27	22	21	32	19	25	36	2	73	2	190	1	65	1
18	21	13	28	33	22	29	-	98	2	182	2	78	2
248	351	239	166	191	130	131	7	627	19	776	10	508	18
2	-	3	-	1	-	4	1	-	-	4	1	4	2
927	996	947	1013	1189	1226	1085	60	3742	114	7423	233	3688	101

Af Tyfoidfeber er inden Amtet anmeldt et meget større Antal end sædvanlig, ialt 132 Tilfælde, hvoraf dog de 116 i et enkelt — Sarpsborg — Distrikt. 17 af de Angrebne døde. I Eidsberg indtraf 13 spredte Tilfælde, de fleste i Askim, Rakkestad og Skiptvet. I det førstnævnte Herred forekom 4 Tilfælde; i et af disse, der optraadte paa Pladsen Krosby ved Kykkelsrud, havde man begrundet Formodning, om at Sygdommen skyldtes inficeret Drikkevand. I Rakkestad optraadte senhøstes 2 Tilfælde ved Gautestad Station hos en Kone og hendes Datter; Smitten skrev sig fra Sarpsborg, hvor Konen flere Gange havde vanket hos en Familie, i hvilken Sygdommen forekom; Datteren der pleiede Moderen, blev senere angreben og døde. Et Tilfælde hos en liden Gut paa Mørk i Skiptvet skyldtes vistnok ogsaa Smitte fra Sarpsborg, hvor Moderen havde besøgt et Par syge Slægtninge. Paa Skipperud indsygnede senere en ung Kone, der antagelig gjennem Tjenestepigen var smittet fra Mørk. Endvidere angrebes mod Slutningen af Aaret 2 Personer paa Bakke, hvortil Smitte for et Par Aar siden indførtes fra Kristiania, og hvor Sygdommen i det gamle og meget daarligere

Hus siden har vist sig hvert Aar, tiltrods for at der er blevet desinficeret meget grundig saavel i som udenfor dette. (C. Randers). I Moss Distrikt indtraf 2 Tilfælde, 1 i Raade og 1 i Rygge. I Sarpsborg Distrikt anmeldtes ialt 116 Tilfælde, deraf 48 fra Sarpsborg By, 42 fra Fredriksstad, 7 fra Tune, 1 fra Onse, 8 fra Glemminge og 10 fra Borge. I Fredriksstad og Omegn havde der først paa Aaret forekommet et Par Tilfælde. I Mai sygmeldtes en af de i «Gamlebyen» kasererede Rekruter og hjemsendtes til Sarpsborg, hvor han indlagdes paa Sygehus for Tyfoidfieber. I første Uge af Juni indtraf dernæst 20 Tilfælde mellem Rekruterne, og senere i Maanedens 12 Tilfælde blandt Byens civile Befolkning. Alle de militære og de fleste civile Patienter indlagdes paa Sygehus, hvor ogsaa nogle Angrebne fra Byens Omegn anbragtes. I det Hele var i Løbet af Juni 37 Personer under Behandling. Epidemien skyldtes ikke Melk, nydt af de Syge, da denne tilbragtes fra de forskjellige Steder; men ved Undersøgelser af de angrebne Soldaters Hjemstavn kom man efter, at disse efter al Sandsynlighed havde erhvervet Smitten under Besøg om Helligdagene i sine respektive Hjem i Sarpsborg og Omegn, medens den civile Befolkning antagelig har faaet Smitten dels fra Soldaterne, dels ved direkte Import fra ovennævnte Steder. Omfattende Rengjøring og Desinfektion af de Syges Boliger og Klæder samt af Priveterne blev foretaget. (Giebelhausen). Fra Hvaler er kun anmeldt ét Tilfælde, der foreøvrigt betegnes som lidt tvivlsomt.

Af **Cerebrospinalmeningit** anmeldtes 1 Tilfælde fra Onse.

Skarlagensfeber (917 Tilfælde, hvoraf 26 (2,8 pCt.) dødelige) optraadte inden alle Distrikter og hele Aaret igjennem som Regel godartet og uden Komplikationer. I Eidsberg indtraf de fleste Tilfælde i Januar paa et Par Pladse under Rud i Askim, samt i Juni paa Mysen Station og de nærmeste Gaarde. I Sarpsborg Distrikt var der noksaa mange Tilfælde i Begyndelsen af Aaret, og Antallet øgedes atter udover Høsten; saaledes optraadte der i Borge en liden Epidemii paa Kjølberg og et Par andre Gaarde; de første Tilfælde var ikke blevet anmeldt, fordi «Barna ikke havde været saa syge»; Sygdommen fik herved naturligvis større Udbredning. (K. Grimsgaard). Paa de vestlige Hvaløer udbredte den sig meget, især blandt Stenhuggerne, som havde bragt Smitten med sig derud. (Handberg).

Mæslinger, der efter Epidemien fra foregaaende Aar næsten syntes ophørt i Begyndelsen af 1900, fik igjen større Udbredelse i de sidste 4 Maaneder af Aaret. I Eidsberg Distrikt angives Sygdommen at have været mest udbredt i Rakkestad og delvis i Askim. I Moss Distrikt anmeldtes de fleste Tilfælde fra selve Byen, men Sygdommen havde ogsaa ifølge Beretning fra Hobøl stor Udbredelse dersteds. Nogle Tilfælde, der indtraf i Fredriksstad midtsommers, opgives at være foranlediget ved Import fra Kristiania.

Af **Difteri** anmeldtes ialt 93 Tilfælde, hvoraf 16 dødelige (17,2 pCt.). I Degernes, Annex til Rakkestad, — Eidsberg Distrikt — optraadte der midtsommers en liden, men ganske ondartet Epidemii, og i Rømskogen forekom henimod Aarets Slutning nogle Tilfælde, der skyldtes Smitteimport fra Sverige. Fra Moss Distrikt anmeldtes 10 Tilfælde, hvoraf Halvparten fra Byen, og i Sarpsborg Distrikt 51 Tilfælde, hvoraf 12 i Sarpsborg By, 2 i Fredriksstad og Resten i Bygderne. I Hvaler indtraf 11 Tilfælde paa Kornsjø i Id som Fortsættelse af en liden Epidemii i Slutningen af forrige Aar.

Barselseber optraadte med nogle Tilfælde i Askim; efter at Jordmoderen havde foretaget en omhyggelig Renselse af Person, Klæder og Instrumenter, iagttoges ingen nye. (C. Randers).

Kusma forekom epidemisk i alle Distrikter; de fleste Tilfælde anmeldtes i 1ste Halvaar. I Hobøl, hvor ogsaa mange Voxne var temmelig stærkt angrebne, døde en gammel, skrøbelig Kvinde, idet der dannede sig en stor Flegmone i den ene Parotis. (Ottesen).

Kighoste optraadte som en meget udbredt Epidemi inden alle Distrikter. Da Sygdommen som Regel ikke var af nogen udpræget Intensitet, kom for det Meste kun de gravere og komplicerede Tilfælde under Behandling. Blandt de Anmeldte var Dødeligheden 4,1 pCt.

Influenza forekom hyppigst i Aarets 4 første Maaneder, fornemmelig i Marts. Sygdommen var i Eidsberg paafaldende hyppig ledsaget af Lidelser i Mellemøret. (C. Randers).

Lungebetændelse var sjeldnere end paa flere Aar, men Mortaliteten den omtrent sædvanlige.

Af akut **Diarré** anmeldtes for det hele Amt betydelig færre Tilfælde end Aaret forud; for et enkelt Distrikt (Hvaler) derimod omtrent dobbelt saa mange.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
			1		2		3		4	
			Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	13	-	4	-	-	6	-	3	-	
Erhvervet Syfilis	120	2	3	29	1	58	1	30	-	
Hereditær —	1	1	-	-	-	-	-	1	1	
Gonorré, Uretrit	235	-	19	39	-	112	-	65	-	

I Eidsberg har disse Sygdomme, især Gonorré, vist en betydelig Tilvæxt, men denne skyldtes næsten udelukkende de mange løse Arbejdere ved de store Anlæg ved Kykkelsrudfossen i Askim. Smitten paadrog de sig udenfor Distriktet, væsentlig i Kristiania. (C. Randers).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 30 Tilfælde:

Lungetuberkulose. For det hele Amt udgjorde Dødsfald af denne Sygdom 16,0 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 21,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 15,1 pCt. og 19,9 pCt.; i Bygderne 16,5 pCt. og 22,0 pCt.

Aktinomykose forekom med et Tilfælde i Hvaler Herred. Sygdommen begyndte med en træhaard Infiltration i Bugvæggens Coecalregion og udbredte sig efterhaanden over næsten hele Underlivet i de forskjellige Lag af Bugvæggen lige ind til Peritoneum. En Uges Tid før Døden iagttoges en Fortætning (Metastase) i høire Lunge. Sygdommens Varighed var 10 Maaneder. (Handberg).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 114, deraf i Eidsberg Distrikt 19, Moss 11, Sarpsborg 61 og Hvaler 23. Om Indikationer og Udfald se Tabellen paa næste Side.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Abortus provocatus.	Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	1) 69	2) 1	66	6	2	2	-	1	5) 1	-	-	-
Bækkensneverhed	7	3) 1	6	2	1	1	-	-	-	-	1	-
Barselkrampe	4) 2	-	2	1	3	-	3	1	5) 1	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Chorea	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6) 1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	3	2	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Stort —	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Fremfald af Navlesnor	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Daarlige Fosterlyd	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Sammenvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	84	2	79	10	13	7	6	2	2	1	4	5
	86		89			13						

1) Deraf 2 Tvillingfødsler; ved den ene fødtes begge Tvillinger levende, ved den anden forløstes 1ste Tvilling (dødf.) ved Tang og 2den Tvilling (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført. 2) Dødsårsag: Barsel-feber. 3) Dødsårsag: Peritonit (ikke paa Dødlisten opført som død paa Barselseng). 4) Deraf 1 Tvillingfødsel; 1ste Tvilling forløstes ved Tang, 2den ved Vending, begge dødfødte. Moderen forblev ilive. 5) Udtrækningen skeede ved Tang. 6) Døde Dagen efter Operationen under vedholdende Kramper.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Eidsberg	311	66	60	251
Moss	360	44	114	246
Moss By	117	14	46	71
Bygder	243	30	68	175
Sarpsborg	824	136	233	591
Sarpsborg By	79	12	26	53
Fredriksstad By	222	35	65	157
Bygder	523	89	142	381
Hvaler	395	57	101	294
Fredrikshald By	166	27	44	122
Bygder	229	30	57	172
Smaalenes Amt	1890	303	508	1382
Deraf i Byer	584	88	181	403
— - Bygder	1306	215	327	979

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i Iste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Eidsberg	536	21	349	39	4	3	8	3
Moss	662	17	400	69	7	1	12	2
Moss By	297	6	148	40	3	-	6	1
Bygder	365	11	352	29	4	1	6	1
Sarpsborg	2217	54	907	222	23	3	31	1
Sarpsborg By	279	7	83	25	2	-	3	1
Fredriksstad By	478	12	215	59	6	-	6	-
Bygder	1460	35	609	138	15	3	22	-
Hvaler	853	15	465	90	6	3	12	5
Fredrikshald By	348	5	196	36	2	-	4	5
Bygder	505	10	269	54	4	3	8	-
Smaalenes Amt	4268	107	2121	420	40	10	63	11
Deraf i Byer	1402	30	642	160	13	-	19	7
— - Bygder	2866	77	1479	260	27	10	44	4

Paa **Barselseng døde** ifølge Presternes og Lægernes Opgaver 10 Kvinder. Af disse døde 5 af Barselfeber, 2 af Barselkrampe og 3 af Blødning. (Desuden opgives 1 som død af Peritonit efter Tangforløsning).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 147 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 49,7.

De **hyppigste Dødsarsager** var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	303	88	215
Alderdomssvaghed	203	54	149
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	173	56	117
Kræft (Cancer og Sarkom)	118	32	86
Lungebetændelse	108	23	85
Organisk Hjertesygdom	91	37	54
Medfødt Svaghed	89	40	49
Hjerneslag	82	22	60
Kronisk Bronkit	71	12	59
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	64	26	38
Kighoste	58	25	33
Akut Diarré	54	32	22
Krampe hos Smaabørn	52	18	34

Om **Veirliget** skrives fra Hvaløerne: Vinteren var noget strengere og med større Snemængde end vanligt, og Vaaren kom sent. Sommeren var varm og med langvarig Tørke, men Udbyttet af Korn og Hø blev dog som et Middelsaars. Senhøstes kom der meget Regn.

Levemaade og hygieniske Forhold. Eidsberg Distrikt. I Askim Herred bevirkede den store Tilstrømning af Arbeidere til Anlæggene ved Kykkelsrud (i den travleste Periode et Antal af henved 1 500) en Forværrelse af de hygieniske Forhold i den Egn. Beboelsesforholdene var allerede tidligere mindre gode der, og de i en Hast opførte Barakker, som var beregnede paa at rumme indtil 100 Arbeidere i ét Rum, viste sig i flere Henseender utilfredsstillende. Men Forholdene bedredes dog efterhaanden. Sundhedstilstanden blandt Arbeiderne var den hele Tid meget god, hvortil antagelig den rigelige Tilgang paa rent Vand i alle Barakker har bidraget i ikke ringe Grad. Paa et ved Anlægget opført Sygehus behandledes foruden de ved Arbeidet Tilskadekomne ogsaa saagodtsom alle Tilfælde af Lungebetændelse. Sygepleien besørgedes af en Diakon. (C. Randers). Den økonomiske Evne i Rakkestad Herred ansees for at være jævnt stigende. Den stadige og store Afsætning af nysilet Melk til Kondenseringsfabriken samt af andre Næringsmidler til Byerne skaffer Landmanden Kontanter, som i mange Tilfælde anvendes til Gaardens Forbedring, f. Ex. Drainering af vandsyg Jord, fornemmelig i den sydlige Del af Herredet. Men Melkens Erstatning med Kaffe synes at være en vigtig medvirkende Aarsag til den tiltagende Kardialgi og Blodarmod blandt den opvoxende Ungdom. Der mærkes en tiltagende Interesse for at regulere Bebyggelsen ved Rakkestad Station samt for at forskjønne ved Træplantninger

og Haveanlæg, medens samtidig Uordener som Følge af Drik forekommer betydelig sjældnere. (J. Christoffersen).

Badeindretninger. Fra Eidsberg Distrikt nævnes, foruden enkelte primitive Kar- og Styrtbadsindretninger hist og her, et lidet Jernbad ved Ørje. Moss Badehus var aabent i 81 Dage; der toges 4 787 Strømbad, 956 Karbad, 775 Douchebad med Gytje og 189 Styrtbad; paa Arbeidernes Badehus for aabne Bad toges 11 500 Strømbad. Moss nye Folkebad aabnedes 28de Novbr.; der toges til Aarets Udgang 188 Badstubad, 81 Karbad med Styrt og 124 Karbad. I Sarpsborg Distrikt ligger Torsøkilens Bad, Hankø Bad og Kystsatorium samt Høisands Bad i Skjeberg. I Fredriksstad er der en Badeindretning for Kar- og Dampbad; paa Borregaard et Dampbad for Brugets egne Folk. Badehuset i Fredrikshald eies og drives af et Aktieselskab og er indrettet for Damp- og Karbad samt Douche; det er fra Begyndelsen af Juni til Udgangen af September aabent hver Dag, Resten af Aaret kun de 3 sidste Dage i Ugen. Desforuden er der i Fredrikshald 2 Søbade, 1 for Mænd og 1 for Kvinder; paa begge gives i visse Timer paa Dagen frit Bad til alle Skolebørn. Paa Gaarden Ledeng i Ømark Sogn af Aremark driver en Bonde om Sommeren en Badeanstalt med kolde og varme Bad samt Furunaalsbad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Fredriksstad. Ved Kykkelsrudanlægget i Askim er der, som ovenfor nævnt, opført et Sygehus. I Moss, Fredriksstad og Fredrikshald findes kommunale Sygehuse. Det i Fredrikshald værende kommunale Sygehus undergik en gennemgribende Reparation og delvis Ombygning; Afdelingen for almindelige, ikke epidemiske Syge toges atter i Brug i December. I Sarpsborg findes et lidet Hus, hvis 1ste Etage er Fattigstue, medens 2 Værelser i 2den Etage er forbeholdt epidemiske Syge. Desuden er der i Fredriksstad af Sygehuse et militært «Betesda», samt et tilhørende den katolske Menighed. I Fredrikshald har man et Interneringslokale samt et af katolske Søstre drevet Sygehus «Josefs Hospital» med ca. 20 Senge.

Sygepleien. For at uddannes til Menighedsdiakonisse i Rakkestad har en derværende Forening, der arbejder for denne Sags Fremme, sendt en Kvinde fra nævnte Bygd til Diakonisseanstalten i Kristiania.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Smaalenes Amt	51	2	3378	4
Eidsberg	¹⁾ 5	-	487	-
Moss	²⁾ 18	-	565	1
Sarpsborg	³⁾ 21	⁵⁾ 1	1570	3
Hvaler	⁴⁾ 7	⁶⁾ 1	756	-

¹⁾ Askim 1, Eidsberg 2, Rakkestad 1, Rødenes 1. ²⁾ Spydeberg 1, Hobøl 2, Moss By 7, Moss Herred 3, Rygge 2, Raade 2, Vaaler 1. ³⁾ Sarpsborg 4, Tune 2, Varteig 1, Skjeberg 2, Fredriksstad 9, Glemminge 2, Onsø 1. ⁴⁾ Fredrikshald 2, Berg 1, Id 2, Aremark 1, Hvaler 1. ⁵⁾ Fredriksstad. ⁶⁾ Fredrikshald.

Af de i Fredriksstad **Sundhedskommission** behandlede Sager af større Betydning er de til Modarbeidelse af Tyfoidebepidemien iværksatte Foranstaltninger tidligere nævnt. — I Anledning af Byldepesten i England toges der, saalænge den stod paa der, omfattende Forholdsregler til Udryddelse af Rotter; der bevilgedes indtil Kr. 500 af Bykassen, som skulde anvendes dels til Præmier for dræbte Rotter (10 Øre pr. Stykke), dels til Indkjøb og Udlægning af Rottegift i offentlige Bygninger, Kloaker, Pakhuse o. l. Mod Anvendelse af Zozolith til Færvning af Kjøddeig udstedtes der Forbud. (Giebelhausen).

Fra Eidsberg skriver Distriktslæge Randers: Sundhedskommissionerne bestaar af den samlede Kommunebestyrelse og danner derfor tildels et ganske uhaandterligt Apparat, i Eidsberg og Rakkestad lige op til nogle og firti Medlemmer. Det er umuligt for Distriktslægen at blive personlig bekendt med Medlemmerne af 6 saadanne Kommissioner, særlig da Sæmmensætningen stadig vexler. Uden personligt Bekjendtskab til ialfald de mere fremragende Medlemmer af Forsamlingerne og uden Anledning til Underhaandspaavirkning kommer man ingen Vei med en saadan Forsamling, der mindst af alt er sammensat med det Formaal for Øie at have Interesse for og Indsigt i Distriktets hygieniske Forhold og deres Forbedring. Hertil kommer den saare uheldige Omstændighed, at Sundhedskommissionerne paa Grund af deres Sæmmensætning omtrent nødvendigvis maa afholdes samtidig med, at der afholdes Herredsstyrelsesmøde med fuldt Program for Dagen. Der kommer man altsaa og afbryder en ivrigt diskuterende Forsamlings Forhandlinger for at forelægge andre ganske forskellige Forhandlingsgjenstande, der oftest kun delvis interesserer Forsamlingen. Man sidder der med Følelsen af, at man ei er i Rapport med den, at man er et fremmed Element, der helst ønskes bort snarest muligt. Disse her paapegede Omstændigheder har gjort Præsidiets i Sundhedskommissionerne til et af mine pinligste offentlige Hverv, og jeg skulde tro, at jeg ikke er alene om saadanne Følelser blandt mine Standsbrødre, og at en Forandring af Sundhedskommissionernes Sæmmensætning, hvorved de kom til at blive mere enkle og virkelig skikkede for sit Hverv, og hvorved Distriktslægen erholdt mere Indflydelse paa deres Beslutninger, maatte være i høi Grad paakrævet.

IV. Buskerud Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		14816,83	112 743	43	10	49	18
1. Drammen Stads- fysikat	Drammen, Kjøbstad	6,86	23 153	¹⁾ 13	6	8	-
2. Drammen Læge- distrikt		596,32	15 696	²⁾ 4	-	4	2
	Lier	319,97	8 207	2	-	2	-
	Røken	114,07	4 015	-	-	1	1
	Hurum	161,97	3 085	1	-	1	1
	Holmsbu, Ladested ³⁾	0,31	389	-	-	-	-
3. Ringerike		1 697,54	16 848	7	2	10	4
	Hønefoss, Kjøbstad	1,06	2 005	5	1	3	-
	Hole	304,04	3 452	1	1	2	1
	Norderhov	752,16	8 468	-	-	2	2
	Aadalen	640,28	2 923	1	-	3	1
4. Modum		2 360,30	27 496	10	-	12	2
	Nedre Eker	117,72	4 671	2	-	2	-
	Øvre —	470,18	7 676	3	-	4	1
	Modum	519,17	8 985	2	-	3	-
	Sigdal	889,28	3 780	3	-	3	1
	Kredsherred	363,95	2 384				
5. Nes		2 873,76	7 346	1	-	4	3
	Nes	1 522,84	3 733	1	-	2	1
	Gol	512,01	2 195	-	-	2	2
	Hemsedal	838,91	1 418				
6. Aal		2 657,00	5 165	2	-	2	2
	Aal	1 154,27	3 320	2	-	1	1
	Hol	1 502,73	1 845	-	-	1	1
7. Sandsvær		1 324,75	12 734	4	2	6	2
	Kongsberg, Kjøbstad	63,08	5 696	4	2	2	-
	Sandsvær	680,90	4 892	-	-	2	1
	Flesberg	580,77	2 146	-	-	2	1
8. Rollag		3 300,30	4 305	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 390	1	-	1	1
	Nore	763,49	1 506	1	-	1	1
	Opdal	2 101,42	1 409				

¹⁾ Af disse er 2 ikke praktiserende. ²⁾ Distriktslægen bor i Drammen By. ³⁾ Hører til Hurum Herred.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	31	2	31	-	4	3	2	2	6	2	3	4	3	-	2
Børnekopper	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	651	10	651	71	41	20	15	22	44	47	34	26	77	134	120
Mæslinger	365	2	365	8	12	-	11	72	53	40	16	19	36	60	38
Difteri (Croup)	50	9	50	5	5	1	2	1	5	-	4	3	1	18	5
Blodgang	2	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	17	3	17	1	1	1	2	-	2	1	-	3	1	1	4
Pyæmi, Septhæmi	14	2	14	1	-	-	-	2	1	4	-	1	2	2	1
Rosen	173	2	173	26	14	18	10	16	21	12	9	10	6	13	18
Røde Hunde	20	-	20	4	2	4	-	-	2	2	1	-	4	1	-
Vandkopper	89	-	89	21	5	10	4	4	1	5	4	3	6	16	10
Kusma	606	-	596	30	61	139	77	101	52	30	15	17	23	22	29
Kighoste	280	4	280	20	11	19	6	20	15	19	25	11	27	38	69
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	4799	58	4782	588	664	640	374	327	259	218	198	218	327	495	474
Influenza	2676	14	2676	429	923	769	174	53	39	23	27	29	42	67	101
Lungebetændelse	576	74	569	56	79	102	55	43	39	28	26	24	39	44	34
Pleurit	264	4	264	19	22	27	23	22	19	24	22	19	19	22	26
Gigtfeber	235	6	235	32	26	16	18	22	22	8	12	14	11	26	28
Koldfeber	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1758	36	1721	102	67	96	95	99	163	263	244	220	135	124	113
Skjørbug	6	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	4	-	4	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	12619	230	12544	1415	1938	1866	868	810	743	727	640	621	760	1083	1073

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen Stadsfysikat.		Drammen Læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	15	1	5	-	4	-	6	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Børnekopper	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	121	2	83	2	25	-	115	4	-	-	-	-	301	2	6	-
Mæslinger	239	2	92	-	1	-	22	-	-	-	-	-	11	-	-	-
Difteri (Croup)	24	4	3	-	1	1	19	4	3	-	-	-	-	-	-	-
Blodgang	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	-	2	-	3	1	2	1	-	-	8	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	1	3	1	7	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Rosen	44	-	26	-	24	1	31	1	11	-	3	-	28	-	6	-
Røde Hunde	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	16	-	-	-
Vandkopper	21	-	5	-	17	-	4	-	1	-	-	-	41	-	-	-
Kusma	279	-	38	-	161	-	102	-	2	-	-	-	24	-	-	-
Kighoste	78	2	38	2	77	-	37	-	1	-	-	-	49	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1745	9	299	8	1220	13	913	17	33	2	28	-	516	8	45	1
Influenza	712	2	145	-	665	1	720	9	38	-	63	-	316	2	17	-
Lungebetændelse	154	16	43	15	129	14	156	15	6	2	15	1	63	11	10	-
Pleurit	60	1	38	2	66	-	59	-	15	-	2	-	23	1	1	-
Gigtfeber	57	1	32	2	39	-	42	-	8	-	8	1	38	1	11	1
Koldfeber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	510	13	115	5	554	5	308	9	13	1	7	-	247	3	4	-
Skjørbug	-	-	-	-	4	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Tilsammen	4065	54	966	37	3001	39	2540	61	133	6	127	2	1687	29	100	2

Sundhedstilstanden var nogenlunde tilfredsstillende. Influenza optraadte epidemisk over det hele Amt, Kusma, Kighoste og Mæslinger væsentlig kun i dets sydøstre, tætbefolkede Del. Skarlagensfeber forekom hyppigere end Aaret forud, Lungebetændelse og akut Diarré derimod sjældnere. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 12 619 med ialt 230 (1,8 pCt.) Dødsfald. De tilsvarende Tal i 1899 var 14 232 og 472 (3,3 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 714 eller 15,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (112 300) mod 17,8 pro mille Aaret forud.

Med Hensyn til Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter, samt angaaende Dødsfald af disse Sygdomme, henvises til Tabellen paa Side 44 og 45, sammendragen efter Lægerens Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 31 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige. I Drammen By indtraf 15 langvarige og alvorlige Tilfælde, der samtlige behandlede paa Sygehuset; af disse var 9 spredt udover Byen, medens 6 tilhørte en lokal Epidemi i 3 Gaarde. I den ene af disse, et forhenværende Hotel, nu en stor Leiekaserne, kommer Sygdommen — paa Grund af slette hygieniske Forhold og tiltrods for alle anvendte Forebyggelsesmidler — Aar efter Aar igjen. Denne Gang begyndte dog Sygdommen i en Nabogaard, hvor der ikke kunde paavises nogen anden Aarsag til dens Udbrud end en uren Kum med selvtømmende Vandpost. Fra denne Gaard bragtes Smitte med et Skolebarn, som havde været der i Feriebesøg, hjem til dets Familie i Kristiania; begge Forældrene og 3 Børn angrebes her, og kun 2 af de sidstnævnte overstod Sygdommen. (C. Bonnevie). Fra Drammen Distrikt er anmeldt 5 spredte Tilfælde i Lier og Røken; i Ringerike indtraf 4 i ét Hus i Hole samt i Modum 6 spredte Tilfælde. En Patient paa Gaarden Gjuven i Aal antoges smittet fra Kristiania.

Af **Børnekopper** indtraf 2 Tilfælde i Drammen By. Det ene var hos en gift Kjørekarl ved Skydsstationen; Smittekilden lod sig ikke paavise, og Tilfældet medførte ikke videre Smitte. Det andet optraadte i December hos en Mormonmissionær fra Utah, der sandsynlig havde medbragt Smitten fra Amerika eller erhvervet den paa Reisen; Udslettet viste sig umiddelbart efter Ankomsten til Byen; heller ikke fra dette Tilfælde bredte Sygdommen sig videre. (C. Bonnevie).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 651 Tilfælde, hvoraf 10 dødelige (1,5 pCt.). Sygdommen havde et gennemgaaende mildt Forløb; saaledes kom i Drammen By mange Tilfælde kun rent tilfældig til Sundhedskommissionens Kundskab, saasom ved indtræffende Eftersygdomme, eller naar Børn mødte frem paa Skolen i Afskallingsstadiet. I Drammen Distrikt havde Sygdommen sin største Udbredning langs Østsiden af Drammensfjorden i Hurum og Røken, hvor Skolerne i et Par Kredse blev lukket for en Tid. I Sigdal og Snarum af Modum og paa Kongsberg — Sandsvær Distrikt — forekom de fleste Tilfælde i Slutningen af Aaret. I Rollag indtraf 5 Tilfælde inden samme Husstand paa en afsidesliggende Gaard i Herredet af samme Navn; desuden iagttoges 1 Tilfælde i Nore.

Mæslinger forekom epidemisk i Aarets 3 sidste Kvartaler i Drammen Stadsfysikat; i Drammen og Modum Distrikter var Sygdommen mere spredt.

Af **Difteri** anmeldtes ialt 50 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige. I Drammen By indtraf af 24 Tilfælde de 14 i November; 22 behandlede i Lazaret. Fra

Modum anmeldtes 19 Tilfælde, hvoraf de fleste forekom i Øvre Eker. I Nes indtraf i December 3 lette Tilfælde i ét Hus, uden at det lykkedes at paavise Smittekilden.

Kusma optraadte som en meget udbredt Epidemi i den sydøstlige Halvdel af Amtet.

Kighoste synes at have havt ikke ringe Udbredelse, navnlig i Drammen, paa Ringerike og i Sandsvær.

Influenza forekom epidemisk i alle Distrikter, fornemmelig i de 4 første Maaneder af Aaret. Sygdommen var af en mild Karakter; fra Rollag berettes der, at kun Faa søgte Læge for den; man anser den desuden for en «Faarang», der læges ved Tidens Hjælp. (Maarud).

Af akut **Diarré** anmeldtes omtrent kun halvt saa mange som i Aaret forud; ogsaa Dødeligheden af denne Sygdom stillede sig betydelig gunstigere end i det foregaaende, henholdsvis 2,0 pCt. og 4,6 pCt. I Drammen By var der paafaldende liden Forskjel med Hensyn til Sygdommens Udbredning i Sommertiden og i de øvrige Tider af Aaret; Sygdommen forekom heller ikke nævneværdig hyppigere hos Børn end hos Voxne. (C. Bonnevie).

Af **Pemfigus** iagttoges 4 Tilfælde hos en Familie i Modum. De Angrebne var Børn i Alderen fra 1—8 Aar; Sygdommen begyndte med let Feber, hvorpaa der viste sig i Regelen en enkelt Blære enten paa en Taa eller i Fodsaalen; hos enkelte svulmede Kjertlerne i Lysken op. Det tog 4—6 Uger, inden Saaret efter Blæren var groet igjen. Det ældste Barn blev først angrebet; det yngste, der havde 6 Blærer paa forskjellige Steder, døde. (C. Bull).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1		2		3	4		5	6	7	8
			Drammen Stads-fysikat.		Drammen Læge-distrikt.		Ringe-rike.	Modum.		Nes.	Aal.	Sandsvær.	Rollag.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	27	-	21	-	1	-	1	-	-	-	-	3	1
Erhv. Syfilis, nye Tilfælde	35	1	13	-	17	-	-	3	1	-	-	2	-
Hereditær Syfilis	4	3	2	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	127	-	79	-	10	-	5	7	-	1	2	22	1

I Drammen Distrikt var Antallet af nye **Syfilistilfælde** usædvanlig stort. Flere var smittet af én Person, som det omsider lykkedes at faa Tag i. Paa en Gaard smittede Budeien Barnepigen, denne Pattebarnet og dette tilsidst Moderen. (Pettersen).

Af **Fnat** opgives ialt behandlet 66 Tilfælde.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** (se Tabellen paa næste Side) udgjorde for det hele Amt 17,9 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald. For Byerne var Forholdet 17,6 pCt. og for Bygderne 18,0 pCt. Af Dødsfald foranlediget ved ikke epidemisk Sygdom udgjorde Dødsfald af Lungetuberkulose

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen Stadsfysikat	304	53	54	250
— Lægedistrikt	196	48	37	159
Ringerike	204	40	39	165
Hønefoss By	30	6	6	24
Bygder	174	34	33	141
Modum	313	47	61	252
Nes	84	9	6	78
Aal	33	5	2	31
Sandsvør	145	24	29	116
Kongsberg By	75	13	17	58
Bygder	70	11	12	58
Rollag	31	8	2	29
Buskerud Amt	1310	234	230	1080
Deraf i Byer	409	72	77	332
— - Bygder	901	162	153	748

21,7 pCt. for saavel Byer som Bygder. I Drammen By og Distrikt tiltager Tuberkulosen, saa at den ved Sygdommen foranledigede Dødelighed nu er naaet op til at udgjøre lidt over en Fjerdedel af samtlige af Lægerne anmeldte Dødsfald. Alt det hidtil udførte Arbeide, saasom Desinfektion, Isolation etc. for at modarbeide denne Sygdom, synes saaledes at have været ganske forgjæves. I de sidste Aar er der i hvert Sundhedskommissionsmøde talt om Tuberkulosen, og om den store Betydning frisk Luft og Sol samt en tørlagt Grund omkring Huset har for Helsen og for Modarbeidelsen af denne Sygdom, eftersom Sop og Sot trives i Mørke, Fugtighed og stillestaende Luft. Det er nemlig Skik i Bygderne omkring Drammen, og det endog hos velhavende Folk, der har Husrum nok, at man foruden Kjøkkenet kun benytter ét Rum, som ofte er lidet og væsentlig optaget af Senge og andre Møbler, og hvor Væggene tildels er behængt med Gangklæder. Det maatte derfor anbefales at bruge de største og solrigeste Værelser til dagligt Ophold, at hugge væk Trær, naar saadanne staar lige ved Husvæggen og udestænger Solen, samt at drænere Grunden. (Pettersen). — I Sandsvør Distrikt var 16 pCt. af de af Lægerne anmeldte Dødsfald forarsaget ved Tuberkulose. Forsigtighedsreglerne, især ligeoverfor Spyt og lignende, bliver nu bedre overholdt, eftersom Frygten for Smitte er blevet mere almindelig.

Blegsot og Anæmi synes i Drammen By at blive almindeligere i alle Aldre og hos begge Kjøen. (C. Bonnevie).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Paa Hurum i Hole er der en Sindssygekoloni, der staar under direkte Tilsyn af Direktøren for Gaustad Sindssygeasy.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækken-endeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit ³⁾ .		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Ustilstrækkelige eller smertefulde Veer	55	53	2	-	-	-	-	1	²⁾ 1	-	-	-	-	1	-
Bækkensneverhed	5	5	-	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	2	2	1	1	1	-
Barselkrampe	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	6	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	71	68	3	9	1	5	5	1	1	2	2	1	1	3	2
		71		10		10									

¹⁾ Dødsårsag: Livmoderbristning. ²⁾ Udtrækningen skede ved Tang paa Sædet. ³⁾ Operationen udførtes ved Exstirpation af Livmoder og Adnexer. Fosteret var perforeret. Moderens Bækken stærkt forsnævret og Uterinhulen inficeret.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Drammen Stadsfysikat . .	718	17	355	66	8	1	9	3	-
— Lægedistrikt . .	502	5	261	45	5	1	12	1	-
Holmsbu Ladested	9	-	11	1	-	-	2	-	-
Bygder	493	5	250	44	5	1	10	1	-
Ringerike	471	10	245	37	8	2	2	-	-
Hønefoss By	167	3	39	7	-	-	-	-	-
Bygder	304	7	206	30	8	2	2	-	-
Modum	848	13	410	55	4	2	8	1	-
Nes	204	3	96	9	1	1	-	-	-
Aal	139	7	86	9	2	1	-	-	-
Sandsvær	381	15	201	33	6	-	8	-	1
Kongsberg By	171	9	93	18	5	-	5	-	1
Bygder	210	6	108	15	1	-	3	-	-
Rollag	109	2	60	6	1	-	1	-	-
Buskerud Amt	3372	72	1714	260	35	8	40	5	1
Deraf i Byer	1065	29	498	92	13	1	16	3	1
— Bygder	2307	43	1216	168	22	7	24	2	-

Af Lægerne udførtes 90 **obstetriciske Operationer**, hvoraf 28 i Drammen Stadsfysikat, 6 i Drammen Distrikt, 23 i Ringerike, 21 i Modum, 2 i Aal, 9 i Sandsvær og 1 i Rollag. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Ved **Selvudvikling** fødtes i Drammen By et dødt Barn, der veiede 2 200 Gram og var 47 cm. langt. (Resch).

Om **Jordmoderhjælpen** i Drammen By og Distrikt har Embedslægerne i Henhold til Indberetningerne gjort følgende Sammendrag: Jordmødrene i Drammen By bistod 938 Fødende, af hvilke 12 var Tvillingfødende; 193 var bosat udenfor Byen, deriblandt 77 i Drammen Distrikt. 912 Børn fødtes i Isseleie, 6 i Ansigtsleie, 13 i Sædeleie, 9 i Fodleie, 7 i Tverleie, 3 var Aborter. Jordmødrene i Drammen Distrikt bistod 375 Fødende, hvoraf 4 var Tvillingfødende. 353 Børn fødtes i Isseleie, 2 i Ansigtsleie, 8 i Sædeleie, 5 i Fodleie, 2 i Tverleie, medens for 9 Leiet var uopgivet.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 658 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 50,8.

Efter Presternes Opgaver er 8 Kvinder **døde paa Barselseng**, efter Lægernes 6. Af disse opgives 3 døde af Barsel-feber, 1 af Barselkrampe, 1 af Blødning og 1 af Livmoderbristning.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	234	72	162
Alderdomssvaghed	155	33	122
Kræft (Cancer og Sarkom)	115	31	84
Organisk Hjertesygdom	100	36	64
Lungebetændelse	74	22	52
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	62	24	38
Kronisk Bronkit etc.	59	12	47
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	58	16	42
Hjerneslag	56	18	38
Nyresygdom	42	12	30

Veirliget. Aaret udmærkede sig i Omegnen af Drammen og den sydlige Del af Modum Distrikt ved en særdeles varm Sommer samt ved meget ringe Nedbør og deraf følgende Vandmangel. Fra Sandsvær skildres Vaar og For-sommer som kolde, Sommeren som meget regnfuld, men med mange gode, sol-varme Opholdsdage, og Høsten som tør og mild. Som Følge af den sene Vaar blev Afkastningen af Jordbruget i dette Distrikt kun et snaut Middelsaars, men da Indhøstningen som Regel foregik heldigt, blev Kvaliteten, fornemmelig for Hø og Poteters Vedkommende, sjelden god.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Drammen By udmærkede dette Aar sig ligesom det foregaaende ved ringe Nedbør; vistnok faldt der om Vinteren adskillig Sne, men denne smeltede om Vaaren uden Regn og gav lidet Vand. Sommeren var varm og tør med stadig Vandmangel, og da heller ikke Høsten bragte synderlig Nedbør, var Vandforsyningen i Byens gamle Beholdere ved Vinterens Begyndelse endnu knappere end foregaaende Aar. Paa Grund af Tørke om Sommeren 1899 og utilstrækkelig Nedbør om Høsten, var man her som mange andre Steder Vinteren 1899 til 1900 i en sørgelig Nød for Vand, og da Vandbeholdningen i Byens Reservoarer i Januar 1900 maatte spares for Ildebrandstilfælde, var man nødt til at forsyne Byens Indvaanere med Vand til Husbrug ved Pumpning fra Elven. Fra 23de Januar til Midten af April pum-pedes gjennemsnitlig 1 000 m.³ Vand daglig fra Elven ind i Rørnettet og op i Indtagsdammene. En Pumpe, som blev drevet af Dampmaskinen i et Sagbrug i den øverste Del af Byen, sugede Vandet op ca. 40 Meter ude i Strømmen. For-anstaltningen, inclusive Indkjøb af Pumpe, medførte en Udgift for Byen af 14 à 15 000 Kroner. Sundhedskommissionen anbefalede Byens Indvaanere at koge sit Drikkevand i den Tid, dette blev taget fra Elven, et Raad, som vistnok i ringe Udstrækning blev fulgt udenfor Skolerne. Imidlertid kunde det ikke paavises, at Benyttelse af Elvevand i Husholdningerne medførte nogen Skade for Befolkningens Sundhed. Paa Sommertid vilde neppe en saadan Foranstaltning løbet saa heldigt af. Imidlertid indstilledes Pumpningen fra Midten af April, forinden Sneen var forsvunden fra Markerne, eller nogen Gjødning af disse var begyndt. Som foran nævnt var Høsten 1900 de gamle Vandbeholdere ligesaa tomme som foregaaende Høst, men om Sommeren havde man faaet lagt den 5 à 6 Kilometer lange Rør-ledning fra Byens nye Vandreservoir i «Skapertjern» i Lier, og ved Hjælp af

en provisorisk Indtagsdam kunde man fra Høsten af nyttiggjøre sig dette Reservoir, som indeholdt tilstrækkeligt Vand for Byens Vinterbrug. Forhaabentlig er Drammen nu for en lang Fremtid sikret rigeligt og godt Vand, selv under saa abnorme Nedbørsforhold som i de sidste 3 Aar. — Levemaaden har ogsaa i 1900 været god, Arbeidslønnen har været god og Adgangen til lønende Arbeide let. Prisen paa Levnetsmidler har imidlertid været høi, Kul og Ved har været usædvanlig kostbare, og Husleien er ikke gaaet nævneværdigt ned, trods der er bygget næsten ligesaa meget som under den forcerede Byggeperiode i 1899. Drammen er altid et dyrt Levested, og da man i de sidste Aar almindeligvis ansaa Dyrtilid for at raade i Byen, fik for 1900 omtrent alle fastlønnede kommunale Funktionærer et Dyrtilidstillæg. Tegn til nedadgaaende Konjunkturer begyndte ogsaa her at vise sig, men dog kan ikke skjønnes, at der inden Arbeiderklassen blev gjort Indskrænkninger i den sædvanlige Levemaade, ligesaa lidt som den almindelige Mand ved Sparsommelighed i de gode Tider har søgt at lægge Noget tilside for kommende onde Dage. — Til Fremme af Ædruelighed arbeides der fra talrige Lægers Side og gennem Afholdsforeninger; Sædelighedstilstanden gjør Indtryk af at være relativt tilfredsstillende. (C. Bonnevie).

Fra Modum Distrikt skrives: Mangesteds, fornemmelig hvor Jordbunden er stærkt lerholdig, har Folk — særlig i regnfattige Sommere som dette og forrige Aars — et yderst daarligt Drikkevand; muligens har dette nogen Indflydelse paa den temmelig hyppige Forekomst af Struma. — Der har været rigelig Anledning til stadig Sysselsættelse for Arbeiderstanden, der her er meget talrig, og hvem den stærke Folkeformerelse skyldes i Nedre Eker og tildels i Modum siden forrige Folketælling; nye Fabrik anlæg paagaar stadig, og Indflytning sker; men Usædelighed griber sikkerlig mere og mere om sig, væsentlig ved de mange ugifte Fabrikarbeidere. En stor Del unge Piger fra de nedre Bygder her søger ind til Byerne, fornemmelig Kristiania, som Tjenestepiger; mange af dem kommer snart tilbage med Barn; her er en sorgelig Mængde af uægte Børn, og adskillige Piger har ikke ét, men flere af den Sort. (C. Bull).

Sygehuse. Drammen Bys Sygehus bruges ogsaa af Amtets og dets Herreders Syge. Et Sygehjem «Bethesda» og Fattigvæsenets «Gamlehjem» kan tildels betragtes som Sygehuse for kroniske Syge. I Drammen og paa Hønefoss findes Epidemilazareter. Paa Gaarden Trøgstad i Norderhov er der et Tuberkulosesanatorium, hvor der i Aarets Løb er behandlet 24 Patienter. Paa Kongsberg er der under Opførelse et Sygehus med Isolationsbygning.

Sygepleien. Gamlehjemmet paa Strømsø (Drammen By) har gennemsnitlig huset 60 Individ, henhørende under det offentlige Fattigvæsen. Forpleiningen og Stellet i det Hele har været særdeles godt, og der har blandt de gamle og syge Fattige raadet almindelig Tilfredshed med Opholdet i Hjemmet. De i Gamlehjemmet for Tuberkulose reserverede 2 Stuer med 10 Pladse benyttes fremdeles omtrent ikke efter sin Bestemmelse; de Tæringssyge vil overhovedet ikke ind der. Et Par kvindelige Patienter, som har været forpleiet der, har ligesom de andre Syge været særdeles tilfredse med Forpleiningen. Med et Belæg af 50 à 60 i Hjemmet er de samlede daglige Udgifter pr. Individ beregnet at beløbe sig til omtrent 42 Øre. — Fattigvæsenets Sygehusudgifter beløb sig til Kr. 7711,00, medens dets samlede Udgifter var Kr. 130 368,00. — Med de fleste af de i Byen praktiserende Jordmødre er nu stiftet den Overenskomst, at de forpligter sig til at bistaa enhver Fødende, der paakalder deres Hjælp, mod af Bykassen at oppebære Kr. 5,00 for hver Forretning, for hvilken ikke Betaling er modtaget inden 3 Maaneder. Der er da fremdeles inden Stadsfysikatet ingen fast ansat eller lønnet Jordmoder. (C. Bonnevie). I Norderhov og Hole paa Ringerike er der fast ansatte, uddannede Sygepleiersker.

Badeindretninger. I Drammen By er der en liden privat Badeanstalt for Kar- og Badstubad. I 2 Folkeskoler findes Douchebadeindretninger. Samlaget for Brændevinshandel har ladet paabegynde Opførelsen af en kombineret Vaske- og Badeanstalt for Kar-, Badstu- og Varmluftsbad. I nyopførte Privatboliger og Leieboliger bliver Baderum, oftest forsynet med Gasbadeovne, mere og mere almindelige. (C. Bonnevie). I Hønefoss Folkeskole er der et vel udstyret Kar- og Styrtdad, der mod en lav Kontingent staaer til almindelig Afbenyttelse. Paa Modum ligger St. Olavs Bad. I Nes er der et Badstubad. Paa Kongsberg findes en tarvelig Badeindretning med Styrtdad og varmt Bad.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Kvarantænekommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede	Retsmedicinske Forretninger.
Buskerud Amt	44	2	3 160	11
Drammen Stadsfysikat.	6	2	674	4
— Lægedistrikt	1) 5	-	490	-
Ringerike	2) 5	-	382	3
Modum	3) 12	-	778	1
Nes	4) 3	-	243	1
Aal	5) 3	-	127	-
Sandsvær	6) 9	-	354	2
Rollag	7) 1	-	112	-

1) Lier 2, Røken 1, Hurum 2. 2) Norderhov 1, Hønefoss 4. 3) Øvre Eker 2, Nedre Eker 5, Modum 4, Sigdal 1. 4) Nes 1, Gol 1, Hemsedal 1. 5) Aal 2, Hol 1. 6) Kongsberg 6, Sandsvær 2, Flesberg 1. 7) Nore 1.

Sundhedskommissionen i Drammen By har i de senere Aar arbejdet meget paa at faa udvidet det offentlige Kloaknet i Byen og at faa forbedret Afløbsforholdene fra de private Eiendomme, og i disse Henseender er der gjort betragtelige Fremskridt ogsaa i 1900. Specielt vil en lavtliggende og sumpig Bydel (Strømsbyen) med aabne, stinkende Grøfter og Bække have faaet et fuldstændigt, noksaa respektabelt Kloaknet, hvis største Dimension er støbte Cementrør af 1 Meters Diameter. Overmaade meget staaer imidlertid fremdeles tilbage med at bringe Afløbsvæsenet i tilfredsstillende Stand, selv i de centrale Dele af Byen. — Hyppigt indkomne Andreager om Tilladelse til at anbringe selvtømmende, frostfrie Vandposter bliver nødig indvilget, da man har haft mange sanitære Misligheder af saadanne. Tilladelse gives kun, hvor Indlæggelse af Vand i Husene er forbundet med særlige Vanskeligheder, og der kræves da specielle Forholdsregler for at hindre, at Vandpostkummerne kan forurennes eller benyttes som Skyllvandskum. — I Desinfektionsanstalten er der i dette Aar udført 227 Desinfektioner med strømmende Vanddamp uden Overtryk.

Kvaksalvervirksomhed i Drammen By og Omegn drives fremdeles af en dansk Farmaceut. (C. Bonnevie).

V. Jarlsberg og Larvik Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		2 319,58	101 003	36	12	44	14
1. Tønsberg		781,11	46 422	17	6	21	9
	Tønsberg, Kjøbstad	1,62	8 200	6	3	4	-
	Horten, Ladested	3,71	9 093	5	3	5	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,18	360	1	-	-	-
	Vaale	82,30	2 533	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 874	-	-	¹⁾ 1	1
	Sem	103,03	5 341	-	-	²⁾ 1	1
	Andebu	176,97	2 698	1	-	1	1
	Stokke	118,79	4 744	1	-	3	2
	Nøtterø	55,29	5 074	1	-	2	1
	Rammes	137,97	2 819	-	-	1	1
	Tjøme	37,39	2 686	2	-	2	1
2. Hof		866,52	20 259	7	1	10	1
	Holmestrand, Kjøbstad	0,42	2 437	3	1	2	-
	Sjelveiken, Ladested	0,50	1 159	1	-	1	-
	Hof	158,55	2 191	1	-	2	-
	Lardal	278,88	2 370	1	-	1	-
	Skoger	114,37	4 261	-	-	1	-
	Strømmen	54,19	1 580	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 827	1	-	1	1
	Botne	87,02	2 434	-	-	1	-
3. Larvik		671,95	34 322	12	5	13	4
	Larvik, Kjøbstad	2,60	10 301	6	4	5	-
	Sandefjord —	1,12	4 783	3	1	3	-
	Sandeherred	116,85	6 509	-	-	1	-
	Tjølling	65,33	3 501	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 849	-	-	1	1
	Brunlanes	185,14	4 469	1	-	³⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	910	2	-	-	-

¹⁾ Jordmoderen bor i Horten. ²⁾ Jordmoderen bor i Tønsberg. ³⁾ Den ene Jordmoder bor i Larvik.

Sundhedstilstanden synes efter de foreliggende Opgaver¹⁾ over epidemiske Sygdomme og Dødsfald at dømme at have været i det Hele taget god, ialfald adskillig bedre end Aaret forud. Skarlagensfeber, Kusma, Kighoste og Influenza optraadte vistnok epidemisk, men Tyfoidfieber, Mæslinger og de fleste andre epidemiske Sygdomme optraadte sjældnere end Aaret iforveien. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af disse Sygdomme udgjorde 9 241 med 261 Dødsfald mod henholdsvis 12 785 og 454 i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 585 eller 15,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (101 700). Aaret forud var den 18,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 56 og 57.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 27 Tilfælde og 2 Dødsfald mod henholdsvis 67 og 18 i 1899. I Tønsberg Landdistrikt behandledes 6 Tilfælde, af hvilke 2 skyldtes Smitte udenfra (Kristiania og England). Paa Øen Veier, hvor der efter den for 2 Aar siden begyndte Epidemi tilsidst kun viste sig spredte Tilfælde, angrebes 3 Personer. Uagtet den nære Beliggenhed ved Fastlandet og den livlige Samfærdsel med den øvrige Bygd, iagttoges dog ingen Smitteoverførelse fra Øen. (V. Larsen). Fra Hof Landdistrikt opføres 4 Tilfælde. I Larvik Distrikt forekom 17, hvoraf 15 i Larvik By, 1 i Sandefjord og 1 i Hedrum; kun den sidstnævnte Syge døde. I Larvik By blev i Marts og April 3 Personer, tilhørende Frelsesarmeen, syge af Tyfoidfieber og indlagdes i Sygehus, den tidligst Angrebne dog først efter allerede at have ligget en Tid i Armeens Lokale. I Juni optraadte Sygdommen i 4 Huse i Byens Centrum, uden at nogen Forbindelse med Frelsesarmeens Lokale havde fundet Sted. Vandet fra 2 Brønde i Gaden blev bakteriologisk undersøgt, men med negativt Resultat. Paa Grund af den lange Tørke og Vandmangel stinkede Kloakkummerne, der ikke var blevet udskyllede paa længere Tid. Efterat Udspyling var foretaget, forekom ingen flere Tilfælde i Gaden. (Hansteen).

Skarlagensfeber viste udover Høsten øget Udbredning inden Amtet; der anmeldtes ialt 312 Tilfælde, hvoraf 7 dødelige, mod henholdsvis 261 og 4 i 1899. I Tønsberg Distrikt forekom Sygdommen med spredte Tilfælde over hele Distriktet og gjennem det hele Aar. Fra Tønsberg By opføres 7, fra Horten 42 Angrebne. I Strandstedet Melsomvik lykkedes det ved streng Isolation at begrænse Sygdommen til 3 Syge i 2 Huse. Af de fra Hof Distrikt opførte Tilfælde forekom 4 i Holmestrand og 6 i Svelviken uden Dødsfald. Inden Larvik Distrikt optraadte Sygdommen epidemisk mod Aarets Slutning saavel i Larvik som Sandefjord, medens den i Landdistriktet synes at have optraadt spredt hele Aaret igjennem.

Af **Mæslinger**, der herskede epidemisk inden Amtet de to foregaaende Aar, er opgivet 100 Tilfælde (med 2 Dødsfald), de fleste (66) inden Hof Lægedistrikt. Fra Stokke i Tønsberg Distrikt meddeles, at Sygdommen i Juli Maaned bragtes til Strandstedet Melsomvik ved norske Amerikanere, der var paa Besøg i Hjemmet. Ved streng Isolation af de 2 første Angrebne og det smittede Hus, hindredes Sygdommens videre Udbredelse. Dette var 3die Gang, at det lykkedes ved streng Isolation af de første Tilfælde at standse Sygdommens Udbredelse inden Bygden; alle 3 Gange var Smitten bragt til Bygden ved Besøgende. (V. Larsen). Til Fredriksværn, Larvik Distrikt, bragtes Sygdommen i Juli

¹⁾ Fra Hof Lægedistrikt er ingen fuldstændig Medicinalberetning indkommen.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	27	2	27	1	1	2	4	-	12
Skarlagensfeber	312	7	312	25	24	12	10	9	8
Mæslinger	100	2	100	3	3	2	-	5	4
Difteri (Croup)	59	13	57	9	12	-	4	5	-
Blodgang	6	-	6	-	-	6	-	-	-
Barselfeber	7	5	4	1	-	-	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	11	4	9	2	1	1	1	-	-
Rosen	74	5	74	9	9	8	5	11	2
Røde Hunde	12	-	12	-	-	2	-	3	-
Vandkopper	101	-	101	25	-	12	6	3	9
Kusma	424	-	424	27	82	57	40	32	29
Kighoste	463	8	463	20	24	30	22	13	9
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	3594	61	3566	646	435	404	272	272	219
Influenza	2010	20	2007	1007	643	132	56	24	17
Lungebetændelse	482	94	482	96	88	56	34	55	29
Pleurit	179	9	179	8	22	16	22	22	17
Gigtfeber	109	4	109	14	9	7	8	10	10
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1267	27	1267	59	61	56	59	78	95
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	3	-	1	-	-	-	1
Tilsammen	9241	261	9203	1952	1415	803	543	543	462

ved Badegjester fra Kristiania, men saavidt vides, angrebes ikke mere end 4 à 5 Børn dersteds. (Steenstrup).

Af Difteri (Croup) kjendes ialt 59 Tilfælde, hvoraf 13 (22,0 pCt.) forløb dødelig. Aaret forud anmeldtes der inden Amtet 44 Tilfælde med 10 Dødsfald. Sygdommen var mest udbredt inden Tønsberg Distrikt, hvor der paa Horten forekom 17 Tilfælde, i Tønsberg 7 og i Aasgaardstrand 1, samt 25 i Landdistriktet. Paa Nøtterø begyndte der en Epidemi i Oktober, som fortsatte sig i November, og efter et Ophold i December igjen blussede op over Nytaar. 20 Tilfælde kom under Behandling. Hvorfra Smitten oprindelig skrev sig, vides ikke, men det er sandsynligt, at Børn har gaaet omkring med «Ondt i Halsen», uden at Sygdommens Natur har været forstaaet. En samtidig herskende Kusmaepidemi bidrog ogsaa i enkelte Tilfælde til, at Folk miskjendte Sygdommen. Forresten synes dens Forløb i det Hele at have været mildt. Skolen blev i Epidemiens Begyndelse rengjort, men da nye Tilfælde stadig opstod, maatte den i nogen Tid stænges. Serumbehandling anvendtes i alle Tilfælde undtagen i

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
1	3	2	1	-	-	6	1	4	-	17	1
1	9	13	71	82	48	109	1	67	3	136	3
28	18	15	7	12	3	30	-	66	2	4	-
-	1	3	10	11	2	50	8	7	3	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
-	-	-	-	1	-	4	2	-	-	3	3
1	2	-	-	1	-	9	2	1	1	1	1
4	5	6	5	7	3	41	2	5	1	28	2
-	-	7	-	-	-	2	-	-	-	10	-
5	9	4	13	5	10	34	-	9	-	58	-
19	16	25	15	41	41	204	-	63	-	157	-
17	22	54	69	99	84	341	1	6	-	116	7
156	143	136	254	302	327	2449	27	300	16	845	18
4	2	6	7	20	89	1327	9	177	6	506	5
15	5	16	31	25	32	272	45	60	5	150	44
16	14	6	8	13	15	101	4	43	3	35	2
6	7	10	7	8	13	49	-	27	2	33	2
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
138	249	204	115	83	70	721	12	110	5	436	10
-	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-
411	506	507	613	711	737	5751	114	953	47	2537	100

3 dødelig forløbende. (Lindseth). I Stokke Herred har man, siden Serum begyndte at anvendes ved Behandlingen, været fri for de tidligere hyppige og store Epidemier af denne Sygdom, saaledes at der nu paa 3 Aar ikke er optraadt noget Tilfælde af den. (V. Larsen). Fra Hof Distrikt opføres 1 Angreben fra Holmestrand og 2 fra Svelviken, samt 4 fra Landdistriktet; fra Bygderne i Larvik Distrikt 2 dødelig endende Tilfælde.

Af **Barselseber** opføres 7 Angrebne og 5 Dødsfald.

Rosen var meget sjældnere end tidligere.

Kusma optraadte epidemisk hele Aaret igjennem. 424 Tilfælde opføres som behandlede.

Kighoste var navnlig i sidste Kvartal meget udbredt inden Tønsberg og Larvik Distrikter. Der opgives ialt 463 Tilfælde og 8 Dødsfald. Som vanlig ved den Sygdom, var der en Mængde Tilfælde, som ikke kom under Lægebehandling.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var noget sjældnere end sædvanlig.

Influenza optraadte omtrent med samme Hyppighed som i 1899, og herskede epidemisk i Aarets første Maaneder. Af de ialt opgivne 2 010 Tilfælde forekom 1 354 i Byerne. 20 Dødsfald angives at skyldes denne Sygdom. Fra Stokke, Tønsberg Distrikt, omtales, at Sygdommen bredte sig med Lynets Fart over Bygden og ophørte efter et Par Maaneders Forløb lige saa hurtigt. (V. Larsen).

Lungebetændelse forekom sjældnere end Aaret forud, ialt anmeldtes 482 Tilfælde og 94 Dødsfald mod henholdsvis 750 og 131 i 1899.

Af akut **Diarré** opgives neppe Halvparten saa mange Angrebne som Aaret forud. I Fredriksværn har Sygdommen, siden Anlægget af Stedets Vandværk, vist en paatagelig Nedgang, og den optraadte heller ikke om Sommeren, saavidt vides, blandt de talrige Sommergjester eller deres Børn. (Steenstrup).

Af **Frnt** opgives i det Hele 65 Angrebne. I Stokke, Tønsberg Distrikt, har Sygdommen været stærkt udbredt de sidste Par Aar, da Almuen for den største Del ikke søger Lægehjælp for den, idet Betalingen skræmmer. Der kjøbes derimod paa Apothekene for nogle faa Øre Skabsalve, som anvendes, uden at Opmærksomheden samtidig er henvendt paa Gang- og Sengklæder. Sygdommen er dog i Tilbagegang; i Aarets Løb behandledes 40 Personer. (V. Larsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
			1		2	3
			Tønsberg.		Hof.	Larvik.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	9	-	5	-	1	3
Syfilis, konstitutionel	58	1	36	1	9	13
— hereditær	4	-	3	-	1	-
Gonorré og Uretrit	127	-	73	-	1	53

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 15,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 18,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 16,5 pCt. og 20,3 pCt. og i Bygderne 14,2 pCt. og 18,0 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Larvik Distrikt siges Tuberkulose at være bleven hyppigere. Man har sat sig i Bevægelse for at skaffe Midler til Oprettelse af Pleiehjem. Befolkningen er bleven mere opmærksom paa Smittefaren og forsigtigere i Omgangen med de Syge. Brugte Klæder efter afdøde Tuberkuløse desinficeres, og Værelser, de har beboet, renses. (Hansteen).

Kræft omtales fra Larvik Distrikt som en hyppig Dødsårsag. (Hansteen).

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 55, nemlig 28 i Tønsberg Distrikt, 10 i Hof og 17 i Larvik. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 60.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	564	82	114	450
Tønsberg By	90	15	15	75
Horten —	114	13	27	87
Aasgaardstrand —	11	3	3	8
Bygder	349	51	69	280
Hof	224	34	47	177
Holmestrand By	30	6	8	22
Svelviken —	14	-	-	14
Bygder	180	28	39	141
Larvik	506	79	100	406
Larvik By	143	30	22	121
Sandefjord —	83	13	15	68
Bygder	280	36	63	217
Jarlsberg og Larvik Amt.	1294	195	261	1033
Deraf i Byer	485	80	90	395
— - Bygder	809	115	171	638

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte			Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Tønsberg	1297	26	748	107	16	3	19	3	1
Tønsberg By	249	6	122	11	2	1	6	1	1
Horten —	255	5	125	28	2	-	2	1	-
Aasgaardstrand —	11	-	14	2	1	-	-	-	-
Bygder	782	15	487	66	11	2	11	1	-
Hof	575	17	274	32	2	-	12	3	-
Holmestrand By	84	2	33	5	-	-	2	1	-
Svelviken —	41	1	17	1	-	-	2	-	-
Bygder	450	14	224	26	2	-	8	2	-
Larvik	983	23	563	82	20	2	11	3	-
Larvik By	309	9	166	23	6	-	1	2	-
Sandefjord —	159	-	80	19	4	-	1	-	-
Bygder	515	14	317	40	10	2	9	1	-
Jarlsberg og Larvik Amt	2855	66	1585	221	38	5	42	9	1
Deraf i Byer	1108	23	557	89	15	1	14	5	1
— - Bygder	1747	43	1028	132	23	4	28	4	-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Ex-viscera-tion.	Decapi-tation.	Efter-byrds-operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer.....	33	-	²⁾ 32	2	-	-	-	2	⁴⁾ 1	⁵⁾ 1	-	-	-
Bækkensneverhed.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia.....	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjertesygdom.....	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pandefødsel.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	5	³⁾ 3	3	-	-	-	1	1	-
Fremfald af Navlesnor.....	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastsiddende.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	38	1	36	4	7	4	4	2	1	1	1	1	3
	39		40			8			2				

¹⁾ Dødsårsag: Paralysis cordis (ikke opført paa Dødslisten som Dødsfald paa Barselseng). ²⁾ Deraf en 2den Tvilling; ved en anden Tvillingfødsel forløstes en Tvilling (uopgivet hvilken) ved Tang og en ved Udtrækning; jfr. Anm. 4. ³⁾ Deraf en Gang begge Tvillinger og en Gang 2den Tvilling (om 1ste er intet anført). ⁴⁾ Tvilling (uopgivet hvilken), den anden forløst (lev.) ved Tang; jfr. Anm. 2. ⁵⁾ Udtrækning ved Tang paa Sædet.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** meddeles fra Tønsberg Distrikt, at 20 Jordmødre har bistaaet ved tilsammen 1 120 Fødsler, hvoraf 500 i Byerne og 616 i Landdistriktet (for 4 ingen Opgave). Blandt Leierne var 1 078 Isseleier, 7 Ansigtsleier, 16 Sæde- og 15 Fodleier og 4 Tverleier. 24 Tvillingfødsler forekom. (Lindseth).

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 5 Kvinder. Lægerne har ogsaa opgivet Dødsaaarsagen for 5, der samtlige døde af Barselfeber.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 59.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 270 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,0.

De **hyppigste Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	198	50	148
Lungetuberkulose	195	80	115
Kræft (Cancer og Sarkom).....	107	45	62
Lungebetændelse	94	36	58
Organisk Hjertesygdom.....	70	18	52
Hjerneslag	68	35	33
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	61	19	42
Kronisk Bronkit	52	16	36
Medfødt Svaghed	51	18	33
Tuberkulose udenfor Lungerne	48	15	33

Veirliget. Sommeren var tør, saa der mange Steder herskede Vandmangel. Udbyttet af Landbruget blev dog nogenlunde godt. (Hansteen).

De **hygieniske Forhold** i Stokke, Tønsberg Distrikt, maa i det Store og Hele taget siges at være gode, og der spores en stadig Fremgang til det Bedre. Befolkningen lever ganske godt, skjönt vistnok det i Bygden værende Ysteri mangan Gang bevirker, at det er smaat bevendt med Melk i Huset; de sidste Draaber skal paa Ysteriet, for at skaffe en «stor samlet Skilling», naar Maanedsopgjøret kommer. Det tør dog vistnok siges, at det i denne Retning ogsaa er noget bedre end før, idet det synes mere og mere at gaa Almuen i Blodet, at Melken er den sundeste og bedste Drik; skjönt det vistnok vil rinde meget Vand i Sjøen, førend man faar Kaffen afsat som «Gudedrik». — Bebyggelsen er gjennemgaaende upaaklagelig, idet der i de senere Aar er bygget uforholdsmæssig meget i Bygden og i det Hele flot, kanske for flot i Forhold til Eiendommenes Værdi og Afkastning. — Drukkenskaben er i stadig Tilbagegang, Bygdens Drukkenbolte kan snart tælles paa Fingrene; i Vinterhalvaaret ser man vistnok endnu de unge Sjøgutter komme fra sine Byture i altfor glad Stemning, men deres Antal aftager; og Drikken i Hjemmene er ubetydelig nu, mod hvad den har været for Aar tilbage. (V. Larsen).

Doktor Christensen i Sandefjord anfører bl. A.: I 1900 overgik der Byen en større Ildsvaade, idet 56 Huse nedbrændte Natten til den 16de Marts, desuden brændte Kirken og Middelskolebygningen. Branden opstod i en i Byens Centrum liggende Bicyclefabrik og udbredte sig med utrolig Hurtighed under en stærk Blæst af SV. Heldigvis rammes Forretningsstrøget og den mere bemidlede Del af Befolkningen, saa der efter Branden ikke indtraadte nogen Nød, ligesom heller Ingen kom tilskade. Som det andetsteds pleier at gaa efter en større Ildebrand, optraadte der ogsaa hersteds efterhvert i Aarets Løb 6 mindre saadanne, hvorunder blandt andet Posthuset nedbrændte. Det nedbrændte Strøg er blevet reguleret paa en heldig Maade. Gadernes Bredde, der tidligere paa sine Steder var noksaa snau, blev udvidet til 12½ Meter; 2 af Hovedgaderne endogsaa til resp. 15 og 18 Meter. Kloakerne i de regulerede Dele lagdes 8—9 Fod dybt, saa man i de nye Bygninger kunde indrede tørre og dybe Kjældere. De gjennem Byen gaaende Bække er nu samtlige overdækkede og omdannede til lukkede Kloaker, hvad der i høj Grad har været heldigt i sanitær Henseende. Der er indført Murtvang i den centrale Bydel, og de fleste Huse er allerede gjenopførte. Da Sommeren var tør og varm, kunde flere af de Brandlidte flytte ind i sine nye Leiligheder ved Nytaarstider. Byen er ved Branden og den nye Regulering kommen i betydelig Gjæld, saa Skatterne er steget betydelig og nu udgjør ca. 13 pCt. af Indtægten og 2 pro mille af Formuen, hvortil kommer Statsskatten. Foruden den betydelige Byggevirksomhed i Byen paabegyndte Badeanstalten et større Anlæg paa Hjertnæssletten, hvor der udlagdes 25 Maal Jord til Park og lagdes Grundmuren til større Bygninger, Spisesal, Festsal og Societetslokale. Af Fabriker er der i Byen tilkommet et Ølbryggeri, saa Antallet i det Hele nu udgjør 6. — Ved sidste Folketælling havde Folkemængden kun øget med ca. 600 Individuer i Løbet af 10 Aar og udgjorde 4 800—4 900 Indvaanere. Vore Kystbyer voxer langsomt. En medvirkende Grund dertil, foruden nogen Udvandring til Amerika og Udflytning til Kristiania og det omliggende Landdistrikt, er den Omstændighed, at Skibsfarten har antaget et andet Præg. Istedetfor at Rederne tidligere havde flere mindre Træskuder, er Kapitalen nu nedlagt i større Dampskibe og Jernskibe, der tildels er hjemmehørende udenbys og kræver mindre Besætninger i det Hele taget. — Byens Madforsyning er daarlig. Hertil bidrager, at det er vanskeligt at faa Budeier, saa flere af de større Gaarde heromkring har skilt sig med sine Kvægbesætninger og kun driver Høavl. Fisketilførselen er ogsaa knap, da Opkjøbere andetstedsfra ligger udenfor Fjordmundingen og gjør Indkjøb af Fisk, saa kun en Brøkdel af det Opfiskede kommer Byen tilgode. Fiskemængden i vore Fjorde paastaaes ogsaa at være i Aftagende. Prisen paa Levnetsmidler er saaledes i Løbet af de sidste 10 Aar steget med mindst 50 pCt. Dyrkning af Havevæxter og Grønsager har imidlertid taget et glædeligt Opsving, saa de fleste brugelige Vegetabilier nu kan faaes tilkjøbs. De Fleste i Sandehæred fører Byhusholdning og lever godt; dog er der en Del, som lever hovedsagelig paa Kaffe og Brød, der nydes indtil 4 Gange om Dagen. Ved Siden af Kaffen haves gjerne til Middag stegt Flesk og Poteter. Dyspepsier og kroniske Mavekatarrer forekommer noksaa ofte.

Badeindretninger. I Tønsberg By arbejdedes der for Oprettelsen af et Folkebad, hvortil Midler fremdeles indsamledes. Mangelen paa Vand antages imidlertid at være en ligesaa stor Hindring som Mangelen paa Penge; men ogsaa dette formenes snart at ville blive rettet paa. (Lindseth). Fredriksværns Badeanstalt var besøgt af over 400 Gjester (Steenstrup), og Søgningen til Sandefjord Bad synes aarlig at øges. (Christensen).

Sygehuse. Karl Johansværns Sygehus i Horten tilhører Marinen. I Tønsberg har Amtet og denne By et fælles Sygehus. Holmestrand har et kommu-

nalt Syge- og Fattighus. Paa Kysthospitalet for skrofuløse Børn, der er beliggende ved Fredriksværn, er der ifølge Aarsberetningen for Budgetaaret 1900—1901 i samme Tidsrum behandlet 192 Patienter. Der udskreves 100 Børn, hvoraf 79 pCt. med gunstigt Resultat. Forpleiningsdagens Antal var 29 908 med en Udgift af Kr. 1,54 pr. Dag. I Larvik er der et Epidemilazaret samt 4 Sygestuer paa Fattighuset. I Sandefjord er der 3 Sygeværrelser paa Kommunegaarden.

Apothek. Et nyt Apothek i Sandefjord, «Nordstjernen», blev aabnet den 1ste Januar 1901. Forøvrigt henvises til den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Jarlsberg og Larvik Amt.....	87	5	2380	11
Tønsberg	¹⁾ 27	2	1021	6
Hof	²⁾ 19	2	525	1
Larvik	³⁾ 41	1	834	4

¹⁾ Tønsberg 4, Horten 8, Aasgaardstrand 4, Sem 1, Nøtterø 1, Tjøme 2, Andebu 1, Ramnes 2, Vaale 1, Borre 2, Stokke 1. ²⁾ Hof 4, Sande 5, Lardal 1, Skoger 1, Svelviken 3, Holmestrand 3, Botne 2. ³⁾ Larvik 16, Sandefjord 17, Brunlanes 2, Hedrum 2, Tjølling 3, Sandeherred 1.

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakkematerer.
Amtet		27452,52	126 703	45	8	48	44
1. Solør og Odalen		3 569,27	32 401	11	2	9	9
	Kongsvinger, Kjøb- stad	0,80	1 500	4	1	1	-
	Vinger	492,20	4 598	1	-	1 ¹⁾ 2	2
	Eidskogen	645,52	6 028	1	-	1	2
	Søndre Odalen	513,16	6 343	2	1	1	1
	Nordre —	493,53	4 238	1	-	1	1
	Brandval	587,18	3 795	1	-	1	1
	Grue	836,88	5 899	1	-	2	2
2. Hedemarken		2 627,75	45 586	18	4	14	9
	Hamar, Kjøbstad	1,11	5 969	5	4	3	-
	Vang	314,87	5 681	1	-	1	1
	Furnes	218,33	3 800	-	-	1	1
	Stange	327,38	6 660	3	-	3	2
	Romedal	363,41	4 531	1	-	1	1
	Løiten	349,05	5 023	2	-	1	1
	Nes	175,21	3 412	2	-	1	-
	Ringsaker	878,39	10 510	4	-	3	3
3. Søndre Østerdalen		2 987,01	20 234	6	2	5	6
	Elverum	1 285,22	8 605	3	1	2	2
	Vaaler	674,11	3 701	1	-	1	1
	Aasnes	607,03	4 866	1	1	1	1
	Hof	420,65	3 062	1	-	1	2
4. Tryssil		²⁾	6 699	2	-	5	5
	Tryssil	3 107,27	6 092	2	-	4	4
	Drevsjo Kapeldistrikt af Øvre Rendalen		607	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen Kapel- distrikt af Ytre Ren- dalen			-	-	1	1
		4309,66					
5. Rendalen		²⁾	10 656	4	-	8	7
	Øvre Rendalen (Drevsjo Kapeldistrikt undt.)			-	-	1	1
	Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen Kapeldi- strikt undtaget)		3 211				
	Aamot	1 325,32	3 596	1	-	1	1
	Stor-Elvedalen	1 628,07	3 413	2	-	3	2
	Sollien	459,32	436	1	-	2	2
				-	-	1	1

¹⁾ Deraf bor den ene Jordmoder i Kongsvinger. ²⁾ Fladeindholdet af Tryssil og Rendalen Distrikter er tilsammen 10 829,64 km.²

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
6. Tønset	.....	6351,11	10 370	4	-	7	8
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 342	1	-	2	2
	Tønset	1 126,97	3 155	1	-	3	3
	Tolgen Prestegjeld af Tolgen	2 063,73	3 197	1	-	1	2
	Kvikne Sogn af Kvikne	952,15	676	1	-	1	1

Anm. Inset Annex til Kvikne med 523 Indbyggere hører til Opdal Lægedistrikt; en Del af Tolgen Herred (med 234 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt, — hvilke Distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems Amt.

Sundhedstilstanden var neppe ganske tilfredsstillende, om end bedre end foregaaende Aar. Skarlagensfeber, Kighoste, Kusma og tildels Mæslinger optraadte epidemisk, og Lungebetændelse samt Influenza opviser mange Angrebne. Diarré var derimod ikke paa langt nær saa hyppig som i de fleste foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald udgjorde 9 073 og 353 mod henholdsvis 10 492 og 429 i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 992 eller 15,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (125 700). Aaret forud var den 16,7 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 66 og 67, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er anmeldt et usædvanlig stort Antal Tilfælde, for det hele Amt 59, hvoraf 48 med 6 Dødsfald falder paa en Epidemi i Hamar By. I Solør og Odalen Distrikt forekom kun 2 Tilfælde, begge i Grue. Ogsaa i Hedemarken Distrikt var Sygdommen sjelden udenfor Hamar. I denne By blev i Juni en Melkehandlers Hustru syg, uden at Sygdommens Natur erkjendtes. Først i Begyndelsen af Juli skede Anmeldelse til Sundhedskommissionen, og da havde Sygdommen allerede faaet adskillig Udbredelse; 15 Tilfælde anmeldtes paa én Gang. Da Byens Sygehus var fuldt belagt med Skarlagensfeberpatienter, blev Seminariets Gymnastiklokale i Henhold til Sundhedslovens § 18 forlangt afstaaet og i en Fart indrettet til Sygelokale; her var Plads for 30 Syge, 3 Sygepleiersker og 2 Tjenestepiger, og der kunde med Lethed skaffes Plads til et større Belæg. I Løbet af Juli indlagdes i Lazaretet 43 Syge og i August 4, hvorefter det lukkedes; Rekonvalescenterne og 3 i September Angrebne indlagdes i Byens Sygehus. Til nærmere Undersøgelse af Smittekilde o. s. v. indkaldtes en Bakteriolog fra Kristiania. Det viste sig, at for samtlige Tilfælde paa ét nær kunde Smittekilden føres tilbage til et Melkeudsalg, der var inficeret af den ovennævnte først indsygnede Kone; dennes Sygdom havde været saa let, at hun, indtil Anmeldelsen skede, selv forestod Melkesalget og

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	59	7	58	-	-	1	-	-	3	45	6	2	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	7	4	7	-	-	-	-	6	-	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	1122	47	1121	81	318	190	60	67	151	51	50	20	37	35	61
Mæslinger	139	4	139	24	36	6	11	10	8	18	10	2	2	3	9
Difteri (Croup)	44	8	44	4	5	2	2	4	5	2	7	-	1	4	8
Blodgang	28	8	28	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	4	18
Barsel-feber	29	6	27	5	6	3	1	2	1	2	2	1	-	2	2
Pyæmi, Sæphæmi	15	7	14	1	2	1	2	1	1	1	-	-	1	3	1
Rosen	115	5	115	11	14	13	8	11	9	19	3	7	8	6	6
Røde Hunde	12	-	12	2	-	2	-	-	-	-	-	-	1	3	4
Vandkopper	115	-	115	7	10	17	20	4	1	1	-	1	17	27	10
Kusma	272	1	269	62	71	42	27	20	17	3	2	4	4	8	9
Kighoste	540	9	540	63	75	33	64	82	34	32	40	23	23	35	36
Akute Katarer i Aandedrætsorg.	2848	89	2808	421	435	487	275	259	169	110	75	104	152	142	179
Influenza	1535	15	1535	189	426	515	231	54	21	6	5	8	19	26	35
Lungebetændelse	715	90	715	92	117	119	104	82	51	24	20	20	19	36	31
Pleurit	260	5	260	29	26	32	25	18	18	19	17	19	22	17	18
Gigtfeber	250	2	250	33	28	37	26	20	21	16	18	8	9	20	14
Akut Diarré (Kolerine)	963	44	963	75	53	84	75	57	80	158	102	85	60	72	62
Skjørbug	2	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	9073	353	9023	1099	1630	1584	931	697	590	508	357	304	377	443	503

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønsset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfeber	2	-	51	7	2	-	1	-	3	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	6	4	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	201	5	762	36	110	4	20	2	17	-	12	-
Mæslinger	34	1	16	-	20	-	69	3	-	-	-	-
Difteri (Croup)	14	4	8	1	7	1	9	1	-	-	6	1
Blodgang	22	5	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	7	1	9	2	5	1	7	1	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	3	1	6	3	5	2	-	-	1	1	-	-
Rosen	29	1	53	2	21	2	4	-	2	-	6	-
Røde Hunde	1	-	1	-	10	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	4	-	82	-	16	-	-	-	8	-	5	-
Kusma	25	-	179	1	27	-	-	-	24	-	17	-
Kighoste	12	-	222	5	63	1	127	1	27	-	89	2
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	479	23	1159	33	602	21	170	4	276	4	162	4
Influenza	141	2	759	10	138	1	223	-	136	2	138	-
Lungebetændelse	111	18	274	32	79	12	147	19	24	3	80	6
Pleurit	62	1	83	1	39	-	33	-	27	1	16	2
Gigtfeber	61	-	91	1	33	-	45	-	11	-	9	1
Akut Diarré (Kolerine)	197	9	356	21	213	4	44	2	98	2	55	6
Skjørbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1406	71	4119	161	1397	52	899	33	655	14	596	22

samtidig plejede sin Mand, der senere viste sig at være angreben af Tyfoidefeber. Melkeudsalget blev strax lukket, og de 5 Gaarde i Omegnen, hvorfra det modtog sin Forsyning af Melk, fik Forbud mod at sende den til Byen. Sygdommen ophørte da saagodtsom med én Gang. Ved Efterforskning paa de ovenomtalte 5 Gaarde i Hamars Omegn kunde intet Holdepunkt findes for Smitte herfra. Melk, der leveredes fra disse Gaarde uden at passere Udsalget, viste sig ikke smitteførende. Daglig Desinfektion af Priveter i de smittede Gaarde foretoges, Værelserne rensedes ved Formalindamp, og Sengklæderne desinficeredes i Desinfektionsovnene ved Byens Sygehus. Hvorfra Smitten oprindeligt skrev sig, kunde ikke med Sikkerhed bringes paa det Rene. I den Gaard, hvor Melkeudsalget var, havde der imidlertid tidligere været Garveri og gjentagne Gange før forekommet Tyfoidefeber; i Mai Maaned var der foretaget Gravninger i Gaarden og Oprensning af en Kloakkum. (Lützw). I Tryssil indtraf 1 Tilfælde i Juli ved Smitte paadraget i Hamar. (Harboe).

Af **Cerebrospinalmeningit** angrebes i Løiten (Hedemarken Distrikt) i sidste Halvdel af April og i Begyndelsen af Mai 7¹⁾ Personer, hvilke alle døde. Tilfældene opstod i Nordbygden langs 2 forskellige Bække under Vaarflommen. Paa Grund af den stærke Tørke havde disse Bække i omtrent hele Fjoraaret ligget tørre og derved faaet Bunden stærkt forurenset med forskellige Dekompositionsprodukter. (I den ene Bæk fandtes saaledes om Vaaren Kadaveret af en skadeskudt Elg). Det er vel ikke utænkeligt, at Sygdommen skyldtes Brugen af disse Bækkes Vand som Drikkevand. Efter denne Epidemii iagttoges 2 Tilfælde af den paa Stedet sjeldne Poliomyelitis anterior acuta. (Wefring). Fra Vaaler, Søndre Østerdalen Distrikt, anmeldtes i Oktober et enkelt Tilfælde hos et Pigebarn.

Skarlagensfeber gik epidemisk over næsten hele Amtet; ialt anmeldtes 1 122 Tilfælde med 47 Dødsfald. Af det samlede Antal Angrebne falder 535 paa Amtets Byer, deraf 501 alene paa Hamar. I Solør og Odalen Distrikt fortsatte Epidemien fra 1899 sig i Kongsvinger By; de fleste Tilfælde indlagdes i Lazaret. I Landdistriktet herskede Sygdommen særlig i Grue Herred, navnlig paa Finskogen, hvor den vistnok viste sig i de fleste Hjem. Forløbet var dog mildt, og mange Tilfælde kom ikke til nogen Læges Kundskab. Fra Grue Finskog udbredte Epidemien sig til Brandval Finskog, hvor ogsaa Mange angrebes. I de øvrige Herreder, undtagen i Nordre Odalen, hvorfra intet Tilfælde anmeldtes, var Sygdommen alene indskrænket til enkelte Gaarde. (Aamodt). I Hedemarken Distrikt optraadte den epidemisk særlig i Aarets første Maaneder i Hamar og nærmeste Omegn samt i Løiten; i de øvrige Herreder var der mere spredte Tilfælde. Forløbet var ogsaa her ganske ualmindelig mildt. I Hamar herskede Sygdommen særlig i Februar og Marts og var saa udbredt blandt Folkeskolens Elever, at denne maatte lukkes i 6 Uger. Størstedelen af de Angrebne behandledes i Hjemmet; men enkelte Patienter, der maatte isoleres, blev, da det kommunale Sygehus var fuldt belagt, indlagte i Amtssygehuset. (Lützw). Fra Hamar bragtes Smitte til Nes Herred flere Gange, men Sygdommen fik dog der ingen større Udbredelse før i Aarets sidste Dage. Forløbet var mildt, og det hændte oftere, at ikke alle Børn i samme Stue blev angrebne. (W. Holm). I Løiten overlod Aadals og Hasle Brug en gammel, afsidesliggende Arbejderbolig til Isolationslokale; dette midlertidig oprettede «Sygehus» gjorde god Nytte, da flere i Arbejderboligerne optraadte Tilfælde strax kunde isoleres. Et lignende søgtes oprettet ved Løiten Jernbanestation, men blev rent utilstrækkeligt for Behovet. (Wefring). Fra Søndre Østerdalen Distrikt berettes,

¹⁾ Paa de epidemiske Maanedslister er opført 6 Tilfælde og paa Dødslisterne 4 Dødsfald.

at man maa gaa tilbage til Aaret 1888 for at finde saa mange Angrebne af Skarlagensfeber som i 1900. Sygdommen forekom i alle Distriktets Herreder, men med særdeles godartet Forløb. Blandt Soldaterne paa Terningmoen brød den ud i Juli; 14 angrebne Mandskaber isoleredes dels i Militærlazaretet, dels, efter Leirsamlingens Ophør, i Epidemisygehuset. (K. Nilssen). I Tryssil optraadte Sygdommen fra Aarets Begyndelse og udover Vinteren i Distriktets vestlige Del, indført fra Elverum. (Harboe). I de to øvrige Distrikter, Rendalen og Tønset, forekom forholdsvis faa Tilfælde.

Af **Mæslinger** opføres 139 Tilfælde og 4 Dødsfald, men som vanligt ved den Sygdom, maa de Angrebnes Antal antages at have været langt større. I Solør og Odalen Distrikt var Sygdommen meget udbredt i Søndre og Nordre Odalen; i sidstnævnte Herred var Epidemien meget mild, saa væsentlig kun Eftersygdomme kom til Lægebehandling. Disse var imidlertid ret hyppige i Form af Bronkiter, Bronkopneumonier, Keratiter og langsomt forløbende Konjunktiviter; men ogsaa mange tuberkuløse Affektioner fremkaldtes af Mæslinger som Leilighedsaarsag. Mange af Børnene gennemgik Kighoste umiddelbart efter Mæslingerne, og den latente Tuberkulose havde da end lettere for at komme til Udbrud. (Ansteensen). I Kongsvinger By forekom 7 Tilfælde og fra Vinger Herred anmeldtes kun et Par. Hverken i Hedemarken eller Søndre Østerdalen Distrikter synes Mæslinger at have haft videre Udbredelse. I Aasnes kom om Vaaren under Behandling nogle Patienter, der var smittede ombord paa en Atlanterhavsdamper, og henimod Aarets Udgang begyndte Sygdommen fra Rigsgrændsen at sprede sig frem over Finskogen til Bygden; sin største Hyppighed her fik den dog først i det følgende Aar. Tilfældene havde efter Beskrivelsen et noksaa alvorligt Forløb; «slig har vi aldrig seet Krilla før», sagde de Ældste i Familierne. (Steenberg). Inden Tryssil Distrikt var Sygdommen jævnt udbredt, men med mildt Forløb og oftest ukompliceret. (Harboe). Fra Rendalen og Tønset Distrikter nævnes Sygdommen ikke.

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes 44 Tilfælde og 8 Dødsfald mod henholdsvis 85 og 18 Aaret forud. I Solør og Odalen Distrikt optraadte Sygdommen kun spredt. (Aamodt). I Ringsaker, Hedemarken Distrikt, dukkede der op et enkelt Tilfælde hist og her med lange Mellemlum, men Sygdommen viste sig at være tildels af meget ondartet Natur. Smitteforholdene var dunkle. (K. Løken). I Nes Herred fortsatte en liden Epidemi sig fra Aaret forud i Nordbygden; enkelte Tilfælde viste sig desuden paa et Par andre Gaarde og paa Helgøen. (W. Holm). I Søndre Østerdalen Distrikt behandledes 7 Tilfælde, og i Tryssil 9. I sidstnævnte Distrikt blussede der op en liden, men meget intens Epidemi i November i den nordlige Del af Ljørdalen, hvilken Smitten om Høsten var ført fra den svenske Grændsebygd. (Harboe). Fra Rendalen Distrikt opgives intet Tilfælde og fra Tønset kun 6 med 1 Dødsfald. I Kvikne, hvor der var 3 Angrebne, optraadte Sygdommen paany i samme Hus trods Desinfektionen. (Oxholm).

Af **Blodgang** er opført 22 Tilfælde med 5 Dødsfald inden Solør og Odalen Distrikt og 6 med 3 Dødsfald i Søndre Østerdalen; i sidstnævnte Distrikt optraadte Sygdommen i Elverum hos nogle Familier i Strandbygden og Hernes i Februar Maaned, men ophørte snart uagtet det temmelig alvorlige Forløb. (K. Nilssen).

Af **Barselseber** opgives 29 Angrebne og 6 Døde.

Kusma synes at have været ikke saa lidet udbredt inden de fleste Distrikter.

Kighoste herskede flersteds epidemisk, saaledes inden Hedemarken Distrikt, i Elverum i Søndre Østerdalen, i Tryssil samt i Tønset

Distrikt, udenfor Tolgen Herred. Sygdommen optraadte tildels ganske alvorlig (Tryssil), men som vanligt var der en Mængde ubehandlede Tilfælde.

Akute Katarer i Aandedrætsorganerne var ikke saa hyppige som Aaret forud. Det samme var ogsaa Tilfældet med

Influenza, om denne Sygdom end havde sin vanlige epidemiske Udbredelse i Aarets første Maaneder. Under Epidemien, der kulminerede i Marts, opgives 1 535 Angrebne og 5 Døde (0,3 pCt. Mortalitet). I Tryssil var det især Skogsarbejderne, som angrebes, og ofte laa hele Besætningen i Tømmerkojerne syge.

Lungebetændelse var i det Hele sjeldnere end Aaret forud. I Hedemarken Distrikt optraadte en liden Epidemi paa «Toftes Gave» i Nes Herred, idet der paa én Sovesal angrebes 8 Gutter, hvoraf 6 laa syge paa samme Tid. (W. Holm). I Tryssil havde Sygdommen allerede i de 2 sidste Maaneder af 1899 optraadt særdeles hyppig; over Nytaar fortsatte den sig, som udpræget smitsom væsentlig i Øvrebygden, hvor næsten hvert Hus havde Angrebne. Der blev derfor foranstaltet Isolation og senere Rengjøring i de smittede Huse. Udover Vaaren aftog Sygdommen. Ialt angrebes inden Distriktet 147 Personer, hvoraf 22 døde (paa Listen over Døde er kun opført 19). Det var især unge, kraftige Folk, der faldt som Offre for Sygdommen. (Harboe).

Akut Diarré (Kolerine) var meget sjeldnere end sædvanlig, og som egentlig Epidemi synes denne Sygdom ikke nogetsteds at være optraadt.

For **Skjørbug** behandlede en Kvinde fra Søndre Odalen og en Mand fra Kvikne; Aarsagen var ubekjendt.

Af **Fnat** er ialt anmeldt 51 Tilfælde. I Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, er Sygdommen, som for 10 Aar siden var meget almindelig, betydelig aftaget; i Aarets Løb behandlede kun 11 Personer, fordelte paa 2 Familier. (Ansteensen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
			1	2		3	4	5	6
			Solør og Odalen.	Hede- marken.		Søndre Østerdalen.	Trys- sil.	Ren- dalen.	Tøn- set.
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel ..	22	1	7	7	1	3	-	5	-
— hereditær	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit ...	57	-	9	29	-	11	1	4	3

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 15,4 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede kjendte Dødsfald og 19,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 9,0 pCt. og 15,5 pCt. og for Bygderne 15,9 pCt. og 19,8 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Kommunalæge Ansteensen i Nordre Odalen beklager, at alle Anstrengelser, baade i terapeutisk og hygiensk Retning, giver saa lidt Resultat ligeoverfor Tuberkulosen; Arbeidet med den i de fattige Hjem er

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen.....	392	83	71	321
Kongsvinger By.....	22	2	5	17
Bygder.....	370	81	66	304
Hedemarken.....	654	83	161	493
Hamar By.....	100	9	46	54
Bygder.....	554	74	115	439
Søndre Østerdalen.....	266	48	52	214
Tryssil.....	113	11	33	80
Rendalen.....	103	13	14	89
Tønset.....	149	21	22	127
Hedemarkens Amt.....	1677	259	353	1324
Deraf i Byer.....	122	11	51	71
— Bygder.....	1555	248	302	1253

saa glædeløst og saa virkningsløst som neppe noget andet Arbeide, en Læge bliver sat til at gjøre. I Østvang og Garvik Skolekredse i Mo Annex optræder Sygdommen fremdeles med de største Tal. Det har været saa i flere Aar. Nogen paaviselig Grund til dette Forhold findes ikke; det synes aldeles uforklarligt. En enkelt Familie i Østvang Kredse bringer stadig mindst 1 Patient som Kontingent, men dertil dukker Tilfælde op baade her og der, paa Steder, hvor man mindst skulde ane det. I denne Del af Bygden bor forresten endel Familier, som maa regnes for «belastede» (Sindssygdom, Tuberkulose, Diabetes o. s. v.). Listen over kjendte Dødsfald viser ingen Tiltagen af Tuberkulosen i 1900, men af nye Tilfælde er tilkommet en Mængde. Hovedsagnet er imidlertid omtrent frit for Tuberkulose; det er tidligere under Morbilli nævnt, at denne Epidemi — der næsten har antaget Karakteren af en Pandemi i Nordre Odalen — har bragt paafaldende mange latente Tuberkuloser til at blusse op. Oftest har de manifesteret sig som Lungetuberkuloser, og navnlig blandt Børn under fem Aar, hos hvem man dog sjelden finder en vanlig Lungetuberkulose, har denne Lokalisation været saa hyppig siden August 1900, at det ligger snublende nær at give Mæslingerne Skylden. Kighosteepidemien i de nævnte Skolekredse har dertil ogsaa gjort sit, især da flere Børn har haft Kighoste umiddelbart efter Mæslinger eller endog Mæslinger under Kighostens Forløb. Befolkningens Frygt for Smitte gjennem Tæringssyges Opspyt er udbredt i alle Lag. I saa Henseende eier Tuberkulose-loven her en god Jordbund at arbejde i. De øvrige nødvendige Forsigtighedsregler kjender man lidet til. I Søndre Østerdalen Distrikt udgjorde Dødeligheden af Lungetuberkulose, beregnet pro mille af Befolkningen, 2,7 i 1900, 1,99 i 1899 og 1,93 i 1898. I 1900 døde ogsaa uforholdsmæssig Mange af Hjernetuberkulose, deraf de fleste inden Elverums Herred. Derimod er Dødsfald af Tarmtuberkulose temmelig sjeldne. I 1900 indtraf der saaledes intet saadant Dødsfald i Elverum; Lungetuberkulose udvikler sig der ofte paa Basis af protraherede Pleuriter. (K. Nilssen).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Børn.	Mødre.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	50	¹⁾ 50	¹⁾ 2	-	-	-	-	3	³⁾ 1	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Trangt Orificium uteri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Uefterg. ydre Fødselsdele.	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	2	²⁾ 1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Hydramnion	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 2	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	54	54	2	8	1	5	4	3	1	2	1	2	2	2	8
		56		9		9			3						

¹⁾ Ved 2 Tvillingfødsler forløstes begge Tvillinger ved Tang, samtlige levede undtagen en 1ste Tvilling, der var død før Tangsanlægelsen. ²⁾ Døde 5 Dage efter af Barselseber. ³⁾ Tang paa Sædet. ⁴⁾ Tang paa Sædet hos det ene. ⁵⁾ Tvillinger.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-seng	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Solør og Odalen.....	933	19	527	73	7	1	12	-	-
Kongsvinger By.....	38	1	25	3	-	-	-	-	-
Bygder.....	895	18	502	70	7	1	12	-	-
Hedemarken.....	1449	23	728	95	9	2	5	3	1
Hamar By.....	200	5	109	19	-	1	1	1	-
Bygder.....	1249	18	619	76	9	1	4	2	1
Søndre Østerdalen.....	600	16	320	64	3	2	5	1	1
Tryssil.....	193	8	125	18	-	1	4	1	-
Rendalen.....	302	8	116	14	1	1	5	1	-
Tønsset.....	282	8	162	17	-	-	2	-	-
Gaarde af Tolgen Herred	4	-	4	-	-	-	-	-	-
Inset Sogn af Kvikne..	13	-	10	1	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt.....	3776	82	1992	282	20	7	33	6	2
Deraf i Byer.....	238	6	134	22	-	1	1	1	-
— — Bygder.....	3538	76	1858	260	20	6	32	5	2

Kræft omtales fremdeles som hyppig inden Ringsaker i Hedemarken Distrikt. (K. Løken).

Blegsot og Fordøielssygdomme kommer i Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt, hyppig under Behandling og staar, som oftere nævnt, i Forbindelse med Befolkningens Levemaade og Kosthold. Der spores dog nu nogen større Sands for Brugen af Havre som Næringsmiddel i Form af Velling og Grød. (Ansteensen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Solør og Odalen Distrikt er der tilkommet en ny Sindssygekoloni. I Elverum, Søndre Østerdalen Distrikt, forekommer Nervesygdomme i alle Skikkelser og psykopatiske Tilfælde, der ligger paa Grændsen af sundt og sygt Sjæleliv, paafaldende hyppig i Elverum, medens fuldt udviklede Sindssygdomme optræder temmelig sjelden. I Nabobygden Vaaler forekommer disse sidste derimod hyppig, medens de øvrige Herreder — Aasnes og Hof — i saa Henseende mere indtager en Mellemstilling. (K. Nilssen).

Et Tilfælde af **Selvkastration** omtales fra Nordre Odalen, Solør og Odalen Distrikt. En kraftig, stærk Arbeidskar i 28 Aars Alderen og ugift, der syntes noget «egen», fandt, at «Naturen blev for stærk i ham», som han udtrykte det, og foretog derfor om Morgenen en Vinterdag, medens han var paa Arbeide i Tømmerskogen, i 20 Graders Kulde (R.) Operationen. Testikelen blev skaaret ud, og det 6 à 7 cm. lange Snitsaar i Scrotum syedes igjen med Skomagertraad; derefter begav han sig saa paa Arbeide igjen. Der var betydelig Blødning lige efter, og efter Gjensyningen udpiledes Pungen af Blodet, saa det saa ud, som om Manden havde et stort Hernie, da han om Aftenen lod sig kjøre til Lægen. (Ansteensen).

I Aasnes — Søndre Østerdalen — konstateredes ved Obduktion et Tilfælde af **transpositio viscerum**. For 15 Aar siden var Diagnosen stillet hos det da 7 à 8 Aar gamle Pigebarn, der ogsaa havde en betydelig Hjertefeil. Ved Obduktionen viste det sig, at hendes indre Organer dannede et fuldstændigt Speilbillede af det Normale; Hjertet laa over i høire Brysthalydel med Spidsen tilhøire, Leveren laa tilvenstre, Milten tilhøire, Blindtarmen tilvenstre o. s. v. Hjertet var overordentlig stort og muskuløst, og i det Ydre ingen Forskjel paa de 2 Halydele; det Hele saa ud som en stærk Muskelmasse. Ved Aabningen viste det sig, at det vel nærmest maatte sammenlignes med et Krybdyrhjerter. Der var nemlig 2 fuldt udviklede Forkamre, men kun 1 Hjertekammer, idet Mellemvæggen blot bestod af en tyk, muskuløs, opad konkav Valk ved Hjertespiden. Dette forklarer hendes stadig tilstedeværende blaa Hudfarve og kolde Hud. Uagtet en saadan medfødt Hjertefeil naaede hun dog en Alder af 23 Aar. (Steenberg).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 81 saadanne, deraf i Solør og Odalen Distrikt 27, i Hedemarken 33; i Søndre Østerdalen 12, i Tryssil 2, i Rendalen 5 og i Tønset 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 72.

Døde paa Barselseng. Ifølge Presternes Opgaver døde 7 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har ogsaa opgivet Dødsarsagen for 7: for 6 Barsel-feber, for 1 Blødning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1784 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,8.

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	259	11	248
Alderdomssvaghed	242	9	233
Kræft	129	9	120
Tuberkulose udenfor Lungerne	119	9	110
Lungebetændelse	90	8	82
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	89	8	81
Organisk Hjertesygdom	80	7	73
Hjerneslag	74	5	69
Medfødt Svaghed	73	4	69
Kronisk Bronkit	63	4	59
Skarlagensfeber	47	24	23
Akut Diarré	44	4	40
Hjertelammelse	34	2	32

Veiriget. Vinteren synes at have været streng (lige op til ÷ 50° C. i Tønset), Vaaren var kold og lang, Sommeren i Juni og Juli tør og for det

Meste meget varm; i Tønset og i Solør og Odalen Distrikt indtraf dog enkelte Frostnætter i Sommermaanederne. Høsten var dels tør (Solør og Odalen), dels regnfuld (Hedemarken og Tønset). — Udbyttet af Jordbruget var i Hedemarken Distrikt henimod et Middelsaars. (J. Lund). I Tryssil var Aaret ikke heldigt for Jordens Afkastning, Poteterne frøs tildels, og der blev lidet Hø. Foder maatte derfor i dyre Domme og i store Masser kjøbes til Skogdriftsbrug. (Harboe).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Solør og Odalen Distrikt var som før Tømmerhugst og Skogdrift i det Hele taget en væsentlig Beskjæftigelse for en stor Del af Befolkningen og skaffede god Fortjeneste. Paa Grund heraf synes Jordbruget mange Steder at forsømmes temmelig meget. Boligerne er gjenemgaaende ganske gode, men Renlighedssandsen lader adskillig tilbage at ønske. Drikfældighed er meget udbredt, berusede Personer sees jævnlig paa Gader og Landeveie. Sædeligheden staar temmelig lavt. (Aamodt).

Fra Søndre Odalen beretter Doktor Arnesen: Der har i de sidste Aar været, hvad man kalder gode Tider paa disse Kanter. De usædvanlig store Tømmerdrifter har bragt mange Penge blandt Folk. Dette kan mærkes paa Levemaaden, som er blevet rigeligere og tildels hensigtsmæssigere, om den end fremdeles lader meget tilbage at ønske. Margarin, eller som det med et finere Navn kaldes: Exportsmør, er kommet svært i Brug, selv hos de Bedrestillede. Dette Smør er ganske vist af adskillig Næringsværdi, men det er noksaa vanskeligt at fordele for Mange, og her, hvor gastriske Forstyrrelser hører til Dagens Orden, gjør det vistnok adskillig Skade; thi de fleste er udelukkende henvist hertil. Meierismør falder for dyrt, og det saakaldte Bondesmør er ikke til at opdrive. Hønseavl er i de senere Aar gaaet fremad med stærke Skridt. Medens det før var sjelden at se en ordentlig Hønseflok, kan man nu, næsten hvor man færdes om Sommeren, faa se Italienerne og andre Racedyr, gode Æglæggere, hvad der kommer Befolkningen særdeles tilpas, da man for det Meste spiser sine Æg selv. Har man muligens gjort Fremskridt, hvad hensigtsmæssig Ernæring angaar, saa kan man desværre ikke sige det Samme om Renligheden. Den lader særdeles meget tilbage at ønske, og det er endnu ikke gaaet ind i Folks Bevidsthed, at Sæbe og Vand hører til de daglige Nødvendighedsartikler. Spirituosa misbruges i en uhyggelig Grad, og Adgangen til berusende Drikke er saa let som vel muligt. Natteløberiet florerer, og de uægte Fødsler er meget talrige.

I Hedemarken Distrikt er de hygieniske Forhold i det Hele noksaa gode. Mangelen paa Melk maa imidlertid beklages; denne sendes til Melkekondenseringsfabriken paa Hamar og til Meierierne omkring i Herrederne. Istedet er traadt en overdreven Brug af Kaffe; Boligforholdene forbedres stadig, hvortil Huslaanefondet har bidraget. (J. Lund).

Distriktslæge K. Nilssen i Søndre Østerdalen skriver: Herredet Elverum dannes, topografisk betragtet, af Dalføret, som i en Længde af ca. 40 km. strækker sig langs Glommen, paa begge Sider af denne (Glommendalen), og af Skogdistriktet, der ca. 45 km. langt høier sig mod Nordost — jævnt stigende indtil omtrent 600 Meter over Dalbunden — til Grændsen ved Tryssil. Herredet indtager et Areal af 1 285,25 Km.² og har nu omtrent 8 600 Indbyggere. Befolkningen har imidlertid selv fra gammel Tid inddelt Bygden i 4 Distrikter (Fattigdistrikter), nemlig i Strandbygden og Hæradsbygden (nordlige og sydlige Del af Glommendalen) samt Hernes og Skogbygderne (vestlige og østlige Del af Skogdistriktet); den bymæssig bebyggede Del af Herredet, «Leiret», ligger i Glommendalen paa Grændsen mellem Hæradsbygden og Strandbygden. Overalt i disse Dele af Herredet er Skog- og Tømmerdrift den væsentlige Næringskilde. Jordbruget, der hovedsaglig drives i Glommendalen og Hernes,

indtager forholdsvis en beskedent Stilling, hvorimod Fædriften ikke er saa lidet fremdrevet, idet Jordbrugerne i Glommendalen har betydelige Sæterbrug i Skogdistriktet, hvor der produceres adskilligt af Smør og Gjedost. Husfiden ligger ganske nede; endog de simpleste Trævarer indføres. Fabrikdriften — bestaaende næsten bare i Trælast-Forædling — har først i senere Tid begyndt at tage Opsving, men kun i Leiret og Hæradsbygden; Vandkraften fra flere mægtige Fosse i Glommen benyttes dog blot af et Par Brug. Elverums By — Leiret —, med omtrent 2 000 Indbyggere, skylder ikke nogen enkelt Hovednæringsvei, men flere forskellige Erhvervskilder sin Opkomst og Trivsel; her er, blandt Andet, mange Skoler; saaledes Lærerskole, Middelskole, aarlig Excer- og Skydeskole, hvilke trækker Hundreder af Elever til Stedet, som desuden staaer i livlig Forbindelse med Herredet og de tilstødende Bygder Tryssil, Løiten og Vaaler. Oprindelig er det vistnok Trangen til at centralisere sig paa et gunstigt Sted i Bygden, som har ledet Befolkningen til at vælge Leiret, hvor de naturlige Færdselsveie fra Tryssil, Østerdalen, Solør og Hedemarken støder sammen — en Trang, der i senere Tid endog synes at tiltage. Bygdens mindre Jordbrugere sælger fortvæk sine Eiendomme og indlogerer sig i Leiret, hvor de finder det lettere at leve; at kunne faa bo i Leiret er et af Elverumsogningens høieste Formaal. Saafremt nu Leiret saaledes havde kunnet overveiede befolkes med Bygdens Folk, vilde det været en ren Elverumsby; men stadig har der foregaaet en stærk Indflytning af Fremmede, hvilket just ikke i ethvert Tilfælde har givet Stedet en heldig Tilvæxt. Allerede i længst svundne Tider — dengang det berygtede Grundset Marked havde sin Tumleplads ved Leiret, — begyndte denne Indvandring af altfor mange tvivlsomme Existenser, og den foregaaer fremdeles. At Leiret saaledes kommer til at indtage en Særstilling i Herredet er indlysende, og Udenforstaaende maa derfor ikke bedømme Elverumsogningens Eiendommeligheder efter Leirsingen. — Kommuelæge Steenberg i Aasnes skriver om Forholdene der: De sidste Aars gode Tider med høie Tømmerpriser og grundig Hugst i Skogene har skaffet jævnt Arbeide og storartet Fortjeneste for Tømmerhuggere og Kjørere; en hel Del, som neppe har Foder til en Sau, har da ogsaa kjøbt sig kostbare Heste, paa Kredit selvfølgelig, for at være med i Tømmerkjøringen; om Resultatet har været efter Ønske, anser jeg for noksaa tvivlsomt; jeg tænker, at det vil vise sig, at mange af disse Kjøbere vilde have været glade, om de havde holdt sig til Øxen og ladet Hesten fare. — Mange har vistnok forbedret sine Boliger og Huse, tildels bygget nyt, især efter den store Færdselsaare østover, og faaet det bedre og hyggeligere, men samtidig har der hos den egentlige Arbeider fremvoxt en Hang til Flothed, som det vist vil holde haardt for Mange at opgive nu mod nedgaaende Tider.

I Tryssil synes de hygieniske Forhold at bedre sig; de gode Tider, som i længere Tid nu har været her, har gjort, at Folk har faaet lidt mere Trang til at have det ordentligere og penere hjemme. En stor Del af den arbejdende Ungdom ødelægger sin Fortjeneste saa fort, som de faaer den; de fremmede Arbeidere, hvoraf der her i Bygden har været i hundredevis i de senere Aar, drager gjerne hjem med ikke faa opsparede Penge, men vore egne er ved Opgjøret om Vaaren altfor ofte næsten rene for Fortjeneste; Sparsommeligheds-sands og Tanke paa en betrygget Fremtid er fjerne Begreber. De unge Piger vil ei tjene, enten drager de ud til andre Bygder eller Byer, eller de vil agere Sypiger og «være sine egne»; særlig interesserer de sig for at deltage i al den Hærskare af alle mulige Slags «Fester», som itide og utide afholdes. (Harboe).

I Rendalen Distrikt er de hygieniske Forhold upaaklagelige. Paa Grund af de høie Tømmerpriser har den økonomiske Stilling i Distriktet været god. (Wille).

Sygehuse. I Kongsvinger findes der et lidet Sygehus, der benyttes i Tilfælde af Epidemier. Paa Gjøsegaarden i Vinger er der en privat Kuranstalt for Tuberkulose. Belægget var omkring 15 Syge. Amtets Sygehus ligger i Stange; i Hamar og Ringsaker findes kommunale Sygehuse, i Furnes og Romedal private Sygehjem. I Nes er der en privat Anstalt for Behandling og Pleie af Alkoholister og Morfinister. I Elverum har man et kommunalt Sygehus, hvor der i 812 Forpleiningsdage behandledes 25 Skarlagensfeberpatienter. Sygepleien udførtes her af en af de 4 Sygepleiersker, der lønnes af «Foreningen for privat Fattig- og Sygepleie». Denne erholder et aarligt Bidrag af Kr. 500 af «Elverums Øl- og Vinsamlag», forat en af Sygepleierskerne altid skal staa til Raadighed for Sygehuset. (K. Nilssen).

Syge- og Fattigpleie. I Kongsvinger er ansat en Menighedsdiakonisse, der væsentlig har overtaget Tilsynet med fattige Syge. I Vinger er der en større Fattiggaard, hvor især gamle og sygelige Personer indlægges. Foreningen for privat Fattig- og Sygepleie i Elverum har, som ovenfor nævnt, 4 Sygepleiersker i sin Tjeneste. Trangen til Sygepleie er der meget stor, saa det er vanskeligt at tilfredstille alle Krav. I Tryssil kommer mange fattige Syge ikke til Behandling; Afstandene er store, Sandsen ringe, og saa skal det være Skam at henvende sig til Fattigvæsenet. (Harboe). I Rendalen Distrikt er der i Øvre Rendalen ansat en Menighedsdiakonisse, der virker meget godt til en forbedret Sygepleie. Fra Ytre Rendalen Herred er en Kvinde sendt til Uddannelse ved Diakonisseanstalten i Kristiania. (Wille). I Tønset Herred har man en Sygepleierske, og i Lille-Elvedalen arbeides der paa at skaffe Midler til ogsaa der at erholde en saadan. (Oxholm).

Badeindretninger. I Kongsvinger er der et tidsmæssig indrettet Badehus, ligesaa er der en Badeanstalt for Kar- og Dampbad i Hamar. Ved Tønset Jernbanestation er der et Badehus, hvor varme Karbad og Styrt kan erholdes 1 à 2 Gange i Ugen.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Hedemarkens Amt	46	3181	9
Solør og Odalen	¹⁾ 14	830	3
Hedemarken	²⁾ 17	1120	2
Søndre Østerdalen	³⁾ 3	512	3
Tryssil	-	250	-
Rendalen	⁴⁾ 5	252	-
Tønset	⁵⁾ 7	217	1

¹⁾ Kongsvinger 4, Vinger 1, Brandval 1, Eidskogen 2, Nordre Odalen 1, Søndre Odalen 2, Grue 3. ²⁾ Hamar 11, Vang 3, Ringsaker 3. ³⁾ Elverum 1, Aasnes 1, Hof 1. ⁴⁾ Øvre Rendalen 1, Ytre Rendalen 1, Aamot 1, Storelvedalen 2. ⁵⁾ Tønset 2, Tolgen 1, Lille Elvedalen 2, Kvikne 2.

VII. Kristians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaktanter.
Amtet		25342,32	116 280	42	5	46	37
1. Hadeland og Land		2 932,19	26 885	10	1	14	7
	Jevnaker	165,86	3 908	1	-	3	1
	Lunner	278,23	3 370	1	-	3	1
	Gran	351,33	4 110	2	-	1	1
	Brandbu	470,60	5 026	2	1	2	1
	Søndre Land	781,35	5 774	2	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 697	2	-	2	2
2. Søndre Valdres		2 488,38	9 924	5	1	5	5
	Søndre Aurdal	1 128,86	3 825	1	-	2	2
	Nordre —	919,72	4 323	2	1	2	2
	Etnedalen	439,80	1 776	2	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	6 937	3	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 217	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 627	2	-	1	1
	Vang	1 606,45	2 093	-	-	2	2
4. Toten		1 486,52	28 055	10	1	7	7
	Gjøvik, Kjøbstad	0,94	3 249	4	1	1	-
	Østre Toten	399,54	7 940	3	-	2	2
	Vestre —	411,69	7 582	2	-	2	2
	Vardal	268,16	4 458	-	-	-	¹⁾ 1
	Biri	406,19	4 826	1	-	2	2
5. Faaberg		2 359,51	16 733	7	2	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	2,25	3 179	4	2	1	-
	Faaberg	478,27	5 336	1	-	1	1
	Øier	689,22	3 202	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 695	1	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 321	-	-	1	1
6. Ringebu		3 166,69	11 896	4	-	3	3
	Ringebu	1 256,27	4 485	2	-	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 016	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 395	1	-	1	1
7. Lom		5 801,15	9 230	2	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 645	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 255	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel Annex)	1 698,10	4 330	1	-	2	2
8. Lesje		4 164,56	6 620	1	-	4	3
	Lesje	2 244,90	2 560	-	-	2	1
	Dovre	1 475,21	2 126	1	-	1	1
	Sel Annex af Vaage ..	444,45	1 934	-	-	1	1

¹⁾ Bopæl: Gjøvik.

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været ganske tilfredsstillende, særlig i Aarets 3 sidste Kvartaler. Influenza, Kighoste og Kusma optraadte almindelig, men de fleste andre epidemiske Sygdomme var forholdsvis sjældne. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 6 323, blandt hvilke kjendes 253 Dødsfald (4,0 pCt.); i 1899 var de tilsvarende Tal 6 841 og 318 (4,6 pCt.)

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 556 eller 13,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (116 000). Aaret forud var Dødeligheden 17,2 pro mille.

Til Oplysning om Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 80 og 81, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 31 Tilfælde, hvoraf 4 endte dødelig; se forøvrigt nedenfor under Lom. I Hadeland og Land Distrikt indtraf 2 Tilfælde i ét Hus i Gran, sandsynligvis opstaaet ved Smitte fra omstreifende Personer, som havde logeret der. I Fluberg i Søndre Land forekom i ét Hus 5 Tilfælde; Husfaderen, en Slagter, var død under Diagnosen Lungebetændelse, men ifølge senere indhentede Oplysninger er der al Grund til at tro, at Sygdommen havde været Tyfoidfieber; iethvertfald indsygnede efterhaanden, kort efter Begravelsen, Konen og 4 Børn, og kun det yngste, et Spædbarn, gik fri. I Nordre Land indtraf 1 Tilfælde hos en Maler i Nordsinnen og 3 Tilfælde paa Stor-Aurland i Østsinnen; paa det sidstnævnte Sted havde man i Husholdningen benyttet Vand fra en Bæk, der løber lige under Gjødselhaugen paa en strax ovenfor liggende Gaard. I Lunner forekom 1 Tilfælde. (Kolbjørnsen). Fra Toten anmeldtes i Slutningen af Aaret 2 Tilfælde, det ene i Biri, det andet i Østre Toten. I Faaberg Distrikt angrebes 5 Personer paa Lillehammer og 3 paa Gaarden Storberge i Byens Omegn; paa sidstnævnte Sted havde der ogsaa for 4 Aar siden forekommet nogle Tilfælde af Tyfoidfieber. Det første Tilfælde i Byen indtraf i April hos en Kone, der indsygnede just, som hun var flyttet ud af et forrige Aar inficeret Hus; hun smittede paa Lazaretet 3 Pleiersker, nemlig en Vaagekone, en Frelsesarmépige og en Diakonisse; den sidste døde. En Maaned senere optraadte et isoleret Tilfælde ude i Byen; alle disse samt en Syg fra Storberge behandlede paa Lazaret. Paa Storberge viste det sig, som saa ofte ellers, meget vanskeligt at faa Bugt med Smitten; uagtet Gaardspladsen blev rengjort, Privetet flyttet, gamle Sengklæder opbrændt, nye desinficeret, Rummene vasket og udluftet samt Gulv og Sengested malet, kom der dog det ene nye Tilfælde efter det andet. Melkeleveringen fra denne Gaard til Meieriet var indstillet, saalænge Sygdommen stod paa. (Torp). Fra Ringeby Distrikt er anmeldt 6 Tilfælde; 4 af dem indtraf i Løbet af Sommeren i Nordre Fron, hvor en Kvinde fra Pladsen Brostuen indsygnede efter at være bleven smittet under et Besøg paa Lillehammer. I Slutningen af Aaret forekom Sygdommen paa en afsidesliggende Fjeldgaard i Ringeby; Konen i Huset og en Søn skal have paadraget sig den under et Ophold i Kristiania og ved Hjemkomsten smittet et Par Andre inden Familien; Lægen fandt ved sin Undersøgelse paa Stedet de 2 Førstnævnte allerede friske og 2 Andre i saa langt fremskreden Rekonvalescens, at Diagnosen alene kunde støttes til Beretningerne. (J. Holst). I Lom døde i Begyndelsen af Aaret 2 af 4 fra forrige Aar overliggende Syge. I November indtraf 3 Tilfælde paa Skrinde i Skaiaaker, idet en Budeie, der var kommen syg hjem fra Sæteren i Føndalen ved Skaarvangen i Vaage, smittede 2 andre Piger paa Gaarden; den ene af disse døde. Om den i Slutningen af 1899 forekommende Epidemi i Lom oplyser Distriktslægen, at han ifølge senere indhentede Oplysninger nu finder det mest sandsynligt, at

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	31	6	31	3	-	-	1	1	3	-	7	4	2	7	3
Cerebrospinalmeningit	8	2	8	1	-	1	2	1	1	-	-	1	-	1	-
Skarlagensfeber	66	1	65	8	12	2	1	2	4	2	5	3	-	14	12
Mæslinger	87	1	87	5	8	9	5	19	4	21	8	4	2	2	-
Difteri (Croup)	29	5	29	3	2	3	-	1	5	3	2	4	5	1	-
Blodgang	4	-	4	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	16	5	16	3	3	-	-	5	1	-	-	1	1	1	1
Pyæmi, Sæphæmi	50	9	48	4	7	-	2	5	2	6	4	9	3	5	1
Rosen	142	3	142	16	14	14	15	12	12	11	5	7	12	18	6
Røde Hunde	13	-	13	3	4	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	69	-	69	14	16	22	4	1	6	-	1	-	-	5	-
Kusma	171	-	171	8	25	31	28	23	6	5	5	-	3	12	25
Kighoste	292	22	291	-	-	3	4	22	25	5	1	29	61	91	50
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2104	78	2042	264	395	294	203	217	96	80	57	76	118	132	110
Influenza	1288	17	1288	142	444	431	130	54	11	2	9	15	6	18	26
Lungebetændelse	530	68	519	48	89	91	53	56	37	22	14	16	26	39	28
Pleurit	192	3	192	15	19	29	21	18	15	12	15	5	13	17	13
Gigtfeber	208	4	207	25	21	20	25	13	15	10	8	11	18	17	24
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	1018	29	1017	41	40	44	45	75	136	205	158	113	44	64	52
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	6323	253	6244	605	1099	998	543	525	382	384	299	298	314	445	352

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	12	2	-	-	-	-	2	-	8	1	6	-	3	¹⁾ 3	-	-
Cerebrospinalmeningit	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	2
Skarlagensfeber	26	-	2	-	-	-	11	-	11	-	15	1	-	-	1	-
Mæslinger	6	-	2	-	-	-	19	-	17	-	37	1	3	-	3	-
Difteri (Croup)	5	2	5	1	1	-	13	2	-	-	3	-	1	-	1	-
Blodgang	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	6	1	1	-	3	2	2	-	2	2	1	-	-	-	1	-
Pyæmi, Sæphæmi	13	2	2	2	1	1	32	2	-	-	2	2	-	-	-	-
Rosen	61	-	8	2	13	-	32	-	17	1	3	-	8	-	-	-
Røde Hunde	7	-	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	40	-	-	-	-	-	17	-	12	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	64	-	4	-	-	-	57	-	32	-	3	-	9	-	2	-
Kighoste	68	-	11	5	-	-	30	2	140	1	-	-	43	14	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	958	27	68	3	99	10	441	20	347	3	97	5	68	6	26	4
Influenza	516	6	71	1	25	1	498	5	134	3	21	-	-	-	23	1
Lungebetændelse	182	27	27	4	52	-	172	19	50	12	15	1	13	2	19	3
Pleurit	60	1	29	-	11	2	43	-	36	-	6	-	6	-	1	-
Gigtfeber	76	-	21	-	10	2	61	1	25	-	7	-	6	1	2	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	476	10	53	-	4	-	237	12	166	6	62	-	19	1	1	-
Skjærbug	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2581	78	307	18	219	18	1670	63	1005	29	278	10	180	27	83	10

¹⁾ Se Texten.

ogsaa den var foranlediget ved Smitte fra Skaarvangen; jfr. forrige Medicinalberetning. (Brunes).

Af **Cerebrospinalmeningit** er ialt anmeldt 8 Tilfælde. Af disse indtraf i Sel (Lesje Distrikt) 3 Tilfælde, hvoraf det ene inden en fattig Familie med en talrig Børneflokk i Nærheden af Gaarden Sjelle; af de 2 andre, der begge endte dødelig, forekom det ene paa Gaarden Øvrebø og det andet i Nærheden. (Øvergaard).

Af **Skarlagensfeber**, der i det Hele var i Tilbagegang, var de i Hadeland og Land forekommende Tilfælde dels en Fortsættelse af forrige Aars Epidemi, dels skyldtes de Smitteimport ved Landliggere fra Kristiania. I Nordre Aurdal (Søndre Valdres) indtraf et isoleret Tilfælde i Juni hos en voxen Pige, der sandsynlig var bleven smittet af Folk fra Hadeland, som havde været indom paa Gaarden. Et andet Tilfælde iagttoges i November i Etnedalen, hvor Sygdommen i en ganske let Form vistnok havde forekommet siden forrige Aar. (B. Lange). I Gausdalsbygderne og tildels i Øier (Faaberg Distrikt) blev Udslættet ikke sjelden overseet, og der søgtes først Lægehjælp for Ødeme eller en trægt forløbende Angina. (Torp). I Ringebu optraadte i Juni 3 Tilfælde paa Løsna Jernbanestation og i Juli 1 paa Sommerpensionatet Furuheimen i Nordre Fron. I November dukkede Sygdommen op i et Omstreiferherberge i Søndre Fron og udbredte sig derfra til 3 Familier; den ene af disse, der boede fjernt fra de øvrige, fik Smitten gennem en ældre Kvinde, der selv forblev frisk. Uagtet Sygdommen ikke var af nogen mild Karakter, angrebes kun 1 à 2 Børn i de store Børneflokke, der levede under de misligste hygieniske Forhold. (J. Holst). I Lesje indtraf et isoleret Tilfælde hos en ung Dame efter nogle Dages Ophold paa Sæteren Høvringen, hvor der i de senere Aar har pleiet at opholde sig ca. 50 Sommergjæster. (Øvergaard).

Af **Mæslinger**, der i de foregaaende Aar optraadte epidemisk inden Amtet, er de fleste Tilfælde anmeldte fra Toten, Faaberg og Ringebu Distrikter; Sygdommen skal imidlertid ogsaa have haft ikke ringe Udbredelse i Søndre Valdres samt paa Lesjeskogen, delvis som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi.

Af **Difteri** anmeldtes ialt kun 29 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige. I Hadeland og Land angrebes 4 Personer i Lunner og 1 i Gran; 2 døde. I Søndre Valdres indtraf 5 Tilfælde i et Hus, hvor Børnene i 1898 havde haft Skarlagensfeber. Da Lægen tilkaldtes, var et 2 Aar gammelt Barn døende; en ældre Søster paa 13 Aar, der snøvlede adskillig, havde et Par Uger forud haft Ondt i Halsen; paa de øvrige 3 Sødskende foretoges preventive Seruminjektioner, men efterhaanden indsygnede de alle med karakteristisk Belæg, om end i meget let Grad. (B. Lange). Fra Toten anmeldtes 13 spredte Tilfælde, hvoraf 4 paa Gjøvik. I Søndre Fron (Ringebu Distrikt) optraadte uden paaviselig Smittekilde i Juli 3 Tilfælde, hvoraf 2 paa en afsidesliggende Gaard. I Lom forekom kun 1 Tilfælde, i Lesje ligesaa paa Brækken i et Hus, hvor der tidligere har forekommet Difteri.

Af **Barselfeber** anmeldtes ialt 16 Tilfælde, hvoraf 5 endte dødelig. Fra Søndre Valdres berettes det i Anledning af denne Sygdom, at det der ikke skal være ualmindelig, at den Fødende undersøger sig selv og saaledes kontrollerer Fødselens Fremgang. (B. Lange).

Røde Hunde forekom epidemisk i Søndre Valdres i Begyndelsen af Aaret; Sygdommens Gang kunde følges fra Syd til Nord opigennem Dalen. (B. Lange).

Kusma var i Aarets første Halvdel stærkt udbredt i Søndre og Nordre Land. Orkit var en ganske hyppig forekommende Komplikation, især

blandt Skogsarbeidere; Hovedpine med Delirier iagttoges ofte hos Kvinder; i et Tilfælde optraadte Spinalmeningit med Pareser. (Kolbjørnsen). Ogsaa i Vaage havde Sygdommen stor Udbredelse og var ligeledes her hyppig kompliceret med Orkit. (Øvergaard).

Af **Kighoste** anmeldtes ialt 292 Tilfælde, hvoraf 22 (7,5 pCt.) endte dødelig. Den havde en betydelig Udbredelse i Hadeland og Land, Søndre Valdres, Faaberg og Lom. I sidstnævnte Distrikt var Epidemien noksaa ondartet og voldte adskillig Dødelighed blandt Børn.

Influenza optraadte med de fleste Tilfælde i Februar og Marts. Denne Sygdom, der er blevet et stadig tilbagevendende Onde og sammen med de almindelige akute Katarrer i Aandedrætsorganerne for en væsentlig Del betinger den større Sygelighed i Aarets 4 à 5 første Maaneder, er nu saa vel kjendt af Publikum, at forholdsvis Faa søger Raad for den ialfald i dens lettere Former. (Kolbjørnsen, Marcussen og Guldberg).

Af **Koldfeber** iagttoges i Toten et Tilfælde hos en forhenværende Sjømand.

Af **akut Diarré** er anmeldt 1 018 Tilfælde, hvoraf 29 endte dødelig. Som vanlig forekom Sygdommen hyppigst i Sommermaanederne, fornæmmelig i Juli. I Søndre Valdres var den særdeles hyppig saavel hos Voxne som hos Børn, sandsynlig foranlediget ved daarligt Vand. Paa Grund af den stærke Tørke om Sommeren blev der nemlig en meget følbar Vandmangel, saa det ofte var sørgeligt at se, hvad Slags Vand man maatte nøie sig med baade til Mennesker og Dyr. (B. Lange).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	3	4	5	6	7
			Hadeland og Land.	Nordre Valdres.	Toten.	Faaberg.	Ringebu.	Lom.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	1	-	1	-	-	-
Syflis, konstitutionel . .	10	1	2	1	-	7	1	-
Gonorré, Uretrit	28	-	1	1	20	4	-	2

Af **Fnat** er ialt kun anmeldt 10 Tilfælde. — I Søndre Aurdal (Søndre Valdres) havde denne Sygdom for et Par Aar siden faaet stor Udbredelse; saaledes var i et Par Skolekredse indtil Tredieparten af Børnene angrebne; men ved en kraftig Optræden i Skolen og af Frygt for at blive stillet i Gabestokken fandt Forældrene det raadeligst at sørge for at faa Sygdommen udryddet, og i de sidste 1½ Aar har den nu været aldeles borte. (Evsen).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 13,0 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 16,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 18,8 pCt. og 25,8 pCt. og for Bygderne 12,6 pCt. og 15,6 pCt. Forøvrigt henvises til omstaaende Tabel. — Fra Nordre Valdres anføres, at Tuberkulose har forekommet hyppigere der end før. (Stengel).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land	303	32	78	225
Søndre Valdres	86	10	18	68
Nordre —	106	17	18	88
Toten	291	40	63	228
Gjøvik By	37	7	15	22
Bygder	254	33	48	206
Faaberg	192	29	29	163
Lillehammer By	48	9	8	40
Bygder	144	20	21	123
Ringebu	101	10	10	91
Lom	127	15	27	100
Lesje	49	10	10	39
Kristians Amt	1255	163	253	1002
Deraf i Byer	85	16	23	62
— Bygder	1170	147	230	940

Af **sjeldne Tilfælde** omtaler Distriktslæge Brunæs i Lom følgende: En 1½ Aar gammel Pige havde paa Halsen 2 smaa Huller som Rester fra Føtallivet. — I en anden Familie, hvor Faderen havde medfødt svagt Syn, frembød enkelte af Børnene en central, hvid Flæk paa Hornhinden og rimeligvis ogsaa paa Lindsen, som Rester af den Streng, som i Føtallivet gaar fra Cornea bagover. Den hvide Flæk var hos enkelte større, hos andre mindre. Nogle af Børnene havde normale Øine og normalt Syn. (Brunæs).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. — I Faaberg aabnedes 19de November den til Amtssygehuset i Lillehammer knyttede nye Afdeling for Sindssyge; se «Tidsskrift for den norske Lægeforening» 1901, Side 527.

Af Læger udførtes ialt 96 **obstetriciske Operationer**, deraf i Hadeland og Land 34, Søndre Valdres 7, Nordre Valdres 4, Toten 14, Faaberg 14, Ringebu 16, Lom 5 og Lesje 2. I sidstnævnte Distrikt døde 1 Kvinde uforløst. Hun havde tidligere født 6 Børn. Veerne havde været over 1½ Døgn, og Vandet var afgaaet nogle Timer efter Veernes Begyndelse; Hovedet stod i Hulheden med Ansigtet tilvenstre; efter gjentagne Forsøg paa at forløse med Tang indtraadte en stærkere Blødning fra en Ruptur i Labium majus; i Narkose gjordes derpaa et mislykket Forsøg paa at vende, hvorunder Konen døde. (Guldberg).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 86.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 882 Fødte, og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 45,3.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.					Vending.					Udtrækning ved Bækken- endeleie.		Partus præ- maturus artificialis.		Perfo- ration.	Exvis- ceration.	Efter- byrds- opera- tion.		
	Mødre.		Børn.			Mødre.		Børn.			Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Moder.	Mødre.		
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	
	Utilstrækkelige eller smerte- fulde Veer	55	-	50	4	1	-	-	-	-	-	3	³⁾ 3	-	-	1	-	-	-
Bækkensneverhed	10	-	8	2	-	2	-	-	2	-	-	-	1	⁴⁾ 1	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning .	1	¹⁾ 1	1	1	-	3	²⁾ 1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uefftergivelige Fødselsdele . . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pandeleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtsleie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	-	9	-	6	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Hydrokefalos	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	⁵⁾ 1	
Tilsammen	71	1	63	8	1	14	1	8	6	1	3	3	1	1	2	1	1	1	
	72		72			15		15										2	

¹⁾ Dødsårsag: Blødning. ²⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ³⁾ Udtrækningen skede ved Tang i 1 Tilfælde. ⁴⁾ Forløst ved Vending. ⁵⁾ Dødsårsag: Hjertelammelse, ikke opført paa Dødslisten.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte	ialt	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Hadeland og Land.....	837	15	332	43	6	3	5	1	-
Søndre Valdres.....	276	5	155	21	3	2	1	-	-
Nordre —.....	195	6	125	16	3	2	-	-	-
Toten.....	928	28	338	50	5	-	3	-	1
Gjøvik By.....	125	6	39	12	1	-	-	-	-
Bygder.....	803	22	299	38	4	-	3	-	1
Faaberg.....	460	11	209	22	2	-	3	3	1
Lillehammer By.....	93	1	50	11	2	-	2	1	-
Bygder.....	367	10	159	11	-	-	1	2	1
Ringebu.....	324	13	139	12	1	-	3	1	-
Lom.....	246	7	151	20	3	-	2	1	-
Lesje.....	172	3	107	12	-	1	1	1	-
Kristians Amt.....	3438	88	1556	196	23	8	18	7	2
Deraf i Byer.....	218	7	89	23	3	-	2	1	-
— - Bygder.....	3220	81	1467	173	20	8	16	6	2

Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng, efter Lægernes 9. Som Dødsårsag opgives for 5 Barselseber, 1 Blødning, 1 Abort, 1 Svangerskab udenfor Livmoderen, 1 besværlig Fødsel (død uforløst; se ovenfor).

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed.....	211	7	204
Lungetuberkulose.....	163	16	147
Kræft (Cancer og Sarkom).....	109	7	102
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne....	78	9	69
Organisk Hjertesygdom.....	76	4	72
Lungebetændelse.....	68	6	62
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne (samt 2 med uopgivet Sæde).....	67	5	62
Hjerneslag.....	65	3	62
Kronisk Bronkit etc.....	42	1	41
Nyresygdom.....	40	5	35

Veirliget. Vinteren var en af de haardeste, man har havt paa mange Aar. Snemængden var liden, hvorfor der var faa Sneskred. Vaaren kom sent, var kold og med ringe Nedbør. Først 17de Mai gik Isen op paa Strandefjorden i Valdres og 25de Mai paa Vaagevandet, over 2 Uger senere end vanlig. Maaltrøst, Stør og Linerle saaes ikke i Valdres før i Midten af April. Naar undtages de 3 første Uger af Juni var ogsaa Sommeren og Høsten kjølig. 8de Juli havde man endog i Aurdal i Valdres Snestorm med flere Graders Kulde. (B. Lange). Udbyttet af Jordbruget betegnes fra de fleste Distrikter som under et Middelsaars, af Sætrene derimod som over et saadant. Angaaende meteorologiske Forhold i Nordre Valdres Distrikt giver Tabellen paa omstaaende Side Oplysning; den er udarbejdet af forh. Distriktslæge Printz efter Iagttagelser paa Gaarden Granheim i Vestre Slidre, 307 m. over Havet.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Søndre Valdres skrives: Det vilde være en meget prisværdig Gjerning ved Oprettelse af Husholdningsskoler i enhver Bygd, at faa bibragt den konfirmerede Ungdom noget Kjendskab til fornøftigt Madstel; som Forholdene nu er, sløses der bort store Summer om Aaret paa Grund af Uforstand og Uvidenhed, ikke at tale om hvad der tabes ved Skaar i Helbred og Velvære. Kardialgi og Anæmi vedbliver saaledes at være de hyppigst forekommende Lidelser. Hertil bidrager visselig hos Mange ogsaa Tændernes daarlige Tilstand; Størsteparten af Ungdommen har nemlig ifølge Tandlægens Beretning som Følge af mangelfuld Mundpleie sygt Tandkjød, daarlig Aande og i Tandsten indgroede Tænder. Ogsaa de spæde Børn maa ofte lide for, hvad der syndes i Retning af deres Ernæring; strax et Barn er født, skal det nemlig som Regel have noget tillivs, Sukkervand, Melkeblende, ja endog Rømmegrød; at der da let udvikler sig en Mave-Tarmkatarr med jævnlig Uro og Skrig, hvorved Ernæringen for længere Tid faar et Knæk, er indlysende. — Blandt Jenterne ansees nu grovere Arbejde, f. Ex. at være Budeie, for altfor simpelt; alle, som kan, søger Tjeneste ved Sanatorier, hvorfra de som Regel vender udslidte tilbage. Kommer saa hertil den store Misbrug af Kaffe, der tildels nydes paa fastende Hjerter uden Mad til, er det ikke at undres over, at Neurasteni bliver mere og mere almindelig. Drikfældighed og Usædelighed er i Tiltagende i Aurdalsbygden; i Distriktet forøvrigt er den Slags mere indskrænket til enkelte Anledninger, saasom Bazarer eller Auktioner, som altid pleier at ende med Dans. (B. Lange og Evjen).

I Nordre Valdres er Renligheden i enkelte Trakter noksaa god, medens den i andre lader særdeles meget tilbage at ønske, især jo længere nordover, man kommer. Der kan man f. Ex. se Gulve, som man har vanskelig for at tænke sig, nogensinde bliver skuret, medens Renligheden med Hensyn til Personer indskrænker sig til nu og da at vaske Ansigtet. Hvad Madlavningen angaar, saa staar denne vel paa nogenlunde samme Standpunkt som for flere Menneskealdre tilbage; al Kjød- og Fiskemad nydes stærkt saltet; uagtet her er fuldt op af Vildt, nydes intet heraf paa Grund af traditionel Aversion derimod; end ikke Høns spises; Kaffe misbruges som overalt ellers. Husene paa de større Gaarde er i Almindelighed store 2-Etages Bygninger, medens de paa de mindre Gaarde i Regelen kun har 2 Rum; hvor mange Værelser der end findes paa en Gaard, stuver man sig dog sammen i ét Rum; mange Steder er et saadant ikke alene Soveværelse for flere Personer, men Snedker- eller Skomagerværksted, Stabur og Kjøkken etc.; Kogeoovn findes nu overalt; Peisen er tilspigret og ikke faa Steder desværre ogsaa Vinduerne; Luften inden Døre er derfor gennemgaaende slet og bliver end værre ved Stanken fra Komposten, som findes udenfor Indgangen til Hvermands Hjem. Der er jævn Velstand, faa Fattige og ingen Rige; der kommer ikke faa Penge ind ved Fiskeri af Ørret, der dels sælges

Meteorologiske Observationer i Vestre Slidre.

(Meddelt af Distriktslæge Printz).

Maaned.	Temperatur C°.			Antal Dage med						Nedbør høide mm.
	Middel.	Maximum.	Minimum.	klart.	over- skyet.	Regn.	Sne.	Ned- bør.	Frost.	
Januar	— 12,2	2,0	— 28,2	1	16	0	17	17	31	28,8
Februar	— 18,7	— 2,0	— 33,7	7	11	0	11	11	28	25,0
Marts	— 5,9	5,9	— 19,2	5	7	0	11	11	30	15,6
April	— 0,1	11,3	— 18,9	4	12	0	14	14	26	43,3
Mai	5,6	17,0	— 10,2	0	9	4	3	7	14	26,0
Juni	14,8	27,6	5,0	5	7	13	0	13	0	39,0
Juli	13,5	25,2	0,0	4	10	17	0	17	1	76,8
August	11,9	23,4	0,0	8	14	15	0	15	1	85,0
September	7,4	16,8	— 5,2	3	13	8	2	10	8	44,6
Oktober	1,3	11,6	— 6,8	5	12	7	7	14	21	67,7
November	— 4,6	6,2	— 21,7	0	21	2	15	17	30	66,3
December	— 7,0	5,4	— 25,4	1	18	3	16	19	29	36,8
Det hele Aar	0,5	27,6 den ¹² / ₆	33,7 den ⁸ / ₂	43	150	69	96	165	219	554,9

fersk til de store Sanatorier, dels som saltet (Rakørret). Jordbrugets Binæringer, som Havebrug og Hønsavl, ligger endnu adskillig tilbage; Husfliden er især for Mændenes Vedkommende meget liden eller ingen; Vadmel væves vistnok endnu i flere Hjem, men i Aftagende, efterhvert som Antallet af Landhandlere tiltager. Ved Skolerne er der endnu ikke indført Undervisning i Sløid; kun ved en privat Folkehøjskole, der besøges af ca. 60 Elever, har den været et af Lærefagene. Brugen af Spirituosa er liden, mod hvad den skal have været i tidligere Dage; en drukken Mand sees yderst sjelden; Misbrug af Nafta finder dog undertiden Sted. Sædelighedsforholdene maa ogsaa betegnes som meget gode; saaledes er Fødsler af uægte Børn meget sjeldne, omend Tidsrummet mellem Bryllup og Barsel i Almindelighed er lovlig kort. Trangen til Oplysning er gjennemgaaende stor; Skolerne er gode, men Hygienen i samme lader meget tilbage at ønske. Omtrent hver 6te Indvaaner holder Aviser. Ifølge sidste Folketælling har Befolkningen i Østre Slidre aftaget med ca. 50 Personer; Aarsagen hertil maa søges dels i den jævne Udvandring til Amerika, men maaske end mere i den stadige Udflytning. (Stengel og P. Lie).

I Toten Distrikt maa de økonomiske Forhold baade i By og Landdistrikt betegnes som gode. Den flittige og ordentlige Arbejder mangler aldrig Beskæftigelse, og Betalingen er saavidt god, at han kan have et pent og godt Hjem, saafremt han har en for Husmoderstillingen skikket Hustru, men ofte er dette desværre ikke Tilfældet. Med Hensyn til Ædrueligheden er det vanskeligst at give nogen generel Udtalelse; fulde Folk ser man jævnlig i Gjøviks Gader og paa Landeveiene i Byens nærmeste Omegn, og det er et trist Syn at se ganske unge Gutter sjangle med Flasker demonstrativt anbragte i Lommerne. Vanedrikkere er der forholdsvis faa af, men for Leilighedsdrikkere er der altfor mange Anledninger. (Marcussen).

I Lom har man paa Grund af de stigende Arbeidspriser opgivet en hel Del Udslaat og begyndt med at lægge igjen Agre til Engmark; flere Steder er der ogsaa begyndt lidt med Vexelbrug. Prisen paa Heste og alslags Kvæg er steget betydelig, siden Jernbanen blev færdig til Otta og Transporten til Kristiania derved lettere og billigere. Omtrent alt Korn, som avles inden Distriktet, fodres op paa Kreaturer og Svin; desuden er der i samme Øiemed indført en Mængde Mais. (Brunes). Komfyrer og Kogeovne faar mere og mere Indpas og fortrænger Peisen — selv hos den fattigere Del af Befolkningen, der kun har ét Beboelsesrum. De indser i Regelen selv det Skadelige heri, men den tiltagende Vedmangel tvinger dem. Kaffedrikningen tiltager, ikke alene i Husene, men ogsaa i «Kaffestuerne», hvoraf der findes en Flerhed spredt udover Bygden. Den i 1899 igangsatte Kleberstensdrift paa Lalm og Nordherred (Vistedberget) blev i Aarets Løb betydelig reduceret, saa Befolkningen indenbygds kun var henvist til sine forrige Næringskilder, Jordbruget og for Hedalens Vedkommende nogen Skogdrift. Turistvæsenet og Sommergjestetrafiken er i Tiltagende, men giver formodentlig et overmaade tarveligt Nettoudbytte. (Øvergaard).

Sygehuse. Amtets Sygehus ligger paa Lillehammer. Paa Gjøvik findes et lidet kommunalt Sygehus, der kan rumme indtil 10 Patienter; epidemiske Syge anbringes kun i 2den Etage. Paa Lillehammer, i Østre og Vestre Toten samt Vardal er der smaa Epidemilazareter for 6—12 Patienter; ved Lazaretet i Østre Toten er der en tidsmæssig Desinfektionsovn. Sanatoriet paa Tonsaasen (Søndre Valdres) har fast Læge det hele Aar; det var godt besøgt, væsentlig af Tæringssyge. Sanatorierne i Gausdal (Faaberg) og Breidablik (Søndre Valdres) har Læge paa Stedet, hvorhos flere andre Sanatorier i Gudbrandsdalen og Valdres staar under Lægetilsyn den Tid, de er aabne.

Syge- og Fattigpleien. I Hadeland og Land Distrikt har 4 Herreder indkjøbt Fattiggaarde, hvor fornemmelig gamle Folk samt Syge, især med kroniske Tilfælde, forpleies. Ved Sygepleien assisterer udlærte Sygepleiersker. Som Følge af den Adgang, man nu har til Indlæggelse paa Fattiggaard, kan Forlangenderne om Godtgjørelse for Pleie af Gamle og Syge lettere holdes inden rimelige Grændser. Endvidere drives nu Mange til at forsørge sig selv, der tidligere idetmindste af og til lurede sig til Understøttelse, da de ikke ynder den paa Fattiggaardene herskende Orden og Regelmæssighed. Saaledes flyttede en paa Fattiggaard optaget Familie bort og forsørgede sig selv et halvt Aar, fordi Maaltiderne paa Fattiggaarden maatte indtages paa fastsat Klokkeslet i den fælles Spisesal. (Kolbjørnsen). — I Toten er der i de senere Aar i hver Kommune ansat en eller flere Menighedsdiakonisser, hvis Hjælp er meget høit vurderet. (Marcussen).

Badeindretninger. Paa Gjøvik og i Lillehammer er der Badeanstalter. I førstnævnte By ydes der en Dag ugentlig frit Bad til Skolebørnene. Ved flere Sanatorier findes Indretninger for kolde og varme Bad. Desuden kan Bad erholdes ved flere Hoteller.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Kristians Amt	63	2720	19
Hadeland og Land	1) 8	853	3
Søndre Valdres	2) 11	101	2
Nordre —	3) 5	174	2
Toten	4) 10	772	6
Faaberg	5) 17	335	5
Ringebu	6) 2	307	1
Lom	7) 6	4	-
Lesje	8) 4	174	-

1) Nordre Land 1, Søndre Land 1, Lumer 1, Brandbu 2, Jevnaker 3. 2) Nordre Aurdal 4, Søndre Aurdal 4, Etnedalen 3. 3) Vestre Slidre 2, Østre Slidre 1, Vang 2. 4) Gjøvik 4, Vardal 1, Østre Toten 2, Vestre Toten 2, Biri 1. 5) Lillehammer 10, Faaberg 1, Østre Gausdal 3, Vestre Gausdal 1, Øier 2. 6) Søndre Fron 1, Nordre Fron 1. 7) Skiaaker 1, Lom 4, Vaage 1. 8) Dovre 1, Lesje 3.

Fastboende **Kvaksalvere** er man i Toten noget saa nær forskaanet for. Derimod hjemses Distriktet fra og til af omreisende Mirakelmagere; en saadan blev iaar straffet med 200 Kroners Mulkt for at have behandlet Tilfælde af Tuberkulose. (Marcussen).

VIII. Bratsberg Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinører.
Amtet	.....	15 189,09	98 298	39	7	54	36
1. Skien	.....	1 066,24	38 210	16	5	20	6
	Skien, Kjøbstad	2,13	11 459	8	4	7	-
	Porsgrund, —	1,26	4 804	4	1	4	-
	Brevik, —	0,76	2 159	2	-	1	-
	Eidanger	139,50	3 697	-	-	1	1
	Solum	317,82	8 088	1	-	5	3
	Gjerpen	380,91	7 151	1	-	²⁾ 1	1
	Slendal	223,86	852	-	-	1	1
2. Kragerø	.....	1 650,41	21 982	7	1	9	6
	Kragerø, Kjøbstad	1,17	4 954	4	1	2	-
	Langesund, Ladested	0,88	1 344	1	-	-	-
	Stathelle —	0,24	472	-	-	-	-
	Bamle	286,83	4 676	1	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 535	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 972	-	-	³⁾ 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 029	1	-	3	2
3. Hollen	.....	1 141,81	11 870	5	-	8	4
	Hollen	257,54	3 957	3	-	3	1
	Lunde	259,65	2 225	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 657	1	-	3	1
	Saude	342,96	3 031	1	-	1	1
4. Sauland	.....	1 716,04	7 441	3	1	5	5
	Hitterdal	407,44	3 868	2	1	3	1
	Hjartdal	891,84	2 336	1	-	1	2
	Gransherred	416,76	1 237	-	-	1	2
5. Kviteseid	.....	2 256,07	7 841	2	-	4	6
	Seljord	665,83	3 067	1	-	1	3
	Kviteseid	712,08	3 153	1	-	1	1
	Nissedal	878,16	1 621	-	-	2	2
6. Laardal	.....	4 151,00	7 560	5	-	6	5
	Laardal	287,76	1 364	¹⁾ 2	-	1	1
	Fyresdal	1 253,18	1 814	1	-	1	1
	Mø	694,49	1 850	1	-	2	1
	Vinje	1 215,87	1 702	1	-	1	1
	Rauland (Møsstrandens Sogn undtagen)	699,70	830	-	-	1	⁴⁾ 1
7. Tinn	.....	3 207,52	3 394	1	-	2	4
	Tinn	1 774,36	2 373	1	-	1	3
	Hovin	302,46	885	-	-	1	1
	Møsstrandens Sogn af Rauland	1 130,70	136	-	-	-	-

¹⁾ Deraf 1 ikke praktiserende. ²⁾ Bor i Skien By. ³⁾ Bor i Kragerø By. ⁴⁾ Vaccinerer i hele Rauland Herred.

Epidemiske Sygdomme.

92

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber.....	19	3	19	1	-	2	-	-	-	1	-	2	11	2	-
Cerebrospinalmeningit.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Skarlagenfeber.....	288	5	288	49	30	21	5	20	30	4	6	17	22	53	31
Mæslinger.....	240	2	237	86	45	60	6	10	6	6	2	2	-	7	7
Difteri (Croup).....	50	3	50	2	1	5	2	4	4	6	8	8	2	2	6
Blodgang.....	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-	-	-
Barsel-feber.....	6	3	5	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1
Pyæmi, Sæpthæmi.....	25	9	21	5	2	1	2	-	3	3	2	-	2	1	-
Rosen.....	105	1	105	19	11	11	12	3	11	8	6	3	3	7	11
Røde Hunde.....	28	-	27	-	-	6	4	2	12	1	1	-	1	-	-
Vandkopper.....	116	-	116	17	15	12	16	19	15	4	1	-	-	11	6
Kusma.....	76	-	76	4	10	11	5	12	9	1	1	-	10	8	5
Kighoste.....	126	1	126	-	3	5	7	3	1	1	9	3	6	29	59
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	2970	64	2927	349	301	276	243	232	171	99	78	91	282	456	349
Influenza.....	682	7	682	48	210	225	98	45	11	3	2	-	7	10	23
Lungebetændelse.....	769	125	768	88	70	108	69	117	39	23	18	20	68	66	82
Pleurit.....	154	2	154	24	12	11	17	13	17	12	14	6	10	11	7
Gigtfeber.....	137	3	137	26	13	16	8	11	6	6	8	9	12	11	11
Koldfeber.....	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine).....	1353	37	1353	56	21	39	29	36	120	189	310	254	129	93	77
Pemfigus hos Nyfødte.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	7156	265	7103	775	744	811	523	528	456	367	472	418	566	767	676

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragersø.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidfieber	2	-	2	1	1	1	13	1	-	-	-	-	1	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensefber	78	1	92	1	21	-	26	-	9	2	14	-	48	1
Mæslinger	114	1	108	-	14	1	-	-	4	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	28	2	17	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Blodgang	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfieber	2	1	1	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	7	2	7	5	6	-	-	-	4	1	1	1	-	-
Rosen	67	-	17	1	10	-	5	-	4	-	2	-	-	-
Røde Hunde	19	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	96	-	-	-	2	-	10	-	3	-	5	-	-	-
Kusma	47	-	1	-	7	-	10	-	11	-	-	-	-	-
Kighoste	98	-	-	-	4	-	-	-	24	1	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2323	32	253	12	112	2	49	3	74	13	54	1	105	1
Influenza	324	2	254	3	22	-	49	1	25	-	8	1	-	-
Lungebetændelse	525	67	87	24	57	13	14	1	60	10	19	8	7	2
Pleurit	77	1	24	-	11	-	10	1	9	-	13	-	10	-
Gigtfeber	76	-	20	1	9	-	16	2	4	-	2	-	10	-
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1055	29	130	6	27	-	87	-	15	1	24	1	15	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4947	138	1023	56	307	18	292	9	247	28	143	12	197	4

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været nogenlunde tilfredsstillende. Mæslingeepidemien fra forrige Aar fortsatte sig, men i stadigt Aftagende; af Tyfoidfieber havde man en begrændset Epidemi i Hitterdal, og Skarlagensfeber optraadte hyppig inden de fleste Distrikter; Lungebetændelse og akute Katarrer i Aandedrætsorganerne forekom almindeligere end vanlig; Influenza derimod noget sjældnere. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 7 156, blandt hvilke 265 med dødeligt Udfald (3,7 pCt.); i 1899 var de tilsvarende Tal 10 228 og 347 (3,3 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 548 eller 15,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (98 300). Aaret forud var Dødeligheden 16,9 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter, samt om Dødsfald af disse Sygdomme, henvises til Tabellen paa Side 92 og 93, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes et noget større Antal Tilfælde end i de nærmest foregaaende Aar, ialt 19, hvoraf 1 sees at være behandlet paa Amtets Sygehus; 3 havde dødeligt Udfald. I Skien Distrikt indtraf 2 Tilfælde i Skien By. I Kragerø Distrikt forekom, foruden 1 i Bamle, 1 med dødeligt Forløb i Skaatø hos en fra Udlandet syg hjemkommen Sømand. I Hollen optraadte i Januar paa en Plads under Gaarden Eika i Bø et Tilfælde hos en ung Mand, der var kommen hangesyg hjem til Jul fra Haandværkerlære i Skien. (Paulsson). I Sauland opstod der senhøstes i Hitterdal en Epidemi med 13 for det Meste alvorlige Tilfælde; alle de Angrebne var enten bosiddende paa Notodden eller havde paadraget sig Sygdommen under Ophold der, uden at de dog — paa et Par Undtagelser nær — havde staaet i nogensomhelst Forbindelse med hverandre; Drikkevandet var paa samtlige smittede Steder fra forskjellig Kilde. Det eneste, som var fælles for dem alle, var Melken, der hentes fra Notoddens Meieri. Ved nærmere Undersøgelse synes Smitten her at skrive sig fra Kloaken. Fra Meieriets 2den Etage, hvor der boede en Familie, hos hvem der for ikke fuldt 2 Aar siden havde forekommet endel Tilfælde af Nervefeber, gik Kloakledningen gennem det til Bedriften hørende Lokale. Ledningen viste sig at være utæt, og fra Kummen, der ikke var cementeret, havde Kloakindholdet gjennemtrængt det omgivende Jordsmon, foruden at det flere Gange, senest nogle Uger før Epidemiens Optræden, paa Grund af Overfyldning var trængt ind i selve Meieriet. Meieriet blev stængt en Maaned, i hvilken Tid Manglerne ved Kloaken efter Sundhedskommissionens Forlangende blev rettet og Rensning foretaget; samtidig oprensedes helt eller delvis alle Notoddens Priveter. Senere viste der sig ikke flere Tilfælde. (F. Holst). I Tinn forekom 1 Tilfælde.

Af **Cerebrospinalmeningit** indtraf 2 Tilfælde, det ene i Kragerø By og det andet i Langlien i Seljord.

Skarlagensfeber (288 anmeldte Tilfælde, hvoraf 5 dødelige) forekom ligesom i 1899 inden alle Distrikter væsentlig med spredte, let forløbende Tilfælde. I Skien søgtes Sygdommens Udbredning standset ved de sædvanlige Forholdsregler, Isolation, Forbud mod Skolegang, Desinfektion og enkelte Gange, hvor Forholdene gjorde det nødvendigt, ved de Syges Anbringelse i Lazaret. I Porsgrund behandledes alle de forekommende Tilfælde paa Lazaret; i Kragerø (By) syntes Sygdommen inden et begrændset Strøg i Aarets sidste Kvartal at skulle faa en større Udbredning; 5 af 29 blev her behandlet paa Sygehus. I Lilleherred (Sauland)

dukkede der i December op et Par Tilfælde, hvor Smitten utvivlsomt var indbragt med en omvandrende Uldvarehandler; senere indtraf der endel Tilfælde paa Notodden. I Kviteseid angrebes inden Herredet af samme Navn 3 Personer, som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi; de øvrige Tilfælde forekom i Seljord, dels paa et Par afsidesliggende Fjeldgaarde og dels i et Privathôtel midt i Hovedbygden. I Fyresdal (Laardal) fik Sygdommen i Aarets sidste Maaneder adskillig Udbredning trods ihærdige Forsøg paa at begrænde den. Tømmerhuggere fra Sætersdalen samt nogle Omstreifere mistænktes for at have bragt Smitten med sig. Ogsaa i Tinn synes Sygdommen at have været adskillig udbredt, fornemmelig i Vestfjorddalen.

Mæslinger (ialt 240 anmeldte Tilfælde, hvoraf 2 dødelige) havde, som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi, stor Udbredning i første Kvartal i Skien, Kragerø og Hollen Distrikter.

Af **Difteri** anmeldtes ialt 50 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. I Skien anmeldtes kun 4 Angrebne, derimod optraadte Sygdommen mere almindelig, om end lidet ondartet, i Nærheden af Porsgrund; i Drangedal, Kragerø Distrikt, indtraf 13 Tilfælde, heri medregnet saavel kliniske som latente; det antoges her, at en Gut der var kommen hjem fra Kysthospitalet ved Fredriksværn, havde medbragt Smitten. (Solberg).

Af **Pyæmi** er anmeldt 25 Tilfælde og 9 Dødsfald. Blandt de Døde var en Barselkone i Sauland, der pleiedes af sin Moder, i hvis Hjem der forekom Erysipelas; Moderen havde ogsaa nylig selv været angrebet af Rosen. (F. Holst). I Bamle, Kragerø Distrikt, forvoldte et forsømt Skognag i ét Tilfælde Døden ved Pyæmi.

Under Overskriften **Røde Hunde** berettes der fra Drangedal, Kragerø, om nogle faa Tilfælde (2 hos Børn og 7 hos Voxne), hvor der, efter et Prodromalstadium af 3—7 Dages Varighed med Katarr i de øvre Luftveie og Konjunktivit samt tildels stærke, rheumatoide Smerter i Leddene, pludselig optraadte et af Feber og heftig Kløe ledsaget mæslingelignende Udslet; dette svandt i Løbet af 3 Dage uden efterfølgende Afskalling. Hos 3 af Patienterne kom der, ca. 8 Dage efterat Udslettet var forsvundet, pludselig paanyt Feber med Sting i Siden, ledsaget af Tungpustenhed omtrent som ved en Lungebetændelse; Feber, Hold og Hoste svandt imidlertid i Løbet af nogle Dage, hvorefter Patienten følte sig fuldstændig frisk. Halvparten af de Angrebne angav at have haft Mæslinger tidligere; forøvrigt mindede Sygdomsbilledet meget om den for nogle Aar siden saa udbredte Bamlesyge. (Solberg).

Vandkopper synes at have haft en betydelig Udbredelse i Skien Distrikt i Aarets første Halvdel; i Slutningen af Aaret optraadte Sygdommen epidemisk bl. A. i Fyresdal (Laardal Distrikt).

Kusma forekom epidemisk i de østlige Distrikter samt i Seljord og i de til samme grænsende Dele af Kviteseid. Sygdommen kom næsten ikke til Behandling, undtagen ved komplicerende Orkit.

Kighoste, der hele Aaret havde haft epidemisk Udbredning i den sydlige Del af Kviteseid Distrikt, optraadte først i Slutningen af Aaret epidemisk i Skien Distrikt samt i Hollen paa Ulefoss med nærmeste Omegn.

Influenza havde paa Grund af sin milde Karakter og indskrænkede Udbredning i det Hele mindre Betydning for den almindelige Sundhedstilstand. Fra Kviteseid opgives det dog, at der indtraf ikke saa faa alvorlige Tilfælde af Lungebetændelse som Følgesygdom.

Akut Diarré forekom noget mindre hyppig end Aaret forud. I Solum, navnlig i Trakten om Løveid (Skien Distrikt), optraadte Sygdommen epidemisk om Høsten; Tilfældene var ofte forbundet med Feber, blodige Udtømmelser og Mæthed. Senere indtraf en Epidemi i Nes Sogn af Saude (Hollen Distrikt), særlig paa Gaardene i Aarnesgrænden; saavel Voxne som Børn angrebes, og Udtømmelserne var i flere Tilfælde blodblandede. Som muligt Aarsagsmoment nævnes Nydelsen af oplavet Slagtemad, der paa Grund af forholdsvis mildt Veir ikke havde holdt sig ganske frisk. (Paulsson).

Et Par Tilfælde af **Poliomyelitis anterior** iagttoges i Drangedal (Kragereø) i Begyndelsen af Aaret. Se Medicinalberetningen for 1899.

Ikerus optraadte epidemisk i Seljord og tilgrændsende Trakter af Kviteseid Herred i Aarets anden Halvdel.

Af **Fnat** kom 26 Tilfælde under Behandling; desuden behandlede i Laardal 18 Familier. I 1886 uddeltes der i dette Distrikt Medicin mod denne Sygdom til ialt 105 Familier; dette Antal har, naar undtages i et Par senere Aar, hvor der har været mindre Opblusninger af Epidemien, siden den Tid stadig været i jævn Dalen. Med Sygdommens tiltagende Sjældenhed fulgte voxende Skamfølelse og gjensidig Paavirkning til at benytte Lægehjælp, der ydedes gratis. Import finder oftere Sted fra Sætersdalen. (Prydz).

Et Tilfælde af **Hugormbid** hos en 12-aarig Gut omtales fra Kviteseid Distrikt. Uagtet Gutton ufortøvet havde forsøgt at udsuge Giften, optraadte der en voldsom Hævelse ikke alene i den bidte Arm, men ogsaa i den tilsvarende Halvdel af Kroppen; Rekonvalescensen foregik meget langsomt. (Heidenreich).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
			1	2	3	4		5	6
			Skien.	Kragereø.	Hollen.	Sauland.		Kviteseid.	Laardal.
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.			
Veneriske Saar	5	-	5	-	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	19	-	12	5	1	-	-	1	-
— hereditær	1	1	1	-	-	-	1	-	-
Gonorré og Uretrit	96	-	70	16	6	2	-	-	2

Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 20,4 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 26,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,0 pCt. og 22,5 pCt. og for Bygderne 21,9 pCt. og 27,5 pCt. — I Bamle (Kragereø Distrikt) var der ved Aarets Udgang ialt 22 kjendte Tilfælde af Tuberkulose, som hos 18 havde sit Sæde i Lungerne, hos 2 i Glandler, hos 1 i Urogenitaltractus og hos 1 i Huden; Sygdommen synes inden Herredet at være af omtrent sædvanlig Hyppighed. For at faa plagget ind i Folks Bevidsthed, hvilke Forholdsregler der kræves iagttaget af saavel Syge som Friske for at hindre Smitte, har man formaaet samtlige Avisredaktører inden Amtet til en eller flere Gange om Maaneden at

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Skien	507	100	138	369
Skien By	155	28	45	110
Porsgrund —	66	13	18	48
Brevik —	40	4	6	34
Bygder	246	55	69	177
Kragerø	303	56	56	247
Kragerø By	82	13	17	65
Langesund —	18	4	3	15
Stathelle —	10	1	2	8
Bygder	193	38	34	159
Hollen	127	31	18	109
Sauland	77	15	9	68
Kviteseid	118	24	28	90
Laardal	51	12	12	39
Tinn	39	11	4	35
Bratsberg Amt.	1222	249	265	957
Deraf i Byer	371	63	91	280
— Bygder	851	186	174	677

indtage i Aviserne nogle kortfattede «Forholdsregler for at hindre Tuberkulosens Udbredelse». (Frich).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 94 saadanne, deraf i Skien Distrikt 56, Kragerø 17, Hollen 5, Sauland 8, Kviteseid 2, Laardal 4, Tinn 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 98.

Jordmoderhjælpen. I Hollen Distrikt bistod 7 af 8 praktiserende Jordmødre, fra hvilke Indberetning foreligger, ved 221 Fødsler; Fosterets Leie var 211 Gange Isseleie, 4 Pandeie, 1 Ansigtsleie, 3 Sædeleie, 1 Fodleie og 1 Tverleie. I Sauland har 4 af Jordmødrene bistaet ved tilsammen 81 Fødsler, hvoraf 3 var Tvillingfødsler; Fosterets Leie var i 40 Tilfælde ikke opgivet; ved de øvrige fødtes 3 i Fodleie, Resten i Isseleie.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 99.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 150 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 57,6.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 6 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 5, deraf for 3 Barselfeber, for 1 Barselkrampe og for 1 Blødning.

Om de **hyppigste Dødsårsager** se Tabellen paa Side 99.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstr. eller smertefulde Veer . . .	¹⁾ 54	²⁾ 1	55	1	1	1	³⁾ 2	2	1	-	-
Bækkensneverhed	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	5	-	5	-	1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Udmattelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-
Stort Fosterhoved	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Uopgivet Indikation	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	72	1	70	4	8	8	2	2	1	1	8
	73		74					3			

¹⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel (begge Tvillinger ilive). ²⁾ Dødsårsag: Lungebetændelse (ikke opført paa Dødslisten som død paa Barsel-seng. ³⁾ Begge Tvillingfødsler (ved den ene fødtes begge Tvillinger levende, ved den anden var 2den Tvilling dødfødt, om 1ste intet opløst).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Skien	1148	20	636	110	14	4	14	-	-
Skien By	365	7	200	40	5	1	3	-	-
Porsgrund —	151	3	83	12	-	1	1	-	-
Brevik —	56	1	44	4	1	-	2	-	-
Bygder	576	9	309	54	8	2	8	-	-
Kragerø	620	15	341	47	6	-	8	1	-
Kragerø By	147	3	80	13	4	-	-	-	-
Langesund —	36	-	20	2	-	-	-	-	-
Stathelle —	17	-	10	4	1	-	-	-	-
Bygder	420	12	231	28	1	-	8	1	-
Hollen	314	5	192	21	8	1	10	1	-
Sauland	179	6	94	9	1	-	2	1	-
Kviteseid	187	9	126	15	1	1	1	-	-
Laardal	181	4	112	7	3	-	1	-	-
Tinn	69	3	47	2	1	-	3	-	-
Bratsberg Amt	2698	62	1548	211	34	6	39	3	-
Deraf i Byer	772	14	437	75	11	2	6	-	-
— - Bygder	1926	48	1111	136	23	4	33	3	-

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	249	63	186
Alderdomssvaghed	136	23	113
Lungebetændelse	125	45	80
Kræft (Cancer og Sarkom)	101	33	68
Organisk Hjertesygdom	73	19	54
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	64	18	46
Hjerneslag	53	22	31
Tuberkulose udenfor Lungerne	49	11	38
Medfødt Svaghed	40	18	22
Akut Diarré	37	17	20
Nyresygdom	34	10	24
Kronisk Bronkit etc.	33	10	23

Veirliget. Vinteren var streng med jævn Kulde samt en usædvanlig Mængde Sne, der paa sine Steder voldte Gaardbrugeren et svare Stræv med at holde Veiene aabne. Vaaren kom sent og var kold; i Hollen sneede det saaledes stærkt den 1ste og 18de Mai. Sommeren var middels varm med nogenlunde tilstrækkelig Nedbør; Høsten mild med meget Regn i November. Udbyttet af Jordbruget var som et godt Middelsaars; Frugthøsten ligesaa.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Kragerø Distrikt, skriver Distriktslæge Carlsen, bevirker den almindelig udbredte Issjau, Arbeidet med at skufle, skjære og lagre Isen, adskillige Forkjølelssygdomme blandt Arbeiderne; disse maa desuden ofte stuve sig sammen i nogle smaa Kot, naar Arbeidsstedet ligger saa afsides, at det bliver vanskeligt og trangt om Logis. Paa samme Maade er visselig ogsaa Seiladsen med Isskuderne noksaa risikabel for Helbreden; al den Kulde, som slaar op gennem Dækket, samt den bratte Overgang fra Arbeide med Isen nede i Rummet og oppe i den varme Sommerluft kan nok hos unge og uvante Mandskaber let drage sørgelige Følger efter sig. Overmaal i Nydelse af spirituøse Drikke er noksaa almindelig inden Distriktet; paa Landeveiene er det ingen Sjældenhed at møde berusede Personer.

Fra Hollen skrives: Boligerne er i Almindelighed gode, lyse og rummelige, men der er endnu adskillig Rædsel for at lade den friske Luft slippe ind, især i den kolde Aarstid, ligesom Renlighedssandsen endnu paa mange Hold er lidet udviklet. Heri vil dog herefter utvivlsomt foregaa en raskere Bedring, siden der nylig ved Amtets Landbrugsskole er igangsat en Afdeling for Jenter til Oplærelse i Landsens Stel og Gjøremaal. Det er den eneste Foranstaltning, som kan monne noget her i en rimelig Tid. — Befolkningen lever godt efter sin Smag, og da her er nogen Afvexling i Kostholdet, idet der benyttes adskillig fersk Fisk og Kjød, er hellerikke Fordøielssygdomme saa dominerende som andre Steder i Telemarken. Uagtet Tidernes Godhed og den rigelige Arbeidsfortjeneste er Ædruelighedsforholdene til dagligdags gode. Øl- og Vinsalg inden Bygderne er vistnok meget begrænsede; men Adgangen til Spirituosa pr. Skien er jo meget let. — Paa Ulefoss er Forholdene temmelig bymæssigt udviklede. Den største sanitære Ulempe der er, at Størsteparten af Befolkningen er henvist til at tage sit Mad- og Drikkevand fra den stærkt forurensede Elv, hvori alt Affald fra Stedet og de daglig flere Gange passerende Dampskibe gaar. Angaaende de hygieniske Forhold hos Stedets Arbeiderbefolkning meddeler Værkslæge Bache følgende: Ved sidste Folketælling var «Værkets» (Cappelens) Folketal 889, «Brugets» (Aalls) 339. Paa «Bruget» er ca. 30 Arbeiderboliger, hvoriblandt en stor Barakke til 22 Familier. Denne ligger frit; hver Familie har et stort Kjøkken og en stor, lys Stue med 2 Fag Vinduer (Hjørnестuerne 3 Fag) og meget høit under Taget. Desuden har hver Familie Klædesrum paa Loftet og Kjælderrum. — Paa «Værket» er ca. 70 Arbeiderboliger, hvoraf mange nye, lyse Barakker til flere Familier; høit under Taget. Et Par gamle Stenbarakker er mindre heldige, men upaaklagelige. De smaa Huse paa «Værket» og «Bruget» er noksaa bra. Paa selve «Værket» er lagt Vandledning med Vandposter anbragte paa flere Steder. Ventilationen besørges af Vinduerne i de gamle Huse. Gjennemgaaende er der Renlighed og Orden i Husene paa begge Steder. Arbeiderne faar sine Lønninger til bestemte Dage Aaret rundt, og den økonomiske Stilling er i Regelen meget god. Der er mange meget pene Familier, og i Regelen er Arbeiderne meget ædruelige. (Paulsson).

Fra Sauland skildres Boligerne som gjennemgaaende daarlige, kolde og trækfulde. For Fattigfolks Vedkommende er Forholdet forværret ved de i den senere Tid almindelig indførte Kogeovne, hvorover der ofte ikke er anbragt nogen Damphætte. Hos de mere Formuende ser Husene udvortes ofte fine nok ud;

især synes man at have lagt sin Elsk paa store Verandaer med udskaaret Snitværk; men det tager sig ikke videre ud, at disse væsentlig kun bruges til Klædestørring, og hvad Husenes Indre angaar, staar Soliditeten og Bekvemheden ikke i Forhold til det pene Ydre. For Notoddens Vedkommende, hvor Bebyggelsen er nogenlunde bymæssig, er denne i Forhold til Folkemængden altfor knap, og man finder derfor ofte Arbejderfamilier sammenstuede i smaa og aabne Kvistbekvemmeligheder. Under Epidemier bliver Ulemperne ved slige Forhold særlig iøinefaldende, hvilket har ledet til, at Sundhedskommissionen nu har faaet istand nye Sundhedsvedtægter for Hitterdal Herred med særlige Bestemmelser for Notodden. — For Skolebygningernes Vedkommende spores der tiltagende Interesse for at faa dem mere afpassede efter Tidens Fordringer, og de ny opførte viser et stort Fremskridt. (F. Holst).

I Kviteseid maa Levemaaden i de senere Aar siges at have forbedret sig ikke lidet. Som Følge af at Meierierne dels har standset og dels indskrænket Bedriften, er Adgangen til Melk lettere end tidligere; af saavel Meierismør som indført Margarin fortæres store Mængder inden Distriktet, og kun fra 4 mindre Meierier exporteres der Noget. Naar man ser hen til den Mængde Landhandlere — Kviteseid med 3 000 Indbyggere har 18 Landhandlere — og man som Exportartikler kun har Tømmer i smaa Dimensioner og nogle Kreaturer, maa Resultatet blive Tilbagegang i Økonomi. Her er ingen Industri, ingen Udholdenhed i Arbejde eller Foretagsomhed. Budeier er omtrent ikke til at opdrive, hvorfor Mange er nødt til at bortforpagte sine Gaarde til ældre Folk, hvor Konen er vant med Kreaturstel. Ungdommen drager til Byerne eller Amerika. Der er bevilget Penge til et Skogselskab, som skal dannes. Ivinter har en Kjøkkenskolelærerinde holdt 3 Kurser i Distriktet; disse har været omfattet med megen Interesse og vil vistnok have gode Følger ikke mindst i Retning af renligt Stel i Husene. Interessen for Kjøkkenhavestel er vaagnet, og man har faaet en Herredsgartner for et Par Aar i Kviteseid, væsentlig til Fremme af Kjøkkenhaven; der er derfor Haab om, at Grønsager mulig kunde blive en Exportartikel herfra. Æthermisbruget øger stadig, trods Bestemmelsen om Maximumudlevering af 20 ccm. Omreisende Skræddere og Bagersvende oplærer desuden Folket til at benytte tr. aromatica, Vingaire, Eau de Cologne, «Dr. Hals» og andre spirituøse Vædsker som Berusningsmiddel. (Heidenreich).

Sygehuse. Bratsberg Amtssygehus ligger i Solum ved Skien. I Porsgrund har man St. Josefs Hospital, tilhørende den katholske Mission. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø er der Epidemilazareter, paa sidstnævnte Sted i et lidet, leiet Hus med mindre tilfredsstillende Udstyr. Sanatorierne i øvre Telemarken var jævnt godt besøgte.

Sygepleien. I Gjerpen er der ansat en oplært Sygepleierske, der væsentlig betjener ubemidlede Syge. I Skien og Porsgrund virker flere Menighedsdiakonisser.

Badeindretninger. Anstalter for kolde og varme Bad findes tilligemed Folkebad i Skien og Porsgrund. Ved Bunden af Eidangerfjorden findes en større Badeanstalt med tilhørende Logishus. Paa Folkeskolen i Kragerø er der fremdeles Adgang for Publikum til varm Douche enkelte Dage i Ugen. I Laardal er der 5 Styrtbad, som hvem, der vil, har Anledning til at benytte gratis om Sommeren. Af Badstubad efter finsk Mønster findes, foruden det i forrige Beretning omtalte Bad i Fyresdal Hovedsogn, nu et nyt i Annexsognet Veum, færdigbygget og taget i Brug Nytaar 1901. Det sidste Bad er opført paa samme Maade som det første og koster Kr. 1 010,00, hvoraf Kr. 355,00 er samlet inden Bygden, Kr. 350,00 er Gaver udenbygdsfra, og Kr. 295,00 er

Gjæld; det første Bad er gjældfrit. Erfaringerne om disse Bad er meget til- lidvækkende, da Søgningen er jævn og i Stigende. Tilfredsheden er stor og almindelig. Driften bæres med Lethed af 10-Øres Badebillet. I Vinje har man efter ihærdige Anstrengelser samlet af Materiale, Arbejdsdage og Kontanter en Sum af Kr. 450,00, hvortil kommer et Garantidokument paa Kr. 100,00 af nogle faa Mænd. Badstuens Kostende er beregnet til Kr. 700,00 à 1 000,00, alt eftersom man kan skaffe Midler, og den er tænkt færdigbygget i 1901. I Laardal og i Høidalsmo samler man ogsaa til Badstue, men er der ikke kommet saa langt (mindst Kr. 350,00), at man kan tænke paa udenbygds Bidrag. I Laardal og Vinje har man tænkt at erholde gratis Tomt paa Prestegaardens Grund. (Prydz). I Tinn er et Folkebad (Badstue med Styrtbad) under Bygning i Atraa Sogn; den bygges for Bidrag, samlet privat inden Sognet; Tømmeret har man efter Ansøgning faaet af Statens Skoge dersteds. (Fladvad).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner og Kvarantænekommissioner, af Vakcinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Kvarantænekommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Bratsberg Amt	71	4	2013	8
Skien	1) 23	7) 2	857	3
Kragerø	2) 16	8) 2	483	3
Hollen	-	-	141	1
Sauland	3) 6	-	261	1
Kviteseid	4) 4	-	107	-
Laardal	5) 19	-	111	-
Tinn	6) 3	-	53	-

1) Skien 10, Solum 3, Slemdal 1, Gjerpen 1, Porsgrund 5, Brevik 2, Eidanger 1.
2) Kragerø 5, Skaatø 1, Sannikedal 2, Langesund 2, Bamle 2, Drangedal 4. 3) Hjartdal 2, Hitterdal 3, Gransherred 1. 4) Kviteseid 2, Seljord 1, Nissedal 1. 5) Laardal 3, Fyresdal 5, Mo 6, Vinje 3, Rauland 2. 6) Tinn 2, Hovin 1. 7) Skien 1, Brevik 1. 8) Kragerø 1, Langesund 1.

IX. Nedenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakterer.
Amtet		9 348,00	75 925	30	7	36	23
1. Østre Nedenes		874,16	23 762	8	2	8	6
	Østerriser, Kjøbstad	0,25	3 860	3	1	1	-
	Tvedestrand, Ladested	0,09	1 645	2	1	1 ¹⁾	-
	Gjerstad	312,66	2 445	1	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 077	-	-	2	2
	Dybvaag	47,71	2 901	2	-	2	2
	Holt	184,52	4 215	-	-	-	-
	Østre Moland	86,34	2 056	-	-	-	1
	Flosta	22,79	1 632	-	-	1	-
	Tromø	30,02	1 931	-	-	-	-
2. Vestre Nedenes		1 131,99	37 607	18	5	19	7
	Arendal, Kjøbstad	15,61	10 684	9	3	5	-
	Grimstad —	0,22	2 764	4	1	2	-
	Lillesand, Ladested	0,39	1 239	2	1	1	-
	Froland	294,97	2 379	1	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 316	1	-	1	-
	Hisø	8,74	2 615	-	-	1	-
	Fjære	59,67	4 789	-	-	1	1
	Landvig	190,68	2 187	-	-	1	1
	Eide	32,36	716	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 219	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 895	1	-	1	1
	Høvaag	79,22	1 804	-	-	3	1
3. Aamli		1 995,71	5 995	2	-	4	4
	Aamli	1 181,95	2 813	2	-	1	1
	Vegaarsheien	349,29	1 899	-	-	1	1
	Mykland	299,86	717	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	566	-	-	1	1
4. Evje		1 139,43	4 201	1	-	3	4
	Vegusdal	333,57	947	-	-	1	1
	Evje	176,85	917	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 251	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 086	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,71	4 360	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 181	1	-	1	1
	Valle	1 298,22	1 711	-	-	1	1
	Bykle	1 551,59	468	-	-	1	1

1) Tillige Jordmoder for Holt Herred.

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidfieber	14	6	14	1	-	-	1	1	-
Skarlagensfieber	133	4	133	24	9	6	2	12	4
Mæslinger	73	4	73	19	6	7	24	-	7
Difteri (Croup)	53	4	53	5	3	5	3	-	16
Blodgang	5	-	5	-	-	-	-	2	-
Barselfeber	20	7	19	2	-	4	1	1	7
Pyæmi, Septhæmi	15	7	13	-	-	1	2	1	3
Rosen	82	4	79	20	5	9	6	6	6
Røde Hunde	5	-	5	-	-	2	-	1	1
Vandkopper	69	-	69	6	3	14	1	7	3
Kusma	172	-	172	21	28	45	29	15	9
Kighoste	161	5	161	4	3	3	4	7	4
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2185	58	2160	266	298	222	174	182	144
Influenza	1621	20	1621	390	455	321	147	68	35
Lungebetændelse	285	46	285	40	41	40	34	34	16
Pleurit	187	2	187	36	13	14	12	13	24
Gigtfeber	178	7	178	35	16	24	11	16	12
Koldfeber	21	-	21	1	1	1	1	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	691	7	691	57	41	41	42	53	69
Skjorbug	2	-	2	1	-	-	1	-	-
Beri-Beri	4	-	4	-	-	-	-	3	-
Pemfigus hos Nyfødte	6	2	6	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	5982	183	5951	929	922	759	496	423	360

Sundhedstilstanden var i det Hele meget god, naar undtages i Sætersdalen Distrikt, hvorfra den betegnes som mindre tilfredsstillende. Kusma og Influenza optraadte epidemisk over hele Amtet; de øvrige epidemiske Sygdomme havde i Regelen ingen større Udbredning. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var mindre end i noget af de foregaaende 12 Aar og udgjorde 5 982 med 183 Dødsfald; i 1899 var Tallene henholdsvis 6 255 og 214.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 213 eller 15,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (76 900). I 1899 udgjorde Dødeligheden 16,8 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter hid sættes ovenstaaende Tabel, sammendragen efter Lægenes Opgaver.

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evsje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
2	4	1	1	3	.	4	2	4	2	3	-	2	2	1	-
2	5	5	15	12	37	51	1	61	1	10	1	10	1	1	-
2	-	1	-	7	-	32	2	39	1	2	1	-	-	-	-
7	3	2	1	2	6	25	1	17	2	6	1	2	-	3	-
-	-	-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-
-	-	1	-	2	1	6	4	8	3	3	-	3	-	-	-
-	-	3	3	-	-	3	1	10	4	-	-	1	1	1	1
4	6	4	4	4	5	30	1	40	3	5	-	5	-	2	-
-	1	-	-	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-
6	-	1	1	5	22	15	-	50	-	4	-	-	-	-	-
8	4	1	4	5	3	40	-	118	-	10	-	2	-	2	-
5	8	5	15	56	47	80	1	65	1	10	-	6	3	-	-
102	127	104	148	216	177	914	24	1138	28	53	3	45	1	35	2
33	12	23	31	48	58	562	1	995	14	34	1	15	-	15	4
7	9	8	16	20	20	112	16	152	27	11	2	2	1	8	-
11	15	11	11	17	10	47	1	123	1	10	-	5	-	2	-
7	17	7	14	6	13	77	2	85	5	4	-	6	-	6	-
3	1	5	1	3	3	14	-	7	-	-	-	-	-	-	-
105	107	63	42	35	36	312	2	341	-	18	-	14	5	6	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	1	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
-	1	2	1	-	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-
304	320	247	309	442	440	2335	61	3260	92	183	9	121	14	83	7

Af Tyfoidfieber anmeldtes i det Hele 14 Tilfælde, hvoraf 6 (42,9 pCt.) endte med Døden. Af de 4 Patienter i Østre Nedenes Distrikt behandlede i samme Hus i Barbu 2, Smitteskilden upaaaiselig, i Tvedestrand 1, der antoges smittet i Aamli, og i Dybvaag Herred 1, der kom syg hjem fra Bremen; begge de sidste døde. (Martens). I Vestre Nedenes Distrikt indtraf ogsaa 4 Tilfælde, deraf 3 i en temmelig isoleret liggende Grænd i Høvaag Herred. Den første af de her Angrebne, en fra Amerika nylig hjemkommen Pige, kom ikke under Lægebehandling før omtrent 14 Dage ude i Sygdommen. Hun smittede sin Moder. En Pige fra Nabogaarden, som havde været paa Besøg hos denne Familie og drukket af samme Glas som den syge Pige, fik Sygdommen og døde. En 4de Patient behandlede i Froland. (A. Lange, Østberg). I Aamli Distrikt forekom 3 Tilfælde, alle i Aamli Herred, 2 paa Gaarden Lien, uden kjendt Smitteskilde, og 1 paa Gaarden Vimme, hvor der Aaret forud havde været flere Tyfoidfebertilfælde. (Binneballer). Begge de to fra Evsje Distrikt anmeldte,

dødelig endende Tilfælde forekom i Hornnes. I Sætersdalen indsygnede i Valle i Januar en Pige, smittet hos en gift Halvsøster fra Austad Sogn i Bygland, som Maaneden iforveien var død dersteds af «Nervefeber» (se forrige Beretning). Den angrebne Pige var i et Fjøs grundig blevet vasket samt hendes Klæder døivet og rensset, førend hun kom ind til Folk paa Hjemstedet, men hun havde allerede Sygdommen i sig; hun døde, men Smitten udbredte sig ikke videre. (Paus).

Skarlagensfeber viser fremdeles nogen Aftagen i de anmeldte Angrebnes Antal. I Østre Nedenes Distrikt optraadte den med lette, spredte Tilfælde over hele Distriktet som Fortsættelse af tidligere Aars Epidemier. (Martens). I Vestre Nedenes Distrikt forekom de fleste Tilfælde i Vestre Moland Herred, navnlig blandt Arbeiderne ved Kalvild Træsliberi, hvor der i December fandtes 20 Angrebne, i det hele Aar 35. Sygdommen var forøvrigt spredt over hele Distriktet og gennem hele Aaret. Paa hvert Sted forekom almindelig kun et enkelt, høist 2 Tilfælde; Smittekilden lod sig intetsteds paavise. (Østberg). I Aamli Distrikt optraadte Sygdommen først i Aamli Herred, overført fra Holt Sogn, og spredtes derfra til Vegaarsheien. Den viste sig i Regelen godartet og med faa Eftersygdomme. (Binneballe).

Mæslinger opgives hyppigst fra begge Kystdistrikterne; inden Østre Nedenes optraadte mindre Epidemier i de fleste Herreder, særlig i Aarets første Maaneder omkring Tvedestrand; fra Østerrisør nævnes ikke Sygdommen, i Tvedestrand behandlede 3 Tilfælde. Til Dybvaag indførtes Sygdommen 2 Gange ved Børn, der netop havde gennemgaaet den ombord paa Emigrantskibe fra Amerika. Sygdommens Forløb var for det Meste mildt. (Martens). I Arendal, Vestre Nedenes Distrikt, begyndte Sygdommen i Marts og holdt sig med spredte Tilfælde der den øvrige Del af Aaret. Den var mild, og da Læge ikke ofte tilkaldtes, anmeldtes kun de færreste Tilfælde. (Blich).

Difteri (Croup) optraadte igjen noget almindeligere end i de nærmest foregaaende Aar; der anmeldtes ialt 53 Tilfælde. Af 25 i Østre Nedenes Distrikt behandlede Tilfælde forekom 7 i Vestre Moland Herred i 2 Nabogaarde. Smitten skyldtes en Tjenestepige, der et Par Maaneder forud var behandlet i Arendal for en «let Angina», men som ved Undersøgelse viste sig at have Diffteribaciller i Svælget. Ved Afsondring og Indlæggelse af de Syge i Lazaret lykkedes det at begrænse Epidemien til de 2 Gaarde. I Barbu viste Tilfælde sig til forskjellige Tider og paa forskjellige Steder i Sognet, som det syntes aldeles uafhængige af hverandre. Af 18 Patienter døde 1; 4 af dem behandlede i Lazaret, de øvrige i sine Hjem. (Blich). I Aamli Distrikt optraadte 5 Tilfælde paa Gaarden Øvre Ramse i Lille Topdal; det første i Postførerens Hus. (Binneballe). I Sætersdalen Distrikt dukkede Sygdommen pludselig og uforklarlig op i Vallebygd; der skal aldrig have været Difteri i Valle før. De 3 behandlede Sødskende helbrededes alle. (Paus).

Af **Barselfeber** anmeldtes ialt 20 Tilfælde og 7 Dødsfald. I Østre Nedenes Distrikt forekom i Nærheden af Arendal 2 Tilfælde i den samme Jordmoders Praxis; hun blev paalagt at afholde sig fra Praxis i 1 Maaned, og Desinfektion foretoges. (Blich). 2 Tilfælde i Hisø, Vestre Nedenes Distrikt, ligeledes i én Jordmoders Praxis, anmeldtes samtidig, desuden 1 i Øiestad; ingen af Jordmødrene kunde dog antages at have foranlediget Sygdommen og tillodes derfor at fortsætte sin Virksomhed efter foretagen Rensning af Klæder og Instrumenter. Siden optraadte intet nyt Tilfælde. (Østberg).

Kusma havde ikke liden Udbredelse inden Amtet. Fra Arendal omtales saaledes en udbredt Epidemi i Aarets 4 første Maaneder. I Aamli optraadte

Sygdommen over hele Distriktet, men meget faa Tilfælde kom under Lægebehandling. I Evje Distrikt forekom Sygdommen hyppigst i Vegusdal.

Kighoste var fremdeles ganske hyppig, om end de anmeldte Tilfældes Antal var noget mindre end Aaret forud. I Østre Nedenes Distrikt var Sygdommen meget almindelig i Tvedestrand og Omegn i Aarets sidste Maaneder. Til Dybvaag indførtes den en Gang gennem en Tjenestepige fra Kristiania, der havde pleiet kighostesyge Børn, men som selv var frisk. (Martens). I Arendal anmeldtes endel meget milde Tilfælde i Høstmaanederne. (Blich). I Birkenes Herred, Vestre Nedenes Distrikt, optraadte Sygdommen paa Gaardene nærmest Tveid, hvor den havde stor Udbredning. (Balchen). I Aamli Distrikt var Sygdommen meget almindelig men kom sjelden under Lægebehandling. (Binneballe). I Evje var der en noksaa udbredt Epidemi i Vegusdal og Iveland. (Benneche).

Influenza var hyppig i hele Østre Nedenes Distrikt i Aarets 1ste Halvdel, ophørte næsten ganske i Sommermaanederne, men tiltog igjen udover Høsten. Forløbet betegnes som mildt. (Martens). Den var ogsaa almindelig i Veste Nedenes Distrikt. I Birkenes Herred søgte kun et ringe Antal Syge Lægehjælp, da Sygdommen betragtes som et Slags Forkjølelse, som man skal gaa eller arbeide af sig. (Balchen). I Aamli var Influenza hyppig, fornemmelig i en afsides Grænd af Lille Topdal, «hvor hvert eneste Individ var angrebet». (Binneballe). I Sætersdalen hærjede den næsten hvert Hus i Dalen. (Paus).

Af **Lungebetændelse** anmeldtes et noget mindre Antal Angrebne end Aaret forud.

Akut Diarré (Kolerine) var ogsaa sjeldnere end i 1899.

Der opføres paa Sygelisterne 4 Tilfælde af **Beri-Beri**, deraf 1 fra Landdistriktet i Østre og 2 fra Bygder i Vestre Nedenes Distrikt samt 1 fra Grimstad By. Alle 4 var voxne Mænd, hvis Sygdom var erhvervet udenfor Norge.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes 6 Tilfælde med 2 Dødsfald, samtlige fra Østre Nedenes Distrikt. Et Barn i Tvedestrand blev sygt i en Familie, hvor Pemfigus var iagttaget for 5 Aar siden; dette Tilfælde forekom i den samme Jordmoders Praxis, som 2 Gange tidligere (i 1894 og 1895) midlertidig var suspenderet paa Grund af Sygdommens Optraeden inden hendes Klientel. (S. Erichsen). 2 Tilfælde med 1 Dødsfald forekom i Østerrisør i samme Jordmoders Praxis; denne har i en Aarrække havt Tilfælde af Pemfigus blandt de Børn, hun har modtaget, og maatte for 5 à 6 Aar siden efter nøiagtig Desinfektion i længere Tid afholde sig fra at praktisere. Senere har hun ofte med Maaneders til Halvaars Mellemrum faaet sporadiske Tilfælde, der har foranlediget Renselse efter Renselse og gjentagne Afbrydelser af hendes Virksomhed. (Martens).

Af **Fnat** opføres 20 Tilfælde for det hele Amt. I Sætersdalen Distrikt behandledes Sygdommen næsten ikke, men den er meget almindelig i Valle og Bykle Herreder, saa at flere Skolelærere maa bruge Skabmidler for ikke at smitte sine Hjem. (Paus).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa omstaaende Side.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde 19,2 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foraarsagede Dødsfald og 23,4 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 12,6 pCt. og 15,7 pCt. og for Bygderne 20,5 pCt. og 24,8 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa omstaaende Side. Angaaende Lungetæringen inden Birkenes Herred, Vestre Nedenes Distrikt, meddeles, at der er Slægter, hvor Sygdommen i lange

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:		
		1	2	3
		Østre Nedenes.	Vestre Nedenes.	Aamli.
		Tilfælde.	Tilfælde.	Tilfælde.
Veneriske Saar	7	1	6	-
Syfilis, konstitutionel	48	9	39	-
— hereditær	1	1	-	-
Gonorré og Uretrit	85	10	73	2

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Sygdom.	Opgivne Dødsfald ved		
		Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenes	395	81	61	334
Østerrisør By	36	5	6	30
Tvedestrand Ladested	21	3	4	17
Bygder	338	73	51	287
Vestre Nedenes	460	88	92	368
Arendal By	58	9	8	50
Grimstad —	30	3	9	21
Lillesand Ladested	29	2	7	22
Bygder	343	74	68	275
Aamli	68	18	9	59
Evje	66	8	14	52
Sætersdalen	51	5	7	44
Nedenes Amt	1040	200	183	857
Deraf i Byer	174	22	34	140
— - Bygder	866	178	149	717

Tider har hersket. Periodisk optræder den inden disse med Voldsomhed og tynder ud i deres Rækker. Forsigtighed udvises desværre gjennemgaaende ikke af de Angrebne i tilstrækkelig Grad, og disses Hjem bliver da Oplagssteder i stor Stil for Smitte. (Balchen). Inden Aamli vandrer Tuberkulosen paa vanlig Maade gennem Distriktet; det er sørgeligt at se, hvor mangt et Menneskeliv den knækker netop i den Alder, da det skulde begynde at udvikle sig. Ingen Familie kan sige sig fri. (Binneballe). Ogsaa i Evje hærjer Tuberkulosen. Distriktslæge Benneche anser det dog ikke usandsynligt, at endel af de for Lungetæring antagne Tilfælde skyldes den mere og mere tiltagende Hang til at se Tuberkulose i hver Bronkit; Smittefrygten volder der mangesteds betydelig Skade og Ulempe.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.		
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.	Mødre.		
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Uopg.
Utilstr. eller smertefulde Veer .	25	24	¹⁾ 2	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	-	-
Bækkensneverhed	1	1	-	-	-	³⁾ 3	2	1	1	-	-	-	-
Barselkrampe	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	1
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Tilsammen	37	35	3	2	2	3	2	1	1	1	6	1	1
		38					3				8		

¹⁾ Den ene af disse var 1ste Tvilling (2den Tvilling forløstes ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen findes opgivet; jfr. Anm. 2); den anden var en 2den Tvilling (1ste forløst levende ved Naturens Hjælp). ²⁾ Deraf en 2den Tvilling (første forløst levende ved Tang; jfr. Anm. 1). ³⁾ En Gang Forløsning ved Tang, en Gang ved Vending og Udtrækning. ⁴⁾ 2den Tvilling (1ste forløst levende ved Naturens Hjælp). ⁵⁾ Dødsårsag: Peritonit (ikke opført paa Dødslisten som Dødsfald paa Barselseng).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Østre Nedenes	804	17	460	66	9	6	11	1
Østerrisor By	99	3	40	5	-	-	1	1
Tvedestrand Ladested	66	1	28	2	2	1	-	-
Bygder	639	13	392	59	7	5	10	-
Vestre Nedenes	806	22	526	71	4	8	8	1
Arendal By	85	4	61	8	-	1	2	-
Grimstad —	67	2	33	9	-	1	1	-
Lillesand Ladested	35	-	31	4	-	-	1	-
Bygder	619	16	401	50	4	6	4	1
Aamli	181	3	85	15	-	-	2	-
Evje	119	3	74	13	1	1	2	-
Sætersdalen	112	2	68	17	-	-	1	-
Nedenes Amt	2022	47	1213	182	14	15	24	2
Deraf i Byer	352	10	193	28	2	3	5	1
— Bygder	1670	37	1020	154	12	12	19	1

Blegst, Sygdomme i Fordøiellesorganerne. I Birkenes Herred, Vestre Nedenes Distrikt, lider de fleste unge Piger af Blegst. Kvinder i 40-aarsalderen, gifte og ugifte, viser ogsaa ofte en Blodfattigdom, som synes at staa i Forbindelse med en saadan, i Ungdommen optraadt, ikke helbredet Sygdom. Disse Kvinder er næsten alle neurastheniske i stærk Grad. (Balchen). I Aamli Distrikt er anæmiske Tilstande og kroniske Gastriter meget almindelige. Kosten er i Almindelighed lidet afvejlende; Kaffe, stegt Flesk, Poteter og Grød, ofte daarlig tillavet, er det hele Forraad af Retter, der bydes. (Binneballe). I Sætersdalen Distrikt maa de almindelige Fordøiellesbesværligheder skyldes den forandrede Levemaade, idet der nu forbruges en hel Del mere Kaffe, Sukker og raastegt, tung «Stomp». Tænderne begynder tidlig at ødelægges. Disse Forhold i Forbindelse med Urenlighed ved Behandling af Maden frembringer med Nødvendighed en svækket Befolkning; denne paavirkes ogsaa snarere ved Sygdomme, der indføres ved den nu lettere Samfærdsel med Omverdenen. (Paus).

Angaaende Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Fra Aamli Distrikt omtales fremdeles Vanskeligheden ved at faa passende Pleie for Sindssyge. Forpleiningen betegnes forresten som god. (Binneballe).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 53 saadanne, deraf i Østre Nedenes 21, i Vestre Nedenes 19, i Aamli 5, i Evje 3 og i Sætersdalen 5. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

En Kvinde i Tvedestrand, Østre Nedenes Distrikt, døde uforløst. Hun frembød en centralt forliggende Moderkage, og havde ved Lægens Tilkaldelse haft et Par stærke Blødninger, samt led allerede af truende Kollaps-symptomer. Moderkagen blev gjennemboret, hvorved Blødningen standsede.

Veerne tiltog, og under en stærk saadan døde Konen af Kræftetab. (S. Erichsen). I Barbu døde ogsaa en Barselkvinde uforløst, $\frac{1}{2}$ Time før Lægens Ankomst. Hun tilhørte Samfundets Udskud, var meget drikfældig og laa, da Jordmoderen blev tilkaldt, døddrukken med afdødt Foster. Alkoholisme var muligens Døds-aarsag. (Irgens).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af foranstaaende Tabel.

Der bliver saaledes et Overskud af 809 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 60,0.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 15 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaarsagen for 9, deraf døde 7 af Barselfeber, 2 døde uforløst (se ovenfor).

De hyppigste Dødsaarsager var:

Dødsaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	200	22	178
Alderdomssvaghed	159	10	149
Kræft	75	17	58
Organisk Hjertesygdom	62	15	47
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	58	10	48
Medfødt Svaghed	46	10	36
Lungebetændelse	46	13	33
Morbus Brighti	42	6	36
Hjerneslag	40	9	31
Mave-Tarmkatarr	31	2	29

Veirliget. Vinteren synes at have været snerig, Sommeren varm og Høsten mild. Aarsudbyttet var omtrent som et Middelsaars.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Østre Nedenes Distrikt er de hygieniske Forhold i det Hele taget ret gode. Forholdsvis utilfredsstillende er de for Østerrisørs Vedkommende, specielt hvad angaar Aføbsvæsenet, offentligt som privat, samt Privetforholdene. De offentlige Kloaker er tilstede i altfor ringe Antal, en Mængde Huse har slet intet Aføb, men Spildvandet slaaes simpelthen lige ud for Døren; det samme er ret ofte Tilfældet med det tørre Affald af Mangel paa Sæppelkasser. Ikke faa Huse mangler Privet, eller Exkrementbeholderen bestaar simpelthen blot i et i Jorden gravet Hul, og det endog i den bedre Del af Byen. Fra andre Huse igjen lader man Exkrementerne gaa direkte i Kloaken, der udmunder i et Hjørne af Havnen, hvorfra der i tørre og varme Sommer udbreder sig Stank til Byens Torv. — Ved Hjælp af de nye Sundhedsforskrifter, der traadte i Kraft i Aarets Begyndelse, faar man haabe, at det Værste med Tiden bliver rettet, men desværre har det til Dato ikke lykkedes. De økonomiske Forhold i Østerrisør er desværre smaa; Skatterne af de allerhøieste, og Gjælden stor, saa Besparelser er nødvendige, og under saadanne Forhold gaar det gjerne ud over de Ting, hvoraf Forstaaelsen er mindst, selv om Beløbet er noksaa lidet. (Martens).

I Vestre Nedenes Distrikt er de hygieniske Forhold, forsaavidt Boliger og Renlighed angaar, i det Hele upaaklagelige. Spirituosa misbruges, navnlig i Byerne og især af ganske unge Mennesker. Landbefolkningen er i det Hele mere ædruelig. For Grimstads Vedkommende har de industrielle Anlæg, Føvigs og Hasseldalens Jernskibsbyggerier med tilsammen 6 à 700 Arbeidere, bidraget meget til Forværelse af Forholdene med Hensyn til Drik og Gadeorden. I Aarets Løb «opstemmedes» Brændevinssamlagene i Arendal og Grimstad, uden at der til Dato kan spores hverken Forværelse eller Bedring i Drikkeriet heraf. I Grimstad er, for at faa Laddevinstrafiken fjernet, vedtaget ikke at sælge Vin under Kr. 1,00 pr. Flaske. Smughandel hermed foregaar dog nok fremdeles. (Østberg).

I Aamli Distrikt er Renlighedssandsen paa flere Steder i glædelig Fremgang; dog staar der endnu meget tilbage at ønske. (Binneballe).

I Evje Distrikt var Drikkældigheden ikke liden, og specielt blandt Ungdommen fremkaldte den flere alvorlige Slagsmaal. En indledet Retsforfølgning og streng Dom synes imidlertid at have virket forbedrende i den Retning. (Benneche).

I Sætersdalen Distrikt vil Beboelsesrummene længe blive uhensigtsmæssige, fordi det er vanskeligt at faa fjernet den gamle Skik at have faste Sengesteder med et Skab imellem, hvori Melk og Madvarer opbevares. Det er vanskeligt at holde dem rene; det samme er Tilfældet med Gulvene, der bestaar af tykke, kvistfulde Planker uden ordentlig Sammenføjning. I Bygland begynder man dog at faa Sands for pløiede og malede Gulve, som lettere kan vaskes. — Drikkældigheden synes at tiltage blandt Ungdommen, uægte Børn er der lidet af. (Paus).

Sygehuse. I Østerrisor, Østre Nedenes Distrikt, findes et lidet Sygehus paa 10 à 12 Senge samt et lidet Epidemilazaret paa 3 smaa Værelser. I Tvedestrand er der et Sygehus med 6 Senge for epidemiske og 4 for almindelige Syge. I Vestre Nedenes Distrikt findes Sygehuse i Arendal og Grimstad. Ligesaa er der i Arendal et Epidemilazaret og i Grimstad ved Sygehuset et Isolationslokale for epidemiske Sygdomme. I Aamli Distrikt er et nyt Sygehus taget i Brug. I dettes 1ste Etage er der to smukke, luftige, solrige Sygeværelser med to Senge i hvert, men tilstrækkelig store til 3 Senge. Endvidere findes mod Nord en net liden Operationsstue samt Kjøkken og Værelse for Sygepleiersken. 2den Etage (Halvetage) er endnu ikke indredet, men den afgiver Rum for 2 store Værelser med 4 mindre Alkover. Der er i Kjælderetagen indredet 2 Værelser, som midlertidig for at støtte Økonomien er udleiede til Sparebanken. Desuden findes i Kjældereren Husholdningskjælder og Bryggerhus, der ogsaa benyttes som Baderum for de Syge. (Binneballe).

Fattigsygepleien betegnes i Østre Nedenes Distrikt som god. I Vestre Nedenes Distrikt er Benyttelsen af Lægehjælp for de Fattige meget forskjellig i de enkelte Herreder. I Høvaag, Eide og Øiestad foretages saaledes næsten aldrig Reiser til fattige Syge. (Østberg). Fra Aamli berettes, at den dersteds ansatte Diakonisse ved Ildebrand kom saa slemt tilskade, at Døden paafulgte. Hendes Plads som Sygepleierske vil fra Nytaar 1901 overtages af en udsendt Elev, der uddannes som Sygepleierske ved Diakonisseanstalten i Kristiania. (Binneballe). I Evje staar Fattigsygepleien paa et mindre tilfredsstillende Standpunkt. I Sætersdalen er den blevet noget bedre i Valle, siden Distriktslægen i Oktober begyndte 14-daglige Ture did og maanedlige Ture til Bykle. Dette er Befolkningen foreløbig fornøiet med, ligesom den Ordning vel er den eneste mulige, saalænge der blot er én Læge i Distriktet. (Paus).

Badeindretninger. I Østerrisør findes et større Badehus for kolde og varme Bad. I Tvedestrand er der opført et nyt Badehus for varme Karbad og Dampbad. I Grimstad er et privat Badehus aabent mod Betaling. Offentlig Badeindretning findes ellers ikke. Byens Strandlinie er kort og fuldt optaget, saa Søbad for Ubemidlede er lidet tilgængelige. I Arendal er der en Badeanstalt ved Sygehuset.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Nedenes Amt	55	3	1672	9
Østre Nedenes	1) 25	3	664	2
Vestre —	2) 13	-	710	5
Aamli	3) 7	-	182	-
Evje	4) 4	-	33	2
Sætersdalen	5) 6	-	83	-

1) Østerrisør 7, Tvedestrand 4, Gjerstad 2, Holt 3, Dybvaag 2, Søndeled 4, Barbu 1, Tromø 1, Østre Moland 1. 2) Arendal 3, Grimstad 2, Lillesand 1, Landvig 1, Hisø 1, Eide 1, Froland 2, Øiestad 1, Høvaag 1. 3) Aamli 3, Vegaarsheien 3, Mykland 1. 4) Hornes 2, Evje 1, Vegusdal 1. 5) Bygland 2, Valle 4.

X. Lister og Mandal Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		7 264,25	78 259	29	9	50	29
1. Kristiansand Stadsfysikat	Kristiansand, Kjøbstad	16,04	14 701	15	5	10	-
2. Oddernes		1 146,96	21 937	1) 5	2	14	8
	Mandal, Ladested	0,92	3 656	2	2	3	-
	Oddernes	96,27	4 043	-	-	2	1
	Randø Sund	43,12	1 079	-	-	1	1
	Tveid	111,59	1 666	1	-	2	1
	Vennesla	106,17	1 937	1	-	1	1
	Øvrebo	116,00	830	-	-	1	1
	Hægeland	203,09	861	-	-	1	-
	Søgne	239,83	3 477	-	-	2	1
	Holme	113,07	1 272	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark	116,90	3 116	-	-	-	1
3. Undal		1 960,28	11 399	2	-	7	7
	Spangereid	63,36	1 584	-	-	-	-
	Søndre Undal	171,70	2 736	1	-	2	2
	Nordre Undal	195,80	1 654	-	-	1	1
	L a u d a l	97,73	766	1	-	1	1
	Øislebo	153,76	931	-	-	-	-
	Finsland	114,15	768	-	-	1	1
	Bjelland	164,84	905	-	-	1	1
	Grindum	130,46	827	-	-	-	-
	Aaseral	868,48	1 228	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 302	1	-	2	4
	L y n g d a l	380,24	4 358	1	-	1	3
	Hægebostad	461,59	1 944	-	-	1	1
5. Vanse		268,34	9 015	3	-	8	4
	F a r s u n d, Ladested	0,24	1 627	2	-	2	-
	Vanse	139,28	5 421	1	-	3	2
	Herred	87,54	863	-	-	1	1
	Spind	41,28	1 104	-	-	2	1
6. Flekkefjord		3 030,80	14 905	3	2	9	6
	F l e k k e f j o r d, Kjøb- stad	0,20	2 089	3	2	2	-
	Nes	150,62	2 202	-	-	-	-
	Hitterø	89,70	1 924	-	-	1	1
	Liknes	299,55	2 791	-	-	1	1
	Fede	64,54	878	-	-	1	1
	Fjotland	489,05	988	-	-	1	1
	Bakke	243,96	1 435	-	-	1	1
	Gyland	176,25	960	-	-	1	1
	Siredalen	1 516,93	1 638	-	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Kristiansand.

Sundhedstilstanden, om end mindre gunstig end i de nærmest foregaaende Aar, betegnes som i det Hele taget tilfredsstillende. Af epidemiske Sygdomme med mere almindelig Udbredelse forekom Skarlagensfeber, Kighoste og Influenza, hvorhos akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne var almindeligere end i de foregaaende Aar; Mæslingeepidemien fra Aaret forud var omtrent ophørt. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 4 787, deraf 217 dødelige, mod henholdsvis 4 551 og 205 i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 467 eller 19,3 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (76 000). Aaret forud var Dødeligheden 18,6 pro mille.

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til omstaaende Tabel, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfeber** opgives 9 Tilfælde, 3 fra Kristiansand By og 6 fra Oddernes Distrikt. Til Kristiansand blev Sygdommen indført fra Byen nærliggende Gaarde, men dens videre Udbredning standsedes ved hurtig Indlæggelse af de Syge samt en omhyggelig Desinfektion af Personer, Lokaler og Latriner, Forbud mod Melkesalg o. s. v. For de 6 Tilfælde i Oddernes, hvoraf 4 forekom paa et Par Gaarde i Vaagsbygden, kunde Smittekilden ikke opspores.

Skarlagensfeber fortsatte sin epidemiske Udbredning fra Aaret forud, navnlig i Kristiansand og Oddernes Distrikt. I Byen maa Sygdommen næsten betragtes som endemisk; den herskede særlig i Aarets første Kvartal, i Mai—Juli syntes den helt forsvundet, men optraadte saa igjen hyppigere udover Høsten. Det anmeldte Antal Angrebne, 54, danner kun en ufuldkommen Maalestok for Sygdommens Udbredning, da Epidemiens milde Karakter bevirkede, at kun et mindre Antal Syge kom under Lægebehandling og saaledes blev anmeldt. (Brodtkorb). I Oddernes Distrikt viste Sygdommen sig mest op gennem Dalen langs Jernbanelinien og i Søgne; den forløb ogsaa her meget mildt. (Borge). Til Mandal, hvor der optraadte endel Tilfælde mod Aarets Slutning, bragtes Smitten antagelig fra det omliggende Landdistrikt. (F. Nielsen). I Undal forekom kun nogle spredte Tilfælde.

Af **Mæslinger**, der Aaret forud havde optraadt epidemisk, anmeldtes kun 11 Tilfælde, deraf 6 i Oddernes og 5 i Flækkefjord Distrikt.

Difteri (Croup). De fra Kristiansand Stadsfysikat anmeldte Tilfælde var af meget tvivlsom Natur. Man kan gjerne gaa ud fra, at Sygdommen ikke har vist sig i Byen paa omtrent 3 Aar. (Brodtkorb). I Lyngdal Distrikt havde man først paa Vaaren en liden Epidemi, idet Sygdommen samtidig viste sig paa 3 temmelig langt fra hverandre beliggende Steder i Austad og Aa Sogne. Uagtet det paa Grund heraf var at befrygte, at Smitten kunde være spredt omkring ved lette, upaaagtede Tilfælde, lykkedes det dog at begrænse den til 4 Gaarde. Af de 10 Angrebne døde 2, den ene var allerede død og den anden døende ved Lægens første Besøg. Under Serumbehandling bedredes de øvrige Patienter hurtig. Samtlige Angrebne havde været sammen i et Bryllup paa Gaarden Saudland i Austad, hvor Sygdommen brød ud umiddelbart efter Festligheden. Senere viste den sig paa Gaarden Kvalsvig i Austad og tilsidst hos et Par Opsiddere paa Heiegaarden Skrelid i Aa. Mulig er Smitten bragt med Folk fra Nabodistrikterne, som i ikke ringe Antal var tilstede ved det nævnte Bryllup. (Keyser). I en Familie i Farsund, Vanse Distrikt, havde 2 Sødskende et Halsonde, der antoges for en almindelig Angina. Maaneden efter fik en Søster karakteristisk difterisk Belæg i Halsen med Kvælningssymptomer, saa der maatte ud-

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Tyfoidefeber	9	2	9	-	-	-	-	1	-	1	-	5
Skarlagensfeber	145	3	144	32	20	21	5	6	-	4	8	5
Mæslinger	11	-	11	-	1	4	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	26	5	26	2	-	5	6	-	-	-	2	4
Barsel-feber	9	3	8	-	4	-	1	1	-	-	-	-
Pyæmi, Sæphæmi	11	7	8	-	2	1	-	1	-	1	1	-
Rosen	107	4	107	16	19	16	11	8	4	6	5	3
Røde Hunde	2	-	2	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Vandkopper	12	-	12	1	1	3	1	-	1	1	-	-
Kusma	75	-	74	-	-	29	6	5	4	8	2	13
Kighoste	328	35	327	87	56	31	29	17	2	9	13	12
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1971	66	1947	258	251	201	174	165	169	138	90	69
Influenza	893	19	893	134	428	215	63	17	8	1	3	4
Lungebetændelse	219	51	219	25	39	33	26	21	20	12	4	5
Pleurit	88	3	88	7	5	11	9	11	8	13	2	4
Gigtfeber	103	3	101	6	11	10	12	9	8	7	5	3
Koldfeber	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	772	14	768	41	22	31	47	43	66	78	178	81
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4787	217	4747	609	861	611	390	305	290	280	313	208

føres Tracheotomi; hun døde imidlertid 3 Dage efter, og Desinfektion blev saa foretaget. I September var en kvindelig Slægtning med et lidet Barn paa Besøg i Huset; efter Hjemkomsten til en Gaard i Nærheden af Farsund fik Barnet Difteri og smittede 3 voxne Piger i Huset. Sygdommen forløb meget let, men Svælparalyse hos Barnet bekræftede Diagnosen. (Meyer).

Rosen var meget hyppigere end vanlig; der anmeldtes ialt 107 Tilfælde med 4 Dødsfald, de fleste fra Kristiansand Stadsfysikat og Flekkefjord Distrikt.

Kighoste havde siden Høsten 1899 en stor Udbredelse inden Amtet. I Kristiansand herskede saaledes i 1ste Kvartal en ikke ganske mild Epidemi, der medførte et ikke ringe Antal Dødsfald blandt Spædbørn. Paa Lister, Vanse Distrikt, kulminerede Epidemien ved Nytaarstid og aftog gradvis udover Aaret. (Selvaag).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne samt Influenza optraadte hyppigere end vanlig i de senere Aar. Fra Lyngdal anføres, at der,

Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:														
			1		2		3		4		5		6				
			Kristian- sand Stadsfysik.	Oddernes.	Undal.	Lyngdal.	Vanse.	Flekk- fjord.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
-	1	1	3	1	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	28	13	54	1	81	1	9	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-
4	-	3	8	-	2	1	-	-	10	2	5	1	1	1	1	1	1
1	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	4	1	2	2	2	2	2
1	1	-	2	2	5	4	2	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
7	3	9	36	1	19	2	4	-	12	-	12	1	24	-	-	-	-
-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	-	5	-	3	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-
3	2	2	68	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	35	23	133	10	79	3	10	3	-	-	11	7	95	12	12	12	12
107	109	216	1123	22	421	25	64	4	44	4	153	7	166	4	4	4	4
7	4	9	415	2	180	7	18	-	39	-	58	1	183	9	9	9	9
10	10	14	63	7	62	21	27	6	11	6	40	9	16	2	2	2	2
6	5	7	19	1	36	1	5	-	2	-	11	-	15	1	1	1	1
9	7	14	37	1	29	-	10	-	10	1	4	1	13	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
54	64	63	486	2	98	6	13	-	28	2	43	2	104	2	2	2	2
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
228	272	380	2456	50	1036	73	164	14	157	15	347	32	627	33	33	33	33

hvor Influenza-Patienterne vovede sig for tidlig ud, i ikke faa Tilfælde opstod croupøs Lungebetændelse, tildels med hurtig, dødelig Udgang. (Keyser).

Akut Diarré (Kolerine) var noget sjeldnere end i 1899.

Af **Fnat** opgives 16 Tilfælde for det hele Amt, deraf 12 i Lyngdal Distrikt; Sygdommen antoges indført til en Husstand dersteds ved omreisende Fanter og spredtes derefter gennem Skolen. Den blev dog hurtig erkjendt og fik derfor ingen synderlig Udbredelse. (Keyser).

Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af omstaaende Tabel.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 23,2 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 28,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,5 pCt. og 26,6 pCt. og for Bygderne 24,5 pCt. og 29,7 pCt. Forøvrigt henvises til omstaaende Tabel. Fra Lyngdal anføres, at Syg-

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:						
			1	2	3	5		6	
			Kristian- sand Stads- fysikat.	Oddernes.	Undal.	Vanse.		Flekk- fjord.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Veneriske Saar	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	31	2	19	10	1	1	1	1	-
— hereditær	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	69	-	54	12	-	-	-	-	3

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lungetuber- kulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Kristiansand Stadsfysikat	230	44	50	180
Oddernes	310	69	73	237
Mandal By	90	20	23	67
Bygder	220	49	50	170
Undal	112	38	14	98
Lyngdal	96	25	15	81
Vanse	178	33	32	146
Farsund By	21	3	5	16
Bygder	157	30	27	130
Flekkfjord	203	53	33	170
Flekkfjord By	34	10	8	26
Bygder	169	43	25	144
Lister og Mandal Amt	1129	262	217	912
Deraf i Byer	375	77	86	289
— - Bygder	754	185	131	623

dommen fremdeles er overmaade hyppig i selve Lyngdal, medens den ikke synes at gribe i den Grad om sig i Hægebostad og Eiken, hvor dog de hygieniske Forhold er mindre gode. Paa Grund af den stærke Smittefrygt har det, trods gunstige Vilkaar, ikke været muligt at formaa Nogen til at overtage Stillingen som Desinfektør; navnlig var Vedkommende ræd for, at hans Sambygding i Tilfælde vilde trække sig tilbage fra al Omgang med ham. (Keyser). I Vanse Distrikt har man i en Aarrække havt trykte Forskrifter angaaende Forsigtighedsregler ligeoverfor Sygdommen, foruden at Lægerne bestandig giver saadanne mundtlig. (Selvaag). Af og til møder man ogsaa her utidige og latterlige Udslag af Smittefrygt, saaledes naar det viser sig vanskeligt at faa en Vaskekone til at

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Uopg.
Utilstrækkel. eller smertefulde Veer	26	26	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	4	-	1	-	1	-	-	-	²⁾ 1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	3	3	-	1	-	¹⁾ 1	-	-	-
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
Tilsammen	32	31	1	4	3	1	2	1	1	1	1	3
		32			4			2			4	

¹⁾ Afdødt Misfoster. ²⁾ Efter forgjæves Forsøg med Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Mord og Drab.
Kristiansand Stadsfysikat . . .	379	11	243	51	3	-	3	1
Oddernes	574	18	416	54	4	2	11	-
Mandal By	101	1	93	12	2	1	2	-
Bygder	473	17	323	42	2	1	9	-
Undal	310	10	217	21	3	1	2	-
Lyngdal	177	3	134	14	-	-	1	-
Vanse	217	3	202	21	1	1	16	-
Farsund By	60	-	33	5	-	-	-	-
Bygder	157	3	169	16	1	1	16	-
Flekkefjord	397	11	255	32	1	-	8	-
Flekkefjord By	61	1	38	5	-	-	1	-
Bygder	336	10	217	27	1	-	7	-
Lister og Mandal Amt.	2054	56	1467	193	12	4	41	1
Deraf i Byer	601	13	407	73	5	1	6	1
— Bygder	1453	43	1060	120	7	3	35	-

gjøre rent i en Tæringssygs Værelse. Overtalelse og høi Dagløn maa der til, for at faa Arbejdet udført. Man ser nu, som Følge af den moderne Sanatoriebehandling, mere forhaabningsfuldt paa Sygdommens Helbredelse. Fra at være altfor trøstesløst er Synet paa Sagen nu vistnok altfor optimistisk. (Reehorst).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Vanse Distrikt er de Sindssyges Forpleining vistnok efter Forholdene upaaklagelig. Dog er Savnet af Pleieanstalter føleligt, da enkelte Sindssyge er i en saadan Forfatning, at det er en Ynk at se paa dem, og deres Forpleining er saa vanskelig og ubehagelig, at det sætter Uhygge i hele Huset. (Meyer).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 43 saadanne, deraf i Kristiansand Stadsfysikat 22, i Oddernes Distrikt 13, i Undal 3, i Vanse 1 og i Flekkefjord 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side. I et af de fra Undal Distrikt opførte Tilfælde var der hos Barselkonen stærk Bækkenforsnevring (Conjugata 8—9 cm.), og begge Fostrets Arme var forliggende; den ene af disse amputeredes; Fosterhovedet kom derved bedre ned, perforeredes samt forløstes endelig med meget Besvær ved Tang. Konen reiste under ny Graviditet ind til Fødselsstiftelsen i Kristiania, hvor der foretoges Keisersnit og Exstirpation af Tuberne. (Nørregaard).

Jordmoderhjælpen. 3 af 7 Jordmødre i Undal bistod tilsammen 80 Fødende; af Fødslerne var 61 Issefødsler, 1 var Ansigtfødsel, 1 Sædefødsel, 1 dobbelt Fodfødsel, 1 Tverleie og 1 Abort, 2 var Tvillingfødsler. 10 Gange var

Fødselen forbi ved Jordmoderens Ankomst, og i 4 Tilfælde er Fosterleiet ikke opgivet. (Nørregaard).

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 4 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 6 Kvinder, nemlig for 3 Barsel-feber, for 1 Emboli og for 2 Blødning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af foranstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 587 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 71,4.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	262	77	185
Alderdomssvaghed	203	34	169
Tuberkulose udenfor Lungerne	70	23	47
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne...	66	33	33
Organisk Hjertesygdom	59	23	36
Kræft	52	21	31
Lungebetændelse	51	14	37
Hjerneslag	39	16	23
Kighoste	35	15	20

Veirliget. Meddelelse herom er alene fremkommet fra Vanse Distrikt; Vinteren betegnes her som haard og snerig, Vaaren kom sent og var kold, Sommeren var tør og noksaa varm, Høsten mild med meget Regn lige til Jul. (Meyer).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Kristiansand Stadsfysikat er Levemaaden fremdeles i det Hele god, da Daglønnen har holdt sig høiere der end paa de fleste andre Steder, 3—4 Kr. pr. Dag. Man har Indtryk af, at Drikfældigheden er noget aftaget. (Brodtkorb).

I Oddernes Distrikt er Sandsen for Renlighed og ordentligt Hus- og Madstel i stadigt Stigende og synes sammenligningsvis at staa paa et noksaa høit Trin, støttet af en jævnt god økonomisk Evne. Ædrueligheds- og Sædelighedsforholdene er vedvarende meget tilfredsstillende. (Borge).

I Undal Distrikt var Aaret i økonomisk Henseende meget gunstigt; alle Varer og navnlig en Hovedartikel, Stav, stod i høi Pris. Brændevinssamlaget i Mandal nedstemtes Høsten 1899. Hvorvidt dette har havt Indflydelse til at formindske Drikkeriet, kan der intet bestemt siges om, men siden den Tid synes man mindre hyppig at møde fulde Folk i Veiene. Af og til, navnlig i Høitiderne, tages der større Kvantaa Drikkevarer hjem fra Kristiania. I det Hele betragtes det dog mere og mere som en Skam at være fuld, og Hjemmedrikningen aftager. Sædelighedstilstanden maa i det Hele betegnes som upaaklagelig; der er meget faa uægte Børn og næsten ingen veneriske Sygdomme. (Nørregaard).

Distriktslæge Keyser i Lyngdal skriver: De hygieniske Forhold maa siges stadig at gaa fremad, om det nu end ikke gaar særdeles hurtigt. Den store Udvandring til Amerika og Syd-Afrika, hvor vore Folk stadig finder særdeles godt lønnet Arbeide, berøver os vistnok herhjemme en god Del Arbeids-hjælp; men dette, tror jeg, mere end opveies ved den Kapital, vore unge Folk paa den Maade sparer sig op i det fremmede Land, og som for dette Distrikt aarligaars dreier sig om ganske betydelige Summer; dertil kommer, at de lærer sig til at arbejde intensere end herhjemme og efter mere rationelle Arbeids-metoder, og ikke mindst, at de faar et videre Syn paa mange Ting, som Hjem-mets snevre og knappe Forhold her paa Vestlandet skyggede for. Den personlige Renlighed er saaledes gaaet betydelig fremad, ligesaa Renlighed i Husstel, især selvfølgelig, hvor Hustruen har fulgt Manden over Havet. — Levemaaden er enkel og tarvelig, den kulinariske Kundskab yderst ringe, navnlig for de øverstliggende Sognes Vedkommende, Misbrug af Kaffe særdeles udbredt, delvis ogsaa Misbrug af Alkohol — især blandt den yngre Slægt.

Distriktslæge Meyer i Vanse anfører, at Landbefolkningen lever for lidet af Gaardens Produkter, som sælges, medens «Kjøbemaad» og bymæssig Levemaade vinder mere og mere Indpas; særlig er Kaffedrikning overordentlig udbredt baade blandt Store og Smaa. Saadan Levemaade sætter ikke «Marg i Benene», men fører til Racens Svækkelse, Nervøsitet og Slaphed; det er ingen Sjældenhed, at voxne Mænd (ikke blot Kvinder) enten besvimer eller holder paa at besvime paa Doktorens Kontor for rene Bagateller, medens de kan være kjække nok paa Sjøen, selv om det kniber temmelig haardt. — Husene er gjennemgaaende pene, som Regel med 2 Stuer og Kjøkken, foruden Loftværelse; dog pleier de Fleste om Vinteren at pakke sig sammen i én Stue og, naar det kommer høit, tage til Hjælp et Loftværelse, som bliver opvarmet ved en Luge i Gulvet eller et Ovns-rør nedenfra Stuen. — Paa Lister kan der spores en liden Bedring i de hygie-niske Forhold for Kyststrækningens Vedkommende, vistnok betinget ved, at det økonomiske Knæk, Lister fik i første Halvdel af Nittiaarene ved Skibsfarten, for en væsentlig Del er forvundet af Kystbefolkningen, medens den øvrige Del fremdeles lider stærkt under de forvoldte Tab. (Selvaag).

I Flekkefjord Distrikt er de hygieniske Forhold omtrent som tidligere, dog spores der Fremgang, hvortil vistnok de gode Tider har bidraget meget. (E. Hansen).

Fattigsygepleien i Kristiansand er optagen af Indremissionen og den private Foretagsomhed, og maa i det Hele ansees passabel. Fattighjemmet for Gamle udvider hvert Aar sin Virksomhed til megen Velsignelse. Diakonisse-virksomheden har optaget en ret god Idé: Forpleining af noget bedrestillede, gamle Damer, der betaler Kr. 50,00 maanedlig for sin Kost og Pleie. (Brodtkorb). I Undal Distrikt betegnes Fattigpleien som upaaklagelig (Nørregaard), i Lyngdal Distrikt som i det Hele taget nogenlunde god. (Keyser). I Vanse Distrikt er de Fattiges Antal forholdsvis ikke stort, og Fattigstyret pleier ikke at forsømme dem i Sygdomstilfælde. (Meyer).

Sygehuse. I Kristiansand findes et kommunalt Sygehus med Isolations-lokale, Statens Kvarantæneanstalt paa Odderøen, Eg Sindssygeasyl og Kristian-sand Bys Sindssygeasyl; fremdeles det katholske «St. Josefs» Hospital. I Mandal er der et kommunalt Sygehus med Isolationslokale. Amtssygehuset ligger i Flekkefjord.

Badeindretninger. Der findes i Kristiansand et Badehus for varme Karbad og Dampbad samt flere Søbadehuse, hvoraf ét tillige leverer varme Sø-

bad. I Oddernes er der foruden Sygehusets Bad et offentligt Søbadeanstalt i Mandal. Inden Undal Distrikt findes ingen Badeindretninger, uagtet disse med Lethed lod sig oprette i Forbindelse med de ikke faa Meierier. Men Sandsen for dem er endnu altfor liden. Naar Distriktslægen en enkelt Gang har omtalt Sagen i Sundhedskommissionerne, har den mødt meget ringe Sympathi, for ikke at sige ligefrem Afvisning. (Nørregaard). Søbadeindretningen i Flekkefjord blev ødelagt af Isgang, og Sommeren hengik derfor med Planlæggelsen af nyt Badehus. (E. Hansen).

Kvaksalveri. I Vanse Distrikt findes der faa fastboende Kvaksalvere, og Søgningen til disse er ikke nævneværdig. Men kommer der en Tilreisende, som forstaar at gjøre Reklame, er Tilløbet fænomenalt, og man kan høre de forunderligste Beretninger om umaadelig Uvidenhed og Lettroenhed. Bagefter kommer nok Reaktionen med adskillig Flauhed; men næste Gang gjentager det samme sig paany. Oplysningen er ikke større i den Retning, selv hos Folk som burde vide bedre. (Meyer).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Lister og Mandal Amt	61	5	1349	7
Kristiansand Stadsfysikat	8	4	164	2
Oddernes	1) 14	1	403	2
Undal	2) 12	-	210	1
Lyngdal	3) 6	-	88	1
Vanse	4) 8	-	123	1
Flekkelfjord	5) 13	-	361	-

1) Mandal 4, Oddernes 3, Søgne 1, Halsaa og Hartmark 3, Holme 3. 2) Søndre Undal 3, Nordre Undal 1, Laudal 1, Øislebø 3, Finsland 3, Bjelland og Grindum 1. 3) Lyngdal 3, Hægebostad 3. 4) Farsund 4, Vanse 1, Herred 1, Spind 2. 5) Flekkelfjord 5, Nes 2, Hitterø 1, Liknes 1, Fede 1, Bakke 1, Gyland 2.

Angaaende **Sundhedskommissionerne** bemærker Distriktslægen i Oddernes, at disse, forsaavidt de bestaar af det samlede Herredsstyre, er et tungvindt og uhaandterligt Apparat; det er tungvindt, at Møderne skal afholdes paa samme Dag og Sted som Herredsstyret, og at der maa konfereres med dettes Ordfører om Tiden. Det har hændt, at hele Dagen har været saa optaget med Herredsstyrets mange Forretninger, at der ingen Tid er blevet tilovers for Sundhedskommissionen. Det mislige Forhold vil efter Distriktslægens Mening træde end skarpere frem, efterhvert som Tuberkuloseloven bliver effektiv.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaccinaterer.
Amtet		9 147,16	125 658	37	10	76	40
1. Sogndal		790,77	5 917	2	-	4	3
	S o g n d a l, Ladested	0,19	400	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 513	-	-	1	1
	Lund	292,59	1 887	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	1 117	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 627	3	1	5	3
	E g e r s u n d, Ladested	0,32	3 217	3	1	1	-
	Egersund	207,57	2 638	-	-	1	-
	Ogne	107,57	1 099	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 308	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,29	1 757	-	-	1	1
	Nærbø	60,31	1 812	-	-	1	1
	Varhaug	85,70	1 796	-	-	1	1
3. Sandnes		1 955,84	17 092	5	-	1) 7	5
	S a n d n e s, Ladested	0,81	2 607	3	-	1	-
	Høiland	170,63	4 221	-	-	-	1
	Klep	128,49	2 599	-	-	-	1
	Time	184,71	2 854	1	-	1	1
	Gjesdal	218,04	1 784	1	-	1	1
	Høle	109,58	1 094	-	-	1	1
	Fossan	1 143,58	1 933	-	-	1	1
4. Stavanger Stads- fysikat	Stavanger, Kjøbstad	6,26	29 877	14	6	25	-
5. Stavanger		228,16	9 994	2) 1	-	5	6
	Hetland	114,97	5 613	-	-	2	3
	Haaland	85,24	3 253	-	-	2	2
	Mosterø	27,95	1 128	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,19	10 524	3	-	8	8
	Rennese	40,82	1 071	-	-	3) 1	1
	F i n n ø	42,43	1 389	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 204	1	-	1	1
	Aardal	505,26	812	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 011	-	-	1	1
	Fister	42,56	882	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 400	1	-	1	1
	Sjernerø	37,44	755	-	-	1	1

¹⁾ Uopgivet Bopæl for 3. ²⁾ Distriktslægen bor i Stavanger By. ³⁾ Jordmoderen i Rennese fungerer ogsaa som Jordmoder og Hjælpevaccinatrice i en Del af Mosterø Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
7. Sand		2 495,48	9 449	2	-	6	6
	Jelse	257,27	2 123	-	-	2	2
	S a n d	213,78	1 402	1	-	1	1
	Suldal	1 219,46	2 066	-	-	1	1
	Saude	514,20	1 554	1	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 304	-	-	1	1
8. Karmøen		447,22	13 821	3	-	9	5
	Skudeneshavn, Ladested	0,48	1 145	1	-	2	-
	K o p e r v i k, ---	0,36	981	2	-	-	-
	Skudenes	68,29	2 659	-	-	2	1
	Aakre	32,35	2 276	-	-	1	1
	Avaldsnes	150,76	4 262	-	-	2	1
	Bokn	46,92	761	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 737	-	-	1	1
9. Haugesund ¹⁾		404,21	15 357	4	3	7	4
	Haugesund, Kjøbstad	0,91	7 693	4	3	3	-
	Skaare	73,15	2 618	-	-	1	1
	Torvestad	31,08	2 041	-	-	1	2
	Skjold	168,73	1 910	-	-	2	1
	Vass	130,34	1 095	-	-		

¹⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører Sveen og Vikebygd Herreder af Søndre Bergenhus Amt, af tilsammen 214,23 km². Størrelse med 2 922 tilstedeværende Indbyggere; Distriktet i det Hele udgjør saaledes 618,44 km². med 18 279 Indbyggere.

Sundhedstilstanden var mindre tilfredsstillende i Aarets første Halvdel, men meget god i den anden. Influenza optraadte epidemisk, ligesaa Mæslinger i Aarets første Maaneder, og Lungebetændelse, Kighoste samt Difteri forekom hyppig. Ialt er der af epidemiske Sygdomstilfælde anmeldt 10 639, hvoraf 420 endte dødelig (3,9 pCt.) mod henholdsvis 11 726 og 390 Aaret forud (3,3 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 2 233 eller 18,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (121 900). Aaret forud var Dødeligheden 17,2 pro mille.

Til Oplysning om Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 126 og 127, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er ialt anmeldt 23 Tilfælde, hvoraf 7 (30,4 pCt.) endte dødelig. I Sandnes Landdistrikt forekom 4 Tilfælde, hvoraf 3 i Januar inden én Familie. Fra Stavanger By opgives 6 Angrebne, hvoraf 3 behandlede paa Sygehus. Fra Finnø er anmeldt et Tilfælde hos en landliggende, ældre Kone; hun transporteredes tilbage til sit Hjem i Stavanger. I Sand indtraf 1 Tilfælde i Vikedal og 1 i Sandeid; begge endte dødelig; i intet af Tilfældene blev Smitte-

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	23	7	22	5	3	2	-	1	4	4	1	1	-	-	1
Cerebrospinalmeningit	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	85	4	85	19	8	19	8	2	2	4	3	6	5	6	3
Mæslinger	266	32	249	75	58	43	8	26	25	11	2	-	-	1	-
Difteri (Croup)	266	23	265	21	28	17	12	21	40	26	16	15	23	29	17
Blodgang	6	1	6	-	-	1	1	-	-	-	-	2	-	1	1
Barsel-feber	24	11	22	5	2	-	2	5	1	-	1	-	1	4	1
Pyæmi, Septhæmi	25	10	24	2	1	4	1	1	-	-	3	2	2	6	2
Rosen	123	-	123	13	15	19	8	14	14	8	7	4	5	4	12
Røde Hunde	2	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	103	-	103	12	7	6	7	16	9	6	6	-	7	10	17
Kusma	7	-	7	3	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-
Kighoste	402	29	402	52	55	47	60	35	26	14	13	13	15	30	42
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	4848	130	4805	678	812	662	627	399	273	169	113	155	227	322	368
Influenza	1698	40	1698	441	646	319	122	49	22	10	5	9	18	22	35
Lungebetændelse	722	81	722	93	118	114	137	80	54	38	11	14	13	17	33
Pleurit	264	8	262	31	29	18	29	24	20	21	16	20	13	17	24
Gigtfeber	196	8	194	24	17	24	20	21	18	8	9	15	8	13	17
Koldfeber	6	-	6	-	-	-	1	-	-	1	2	-	-	-	2
Akut Diarré (Kolerine)	1512	24	1512	97	91	97	120	96	152	121	147	177	134	130	150
Beri-Beri	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	58	12	57	4	1	2	1	9	2	-	8	1	19	5	5
Tilsammen	10639	420	10569	1576	1892	1395	1166	800	663	442	363	434	490	618	730

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads- fysikat.		Stavanger Læge- distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	4	-	6	2	-	-	1	-	2	2	8	2	2	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Skarlagensfeber	12	-	1	-	13	-	29	3	19	1	6	-	-	3	-	2	-	
Mæslinger	13	1	18	3	24	-	63	3	7	-	-	18	-	92	8	31	17	
Difteri (Croup)	-	-	2	1	17	3	107	9	12	-	3	1	11	2	102	4	12	3
Blodgang	-	-	4	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Barsel-feber	2	1	-	-	-	-	15	4	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Pyæmi, Septhæmi	1	1	-	-	1	-	10	4	-	-	-	1	1	-	-	-	12	4
Rosen	3	-	7	-	13	-	62	-	7	-	5	-	7	-	11	-	8	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	16	-	5	-	-	-	79	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-
Kusma	2	-	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	131	6	2	-	22	3	182	11	7	1	3	1	17	1	6	-	32	6
Akute Katarrer i Aandedrætsorg	147	3	235	19	306	25	3362	44	25	10	44	4	83	3	391	7	255	15
Influenza	216	7	117	2	118	3	907	11	17	4	24	3	29	2	58	-	212	8
Lungebetændelse	15	1	34	3	130	15	331	17	10	8	23	11	38	6	70	14	71	6
Pleurit	8	-	31	1	32	1	87	1	4	1	7	1	17	1	28	-	50	2
Gigtfeber	9	-	17	-	20	2	91	2	1	1	6	-	13	1	19	2	20	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	67	-	112	2	116	4	947	7	11	-	2	-	30	-	87	6	140	5
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	-	-	25	9	-	-	-	-	-	-	32	2	1	1
Tilsammen	642	20	585	32	817	56	6317	127	121	27	126	22	269	20	911	47	851	69

forholdene opklaret. I Karmøen forekom 4 Tilfælde paa Odland i Aakre, hvor der i de sidste 3 Aar nu og da er indtruffet enkelte Tilfælde. Det første denne Gang var hos en Tjenestepige, der døde i 4de Uge af Sygdommen. Huset var efter det forrige Tilfælde for 1 Aar siden gjentagne Gange rengjort og desinficeret, Klæderne kogt, nyt Sengested og nye Sengeklæder anskaffede for Tjenestepigen samt Brønden tilkastet. Paa Gaarden Høines lige ved Skudenes-havn fik en Sjømand Nervefeber kort efter Hjemkomsten fra Havre. Han smittede en Kammerat, der var Fisker, og som boede inden selve Ladestedet; denne indlagdes paa Vaarsildafgiftsfondets Sygehus, hvor han døde. I et Par andre Tilfælde, hvoraf det ene hos en til Bogn hjemkommen syg Vaarsildfisker, kunde intet oplyses om Smitteforholdene. (O. Dietrichson og E. Jensen). Fra Haugesund anmeldtes 2 Tilfælde, hvoraf det ene, der endte dødelig, forekom i selve Byen.

Af **Cerebrospinalmeningit** angrebes i April 2 Børn i Karmøen Distrikt, 1 i Aakre og 1 i Avaldsnes. Begge overstod Sygdommen, i det ene Tilfælde gik dog Hørselen fuldstændig tabt. (O. Dietrichson).

Af **Skarlagensfeber** er anmeldt 85 Tilfælde, hvoraf 4 (4,7 pCt.) dødelige. De fleste forekom i Sogndal Ladested, i Gjesdal og Time af Sandnes Lægedistrikt samt i Stavanger By og Lægedistrikt. I sidstnævnte havde der paa Hvidingsø allerede i Februar været flere lette Tilfælde, førend Distriktslægen i Midten af Marts tilkaldtes; der kjendes kun 1 Dødsfald af denne Sygdom paa Øen. (Hagemann). I Karmøen forekom en Del lette Tilfælde i Omegnen af Skudeneshavn samt 1 i Aakre. (O. Dietrichson).

Af **Mæslinger** anmeldtes 266 Tilfælde, hvoraf 32 (12,0 pCt.) dødelige. Epidemien var en Fortsættelse af forrige Aars. Den synes i Sogndal at have holdt sig kun til Lund Herred. I Egersund kulminerede Epidemien i Januar, hvorpaa den efterhaanden ophørte. Det samme var Tilfældet i Stavanger By. I Stavanger Lægedistrikt fik Sygdommen stor Udbredelse paa Hvidingsø. Med Hensyn til denne lokale Epidemis Oprindelse berettes, at Læreren med sin Familie var reist til Etne i Søndhordland, hvor Mæslingerne havde gaaet nogen Tid; kort efter Tilbagekomsten til Hvidingsø i April brød Sygdommen ud hos Børnene; fra disse udbredte Smitten sig derpaa til alle andre Børn paa Øen under 14 Aar; saa længe var det, siden sidste Gang Mæslinger havde været der. (Hagemann). I Sand havde denne Sygdom nogen Udbredning i Bygden ovenfor Strandstedet. I Karmøen, hvor den Høsten forud kom som en meget udbredt Farsot nordfra, fortsatte den sin Vei sydover og sparede sjelden noget Hus, hvor der var Smaabørn. Sygdommen var hyppig ledsaget af croupøs Lungebetændelse, der som oftest optraadte i Sygdommens 2det til 5te Døgn. (O. Dietrichson). I Haugesund forekom den især i Byen samtidig med Kighoste; mange Børn havde begge Sygdomme paa én Gang. (Caspersen).

Af **Difteri** anmeldtes 265 Tilfælde, hvoraf 23 (8,7 pCt.) dødelige. Fra Sandnes opgives 17 Tilfælde, hvoraf 4 i Ladestedet. I Stavanger By indtraf 107; af disse behandledes 79 paa Sygehus, hvor 3 intuberedes med heldigt Resultat; Børn fra smittede Huse tillodes ikke at besøge Skolen, før Huset 7 Dage efter Sygdommens Ophør var desinficeret. I Stavanger Lægedistrikt forekom kun nogle lette, spredte Tilfælde. I Finnø angrebes 2 Børn paa Sjønerø; en Mand fra Distriktet paadrog sig Sygdommen under sit Ophold paa Vaarsildfisket og døde. (Jfr. nedenfor under Karmøen). I Sand indtraf 11 Tilfælde paa 4 Gaarde i Refsbygden i Jelse; 2 af de Angrebne døde, deraf den ene før Anmeldelsen. I Karmøen, skriver Distriktslæge O. Dietrichson, holdt Sygdommen sig væsentlig til Ferkingstad Sogn, hvor den begyndte i Marts paa en

af Kvilhouggaardene og vandrede saa rundt om i den tæt bebyggede Bygd. Der havde Aaret forud om Høsten været nogle Tilfælde paa en Nabogaard, hvor en Tjenestepige i et af de da angrebne Huse havde haft Ondt i Halsen i længere Tid. Efterat hun var reist hjem, fik flere af hendes Sødskende ligeledes Ondt i Halsen; men da Sygdommen ikke blev opfattet som smitsom, iagttoges ingen Forsigtighed. Af de i Aaret i Distriktets Bygder behandlede 90 Tilfælde hører 76 til denne Epidemi. Mange var lette, saa kun en bakteriologisk Undersøgelse med Sikkerhed kunde paavise Sygdommens sande Natur. Da Epidemien udelukkende holdt sig inden Kredse, hvorfra Børnene søgte hen til Skolen paa Langaker, lukkedes denne 2 Gange for en længere Tid og desinficeredes. Noget sikkert Holdpunkt for, at Smitten skrev sig herfra, kunde dog trods talrige Undersøgelser i denne Anledning ikke findes; Grunden til Sygdommens Seighed og Haardnakkethed trods Isolation og grundig Desinfektion maatte snarere søges i de mange lettere Former, som ikke kom til Observation. Naar man husker paa den gjængse Uskik, at Gutter og Piger, baade konfirmerede og ukonfirmerede, faar Lov til at ræke ude paa Veiene til langt paa Nat, og det ringe Hensyn der bliver taget til Sundhedskommissionens Henstillen til enhver Familiefader om at paase, at Ungdommen holder sig hjemme, falder det ikke vanskeligt at forklare sig, hvorledes Smitten har kunnet udbredes, selv om man ser bort fra Befolkningens Lyst til at skjule Sygdommen af Frygt for Isolation. Epidemien maa i det Hele ansees for at have været mild — kun 4 Dødsfald. Forbigaaende Svælg- og Øienmuskelparese iagttoges nogle Gange. — Til Aakrehavn kom der under Vaarsildfisket en Skoite med Liget af en Mand, som var død, et Par Timer før Læge kom derud om Natten. Døden var indtraadt under Symptomer af Hjerteparalyse, efterat Manden i 5 Døgn havde lidt af Hæshed, Hoste og Næseblødning; bakteriologisk paavistes Difteribaciller i Slim fra den Dødes Svælg, og ved Undersøgelsen af Mandskabet fandtes paa lignende Maade Difteribaciller hos 2 andre; disse indlagdes paa Vaarsildfondets Sygehus, hvor de efter nogle Dage fik difterisk Belæg i Halsen. Den ene af disse var Køikamerat til den Afdøde, den anden havde drukket Brændevin af samme Flaske som den Syge. Skeiten, i hvilken 23 Personer havde Logis, desinficeredes, og Notebasen fik Paalæg om at have Opmærksomheden henvendt paa mulig forekommende Sygdomstilfælde ombord, for isaafald strax at underrette Læge derom. I Aakre forekom desuden et dødelig forløbende Tilfælde uden kjendt Sammenhæng med Epidemien i Ferkingstad. Paa Gaardene Mykje i Avaldsnes og Hervik i Tysvær var der død et Barn paa hvert Sted, førend Læge tilkaldtes; ogsaa her viste bakteriologisk Undersøgelse, at Dødsårsagen var Difteri; paa begge Steder angrebes 2 til forholdsvis let. I Ladestedet Kopervik var der i Januar og Februar 11 Tilfælde af Difteri, staaende i Forbindelse med den Høsten forud paa Stedet herskende Epidemi; et Fyrvæsenet tilhørende afsidesliggende Hus blev overladt til Isolationslokale, hvorefter Epidemien ophørte. Desinfektionen er for Ferkingstads Vedkommende udført af fast ansat Desinfektør. Difteripatienterne undersøgtes saavidt muligt én Gang ugentlig; der blev da taget Kulturer, og Ordre til Desinfektion gaves først, naar der ved Undersøgelserne ikke viste sig Difteribaciller i Præparaterne. En Gangs Frihed for Difteribaciller har maattet ansees for tilstrækkelig til at gaa i Gang med Desinfektion, men man kan dog ikke være tryg. Det hændte et Par Gange, at der kom Difteri, som med nogenlunde Sikkerhed skrev sig fra udskrevne Patienter, hos hvem der ikke var fundet Difteribaciller, men hvor Difteri ved en senere Undersøgelse atter blev paavist. Paalidelig Isolation var det meget vanskeligt at faa istand paa Grund af de faa Værelser, der findes i de fleste Huse. Det gik nogenlunde i den varme Aarstid, men om Vinteren og Høsten, naar Familien er henvist til at være i det eneste Ildværrelse i Huset, gik det i Regelen saa, at hele Børneflokken efterhaanden angrebes. Der

var Huse med 7, ja ligetil 9 Angrebne. Isolationens Varighed har været meget forskjellig, fra 2—3 op til 8—10 Uger; det er ingen let eller behagelig Stilling at være den, som skal faa gennemført en saa langvarig Isolation, men det har dog ladet sig gjøre. De Syge og deres Omgivelser har ikke altid iagttaget saa megen Forsigtighed, som ønskeligt kunde være, men de opslagne Plakater er jo et Varsko for Naboerne om at tage sig iagt, og disses Frygt for Sygdommen, Isolationen og Omkostningerne har ofte været en god Forbundsfaelle i Kampen mod Sygdommen. — I Skudeneshavn indsygnede en Dame, der var i Besøg fra Haugesund. (E. Jensen). Fra Haugesund Distrikt anmeldtes 12 Tilfælde, hvoraf 7 indtraf i selve Byen.

Af **Dysenteri** optraadte udover Vaaren i Egersund Distrikt en udbredt Epidemi, især blandt Børn i Bygderne nærmest omkring Byen; den var muligens foranlediget ved, at der paa den Tid anvendtes en Mængde havareret og tildels bedærvet Kraftfoder, der forarsagede talrige Tilfælde af Mave- og Tarmsygdomme hos Kvæget. (Pihl).

Af **Barselseber** kjendtes ialt 24 Tilfælde, hvoraf 11 forløb dødelig. I Stavanger By suspenderedes i 8 Dage en Jordmoder, i hvis Praxis der forekom 3 Tilfælde kort efter hverandre. Desinfektion af saavel Jordmoderen og hendes Effekter som af Barselkonernes Senge og Sengklæder udførtes af Sundhedsvæsenet. (Zimmer).

Af **Rosen** anmeldtes 123 Tilfælde, hvoraf 62 i Stavanger By. I Sand angrebes paa Strandstedet 3 gamle Personer, der boede i forskjellige Huse, men som havde besøgt hverandre. (Østvold).

Kighoste (402 anmeldte Tilfælde, hvoraf 29 dødelige) forekom almindelig som Fortsættelse fra forrige Aars Epidemi. Sygdommen var ikke saa lidet ondartet i Sogndal Herred og bredte sig udover Vaaren til Lund og Heskestad. I Egersund optraadte den omtrent samtidig med Mæslingeepidemien og hørte ligesom denne snart op. I Sand angrebes de fleste Børn oppe i Bygden, hvorimod man paa Strandstedet gik fri tiltrods for den livlige Forbindelse; Bygdens Børn fik nemlig ikke Lov til at komme did. (Østvold). Inden Haugesund var Epidemien meget udbredt, særlig i Byen i Aarets første Kvartal.

Af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** indtraf i Karmøen en noksaa intens Epidemi i Aarets Begyndelse, hvorunder i Februar en Mængde Fiskere blev angrebne. (E. Jensen).

Af **Influenza** anmeldtes ialt 1 698 Tilfælde, hvoraf 40 (2,3 pCt.), dødelige. Det overveiende Antal af disse indtraf i Aarets 4 første Maaneder, særlig i Februar. I Sogndal var Sygdommen temmelig ondartet inden Ladestedet og Kystherredet, hvorimod den i Lund og Heskestad optraadte mildere. Ogsaa fra Egersund Distrikt og Stavanger By omtales Epidemien som mild; fra sidstnævnte Sted og Stavanger Distrikt angives, at de nervøse Symptomer ikke var saa fremtrædende som under tidligere Epidemier. I Sand var Sygdommen almindeligere end i noget andet Aar siden 1890, men kun de alvorligere Tilfælde kom under Behandling. I Karmøen var der særlig mellem Vaarsildfiskerne mange Angrebne.

Lungebetændelse optraadte med et stort Antal Tilfælde, nemlig 722, hvoraf 81 (11,2 pCt.) dødelige. I enkelte nærliggende Grænder i Gjesdal (Sandnes) angrebes i Løbet af Aarets første Maaneder flere Personer inden en og samme Familie. (H. Lund). I Sand kom der flere Tilfælde af denne Sygdom under Behandling end paa mange Aar; en Del stod dog vistnok i Forbindelse med Influenza. Hos 2 Kvinder, hvor Lidelsen var dobbeltsidig, optraadte

Sindssygdom (Mani); den ene døde, hvorimod den anden helbrededes efter flere Ugers Forløb. (Østvold). I Karmøen var Sygdommen forbunden med stor Dødelighed. (O. Dietrichson).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes 58 Tilfælde, hvoraf 12 (20,7 pCt.) dødelige. I Stavanger By indtraf flere Tilfælde i et Par Jordmødres Praxis, hvorfor disse indprentedes at iagttage omhyggelig Renlighed. Fra Karmøen er anmeldt 3 Angrebne i Kopervik og 29 i Skudeneshavn; paa sidstnævnte Sted optraadte i Mai 2 Tilfælde, i hvilke ogsaa Mødrene fik et let Blemmeudslet; Jordmoderen foretog strax Desinfektion, og siden viste der sig ikke noget nyt Tilfælde før i Oktober, men da blev 6 af de 7 Børn, som hun stelte med, angrebne. I ét Hus smittedes samtlige Sødskende og Moderen; det nyfødte Barn døde. Jordmoderen suspenderedes 1 Maaned, og samtlige hendes Effekter blev atter desinficeret, men desuagtet fik ved 5 Fødsler, hvorved hun strax efter assisterede, i samtlige Tilfælde Barnet Pemfigus, og 1 af disse døde. Atter blev Jordmoderen suspenderet 1 Maaned, og omfattende Desinfektion foretoges, men tilrods herfor indtraf der i December et nyt Tilfælde. — Den i Oktober vikarierende Jordmoder havde angivelig ikke iagttaget Sygdommen blandt sit Klientel, men efter senere erholdte Oplysninger er det sandsynligt, at der ogsaa i hendes Praxis forekom 1 Tilfælde. (E. Jensen).

Favus fandtes tilfældig i Jelse (Sand) hos en fattig Strandsidderfamilie, hvor Manden havde haft Sygdommen fra Gutteaaene af. Han havde smittet sin Kone og fem Børn. (Østvold).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
			2		3		4		5		6		7		8		9	
			Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads-fysikat.		Stavanger Læge-distrikt.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Veneriske Saar	25	-	1	-	1	22	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-		
Erhvervet Syfilis	99	4	-	1	-	75	1	-	3	1	1	4	16	1				
Hereditær	—	6	3	-	-	5	3	-	-	-	-	-	1	-				
Gonorré, Uretrit.	312	-	13	-	9	260	-	1	1	-	2	4	23	-				

Af **Fnat** er ialt anmeldt 55 Tilfælde, deriblandt 33 fra Stavanger By.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 17,5 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald, hvis Aarsag var kjendt, og 23,4 pCt. af Dødsfald, der ikke var forårsaget af epidemiske Sygdomme. For Byerne var disse Forhold 18,1 pCt. og 25,6 pCt. og for Bygderne 17,1 pCt. og 21,8 pCt. I Sogndal Distrikt skyldtes af 108 Dødsfald i dette Aar 15 Tuberkulose, hvoraf 10 med Sæde i Lungerne. Der forekom flere Tilfælde end sædvanlig i Lund, omvendt i Sogndal Herred. I de senere Aar har der udviklet sig en stærk Smittefrygt ligeoverfor denne Sygdom, og Befolkningen er som Regel meget villig til at efterkomme de Anvisninger, som gives sigtende til at hindre dens Udbredelse. (S. Holtermann). I Karmøen ansees almindelig Tæring for uheldelig, sandsynlig af den Grund, at de Syge, naar de søger Læge, ofte er i det Stadium, at intet kan udrettes med dem. Forhaabentlig vil det for Fremtiden

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lungetuber- kulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	61	10	20	41
Sogndal By.....	9	1	2	7
Bygder.....	52	9	18	34
Egersund	180	38	32	148
Egersund By.....	61	18	14	47
Bygder.....	119	20	18	101
Sandnes.....	223	31	56	167
Sandnes By.....	41	6	13	28
Bygder.....	182	25	43	139
Stavanger Stadsfysikat	492	96	127	365
— Lægedistrikt	98	20	27	71
Finnø	124	23	22	102
Sand	105	32	20	85
Karmøen	197	21	47	150
Skudeneshavn By	22	2	7	15
Kopervik By.....	8	-	5	3
Bygder.....	167	19	35	132
Haugesund	191	22	69	122
Haugesund By.....	129	15	55	74
Bygder.....	62	7	14	48
Stavanger Amt	1671	293	420	1251
Deraf i Byer	762	138	223	539
— - Bygder.....	909	155	197	712

oftere hænde, at man kan faa dem til Undersøgelse i et saa tidligt Stadium, at Sanatorieophold kan være til Hjælp, men saa maa der ogsaa blive Anledning til at faa dem indlagt strax, istedetfor at der, som nu ofte er Tilfældet, maa ventes i Maaneder, før der kan skaffes Plads. (O. Dietrichson).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Sandnes Lægedistrikt var der i privat Forpleining udsat 83 Sindssyge; af disse var 25 fra Stavanger By, 4 fra Sandnes Ladested, 44 fra andre Steder i Amtet og 10 fra Lister og Mandal Amt. De var spredt rundt omkring inden Distriktet, dog særlig i Time Herred, hvor der var 8 Kolonier med fra 3—12 Syge. En Flerhed af Forpleierne har erhvervet sig en ikke ringe Dygtighed til at omgaaes Patienterne. Da Fordringerne med Hensyn til Opholdsrum og Forpleining efterhaanden strammes mere og mere, er det en Selvfølge, at der ogsaa kræves bedre Betaling. Vistnok er mange af disse Syge vant til yderst tarvelige Kaar, men naar det Offentlige skal betale for dem, maa ogsaa Kravene med Hensyn til Renlighed og Pleie forøvrigt kunne stilles høiere end dem, man faar nøie sig med i et usselt Hjem. (N. Lund).

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	Ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Sogndal.....	170	3	113	17	2	1	5	1	1
Sogndal By.....	9	-	8	-	-	-	-	-	-
Bygder.....	161	3	105	17	2	1	5	1	1
Egersund.....	394	5	241	38	4	1	8	2	1
Egersund By.....	81	1	66	12	1	-	6	-	-
Bygder.....	313	4	175	26	3	1	2	2	1
Sandnes.....	542	11	268	38	5	2	7	-	-
Sandnes By.....	108	2	45	11	1	1	1	-	-
Bygder.....	434	9	223	27	4	1	6	-	-
Stavanger Stadsfysikat	1047	30	537	121	2	3	18	1	-
Stavanger.....	296	7	173	30	2	1	5	-	-
Finnø.....	276	4	151	12	2	2	2	-	-
Sand.....	247	11	200	20	1	1	6	-	1
Karmøen.....	392	13	232	38	3	2	7	1	-
Skudeneshavn By.....	43	3	25	5	-	-	-	-	-
Kopervik.....	24	1	9	4	-	-	-	-	-
Bygder.....	325	9	198	29	3	2	7	1	-
Haugesund.....	546	14	360	59	4	2	13	1	-
Haugesund By.....	247	6	159	32	2	1	8	-	-
Bygder.....	299	8	201	27	2	1	5	1	-
Stavanger Amt.....	3820	97	2233	368	24	15	70	6	3
Deraf i Byer.....	1559	43	849	185	6	5	33	1	-
— Bygder.....	2261	54	1384	183	18	10	37	5	3

Kardialgi forekommer meget almindelig. For Mændenes Vedkommende skyldes den som oftest ensformig, mindre vel tilberedt Mad i Forbindelse med anstrængende Arbeide og ofte liden Søvn under de forskjellige Fiskerier, som er deres formeste Næringsvei. Og Kvinderne paa sin Side har det ikke lettere, tvungne, som de er, til at tage Del i alslags Arbeide paa Marken og i Torvmyrene etc. Kommer saa hertil hyppige Fødsler, langvarig Diegivning og aldrig nogen Tid til Frihed eller Rekreation, er det jo rimeligt, at Blodmangel og Nervøsitet faar Overhaand.

Om **Jordmoderhjælpen** i Sand henvises til omstaaende Tabel, udarbeidet af Distriktslæge Østvold.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 154 saadanne, nemlig i Sogndal 1, Egersund 18, Sandnes 17, Stavanger Stadsfysikat 83, Stavanger Lægedistrikt 2, Finnø 10, Sand 3, Karmøen 15 og Haugesund 5. Indikation og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 135. I Sand er der i Løbet af

Sammendrag af Indberetninger fra Jordmødrene i Sand Lægedistrikt.

Jordmoderdistrikter.	Antal anmeldende Jordmødre.	Har bistaaet ved Antal Fødsler.	Deraf opgives:						Tvillingfødsel.	Af Børnene var:		Komplikationer.			Operationer.		Dødsfald paa Barselseng.
			Isseleie.	Fødsels.	Sædeleie.	Tverleie.	Abort.	Ukjendt Leie.		Ufuldbaarne.	Dødfødte.	Navlesnor om Halsen.	Blødning.	Barselkrampe.	Vending og Udtrækning.	Udtrækning.	
Sand	1	30	29	-	-	-	-	¹⁾ 1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Suldal	1	30	26	-	-	²⁾ 1	-	¹⁾ 5	2	1	1	1	-	-	1	-	-
Jelse	1	25	23	-	-	³⁾ 1	1	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Erfjord	1	17	15	-	-	-	2	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-
Vikedal	1	17	17	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1	⁴⁾ 2
Tilsammen	5	119	110	1	1	2	3	6	4	5	6	1	2	1	1	1	2

Anm.: Jordmoderen i Saude var permitteret paa Grund af Sygdom.

¹⁾ Jordmødrene først fremkomne efter Fødslen. ²⁾ 2den Tvilling. ³⁾ Barnet fødtes ved Selvudvikling, var dødt og ufuldbaaret. ⁴⁾ Den ene døde i 2den Uge af Barselsfeber; den anden 4 Timer efter Fødsel, angivelig lidt Blødning, men syg længere Tid iforveien.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.		Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Uopg.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Uopg.	Lev.	Lev.
Utilstr. eller smertefulde Veer	101	2	102	1	-	-	-	2	²⁾ 2	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	¹⁾ 1	6	1	-	-	-	-	-	3	1	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning.	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele . . .	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil . . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	2	4	-	-	-	-	1	-
Frømfald af Navlesnor	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Tilsammen	121	3	121	3	9	2	7	2	2	3	1	1	14
	124		124			9				4			

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Udtrækningen skede ved Tang.

17 Aar 4 Gange udført Mutilation af Foster paa Grund af forsømt Tverleie. Kun i ét Tilfælde paa en meget afsides liggende Fjeldplads kan det være Tale om undskyldende Omstændigheder. De øvrige skyldtes den vanlige Træghed, der ikke vil søge Hjælp itide. (Østvold).

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa Side 133.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 587 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 58,5.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 15 Kvinder, ifølge Lægernes 14, hvoraf 11 opgives døde af Barselfeber, 2 af Barselkrampe og 1 af Blødning.

De hyppigste **Dødsarsager** var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	293	138	155
Alderdomssvagthed	222	62	160
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	130	79	51
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne ..	112	47	65
Kræft (Cancer og Sarkom)	97	39	58
Organisk Hjertesygdom	83	34	49
Lungebetændelse	81	24	57
Hjerneslag	65	26	39
Medfødt Svaghed	53	32	21
Kronisk Bronkit	42	16	26

Veirliget. Vinteren var mere end almindelig rig paa Sne; i Karmøen havde man saaledes i ca. 1 Maaned godt Slædeføre, noget som paa de Kanter er en stor Sjældenhed. Vaaren var kjølig og Sommeren middels varm, samt Høsten gunstig for Indbjergningen. Udbyttet af Hø var tildels som i et Kronaar, af Korn og Poteter derimod middels. (Pihl og O. Dietrichson).

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om de **meteorologiske Forhold** efter lagttagelser af Distriktslæge Holtermann i Sogndal.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Sogndal har Aaret i økonomisk Henseende været forholdsvis godt. Fiskerierne slog i det Hele tilfredsstillende til, især Vinterfisket efter Sild og Skrei i Karmotrakten, medens Makreldorgingen kun gav middels Udbytte. Jordens Afkastning og Frugtavlens var meget god, derimod ikke Biavlens. En Del af Befolkningen har haft Arbeide ved Jernbaneanlægget; men Fortjenesten her angives at have været mindre end forrige Aar. Interessen for Forbedringer af de hygieniske Forhold er desværre paa langt nær ikke saa levende som Lysten til at pynte sig og følge Moden, der især hos den kvindelige Ungdom gjør sig altfor meget gjældende. Ædrueligheden er i det Hele god i Sogndal Herred; Spirituosa er saaledes ganske banlyste i Begravelser og i den senere Tid endog i Bryllupper; i Lund og Heskestad er derimod Forholdene i denne Henseende mindre gode. (S. Holtermann).

Oversigt over meteorologiske Forhold i Sogdal.

	Luft-tryk.	Temperatur C°.				Vind.			Nedbørhøide.			Skydække.		Dage Taage.	Tordenveir.		
	Middel.	Max.	Min.	Mid-del.	Nor-mal.	Overveiende Retning.	Dage Stille.	Dage Storm.	mm.	Nor-mal.	Forskjel.	Dage Overskyet.	Dage Klart.		Antal Dage.	pCt.	Normal pCt.
Januar	754,0	6,7	÷ 10,7	0,5	1,1	NO, O, 44 pCt.	2	5	87,8	129	÷ 61,2	16	6	3	-	0	3
Februar	50,1	7,2	÷ 15,7	÷ 3,7	0,5		2	8	85,5	108	÷ 22,5	14	4	0	-	0	1
Marts	57,1	6,8	÷ 7,4	1,0	1,5		-	8	35,3	78	÷ 42,7	18	1	2	-	0	1
April	54,0	12,2	÷ 5,6	4,4	5,1		-	3	73,6	50	+ 23,6	17	0	7	-	0	1
Mai	55,8	22,0	÷ 1,7	8,4	9,3	SV, NV, 35 pCt.	-	4	58,5	68	÷ 9,5	10	3	7	1	5,5	5
Juni	54,8	24,4	4,3	14,2	13,0		-	-	43,9	66	÷ 22,1	9	4	8	2	11,1	11
Juli	54,5	22,2	4,9	15,5	14,7	S, SV, NO, 48,5 pCt.	-	2	94,2	107	÷ 12,8	10	2	5	4	22,2	24
August	56,2	22,9	4,8	15,2	14,9		-	2	87,3	145	÷ 57,7	8	2	5	4	22,2	27
September	56,4	20,0	2,2	11,7	12,3		-	2	89,7	140	÷ 50,3	13	4	5	-	0	9
Oktober	51,5	13,2	÷ 2,3	7,1	8,1	O, SV, NO, 46,3 pCt.	-	6	166,0	157	+ 9,0	15	5	1	4	22,2	11
November	55,2	10,5	÷ 5,0	4,8	4,2		-	11	67,5	138	÷ 70,5	18	2	-	3	16,6	6
December	51,0	9,0	÷ 8,0	2,2	1,7		1	12	148,9	132	+ 16,9	14	1	4	-	0	15
Middel	754,3	14,8	÷ 2,4	6,8	7,2	Sum	5	63	1038,0	1309	÷ 261,0	162	34	46	18	-	-

I Sandnes synes de knappe økonomiske Kaar at være den væsentligste Hindring for Hygienens Fremme, særlig med Hensyn til Renligheden. I Sygdomstilfælde hentes Lægen i Regelen hurtig, naar disse er af epidemisk Art, dels paa Grund af Frygt for Smitte, og dels fordi man ved, at Tilsynet da ydes gratis; ellers pleier man derimod ikke at forhaste sig. (H. Lund).

I Stavanger By er nye Gader oparbejdet i en Længde af 3 082 m., og disses samlede Længde er nu 25 234 m., heraf 5 352 brolagte. Af nye Kloaker er lagt 3 297 m., saaledes at disse nu har en samlet Længde af 34 263 m. Nybygning foregaar fremdeles i Byens Udkanter, dog langt fra i saa stor Udstrækning som før. Der er fattet Bestemmelse om, at Slagteriet skal lægges paa Kjærringholmen i Byens Centrum; foreløbig indredes dog kun Exportslagteri og Faarestald, hvilket for en Del vil afhjælpe de i sanitær Henseende mislige Forhold ved Slagning paa Søhuse. Arbejdsklassens Kaar er fremdeles gode, da der har været rigeligt Arbejde, men Drikfældigheden er desværre ikke aftaget. (Zimmer).

I Sand var Udbyttet af Jordbruget gennemgaaende godt. — Strand-sidderens og Husmandens Levemaade kan ikke siges at have undergaaet nogen væsentlig Forandring i de senere Aar, uden forsaavidt at den har været paavirket af en større Fortjeneste og deraf følgende større Forbrug. — Hos en meget stor Del af Jordbrugerne, især længere oppe fra Fjordene, er Levemaaden meget forandret, og det neppe til det Bedre. Dette skyldes den i 80-Aarene begyndte Export af Faar først til England og senere til Østlandet. Alt skal gjøres i Penge, hvorfor der nu i mangfoldige Hjem kun spises Kjød ved de store Høitider, medens man tidligere havde en Kjødret daglig. Fisk har disse Bønder ogsaa liden Adgang til. — Ganske vist trænger Jordbrugeren nu flere Kontanter end før, fordi Lønningerne er stegne. Skatterne, som man altid fører i Munden, er dog neppe væsentlig stegne for den mindre Jordbruger. Men en betragtelig Del af disse Penge gaar vitterlig til Indkjøb af fine Melsorter, Bagværk og Kjøbetøier samt forløren Landhandlerstads til de opvoxende Unge. Havren og selv Melken vrages noksaa almindelig af den unge Slægt (Tjenere o. s. v.), og Kaffe, Bagværk samt tildels Flesk har afløst Kjødet. Det heder nok, at man ikke har Raad til at spise Kjød; men dette er neppe Sandheden. Denne turde snarere findes i de mange Klagemaal fra ældre Bønder over, hvor kostbare nu Børnene falder dem imod før. — Drikfældighed kan ikke siges at være tilstede. Sædeligheden synes i den senere Tid at være gaaet nedover, navnlig skjønnes dette af de til Strandstederne fra Stavanger og omliggende Strøg hjemvendende besvangrede Tjenestepiger, — til ét Strandsted 4 paa ét Aar. Ikke saa ganske sjelden viser Guttens Letsindighed sig dobbelt stor derved, at han rømmer til Amerika eller negter at være Barnefader. (Østvold).

I Karmøen er Boligerne i Regelen byggede efter nogenlunde samme Plan med ét større og ét mindre Værelse, adskilte ved Køkkenen og Gang. Det kan være nok for en yngre Familie, men Pladsen bliver for liden, naar Børneflokken tager til, og alle skal være samlede i det ene Rum, hvori hele Familien er om Dagen, spiser sine Maaltider og sover om Natten; man erindre, at det andet Værelse kun staar paa Stads; kommer saa hertil, at tilsnuset Barnetøi og vaade Klæder stadig hænger til Tørring ved Ovn, kan man faa en Anelse om, hvorledes Luften kan blive. Som Regel bruges Ryer eller Dækkener paa Gulvet Aaret rundt; slige Plag er det jo umuligt at holde nogenlunde rene eller støvfri med den bedste Vilie fra Husmoderens Side; Kampen mod disse Dækkener føres ikke med videre Held, fordi det er en indgroet Vane hos Befolkningen at have dem, idet man pleier at sætte Trætofferne ude i Kjøkkenen eller Gang og altid gaa i Strømpelæsten inde, og da trænges der jo at have noget paa Gulvet for at holde væk Trækken nedenfra. — Levemaaden er god og Maden tilstrækkelig afvejlende; stadig Tilgang paa Fisk er et af de Goder, man nyder ved at bo lige ved

Havet; ferskt Kjød kan ligeledes omtrent daglig erholdes; af Melk er der fuldstændig nok til Behovet, men desuagtet er Kaffebruket stort; det er den gjængse Drik til Frokost ikke alene for Voxne, men ogsaa for Børn i alle Aldre. — Vaarsildfisket slog godt til, og Fortjenesten for Arbeidsfolk har været god. Saasnart Fisket er forbi, pleier de fleste arbeidsstærke Mænd at drage enten til Amerika eller tilsøs i Langfart, eller paa Islandsfiske. Amerika har været og er det store og solide Arbeidsmarked for unge Mænd og Piger fra Karmøen; udover Landsbygderne er nemlig Gaardene blevet for smaa og opstykkeede, til at en Mand med Familie kan leve af dem; og i Skudeneshavn er der for flere Arbeidere blevet mindre at gjøre, siden Seilskibenes Antal har været i stadigt Af-tagende. Fra Amerika vender de saa hyppig efter nogle Aars Forløb tilbage, har lidt opsparede Penge med, gaar pent klædte og — bliver snart forlovede og gifte; forsøger saa at klare sig herhjemme, men maa ofte atter rive sig løs, for under et Par Aars Ophold i Amerika at tjene saa meget, at de kan leve. Der gaar vist ikke en Postdag hen, uden at der kommer diverse indholdsrige Breve deroverfra til de herboende Familier. Emigrationen til Amerika kan saaledes neppe siges at have formindsket Folkemængden paa Karmøen; den har indirekte tvertimod snarere bidraget til at forøge den; thi med den tætte Befolkning, som her er, vilde en hel Del Familier ikke kunnet klare sig, hvis de ikke fik sit daglige Brød ved Mandens Arbeide i Amerika. Drikfældigheden er meget liden, og Sædelighedstilstanden synes at være god. (O. Dietrichson og E. Jensen).

I Haugesund By, hvis Indbyggerantal i de sidste 10 Aar er øget med omtrent 60 pCt., er tildels som Følge af den vedvarende Bolignød de sanitære Forhold ikke rare. Mange Familier bor meget trangt, undertiden bare i ét Værelse; to eller flere Familier maa isaafald være sammen om ét Kjøkken. Den nye Bygningslov virker ogsaa uheldig; den praktiseres saaledes, at i saagodtsom alle Huse bygges der en første Etage af Mursten, hvorved man passer paa, at ialfald nogen Del af Etagen ligger en Smule lavere end den omliggende Jord, forat den kan faa Ret til at kaldes «Beboelseskjælder»; under er altsaa ingen Grundmur, og disse Beboelseskjældere er ialfald i vort regnfulde Klima klamme og mere eller mindre fugtige. Ovenpaa denne Beboelseskjælder bygges saa to Etager af Træ, og hele Loftet indrettes til Beboelse, dog med Iagttagelse af, at det ikke faar Karakteren af en selvstændig Etage, hvad der gjøres ved at knibe ind paa Værelsernes Høide og indrette dem som Alkover. Af Hensyn til Grundens Kostbarhed gjøres gjerne Gaardsrummene saa smaa som lovligt. Man faar saaledes praktisk talt firetages Huse uden Grundmur med smaa, elendige Værelser i 4de Etage og smaa, tildels fuldstændig indlukkede Gaardsrum. — Der er ingen offentlig Renovation, og der er stadig Mangler ved Priveter, Boskasser og Lignende. Gadefejningen er ogsaa mangelfuld; uagtet Politivedtægterne udtrykkelig paabyder, at Fortouge og Gader skal vandes før Fejningen, hører det visselig til Undtagelserne, naar saa sker. Som Regel feies Fortougene tørt, hvorved man kun opnaar at flytte største Delen af Støvet over paa Naboen Grund. — En anden sanitær Mislighed er den, at Fiskehandelen foregaar fra Sundet mellem Hovedbyen og Risøen netop der, hvor en af Hovedkloakerne har sit Udløb; Sundhedskommissionen har henvendt sig til Formandskabet med Henstillen om at finde en anden Plads, men dette bestemte, at det kunde forblive, som det var. (Caspersen).

Sygehuse. Paa Egersund Sygehus behandledes 31 Patienter. I Stavanger er Byens kommunale Sygehus samt Amtssygehuset beliggende; paa det førstnævnte behandledes i Aarets Løb ialt 783 Patienter; der udførtes 295 Operationer. Det nye Koppelazaret er midlertidig tilladt benyttet til Indlæggelse af Tæringssyge. I Anledning af en paatænkt Oprettelse af et Pleiehjem for disse Syge er der nedsat en Komité. For epidemiske Sygdomme benyttes Bjergsted

Lazaret; endvidere er der en privat Klinik samt et katholsk Sygehus (St. Franciscus's Hospital). I Aakre (Karmøen) er der for Vaarsildafgiftsfondets Regning leiet et Sygehus, der kun bruges i Fisketiden. I Skaare Herred, lige ved Haugesund Bys Grændse, findes et Vaarsildfondet tilhørende Sygehus, hvor et Par Stuer er overladt Haugesund til Afbenyttelse; det er i stadig Drift hele Aaret igjennem; i dette Aar behandlede der paa disse 2 Stuer 52 Patienter. Der er ved Sygehuset indrettet en Desinfektionsovner for gjennemstrømmende Vanddamp, som jævnt benyttes, og hvor Byens Folk eventuelt faar sit Tøi gratis desinficeret.

Fattigpleien. I Avaldsnes er der en Fattiggaard med et veksende Belæg fra 30 opover til 50; foruden den gamle er der opført 2 nye, større Huse for offentlige Midler, bevilget af Storthinget i det Øiemed, da den forud mindre godt situerede Kommune maatte overtage det forrige Vignæs-kompagnis store Fattigflok. Her blev indrettet Badeværelse og Desinfektionsanstalt, og det var paa Tide, at disse kom istand; det var umuligt at skytte sig mod alskens Utøi med det veksende Belæg fra de fattigste Hjem, naar man ikke havde Anledning til at faa badet og desinficeret. (O. Dietrichson).

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Egersund findes varmt Bad med Douche, aabent 1 Gang i Ugen, ved Fayancefabriken sammesteds varmt Bad og Dampbad for dens Arbeidere; desuden er der et offentligt Søbadhus. I Sandnes er der i Forbindelse med Uldvarefabriken oprettet et Badehus for Søbad, Karbad, Douche og Dampbad. I Stavanger By er ved Badehuset paa Jorenholmen leveret 8 070 Karbad, 422 Basinbad, 2 226 Dampbad, 64 Dampskabsbad, 47 Gytjebad og 1 Furunaalsbad. Folkebadet sammesteds har været benyttet af 4 540 Personer; 130 Fribad (120 Karbad og 10 Dampbad). Ved Koldtvandsbadet leveredes Bad for 5 609 Voxne og 7 123 Børn. I Skudeneshavn er et lidet Badehus for Søbad og varme Karbad. Foruden dette findes der en Badstue, som Kommunelæge Jensen har ladet opføre for egen Regning paa sin Eiendom dersteds. Den er indredet saa enkel som muligt, med cementeret Gulv og en større Platform ca. 1½ Meter over Gulvet istedetfor den sædvanlige, trappeformede Forhøining; paa Platformen, hvortil en liden løs Trappe fører op, er der Plads for 10 à 11 voxne Personer; samtidig som denne giver Plads for mange Badende, sparer den ind paa Gulvfladen. En stor, cementeret Cisterne fyldes med Regnvand fra Taget; fra Søen er lagt Ledning med Pumpe for kold Styrt. — Der blev kun fyret op hver Lørdag. Kvinderne havde Badetid fra 3—6, Mændene fra 6—10. Udgifterne var ca. 2 Kr. til Brændsel for hver Gangs Opfyring, hvortil kom et mindre Beløb som Løn til en Kone for at holde rent, vaske og fyre op. Til Badstuens Opførelse medgik ca. 1 500 Kr. Hvert Bad betaltes med 25 Øre, og Søgningen var saapas, at Udgifterne blev dækket. I Haugesund er der ved Sygehuset et Badeværelse, hvor der én Gang om Ugen er Anledning for Publikum til at faa Karbad.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

I Stavanger Bys Sundhedskommissionsmøder behandlede 186 Sager foruden 155 Anmeldelser ved Sundhedspolitiet og Klager fra Private. — I et Tilfælde, hvor et Søhus uden særskilt indhentet Tilladelse benyttedes som Slagtehus, nedlagde Sundhedskommissionen Forbud mod at fortsætte Bedriften, saa meget mere som denne udførtes paa en høist urenlig Maade. — Flere Kjælderbekvemmeligheder, der befandtes fugtige, lave og mørke, negtedes Beboelse. — Lægeundersøgelse ombord i Fartøier fra Udlandet — Sverige undtaget — blev udført, saa-

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Stavanger Amt	90	4	2881	17
Sogndal	¹⁾ 5	-	124	1
Egersund	²⁾ 10	-	341	2
Sandnes	³⁾ 9	1	456	2
Stavanger Stadsfysikat	13	1	585	6
Stavanger	⁴⁾ 5	-	206	1
Finnø	⁵⁾ 9	-	149	-
Sand	⁶⁾ 3	-	133	-
Karmøen	⁷⁾ 18	-	350	2
Haugesund	⁸⁾ 18	2	537	3

¹⁾ Sogndal Herred 2, Heskestad 2, Lund 1. ²⁾ Varhaug 1, Nærbø 1, Ogne 2, Egersund Landsogn 1, Bjerkreim 1, Helleland 1, Egersund Ladested 3. ³⁾ Sandnes 2, Time 3, Klep 2, Høle og Fossan 2. ⁴⁾ Hetland 3, Haaland 1, Mosterø 1. ⁵⁾ Fister 1, Finnø 1, Strand 2, Rennesø 2, Sjøernerø 1, Nerstrand 1, Aardal 1. ⁶⁾ Saude 2, Suldal 1. ⁷⁾ Skudenes-havn 2, Tysvær 1, Skudenes 6, Kopervik 3, Bokn 1, Avaldsnes 2, Aakre 3. ⁸⁾ Haugesund.

længe Pestepidemien i Glasgow varede. Foranlediget af Pestfaren blev Byens Kloaknet tilligemed Afstikkerne fra Husene udskyllet; Rottekrig iværksattes ogsaa, men med lidet effektivt Resultat. — Bakteriologiske Undersøgelser ved Difteri og Tyfoidfieber udførtes gratis for bevilgede kommunale Midler. — I Anledning af Tuberkuloseloven lod Sundhedskommissionen for saadanne Syge trykke en Del Anvisninger, som den behandlende Læge har at overlevere Patienten eller Forpleieren. Renselse af Tuberkuløses Beboelsesrum og efterladte Effekter blev udført af en særskilt dertil ansat Desinfektør. Ved Sygehuset afholdtes et Kursus i Antiseptik for Jordmødrene, der næsten samtlige mødte frem. Anlæg af Water-Closets er flere Steder tilladt paa Betingelse af, at der anlægges egen større Ledning til Søen, og at Systemet godkjendes af Stadsingeniøren. Antallet af udsatte Børn var 30; i Aarets Løb udgik 4 ved Død og Bortflytning fra Byen. De fleste er udsat af Fattigvæsenet i 2 Pleiestiftelser, hvor foruden Lægen en af Sundhedskommissionen beskikket Kvinde fører stadigt Tilsyn. (Zimmer).

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, eller Dele deraf.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpevakcinatører.
Søndre Bergenhus Amt		15606,40	132 687	28	73	64
Sveen Herred ¹⁾		130,84	1 847	}	3	2
Vikebygd —)		83,39	1 075			
1. Indre Søndhordland		1 094,72	8 282	2	6	4
	Skaanevik	588,27	2 894	1	3	1
	Etne	318,01	2 044	-	1	1
	Fjelberg	188,44	3 344	²⁾ 1	2	2
2. Ytre Søndhordland		602,51	10 416	4	7	7
	Stord	135,34	2 293	3	1	1
	Valestrand	58,81	993	1	1	1
	Finnaas	225,15	4 736	-	4	4
	Fitjar	183,21	2 394	-	1	1
3. Tysnes		1 042,50	9 040	2	7	7
	Tysnes	260,59	4 215	1	3	3
	Kvinnherred	781,91	4 825	²⁾ 1	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	9 958	3	7	7
	Ullensvang	2 583,94	5 311	2	3	3
	Ulvik	841,42	1 535	1	1	1
	Granvin	189,04	1 227	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 077	-	1	1
	Røldal	670,85	808	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 758	2	4	4
	Strandebarm	108,87	1 592	-	-	-
	Varaldsø	81,58	803	1	2	2
	Jondal	233,07	2 001	-	1	1
	Vikør	453,82	3 362	1	1	1
6. Voss		2 073,52	11 942	3	4	3
	Voss	928,01	7 850	3	2	1
	Ævanger	590,55	2 092	-	1	1
	Vossestranden	554,96	2 000	-	1	1
7. Søndre Midthordland		995,43	15 050	4	5	6
	Os	411,75	5 009	3	2	2
	Fuse	365,65	3 492	-	2	2
	Fane	218,03	6 549	1	1	2

¹⁾ Hører til Haugesund Lægedistrikt. ²⁾ Praktiserer ikke.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Fladeindhold i km.²	Tilstede- v. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
8. Nordre Midthordland		433,22	19 808	1) 2	8	5
	Sund	94,40	2 172	-	1	2
	Austevold	82,47	2 368	-	2	1
	Fjeld	141,20	3 281	-	1	1
	Askøen	93,78	7 360	2) 1	2	1
	Aarstad	21,37	4 627	-	2	-
9. Osterøen		1 561,93	17 276	4	10	8
	Haus	200,13	5 036	2	3	1
	Bruvik	392,26	4 243	1	3	2
	Hosanger	804,09	3 455	-	2	3
	Hammer	165,45	4 542	1	2	2
10. Alversund		242,79	7 323	1) 1	4	4
	Alversund	105,58	3 108	-	2	2
	Herlø	112,33	3 322	-	2	1
	Ytre Bø af Manger... ..	24,88	893	-	-	1
11. Lindaas		913,76	12 912	1	8	7
	Rest af Manger	94,18	4 267	-	3	2
	Lindaas	276,52	6 422	1	4	4
	Mastjorden	543,06	2 223	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Bergen. 2) Praktiserer ikke.

Sundhedstilstanden betegnes, skjønt saavel Sygelighed som Dødelighed er noget større end sædvanlig, som nogenlunde tilfredsstillende. Mæslinger og Kighoste samt Influenza og i flere Distrikter Lungebetændelse optraadte epidemisk, medens Tyfoidfæber og Difleri viser nogen Aftagen. Antallet af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for det hele Amt 3 966 med 335 Dødsfald mod henholdsvis 2 597 og 280 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 163 eller 16,2 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (133 900). I 1899 var den 14,9 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdommes Fordeling** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 144 og 145, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfæber, hvoraf i det Hele anmeldtes 143 Tilfælde og 3 Dødsfald, forekom hovedsagelig i de omkring og nordenfor Bergen beliggende Lægedistrikter. I Indre Søndhordland Distrikt forekom 3 spredte Tilfælde; 2 af dem skyldtes antagelig Smitte fra Bergen. (Wallace). Af 4 i Tysnes Distrikt

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	141	3	141	16	5	6	4	32	21	6	10	2	17	10	12
Cerebrospinalmeningit	7	4	7	.	.	1	2	4	.	.	.	.	.	.	.
Skarlagensfeber	80	1	80	3	6	1	5	9	1	4	.	12	8	14	17
Mæslinger	417	28	417	26	47	56	58	29	29	45	20	7	17	57	26
Difteri (Croup)	100	12	100	5	.	3	6	14	6	9	7	15	19	11	5
Blodgang	50	.	50	1	1	.	.	.	.	.	9	10	8	17	4
Barsefeber	28	10	25	4	1	4	1	1	3	3	2	4	1	1	.
Pyæmi, Septhæmi	35	9	29	3	1	2	1	2	3	2	3	3	3	1	5
Rosen	84	5	84	9	6	10	5	12	9	4	5	7	4	6	7
Røde Hunde	2	.	2	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	.
Vandkopper	46	.	46	6	5	1	9	7	4	4	6	.	.	4	.
Kusma	13	.	13	.	1	.	1	2	3	3	.	1	.	1	1
Kighoste	136	15	135	2	.	.	8	7	10	14	15	27	21	19	12
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1040	58	928	100	118	77	72	70	89	92	48	35	75	76	76
Influenza	756	43	756	63	344	180	66	36	24	11	1	3	2	12	14
Lungebetændelse	374	106	371	54	55	48	38	41	19	15	8	7	20	38	28
Pleurit.	128	1	122	16	8	12	15	8	13	9	8	4	10	14	5
Gigtfeber	134	5	127	16	11	14	14	13	15	15	5	5	9	5	5
Akut Diarré (Kolerine)	383	32	381	30	17	22	17	32	26	47	43	41	43	38	25
Pemfigus hos Nyfødte	12	3	11	.	.	1	1	.	.	2	1	2	1	.	3
Tilsammen	3966	335	3825	354	626	438	323	319	275	285	191	187	258	324	245

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																								
	1 a		1 b		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
	Sveen Herred.		Indre Sønd-hord-land.		Ytre Sønd-hord-land.		Tysnes.		Indre Hardan-ger.		Ytre Hardan-ger.		Voss.		Søndre Midt-hord-land.		Nordre Midt-hord-land.		Ostereen.		Alversund.		Lindaas.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Tyfoidfeber	-	-	3	-	-	-	4	-	-	-	-	10	-	4	-	32	-	15	-	14	-	59	3		
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-		
Skarlagensfeber	-	-	-	-	18	1	20	-	4	-	-	13	-	13	-	10	-	1	-	-	-	1	-		
Mæslinger	-	-	200	8	5	-	52	3	1	-	52	-	14	-	42	1	25	8	14	-	9	8	3	-	
Difteri (Croup)	-	-	4	2	4	1	19	-	-	-	-	22	4	23	1	6	2	14	-	7	2	1	-		
Blodgang	-	-	8	-	-	-	1	-	3	-	2	-	-	-	25	-	1	-	6	-	4	-	-	-	
Barselfeber	-	-	1	-	1	1	1	-	2	2	1	-	5	-	3	-	6	1	2	1	5	4	1	1	
Pyæmi, Septhæmi	-	-	1	-	-	-	2	1	1	1	1	1	6	-	11	1	-	-	4	3	7	-	2	2	
Rosen	-	-	4	-	4	-	5	-	11	-	17	-	19	-	2	-	4	2	12	-	3	-	3	3	
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vandkopper	-	-	5	-	-	-	5	-	7	-	5	-	-	-	5	-	-	-	13	-	6	-	-	-	
Kusma	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	1	-	6	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	
Kighoste	-	-	13	2	1	1	6	-	24	1	34	2	-	-	32	1	4	3	3	-	3	-	16	5	
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	-	-	29	3	85	-	83	9	206	6	125	3	47	5	157	7	18	12	230	7	37	3	23	3	
Influenza	-	-	64	1	13	-	25	-	131	14	201	12	64	2	89	6	44	5	42	-	69	2	14	1	
Lungebetændelse	3	3	26	3	12	12	41	7	9	6	25	6	44	9	42	9	26	25	90	13	38	4	18	9	
Pleurit	-	-	7	1	6	-	5	-	18	-	15	-	22	-	21	-	4	-	25	-	2	-	3	-	
Gigtfeber	-	-	13	-	7	2	10	1	19	1	22	-	9	-	20	-	1	1	24	-	6	-	3	-	
Akut Diarré (Kolerine)	2	1	13	-	25	5	23	-	58	6	67	1	50	4	65	4	11	11	52	-	9	-	8	-	
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-	3	-	3	3	-	-	-	-	
Tilsammen	5	4	391	20	181	23	304	21	497	37	573	27	331	24	559	30	196	70	554	29	220	23	155	27	

behandlede Syge var 3 fra Onarheim Sogn paa Tynesøen. (H. Hansen). Til Voss Distrikt kom Sygdommen ved indvandrede Jernbanearbeidere. Ved hurtigst mulig Isolation i Epidemilazaretet hindredes dog Sygdommen fra at udbrede sig. (Gjestland). I Søndre Midthordland Distrikt forekom 4 spredte Tilfælde i Fuse, Fane og Samnanger; alle var smittede udenfor Distriktet, én saaledes i Hamburg. (Krüger). Inden Nordre Midthordland Distrikt fortsatte Epidemien fra sidste Halvdel af 1899 sig i Fjeld Herred, men ophørte i Februar. I Austevold Herred forekom i Januar og Februar 5 Tilfælde, der mulig stod i Forbindelse med en Sygdom, der havde hersket i samme Bygd allerede siden Sommeren Aaret forud, men som var bleven antaget for Influenza. Enkelte Tilfælde, der indtraf paa Forsommeren i Sund og Fjeld samt i Laxevaag og Solheimsviken blev alle indlagte i Bergens Sygehus. En Tjenestepige fra Bergen, der havde fulgt sit Herskab til Sund, maatte i Juli sendes tilbage og indlægges i Sygehus. Om Smitteforholdene oplyses, at hun havde nydt raa Æg, der var komme fra en Gaard i Manger, hvor Tyfoidfeber den Gang herskede paa flere Gaarde; Smittestoffet har formentlig heftet ved Æggeskallet, da Ægget ikke blev kogt. I Oktober blev 6 Personer ved Svanviken Svineslagteri angrebne; den første Patient havde da været syg i 6 Uger, men Sygdommen var antaget for Influenza. Da Plads paa Bergens Sygehus ikke kunde erholdes, blev samtlige isolerede i et eget Hus med egne Pleiersker, og Desinfektion foretoges i deres Hjem. 4 Personer indsygnede senere, men kunde da indlægges, og dermed standsede Epidemien. (Falkenberg). I Osterøen Distrikt behandlede ialt 15 Syge i Aarets Løb paa flere Gaarde i Hammer og i Haus. I Hammer var Sygdommen dels en Fortsættelse fra Aaret forud, dels skyldtes den Smitteindførsel udenfra (fra Bergen, Lindaas og fra Egersund—Flekkefjordbaneanlægget). I Alversund Distrikt behandlede nogle spredte Tilfælde dels omkring Hjeltefjorden, dels paa Østsiden af Halsenøen og dels i Indre Herlø. Sygdommen i Hjeltefjorden antoges at skyldes Smitte fra Manger, og et enkelt Tilfælde paa Askøen tilskrives fra Bergen hjemført Latrine. I Seim, hvor Sygdommen havde holdt sig omtrent stadig siden 1885, indtraf intet Tilfælde. Bestræbelserne for at fremme større Renlighed og en bedre Hygiene i det Hele taget synes saaledes at have været ikke uden Virkning. (Falkenberg). Størst Udbredning havde Tyfoidfeberen inden Lindaas Distrikt, hvorfra ialt er anmeldt 59 Angrebne med 3 Dødsfald. I Mai og Juni herskede den paa 4 Gaarde yderst i Manger, hvor Smitteudbredelsen antagelig skyldtes den fra Meieriet tilbageleverede, separerede Melk. Sygdommen forløb gennemgaaende mildt. Ialt behandlede her 36 Syge uden Dødsfald, men antagelig har de Angrebnes Antal været betydelig større. Meieriet og Skolen lukkedes, og med Bistand af en Desinfektor fra Bergen blev 52 Huse desinficerede; siden viste der sig ikke flere Angrebne i disse. Høsten og Vinteren udover optraadte en Del Tilfælde spredt paa Gaarde i flere Sogne af Lindaas Herred, hvor Smitten skrev sig dels fra den ovenomtalte Epidemi, dels fra Bergen, dels ikke kunde sikkert paavises. (S. Lange).

Af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt 7 Tilfælde med 4 Dødsfald, alle om Vaaren, deraf 3 i Ytre Hardanger og 4 i Osterøen Distrikt.

Af **Skarlagensfeber** opføres omtrent samme Antal Angrebne som Aaret forud. I Ytre Søndhordland Distrikt forekom endel Tilfælde i Fitjar, hvor paa enkelte Gaarde næsten alle tilstedeværende Børn fik Sygdommen; den var godartet, og kun 1 Patient døde. (Heitmann). I Tynesø Distrikt optraadte Sygdommen i Mai paa et Par Gaarde i Opdals Sogn. I December forekom nogle Tilfælde paa Næsgaardene i Kvinnherred, hvor Sygdommen nok havde hersket i omtrent 3 Uger, førend den blev erkjendt. Et alvorligt Tilfælde med purulent Rhinit blev med Held behandlet med Difteriserum. (H. Hansen og Vangsnæs).

I Indre Hardanger Distrikt angrebes 4 Børn paa en afsidesliggende Plads i Kinservik; Smittekilden var ukjendt. (J. Olsen). I Søndre Midthordland Distrikt iagttoges 13 Tilfælde, hvoraf 3 spredte og 10 i et Par begrændsede Epidemier paa Midtun i Fane. Sygdommen har i de sidste 4 Aar været aftagende.

Mæslinger synes at have haft epidemisk Udbredning over største Delen af Amtet. I Indre Søndhordland forekom Sygdommen udbredt over hele Distriktet fra Aarets Begyndelse af; den viste sig i næsten hvert Hus. Forløbet var som Regel mildt, men flere Voxne var temmelig heftigt angrebne. Smitten skrev sig fra Haugesund. (Wallace). I Ytre Søndhordland iagttoges 5 Tilfælde paa en Gaard, hvor en 45-aarig Mand var den første, der fik Sygdommen. (Heitmann). Inden Tysnes Distrikt forekom Sygdommen baade paa Tysnesøen og paa Fastlandet. I Indre Hardanger behandledes kun et enkelt Tilfælde, et Barn af en engelsk Familie, der boede paa et Hôtel i Odda, og som var blevet smittet paa Reisen. (J. Olsen). I Ytre Hardanger Distrikt optraadte om Sommeren 6 Tilfælde paa forskellige Gaarde i Strandebarm, dels hos Landligere, dels smittede fra disse. (T. Kinck). I Søndre Midthordland fik Sygdommen fra Vaaren af adskillig Udbredelse og herskede ved Aarets Udgang fleresteds i Distriktet. (Krüger). Uagtet den ogsaa var meget udbredt inden Nordre Midthordland Distrikt, søgtes sjelden Lægehjælp. (Falkenberg). I Osterøen optraadte den voldsomt ved Slutningen af Aaret i Hammer og Hosanger. Mange Voxne angrebes. Eftersygdommene varede ofte meget længe. (Thesen). I Alversund Distrikt var Sygdommen almindelig ude i Øigaren og kompliceredes her ofte af dødelig forløbende Lungebetændelse. (Falkenberg). I Lindaas Distrikt var den temmelig udbredt i den indre Del af Lindaas Prestegjeld i Høstmaanederne. (S. Lange).

Difteri (Croup) viser fortsat Tilbagegang inden Amtet, idet der ialt anmeldtes 100 Angrebne mod 153 i 1899 og 283 i 1898. Dødeligheden var ogsaa i Aftagende. I Indre Søndhordland indtraf om Høsten 2 Tilfælde i Prestegaarden i Etne; ved det ene optraadte Lammelse bagefter, derimod ikke ved det andet, der var behandlet med Serum. Paa en nærliggende Gaard døde samtidig 2 Smaa børn før Lægens Ankomst under Symptomer af Difteri. (Wallace). De i Ytre Søndhordland Distrikt behandlede 4 Tilfælde optraadte samtlige paa en Gaard, der under de tidligere store Epidemier var gaaet fri. (Heitmann). Fra Tysnes Distrikt opføres 19 Angrebne, deraf 15 paa nogle Gaarde i Omvikkaldalen, hvor Sygdommen, uagtet de trufne Forsigtighedsregler og Paabud, spredte sig fra den først angrebne Gaard til 6 andre. Tilfældene var dels ganske lette, dels meget alvorlige, men Ingen døde. Skolen holdtes lukket, saalænge Epidemien varede. (Vangsnæs). I Voss Distrikt optraadte Sygdommen i flere Familier i Strøget langs Jernbanelinien Voss—Ævanger. Af 22 Angrebne døde 4. (Gjestland). I Søndre Midthordland Distrikt bragtes Sygdommen sandsynligvis ved Smitte fra Bergen af Landligere til en Gaard i Os, hvorfra den spredtes videre til et Par Gaarde omkring Strandstedet Osøren samt til Sævereide i Strandvik Sogn. Alle de 23 Angrebne behandledes med Serum, der ogsaa anvendtes profylaktisk i stor Udstrækning. Et $\frac{1}{2}$ Aar gammelt Barn døde af Croup. (Krüger). I Osterøen Distrikt viste der sig kun enkelte spredte Tilfælde indtil i December, da Sygdommen pludselig optraadte Julaften paa Gaarden Bredsten, hvor alle Børn i en Familie samtidig angrebes. Intet Dødsfald indtraf. (Thesen). I Alversund Distrikt optraadte 3 Tilfælde i Januar paa en ikke særdeles renlig Plads i en myrlændt Dal i Nærheden af Alverstrømmen. Af 2 Angrebne i April paa Gauseriet i Seim døde den ene. I August døde en 11 Aars Pige, der først havde haft Mæslinger, paa

Stien i Mæland. (Falkenberg). I Lindaas Distrikt behandlede kun et enkelt Tilfælde paa en Gaard i Myking. Antagelig havde dog Børnene i et Nabohus havt Sygdommen, hvorfor Desinfektion foretoges ogsaa i dette. (S. Lange).

Blodgang optraadte inden de fleste Distrikter; ialt opføres 50 Tilfælde uden Dødsfald. I Indre Søndhordland forekom 8 Syge inden samme Husstand paa en Gaard i Aakrefjorden (Wallace), og i Søndre Midthordland angrebes under en Epidemi i Høstmaanederne i Fuse Prestegjeld 25 Personer.

Af 28 opgivne Tilfælde af **Barsel-feber** indtraf 6 i Nordre Midthordland Distrikt. Distriktslægen antager, at de fleste Tilfælde skyldes Anvendelse af Hjælpekoner og høi Grad af Urenlighed hos Barselkvinderne. (Falkenberg).

Pyæmi synes at være bleven hyppigere end før i Alversund Distrikt. (Falkenberg).

Kighoste tiltog i Udbredning mod Aaret forud; den fulgte gjerne i Mæslingernes Spor.

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var noget hyppigere end sædvanlig.

Influenza synes at have havt epidemisk Udbredning over største Delen af Amtet. I Indre Søndhordland Distrikt forløb Sygdommen som Regel let. I Indre Hardanger var der vistnok faa Gaarde, som ikke hjemsørgtes af Influenza i en eller anden Form. Hyppigst var Bronkiter, af og til ogsaa Pleuriter. Haardest udsatte syntes gamle og middelaldrende Folk at være. Ialt behandlede 131 Tilfælde, hvoraf 14 endte dødelig. (J. Olsen). I Ytre Hardanger havde den ofte et ondartet Forløb og efterfulgtes tildels af Lungebetændelse. Ved kroniske Sygdomme, især Lungetæring, paaskyndedes disses dødelige Udgang. (T. Kinck).

Lungebetændelse var adskillig hyppigere end Aaret forud. Der anmeldtes ialt 374 Tilfælde med 106 Dødsfald (28,3 pCt.). For en Del kan vel denne høie Dødelighed hænge sammen med den udbredte Influenzaepidemi. I Tysnes Distrikt havde Lungebetændelse tildels epidemisk og ondartet Karakter. Paa et Par Gaarde laa saaledes 5 Personer samtidig syge. Enkelte Personer, som havde pleiet Patienter med Lungebetændelse, angrebes umiddelbart efter selv af samme Sygdom. (Vangsnæs).

Af **Gigtfeber** er der anmeldt et noget større Antal Angrebne end sædvanlig.

Akut Diarré (Kolerine) synes ikke at have været særlig hyppig, men Dødeligheden af Sygdommen var større end gennemsnitligt for Amtet.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres ialt 12 Tilfælde og 3 Dødsfald. I Samnanger, Søndre Midthordland Distrikt, var Sygdommen i Aftagende, idet der anmeldtes kun 5 Tilfælde mod 19 Aaret forud. 3 Tilfælde paa Askøen i Nordre Midthordland Distrikt helbrededes. 3 Tilfælde i Osterøen Distrikt endte derimod alle dødelig.

Af **Fnat** opføres ialt 75 Angrebne. I Tysnes Distrikt er Sygdommen ikke saa sjelden, men behandles mest med forskjellige Husraad. (Vangsnæs). I Ullensvang, Indre Hardanger, var den udbredt, antagelig indbragt ved Rekruter fra Voss. (Garman-Andersen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde findes anførte paa følgende Tabel:

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:												
			1	2	3	4		5		6	7	8	9	10	11
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tf.	Df.	Tf.	Df.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . . .	7	2	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1
— hereditær	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorrhé og Uretrit	20	-	2	-	2	1	-	-	-	4	3	2	4	1	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sveen Herred	11	4	4	7
Indre Søndhordland	112	19	20	92
Ytre —	135	15	23	112
Tysnes	103	9	21	82
Indre Hardanger	127	10	37	90
Ytre —	127	30	27	100
Voss	98	15	24	74
Søndre Midthordland	158	21	30	128
Nordre —	289	47	70	219
Osterøen	150	40	29	121
Alversund	131	13	23	108
Lindaas	181	31	27	154
Søndre Bergenhus Amt	1622	254	335	1287

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 15,6 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 19,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Indre Søndhordland Distrikt antages Sygdommen at være i Tiltagende. Befolkningen anser den imidlertid nu for smitsom, og ved Dødsfald kræves gjerne Desinfektion. (Wallace). I Tysnes Distrikt kommer ligeledes Lungetuberkulose jævnt under Behandling. (H. Hansen). I Ullensvang, Indre Hardanger Distrikt, forekom omtrent samtidig 3 Tilfælde i samme Hus paa en Gaard i Kinservik; Sygdommen har her nu i Løbet af 20 Aar gjennem 3 Generationer af samme Familie angrebet 5 voksne Personer. Rimeligvis var Influenza i Forbindelse med urenligt Stel og Sammenhobning af Mennesker i trange Rum Leilighedsaarsag til dens sidste Udbrud. (Garman-Andersen). Inden Voss Distrikt

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.						Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.			Børn.			Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige Veer	30	¹⁾ 1	-	²⁾ 29	³⁾ 4	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	4	3	1	-	-	-	-	-
Blødning	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	-	-	3	2	2	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	⁵⁾ 1
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁶⁾ 1
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	36	1	1	33	6	1	7	5	3	1	1	1	6	2
				40				8						

¹⁾ Sandsynlig Dødsårsag: Barsel-feber; Konen døde 5 Dage efter Forløsningen. ²⁾ og ³⁾ deraf 2 Tvillingfødsler. En Gang begge Tvillinger levende; den anden Gang 1ste Tvilling levende født, 2den dødfødt. ⁴⁾ Sandsynlig Dødsårsag: Emboli. ⁵⁾ Dødsårsag: Blødning. ⁶⁾ Dødsårsag: Hjertelammelse.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bær- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Sveen Herred	90	1	42	5	1	-	1	-	-
Indre Søndhordland	189	7	125	10	1	-	4	-	-
Ytre —	279	8	167	31	2	1	2	-	-
Tysnes	272	6	147	17	-	-	2	-	-
Indre Hardanger	204	3	154	10	1	3	10	-	-
Ytre —	184	5	141	18	1	1	1	-	-
Voss	313	6	164	18	1	-	4	3	1
Søndre Midthordland	431	13	206	38	4	1	5	1	-
Nordre —	610	13	393	83	3	3	14	1	-
Osterøen	506	11	240	26	3	1	10	-	-
Alversund	218	5	128	27	3	4	2	-	-
Lindaas	377	5	256	38	3	2	7	-	-
Søndre Bergenhus Amt	3673	83	2163	321	23	16	62	5	1

synes Sygdommen fremdeles at tiltage. (Gjestland). I Søndre Midthordland Distrikt er den derimod, efter det anmeldte Antal Dødsfald at dømme, atter i Tilbagegang. Distriktslægen bemærker, at en tilsyneladende Stigning i Dødsfaldenes Antal for 1896—1898 formentlig skyldes den Omstændighed, at man er bleven mere opmærksom paa Sygdommens Smitsomhed og oftere søger Lægehjælp. I det sidste 3-Aar gik imidlertid Antallet ned fra 43 Dødsfald i 1898 til 25 i 1900, og denne Nedgang kan maaske opfattes som en gunstig Virkning af større Forsigtighed i Omgang med Tuberkulose. Tuberkuloselovens Ikrafttræden er omfattet med Interesse af Befolkningen. Især maa fælles Regler, gjældende for det hele Land, hilses som en særdeles praktisk Foranstaltning. (Krüger). Blandt den talrige Arbejderbefolkning ved Dale Fabriker, Osterøen Distrikt, forekom kun ganske faa nye Tilfælde og 3 Dødsfald. (Lærum). Tuberkulose er derimod meget udbredt inden Lindaas Distrikt. I Almindelighed iagttages der noksaa stor Forsigtighed med Opspyttet. Boligerne er dog fremdeles ofte smaa, og den Syge maa ikke sjelden dele Seng med Andre, saa Smittefaren er tildels temmelig stor. (S. Lange).

Spedalskhed. Et nyt Tilfælde forekom i Kinservik i Indre Hardanger Distrikt, hvor Sygdommen nu ikke vides at være forekommet paa mange Aar. (J. Olsen). Ligesaa omtales en ny Angreben fra Fjeld i Nordre Midthordland Distrikt. (Falkenberg).

Blegsot, Anæmi og Fordøielssygdomme angives at være ikke saa særdeles hyppige i Indre Søndhordland Distrikt, uagtet det ofte daarlige og ensformige Kosthold. I Tysnes Distrikt hører de derimod fremdeles til de hyppigst behandlede Sygdomme. Fra Indre Hardanger Distrikt omtales de som almindeligere end før. I Søndre Midthordland har de antagelig paa Grund af fornuftigere Stel med Mad og Klæder i den senere Tid været i Aftagende.

Af sjældnere Sygdomme omtales **Morbus Addisoni** fra Indre Hardanger Distrikt; det behandlede Tilfælde, der havde varet i 1½ Aar, endte dødelig, og Diagnosen bekræftedes ved Ligaabning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 58 saadanne, deraf i Indre Søndhordland Distrikt 1, i Ytre Søndhordland 3, i Tysnes 7, i Indre Hardanger 8, i Ytre Hardanger 1, i Voss 14, i Søndre Midthordland 9, i Nordre Midthordland 9, i Osterøen 3, i Alversund 1, i Lindaas 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 150. En Kvinde i Røldal, Indre Hardanger Distrikt, døde uforløst inden Lægens Ankomst.

Jordmoderhjælpen. I Søndre Midthordland har 4 Jordmødre bistaaet ved tilsammen 224 Fødsler, i Nordre Midthordland 6 Jordmødre ved 364 Fødsler og i Alversund 4 Jordmødre ved 111 Fødsler.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1510 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 58,9.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 16 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet 17, af hvilke 10 døde af Barselfeber, 3 af Blødning, 1 af Emboli, 1 af Dystoki (uforløst) og 1 af Hjertelammelse. For 1 er den nærmere Dødsårsag ukjendt.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.
Alderdomssvaghed	367
Lungetuberkulose	254
Lungebetændelse	106
Kræft (Cancer og Sarkom)	85
Medfødt Svaghed	75
Tuberkulose udenfor Lungerne	67
Hjerneslag	62
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	58
Organisk Hjertesygdom	57
Influenza	43

Veirliget. Vinteren var kold, Vaaren sen, Sommeren varm og tør, Høsten derimod regnfuld og tildels stormende. Nedenfor meddeles et Uddrag af de i Aarets Løb paa Lofthus i Ullensvang (Indre Hardanger) af Distriktslæge J. Olsen foretagne meteorologiske Observationer.

Meteorologiske Observationer paa Lofthus i Ullensvang.

Maaned.	Lufttryk Middel.	Middel- temp.	Nedbør mm.	Antal Dage med		
				Nedbør.	Sne.	Klart.
Januar	755,0	÷ 0,5	110,4	14	8	3
Februar	752,2	÷ 4,4	11,5	9	9	5
Marts	758,7	0,7	49,9	11	7	7
April	755,0	4,2	60,6	12	1	4
Mai	756,8	9,0	62,7	14	5	1
Juni	756,1	16,6	17,1	9	0	8
Juli	755,7	15,0	93,9	18	0	2
August	756,6	14,3	68,4	17	0	5
September	756,8	10,6	153,3	19	0	3
Oktober	752,0	5,3	182,4	19	1	4
November	756,4	3,0	75,9	11	2	3
December	750,2	2,5	302,4	22	5	-
Hele Aaret	755,1	6,4	1170,5	175	38	45

Levemaade og hygieniske Forhold er i Indre Søndhordland Distrikt som Regel ganske gode. Renlighedssandsen synes at bedres. Boligerne er i Almindelighed gode, undtagen i de mest afsidesliggende Strøg. Hovednæringsvei for de Fleste er Gaardsbruget. Gaardparterne er smaa, i Almindelighed 4—8 Kjør med Hest og Sauer; der findes enkelte større Gaarde, maaske nogle af de største paa Vestlandet — ca. 40 Kreaturer. Kornavlén har ikke nogen større Betydning; de mest dyrkede Kornsorter er Havre og Byg. Frugt-avl spiller i det Hele liden Rolle; dog er den paa sine Steder inden Skaanevik Sogn meget udviklet. Der drives nogen Sjøfart — med Fartøier til Fiskeværerne og i andre Øiemed. Om Vinteren reiser en stor Del af den mandlige Befolkning til Haugesundskanten og deltager i Storsildfisket, dels med egne Redskaber, dels som Leiekarle. Om Sommeren drives noget Laxefiske med Kilenøter og om Høsten Brislingfiske, hvad der tildels skaffer Befolkningen en ikke ringe og kontant Indtægt. For Enkelte spiller Fabrikation af Sildetønder en vigtig Rolle. Folket er i det Hele nøisomt og nøgternt. (Wallace).

I Tysnes Distrikt er den væsentligste Levevei Jordbruget. Ved Siden heraf driver Enkelte ogsaa Sjøen. Der foregaar om Høsten et ret betydeligt Brislingfiske, som skaffer Mange en pen Skilling i Lommen. Mange driver Fiskeforretning paa Nordland og Finmarken med Galeaser og Jagter. De kjøber Fisken fersk af Fiskerne, salter den saa ombord Lag for Lag i Rummet, indtil de har fuld Last og drager saa afsted sydover til Tørkepladsene for at omgjøre den til den saakaldte Klipfisk. I de senere Aar har Udbyttet af Nordlands- trafikken været mindre tilfredsstillende paa Grund af det dyre Indkjøb og de store Udgifter, som er forbundne med denne Forretning. 5 Fabriker og 2 større Skibsværfter beskjæftiger en Masse Arbeidere og skaffer dem sit gode Udkomme. Der er gode Tider for Arbeiderne. Gaardbrugerne klager over Vanskeligheden ved at erholde Folkehjælp paa Grund af, at Fabriker og Værfter sluger megen saadan. Med Nydelsesmidler, bortset fra Kaffe og Tobak, er man meget sparsom. Til Jul kjøber man sig gjerne nogle Flasker Brændevin — Somme brygger

lidt Øl ogsaa — og om Sommeren, naar Slaataannen begynder, brygger man — ikke Alle — noget tyndt Øl. Ædrueligheden staar høit. (Vangsnæs).

I Indre Hardanger Distrikt er ingen væsentligere Forandring indtraadt.

I Voss Distrikt er Renligheden fremdeles ikke stor, men dog i betydelig Fremgang. Klædedragten og Levemaaden er fremdeles god, og de økonomiske Forhold, til i en Vestlandsbygd at være, særdeles tilfredsstillende. Hertil har vistnok bidraget baade den mere og mere udvidede Drift i Skiferfjeldene og den med Jernbanebygningen forbundne Trafik, der kræver adskillig Folke- og Hestekraft. Sædeligheden og Ædrueligheden maa siges at være upaaklagelig, ja under de nuværende Omstændigheder endog god. (Gjestland).

I Indre Søndhordland Distrikt var Arbeidsfortjenesten god paa Grund af øget Fabrikvirksomhed og lønnende Smaaindustri, saasom Baadbyggeri, Tønde-fabrikation, Træskomageri og Tinemaling. Hævningen blev paa de mere grundlændte Steder knap paa Grund af Tørken. Potetesavlingen blev tilfredsstillende. Den almindelige Brislingfangst om Høsten slog Feil, og dette uundværlige Fødemiddel blev derfor temmelig dyrt. Renligheden gjør Fremskridt, og gode smukke Huse sees næsten overalt i Distriktet. Klæderne er i Regelen gode og hensigtsmæssige. Kosten er tarvelig, men sund og tilstrækkelig, Ædrueligheden upaaklagelig. (Krüger).

I Osterøen Distrikt er Levemaaden ikke forbedret i nogen nævneværdig Henseende. Fabrikbefolkningen har ikke gode Boliger i de ældre Fabrikbygninger. Som oftest har en Familie kun 1 Værelse med 15 à 20 Kvadratmeters Gulvflade, og Gulvet er ofte kun enkelt. Hele Familien stuves ind her om Natten med vaadt Tøi, Mad og Alt muligt. Drikfældigheden aftager fremdeles. Ved Hjælp af Skolelærerne er nu i mange Skoler al unødig Spyttens afskaffet. Sagen er taget paa den Maade, at hver Skolestue har faaet kun én Spyttbakke, der bliver anbragt paa Gulvet midt foran Kathedret. Enhver, der uden Nødvendighed vil spytte, maa trine frem paa Gulvet og spytte i Bakken. Dette blev Børnene snart leie af, og saa lader de være at spytte; dette har ogsaa holdt sig udenfor Skolerne og i Hjemmene. (Thesen). Angaaende Levemaaden blandt Fabrikarbejderne i Dale beretter Doktor Lærum, at de lever til daglig næsten udelukkende paa Kaffe og Brød til alle Maal; kun sjelden giver de sig Tid til at lave sig et ordentligt Maaltid Mad, idet baade Mand, Kone og de lidt ældre Børn alle arbejder i Fabriken. Oprettelse af et Folkekjøkken paa Stedet vilde vistnok være baade heldig og lønnende, og Tanken herom skal i den sidste Tid atter være dukket op. Som Følge af den daarlige Levemaade har Befolkningen daarlige Tænder. At se et Individ med nogenlunde hele, ordentlige Tænder, er en sjelden Foreteelse. Tandlæge benyttes ikke. Blandt Bønderne inden Herredet synes Levemaaden at være nogenlunde god, dog bruges der altfor lidet af den paa Gaardene frembragte Melk; denne sælges mest til Fabrikbefolkningen ved Dale og Vaksdal. Melken bæres til Udsalgsstederne paa Ryggen i Træspand med Laag af Skind eller en gammel Fille. Her finder alskens Bakterier et fortrinligt Tilholdssted. Det har dog hidtil mislykkedes at formaa Bønderne til at ombytte disse traditionelle Træspand med Blikspand, der er lettere at holde rene.

I Lindaas Distrikt er der lidet af Husfid. Kvinderne væver en Del, men Mandfolkene indskrænker sig til af og til at forarbejde Træsko, det vanlige daglige Fodtøi. Kostholdet er tarveligt nu som tidligere, og Folket stod sig vistnok bedre paa at spise Havregrød og Melk istedetfor som nu Rugbrød med daarligt Margarinsmør og Kaffe. Natursmør har man ikke Raad til at bruge. Al Melk gaar fremdeles til Meierierne. Af disse findes der 2 Slags, de virkelige Meierier, anlagte for Smørproduktion, og nogle andre, som kun er Opsamlings-

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Søndre Bergenhus Amt.....	59	2912	12
Sveen Herred	1	67	1
Indre Søndhordland	¹⁾ 4	134	-
Ytre —	²⁾ 7	285	1
Tysnes	³⁾ 4	206	-
Indre Hardanger	⁴⁾ 3	165	-
Ytre —	⁵⁾ 2	109	-
Voss	⁶⁾ 7	315	7
Søndre Midthordland	⁷⁾ 8	358	2
Nordre —	⁸⁾ 8	406	-
Osterøen	⁹⁾ 8	497	1
Alversuud	¹⁰⁾ 3	116	-
Lindaas	¹¹⁾ 4	¹²⁾ 254	-

¹⁾ Etne 2, Fjelberg 2. ²⁾ Stord 2, Finnaas 4, Valestrand 1. ³⁾ Kvinnherred 2, Tysnes 2. ⁴⁾ Ulvik 1, Eidfjord 1, Granvin 1. ⁵⁾ Vikør 2. ⁶⁾ Voss 2, Ævanger 2, Vossestranden 3. ⁷⁾ Os 2, Fane 3, Fuse 3. ⁸⁾ Aarstad 4, Askøen 2, Sund 1, Austevold 1. ⁹⁾ Hosanger 1, Hammer 4, Haus 1, Bruvik 2. ¹⁰⁾ Herlø 1, Alversund 2. ¹¹⁾ Lindaas 1, Masfjorden 1, Manger 2. ¹²⁾ Ved samtlige Vakcinationer anvendtes her, i Modsætning til de øvrige Distrikter, humaniseret Lymfe; Distriktslægen har nu henstillet til Hjelpevakcinationerne at anvende animal.

anstalter for Melk, der føres til Bergen. Fra de førstnævnte leveres den separerede Melk tilbage til Leverandørerne. (S. Lange).

Sygehuse og Sygepleie. I hver Bygd i Kvinnherred, Tysnes Distrikt, findes en saakaldet frivillig Fattigpleie; ved Gaver, Afholdelse af Bazarer etc. søger denne at samle Kontanter til Hjælp for Ubemidlede, som under Sygdom ikke ønsker at ligge Fattigvæsenet til Byrde. (Vangsnæs). Paa Hesthammer i Kinservik (Indre Hardanger Distrikt) findes til Forpleining af fattige og hjælpeløse Gamle en Anstalt, der opretholdes ved Bidrag af Kinservik Sparebank og Ullensvang Kommune. Belægget er almindelig omkring 20 Personer. I Voss Distrikt er oprettet egen Fattiggaard, hvor de arbejdsdygtige blandt de Fattige kan finde lidt Beskjæftigelse. Den styres af en Forstander og Forstanderinde. I Voss Herred virker tillige en Fattigpleieforening. I det kommunale Epidemilazaret behandledes i Aarets Løb tilsammen 20 Patienter; i Lazaretets Dampdesinfektionsapparat renses Gjenstande baade fra Sygehuset og fra Bygden. Det bestyres af en oplært Desinfektør, som ogsaa benyttes ude paa Bygden. Paa Voss findes desuden et lidet Sygehus, der bestyres af Sygepleieforeningen og opretholdes ved Bidrag af Sparebank, Ølsamlag og Private. Enhver af Stedets Læger kan der indlægge sine Patienter. Ialt behandledes der 118 Syge med for det Meste mindre betydelige kirurgiske Tilfælde. Ved begge de nævnte Sygehuse findes øvede Sygepleiersker, for Tiden 3 faste. Deres Tjeneste benyttes ogsaa forresten omkring i Bygden. (Gjestland). I Søndre Midthordland Distrikt findes i Os Herred et Kyst-hospital for skrofuløse Børn, beliggende i Hageviken. I samme Herred er der

et Rekonvalescenthjem for Kvinder og et Børnehjem for Omstreiferes Børn. I Fane Herred findes et Institut for aandsvage Børn. I Nordre Midthordland Distrikt ligger i Aarstad Herred Møllendal Sindssygeasyl. Ved Arne Fabriker beliggende i Osterøen Distrikt, findes et lidet Isolationslokale. Oprettelsen af et Epidemisygehus er her hellig paakrævet for den i store Arbejderkaserner tætbøende Befolkning. Hidtil har man tyet til Bergens Sygehus, hvad der baade er tungvindt, brydsomt og tidsspildende. (Lærum).

Badeindretninger. I Voss Distrikt har flere private Huse Badeværelser. Voss Ølsamlag er begyndt at bevilge til Badstubad paa Landsbygden. (Gjestland). Ved Solstrands Hôtél og Bad i Søndre Midthordland Distrikt anvendes de fleste moderne Badeformer. (Krüger).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Foranstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sunhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

XIII. Bergens By.

	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens By	13,55	71 867	1) 54	16	36

1) Desuden er Distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhedstilstanden var mindre god; der herskede en Epidemi af Mæslinger, og akute Katarrer i Aandedrætsorganerne, Influenza samt Lungebetændelse optraadte talrigere end vanlig. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde (12 019) og Dødsfald (415) var større end i noget af de foregaaende fem Aar; i 1899 anmeldtes 10 048 Tilfælde og 261 Dødsfald, i 1898 9 382 og 238.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 305 eller 18,2 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (71 500). Aaret forud udgjorde den 15,9 pro mille. Af de til Bergens Sundhedskommission anmeldte 1 288 Dødsfald var 65 blandt udenbys Personer. Dødsfaldenes Fordeling paa Maanederne sees af følgende Tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald foraarsaget ved Sygdom blandt Byens Indvaanere	1194	124	134	105	107	86	82	95	102	85	78	84	112
Udenbys døde paa Hospitaler for Spedalske	12	4	-	3	-	1	-	-	-	1	1	1	1
Udenbys døde paa Sygehus og i Sindssygeasyler	¹⁾ 53	2	6	4	2	4	2	5	4	6	4	7	7
Ulykkestilfælde	23	4	1	1	1	1	1	4	2	1	1	1	5
Selv mord	6	-	1	-	-	1	-	-	1	2	-	-	1
Samtlige anmeldte Dødsfald	1288	134	142	113	110	93	85	104	109	95	84	93	126

¹⁾ Dødsarsagerne var for disse: Tyfoidfieber 4, Mæslinger 1, Difteri 1, Diarré 1, Lungetuberkulose 19, Tuberkulose i andre Organer 1, Kræft 4, Sygdom i Hjerne og Rygmarv 1, Sygdomme i Cirkulationsorganerne 7, i Respirations- 6, i Fordøielses- 1, i Urin- 5 og i Kjensorganerne 2.

Den procentvise Dødelighed inden de forskjellige Aldersklasser vil sees af følgende Tabel:

Sum.	0-1	1-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100
1288	308	147	45	25	43	107	98	74	84	121	150	74	12
i pCt.	23,9	11,4	3,5	1,9	3,3	8,3	7,6	5,7	6,5	9,4	11,6	5,7	0,9
	525 = 40,8 pCt.						763 = 59,2 pCt.						

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hid sættes Tabellen paa omstaaende Side, sammendragen efter de fra Lægerne og Sygehusene indkomne Maanedslister.

Tyfoidfieber var ogsaa dette Aar forholdsvis sjelden. Af de ialt behandlede 67 Tilfælde var 12 fra Landdistriktet, 5 fra Skibe paa Havnen. 46 behandlede i Sygehus, 21 i Hjemmet. Tilfældene forekom i alle Aarets Maaneder og i 5 af Byens 6 Kredse. 4 Gange skyldtes Smitten Melk og 2 Gange sandsynligvis skidne Æg fra en Gaard, hvor der var Tyfoidfieber. Til Rosenbergs Sindssygeasyl, hvor der forekom 10 Tilfælde, bragtes Sygdommen ved en Patient; den holdt sig der i 5 Maaneder, trods meget omfattende Forholdsregler.

Cerebrospinalmeningit. En liden Epidemii af denne Sygdom forekom fra Julen 1899 til Udgangen af Juli; den omfattede i det Hele 10 Angrebne, hvoraf 1 tilhørte Aaret forud; 8 var Børn, 2 Voxne; 4 døde. 3 Tilfælde forekom i samme Hus, de øvrige optraadte paa Steder langt derfra, og noget Samkvem og nogen Smitte kunde ikke paavises. Se forøvrigt Beskrivelse af Epidemien ved Lægerne H. P. Lie og C. Looft i Norsk Magazin for Lægevidenskab for 1900, Side 1000 og flg.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	67	8	67	8	2	2	1	4	9	13	5	2	6	9	6
Cerebrospinalmeningit	9	4	9	-	-	4	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	37	-	37	1	1	9	2	3	3	1	1	3	2	2	9
Mæslinger	2125	60	2125	-	3	86	135	246	477	300	163	77	72	208	358
Difteri (Croup)	75	7	75	7	3	4	9	5	2	4	2	8	11	11	9
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Barsel-feber	7	5	7	-	1	-	-	-	-	-	-	2	4	-	-
Pyæmi, Sæphæmi	7	7	7	1	-	2	1	-	-	-	1	2	-	-	-
Rosen	124	3	124	17	19	13	7	5	8	3	4	4	13	8	23
Røde Hunde	13	-	13	-	-	9	3	-	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	259	-	259	96	29	34	29	14	5	3	3	5	15	11	15
Kusma	21	-	21	3	1	2	-	-	3	4	5	-	2	1	-
Kighoste	546	11	546	47	16	26	51	52	41	19	23	17	33	69	152
Akute KatarreriAandedrætsorg.	4011	86	4011	648	660	446	361	263	174	108	123	138	229	450	411
Influenza	2086	8	2086	523	1071	215	71	35	9	18	6	6	21	52	59
Lungebetændelse	532	108	532	44	63	118	57	36	29	17	21	18	11	43	75
Pleurit	264	7	264	30	31	18	24	22	25	16	13	11	23	29	22
Gigtfeber	212	4	212	25	30	22	14	20	12	9	8	11	20	20	21
Koldfeber	13	-	13	4	-	-	-	1	1	-	3	2	-	2	-
Akut Diarré (Kolerine)	1560	92	1560	102	71	81	59	106	130	131	258	199	184	157	82
Pemfigus hos Nyfødte	49	5	49	6	2	1	-	3	3	2	1	21	3	6	1
Tilsammen	12019	415	12019	1562	2003	1092	824	818	934	648	640	527	649	1078	1244

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 37 Tilfælde uden Dødsfald; de optraadte spredt og i alle Aarets Maaneder.

En større Epidemi af **Mæslinger** herskede udover Vaaren og Sommeren; om Høsten aftog den noget for igjen at tiltage i November og December. Ialt anmeldtes 2 125 Tilfælde, deraf 84 hos Voxne; der indtraf 60 Dødsfald (2,8 pCt.). Disse skyldtes væsentlig Bronkopneumonier og andre Sygdomme i Aandedrætsorganerne; 62,5 pCt. af Dødsfaldene indtraf hos Familier, der kun raadede over ét Værelse, 31,3 pCt. hos saadanne, der havde to, men 6,2 pCt. hos dem, der havde 3 eller flere Værelser til sin Raadighed.

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes 75 Tilfælde, af hvilke 7 endte dødelig (Mortalitet 9,3 pCt.). 7 Angrebne var udenbys Personer. 65 behandlede i Sygehus, 10 i sine Hjem. De fleste Tilfælde indtraf i sidste Kvartal, og det fandtes da nødvendigt at indrette eget Lazaret. Et Par mindre Husepidemier forekom.

Af **Barselfeber** anmeldtes 7 Angrebne, hvoraf 5 døde (Mortalitet 71,4 pCt.). 3 Tilfælde forekom i samme Jordmoders Praxis.

Af **Pyæmi** anmeldtes 7 Tilfælde, samtlige med dødelig Udgang.

Kighoste forekom i alle Aarets Maaneder, men hyppigst i Aarets sidste Kvartal.

Akute Katarer i Aandedrætsorganerne og Influenza var hyppigere end Aaret forud. Influenzaepidemien kulminerede i Februar; 8 ældre Personer opgives som døde af Sygdommen.

Lungebetændelse var ogsaa adskillig hyppigere end i 1899, idet der ialt er anmeldt 532 Tilfælde mod 420 i nævnte Aar. Dødeligheden var betydelig (20,3 pCt.). 300 af de Angrebne var Børn.

Af 13 opførte Tilfælde af **Koldfeber** forekom 2 hos Børn, de øvrige hos voksne Sjøfolk.

Akut Diarré (Kolerine) viser omtrent samme Hyppighed som Aaret forud. Blandt 92 Dødsfald forekom 6 hos gamle Personer, de øvrige hos Børn og da fornemmelig i 1ste Aldersklasse blandt Opflaskede. Mortalitetsprocenten var 5,9.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er opført 49 Angrebne; i Virkeligheden var Antallet meget større. Saaledes indtraf der efter Aarsberetningen for Fødselsstiftelsen paa denne 48 Tilfælde, af hvilke alene 21 er blevet anmeldt.

Af **Fnat** iagttoges 53 Tilfælde.

De **veneriske Sygdommes** Optraeden i Maanederne sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske Saar	92	-	9	6	6	3	9	9	2	10	15	12	5	6
Erhvervet Syfilis	165	9	12	13	15	20	14	18	7	13	13	9	11	20
Hereditær —	8		-	-	-	1	1	3	-	-	2	-	1	-
Gonorré og Uretrit	564	-	54	49	50	60	43	50	41	37	62	42	35	41

Antallet af veneriske Sygdomstilfælde, behandlede i Aarene 1894—1900, sees af følgende Tabel:

Aar.	Veneriske Saar og Syfilis (konstitutionel og hereditær).						Gonorré (Uretrit).						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Veneriske Saar og Syfilis.	Gonorré og Uretrit.
	Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1900..	91	41	50	174	169	5	21	11	10	543	496	47	829	265	564
1899..	107	39	68	187	184	3	38	3	35	558	531	27	890	294	596
1898..	48	29	19	267	240	27	39	16	23	454	428	26	808	315	493
1897..	30	22	8	157	135	22	32	14	18	343	327	16	562	187	375
1896..	29	25	4	135	113	22	52	37	15	418	392	26	634	164	470
1895..	22	12	10	95	85	10	52	19	33	329	304	25	498	117	381
1894..	21	13	8	108	89	19	52	14	38	292	268	24	473	129	344

Langt fra alle anmeldte Tilfælde af veneriske Sygdomme tilhører eller er erhvervet i Bergens By. Foruden i de 9 paa Dødslisten opførte Tilfælde er vistnok arvet Syfilis den virkelige Dødsårsag ved mange af de Dødsfald, der angives at skyldes medfødt Svaghed.

De anmeldte Tilfælde af Chanker og Syfilis pr. 10 000 Indvaanere stiller sig saaledes for nedenstaaende Arrække (Middelfolkemængden i 1900 var efter det statistiske Centralbureau's Opgave 71 500):

1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
21,2	23,1	30,8	28,1	26,9	27,1	40,2	26,8	22,8	20,2	27,4	29,9	47,7	42,3	37,2
26,02 pCt.					27,4 pCt					36,9 pCt.				

Af **Lungetuberkulose** er ialt opgivet 210 Dødsfald eller 16,8 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 25,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.

Samtlige i Byen indtrufne Dødsfald af Lungetuberkulose, beregnet for hvert 10 000 Indvaanere (Middelfolkemængde ca. 69 800 efter Stadsfysikus's Opgave), stiller sig saaledes for nedenstaaende Aar:

1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
30,8	24,4	30,6	30,2	31,5	33,9	30,9	32,9	37,1	29,7	27,5	27,2	24,9	28,5	30,1
29,5 pCt.					32,9 pCt.					27,6 pCt.				

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Keisersnit.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.		
	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Df.	Lev.	Lev.	Df.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.		
Paa Fødselsstiftelsen:																	
Utilstr. eller smertefulde Veer.	15	-	14	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2	2	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Arm	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	15	-	14	1	3	-	2	1	1	1	-	2	2	-	-	1	2
Udenf. Fødselsstiftelsen:																	
Utilstr. eller smertefulde Veer.	72	¹⁾ 2	⁵⁾ 72	3	1	-	1	-	⁶⁾ 6	6	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	-	5	1	2	-	3	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-
Barselkrampe	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning.	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ustandselige Brækninger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Svulst i Bækkenet	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Hjertesygdom	2	³⁾ 1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ventronxeret Livmoder	-	⁴⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uopgivet Indikation	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil ...	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	10	-	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	-	⁴⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrocephalus internus	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	91	5	92	5	19	1	15	6	7	6	1	1	1	2	2	-	13
Ialt i Bergen	106	5	106	6	22	1	17	7	8	7	1	3	3	2	2	1	15
	111		112		23		24		8								

¹⁾ Dødsarsag: Barsel-feber. ²⁾ Døde 14 Dage efter Forløsningen. ³⁾ Dødsarsag: Hjertesygdom (ikke opført under Dødsfald af Barsel-sygdom). ⁴⁾ Dødsarsag: Blødning. ⁵⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst levende ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er op-givet; jfr. Anm. 6. ⁶⁾ Deraf en 2den Tvilling.

Foruden de 210 Dødsfald af Lungetuberkulose indtraf 51 Dødsfald af Tuberkulose i andre Organer, deriblandt af tuberkuløs Hjernebetændelse 39 og af Miliærtuberkulose 3.

Dødsfald af **Kræft** udgjorde ialt 64 mod 67 Aaret forud.

Af **obstetriciske Operationer** er ialt udført 165, deraf 24 paa Fødselsstiftelsen. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side. Paa Fødselsstiftelsen forpleiedes ialt 192 Kvinder, hvoraf 1 var tilbageliggende fra 1899 og 5 laa tilbage ved Udgangen af 1900. Af de indkomne 191 Kvinder var 144 gifte, 47 ugifte eller Enker. Der fødtes 191 Børn, idet en Kvinde fødte Tvillinger, og en, der var indkommen for truende Abort, udgik uden at føde.

Fosterleierne opgives at have været:

1ste Isseleie	109
2det —	66
Ukjendt —	1
Ansigtisleie	3
Sædeleie	6
Fodleie	5
Skulderleie	1 (ufuldbaaret Foster).

Fra den til Fødselsstiftelsen knyttede **Jordmoderskole** udexamineredes 17 Elever; af disse var fra Kristiania 1, Lister og Mandal Amt 2, Stavanger 3, Søndre Bergenhus 1, Nordre Bergenhus 2, Romsdal 4, Nordre Trondhjem 1, Nordland 1, Tromsø 2.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Bergens By	2353	57	1305	342	24	4	18	7	1

Der bliver saaledes et Overskud af 1 048 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 55,5.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 4 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 9 Barselkvinder, af hvilke 5 døde af Barsel-feber, 1 af Barselkrampe, 1 af Emboli og 2 af Blødning.

Angaaende **Dødsårsagerne** ved de i Byen indtrufne Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 164 og flg.

De **hyppigste Dødsårsager** var: Lungetuberkulose 210, Lungebetændelse 108, akut Diarré 92, akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne 86, Alderdomssvaghed 74, organisk Hjertesygdom 72, Kræft 64, Mæslinger 60, Tuberkulose udenfor Lungerne 51 og medfødt Svaghed 46.

Veirliget. Ifølge Meddelelse fra det meteorologiske Institut var Aarets Middelbarometerstand 756,0 mm. Middeltemperaturen var 6,7^o C. Høieste Varmegrad var 24,3^o (den 13de Juni) og laveste Kuldegrad ÷ 12,6 (den 9de Februar). Efter 3 Observationer om Dagen var Vindretningen Antal Gange følgende: N: 44, NO: 6, O: 34, SO: 156, S: 325, SV: 23, V: 59, NV: 263 og Stille 185. Den samlede Nedbør udgjorde 2 113,7 mm. Størst Nedbør havde December med 413,0 mm., mindst Juni med 17,4 mm. Regndagenes Antal udgjorde 203. Klarveir var der i 73 Dage.

Hygieniske Forhold. Den ene Halvdel af Bergen er meget gammel-dags med trange Gader og Smug, for det Meste begrændset af smaa Gavlhuse, uden — eller med meget utilstrækkelige — Gaardsrum, og den anden Halvdel, der er bleven til væsentlig efter Midten af 60-Aarene, tilfredsstillende i mange Henseender heller ikke Fordringerne til en tidsmæssig Bebyggelse. Hertil har flere Aarsager været medvirkende. Terrænet vanskeliggjør i høi Grad en regelmæssig Regulering med rimelige Stigningsforhold, og det varede længe, før man rigtig vilde tro, at Byen skulde tage en rask Væxt. Man havde derfor ingen Reguleringsplan færdig, og da Byen ikke selv eiede sit Territorium, blev man nødt til stykkevisse Reguleringsplaner, efterhvert som Behovet meldte sig. Endelig har Mangel paa tidsmæssig Bygningslov sat dybe Mærker saavel i Bebyggelses- som i Beboelsesforholdene. Den betydelige Byggevirkosomhed i de senere Aar har mere end holdt Skridt med Befolkningens Væxt. Den har derfor i paatagelig Grad forbedret Beboelsesforholdene. Der sker Udflytning fra Smugene, og den afholdte Folketælling viser, sammenlignet med tidligere Undersøgelser, at Folketallet i mange Arbeidergader og specielt i de store Leiekaserner er mindre end før. I det Store taget er Bergen maaske ikke uheldigere stillet end de fleste andre Byer med Hensyn til Kubikrum i Soveværelserne. Værst er sandsynligvis Forholdet i Bekvemmeligheder paa to, som oftest mindre Værelser, hvor Familien stuver sig sammen paa det ene Værelse og lader det andet staa paa Stads. Forholdet lader sig naturligvis ikke kontrollere. I Leiligheder paa kun ét Værelse findes af og til Overbefolkning, væsentlig derved, at Leieren tager ind Logerende for Natten, men da denne Befolkning er meget bevægelig, kommer man som oftest forsent, naar man vil paatale det.

Den gennemsnitlige Beboelse stiller sig saaledes i:

1ste Kreds,	12,6	i hvert Hus,	5,3	i hver Leilighed,	1,6	paa hvert Værelse.
2den	—	10,8	—	4,0	—	1,9
3die	—	19,3	—	4,6	—	1,4
4de	—	15,0	—	4,8	—	1,79
5te	—	18,3	—	4,2	—	2,29
6te	—	13,3	—	4,7	—	2,7

Men beklageligere end for tæt Beboelse er de uheldige Belysningsforhold. Efter Folketællingen bor ikke mindre end 22,7 pCt. af Befolkningen i Sjøgaarde og Smug, og medregner man dem, der bor ind til en trang Gaardsplads, stiger Procenten sandsynligvis til omtrent det Dobbelte. Dette er langt beklageligere Forhold end et maaske noget knapt Kubikrum; thi i disse Boliger kommer der intet eller ikke tilstrækkelig direkte Lys.

Renlighedsstellet i Boligerne lader mange Steder adskilligt tilbage at ønske. Det angaar imidlertid saa private Forhold, at det offentlige Sundhedsvæsen kun undtagelsesvis kan skride ind; dog forekommer ikke saa sjelden Klager fra Husfæller over Mangel paa Renlighed og Udluftning, der tilsteder dets Indskriden. Klagerne angaar næsten udelukkende Rum, beboede af enkelt Person.

Ved Folketællingen fandtes — foruden Bygningerne paa Bergenhus — 4 417 beboede Huse med tilsammen 38 351 Beboelsesværelser; deraf var 478 Kjælder-

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	1	-	1	-	2	2	6	7	7	10	3	2	-	1
1	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	3	1	7	3	6	3	4	2	1	9	9	10	6	-	3	-	-
-	-	-	-	1	-	2	1	4	1	1	3	4	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	6	-	3	2	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	3	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	4	7	1	4	9	2	3	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-
-	-	2	2	5	3	5	2	5	1	3	7	9	9	1	2	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	1	-	-	1	2	-	2	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
-	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	1	1	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	3	-	1	-	-	-
-	-	1	1	2	1	4	-	1	2	2	2	1	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VII. Kjønnsorganerne.</i>											
Sygdomme i de kvindelige Kjønnsorganer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	5	4	1	4	1	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	4	3	1	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>C. Barselsygdøm.</i>											
Barselfeber	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Andre Dannelsesfeil	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
<i>E. Unaturlig Død.</i>											
Forgiftninger	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Drukning	11	11	-	-	-	1	-	1	-	2	-
Forbrænding	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	9	7	2	-	1	1	1	1	-	-	-
Selv mord	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1282	656	626	174	131	70	77	16	29	13	12
Ukjendt Dødsårsag	6	3	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Sum	1288	659	629	176	132	70	77	16	29	13	12

og 1 874 Lofts- eller Kvistværelser. Der kommer saaledes i Gjennemsnit 15,9 Beboere paa hvert Hus og 1,8 i hvert Værelse.

I Bergen bor 3,4 pCt. af Befolkningen i Rum, der maa betegnes som overbefolkede.

I Aarets Løb er færdigbygget 19 Huse paa 2, 6 paa 3 og 50 paa 4 Etager.

Natrenovation udførtes ved Aarets Slutning fra 4 617 Huse med 13 836 Kagger. Ved Dagrenovation er bortført 74 229 Kasser af Nettovægt 130 Kg. Kloaknettet er blevet udvidet med 801,9 l. m. Ved Aarets Udgang udgjorde det tilsammen 47 255,10 l. m. og bestod af 368,75 l. m. støbte Kloakrør, 38 503,40 l. m. Rørledninger og 8 382,95 l. m. tømurede Ledninger.

Sygehuse. Foruden Fødselsstiftelsen, Neewengaardens Sindssygeasyl og

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.																	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-
21	22	50	57	58	40	44	30	49	34	63	56	69	81	25	49	4	8
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-
21	22	50	57	58	40	44	30	50	34	63	58	69	81	25	49	4	8

Epidemilazaretet findes i Byen et kommunalt Sygehus med en Underafdeling i det tidligere Lungegaardshospital. Desuden er der et katolsk Sygehus, «St. Franciscus's Hospital», Rosenbergs private Sindssygeasyl, Pleiestiftelsen No. 1 og St. Jørgens Hospital, begge de sidstnævnte Anstalter for Behandling af Spedalske. Paa Bergens private Klinik behandlede i Aarets Løb 309 Patienter, hvoraf 11 laa tilbage fra 1899; Antallet af Liggedage var 6 672. I Aarets Løb aabnede den vestlandske Afdeling af det «røde Kors» sit Sygepleiehjem, foreløbig med 4 Sygepleiersker.

Badeindretninger. I Doktor Wieseners Folkebad toges 31 317 Bad af Voxne og 2 000 af Folkeskolens Børn. I det kommunale Sygehus's Badeindretning toges 9 198 Karbad af Folk fra Byen og 3 898 af Sygehusets Betjening

og Patienter; Romer- og Dampbad af Folk fra Byen 7 655 og fra Sygehuset 394. Desuden blev der af Byens Folk taget 636 Styrtdbad og 194 medicinske Bad; tilsammen 21 965 Bad.

Om Byens **Apothek** se den almindelige Beretning.

Fattigsygepleien. Af Bylægerne er for Fattigvæsenets Regning behandlet i de Syges Hjem 2 025 Personer. Desuden behandlede i Sygehus 240 Patienter, i Sindssygeasyl 55, i Arbeidsanstaltens Sygehus 153 og i Kurafdelingen for veneriske Kvinder 9, tilsammen 457 Individuer.

Ved Visitationen fremmødte paa 56 Visitationsdage 11 Kvinder fra Byen og 48 fra Tvangsarbejdsanstalten.

Sundhedskommissionen afholdt ialt 34 Møder.

Ved den **offentlige Vaccination** vaccineredes 890 Personer, deraf 87 med humaniseret, Resten med animal Lymfe. Af private Læger vaccineredes 160 med animal og 13 med humaniseret Lymfe. Tilsammen er saaledes vaccineret 1 063 Personer.

Til Hjælpevaccinatorer omsendtes 174 Rør med humaniseret Lymfe.

Af **retsmedicinske Forretninger** foretoges 6 Ligaabninger og 1 retsligt Ligskeue.

Ved **Stadsfysikatets Kontor** behandlede 2 327 Sager. Bydesinfektørens Protokoll udviser, at der er foretaget Desinfektion af 454 Værelser, hvoraf 71 tapetserede, med en Udgift for det Offentlige af Kr. 2 161,00. Lazaret-desinfektøren desinficerede 7 708 Kollie fra 479 Hjem.

Angaaende **Kjødkontrollen** m. v. meddeles, at der ikke er indtraadt nogen Forandring til det Bedre med Stellet i Byens Slagterier, der kun kan taales i Forventning om, at Bergen i den nærmeste Fremtid vil faa et offentligt Slagtehus. Af Pølsemagiererne er flere i en saa mislig Tilstand, at de viser Nødvendigheden af særlige Bestemmelser i Sundhedsforskrifterne, hvorved man kan fremtvinge en nogenlunde appetitlig og i hygienisk Henseende forsvarlig Behandling af de her tilberedte Fødemidler. Kjødudsalgene er i en mere tilfredsstillende Stand, flere endogsaa mønstergyldig indredede. Men ogsaa paa dette Felt trænges der Fremskridt og Forbedringer i mange Retninger, som dog sikkert Tiden vil medføre. Af Kontrollen har i Aarets Løb været foretaget 1 048 Besigtigelser af Kjødudsalg og Pølsemagierier.

Med den her i Byen forhandlede Melk er der iaar ført et strengere Tilsyn end tidligere, idet man ikke har indskrænket sig til at undersøge Melkens specifikke Vægt for at paavise en mulig Forfalskning med Vand, men samtidig har foretaget en Fedtbestemmelse. Der er i 1900 foretaget 1 033 saadanne Fedtbestemmelser af Melk, dels taget hos Bønderne, dels hos Melkeforhandlere, og 28 pCt. af samtlige Prøver viste et Fedtindhold af under 3 pCt. Sammenligner man den ved disse Undersøgelser forefundne Fedtprocent med den gennemsnitlige hos os (efter Statens Melkekontrolanstalts Opgaver), maa man komme til det Resultat, at en Forfalskning ved Sammenblanding af nysilet og skummet Melk er meget almindelig, og ved foretagne Staldprøver er en saadan Forfalskning i flere Tilfælde paavist. Desværre er der med vor nuværende Lovgivning saa mange Omstændigheder med at faa vedkommende Forfalsker draget til Ansvar, at det kun sjelden bliver gjort. Kommunen har nu etableret en daglig Kontrol med Melken, som giver enhver af Byens Indbyggere Anledning til at faa den Melk, de benytter, kontrolleret. Forholdene er ikke større, end at der paa denne Maade kan opnaaes og ogsaa er opnaaet gode Resultater.

Melkeudsalgene har været underkastet jævnlig Kontrol, men saalænge et for Støv og Uddunstninger saa modtageligt Næringsmiddel i de fleste Tilfælde forhandles saa at sige fra Familiens Beboelsesrum, kan det ikke ventes, at Kontrollen skal kunne tilveiebringe tilfredsstillende Forhold med Hensyn til Melkens Forhandling.

Med Fisketorvet har Kontrollen ført dagligt Tilsyn, og særlig i Sommermaanederne har det været nødvendigt at konfiskere ret betydelige Mængder bedærvet Fisk. De hyppige Konfiskationer skyldes vistnok oftest slet Behandling af Fisken, særlig at man lader den ligge for længe for Indvoldene i. Men det kan ikke nægtes, at de slette Forhandlingsforhold under aaben Himmel, hvor Fisken er udsat baade for Sol og Regn, gjør det vanskeligt for Fiskeren at bevare Varen frisk. Saalænge Kommunen ikke sørger for bedre Forhandlingssteder, kan Kontrollen heller ikke her optræde med de Fordringer til Varens Kvalitet, som under andre Forhold vilde være baade berettigede og paakrævede.

Af Stalde findes 139 med et samlet Fladeindhold af 4 431,29 m.², indeholdende 746 Spiltaug, hvori var opstaldet 594 Heste. Der er foretaget 438 Besigtigelser, hvorved en særlig ligegyldig Behandling af Gjødselen har givet Anledning til Paatale og i flere Tilfælde Anmeldelse.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Fladeindhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die December 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpevaccinatorer.
Amtet		18481,51	88 214	26	64	54
1. Lærdal		3 625,86	7 045	3	4	5
	Lærdal	583,67	2 136	1	1	1
	Borgund	577,94	752	-	-	
	Aardal	994,60	1 284	-	1	1
	Aurland	1 455,95	2 786	2	2	2
	Af Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad af Fresvik Sogn	13,70	87	-	-	1
2. Lyster		2 225,15	5 215	1	3	3
	Lyster	1 559,87	3 029	1	2	2
	Jostedalen	529,20	934	-	1	1
	Af Hafslo: Joranger Sogn	136,08	463	-	-	-
	Fet		363	-	-	
	samt af Solvorn Sogn					
	Gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn			426	-	

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinaterer.
3. Sogndal	.....	887,33	5 168	1	3	3
	S o g n d a l	440,66	3 592	1	1	2
	Af Hafslo:					
	Hafslo Sogn	446,67	1 269	-	1	1
	Solvorn (undt. Gaarden Ytre Kroken og det tid- ligere Urnes Sogn) . . .		307	-	¹⁾ 1	
4. Vik	.....		1 792,24	8 138	3	
	Leikanger (med Undta- gelse af det, som til- hører Lærdal Distrikt)	451,43	2 453	1	4	2
	Balestrand	626,15	2 168	1	2	2
	V i k	714,66	3 517	1	3	1
5. Gulen	.....	885,00	6 527	1	5	4
	G u l e n	416,64	3 146	-	Uopgivet.	1
	Sulen	213,25	1 819	1		1
	Brekke Sogn af Lavik og Brekke	185,59	977	-		1
	Bø Sogn til Hyllestad	69,52	585	-		1
6. Kirkebo	.....	1 467,57	6 350	2	6	4
	K i r k e b ø	667,00	1 661	1	3	1
	Lavik Sogn af Lavik og Brekke	239,63	1 200	1	-	1
	Indre Holmedal	560,94	3 489	-	3	2
7. Ytre Søndfjord	.....	874,86	8 208	3	6	4
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	191,23	1 842	-	1	1
	Askvold	178,27	2 667	1	2	2
	Y t r e _ H o l m e d a l . . .	505,36	3 699	2	3	1
8. Indre Søndfjord	.....	²⁾	7 381	2	5	5
	Aalhus Sogn og Del af Helgeim Sogn af Jølster	?	1 919	-	2	2
	F ø r d e	493,12	2 896	2	1	2
	Naustdal	394,80	2 566	-	2	1
9. Gloppen	.....	²⁾	6 026	1	3	3
	Rest af Helgeim Sogn af Jølster	?	922	-	-	-
	G l o p p e n	673,63	3 216	1	2	2
	Breim	358,26	1 888	-	1	1

¹⁾ Jordmoderen, der tillige er Hjelpevaccinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster Lægedistrikt hørende Del af Hafslo Herred. ²⁾ Fladeindholdet af Indre Søndfjord og Gloppen Distrikter er tils. 2 572,45 km.². Jølster Herred er 652,64 km.² stort.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km.².	Tilstede- v. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.	
10. Kinn	.....	1 160,16	9 091	4	6	6	
	Florø, Ladested.....	0,72	949	3	} 1	3	
	Kinn	687,04	4 657	1		4	2
	Bremanger	347,24	2 306	-		1	1
	Vevring	125,16	1 179	-		-	-
11. Ytre Nordfjord ..	.....	549,47	7 288	2	4	4	
	Selje	322,19	5 414	1	3	3	
	Rugsund Sogn af Da- viken	227,28	1 874	1	1	1	
12. Nordfjordeidet ...	.....	1)	4 767	1	4	2	
	Ej d.....	252,40	3 138	1	3	1	
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn).....	427,19	1 430	-	1	1	
	Del af Hornindalen (Heggebygden)	?	?	-	-	-	
13. Indviken	.....	1)	7 010	2	6	6	
	Rest af Hornindalen ..	?	?	-	1	1	
	Indviken	502,31	3 041	2	2	2	
	Stryn	889,20	2 494	-	3	3	

1) Fladeindholdet af Nordfjordeidet og Indviken Distrikter er tilsammen 2 441,42 km². Hornindalen Herred er 370,32 km.² stort.

Sundhedstilstanden betegnes fra de fleste Distrikter som ganske tilfredsstillende. Influenza optraadte som en meget udbredt Epidemi, og Mæslinger var inden enkelte Distrikter nok saa almindelig. Tyfoidfieberen forekom mindre hyppig end Aaret forud. Antallet af anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde tilsammen 4 291, hvoraf over Halvdelen indtraf i Aarets 4 første Maaneder. Der kjendtes 166 Dødsfald af epidemiske Sygdomme (Mortalitet 3,9 pCt.). Aaret forud var de tilsvarende Tal 4 075 og 183 (4,5 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 329 eller 15,0 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (88 700). Aaret forud var den 14,4 pro mille. Med Hensyn til Dødelighedsforholdene i de enkelte Bygder i Ytre Nordfjord Distrikt henvises til Tabellen paa Side 174, udarbejdet af Distriktslæge A. Olsen.

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter samt angaaende Dødsfald af disse Sygdomme henvises til Tabellen paa Side 176 og 177, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er ialt anmeldt 50 Tilfælde, hvoraf det overveiende Antal i 2det Halvaar. 9 af de Angrebne døde. I Lærdal Distrikt kom en Handelskarl om Høsten syg hjem til Borgund fra Østlandet og døde, uden at Sygdommen blev erkjendt som Nervefeber. Nogen Tid efter Begravelsen optraadte der flere Tilfælde dels i samme Hus, dels paa andre Steder blandt Folk, som havde del-

Dødeligheden i Ytre Nordfjord i 1900.

	Folketal 3die Decem-ber 1900.	Dødsfald 1900.	Deraf Ulykker.	Dødsfald af Sygdom i pro mille af Befolkningen.	Døde uden Læge-tilsyn.			Dødsfald af Børn				Døde af tuberku-løse Sygdomme.			Døde af epidemisk Sygdom.			Døde af Kræft.		
					Antal.	pCt. af Døds-faldene.	pro mille af Befolkningen.	under 1 Aar.		1—5 Aar.		Antal.	pCt. af Døds-faldene.	pro mille af Befolkningen.	Antal.	pCt. af Døds-faldene.	pro mille af Befolkningen.	Antal.	pCt. af Døds-faldene.	pro mille af Befolkningen.
								Antal.	pCt. af Døds-faldene.	Antal.	pCt. af Døds-faldene.									
Stat Jordmoderdist.	1769	26	1	14,13	10	40,00	5,59	3	12,00	2	8,00	2	8,00	1,13	2	8,00	1,13	-	-	-
Selje —	1468	34	-	23,16	13	38,24	8,18	4	11,76	1	2,94	5	14,88	3,47	2	5,88	1,35	4	11,76	2,72
Vaagsø —	2231	26	-	11,65	7	27,23	3,13	3	11,54	1	3,85	4	15,38	1,79	1	3,85	0,45	4	15,38	1,79
Rugsund —	1903	28	2	13,66	4	15,38	2,10	4	15,38	2	3,85	7	26,92	3,67	2	7,69	1,05	2	7,69	1,05
Lægedistriktet ...	7371	114	3	15,06	34	30,63	4,46	14	12,61	6	5,41	18	16,22	2,44	7	6,31	0,95	10	9,01	1,36

taget i Ligfærden. Men forevrigt udbredte Sygdommen sig ikke udenfor de først angrebne Huse. I et Hjem, hvor der boede 13 Mennesker, var der kun en liden Stue med 2 smaa Kammere, hvoraf det ene var optaget af en stadig sengelig-gende, gammel Mand; i det andet Kammer og i Stuen opholdt hele Familien sig om Dagen. Her forefandt Lægen i Begyndelsen af Epidemien en Patient, der var haardt angreben; den Syge blev tilligemed en Pleierske holdt isoleret, saa godt gjøres kunde, i omtrent 8 Uger, i det ene Kammer, der havde sin Udgang gennem Kjøkkenet, og der optraadte ingen flere Tilfælde. (J. Møinichen). I Lyster forekom uden paaviselig Smittekilde et dødelig endende Tilfælde paa Gaarden Høeim. I Vik indtraf 2; det ene af disse, der optraadte i Begyndelsen af Aaret, stod i Forbindelse med ét, der ifjor anmeldtes paa Balholmen i Balestrand; det andet Tilfælde indtraf senhøstes i Leikanger og var foranlediget ved Smitte fra Lærdal, hvor Vedkommende havde været i Besøg. (Helsing). Til Bøfjorddalen i Gulen kom en Pige syg hjem fra Bergen i December. I Kirkebø i Herredet af samme Navn angrebes en Person, der sandsynligvis var smittet i Bergen; ogsaa i Indre Holmedal indtraf 1 Tilfælde, om hvilket sidste der intet er oplyst med Hensyn til Smitteforholdene. Af de 2 Syge i Ytre Holmedal (Ytre Søndfjord) var den sidst angrebne kommen syg hjem fra Bergen. I Indre Søndfjord indsygnede 2 Personer paa en Gaard, hvor Nervefeber for 4 Aar siden var forekommet hos Naboen. Til Ytre Nordfjord kom en Fisker fra Venøen i Selje syg hjem fra Fiske nordpaa kort før Jul. Han døde, men da foreløbig ingen flere blev syge, tog Folkene det, trods Løfte, let med Rengjøringen. Strax over Nytaar indsygnede imidlertid 2 Personer i dette Hus. (A. Olsen). I Staareim (Nordfjordeidet) optraadte 7 Tilfælde, maaske foranlediget ved Smitte fra Hyen. 2 Syge fra Steinsaaker i Breim (Gloppen) var antagelig smittet af en fra Bergen hjemvendt Tjener. (Bugge). I Indviken forekom 4 Tilfælde i Opstryn og 2 i Nedstryn, alle lette og af kort Varighed.

Skarlagensfeber optraadte dels sporadisk, dels i smaa Husepidemier inden enkelte Distrikter, men Lægen tilkaldtes ofte først, naar der indtraf alvorligere Eftersygdomme. Dette var saaledes Tilfældet i Lyster, hvorfra der anmeldtes 4 Syge paa Gaarden Høeim og 1 fra Fortun. I Gulen døde blandt 12 Patienter i en Familie 2 Børn, hos hvem Nyrene var stærkt angrebne (betydelige Blødninger). I Bygstad, Annex til Indre Holmedal (Kirkebø Distrikt), indtraf der i en Grænd, der synes at være et Arnested for denne Sygdom, 2 Tilfælde; i Slutningen af Aaret angrebes 3 Personer alvorlig paa Aakre i Kirkebø Herred; da disse sidste antoges at være smittet paa Skolen af Børn, der kunde have havt Sygdommen i let Grad, blev denne lukket for en Tid og rengjort. Paa Fure i Askvold (Ytre Søndfjord) forekom 13 Tilfælde; det første var hos en voxen Mand, der kom syg hjem fra Bergen. I Kinn optraadte 6 Tilfælde, 2 paa Grøneviken i Eikefjord uden bekjendt Smittekilde og 4 paa Standalen ved Smitte fra Bergen.

Mæslinger forekom epidemisk i Ytre Søndfjord samt i en Grænd af Gulen, men synes forevrigt kun at have optraadt sporadisk; som oftest var Sygdommen foranlediget ved Smitteimport af Besøgende fra Bergen under Ferierne.

Af **Difteri** anmeldtes forholdsvis faa, ialt 29 Tilfælde, hvoraf 2 dødelige. I Lyster optraadte der, rimeligvis ved Smitte fra Skolen, mod Aarets Slutning en Epidemi i Dale; de alvorligere Tilfælde behandledes med Serum, de lettere derimod ikke, men disse sidste havde trods Sygdommens milde Forløb en længere Rekonvalescens. Skolen blev lukket, Lokalet rengjort og desinficeret samt hvert Barn i begge Klasser undersøgt, førend Skolen atter tillodes aabnet. Ved denne

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Lærdal.		Lyster.	
																Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	50	9	50	3	-	-	1	2	-	6	12	7	2	4	13	15	3	1	1
Cerebrospinalmeningit	5	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	1	1	1
Skarlagensfeber	46	3	46	2	4	3	-	7	1	8	1	2	6	10	2	1	-	5	-
Mæslinger	71	-	70	-	-	-	5	-	1	10	24	4	7	14	5	5	-	-	-
Difteri (Croup)	29	2	29	2	1	1	1	-	1	8	2	-	11	-	2	1	-	13	-
Blodgang	32	-	32	4	-	7	2	5	1	5	1	-	1	5	1	-	-	-	-
Barselfeber	28	5	28	4	2	3	4	5	1	-	1	4	-	3	1	1	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	29	6	28	3	3	2	-	1	1	2	3	3	4	2	4	2	-	-	-
Rosen	76	1	76	11	10	4	6	7	4	10	1	3	4	8	8	10	-	6	-
Røde Hunde	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
Vandkopper	42	-	42	4	18	-	2	8	-	1	-	1	-	4	4	2	-	-	-
Kusma	13	-	13	2	3	4	1	-	1	-	-	-	-	2	-	3	-	3	-
Kighoste	35	1	35	-	-	-	-	1	-	6	3	-	25	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1537	34	1494	177	238	215	118	109	118	86	81	73	87	107	85	210	3	50	-
Influenza	929	9	929	104	434	224	70	18	15	12	6	10	11	8	17	182	-	20	-
Lungebetændelse	441	64	441	69	80	75	38	37	19	18	8	12	20	41	24	6	2	12	3
Pleurit	214	5	214	20	26	33	14	18	18	17	15	10	8	15	20	10	-	9	-
Gigtfeber	116	8	116	12	14	15	14	10	13	9	7	3	6	8	5	9	-	10	-
Koldfeber	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	583	12	583	39	31	41	31	44	56	82	67	51	43	52	46	58	-	12	-
Skjærbug	2	1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	9	2	9	-	-	2	-	1	-	-	1	2	1	-	2	-	-	-	-
Tilsammen	4291	166	4244	457	864	629	307	274	250	281	234	186	236	283	243	517	9	142	5

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:																						
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjordeidet.		Gloppen.		Indviken.		
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	-	-	2	1	1	-	2	1	2	1	2	-	-	-	1	1	7	1	11	-	6	-	
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Skarlagensfeber	-	-	-	-	12	2	5	-	17	1	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Mæslinger	-	-	2	-	14	-	-	-	33	-	1	-	6	-	5	-	-	-	-	-	5	-	
Difteri (Croup)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	9	2	-	-	-	-	2	-	
Blodgang	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Barselfeber	1	-	-	-	1	-	-	-	2	-	5	1	6	1	7	1	-	-	3	2	2	-	
Pyæmi, Septhæmi	-	-	1	1	-	-	4	-	2	2	-	-	4	-	7	1	-	-	6	-	3	2	
Rosen	2	-	5	-	3	-	1	-	7	-	2	-	11	-	6	1	-	-	2	-	21	-	
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Vandkopper	-	-	7	-	15	-	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	12	-	-	-	
Kusma	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	2	-	
Kighoste	-	-	-	-	34	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	27	3	80	5	82	1	34	-	95	1	28	2	323	3	142	5	187	2	211	7	68	2	
Influenza	53	-	71	1	34	1	14	3	82	1	51	-	241	2	48	1	60	-	26	-	47	-	
Lungebetændelse	35	9	19	5	26	1	32	13	51	5	76	9	79	2	43	9	3	-	46	5	13	1	
Pleurit	2	-	14	1	13	1	15	-	18	1	8	-	47	2	18	-	-	-	23	-	37	-	
Gigtfeber	4	-	11	1	8	-	5	1	11	2	16	3	13	-	9	1	-	-	12	-	8	-	
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Akut Diarré (Kolerine)	14	-	51	3	35	-	9	-	25	-	9	1	68	3	36	-	122	-	107	4	37	1	
Skjørbug	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	1	2	1	2	-	-	-	-	-	
Tilsammen	138	12	268	19	278	7	124	18	351	14	202	17	841	15	335	23	382	3	462	18	251	6	

Undersøgelse viste det sig, at kun nogle faa Elever med Sikkerhed kunde betegnes som helt fri for Betændelsesfænomener i Svælget. (E Paasche). I Ytre Søndfjord forekom et Tilfælde i Askvold; det var kompliceret med Croup og helbrededes ved Anvendelse af Dampskab; et andet Tilfælde i Ytre Holmedal endte dødelig paa Grund af Hjertelammelse, ca. 14 Dage efter at alt Belæg var svundet. I Kinn optraadte et Par Tilfælde i Eikefjord. I Ytre Nordfjord indtraf ialt 9 Tilfælde paa 3 forskellige Steder i Rugsund; 1 i Blaaiden i et Hus, hvor Sygdommen havde forekommet endel Aar i Forveien, og 1 i Hesseviken ved Bryggen. I Dagligværelset paa sidstnævnte Sted, hvor 2 Børn i 1898 havde ligget i Difteri, og hvor senere Konen havde gennemgaaet en normal Barselseng, var man gaaet igang med at lægge nyt Gulv, da et $\frac{3}{4}$ Aar gammelt Barn nogle faa Dage efter fik Sygdommen. De øvrige 7 Tilfælde optraadte i Vingen, en Bugt mellem to bratte, glatte, nøgne Fjeldsider, som støder sammen under en Vinkel paa 60° ; i Vinkelens Toppunkt er der et Jøl med en fossende Elv; ved Siden af Jølet er en af Dr. Reusch's «Strandlinier» oversaaet med store Stene fra Fjeldsiden ovenfor; her har Stedets to «Gaardbrugere» bygget sine Huse, som paa Afstand ikke kan skjernes fra Stenblokkene; mellem Stenene i Uren bjerges lidt Hø til et Par Kjør og nogle Gjeder; ovenpaa Stenene har de laget sine Potetesagre, og ude paa Sjøen tager de sin Næring. I hvert Hus er en Stue, hvor Gaardbrugeren og hans Kone med sin Barneflok og Kaarfolkene, og paa det ene Sted tillige en Inderstfamilie, lever sammenstuvet. Grænderne maatte isoleres; Tilfældene forløb let, Serum brugtes derfor ikke. For den ene af Konerne maatte der ordnes Barselstue i en yderst primitiv Kove i Staburet, hvor Barselsengen forløb normalt under Jordmoderens Tilsyn. Til Vingen antoges Smitten bragt fra Henøen, hvor der det foregaaende Aar forefaldt et Par mistænkelige Dødsfald hos Børn, som ikke var lægebehandlede. (A. Olsen). Fra Indviken er anmeldt et Par isolerede Tilfælde uden paaviselig Smittekilde.

Angaaende **Barselseber**, hvoraf der ialt inden Amtet anmeldtes 28 Tilfælde, berettes der fra Ytre Nordfjord, at 7 Tilfælde, der indtraf i dette Distrikt, udelukkende skyldtes Skiddenfærdighed og Uvidenhed. Hos 3 af Patienterne optraadte Sygdommen som Phlegmasia alba dolens; af disse var en pleiet af en gammel Kone med Rosen i Benet; hos en anden havde Pleiersken aflagt et Besøg hos en Nabokone, der led af Ansigtrosen. Et dødelig forløbende Tilfælde forekom hos en Førstefødende, gift med en Enkemand, hvis første Kone 9 Aar tidligere var død af Barselseber; Smitten skyldtes vistnok Familiens Fjærdyne, som kun benyttedes ved Barselseng og andre høitidelige Anledninger, og som ikke var blevet rengjort. (A. Olsen). I Gloppen havde en barselsyg Kone Besøg af sin frugtsommelige Søster; denne fik, da Fødselen kort efter indtraf, ogsaa Sygdommen. (Bugge).

Af **Rosen**, hvoraf flere eller færre Tilfælde er anmeldt fra saagodtsom alle Distrikter, omtales fra Lærdal en liden Epidemi, som optraadte i Slutningen af Aaret; Smitten kunde forfølges fra Individ til Individ; i nogle Tilfælde var der stærkt udtalte Hjernefænomener. I Indviken forekommer denne Sygdom stadig Aaret rundt i ganske stort Antal og er, ligesom et og andet Tilfælde af Pyæmi, oftest foranlediget ved manglende Renlighed. (Brodtkorb).

Vandkopper oplyses at have havt stor Udbredelse i Vik, Gulen og Gloppen.

Kusma optraadte epidemisk Vaaren og Sommeren udover blandt Arbejderne ved Jernbaneanlægget i Aurland (Lærdal Distrikt); Sygdommen forekom ogsaa noksaa udbredt i Lyster og Gloppen.

Af **Kighoste** omtales en liden Epidemi om Høsten i Gulen, fornemmelig paa Gaardene Sande og Børtnes.

Influenza optraadte epidemisk med Kulmination i Februar; den var som Regel ikke af nogen ondartet Karakter og lod sig ofte ikke skjelve fra en sædvanlig akut Katarr. I Lærdal Distrikt iagttoges enkelte alvorlige Komplikationer med Ørebetændelse, der i ét Tilfælde endte med Hjernebetændelse og Død. Fra Balestrand (Vik Distrikt) anføres, at Sygdommens Hyppighed vistnok stod i Forbindelse med en for Stedet usædvanlig blæstfuld og kold Vinter. (Groth). Fra Kirkebø omtales et Par Tilfælde, som uden paaviselige Lokalfænomener efter nogle Timers stormende Febrilia og Hjernesymptomer endte med Døden. (Boberg). I Ytre Søndfjord var Sygdommen, udenfor 3 Gaarde eller Grændelag, hvor den i særlig Grad holdt til, neppe synderlig udbredt. I Selje (Ytre Nordfjord), hvor Dødeligheden var stor, især iblandt ældre Folk, antoges denne Sygdom for en stor Del at have været Aarsagen hertil.

Lungebetændelse synes ifølge nogle Beretninger tildels at have staaet i Sammenhæng med eller været en Fortsættelse af Influenza. I Ytre Nordfjord optraadte Lungebetændelsen som oftest i Form af smaa Epidemier, der var begrændset til et enkelt Hus eller enkelte Grænder. Fra Berstadgrænden i Selje, hvor der forekom flere Tilfælde, blev Sygdommen overført ved Besøgende til Hovdevik paa Stat, hvor en ny Lokalepidemi udviklede sig. (A. Olsen).

Af akut Diarré er der anmeldt et noget større Antal Tilfælde end sædvanlig. I Aurland (Lærdal Distrikt) var Sygdommen i 2det Halvaar meget udbredt og af en noksaa smitsom, ondartet Karakter med blodige Udtømmelser i mange Tilfælde. (E. Meinichen).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes fra 5 Distrikter 9 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig. I Indre Holmedal smittedes Moderen af Barnet.

Andre akute Sygdomme. 5 Tilfælde af Poliomyelitis anterior acuta opgives fra Indre Holmedal i Kirkebø Distrikt.

2 Tilfælde af akut **Forgiftning ved Gasarter** forekom i Januar ved Tunnelarbejdet paa østre Side af Gravehalsen; et Par Arbeidere havde lige efter Affyringen af en «Maskinsalve» med Dynamit, tiltrods for Reglement og direkte Ordre, begivet sig ind i den trange Stolle; de blev begge strax syge og maatte føres ud af Tunnelen. Den ene kunde, til at begynde med, nogenlunde retlede sig selv, men efter at være kommet tilkøis, viste der sig hos ham tiltagende Tegn paa Hjertesvækkelse, og Døden indtraadte ca. 20 Timer efter Katastrofen under Symptomer paa Hjertelammelse. (H. Bruun).

3 Tilfælde af sjeldne **Benbrud** omtales fra Ytre Nordfjord. En Gut fik et Brud af Taarebenet under Sneboldkastning; der indtraadte en betydelig retrobulbær Blødning med Protrusion af Bulbus og stærke Smerter. — En anden paadrog sig ved at styrte ned i en Ur Brud af Overkjævens Proc. nasal., foruden en Del andre Læsioner. — En tredie fik Brud af Proc. mastoid. ved under Ophejsningen af en tung Gjenstand at falde baglænds med Hovedet mod Kanten af et Kar. Spidsen af Proc. mastoid. var bevægelig og Brudfuren tydelig følbare. (A. Olsen).

Af **Fnat** er anmeldt fra 4 Distrikter ialt 39 Tilfælde. Sygdommen synes at være i Tiltagende i Gløppen. (Bugge).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af omstaaende Tabel.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 15,9 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede, kjendte Dødsfald og 19,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Bygderne var disse Forhold henholdsvis 15,8

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
		1	3	4	5	7	8	9	10	13
		Lærdal.	Sogndal.	Vik.	Gulen.	Ytre Søndfjord.	Indre Søndfjord.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Indviken.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	3	1	-	-	-	1	-	1	-	-
Syfilis, konstitutionel	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-
Gonorré og Uretrit	38	2	2	3	-	-	3	24	2	2

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge-tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	70	11	9	61
Lyster	50	13	5	45
Sogndal	53	7	12	41
Vik	84	7	19	65
Gulen	64	8	7	57
Kirkebø	70	6	18	52
Ytre Søndfjord	63	17	14	49
Indre —	112	12	17	95
Kinn	89	21	15	74
Florø Ladested	6	2	-	6
Bygder	83	19	15	68
Ytre Nordfjord	85	10	23	62
Nordfjordeidet	53	9	3	50
Gloppen	81	14	18	63
Indviken	83	17	6	77
Nordre Bergenhus Amt	957	152	166	791
Deraf i Byer	6	2	-	6
— Bygder	951	150	166	785

pCt. og 19,1 pCt. I Florø, hvorfra intet Dødsfald af epidemisk Sygdom er anmeldt, bliver Forholdet i begge Henseender ens, nemlig 33,3 pCt. Fra Kirkebø Distrikt skrives: Tuberkulose er vistnok fremdeles i Tiltagende i Indre Holmedal, men maa dog endnu siges at optræde relativt sjelden; en Del Tilfælde paa Sande synes at maatte sættes i Forbindelse med en meget udbredt Tuberkulose hos Kjærene dersteds. I de øvrige Dele af Distriktet er det kun ganske undtagelsesvis, man støder paa et Tilfælde af Lungetuberkulose. Der er en klar For-

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.		Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	28	28	1	-	-	1	¹⁾ 1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	4	1	-	-	1	1	1	1	1	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Ansigtisleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Fremfald af Haand	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	35	32	4	4	4	2	2	1	1	2	1
		36									

¹⁾ 2den Tvilling; den 1ste Tvilling forløstes (lev.) ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Lærdal	175	2	99	11	1	-	6	-
Lyster	151	4	64	10	1	-	-	-
Sogndal	115	3	84	6	2	-	2	-
Vik	197	7	105	14	2	-	4	1
Gulen	173	7	96	8	1	1	4	-
Kirkebø	165	6	94	5	1	-	4	-
Ytre Søndfjord	178	3	136	10	-	2	3	-
Indre —	188	4	142	16	2	1	1	1
Kinn	232	11	134	10	-	5	1	-
Florø Ladested	31	1	8	1	-	-	1	-
Bygder	201	10	126	9	-	5	-	-
Ytre Nordfjord	236	5	119	12	3	-	8	-
Nordfjordeidet	135	1	72	9	-	-	2	-
Gloppen	144	4	86	11	-	2	2	-
Indviken	174	1	98	5	-	-	1	-
Nordre Bergenhus Amt	2263	58	1329	127	13	11	38	2
Deraf i Byer	31	1	8	1	-	-	1	-
— Bygder	2232	57	1321	126	13	11	37	2

staaelse af Sygdommens Smitsomhed, og Tuberkuloselovens Gjennemførelse vil sikkert blive støttet af Befolkningens Sympathi. (Boberg). I Nordfjordeidet er vistnok Tuberkulose hyppigere end før, men den har dog ikke den Udbredelse, man efter de mangelfulde Renlighedsforhold kunde vente. En Flerhed af Tilfælde af Lungetæring viser sig at være erhvervet paa Arbejdsture udenfor Distriktet. Og dette er saa let forklarligt. Sparsommelig som Nordfjordgutten er, søger han vist altid op de billigste Logier paa sine Arbejdsture, men — de billigste Værelser er ofte desværre ikke de sundeste. Levemaaden er vist ogsaa tarvelig nok paa disse Arbejdstogter. Det hører til Undtagelser, at flere Medlemmer af samme Husstand har faaet Tæring. (Rummelhoff).

Spedalskhed optraadte med 6 nye Tilfælde, deraf 3 i Gulen og 1 i hvert af Distrikterne Vik, Kinn og Ytre Nordfjord.

I en af **Hæmofili** lidende Familie i Ytre Nordfjord, hvor Forældrene er Sødskendebørn, døde en Gut af Hæmoptyse; 2 Børn er tidligere døde af Næseblødning; en yngre Pige er ogsaa Bløder. (A. Olsen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 46 saadanne deraf i Lærdal Distrikt 2, Lyster 1, Sogndal 2, Vik 3, Gulen 6, Kirkebø 2, Ytre Søndfjord 3, Indre Søndfjord 1, Kinn 4, Ytre Nordfjord 3, Nordfjordeidet 3, Gloppen 5 og Indviken 6. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Jordmoderhjælpen. I Lyster Distrikt bistod 3 Jordmødre ved til- sammen 78 Fødsler, og i Ytre Nordfjord 4 ved 132. Af Fosterleier ved de sidstnævnte opgives 106 Isseleier og 3 dobbelte Fødsler. I 1 Tilfælde anlagdes Tang og i 1 foretoges Vending og Udtrækning paa Grund af forlig- gende Moderkage.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 934 Fødte og For- holdet mellem Fødte og Døde = 100 : 58,7.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 11 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for 8, nemlig for 5 Barselfeber, for 1 Barselkrampe, for 1 Emboli og for 1 Blødning.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	235	-	235
Lungetuberkulose	152	2	150
Kræft (Cancer og Sarkom).....	80	-	80
Lungebetændelse	64	-	64
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne...	48	-	48
Hjerneslag	39	-	39
Organisk Hjertesygdom.....	38	1	37
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne ...	34	-	34
Medfødt Svaghed	32	-	32
Kronisk Bronkit etc.....	26	-	26

Veirliget. Vinteren var koldere end vanlig og tildels med rigtig Sne. I den indre Del af Fjordene laa Isen i flere Maaneder. Vaaren kom sent, var kold og meget tør. Forsommeren var varm og med ringe Nedbør; Eftersommeren og Høsten derimod regnfuld. Vinteren kom tidlig i de indre Fjorddistrikter, medens der ved Kysten var uafbrudt Uveir med Regn og Storm. Udbyttet af Jordbruget blev som Følge af den sene Vaar og den tørre Forsommer i det Hele taget under et Middelsaars. Frugtavlens angives at have været god i Indviken, men liden i Lyster. Lax- og Sildefiskerierne gav ikke synderligt Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Lærdal Distrikt har de store, offentlige Arbejder, som udføres af Jernbane-, Vei- og Telegrafvæsenet, givet Anledning til god Fortjeneste; en hel Del Fattigfolk er derved blevet sat istand til at ombygge sine elendige Hytter til lysere og rummeligere Boliger; men der har heller ikke været saa Faa, der har foretrukket at lade Fortjenesten gaa til Brændevin. Om Høsten gjordes der et mislykket Forsøg med at anvende en Del (ca. 60) italienske Arbeidere ved Maskinboringen i Gravehalstunnelen; efter 3 Maaneders Øvelse udførte disse kun omtrent $\frac{2}{3}$ af, hvad almindelig dygtige norske eller svenske Arbeidere præsterede. Efterat det for Gaardbrugerne er blevet kostbart og vanskeligt at faa Arbeidere og Tjenere, har man begyndt at anskaffe Maskiner til Agerbruget, og om Vinteren er Meierierne til betydelig

Lettelse ved Melkens Tilgodegjørelse. Selv Husmænd, som har 1 eller 2 Kjør, finder sig tjent med at levere Melken paa Meierierne og at købe Margarin istedet; dette Bytte er dog ikke heldigt for Ernæringen, saameget mere som Madstellet forøvrigt er daarligt. Foruden at Fiskemængden i Fjorden stadig er aftaget, har det ogsaa i de 2 sidste Aar været saa daarligt med Laxe- og Ørretfisket, at Eierne af Elvene er begyndt at blive ængstelige for sine Kontrakter med Englændere og andre Turister; mangen Gaardbrugers økonomiske Stilling er nemlig blevet adskillig forbedret ved de store Afgifter, som betales for Retten til at drive denne Sport. (J. og E. Møinichen, H. Bruun).

I Lyster Distrikt er der lidt Fremgang for hvert Aar, som gaar. Nydelse af berusende Drikke er i Tilbagegang som Følge af Afholdsfolkets Arbeide; den opvoxende Ungdom er for en stor Del Totalister. (E. Paasche).

De vigtigste Næringsveie i Sogndal Distrikt er Agerbrug og Fædrift, samt i de lavere liggende Dele tillige nogen Frugtavl. (Schøyen).

I Gulen Distrikt er Sandsen for større og lysere Værelser mere levende end tidligere, og da der nær sagt paa hver Gaard er opført nyt Vaaningshus, er det ikke længer nødvendigt, at mange Mennesker stuver sig sammen i ét lidet Rum om Nætterne. (J. Nielsen).

I Kirkebø Distrikt bemærkes som Følge af den betydelige Turisttrafik adskillig Tendens henimod bedre Levemaade, Side om Side med Flothed og andre mindre heldige Foreteelser hos Ungdommen; for meget af den kostbare Sommertid tilbringes paa Skydsstationerne til Skade for Gaardsbruget. For de mere vindskibelige Søndfjordinger derimod spiller Skydstrafiken ingen saadan Hovedrolle, men de tager den med for Kontanternes Skyld. (Boberg).

I Ytre Søndfjord gaar det i Kystbygderne stadig noget fremad med Renligheden, medens denne i de indre Bygder fremdeles staaer overmaade lavt, saavel hvad Bolig som Person angaar. Ædrueligheden og Sædelighedstilstanden er vedblivende god. Den ikke ubetydelige industrielle Virksomhed i de sidste Aar lader ikke til at skulle blive til noget Gavn for Distriktet; begge Teglværker har staaet stille hele Aaret, og det er kun under store, pekuniære Vanskeligheder, at Uldvarefabriken og Træskofabriken har arbeidet. (Frisak).

I Ytre Nordfjord, skriver Distriktslæge A. Olsen, bedres de økonomiske Forhold aarlighaars; Fisket har i det Hele slaaet godt til undtagen Sommersildfisket; samtidig er der aabnet Afsætning for Fiskesorter, som før stod i lav eller ingen Pris, saa Sommerfisket — Lange- og Brosme-fisket — samt Kveitefisket ved Dampskibene er drevet op til at kaste af sig det Mangedobbelte mod tidligere, ligesom Hysen Høsten udover til Nytaar sælges til høie Priser, dels for at gaa til Fiskevarefabriker, dels for at ises til Export; rigtignok fordyres Levnetsmidlerne derved, men Prisstigningen kommer netop Befolkningens brede Lag tilgode. Disse Forhold gjælder selvsagt først og fremst de ytre Kyststrøg, Vaagsø og Stat samt de ytre Strøg af Rugsund; derfor ser man ogsaa, at Fattigtyngselen mindsker i disse Strøg saaledes, at Udgifterne til lægebehandlede Fattige i disse Bygdelag er betydelig mindre nu end for nogle Aar tilbage. Gaardsbruget gjør ikke de samme store Fremskridt som Sjøbruget, selv ikke i de Dele af Distriktet, som har mindre let Adgang til at drive Sjøen som Hovednæring; men Fremskridt gjøres der dog stadig, saa man selv paa Vaagsø paa langt nær ikke vilde være saa ilde faren, om man nu fik mislige Fiskeaar, som man var for en 25 Aar tilbage, da en stor Del, for ikke at sige Størstedelen, af Sognets Opsiddere kunde trænge Fattighjælp. Men det trænge Syn fra de trænge Aar hænger igjen, saa Foranstaltninger som tager Sigte paa den private Sygepleie, Ordningen med Menighedsdiakonisse f. Ex., af den Grund vil være ugjennemførlig, saalænge den ældre Generation staaer ved Røret. Sandsen for bedre Boliger og bedret Stel er vaagen; i de nye Huse, som bygges, ser man saaledes ret ofte et Kjøkken,

rigtignok lidet, men dog saa meget, at Beboelsesrummet befries for den meste Damp fra de Vandgryder, som stadig staaer over. Sandsen for Renlighed viser sig endnu ikke saa meget i Renhold af Gryder, Kopper og andet Husgeraad som i Renhold af Værelset. Den bedste Bundsforvandt i Kampen for Luftning og indendørs Renlighed i det Hele har man i Befolkningens Skræk for alskens Smitte, specielt Tuberkulosesmitten; forsaavidt kan dette være et Gode, skjønt det afføder saa mange Udslag af hensynsløs Haardhed mod ulykkelige Medmennesker, at kommunale Pleiehjem for Tuberkulose inden ikke lang Fremtid vil stille sig som den eneste Udvei. I Befolkningens Levesæt, dens Kosthold og Klædedragt er ingen væsentlige Forandringer indtraadt. At de Unge tager ud som Telefon-, Telegraf- og Veiarbejdere medfører jo i en Del Tilfælde, at de slaar sig paa Drik og Kommers; men af større Betydning i denne Henseende tør det være, at de Læremestere i Dampskibsfiske, som i de senere Aar hverves fra Aalesund, for en ikke ubetragtelig Del benytter sine Indtægter til Fyld; inden Herredet er der ingen Anledning til at faa kjøbt Drikkevarer; men pr. Telefon gaar det let at rekvirere, og med den rigelige Dampskibsforbindelse, Moldeen har, er det snart at faa, hvad man har rekvireret. En god Forskole har Ungdommen i den bedrøvelige Brusdrikning; Smaagutter kan knapt gaa en Tur tilfjelds, uden de har en Brusflaske i Lommen. At Sædelighedstilstanden under saadanne Forhold lader adskilligt tilbage at ønske, synes selvsagt; det er den gjængse Opfatning blandt Befolkningens brede Lag, at den Pige, som vægrer sig ved at optræde som sin Forlovedes Konkubine, maa have en eller anden legemlig Feil at skjule.

Fra Nordfjordeidet skriver Distriktslæge Rummelhoff: I de sidste 10 Aar er der foregaaet en ikke saa liden Forandring til det Bedre med Hensyn til Renlighedsforholdene inden Distriktet. Større Properhed omkring Husene er især iøinefaldende. Imidlertid findes endnu her og der Kjøkkenmøddinger ved Siden af Husets eneste Indgangsdør. Her har nu omtrent overalt været Udskiftning, saa man ikke længer ser disse Klynger af Huse, liggende lige ind paa hverandre, saa de tager baade Lys og Luft fra hverandre. Særlig var Tunene mellem disse Huse ofte rentud grufuldt skidne paa Grund af de mange utætte Gjødselbinger, der laa saa nær hverandre. Udskiftningen fører jo med sig, at hvert Vaaningshus ligger for sig. Dette er i og for sig selvfølgelig et stort Gode. Men dette, at Husene ligger for sig, ikke generes af Naboer, og at Eieren saaledes «raaer Grunden alene», gjør ogsaa, at han faar mere Lyst til at holde alt sit pent og iorden. Vaaningshusene er blevet stadseligere, ofte maledede. Frugthaver er anlagte om Husene. Ladebygningerne er nye, tidsmæssige og udstyrede med cementerede Gjødselkjældere. Vandledning til Kjøkken og Fjøs er ikke længer nogen Sjeldenhed. Indendørs spores ogsaa Fremskridt, men desværre mangler der endnu meget. Det er endnu ikke gaaet op for Befolkningen i sin Helhed, at gennemført Renlighed i Huset er en nødvendig Betingelse for Familiens Trivsel og Velvære. Hylder med Melken og Madresterne staaer fremdeles i Regelen inde i Familiens Soveværelse. Feiekosten bruges mere end Skurekluden. Den personlige Renlighed staaer vistnok høiere end før, men den er ikke, som den burde være. Særskilt Kjøkken bruges i Almindelighed ikke. Al Kogning foregaaer oftest i det almindelige Værelse, der derved ofte bliver fugtigt og utriveligt. Madstellet, baade Tilberedningen og Anretningen, lader meget tilbage at ønske. Den Forandring, der er foregaaet med Kosten, er ikke til det Gode. Den nysilede Melk — Søndagsmelken undtagen — gaar til Meierierne. Den separerede Melk bruges, men smager ikke. Følgen heraf er, at Kaffe, der for faa Aar siden var en stor Sjeldenhed, nu bruges til daglig; ligesaa Sirup og Margarin. At dette vil have en uheldig Indflydelse paa Folkets Helse, er desværre at befrygte. Kosten var mager nok før. Heldigvis bruges fremdeles Havre i stor Udstræk-

ning som Brødkorn. Gaardenes Drift lægger mere og mere an paa Produktion af Slagtekvæg, der altid sælges ligesom Smørret. Griseholdet er vistnok noget større end tidligere, og Flesket benyttes vistnok for Størstedelen paa Gaarden. Den mandlige Del af Befolkningen er fremdeles meget borte paa Bygningsarbejde i Byerne. Kvinderne er derfor i altfor høi Grad optagne med Arbejde udenfor Huset — med at stelle Gaarden. At Husstellet derfor ofte bliver, som det kan, er indlysende. Der er dog gode Tegn til, at Befolkningen mere og mere faar Øinene op for, at et ordentligt Husstel ikke alene «hører til» i vore Dage, men at det ogsaa er en Nødvendighed for Familiens Velvære og Økonomi. Hertil maa man haabe, at Fjordenes Amtsskole, der har sit Sæde paa Nordfjordeidet, ogsaa kommer til at bidrage. Skolens 80—90 Elever spiser sin Middag paa Skolen. Hver Dag gaar Eleverne til et ordentlig dækket Bord. Og Maden laves af de kvindelige Elever under Ledelse af en dygtig Lærerinde. Kosten er god, kraftig Landsens Kost. Søndagsmaden er altid noget bedre, dels i Anledning af Dagen, dels for at Pigerne kan faa Anledning til ogsaa at lave lidt finere Mad. At der overalt, saavel i Spisesalen som i Kjøkken, Kjælder og Spiskammer, hersker Orden og Renlighed, er selvsagt. Ogsaa Økonomien lægges der Vind paa. Middagen maa ikke koste Eleverne mere end 22 Øre pr. Maaltid. Denne Sum er ikke alene ikke overskredet, men i det forløbne Skoleaar slap Eleverne endnu billigere fra det. At denne Undervisning i Madlavning, Kjøkkenstel etc. vil øve en stor Indflydelse udover Bygderne er utvivlsomt. Befolkningen er arbejdsom, lærenem og i høi Grad nøisom og maadeholden. Uægte Børn er en Sjældenhed. Dette er saa meget mere at lægge Mærke til, da her er Exerцерplads paa Nordfjordeidet. Soldaterne — 1 200 Mand — ligger ikke i Barakker, men indkvarterede paa Gaardene og i Husene paa Strandstedet, saa det kunde ligge nær at tro, at dette kunde virke skadeligt paa Sædelighedstilstanden. Men intet tyder paa, at saa er Tilfældet. Alt gaar sømmeligt og ordentligt til. Distriktet hører til de fattige. Den økonomiske Evne er ringe. Gaardene er smaa. Folk her gifter sig tidlig, Forældrene tager ofte «Kaar» paa Gaarden i en forholdsvis yngre Alder. Følgen er, at der sidder for mange Folk paa Gaarden. Særlig er Kaarfolkernes Stilling ofte daarlig nok, fordi de mangler Kontanter. I de sidste 10 Aar har mange Unge assureret sit Liv; Summen er ikke stor, sjelden over 1000 Kr., men den skal i Regelen udbetales i 50—60 Aars Alderen — altsaa med Kaarforholdene for Øie. For større Epidemier har Distriktet i de sidste 10 Aar været forskaanet. Spredte Tilfælde af Tyfoidfeber og Difteri har der jo nu og da været, men de har været meget sjældne. Selv smitsomme Børnesygdomme er sjelden kommet udenfor Skolekredsen. Befolkningen er meget agtpaagiven ved smitsom Sygdom og overholder nøiagtig de givne Regler. Rengjøring efter smitsom Sygdom er let, da Bohavet er enkelt. Alle Klæder koges, Sengehalmen opbrændes, Værelse og Bohave skures med Grønsæbe og Vand.

I Gloppe skal al nysilet Melk nu paa Meierierne, og den separerede Melk er Smaabørns Ernæring. Men Rakiten er ogsaa utvivlsomt i Tiltagende. (Bugge).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Florø holdtes aabent fra 27de Januar til 18de April med et Belæg af 44 Syge. (Skridshol).

Fattigsygepleien. Der er liden Fattigpraxis i Indre Søndfjord, da det ansees for en Skam at faa Lægehjælp paa «Kassa». (Gløersen).

Badeindretninger. I dette Aar er der paa Strandstedet Aurlandsvangen (Lærdal Distrikt) oprettet et Badstubaad, som flittig benyttes af den ombøende Befolkning; en Ordning, hvorved Skolebørnene kan faa benytte det én Gang om

Ugen, vil blive forsøgt iværksat. (E. Møinichen). De varme Karbade med Douche paa Sygehuset i Florø stod til almindelig Afbenyttelse et Par Dage før de store Høitider. (Skridshol).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Nordre Bergenhus Amt	47	2310	9
Lærdal	-	144	-
Lyster	¹⁾ 5	159	1
Sogndal	²⁾ 3	153	1
Vik	³⁾ 6	273	2
Gulen	⁴⁾ 4	167	1
Kirkebø	⁵⁾ 1	176	3
Ytre Søndfjord	⁶⁾ 7	192	-
Indre —	⁷⁾ 2	181	-
Kinn	⁸⁾ 7	223	-
Ytre Nordfjord	⁹⁾ 2	196	-
Nordfjordeidet	¹⁰⁾ 3	131	-
Gloppen	¹¹⁾ 4	153	-
Indviken	¹²⁾ 3	162	1

¹⁾ Jostedalen 5. ²⁾ Hafslo 1, Sogndal 2. ³⁾ Leikanger 2, Balestrand 2, Vik 2. ⁴⁾ Gulen 1, Sulen 1, Brekke og Lavik 2. ⁵⁾ Indre Holmedal 1. ⁶⁾ Ytre Holmedal 3, Askvold 2, Hyllestad 2. ⁷⁾ Jølster 1, Førde 1. ⁸⁾ Florø 5, Kinn 1, Vevring 1. ⁹⁾ Selje 1, Daviken 1. ¹⁰⁾ Eid 3. ¹¹⁾ Gloppen 3, Breim 1. ¹²⁾ Hornindalen 1, Indviken 1, Stryn 1.

I Lærdal Distrikt foretog Embedslægen i Vinterens Løb en Inspektionsreise til Arbeidsfeltet ved Gravehalsen for at undersøge de sanitære Forhold i Entreprenørernes Barakker. Der var nemlig, som ovenfor omtalt, importeret en hel Del italienske Arbeidere, hvis Sundhedstilstand ikke var bleven undersøgt, siden de forlod sit Hjemland. End ikke Jernbaneanlæggets Læge var bleven underrettet om disse fremmede Arbeideres Ankomst, og de var uden videre indlagte i Barakkerne. Forholdene i disse befandtes da ogsaa at være alt andet end tilfredsstillende. Især var det daarlig bevendt med Renovationen, idet der ikke fandtes et eneste Privet i saavidt anstændig Stand, at det kunde benyttes. Sundhedskommissionen forlangte derfor paaseet, at der paa de Steder, hvor Naturhindringer vanskeliggjorde en regelret Renovation, skulde anvendes saa rigelig Desinfektion, at der ikke om Vaaren i Flomtiden kunde afstedkommes Ulemper i de lavere liggende Strøg. Inde i Barakkerne fandtes der overalt paa Borde og Hylder hensat Madvarer af forskjellig Slags, uagtet der var særskilte, lukkede Skabe til at opbevare dem i. De saakaldte Barakkemadamer og Barakkechefer magtede nemlig ikke uden god Støtte af sine Overordnede at hævde de sanitære Paabud efterlevet. I Statens Barakker var der gennemgaaende sørget for Ventilation, og herskede der Renlighed og Orden. (J. Møinichen).

Kvaksalvere har i Lærdal Distrikt fremdeles et stort Klientel af uheldbrelige Patienter, som især synes at have stor Tro paa elektriske Kjæder,

Ringe og Bælter. Et Dødsfald, foranlediget ved en Kvaksalvers Behandling, indtraf i Aarets Løb. Vedkommende, en Pige, der som Følge af en Rygmarvs-sygdom i flere Aar havde lidt af Parese i Underextremiteterne, men som dog ved Hjælp af Krykke og Stok kunde bevæge sig omkring, lagde sig ifølge en Kvaksalvers Raad i Kur hos denne, da han snart skulde kurere hende for Lammelsen. Uden at agte paa sine Slægtninges Advarsler reiste hun til hans Hjem, hvor hun efter Forlydende behandledes med Gnidninger og Ris med Brændnesler (*Urtica urens*). Efter nogle faa Ugers Behandling begyndte der paa hendes Nates og opover Ryggen at optræde Hudløsheder, der efterhaanden udviklede sig til store Liggesaar med svære, gangrænøse Tjavsler. Da hun tilsaaes af Lægen, strakte Dekubitus sig fra Lumbarregionen over begge Høfter og Nates og paa Genitalia; ved Anus var der store Blærer, som var til stor Gene ved Vandladning og Afføring. Der var stærk Stank af de gangrænøse Dele og betydelig Feber, hvilken sidste, uagtet Koldbranden ikke udbredte sig videre, omsider gjorde det af med hende. (J. Møinichen).

I Ytre Nordfjord søgtes Kvaksalvere af Befolkningen endnu mere i dette Aar end tidligere. De gamle Koner i Vaagsø, som kurerer engelsk Syge med gloende Stene i en Vandbalje, Svulfinde med «Fismegras», «Gust» og «Tussebet» og «Jordduns» med forskellige Planter, som de selv samler, — deres Tid er vel snart omme; Befolkningen føler sig altfor oplyst til at vedkjende sig dem; der maa en Smule Raffinement til for at slaa an. «Mineren» i Seljebygden slog fremdeles om sig med sine forskellige Slags Logik og sin Morfinsprøite og stak sine Øienpatienter en og anden Gang i *Canthus internus* for at «aabne Taarekilden». En gammel Kvaksalver fra Vannelven i Søndmør havde fremdeles sine Folk paa Stat, som han imponerede ved at «telegrafere til Vorherre» baade om Diagnose, Therapi og Betaling; Telegraferingen foregik med høire Haand halvt lukket over det imaginære Telegrafapparat og med en Telegrafists hakkende, korte og lange Bevægelser; Svaret kom prompte efter nogle Sekunders Forløb og modtoges med Hovedet paa Skakke og korte, forstaaende Nik og Blink samt tre Fingre i Veiret. Men Rekorden blev slaaet af en Nordmøring, som den foregaaende Høst havde slaaet sig ned paa Storeim i Nordfjordeidet Distrikt, og hvis Ry som en Løbeild gik hele Fjorden over. Det var rene Mirakler, han præsterede; han var jo ogsaa «næsten færdig som Doktor», havde bare et Par Fag igjen, som han ikke vilde tage Examen i, for at ikke Regjeringen skulde kunne putte ham som Embedsmand bort i en eller anden Afkrog; af hans Studiereiser i Tyskland og Frankrige gik der stort Ry. Om hans Dygtighed og hans Skjøn paa Medicin fik man et Begreb, strax han kom ind til en af Lægernes Patienter: «Naa! Saa det er den Slags Medicin, han lader Dere faa! Jeg kunde tænke det; slaa det paa Sjøen!» Han havde endog «et sligt Instrument, som man ser gjennem Folk med» (den nøgne Patient placeredes foran Vinduet og betragtedes gjennem en Størmers Inhalatør); og hans Medikamenter var «saa stærke, at Vatnet sprat 'tor Augo», naar man kom ind til ham. Derfor intet Under, at han var overlæstet med Patienter, som kom milevis fra. (A. Olsen).

Ogsaa i Indviken var man en stor Del af Aaret velsignet med en Kvaksalver fra Nordmør, som gjorde meget ondt. Han havde «Røntgenstraaaler» og meget andet rar; «havde studeret Medicin og staaet sig glimrende uundtagen i Kirurgi. Sidste Afdeling af Examen vilde han ikke tage, da det stred mod hans Samvittighed at aflægge det Løfte, som forlanges». Han var efter eget Sigende «Søn af Distriktslæge og meget rig og praktiserede kun for at hjælpe sine Medmennesker». Ikke desto mindre tog han sig uforskammet betalt. Nu er hans Saga ude her, men det hindrer selvfølgelig ikke, at en ny kommer. Naturligvis faar slige Karer altid Kontant og reiser ud af Bygden med en hel Del Mynt. (H. Brodtkorb).

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		14989,61	136 519	40	4	87	75
1. Vestre Søndmør		918,51	13 067	4	-	9	9
	Vannelven	305,55	2 769	1	-	2	2
	Herø	132,85	3 925	2	-	2	2
	Sande	173,47	2 841	-	-	2	2
	Ulstein	196,42	2 839	1	-	2	2
	Vartdalstranden	110,22	693	-	-	1	1
2. Indre Søndmør		1 241,27	8 668	3	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 344	-	-	1	1
	Volden	520,59	4 408	3	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	1 916	-	-	1	1
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 390	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	856	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 480	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 321	-	-	3	3
	Sunnelven	566,32	1 733	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 098	2	-	3	3
	Ørskog	200,85	1 808	2	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 307	-	-	1	1
	Skodje	124,51	1 486	-	-	1	1
	Vatne	136,92	1 497	-	-	-	-
5. Nordre Søndmør		314,82	24 245	6	2	13	7
	Aalesund, Kjøbstad	2,14	13 848	6	2	6	-
	Haram	90,32	2 541	-	-	2	2
	Roald	20,06	988	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 868	-	-	4	4
6. Ytre Romsdal		1 164,65	17 827	6	-	12	10
	Molde, Kjøbstad	0,38	1 789	4	-	1	-
	Bolsø	271,45	3 479	-	-	1	1
	Bud	152,90	2 683	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 410	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 687	-	-	3	1
	Sandø	16,04	984	-	-	1	1
	Sylte	192,79	1 320	-	-	1	1
	Vestnes	158,31	2 475	1	-	1	2
7. Indre Romsdal		2 525,43	10 300	3	-	6	8
	Hen	245,53	1 113	-	-	-	-
	Grytten	798,92	1 726	1	-	2	2
	Eid	36,12	547	1	-	1	1
	Vold	260,81	1 008	-	-	1	1
	Veø	247,14	2 422	-	-	1	2
	Neset	178,68	1 657	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	1 827	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
8. Søndre Nordmør		817,52	24 631	6	2	14	8
	Kristiansund, Kjøb- stad	8,80	11 982	5	2	6	-
	Kvernes	33,45	839	1	-	1	1
	Bremsnes	119,71	3 133	-	-	1	1
	Kornstad	66,24	1 668	-	-	1	1
	Eide	141,11	1 571	-	-	1	1
	Frei	51,49	1 059	-	-	1	1
	Grip	0,48	194	-	-	1	1
	Øre	232,28	2 013	-	-	1	1
	Strømsneset	118,57	1 274	-	-	1	1
	Gjemnes	45,39	898	-	-	-	-
9. Sundalen		1 951,22	5 532	3	-	6	6
	Sundalen	1 229,84	1 684	2	-	2	2
	Øksendalen	225,67	599	-	-	1	1
	Ulvundeidet	182,39	412	-	-	1	1
	Tingvold	313,32	2 837	1	-	2	2
10. Surendalen		2 065,16	8 490	3	-	5	5
	Stangvik	510,98	2 341	1	-	2	2
	Aasgaard	64,22	629	-	-	1	1
	Surendalen	870,52	2 890	1	-	1	1
	Rindalen	608,07	2 514	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes Bygdelag af Halse Herred	11,37	116	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør		1 226,76	10 271	3	-	7	7
	Edø	273,92	3 380	-	-	3	3
	Tusteren	167,31	1 537	-	-	1	1
	Aure	504,46	3 122	2	-	1	1
	Valsøfjorden	156,33	954	-	-	1	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes Bygdelag)	124,74	1 278	1	-	1	1

Sundhedstilstanden betegnes som i det Hele taget god, enkelte Steder tildels endog som meget god. Influenza optraadte dog epidemisk inden Amtet og Diarré forekom hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar, men forøvrigt udviser omtrent samtlige epidemiske Sygdomme en betydelig Aftagen; det samlede Antal anmeldte Tilfælde og Dødsfald af epidemisk Sygdom var saaledes 7 951 og 228 mod henholdsvis 9 156 og 349 i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 960 eller 14,5 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning (134 800). Aaret forud var Dødeligheden 15,8 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til den efter Lægernes Opgaver sammendragne Tabel paa Side 192 og 193.

Tyfoidfeber var fremdeles i Aftagende; i det Hele behandledes 58 Tilfælde, hvoraf 9 (15,5 pCt.) dødelige. I Røvdø af Vestre Søndmør behandledes en Tjenestepige, der kom syg hjem fra Volden, hvor hun havde været i Tjeneste. (Birck). I Indre Søndmør forekom 3 spredte Tilfælde, 2 i Volden og 1 i Hjørundfjord. I Østre Søndmør døde i August Maaned paa Gaarden Herdal i Stranden en Gut, der i Handelsforretninger havde reist omkring i forskjellige Bygder; hvorfra Smitten skrev sig, kunde dog ikke afgjøres. (Nordang). Om Sygdommens Optraeden i Nordre Søndmør skriver Distriktslæge Lorentzen følgende: Det iagttagne Antal Tilfælde, 23, hvoraf 15 i Landdistriktet, er jo ikke saa betydeligt, men Sygdommen var af en temmelig ondartet Karakter, idet der døde 4 Personer. Sygdommen begyndte i 2 af Tilfældene (hos voxne Mænd) som en Mani med voldsomme Anfald. De opholdt sig dengang i et Fiskevær, men var smittet hjemmefra, hvor Sygdommen var, da de reiste. De indlagdes i Lazaretet i Aalesund og kom sig begge. Samtlige Dødsfald var betinget af Tarmperforation eller kronisk Peritonit som Følge af Tarmulcerationer. 2 Børn fra Landet indlagdes ligeledes i Lazaretet, men døde begge. 2 af Sygepleierskerne smittedes, og den ene fik i Rekonvalescensen begrændset Peritonit med Udtømmelse gennem Vagina og Blæren; hun kom sig efter et langt Sygeleie. En Kvinde fik Empyem, opereredes og kom sig. Paa Suløen optraadte Sygdommen i en Grænd, hvor der ofte før havde været Tyfus, men kun i Huse, hvor den ikke før havde været. Derimod havde Eierne af de 2 Huse, hvor den viste sig, været paa Telefonarbejde omkring i Bygderne i Søndre Søndmør, og strax efter deres Hjemkomst brød Sygdommen ud i begge Huse. Smittefrygten var paa Landet overmaade stor, og det var forbundet med stor Vanskelighed at faa Nogen til at pleie de Syge, hvad der i det ene Hus var mere end paakrævet, da Konen og 3 Børn paa engang var syge og tilsidst ogsaa Manden. Til Lazaretet maatte, da begge Pleierskerne blev syge, Sygepleierske faaes fra Bergen. I Ytre Romsdal forekom 20 kjendte Tilfælde, hvoraf et i Bolsø Herred hos en Gut, der var kommen i Julebesøg fra Søndmør. 9 Tilfælde optraadte i Vestnes Herred, dog ingen i det gamle Tyfusrede, Bunden af Tresfjorden, men alle paa Fjordens Vestside udimod dens Munding og spredt i forskjellige Huse. Den først Angrebne kom syg hjem fra Arbejde paa en Gaard i Indre Romsdal, og det er ikke usandsynligt, at de øvrige Tilfælde skriver sig fra denne. I Bud iagttoges 8 Tilfælde, deraf 3 i samme Stue i en ensomt beliggende Husmands-plads; de øvrige forekom spredt omkring, særlig i Hustad Sogn, formentlig som Fortsættelse af Tilfældene der det foregaaende Aar. I Sandø Herred indtraf 2 Tilfælde, begge i Fisketiden, rimeligvis ved Smitte fra Bud. Skjønt den ene Syge laa i en liden overfyldt Fiskerbød, fik ingen af de Medlogerende Sygdommen. Den Syge blev strax indlagt paa Sygehuset, og Boden, Inventaret og Grunden desinficeredes nøie. (Parelius). Fra Indre Romsdal opgives 3 Tilfælde; 2 af dem, et i April og et i Juni paa Vaagestranden i Vø, syntes at skyldes ny Import fra Vestnes. Det 3die, der endte dødelig, optraadte i Juni paa Gaarden Sandnes i Vistdalen uden paaviselig Smittekilde. (C. Lund). I Battenfjorden i Øre i Søndre Nordmør blev en Gut syg, strax han var kommen hjem fra Arbejde paa Fiskebjergene ved Kristiansund, hvor der havde været nogle Tilfælde af Tyfoidfeber; derhos angrebes sammesteds en Matros, som kort Tid forinden var tilflyttet Stedet fra Trondhjem, hvor hans 2 Børn nogen Tid iforveien havde havt Sygdommen. (L. Selmer). I Juli kom i Sundalen til Behandling 1 Tilfælde, hvor Smitten sandsynligvis skrev sig fra Gaarden Dørum i Opdal. (Wedøe).

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kendte		Tiden er op- givet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	58	9	58	13	11	6	3	1	7	9	3	3	1	1	-
Cerebrospinalmeningit.	6	1	6	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	2	1
Skarlagensfeber	147	8	147	24	28	24	12	16	6	2	4	2	16	7	6
Mæslinger	58	-	58	3	9	41	1	-	-	-	-	-	-	-	4
Difteri (Croup)	67	14	65	4	5	9	11	2	3	10	4	3	6	5	3
Blodgang	28	-	28	-	-	-	9	3	-	-	-	14	1	1	-
Barselfeber	22	7	21	1	1	2	1	-	1	1	4	3	2	2	3
Pyæmi, Sepsæmi	39	4	38	9	2	7	6	2	-	4	2	3	2	1	-
Rosen	129	5	129	15	13	14	14	12	10	9	8	6	6	10	12
Røde Hunde	6	-	6	-	-	-	2	3	1	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	116	-	116	3	9	20	7	30	9	4	2	4	13	5	10
Kusma	173	-	173	50	53	31	10	5	8	1	-	1	-	13	1
Kighoste	53	6	53	18	7	16	3	3	2	2	2	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	2898	66	2898	351	339	361	284	254	212	176	141	133	187	240	220
Influenza	1899	24	1899	188	519	551	310	132	45	24	13	10	18	40	49
Lungebetændelse	435	61	428	46	48	62	63	35	26	17	13	22	29	29	38
Pleurit.	546	2	546	47	50	62	58	52	61	55	33	25	30	40	33
Gigtfeber	163	5	163	17	16	21	18	6	12	20	8	6	8	12	19
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	1102	15	1102	70	67	62	93	78	88	111	118	132	102	99	82
Pemfigus hos Nyfødte	5	1	4	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	7951	228	7939	859	1177	1290	906	634	491	446	357	367	421	509	482

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:																						
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		
	Vestre Søndmør.		Indre Søndmør.		Østre Søndmør.		Ørskog.		Nordre Søndmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Surendalen.		Nordre Nordmør.		
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Tyfoidefeber	1	-	3	1	1	1	-	-	23	4	20	-	3	1	4	-	1	1	2	1	-	-	
Cerebrospinalmeningit	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-	-	-	1	-	
Skarlagensfeber	1	-	16	2	-	-	-	-	19	-	7	-	16	1	12	-	28	-	23	2	25	3	
Mæslinger	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	1	-	-	-	50	-	-	-	-	-	
Difteri (Croup)	2	2	10	-	4	1	4	1	34	7	6	2	-	-	2	-	1	-	2	1	2	-	
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	
Barsel-feber	1	-	-	-	-	-	5	1	7	3	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
Pyæmi, Septhæmi	1	1	2	-	-	-	1	-	28	-	1	1	-	-	2	2	-	-	2	-	2	-	
Rosen	13	1	21	-	5	-	8	2	37	-	7	-	4	-	29	1	1	-	2	1	2	-	
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Vandkopper	5	-	-	-	-	-	-	-	47	-	5	-	-	-	50	-	-	-	-	-	9	-	
Kusma	4	-	6	-	-	-	2	-	92	-	34	-	19	-	16	-	-	-	-	-	-	-	
Kighoste	3	1	-	-	-	-	-	-	47	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	295	6	95	3	98	-	101	2	934	11	394	8	90	9	580	21	17	1	104	3	190	2	
Influenza	84	2	119	4	10	-	77	2	301	3	251	-	71	-	764	6	24	-	86	7	112	-	
Lungebetændelse	35	5	35	6	16	2	15	2	124	12	55	14	11	1	85	7	8	8	11	2	40	2	
Pleurit	70	-	24	-	18	-	35	-	177	-	72	-	37	1	69	1	5	-	11	-	28	-	
Gigtfeber	15	1	22	-	11	-	8	-	26	-	7	-	20	1	38	1	2	-	8	1	6	1	
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
Akut Diarré (Kolerine)	110	3	65	-	33	-	28	1	245	5	65	-	30	2	424	3	10	-	25	-	67	1	
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	
Tilsammen	641	22	422	16	196	4	284	11	2148	47	936	26	303	16	2107	43	148	11	277	18	489	14	

Ved et Tilfælde med dødelig Udgang i Mai paa Løkkeeidet i Stangvik — Surendalen — kunde det ikke bringes paa det Rene, hvorfra Smitten skrev sig. (A. V. Smith).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres 6 Tilfælde fra Amtet; 2 af disse, vel udtalte, optraadte hos Brødre paa Gaarden Gulstad i Kvernes — Søndre Nordmør —; den ene døde, den anden kom sig, men blev døv. Desuden opføres som døde af almindelig Meningit 4 Personer; det er vel ikke usandsynligt, at Sygdommen i nogle af disse Tilfælde har været Cerebrospinalmeningit, der forløb saa hurtigt, at de karakteristiske Symptomer ikke kom frem. (L. Selmer).

Skarlagensfeber viser fremdeles betydelig Aftagen, idet der er opført kun 147 Tilfælde mod 257 foregaaende Aar og 476 i 1898. De fleste Tilfælde forekom i Aarets 1ste Kvartal og i Distrikterne Sundalen, Surendalen og Nordre Nordmør. Fra Kristiansund antoges Smitte bragt til Akerø i Ytre Romsdal. (Parelius). Ved Reisende førtes ogsaa Smitten til Grytten i Indre Romsdal, hvor Sygdommen først viste sig paa Dampskibsexpeditionen Sten, strax derefter paa Gaardene Kavli og Melbø og senere paa Gaarden Tokle, hvorfra den atter kom til Kavli; da Anmeldelse ikke skede til Sundhedskommissionens Ordfører, og Læge ikke blev hentet, kom man først ved et Tilfælde under Veir med Epidemiiens Forekomst. (E. Eide). I Nesset, hvor Sygdommen foregaaende Aar var meget hyppig, syntes den nu indtil videre standset, idet der kun anmeldtes et enkelt Tilfælde derfra. (C. Lund). Mod Aarets Slutning viste der sig i Øre i Søndre Nordmør en Del lette Tilfælde, der dannede Begyndelsen til en hel Epidemi i Begyndelsen af 1901. (L. Selmer). Flere spredte Husepidemier i Aarets Begyndelse paa Gaardene Haarstad, Hafsaas og Røistad i Sundalen forløb meget mildt, om end omtrent alle Børn paa Stedet blev angrebne. (Hornemann). Paa samme Maade optraadte Sygdommen i Nordre Nordmør Distrikt, hvor den fortsatte sig fra foregaaende Aar og spredte sig i smaa Husepidemier. Paa Grund af dens store Udbredning og gennemgaaende milde Karakter var der rigelig Anledning til ny Smitte; men paa de Gaarde, hvor den kom under offentlig Kontrol, lykkedes det dog at begrænse Udbredelsen. 5 Tilfælde optraadte inden Distriktslægens egen Husstand. 3 Dødsfald indtraf under Epidemien, samtlige paa Nord-Smoløen, hvor undtagelsesvis Sygdommen optraadte temmelig ondartet. (Herlofsen).

Af **Mæslinger** anmeldtes kun 58 Tilfælde, de allerfleste fra Sundalen, hvor Sygdommen i Marts fandtes paa næsten hver Gaard i Sundalens Herred; dette havde i ca. 18 Aar været ganske frit for Sygdommen, saa der var rigt Materiale at tage af. (Hornemann). Til Kors Sogn i Indre Romsdal indvandrede Sygdommen antagelig fra Lesjeskogen (E. Eide).

Af **Difteri** (Croup) kom kun 67 Tilfælde med 14 Dødsfald til Behandling. En Gut i Stranden — Østre Søndmør — døde. Han var smittet i et Bryllup i Haram. I Norddalen forekom Sygdommen hos 2 Piger paa en Sæter, men hvor Smitten skrev sig fra, kunde ikke paavises. Desuden var en Gut i Sunnølvn angreben. Paa Grund af sin spredte Forekomst og milde Forløb ændsedes Sygdommen lidet, og man fik først sent Rede paa den. (Nordang). I Ørskog optraadte fire spredte Tilfælde i Skodje og Vatne, rimeligvis indbragt fra Borgund. (H. G. Holst). Smittekilden ved nogle alvorlig optrædende Tilfælde i Vestnes Herred i Ytre Romsdal var rimeligvis at søge hos en omstreifende Skræppekarl, der ca. 8 Dage før Sygdommens Udbrud var i den først Angrebnes Hjem og havde beskæftiget sig meget med vedkommende Pigebarn. De øvrige Angrebne var formentlig smittet gennem denne første paa Skolen, da hun havde gaaet der nogle Dage, før Sygdommen blev

observeret af Læge. (Parelius). Sygdommen i Strømsneset i Søndre Nordmør var rimeligvis en Levning fra foregaaende Aar. (L. Selmer).

Af **Blodgang** er opført 28 Tilfælde, hvoraf de 27 i Søndre Nordmør. Sygdommen synes at have forløbet noksaa let og gav ikke Anledning til noget Dødsfald.

Barselseber optraadte med 22 Tilfælde, hvoraf 7 med dødelig Udgang. I Ørskog forekom med kort Tids Mellemrum 3 Tilfælde i Søkkelven i samme Jordmoders Praxis. Efter det andet Tilfælde blev Desinfektion foretaget af hendes Person og Effekter, og efter 3die Tilfælde ophørte hun midlertidig med sin Praxis; alt i hendes Hus blev desinficeret, og Huset i sin Helhed panelet og malet, hvorefter ingen nye Tilfælde forekom. Ogsaa i 2 andre Jordmødres Praxis forekom Tilfælde i skiddenfærdige Hytter. (H. G. Holst). Blandt Tilfældene i Ytre Romsdal tilhørte 2 samme Jordmoders Praxis; hun er af den gamle Skole og har vanskelig for at følge med, hvad Antiseptik angaar. Ved et Tilfælde i Februar i Sandø var Hjælpekone benyttet. (Parelius).

Af **Pyæmi, Sæphæmi** og **Rosen** er anmeldt det samme Antal som i foregaaende Aar. Den sidstnævnte Sygdom var forøvrigt dette Aar usædvanlig hyppig i Vestre Søndmør, særlig i Herø, uden paaviselig Smittesammenhæng. (Birck). Ogsaa i Stranden i Østre Søndmør var Sygdommen mer end almindelig hyppig i en enkelt Grænd; antagelig skyldtes Smitten Brugen af en Salve, der under en meget udbredt Fnatepidemi laantes fra den ene til den anden. (Nordang). I Ørskog optraadte Sygdommen spredt i Sommermaanederne, væsentlig som Ansigtsrosen. (H. G. Holst).

Kusma optraadte ligesom Aaret iforveien epidemisk. I Østre Søndmør kom der dog ikke til Behandling et eneste Tilfælde, da Folk mener, der «ingen Raad er for den»; derimod er behandlet flere Tilfælde af komplicerende Orkit. Da Gonorrhé er omtrent ukjendt, kan man være sikker paa Diagnosen. (Nordang). Udover Vinteren og Vaaren forekom Sygdommen over saagodtsom hele Romsdalen, i flere Tilfælde kompliceret med Orkit, men forøvrigt mild. (C. Lund).

Kighosteepidemien afsluttedes i Aarets første Halvdel. I Vestre Søndmør optraadte den ondartet hos en Familie i et nyt Hus, hvori der før ikke havde været Børn. Et Barn døde temmelig snart, et ældre efter flere Maaneders Forløb af tuberkuløs Meningit. (Birck).

Akute Katarrer i Luftveiene viser Aftagen, Influenza derimod nogen Tilvæxt, navnlig i Maanederne Februar og Marts, hvorefter den aftog jævnt. I Indre Søndmør var den Aarets mest fremtrædende Sygdom og viste sig meget ondartet, ikke alene ved sin velkjendte svækkende Virkning paa Hjertet og derfor farlig for gamle Folk, men ogsaa ved sin paatagelige Evne til at vække tillive slumrende Tuberkulose. Der døde i det Hele inden Distriktet 22 af Tuberkulose, men hos en Del af disse havde Sygdommen været i Stilstand eller endog i Tilbagegang, saa der havde været Haab om Helbredelse; men efter Influenzaen blev den rapid forløbende. Hos Enkelte, hvor der i lang Tid havde været Mistanke om Tuberkulose, blev den fuldt manifest efter Influenzaen. (Eng). I Ytre Romsdal optraadte den spredt omkring og synes at skulle blive en aarligaars tilbagevendende Sygdom. (Parelius). Fra Grytten i Indre Romsdal anføres, at den trods et i det Hele taget mildt Forløb, dog ryddede adskillig op blandt gamle Folk. (E. Eide). I Søndre Nordmør forarsagede den især i Marts Maaned megen Sygelighed (L. Selmer); samtidig optraadte den voldsomt og meget udbredt i Surendalen, hvor den store Dødelighed blandt gamle Folk ofte skyldtes den. Der kom til Anmeldelse 86 Tilfælde med 7 Dødsfald, men

den skjuler sig ganske vist for langt Fleres Vedkommende under Benævnelsen Alderdomssvaghed. (A. V. Smith).

Lungebetændelse var lidt mindre hyppig end forrige Aar, medens derimod

Pleurit viser en omtrent tilsvarende Føregelse. I Grytten i Indre Romsdal var den sidstnævnte Sygdom som vanlig noksaa hyppig og spredt over det hele Aar. Pleuriterne er hyppig tørre, og de synes oftest at være af rheumatisk Natur, men viser sig ikke saa sjelden at være tuberkuløse. (E. Eide).

Det fra Surendalen opførte **Koldfebertilfælde** var hos en Sjømand, der havde erhvervet Sygdommen i Ostindien. (A. V. Smith).

Diarré var adskillig udbredt. I Søndre Nordmør forekom Tilfælde, hvoriblandt nogle med blodganglignende Symptomer, noksaa udbredt inden enkelte Dele af Distriktet, navnlig i Kornstad. (L. Selmer).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** er anmeldt 5 Tilfælde; det ene endte dødelig.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	
			Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.	Ørskog.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Suren- dalen.	Nordre Nordmør.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.			
Veneriske Saar	11	-	1	-	1	-	5	1	-	1	-	2	-
Syfilis, konstitutionel . . .	32	1	2	-	-	8	-	-	1	22	-	-	-
— hereditær	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Gonorré	136	-	9	9	-	47	6	3	-	51	-	-	11

Alle de i Vestre Søndmør til Behandling komne Tilfælde af veneriske Sygdomme kan henføres til Fiskerierne. (Birck).

Af **Fnat** er fra næsten alle Amtets Lægedistrikter tilsammen anmeldt i det Hele 158 Tilfælde; i Østre Søndmør har den faaet en sørgelig Udbredelse de Par sidste Aar, særlig i Stranden. Paa Grund af den store Udvandring derfra maa nemlig Tjenestefolk hentes udenfra; de kommer da som oftest fra Søkkelven, hvor Fnat skal være endemisk. De paa Sygelisten opførte 56 Behandlede er kun en ubetydelig Brøkdel af alle forekommende Tilfælde. (Nordang). Ogsaa i Ørskog, hvor der behandlede 32 Personer, synes den snarere at til- end aftage, trods den udelte skriftlige Anvisning til Behandling; det synes, som om Patienterne efter at have forsøgt sig en Stund paa egen Haand tilslut alligevel maa ty til Lægen for at faa Bugt med Sygdommen. (H. G. Holst).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 18,3 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 21,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,0 og 24,6 pCt. og for Bygderne 17,9 og 20,7 pCt. Jfr. forøvrigt efterfølgende Tabel. I Ørskog synes Tuberkulose fremdeles at tiltage i Hyppighed (H. G. Holst), og i Nordre Søndmør er den ogsaa fremdeles stærkt

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmør	109	15	22	87
Indre —	99	15	16	83
Østre	71	7	4	67
Ørskog	77	10	11	66
Nordre Søndmør	270	55	47	223
Aalesund By	131	28	30	101
Bygder	139	27	17	122
Ytre Romsdal	205	35	26	179
Molde By	27	8	4	23
Bygder	178	27	22	156
Indre Romsdal	80	17	16	64
Søndre Nordmør	353	62	43	310
Kristiansund By	168	29	28	140
Bygder	185	33	15	170
Sundalen	72	15	11	61
Surendalen	140	35	18	122
Nordre Nordmør	84	20	14	70
Romsdals Amt	1560	286	228	1332
Deraf i Byer	326	65	62	264
— Bygder	1234	221	166	1068

udbredt; Almuen forstaar dog i Almindelighed, at Sygdommen er smitsom og er som oftest noksaa forsigtig, især i dens Begyndelse, men sløves vel senere, naar den har været en Tid. I Indre Romsdal er i samtlige Sundhedskommissioner Opmærksomheden henledet paa dens forskjellige Former. Det er dog endnu nærmest kun Lungetuberkulosen, der er indgaaet i Befolkningens Bevidsthed som smitsom, skjønt der tildels er iagttaget den samme Forsigtighed og Rensning efter andre Former, navnlig aaben Ben- og Ledtuberkulose. (C. Lund). I Grytten er Sygdommen i jævnt Tiltagende. Skrofulose og i Forbindelse hermed Otorré er hyppig; perforerede Trommehinder ser man i paafaldende stort Antal baade hos Voxne og Børn. Ben- og Ledtuberkulose er derimod ikke saa særdeles hyppige; men de faa forekommende Tilfælde har det været vanskeligt eller umuligt at faa til at underkaste sig rationel Behandling. Man er fuldt opmærksom paa Lungetæringens Smitsomhed og ogsaa forsigtig paa sin Vis; her er saaledes i flere Aar blevet foretaget grundig Desinfektion af Sygeværrelser og Klæder efter Tuberkulose, uden at det har været paabudt. Med de Syges Opspyt har man ogsaa været forsigtig. Spytte gjør man imidlertid uden Hensyn til Tid eller Sted, i Kirker, Skoler, Forsamlingslokaler, ja i selve Sundhedskommissionen, og Spyttebakker findes ikke paa disse Steder. (E. Eide). I Rindalen af Surendalen Distrikt skal efter Sigende Spytteuvanen være saagodtsom ophørt; man viser ogsaa stor Forsigtighed ved Auktioner efter Tuberkulose. (A. V. Smith).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.			Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	¹⁾ 44	40	4	2	-	-	-	2	²⁾ 2	1	-	-
Bækkensneverhed	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	1	1	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	2	³⁾ 3	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	58	52	6	2	8	2	6	2	2	2	1	7
		60				8						

¹⁾ Deraf 2 Tvillingfødsler. ²⁾ Deraf en 1ste Tvilling; Udtrækningen skede ved Tang paa Sædet. Intet anført om 2den Tvilling.
³⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Vestre Søndmør	398	4	177	22	3	-	11	-
Indre —	225	6	106	12	1	-	5	1
Østre —	168	5	80	8	2	-	1	-
Ørskog	200	5	95	10	3	2	4	-
Nordre Søndmør	694	6	296	54	5	2	19	1
Aalesund By	402	4	160	36	4	2	16	-
Bygder	292	2	136	18	1	-	3	1
Ytre Romsdal	484	15	272	27	2	2	9	-
Molde By	43	1	29	2	-	-	-	-
Bygder	441	14	243	25	2	2	9	-
Indre Romsdal	242	8	152	9	1	1	2	2
Søndre Nordmør	698	14	380	52	3	-	13	1
Kristiansund By	356	9	178	30	2	-	9	-
Bygder	342	5	202	22	1	-	4	1
Sundalen	146	-	88	3	-	1	-	-
Surendalen	195	5	149	12	2	1	1	-
Nordre Nordmør	308	11	165	12	3	3	5	-
Romsdals Amt	3758	79	1960	221	25	12	70	5
Deraf i Byer	801	14	367	68	6	2	25	-
— - Bygder	2957	65	1593	153	19	10	45	5

Blegsot og Anæmi er særdeles hyppige i Grytten — Indre Romsdal. — Foruden hos unge Piger er det især de gifte Koner paa de mindre Gaardsbrug, med liden Arbeidshjælp, som lider herunder. (E. Eide).

Angaaende Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Der udførtes af Lægerne tilsammen 80 **obstetriciske Operationer**, nemlig i: Vestre Søndmør 8, Indre Søndmør 15, Ørskog 2, Nordre Søndmør 17, Ytre Romsdal 5, Indre Romsdal 10, Søndre Nordmør 16, Sundalen 2, Surendalen 3 og Nordre Nordmør 2. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 798 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,2.

Paa **Barselseng døde** efter Presternes Opgaver 12 Kvinder, for hvilke Lægerne har opgivet Dødsarsag saaledes: Barselfeber 7, Barselkrampe 2, samt Emboli, Blødning og Livmoderbristning hver 1.

De hyppigste Dødsaaresager var:

Dødsaaresag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	338	21	317
Lungetuberkulose	286	65	221
Kræft (Cancer og Sarkom).....	121	26	95
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne..	91	32	59
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	66	30	36
Hjerneslag	64	20	44
Lungebetændelse	61	11	50
Medfødt Svaghed	60	15	45
Organisk Hjertesygdom	57	11	46

Veirliget. Af Kommunelæge Eide i Grytten — Indre Romsdal — anføres: Som almindeligt her i klart Vinterveir blæste en vedholdende, stærk Landvind nedover Dalrenden, som staaer i Forbindelse med Gudbrandsdalen. Den kaldes «Skjella», og den bærer ikke sit Navn forgjæves; den skjelder og smelder og hylér Dag og Nat uafsladelig Uger og Maaneder igjennem; er høist gennemtrængende og kold, driver Sneen sammen i Fønner eller lægger Marker og Veie bare, saa det bliver vanskelig fremkommeligt. Man er saagodtsom i permanent Husarrest og vover sig kun nødig ud. Og selv inde baade hører og føler man Vindens Nærværelse. Den lader imidlertid til at være af adskillig Betydning for Herredets Sundhedstilstand; thi i den Tid, «Skjella» blæser, er denne fortræffelig, og naar den ophører om Vaaren, stiger strax atter Lægens Praxis; det skyldes vistnok «Skjella», at her er mindst Sygelighed i Januar—Marts, medens denne senere stiger. «Skjella» ventilerer nemlig Dalen og feier den grundig fri for Smittestofte, saa her ikke forekommer smitsomme Sygdomme, medens den blæser, og udbryder en smitsom Sygdom, standser den hurtig. I Nabosognet Hen, hvor «Skjella» ikke ta'r, er derimod Forholdene som efter Aarstiden vanlig. — Vinteren synes forøvrigt at have været mild, tør og med let Barfrost; Sneen kom først udover Vaarmaanederne og blev liggende omtrent Mai Maaned ud, saa Vaaren kom meget sent og medførte en sørgelig Fødemangel overalt. I Juni kom stegende Sommervarme, der drev Vegetationen frem i en Fart; men Tørken indfandt sig snart, og Engen blomstrede paa kort Straa eller afbrændtes. Allerede sidst i Juni var det forbi med Sommeren; der indtraf da voldsomme Haglveir, som anrettede megen Ødelæggelse, og fortsat Regnveir hindrede Indhøstningen af den sparsomme Afgrøde. — I Oktober og November indtraf atter usædvanlig smukt Veir, saa endog blomstrende Aurikler saaes i Haverne sidst i November. Derpaa fulgte i December et vekslede Veir med bar Mark i Julen. (C. Lund, H. G. Holst, E. Eide). Paa Grund af den sene Vaar og det daarlige Høaar var Sultefodring ikke sjelden, og Kreaturbesætningerne maatte næsten overalt indskrænkes. Foruden hvad der nedslagedes til eget Brug, solgtes en hel Del til Byerne; alene over Surendalsøren gik i Høsten og Vinterens Løb over 300 Storfæ ud af Distriktet. (A. V. Smith).

Levemaade og hygieniske Forhold gaar fremad Aar for Aar, skriver Distriktslægen i Nordre Søndmør. Ungdommen søger mer og mer til Amts- og Husholdningsskoler. Desinfektion og Rensning efter smitsomme Sygdomme foretages af oplærte Desinfektører. (Lorentzen). Det er ikke let at faa nogen Skik og Orden i de hygieniske Forhold paa Strandstedet Veblungsnes — Indre Romsdal —, dels paa Grund af den planløse og uregelmæssige Bebyggelse, dels paa Grund af de smaa og fattige Forhold samt Vanskeligheden ved at opnaa de fornødne Bevilgninger af Herredet. Hovedveien eller Gaden gennem Stedet, der fleresteds har været udsat for at oversvømmes af gjødselholdigt Ævervand, er nu for en Del udbedret, og der er ved Anlægget af Stikrende paa det mest udsatte Sted sørget for Afløb. (C. Lund). Fra Grytten Herred skriver Kommunelæge Eide: Levemaaden har i de senere Aar gennemgaaet en stor Forandring. Den er delvis begrundet i Befolkningens Sands og Trang til bedre Kost og navnlig til Nydelsesmidler, som Kaffe; delvis har den ogsaa sin Grund i en forandret Drift af Gaardene. Der lægges nu liden Vægt paa Kornavl, derimod paa Smørproduktion. Her findes nu i hvert Sogn Meierier. De lave Kornpriser har i høi Grad støttet dette Omslag, der i økonomisk Henseende vistnok er et Fremskridt; om det ogsaa er det i sanitær Henseende, er vel mere tvivlsomt. Melmad er Hovednæringsmidlet for alle Klasser. Men i Modsætning til før kjøbes der nu meget mere Mel og især finsigtet Mel. Dette anvendes til Suppe, Grød og Brød, der gennemgaaende tillaves ganske godt. I selve Romsdalen anvendes endnu heldigvis meget Fladbrød. Ovnbrød er sjældnere til daglig Brug, undtagen i Hen Sogn og paa Strandstederne Aandalsnes og Veblungsnes. Ovnbrødet er almindelig utilfredsstillende stegt. Man bruger 3—4 forskellige Sorter Fladbrød af forskellige Sorter Mel og tildels opblandet med Fedt eller Fløde. De nyoprettede Meierier er velstelte, renlige og tilfredsstillende Nutidens Fordringer til saadanne. I et Dampmeieri i Hen deltager hele Sognet. Melken steriliseres ved Ophedning til 85°. Den gaar i lukkede Rør, fra den modtages i et Forværelse, til den atter kommer frem i Form af separeret Melk og Smør. Det er nemlig et Radiatormeieri; det drives ved Damp. Alle Kar steriliseres ved Damp; Gulvet er cementeret med godt Afløb, og alle Vægge er glatte, Værelserne høie og lyse. Smørret sendes til England, og istedet kjøbes Margarin, men neppe tilstrækkelig til at erstatte Tabet af Smør. Dette erstattes heller ikke ved mere Brug af andet Fedt, som Flesk f. Ex. Brugen heraf er omtrent som før. Margارين er gammel, harsk og uappetitlig; den er derfor kommen i Miskredit, og Brugen deraf ansees for at være «simpel». Man har endnu ikke lært at skaffe sig jævn og sikker Tilgang af frisk Margarin fra Fabrikerne, men tager den gennem Landhandlerne. Denne formindskede Brug af Fedt i Næringen, saavelsom Brugen af meget finsigtet Mel, maa vistnok have sine sanitære Følger. Hertil kommer, at Smaa børn nu neppe faar tilstrækkelig nysilet Melk. Man har Forpligtelse paa sig til at sende denne til Meieriet, og det gjælder at frembringe det størst mulige Udbytte. Men det nye Omslag har dog medført en Fordel: at den gamle, stramme, sure Melk er forsvunden fra Bondens Bord. Den separerede Melk gives i stor Udstrækning til Kalvene, men anvendes ogsaa adskillig i Husholdningen, dog neppe i den Udstrækning, som den burde; der er delvis Fordom mod den separerede Melk; man er bleven bibragt den Tro, at den er uren og skadelig. Godt kogt maatte den finde udstrakt Anvendelse i en Landhusholdning og ialfald næsten overflødiggjøre Kaffen, som drikkes til Maden; men det er ikke Tilfælde her i Grytten. Her er det Kaffe først og Kaffe sidst, og Kaffe, ret som det er indimellem. Den bruges ikke alene de 2 Gange om Dagen, men tildels 5—6 Gange, især naar man har leiet Hjælp paa Gaarden, og desuden strax en Bekjendt stikker ind om Døren. Kaffedrikning ruinerer Folk — især Kvinderne — baade fysisk og økonomisk. Resultatet af en Undersøgelse

hos Handelsmændene angaaende Herredets aarlige Kaffeforbrug kan ikke refereres. For Ingen vil tro det. Levemaaden er forøvrigt hos Gaardbrugerne og dermed Ligestillede nogenlunde god. Kosten bestaar af salt Kjød, lidt Fisk (ludet Fisk) og især Melk og Melmad. Sild er nu sjelden at faa. Tillavningen er yderst enkel, men vistnok ganske god. Her er en hel Del Kvinder, som er ganske dygtige i Madstel, takket være Turisterne og Hôtellerne. I Bryllupper og Begravelser, som er den eneste «Selskabelighed», her forekommer, er man fuldblods «Europæere». Bryllupperne holdes meget ofte paa Hôtellerne nu. For Tjenerne er Kosten vistnok adskillig bedre her i Kyst- og Fjorddistrikterne, end hvad den efter Beretningerne og Erfaring er paa Østlandet, og af den gode Grund, at Tjenerne og Husbondsfolk her spiser sammen. Den er dog ikke saa kraftig og saaledes sammensat, at man kan indskrænke de traditionelle 5—6 Maaltider. Hjemvendte Amerikanere klager over, at de ikke kan blive mæt her i Norge, endskjønt de spiser «hele Dagen». Blandt de fattige Klasser, særlig paa Strandstedet Veblungnes, er den daglige Kost — om de overhovedet har nogen — Kaffe og Smørrebrød eller kanske helst for en stor Del Hvedebrød. Om Sommeren, naar Adgangen til Fortjeneste ved Excercerpladsen Sælenæsnoen, ved Hôtellerne og Turisttrafikken er lettere, og om Vinteren, naar det lokale Fiske slaar til, er dog Forholdene ogsaa her bedre. Grønsager er ukjendte Ting i Husholdningerne. Havestel er der her saagodtsom ikke Tale om. Man kan her og der se en Par Kaalrabisenge eller en enslig Gruppe Æbletrær; det er alt. — Klædedragten er nu god og tilstrækkelig i Forhold til, hvad den efter Beretningerne var for en Menneskealder siden. Da brugte hverken Mænd eller Kvinder Underbenklæder eller Uldtrøje, men oftest blot en Strieskjorte; Vinterfrak brugtes ikke. «Jeg har i aarevis roet Fiske paa Søndmør i gældrende Kulde og Storm blot i én Bux og i Kortetrøje, som ikke rak til Buxelinningen», er en noksaa almindelig Ytring. Nu er Undertrøjet godt, oftest uldent og ikke sjelden af fabrikvirket Tricot. Hjemmevirkede Vadmelsklæder bruges endnu i Romsdalen, mindre i Hen. Overdragten holder der paa at blive for luxuriøs, fornemmelig blandt den yngre Slegt, og er i tilsvarende Grad usolid af daarligt og billigt Fabrikte. Vinterfrak og Kaabe er almindelige. Befolkningen i Hen Sogn er en Kirkesøndag klædt fuldstændig som Byfolk. Paa Strandstederne er man ogsaa svært «fine» — ialfald udenpaa. Husene er af den almindelige nordenfjeldske Type med halvanden Etage. En lang Række Vinduer i 1ste Etage og en do. af mindre Størrelse i 2den lige opunder det korte, overmaade lidet fremspringende Udstik. Husene er almindelig — ialfald hos Gaardbrugerne — store, lange og paa Grund af det lidet fremspringende Tag af et eget, kollet Udseende. De er almindelig af godt Materiale — Furu —, men daarligt opførte, trækfulde, ofte skakke, skjæve med bulede Vægge. De er almindelig — undtagen i den øvre Del af Romsdalen mod Gudbrandsdalen — bordklædte, tildels malede. Et og andet Hus af mere moderne Udseende dukker nu op. Som Regel er Husene tækkede med Torvtag. I første Etage er paa den ene Side af Indgangen, der er midt paa Langvæggen, Stue med et eller to smaa Kammere bagenfor. Bag Gangen Kjøkken og paa den anden Side af Gangen Bedstestue eller Kaarstue, ogsaa med Kammer bagenfor. I anden Etage, der altsaa er halv Kvistetage, er Soverum for ældre Børn og Tjenerne; dels Tomrum, mere eller mindre fyldt med nye og gamle Klæder, Madvarer eller gammelt Skrammel. De gamle Stabure og Klædelofte er nu sjeldne. Almindelig er Husene forsynede med Kjøkken, tildels med Springvand, oftest med Vask, der ender aabent i Affaldsdyngen paa Bagsiden af Huset lige ved Væggen. Om Vinteren foregaar Kogningen delvis ogsaa paa dertil indrettede Ovne i Stuen, sjelden forsynede med Damphætte. — Stuerne er oftest rummelige og benyttes foruden som Soveværelse for Husbondsfolket og de yngste Børn ogsaa til Arbeids- og Spiserum. Mandlige og kvindelige Tjenerne har som Regel særskilte Soverum.

I Hen Sogn, hvor der drives en betydelig Haandværksdrift, er saavel Arbeidsrum som Soverum i høi Grad overbefolkede. De skadelige Følger heraf har Lægen ret ofte Anledning til at konstatere. Husene er ikke sjelden maledede udvendig, tildels ogsaa indvendig. Dobbelte Gulve forekommer, men er ikke almindelige. — Sundhedsvedtægternes Overholdelse er det daarlige bevendt med. Renligheden paa Gaardspladsen er i Almindelighed nok saa god — bedømt efter norsk Landsens Maalestok. Det er saaledes nu sjelden at se Gjødsel- og Privetbingers Indhold flyde udover Gaardspladsen eller Veiene; — Affald og Spildvand kastes i Dynge lige ved Husvæggen — oftest paa Bagsiden af Huset. Fra disse Affaldsdynger gjennemsives Grunden under Husene af raadnende, ildelugtende, skiddent Vand og gjør Luften i Husene tung og slet. De hyppige Tilfælde af Anæmi, især hos de indearbeidende Kvinder, og Rakit og Skrofulose hos de mindste Børn skyldes vistnok for en stor Del dette Misforhold. Naar Kvinderne i Sommertiden er med paa Udearbeide, og Børnene voxer til, saa de færdes mere ude, «voxer de af sig» de nævnte Lidelser. Paa Strandstedet Veblungsnes er de sanitære Forhold i flere Henseender ikke gode. Men den tætte og uordnede Bebyggelse lægger væsentlige Hindringer i Veien for at rette paa Forholdene. Baade den huslige og personlige Renlighed «faar efter Omstændighederne passere», — man maa jo ved Bedømmelsen af disse Ting tage Hensyn til de Livsvilkkaar, Folk lever under. Under den knappe Tilgang paa Arbeidshjælp er det sandelig ikke let at holde Alt og Alle rene. Naar en Husmoder har sit Hus, sit Fjøs med 6—8 Kjør og desuden 5—6 Børn at stille og ovenikjøbet hvert andet Aar er i velsignede Omstændigheder, kan man ikke stille for store Fordringer til Renligheden, og dette Forhold er almindelig paa de mindre Gaardsbrug; de har ikke nogen Tjenestehjælp. Husrengjøring af de mest benyttede Rum foregaar almindelig en Gang aarlig; Gulvvaske ugentlig. Luftning maa Naturen selv besørge, og det gjør den jo ogsaa grundig om Vinteren, naar «Skjella» blæser. Den yngre Slegt synes at have mere Sands for Renlighed. — Herredets Hovednæringsvei er Jordbrug. Dette kan neppe siges at staa synderlig høit her i Herredet. Man følger nok med i forskjellige moderne Fremskridt, anskaffer Maskiner, hvor saadanne kan bruges, anvender Separator og søger oprettet Meierier; men der arbeides vistnok for lidet paa Jordens Vedligehold og paa Nydyrkning. (Det er en sjelden Undtagelse at se en Ager, som skal gjenlægges, blive tilsaat med Havre eller Græsfrø. Det overlades til den selv at danne Græsbund: første Aar Ugræs, andet Aar Syregræs og saa kommer lidt efter lidt en glissen og ujævn Eng). Disse Forhold skyldes vistnok meget knap og dyr Arbeidshjælp, men vistnok for en stor Del ogsaa, at megen Tid og endnu mere Tanke er optaget af Turisttrafikken. Denne er en stor Indtægtskilde for Bygden, og mange Personer, Mænd og Kvinder, Gaardbrugere og Løskarle, er optaget af den helt eller delvis, som Kuske, Hôteltjenere, Hôtelpiger, Runnere og Roere. Naar de flydende Hôteller ankommer — ofte 2—3 paa en Gang, — ser man Karavaner paa 100—150 Vogne sprænge opover Dalen, reisende en hvid Støvske himmelhøit efter sig. Mange Hundrede Kroner kan en saadan Dag komme ind i Bygden, og Tusinder lægges aarlig igjen i Bygden paa forskellig Vis. Raumaelven bortleies som Fiskeelv til Engelskmænd til gode Priser, fra nogle Hundrede til 1 000 Kr. for nogle faa Kilometer. I Hen Sogn drives med Siden af Jordbrug en efter Landsforhold ualmindelig stor Haandværksdrift med Forarbeidelse af Klæder og Skotøi, som afsættes under Lofot- og Finnmarksfisken. Det er vanskeligt i Hen Sogn at træffe en voksen Mand, som ikke er enten Skrædder eller Skomager. Om Sommeren er Folket beskjæftiget med Jordarbeidet og den øvrige Del af Aaret med Haandværket. Man skulde tro, at denne Kombination maatte føre til ganske gode økonomiske Resultater. Der sendes for flere Hundrede Tusind Kroner i færdigsyede Klæder og Sko til Lofoten hver Vinter fra dette Sogn paa ca.

1 000 Indvaanere. Men der maa sælges meget billig og følgerig arbeides billig. En Dress sælges for 15—20 Kr., Syløn beløber sig sjelden til over Kr. 2,00 pr. Dress. Dagløn for en «udlært» Haandværker er almindelig Kr. 1,00 og Kosten, for hvilken der da arbeides fra 7 Morgen til 11—12 Aften med 1 Times Hvil i Skumringen, ofte af mange Personer paa et lidet Værelse. En hel Del Kvinder er ogsaa optaget af dette Arbeide. Det endelige Resultat af Forretningerne er for Handelsmændenes Vedkommende efter nogle Aars Forløb almindelig Konkurs. Men hvorom Alting er, saa er der dog i Hen Sogn lettere for og mere Penge blandt Folk end vanlig i Fjordbygderne, og det giver sig Udtryk baade i Folkets Væsen, Levevis og Klædedragt. Hensogningerne er forøvrigt livlige og foretagsomme Folk, men de tiltrænger en stadig og sikker Tilførsel af frisk Kapital fra Bygrosserne for at kunne udøve sin Forretning paa en «rationel» Maade. I Kors Sogn arbeides der i de senere Aar adskillig for Husffidningen i Kristiania; det er en betydelig Biindtægt for en hel Del Personer. Indbyggerne paa Strandstedet Veblungsnes er væsentlig Fiskere, en Del Haandværkere og nogle Handelsmænd. Den huslige Industri, saaledes som den var i tidligere Tider, da man arbejdede omtrent Alt til eget Behov selv, eksisterer kun i betydelig formindsket Maalestok, væsentlig vistnok paa Grund af liden Arbeidshjælp; man har saa mere end nok med at greie det daglige, løbende Arbeide. Derfor benyttes Fagmænd til Udførelsen af alt Arbeide, som forudsætter lidt haandværksmæssig Dygtighed i Skomager- og Skrædderarbeide, Forfærdigelse af Gaardsredskaber o. s. v. Reparationer udføres dog i nogen Grad af Husets Folk. Der væves og spindes en Del, meget gaar til Spinderierne. Tjenere er vanskelige at faa, Aarsløn for Pige fra 80—120 Kr., for Gutter 200—250 Kr. Havebrug eksisterer — som tidligere bemærket — omtrent ikke. — Sædelighedstilstanden er god, hvis man skal bedømme den efter Antallet af uægte Børn. Men jeg har Mistanke om, at man redder sig fra denne Eventualitet paa forskjellig Vis. Den sidste Tilflugt er illsomt Giftermaal. Ungdommen er vistnok noksaa «omgængelig», dog paa langt nær ikke saaledes, som man kan forstaa, det har været tidligere. Ældre Piger træffer man vanskelig uden Appendix. Gifte Folks Forhold er exemplarisk. Befolkningen er i sin store Almindelighed meget ædruelig; kun et lidet Mindretal kan siges ved Leilighed at nyde Spirituosa til Overmaal, egentlige Drankere findes neppe. Naftamisbrug er ukjendt. — Paa Veblungsnes findes et Karbad med Douche og Styr; det drives ved Bidrag af Gryttens Øl- og Vinsamlag. De Badende erlægges en Afgift af Kr. 0,15. I det forløbne Aar er der leveret ca. 300 Bad. Et Dampbad er planlagt ved Hens Dampmeieri. En Del af de mange «Tørstuer» opover Dalen søges omdannet eller benyttet til Badstuer.

I Surendalen er der Fremgang at spore baade i Levemaade og Renlighed. I Rindalen aabnedes for Publikum en Badstue (Taxt 10 Øre pr. Dampbad); den kostede fuldt færdig ca. 1 000 Kr., der væsentlig indsamledes indenbygds. — Drukkenskaben er meget aftaget; fulde Folk sees sjelden, og Afholdsforeningerne virker fremdeles ivrig. Derimod er Sædelighedsforholdene slette, Natteløberi flourer, og uægte Fødsler er hyppige. I Ægteskabet kommer ogsaa som Regel det førstefødte Barn ikke ret længe efter Vielsen. (A. V. Smith).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Amtets **Sygehus** ligger i Molde. I Aalesund findes et lidet, tarveligt Sygehus, nærmest for Byens Fattige. Ligesaa findes et Lazaret for smitsomme Sygdomme samt en liden Privatklinik. Reknes Sanatorium for Tuberkuløse ligger ved Molde.

Badeindretninger findes i Byerne. Desuden er der i Indre Romsdal paa Veblungsnes et lidet Karbad. I Surendalen findes, som ovenfor omtalt, i Rindalen Herred et Badstubaad.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommis- sioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinske Forret- ninger.
Romsdals Amt	70	3303	4
Vestre Søndmør	1) 5	389	-
Indre —	2) 6	188	-
Østre —	3) 1	160	-
Ørskog	4) 3	184	-
Nordre Søndmør	5) 12	699	1
Ytre Romsdal	6) 5	432	2
Indre —	7) 9	281	-
Søndre Nordmør	8) 17	627	-
Sundalen	9) 4	83	-
Surendalen	10) 4	190	1
Nordre Nordmør	11) 4	70	-

1) Herø 3, Ulstein 2. 2) Volden 2, Ørsten 3, Hjørundfjord 1. 3) Stranden 1.
4) Ørskog 1, Søkkelven 1, Skodje 1. 5) Aalesund 10, Roald 1, Borgund 1. 6) Molde 1,
Bud 1, Åkerø 1, Frænen 1, Vestnes 1. 7) Grytten 4, Eid 1, Vold 1, Væø 1, Nesset 1, Eres-
fjord og Vistdalen 1. 8) Kristiansund 8, Kværnes 2, Bremsnes 1, Kornstad 1, Eide 1,
Gjemnes 2, Frei 1, Strømsneset 1. 9) Sundalen 1, Øksendalen 1, Ulvundeidet 1, Ting-
vold 1. 10) Stangvik 1, Aasgaard 1, Surendalen 1, Rindalen 1. 11) Tusteren 2, Edø 2.

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18608,91	134 718	57	9	82	46
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, Kjøbstad	35,24	38 651	28	8	29	-
2. Strinden		689,47	13 395	1) 6	-	5	5
	Strinden	140,90	5 366	5	-	1	2) 1
	Malvik	182,41	2 498	-	-	1	1
	Klæbu	182,21	1 065	-	-	1	1
	Tilder	27,42	614	-	-	-	-
	Byneset	78,05	1 877	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 235	-	-	-	-
	Buviken	31,94	740	-	-	1	1

1) Distriktslægen bor i Trondhjem. 2) Bopæl i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinater.
3. Selbu	.....	2 545,04	5 119	1	-	2	2
	Selbu	1 174,15	4 309	} 1	-	2	2
	Tydalen	1 370,89	810				
4. Røros	.....	3 472,57	6 850	2	1	4	3
	Røros med Bergstaden	} 1 900,45	4 549	2	1	3	2
	Røros						
	Aalen	696,72	2 067	-	-	1	1
Til Røros Prestegjeld og Røros Lægedistr. hører ogsaa en Del af Tolgen Herred af Hedemarkens Amt..	875,40	234	-	-	-	-	
5. Guldalen	.....	2 972,67	13 139	3	-	8	8
	Melhus	118,91	2 322	} 1	-	1	1
	Flaa	127,30	664				
	Hølandet	168,33	1 098	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 110	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 831	2	-	1	1
	Budalen	350,45	548	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 625	-	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 977	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	964	-	-	1	1
6. Opdal	.....	2 820,84	5 105	2	-	3	3
	Opdal	2 398,80	3 897	1	-	2	2
	En Del af Rennebu (søn- denfor Vangsgraven) Til Opdal Lægedistrikt hører derhos Inset Annex til Kvikne af Hedemarkens Amt..	209,70	685	-	-	1	1
		212,34	523	1	-	-	-
7. Orkedalen	.....	1 943,59	14 208	5	-	11	6
	Børsen	180,60	2 099	1	-	2	2
	Børseskognen	128,89	1 315	-	-	-	-
	Orkedalen	470,33	6 241	3	-	6	2
	Meldalen	636,14	2 950	1	-	1	1
	Rennebu (den til Opdal Distrikt hørende Del fraregnet)	527,63	1 603	-	-	2	1
8. Hitteren	.....	921,83	9 912	2	-	6	6
	Hitteren	433,72	2 430	1	-	2	2
	Frøien	243,76	5 180	1	-	2	2
	Fillan	244,35	2 302	-	-	2	2
9. Hevne	Hevne	1 090,45	4 998	2	-	3	3

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
10. Ytre Fosen		618,78	9 342	2	-	3	2
	Nes	60,45	1 245	-	-	-	-
	Bjugn	89,04	1 155	1	-	1	1
	Ørlandet	79,12	3 330	1	-	1	-
	Jøssund	79,51	1 551	-	-	1	1
	Skjørn	310,66	2 061	-	-	-	-
11. Indre Fosen		806,79	7 514	2	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 769	-	-	1	1
	Rissen	503,53	4 336	1	-	2	2
	Agdenes	167,49	1 409	1	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 779,38	7 242	2	-	4	4
	Roan	360,98	2 069	1	-	1	1
	Osen	389,07	1 511	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 167	-	-	1	1
	Aa	915,10	2 495	1	-	1	1

Sundhedstilstanden betegnes fra de fleste Lægedistrikter som tilfredsstillende; alene fra Opdal, Hitteren og tildels Guldalen Distrikter lyder Beretningerne mindre gunstig. Af epidemiske Sygdomstilfælde optraadte Tyfoidfieber forholdsvis hyppig inden enkelte Distrikter; Skarlagensfeber og Kighoste var derimod sjældnere end Aaret forud. I Trondhjem og Omegn herskede Mæslinger og Kusma epidemisk. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 11 319 med 341 Dødsfald mod henholdsvis 12 094 og 397 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 362 eller 17,7 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelbefolkning (133 800). I 1899 var Dødeligheden 18,1 pro mille.

Til nærmere Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter hidsættes paa Side 208 og 209 en Tabel, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes et større Antal end paa mange Aar, ialt 84 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige. I Trondhjem var Sygdommen sjældnere end Aaret forud; ialt forekom 19 Tilfælde, af hvilke 12 indlagdes i Sygehus. 4 af de Angrebne smittedes under Ophold i et Sommerpensonat paa Byaasen, hvor Drikkevandsforholdene var mislige. Den Lægerne givne Anledning til at faa udført Widals Prøve ved Byens Lazaret benyttedes 33 Gange, i 9 Tilfælde med positivt Resultat. (Bockman). Paa Sygehuset i Trondhjem behandledes desuden 3 Patienter med Tyfoidfieber fra Strinden Distrikt. I Røros Distrikt havde man mod Aarets Slutning en mindre Epidem i Aalen Herred, idet der først paa de sydligste Gaarde og senere længere nord i Herredet indtraf en Række Tilfælde paa 13 forskellige Steder. De fleste Angrebne fandtes blandt Grube-

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	1		2	
	Tilfælde.	Dødsfald.														Trondhjemms Stadsfysikat.	Strinden.		
																	Tilf.	Dsf.	Tilf.
	Tyfoidfieber.....	87														9	84	4	2
Cerebrospinalmeningit .	14	7	13	-	-	1	1	4	1	4	-	2	-	-	-	12	5	-	-
Skarlagensfeber.....	187	7	187	28	48	15	18	25	5	8	4	3	3	18	12	15	-	2	-
Mæslinger.....	567	36	566	-	-	1	27	21	25	13	10	12	20	126	311	554	35	1	1
Difteri (Croup).....	53	6	53	11	9	4	8	4	3	5	4	1	1	2	1	11	1	-	-
Blodgang.....	6	-	6	-	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Barsel-feber.....	29	4	29	2	3	6	2	2	3	-	1	4	2	3	1	3	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi....	21	9	16	2	1	-	2	-	3	3	-	1	1	2	1	4	4	-	-
Rosen.....	124	5	124	14	9	13	12	15	9	6	12	3	3	10	18	54	3	-	-
Røde Hunde.....	17	-	17	-	1	1	3	-	5	-	1	-	4	-	2	9	-	-	-
Vandkopper.....	140	-	140	15	28	16	16	14	6	11	4	-	4	15	11	101	-	3	-
Kusma.....	212	-	212	28	23	28	53	53	21	1	-	2	-	2	1	198	-	3	-
Kighoste.....	356	20	355	54	58	35	62	46	37	5	17	6	12	12	11	74	2	5	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne.....	4661	68	4639	696	723	596	447	398	318	225	174	168	205	302	387	2906	36	181	3
Influenza.....	2268	18	2258	160	972	604	254	115	33	18	14	6	16	27	39	1012	5	60	2
Lungebetændelse.....	594	84	594	68	83	79	76	68	36	14	10	17	29	48	66	212	21	24	6
Pleurit.....	245	7	245	25	19	15	23	30	26	28	12	18	19	14	16	123	1	4	2
Gigtfeber.....	176	4	176	17	20	17	14	20	15	11	12	13	9	14	14	84	2	4	-
Akut Diarré (Kolerine)	1537	50	1537	152	109	107	110	109	164	150	171	149	117	98	101	1068	44	39	-
Skjørbug.....	3	2	3	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Beri-Beri.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Pemfigus hos Nyfødte .	21	4	20	3	-	4	1	2	-	3	2	2	2	-	1	19	3	-	-
Tilsammen	11319	341	11274	1279	2109	1544	1133	931	720	512	455	421	449	717	1004	6479	166	334	14

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.)	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hitteren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber.....	-	-	26	1	4	1	-	-	2	1	20	-	-	-	7	-	4	2	2	1
Cerebrospinalmeningit .	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	74	1	14	-	1	1	22	-	15	1	-	-	1	-	5	-	37	4
Mæslinger.....	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	1	-	3	-	1	-
Difteri (Croup).....	1	-	15	2	-	-	9	1	9	1	1	1	-	-	3	-	2	-	2	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber.....	1	-	11	3	-	-	2	-	3	-	2	-	-	-	1	-	5	-	1	1
Pyæmi, Sæphæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	4	4	2	1	8	-
Rosen	-	-	22	1	5	-	6	-	10	-	6	-	-	-	5	-	8	-	8	1
Røde Hunde.....	-	-	6	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	18	-	1	-	-	-	3	-	3	-	1	-	5	-	-	-	5	-
Kusma	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-
Kighoste.....	-	-	54	1	127	10	56	1	25	3	-	-	4	-	-	-	2	2	9	1
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne.....	9	1	412	4	264	4	138	5	354	6	106	4	100	-	108	5	24	-	59	-
Influenza.....	15	1	440	3	144	-	15	-	253	3	40	2	45	-	96	1	41	-	107	1
Lungebetændelse.....	14	1	51	7	55	11	62	8	58	8	15	-	29	7	25	4	11	4	38	7
Pleurit	5	2	15	-	12	-	16	-	36	1	12	-	8	-	5	-	4	1	5	-
Gigtfeber	1	-	19	-	7	-	2	-	21	1	5	-	5	-	15	1	5	-	8	-
Akut Diarré (Kolerine)	1	-	167	-	38	2	27	-	89	-	23	1	17	-	22	-	21	-	25	3
Skjørbug.....	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	48	5	1334	25	672	28	334	16	893	25	253	9	212	8	298	15	147	11	315	19

14

arbejderne ved Killingdals Gruber. Disse havde i den sidste Tid taget Drikke- og Madvand fra en Dam ved Gruben, hvor der vaskedes Klæder, og hvor ogsaa anden Forurensning gik for sig. Efter at dette var blevet forbudt, og Udrensning samt Desinfektion af Barakkerne var foretaget, forekom ingen nye Tilfælde. Folkeskolen og et Dampmeieri blev lukket en Tid, og der ansattes en fast Desinfektør. Epidemien var ikke særlig ondartet (af 26 Angrebne døde 3); men den standsede først ganske i Marts Aaret efter. (Müller). I Hitteren Distrikt iagttoges fra Februar til September 20 Tilfælde, hvoraf de fleste i Mai—Juli. Epidemien syntes at have begyndt paa Kynø, hvor et Par ubehandlede Patienter i Februar antagelig havde lidt af Tyfoidefeber; den ene af dem, en gift Kone, mistede siden fuldstændig Haaret. Da Naboerne under Sygdommen oftere besøgte de Syge, er det høist sandsynligt, at de 8 senere paa Kynø optrædende Tilfælde kan tilskrives Smitte herfra. I Sommermaanederne indtraf ligeledes nogle ganske lette Tilfælde paa Sætra, Sletten og Udtian, uden nogen Forbindelse med dem paa Kynø; desuden var der et Par Angrebne i Fillan og paa Frøien. Paa Kynø antoges Smitten at skrive sig fra et af afgjedslet England omgivet lidet Tjern, hvorfra Drikkevand toges. Drikkevandsforholdene er i det Hele baade paa Frøien og de omliggende Øer meget mislige. (Svendsen). Ved en Del af de andre Tilfælde antoges Smitten at skrive sig fra Fiskeværet Kya, hvor Sygdommen var sikkert konstateret under Vinterfisket. (Grimsgaard). I Ytre Fosen Distrikt forekom 7 Tilfælde med nogenlunde let Forløb og uden kjendt Smittekilde. I Indre Fosen døde i Rissen af 4 Angrebne 2; den ene af disse var en fra Trondhjem syg hjemkommen Arbejder; de 3 andre stod ikke i nogen Forbindelse med denne. (Knutssøn). I Nordre Fosen behandlede 2 Tilfælde uden paaviselig Smittekilde paa Gaardene Grimstad og Staven i Aa; 1 døde.

Af **epidemisk Cerebrospinalmeningit** anmeldtes ialt 14 Tilfælde med 7 Dødsfald, deraf i Trondhjem 12, hvoraf 5 dødelige. Af de fra Trondhjem opgivne Tilfælde indtraf 4 i hver af Maanederne Mai og Juli, de andre var spredte. Der kunde ikke paavises nogen Forbindelse mellem dem, og enkelte har vistnok været tuberkuløs Meningit. Paa den anden Side er det ikke usandsynligt, at enkelte, under andre Diagnoser opførte Tilfælde har været Cerebrospinalmeningit. Der foretoges Desinfektion, hvor Forholdene ikke var til særlig Hinder herfor. (Bøckman).

Skarlagensfeber viser betydelig Tilbagegang mod Aaret forud. I de fleste Distrikter forekom kun faa Tilfælde, og der, hvor Sygdommen var hyppigere, optraadte Tilfældene spredt og for det Meste med mildt Forløb, saa Sygdommen fleresteds ikke blev erkjendt, før Flere angrebes. I Trondhjem behandlede af ialt 15 Angrebne de 7 i Lazaret. I Røros Distrikt fortsatte Epidemien sig fra Aaret forud og optraadte spredt over Røros Landsogn uden dog at faa nogen større Udbredelse. Den var mild, og af 74 kjendte Angrebne døde kun én. I Orkedalen var Sygdommen spredt over hele Distriktet, men meget godartet. I Hitteren Distrikt var Sygdommen mere udbredt end Antallet af behandlede Tilfælde (15) skulde lade formode. Forløbet var mildt; kun 1 Patient, for hvilken Lægehjælp ikke blev søgt, døde. (Svendsen). I Nordre Fosen Distrikt optraadte Sygdommen gennem hele Aaret med spredte og for det Meste mildt forløbende Tilfælde. Der forekom flere mindre Husepidemier omkring paa forskellige Gaarde, for det Meste uden paaviselig Smittekilde. I Aa angrebes 3 Børn hos Jordmoderen; hun blev paalagt at ophøre med sin Praxis, indtil Sygdommen var over og Desinfektion foretaget, men havde sandsynlig, allerede førend Sygdommen var erkjendt, bragt Smitte med til en Gaard, hvor hun var i Forretning. Paa nogle Gaarde i Roan var Sygdommen gaaet fra Gaard til Gaard, førend den blev konstateret af Læge. (A. Daae).

Mæslinger optraadte epidemisk i Trondhjem, indført ved en Jødefamilie fra Hamburg i Marts. Først ud i April blev Sygdommen iagttaget af Læge, men da var det ikke længere muligt at standse den. Antallet af Angrebne holdt sig lidet indtil i November og December, da det pludselig steg meget stærkt, og Forløbet, der hidtil havde været let, blev samtidig mere ondartet; i November anmeldtes 9, i December 23 Dødsfald af Sygdommen. Epidemien fortsatte sig i 1901. Ialt anmeldtes 554 Tilfælde med 35 Dødsfald. (Bøckman). Fra enkelte af Amtets øvrige Distrikter omtales et Par Tilfælde, fra Orkedalen 5 sporadiske.

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes for det hele Amt kun 53 Tilfælde, af hvilke 6 var dødelige. I Trondhjem indtraf 11 Tilfælde, af hvilke dog 5 alene havde Baciller i Svælget uden kliniske Sygdomstegn. 4 af Patienterne angrebes under Ophold paa Sygehus, uden at Smittekilden her kunde opdages. De overflyttedes til Lazaretet, hvor ogsaa de øvrige Difteripatienter behandlede. 1 Patient døde paa Veien til Lazaretet. I Aarets Løb undersøgte paa Lazaretet 207 Børn fra Byen og 73 fra Landdistriktet; hos 11 fra Byen og 13 fra Landet paavistes Difteribaciller. (Bøckman.) I Selbu Distrikt behandlede paa en Plads i Tydalen en Mand, der kom syg hjem fra Sverige. (Meidell). I Røros Distrikt forekom 15 spredte Tilfælde, 2 døde. (Müller). I Opdal Distrikt optraadte Sygdommen i Aarets Begyndelse uden paaviselig Smittekilde. Den først Angrebne synes at have været en Stationsholder, men Sygdommens Natur lod sig ikke sikkert konstatere, førend der i Nabohuset havde vist sig et Tilfælde af Croup. Der sattes da strax igang de nødvendige Forsigtighedsregler, og det lykkedes at indskrænke Sygdommen til den angrebne Grænd. Ogsaa i Inset Sogn af Kvikne forekom i Aarets Begyndelse en liden lokal Epidem af Difteri paa en af de isoleret liggende Gaarde Næverdalen. Smittekilden kunde heller ikke her opdages. Saasnaart det første Tilfælde var anmeldt, foretoges bakteriologisk Undersøgelse af alle Husets Beboere, og de Smittede holdtes afsondrede, saalænge Baciller kunde paavises; paa denne Maade lykkedes det at hindre Smittens Udbredelse til de øvrige Gaarde i Grænden. (Hagen). I Orkedalen Distrikt forekom 8 Tilfælde i Orkedalen og 1 i Børseskogn. Hos en 16-aarig Pige gik Sygdommen over til Lungegangræn, der endte dødelig. (Hoffmann). I hvert af Fosen-Distrikterne indtraf et Par spredte Tilfælde. (Knudtson).

Vandkopper og **Kusma** forekom ganske hyppig i Trondhjem.

Kighoste var mindre udbredt end Aaret forud. I Trondhjem anmeldtes saaledes kun 74 Tilfælde mod 545 i 1899. Til den nordlige Del af Røros Distrikt forplantedes Sygdommen fra det Trondhjemske, uden at Epidemien antog større Udstrækning. I Guldalen fortsatte Epidemien sig fra Aaret forud, med de fleste Tilfælde i den øvre (sydlige) Del af Distriktet. Bronchopneumonier var hyppige Komplikationer. (Jenssen). I Opdal Distrikt var der ogsaa mange Angrebne; der forekom sjelden Eftersygdomme. (Hagen). I Orkedalen forekom den særlig i Rennebu. Fra de øvrige Distrikter anmeldtes kun ganske faa Tilfælde.

Influenza herskede epidemisk i Aarets første Maaneder, med Kulmination i Februar.

Lungebetændelse var i det Hele sjældnere end sædvanlig. I Opdal Distrikt herskede den dog epidemisk i November og December; blandt Tilfældene var ikke faa svære, astheniske. Den sattes af Befolkningen i Forbindelse med den langvarige Barfrost, der vedvarede til Jul, da det ikke er Skik og Brug at vinterklæde sig, førend der er Sne paa Marken. Gamle Folk vil vide, at Lungebetændelse tidligere var saagodtsom ukjendt i Opdal. (Hagen).

Akut Diarré var noget sjældnere end Aaret forud. I Trondhjem var der i den kjølige Sommer ikke synderlig flere Tilfælde end i Aarets øvrige Maaneder; heller ikke Dødsfaldenes Antal var større. (Bøckman). I **Indre Fosen** gik Sygdommen i Sommer- og Høstmaanederne som en Farsot paa et Par Steder inden Distriktet, nemlig paa Reinspladsene, hvor der er noksaa tæt bebygget, og i Størdal — Lensviken paa den anden Side af Fjorden. (Knutsson).

Af **Skjørbug** opføres 3 Tilfælde med 2 Dødsfald i Røros Landdistrikt, alle hos Voxne.

Af **Beri-Beri** døde i Trondhjem en Sjømand, der kom syg hjem fra Mexico.

Pemfigus hos Nyfødte var noksaa almindelig i Trondhjem, men nogen Ophobning af Tilfældene forekom dog ikke i nogen enkelt Jordmoders Praxis.

Af **Fnat** anmeldtes ialt 126 Tilfælde. Sygdommen havde stor Udbredelse paa Frøerne, Hitteren Distrikt, hvor der saaledes i ét Hus var 19 Angrebne. Den kunde optræde under noksaa grave Former. Vanskeligheden ved dens Udryddelse beror paa den mangelfulde Desinfektion efterpaa. (Svendsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2	4	5	6	7	8	9	10	11	12
			Tilf.	Dødsf.	Trondhjem.	Stranden.	Røros.	Guldalen.	Opdal.	Orkedalen.	Hitteren.	Hevne.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.
Veneriske Saar	48	-	45	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel .	94	3	86	3	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-
— hereditær	7	-	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	434	-	369	-	4	9	2	2	18	5	11	12	1	1

I Trondhjem anmeldtes Syfilis ikke saa ofte som Aaret forud, hvorimod der af blød Chanker forekom et ualmindelig stort Antal Tilfælde, især i Maanederne fra Marts til Oktober. Smittekilderne lykkedes det ikke at opdage. 13 Patienter med Syfilis og 10 med Chanker indlagdes i Sygehuset. Af Gonorré og Uretrit anmeldtes ialt 369 Angrebne, deriblandt kun 28 Kvinder; 2 af disse var ikke voxne. 8 Gonorrépatienter indlagdes i Sygehuset. (Bøckman). I Selbu kom flere gamle, tertiære Tilfælde af Syfilis under Behandling. (Meidell). Paa Hitteren fik 2 11-aarige Gutter Gonorré ved Smitte fra en 20-aarig aandsvag Pige, som ved Undersøgelse viste sig at lide af en ikke frisk Uretrit. (Svendsen).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde 21,1 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede, kjendte Dødsfald og 25,7 pCt. af Dødsfald

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	671	111	166	505
Strinden	106	28	14	92
Selbu	56	12	5	51
Røros	132	18	25	107
Guldalen	215	51	28	187
Opdal	89	16	16	73
Orkedalen	234	73	25	209
Hitteren	106	22	9	97
Hevne	55	19	8	47
Ytre Fosen	81	23	15	66
Indre —	85	15	11	74
Nordre —	72	14	19	53
Søndre Trondhjems Amt	1902	402	341	1561
Deraf i By	671	111	166	505
— Bygder	1231	291	175	1056

af ikke epidemiske Sygdomme. For Trondhjem By var Forholdet henholdsvis 16,5 pCt. og 21,9 pCt. og for Bygderne 23,6 pCt. og 27,6 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Trondhjem var Dødeligheden af Tuberkulose noget mindre end i de foregaaende Aar. Den udgjorde 4,0 pro mille af Befolkningen mod 4,5 pro mille Aaret forud. Fra 1ste Januar 1897 havde man der indført særlige Foranstaltninger mod Tuberkulosen (væsentlig Paabud om Spyttebakker i alle Arbejdslokaler og paa andre offentlige Steder samt Desinfektion ved Dødsfald). Disse Forholdsregler havde altsaa ved Begyndelsen af Aar 1900 virket i 3 Aar. Sætter man som vanlig Tuberkulosens Varighed til gennemsnitlig 3 Aar, skulde det være i 1900, at Virkningen vilde vise sig paa Dødeligheden. At opfatte den i 1900 stedfundne Nedgang af Tuberkulosedødeligheden, der temmelig udelukkende refererer sig til Lungetuberkulosen, som Resultat af det i 1897 begyndte Arbejde, vilde dog naturligvis være uberettiget. Der er i Aarets Løb foretaget 91 Desinfektioner ved Dødsfald af Lungetuberkulose eller omtrent uden Undtagelse ved alle Dødsfald af denne Sygdom i Hjemmet, og Resten af Dødsfaldene er indtrufne paa Sygehuset. Desuden er der desinficeret 7 Gange ved Patienters Indlæggelse i Sygehus, men ingen Gang ved Tuberkulosens Flytning, uagtet Adgang til at faa gratis Desinfektion ogsaa da har staaet aaben, og uagtet Lægerne gjentagende er anmodet om at tilraade den. Ved Henvendelse til Lazaretet har Byens Læger kunnet faa udført gratis Undersøgelse paa Tuberkelbaciller. Der indsendtes i Aarets Løb 159 Prøver af Opspyt, hvoraf 59 har indeholdt Baciller. (Bøckman). I Røros Distrikt optræder Tuberkulosen mere og mere hyppig især i Aalen og Holtaalen, i den sidste Bygd rent epidemisk paa en Gaard, hvor der indtraf 4 akute, dødelige Tilfælde. (Müller). Distriktslæge Jenssen i Guldalen skriver: Lungetuberkulose er desværre i en stor Del af Distriktet i Tiltagende, mest i Singsaas og Budalen. Hvorvidt Aarsagen

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Trondhjems Stadsfysikat	1232	51	709	163	13	-	17	1	1
Strinden	368	12	232	34	2	-	5	1	-
Selbu	141	1	77	6	1	-	3	-	-
Røros	220	9	110	9	1	3	3	-	-
Guldalen	325	16	286	35	5	1	1	1	-
Opdal	99	1	122	12	2	-	-	1	1
Orkedalen	392	11	298	27	3	1	5	-	-
Hitteren	284	13	134	24	1	1	12	-	-
Hevne	124	8	70	6	-	-	-	-	-
Ytre Fosen	277	3	129	22	-	-	3	-	-
Indre —	225	2	102	12	1	-	4	-	-
Nordre —	202	2	93	12	3	2	5	-	-
Søndre Trondhjems Amt	3889	129	2362	362	32	8	58	4	2
Deraf i By	1232	51	709	163	13	-	17	1	1
— - Bygder	2657	78	1653	199	19	8	41	3	1

er at søge i forandret Kosthold, er vanskeligt at afgjøre; det ligger dog nær at tro, at Modstandsevnen mod den hærjende Sygdom svækkes hos en Befolkning, der enten ikke bruger Melk eller erstatter den med separeret og bruger Sirup istedetfor Smør. Da Flesk nu er for dyr Kost, bliver derfor Kostholdet ofte omtrentlig uden Fedt. Kaffe og Melk blev før nydt om hinanden, nu er oftest Kaffen eneraadende. Jeg har truffet mange Unge, der er saa uvant med Melk, at de ikke længere drikker Melk, om den bydes dem. Tuberkuloseloven antages at faa ikke ringe Betydning for Distriktet. Fra Trondhjem kom mange Patienter med saakaldt Bronkit og skulde faa godt af Landluften; ofte var det alene tilfældigt, at man paa vedkommende Gaard fik Sygdommens sande Natur at vide, og Forsigtighedsregler var der som Regel ikke Tale om af nogen af Parterne. Bylægerne taler og skriver i Pressen atter og atter om, at man bør være humane mod lungetuberkuløse Patienter. Hvad de egentlig mener hermed, faar man ikke at vide; men hvis det er Mening, at de uden videre bør kunne faa sende sine Tæringspatienter til hvilkensomhelst Gaard paa Landet, fordi de trænger Landluft, da svarer jeg hertil: det er ikke inhumant at værges sig mod at faa saadanne Patienter ind i sit Hus, det er mere inhumant at sende saadanne Patienter uden videre til Landsfamilierne. Jeg har seet mange og sørgelige Exempler paa Følgerne heraf. Saalænge vi mangler Sanatorier og Pleiehjem for Tærings-syge, faar enhver By og ethvert Herred greie sine tuberkuløse Syge selv. Det gaar nu mere og mere op for Befolkningen, at det er farligt at modtage Tærings-syge i sit Hjem; en saadan Smittefrygt kan paa ingen Maade siges at være ubeføiet eller overdreven. I Inset Sogn, Opdal Lægedistrikt, er Tuberkulosen en almindelig forekommende Sygdom, der foraarsager en stor Del af Dødsfaldene.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Embryotomi.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.	Børn.			Mødre.	Børn.			Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	
Utilstr. ell. smertefulde Veer	51	48	2	1	2	²⁾ 2	-	-	2	2	-	-	-	⁴⁾ 1	-	-	
Bækkensneverhed	5	¹⁾ 4	2	-	-	-	-	-	1	³⁾ 1	1	1	-	1	-	-	
Barselkrampe	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	
Ueftergivelige Fødselse	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ansigtisleie	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald af Arm ved Siden af Hovedet	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Stort Fosterhoved	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	7	2	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	
Uopgivet Indikation	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	
Tilsammen	66	61	4	2	11	4	6	1	4	4	1	1	1	2	1	6	
		67				11											

¹⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen findes anført; jfr. Anm. 3. ²⁾ Deraf en 2den Tvilling; om 1ste intet anført. ³⁾ 2den Tvilling; jfr. Anm. 1. ⁴⁾ Fosteret var afdødt, allerede macereret.

(Hagen). I Hitteren Distrikt er der vaagnet en betydelig Smittefrygt, som ofte gaar ud over rimelige Grændser. (Svendsen). I Hevne Distrikt faar man Indtryk af en jævn Tiltagen af Tuberkulosen i den senere Tid. (P. Selmer). I Ytre Fosen Distrikt er Sygdommen meget udbredt, og Behandlingen paa Grund af de slette klimatiske og ofte mindre gode hygieniske Forhold temmelig trøstesløs. Nogen overdreven Smittefrygt ligeoverfor de Syge kan ikke netop siges at herske, men Befolkningen er paa sin Post og i Almindelighed temmelig aarvaagen, naar det gjælder de Tuberkuløse; Lægen anmodes ofte om Raad og Veiledning i denne Henseende. (Knudtzon). I Nordre Fosen Distrikt er Sygdommen noksaa hyppig, særlig i Bjørnør ude paa Øerne, hvor Folk er mest urenlige. Man begynder mere og mere at faa Øinene op for dens Smitsomhed. (A. Daae).

Spedalskhed. I Trondhjem indlagdes den sidste der kjendte Spedalske i Reitgjerdets Pleiestiftelse. I Hitteren Distrikt anmeldtes et nyt Tilfælde af Sygdommen, en Mand, 55 Aar gammel, der i flere Aar havde lidt af den. (Svendsen).

Sygdomme i **Fordøiellesorganerne** er hyppige i Hitteren Distrikt. I mange Tilfælde antages de at skyldes den samtidig tilstedeværende Anæmi, men i andre maa Aarsagen tilskrives mindre hensigtsmæssig Kost. Madlavning forstaar den ældre Slægt — paa faa Undtagelser nær — sig ikke paa. Raaprodukter har man i Overflod, saaledes Fisk, ligesom der ingen Mangel er paa Kjød. Melk kan det til sine Tider være meget knapt for, især om Vinteren, da som Regel alle Kreaturer der er vaarbære. Sirupskage og Sirup paa Brød istedetfor Smør anvendes meget almindeligt. (Svendsen). I Nordre Fosen Distrikt er Anæmi, Blegset og Fordøiellessygdomme meget almindelige. Aarsagen er ogsaa her den ensformige og daarlige Kost samt Misbrug af Kaffe og Tobak. (A. Daae).

Om Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 93 saadanne, deraf i Trondhjem 51, i Strinden Distrikt 2, i Selbu 1, i Røros 5, i Guldalen 7, i Opdal 2, i Orkedalen 9, i Hitteren 2, i Ytre Fosen 1, i Indre Fosen 5, i Nordre Fosen 8. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side. I Guldalen Distrikt blev der udført Tangforløsning med heldigt Udfald for Moder og Barn paa en Kvinde, som i 3die Svangerskabsmaaned var opereret paa Trondhjems Sygehus for Myoma uteri. (Jenssen).

Jordmoderhjælpen. I Selbu bistod 2 Jordmødre ved tilsammen 50 Fødsler, hvoraf 48 var Issefødsler, 1 Skulderfødsel og 1 Ansigtfødsel. I Hitteren Distrikt er Brug af uautoriseret Fødselshjælperke ikke usædvanlig, hvor Afstandene er lange. (Svendsen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 214.

Der bliver saaledes et Overskud af 1527 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 60,7.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har ogsaa opgivet Dødsarsagen for 8 Barselkvinder saaledes: Barselfeber 4, Emboli 2, Blødning 1, Stivkrampe 1.

Angaaende de af Lægerne opgivne **Dødsarsager** i Trondhjem By se Tabellen paa Side 218 o. flg.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	402	111	291
Alderdomssvaghed	300	60	240
Kræft (Cancer og Sarkom)	147	52	95
Tuberkulose udenfor Lungerne	109	40	69
Lungebetændelse	84	21	63
Hjerneslag	80	36	44
Medfødt Svaghed	69	32	37
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	68	36	32
Organisk Hjertesygdom	54	19	35
Akut Diarré	50	44	6

Veirliget. Efter de foreliggende Indberetninger derom synes Vinteren at have været kold, snerig og langvarig, Vaaren for det Meste kold, tildels tør, Sommeren først varm og tør, senere regnfuld og kold, Høsten mild, tildels regnfuld. Udbyttet af Jordbruget forringedes over den største Del af Amtet i Værdi ved ugunstigt Veirlig under Indbjergningen af Hø og Korn. Paa Røros var Aarets Middeltemperatur kun $\div 1,1^{\circ}$ C. eller næsten 1° C. under den vanlige. Tabellen over de meteorologiske Forhold ved Stationen i Trondhjem og Temperaturforholdene paa Røros vil findes paa Side 224.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Trondhjem nedlagdes i Aarets Løb 364 m. offentlig Kloak. Vandledningen er udvidet til de yderste bebyggede Strøg paa Østsiden, Lisleby og Rønningsletten, og Arbeidet paa den nye Vandledningsdam er fortsat, men endnu ikke afsluttet. Byggevirksomheden har ligget næsten helt nede, og da Befolkningen som anført i de sidste 2 Aar er forøget med ca. 3 000 Mennesker, er naturligvis Boligforholdene yderligere forværrede. Renholdelsen i Byens Gaarde har været kontrolleret paa vanlig Maade og med samme Personale som før. Den hele By har været gennemgaaet 11 Gange, medens som vanlig alle Gaarde, hvori der foregaar Bedrifter, der let giver Anledning til Urenlighed, saasom Slagterier, Pøsemagerier, Restaurationer o. l. ligesom ogsaa Hoteller, Bondelogier, Logishuse, større Leiegaarde o. l. har været efterseet hyppigere, hver eller hver 2den Uge. Renholdelsen i Byen er vanskelig at overholde, og bliver vanskeligere efterhaanden som Befolkningstætheden i Byens Gaarde tiltager paa Grund af Bolignøden. En gennemgribende Forandring af Renovationsforholdene er derfor høist ønskelig, og af en af Formandskabet nedsat Komité er der ogsaa i det forløbne Aar udarbejdet fuldstændigt Forslag hertil. Men dette er endnu ikke behandlet af de kommunale Myndigheder. Paa Grund af ydre Forhold er der dette Aar ikke blevet foretaget nogen kemisk Undersøgelse af Tøier, Tapeter o. s. v. Den Assistent, der har med Levnetsmiddelkontrollen at gjøre, har som vanlig hver Dag besøgt Kjød- og Fisketorvet og Kjødbazarerne og jævnlige foretaget Eftersyn i Udsalgs- og Tilberedningssteder for Fødevarer, specielt i Melkeudsalgene. Ved den kommunale

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	3	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
3	6	18	20	7	15	9	5	3	6	3	3	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	5	-	8	2	5	3	2	3	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	2	-	1	-	-
-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	2	1	1	2	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	6	9	14	20	2	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	2	-	3	2	4	6	6	10	-	3	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.) Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte.....	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hudsygdomme (Furunkulose, universelt Eczem)	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>C. Barselsygd.</i>											
Emboli.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tetanus puerperalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsefeil.</i>											
Cyanose.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
<i>E. Unaturlig Død.</i>											
Akut Alkoholforgiftning.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger.....	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Drukning.....	9	8	1	-	-	-	-	1	-	-	-
Forbrænding	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	4	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	689	339	350	78	66	27	36	17	18	3	4

Kjødkontrol har den tilførte Kjødmængde været omtrent som forrige Aar, ca. 1 980 000 Kg. Der konfiskeredes 5 536 Kg., medens antagelig omtrent den tredobbelte Mængde er stemplet med 2den Klasses Stempel. Af Pleiebørn var ved Aarets Begyndelse 88 under Sundhedskommissionens Tilsyn. Forpleiningen kan i det Hele ansees som ret upaaklagelig, og det har i Aarets Løb ikke været nødvendigt at forlange noget Barn flyttet gennem Fattigvæsenet; ønskelige Flytninger er opnaaet underhaanden. Det er imidlertid utvivlsomt, at adskillige ud-satte Børn ikke anmeldes. Der er i Aaret gjentagne Gange gjort Melding til Politiet, naar Anmeldelsespligten var forsømt. (Bøckman).

I Selbu Distrikt ansattes en fast Desinfektør.

I Orkedalen Distrikt maa Levemaaden endnu ansees for i det Hele god, om end den tiltagende Fordyrelse af Levnetsmidler, navnlig Kjød og Fisk, kan befrygtes at ville indskrænke deres Brug. Smørbrød og Kaffe er vistnok i mange Hjem Hovednæringen. Den separerede Melk har ogsaa mindre Næringsværdi. Ædrueligheden synes fremdeles at være forbedret, medens Sædeligheden vedbliver at lade adskillig tilbage at ønske. (Hoffmann).

De hygieniske Forhold i Hitteren Distrikt er fremdeles i Almindelighed ret gode. Der er imidlertid mange Mangler og Uvaner, som det falder vanskeligt

meddelte Dødsårsager.

og K j ø n .

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	-	1	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	8	32	26	20	24	36	25	21	23	36	34	39	46	19	34	5	6

at faa afskaffet. Saaledes existerer fremdeles den Uskik at anbringe Melken paa Hylder i Beboelses- eller Soverum. Næringen er som Regel rigelig; rigtignok kan det dog, om Vinteren især, være knapt om Melk. Tiderne har de 2 sidste Aar været meget trange, da Sildefiske omtrent ikke har existeret, og Hjemmefisket har givet tarveligt Udbytte. Der er imidlertid god Afsætning for Fisk, hvoraf der fiskes en stor Mængde omkring Frøien; det Meste af denne gaar til Sverige, en Del ogsaa til Kristiania; men den maa gjenne for mange Mellemhænder, og Jernbanefragterne er dyre, saa Priserne i Distriktet bliver smaa. Af Lax fiskes om Sommeren ikke lidet, men ujævnt. I de mange, fiske- rige Ferskvand har Fiskeriet ofte været drevet som Rovfiske, men paa Formering af Fiskebestanden ved Udclækning har Ingen tænkt. Befolkningens Fordringer med Hensyn til Livsnydelser maa karakteriseres som meget moderate. Der er oprettet Ungdomslag, af hvilke man venter sig ikke saa lidet; mængstedes findes Læseforeninger med særdeles værdifulde Bibliotheker, og Læselysten hos Ungdommen er stor. (Svendsen).

I Ytre Fosen Distrikt synes de hygieniske Forhold at være nogenlunde tilfredsstillende. Levemaaden er dog ofte daarlig og uhensigtsmæssig, idet den mest bestaar i Kaffe og salt Mad, kun sjelden af fersk Fisk og Kjød. Boligerne

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).
(Beregnet efter Observation med Psykrometer (tørt) Kl. 8 Fm. og Kl. 8 Em.).

Maaned.	Middel-temperatur.	Høieste Temperatur.	Dato.	Laveste Temperatur.	Dato.
Januar	÷ 10,315	÷ 1,0	25	÷ 32,0	14
Februar	÷ 19,015	÷ 3,0	26	÷ 43,0	9
Marts	÷ 7,001	+ 1,9	11	÷ 27,0	18
April	÷ 2,28	+ 4,2	28	÷ 14,5	2
Mai	+ 2,423	+ 12,3	31	÷ 15,0	1
Juni	+ 11,77	+ 18,8	27	÷ 0,8	17
Juli	+ 9,85	+ 20,8	13	÷ 1,2	23
August	+ 9,566	+ 16,3	16	÷ 0,0	11
September	+ 4,658	+ 12,6	14	÷ 8,0	28
Oktober	+ 0,534	+ 8,5	1	÷ 8,9	19
November	÷ 4,733	+ 7,3	1	÷ 25,8	30
December	÷ 8,94	+ 5,8	17	÷ 31,1	1

Middeltemperaturen for det hele Aar altsaa = ÷ 1,124° C.

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

Maaned.	Middel-temperatur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste Vindretninger.	Skydække.		Nedber-høide i mm.
				Middel.	Torden-veir.	
Januar	÷ 5,0	755,7	SE	6,7	-	62,3
Februar	÷ 9,7	56,0	SE	6,9	-	15,6
Marts	÷ 0,3	58,5	S	7,6	-	112,8
April	2,1	755,9	SE	7,5	-	133,8
Mai	6,3	58,6	NNW	7,2	1	82,7
Juni	13,4	59,2	N	5,8	1	4,1
Juli	11,8	758,0	NNW	8,2	-	70,9
August	12,3	58,5	N	8,4	1	67,6
September	8,1	56,4	WNW	7,6	1	134,1
Oktober	3,9	752,8	SSE	7,6	-	95,5
November	0,1	58,0	SSE	6,3	-	19,1
December	÷ 1,9	49,6	SSE	7,5	-	128,4
Sum	-	-	SE/SSE	-	4	926,9
Middel	3,4	756,4		7,3	-	-

er for en Del store og rummelige, men trækfulde, og mange af dem forsynede med kun 1 Kakkelovnsværelse, i hvilket hele Familien klumpes sammen om Vinteren. Befolkningen maa siges at være ædruelig, men i sædelig Henseende staar det ikke videre godt til. (Knudtzon).

I **Indre Fosen** Distrikt maatte der i Begyndelsen af 1900 foregaa et udstrakt Indkjøb af Foder, idet man Aaret forud, uagtet det daarlige Udbytte af Høsten, havde sat paa det vante Antal Kreaturer. Besætningerne saa heller ikke rare ud om Vaaren. Der taltes ogsaa om, at Kreaturer paa enkelte Steder var døde af Sult. (Knutsson).

I **Nordre Fosen** Distrikt er Renligheden ikke stor blandt Befolkningen, hvad enten det gjælder den personlige eller Beboelsesrummenes. I Osen Herred skal der dog være Fremgang til det Bedre. Aarsagen hertil er, at en hel Del af Befolkningen har været i Amerika for at tjene Penge. Foruden Penge har de ogsaa havt med sig hjem en Del Renlighedssands, som de saa har lært sine Hjembygdinger. Levemaaden er fremdeles daarlig, Potetesbage, Sild, salt Fisk, Bygmelsgrød, Poteter, Fladbrød og Kaffe er den hovedsagelige Næring. Paa Søn- og Helligdage bruges stegt, saltet Flesk til Middag; dette ansees for en Herreret. Boligerne er hos de større Gaardbrugere store og rummelige, hos Husmænd og Inderster meget smaa og daarlige, i Regelen kun ét Rum, som tjener som Stue, Køkken og Soveværelse. Den væsentligste Næringsvei er Skreifiskeriet i Februar og Marts Maaned; dette slog ifjor godt til for Bjørnørs Vedkommende. Laxefisket, som om Sommeren drives med Kilenøter, slog heller ikke galt til, derimod blev det Intet med Sildefisket om Høsten; dette Fiske pleier ofte at være en stor Indtægtskilde for Befolkningen i Nordre Fosen. Jordbruget gav et daarligt Resultat, Potet- og Kornhøsten slog aldeles Feil ligesom Høhøsten. Folk maatte paa Grund heraf sælge meget af sin Besætning for Spotpris til Byen. Ædrueligheden i Distriktet er upaaklagelig, Sædeligheden skal i den sidste Tid være bleven bedre. (A. Daae).

Sygehuse. I Trondhjem findes et kommunalt Sygehus, et Epidemilazaret, «Reservestuen», hvor nogle Patienter med kroniske Sygdomme forpleies, et katolsk Hospital, et kommunalt Sindssygeasyl samt Kriminalasylet (Statsanstalt). Endvidere er der nogle smaa, private Anstalter til Behandling af Syge, nemlig en kirurgisk Klinik paa 10—12 Senge, samt 2 Anstalter paa 4 Senge hver, til Modtagelse af Fødende. I **Strinden** ligger Rotvold Sindssygeasyl og Reitgjerdets Pleiestiftelse for Spedalske. **Røros Værk** har et lidet Sygehus paa 5 Senge, der i Regelen kun benyttes for Behandling af kirurgiske Tilfælde opstaaede under Værksarbeidet.

Lægesøgningen i **Hitteren** Distrikt er upaaklagelig. Arcana bruges dog ikke saa lidet, saaledes anvendes for Rheumatisme og Smerter meget almindelig den saakaldte «pain-expeller». (Svendsen).

Badeindretninger. I **Trondhjem** er ved Badeanstalten i Dronningens Gade leveret 35 846 Bad, ved vestre Folkebad 52 954 og ved Folkebadet paa Baklandet 17 779, tilsammen altsaa 106 519 Bad. Hertil kommer antagelig ca. 8 000 ved Badet i «Harmoniens» Gaard og alle de i Skolebadene tagne Bad. Folkebadet paa Baklandet skal ombygges og udvides med en Badstue for Mænd og for Kvinder. Besøget vil da antagelig stige betydeligt, og Byen maa siges at være overmaade vel udstyret med Badeindretninger. Søbadeanstalten var ikke videre godt besøgt paa Grund af den kjølige Sommer. (Bøckman). Paa **Røros** findes en Badeindretning med 3 Karbad, 2 Douchebad og Dampbad, der holdtes aabent 2 til 3 Dage i Ugen. Der leveredes i Aaret ialt 1 597 Bad. (Müller).

Om Sundhedstilstanden i **Trondhjems Strafanstalt** henvises til den almindelige Beretning.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger
Søndre Trondhjems Amt	53	1	3608	39
Trondhjems Stadsfysikat	13	1	623	22
Strinden	1) 10	-	595	3
Selbu	2) 2	-	23	-
Røros	3) 2	-	226	3
Guldalen	4) 1	-	303	-
Opdal	5) 4	-	207	2
Orkedalen	6) 6	-	358	2
Hitteren	7) 5	-	335	2
Hevne	8) 2	-	124	-
Ytre Fosen	9) 4	-	344	3
Indre —	10) 3	-	253	1
Nordre —	11) 1	-	217	1

1) Strinden 2, Klæbu 2, Tilder 4, Leinstranden 1, Malvig 1. 2) Selbu 2. 3) Røros 1, Aalen 1. 4) Singasaas 1. 5) Opdal 2, Rennebu 1, Inset 1. 6) Orkedalen 2, Meldalen 2, Børsen 1, Børseskogn 1. 7) Frøien 2, Fillan 2, Hitteren 1. 8) Hevne 2. 9) Ørlandet 1, Bjugn 3. 10) Rissen 1, Stadsbygden 1, Agdenes 1. 11) Roan 1.

Sundhedskommissioner. I Møde af Hitteren Sundhedskommission bestemtes bl. a., at der i Fiskeværret Halten af Væreieren skulde opføres 10 Priveter i Lighed med de paa Exercerpladsene. (Svendsen).

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmedic.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		22522,43	83 449	28	3	43	45
1. Stjørdalen		2 269,56	11 186	3	-	4	4
	Stjørdalen	52,32	3 132	2	-	2	2
	Laanke	189,05	1 468				
	Skatval	97,90	2 149				
	Hegre	613,52	2 494				
	Meraker	1 316,77	1 943	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
2. Frosten	.....	646,72	8 239	3	-	4	4
	Frosten	75,23	3 065	1	-	1	1
	Aasen	140,30	2 203	1	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 971	1	-	2	2
3. Levanger	.....	2 061,10	12 909	7	1	6	4
	Levanger, Kjøbstad	0,42	1 599	4	1	uopgivet	-
	Levanger	140,24	2 124	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 432	1	-	-	1
	Værdalen	1 580,14	5 754	2	-	-	2
4. Inderøen	.....	985,62	10 431	2	-	5	7
	Ytterøen	28,04	971	-	-	1	1
	Mosviken	137,33	992	-	-	-	-
	Verran	414,58	1 416	-	-	2	2
	Inderøen	145,32	4 479	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 573	-	-	1	3
	.....						
5. Stenkjær	.....	2 193,89	11 078	5	1	6	7
	Stenkjær, Ladested.	0,87	2 304	5	-	-	-
	Eqge	50,82	1 098	-	1	1	1
	Stod	633,48	2 128	-	-	1	2
	Beitstaden	1 082,71	4 260	-	-	3	3
	Ogdalen	426,01	1 288	-	-	1	1
6. Grong	.....	10039,99	7 604	2	-	5	8
	Hølandet	559,63	1 032	1	-	3	5
	Grong	4 103,58	2 605				
	Snaasen	2 406,35	2 380	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 587	-	-	1	2
	.....						
7. Namsos	.....	1 302,37	7 373	3	1	3	3
	Namsos, Ladested ..	0,34	2 337	2	1	1	-
	Klingen	352,49	1 378	-	-	-	1
	Vemundvik	240,55	1 131	-	-	1	1
	Overhallen	708,99	2 527	1	-	1	1
8. Fosnes	.....	1 323,00	4 610	1	-	3	3
	Fosnes	860,82	2 912	1	-	2	2
	Flatanger	462,18	1 698	-	-	1	1
9. Kolvereid	.....	1 085,30	4 758	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 730	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	920	-	-	1	1
	Nærø	134,84	2 108	-	-	1	1
10. Vikten	.....	614,88	5 261	1	-	4	2
	Vikten	317,27	3 326	1	-	2	1
	Leka	297,61	1 935	-	-	2	1

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- givet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	16	2	16	2	2	1	1	1	1	1	1	-	3	2	1
Cerebrospinalmeningit	3	3	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	60	-	60	2	12	1	5	12	10	7	6	-	2	2	1
Mæslinger	4	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Difteri (Croup)	34	3	34	1	4	4	3	4	1	-	-	2	9	6	-
Barsel-feber	21	4	19	1	1	3	2	4	1	1	-	-	2	2	2
Pyæmi, Septhæmi	30	5	29	5	1	3	2	1	3	3	-	3	3	5	-
Rosen	48	1	48	5	4	4	4	2	3	5	3	2	4	6	6
Vandkopper	43	-	43	8	5	7	2	6	-	7	1	-	-	4	3
Kusma	4	-	4	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-
Kighoste	27	12	20	7	8	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1638	42	1601	224	210	245	194	150	113	79	64	63	65	99	95
Influenza	1093	21	1093	100	161	367	224	99	44	26	10	6	10	27	19
Lungebetændelse	415	62	414	59	46	63	56	49	32	20	6	9	10	30	34
Pleurit	145	4	145	17	11	9	14	19	10	12	16	9	9	9	10
Gigtfeber	119	2	119	11	7	9	9	14	11	12	9	5	16	10	6
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	614	9	614	57	35	36	29	28	39	72	59	50	51	106	52
Pemfigus (hos Nyfødte)	5	1	5	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	-	1
Tilsammen	4320	172	4272	501	508	757	548	390	268	248	175	150	185	311	231

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	1	-	-	-	-	-	-	-	10	1	-	-	1	-	-	-	2	-	2	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	3	-	-	-	5	-	3	-	2	-	39	-	7	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	1	-	2	-	-	-	2	1	-	-	9	1	11	-	4	1	5	-	-	-
Barselfeber	1	1	2	2	6	-	-	-	4	-	-	-	3	1	-	-	5	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	1	1	15	2	1	-	3	-	1	1	2	1	-	-	-	-	7	-
Rosen	6	-	4	-	13	-	6	-	6	-	3	1	3	-	5	-	2	-	-	-
Vandkopper	4	-	2	-	2	-	11	-	8	-	-	-	7	-	2	-	-	-	7	-
Kusma	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	14	4	4	-	1	1	-	-	1	-	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	200	15	179	1	300	6	148	2	515	5	101	4	80	5	20	2	30	-	65	2
Influenza	106	2	126	5	278	3	101	1	242	3	82	6	41	-	49	-	25	1	43	-
Lungebetændelse	56	8	48	5	105	9	60	8	47	12	8	1	33	3	24	6	18	1	16	9
Pleurit	8	-	12	1	23	-	15	-	24	-	15	1	19	-	22	1	3	1	4	-
Gigtfeber	8	-	12	-	40	-	10	-	25	-	4	-	7	-	4	-	4	1	5	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	58	5	172	1	114	-	37	2	129	-	17	-	44	-	13	-	9	-	21	1
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Tilsammen	467	35	573	17	897	21	399	17	1019	21	251	22	290	10	150	10	103	4	171	15

Nordre Trondhjems Amt. 1900.

Sundhedstilstanden var i det Hele god. Influenza optraadte vistnok epidemisk om Vinteren, og Diarré i Sommermaanederne, men forøvrigt havde ingen epidemisk Sygdom større Udbredning; Kighosteepidemien fra foregaaende Aar var ophørt. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 4 320 med 172 Dødsfald mod henholdsvis 4 768 og 183 i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 227 eller 14,9 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (82 200). Aaret forud var den 15,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** med deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter hidsættes Tabellen paa Side 228 og 229, sammen- dragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt kun 16 Tilfælde med 2 Dødsfald. I Stjærdalen Distrikt optraadte et Tilfælde lige i Naboskabet af 2 i December 1899 indtrufne af samme Sygdom. (Roll.) Af de 10 i Stenkjær Distrikt Angrebne fandtes de fleste i Stod Herred, hvor Tyfoidfieber omtrent aarvist har optraadt i Nærheden af et Meieri der. Drikkevandets mislige Beskaffenhed antoges muligens at være Aarsag til Sygdommen, og der er derfor nu efter Sundhedskommissionens Paalæg sørget for, at dette bliver rettet paa ved Anlæg af ny Vandledning fra et Bassin, hvor Forurensning er udelukket. (Bugge). I Kolvereid Distrikt behandledes 2 Tilfælde, begge i Nærv. I Vikten Distrikt forekom ligeledes 2 Tilfælde, hvoraf det ene endte dødelig paa Namdalens Sygehus.

Cerebrospinalmeningit opgives alene fra Inderøen Distrikt, hvor 3 Angrebne døde. Først angrebes 2 Søstre i 5 og 10 Aars Alderen med 5 å 6 Ugers Mellemrum. Begge havde opholdt sig meget paa den islagte Fjord og var, før Sygdommen brød ud, blevne vaade og gjeunefrosne. Døden indfandt sig i disse Tilfælde efter 8 Dages Forløb. Senere, men uden nogen Forbindelse med disse, blev Distriktslægens Tjenestepige syg under voldsomme Symptomer, og døde efter kun 2 Dages Forløb. (Synnestvedt).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 60 Tilfælde uden Dødsfald. Den forekom inden Amtets fleste Distrikter, men i Regelen med kun faa Angrebne inden hvert. Alene fra Namsos Distrikt opføres flere (39) spredte Tilfælde. (Stang). Fra Fosnes Distrikt omtales en mindre, meget mildt forløbende Epidemi i Flatangers sydlige Del. Smitten antoges at skrive sig fra Bjørnør.

Mæslinger opføres alene fra Frosten Distrikt med 4 Tilfælde og 1 Dødsfald.

Af **Difteri** (Croup) opgives ialt 34 Angrebne, hvoraf 3 døde, mod henholdsvis 10 og 3 i 1899. I Grong Distrikt indtraf 9 Tilfælde i Lierne paa 3 forskellige Gaarde. Smitten antoges at skrive sig fra brugte Klæder, købte paa en Auktion i Trondhjem. Fra det først angrebne Sted førtes Smitte til to andre ved Uforsigtighed. 1 Patient døde. (Angell). I Namsos behandledes 11 Tilfælde udover Vinteren. Da Sygdommen mest viste sig blandt Børn i en bestemt Klasse paa Folkeskolen, blev der foretaget grundig Desinfektion baade af Skolen og Børnene, hvorefter Sygdommen ophørte. Smitten antoges fra først af bragt til Byen ved Deltagere i et Missionsmøde ved Nytaarstid. (Stang). Til Fosnes Distrikt førtes Smitten fra Namsos. En af Patienterne var Søn af en Skolelærer; da Skolen holdtes i dennes Hus, og betryggende Afsondring ikke kunde iværksættes, blev den lukket i 4 Uger. (Heiberg). I Kolvereid angrebes 5 Personer i 3 Huse uafhængig af hverandre. (Lundevall). I Stjærdalen, Frosten og Inderøen Distrikter forekom ganske faa Tilfælde; i

Levanger, Stenkjær og Vikten vides Sygdommen ikke at være optraadt.

Af **Barsel-feber** anmeldtes et ualmindelig stort Antal, 21 Tilfælde, hvoraf 4 dødelige, og af

Pyæmi 30 med 5 Dødsfald.

Kighoste, der Aaret forud herskede epidemisk over en større Del af Amtet, omtales fra Stjørdalen Distrikt, hvor den fortsatte sig i Aarets 4 første Maaneder. Ialt er der for Amtet opført 27 Tilfælde med 12 Dødsfald, deraf henholdsvis 14 og 4 fra Stjørdalen. Fra Grong Distrikt opgives 7 Dødsfald af Sygdommen, fra Levanger Distrikt 1.

Influenza herskede epidemisk i Aarets 4 første Maaneder, men ikke ganske faa Tilfælde af Sygdommen anmeldtes ogsaa hver Maaned i den øvrige Del af Aaret. Den havde i enkelte Distrikter endog større Udbredning end Aaret forud. Ialt anmeldtes 1 093 Tilfælde og 21 Dødsfald.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opføres ialt 5 Tilfælde og 1 Dødsfald; dette sidste indtraf i Vikten Distrikt hos et Barn, som smittede et Par Kvinder paa Bryst, Ansigt og Hænder. (Fretheim).

Fnat synes i flere Distrikter ikke at være nogen sjelden Sygdom. Af ialt 186 opførte Tilfælde forekom 62 i Stenkjær Distrikt, hvor den opgives ikke at være sjelden blandt Skolebørnene.

Af **Icterus catarrhalis** kom 22 Tilfælde til Behandling i Stjørdalen Distrikt, hvor Sygdommen var ikke lidet udbredt i Aarets første Halvdel. I Distriktslægens Praxis optraadte 3 Tilfælde inden samme Husstand. (Roll).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
			1	2	3	4	5	7	8	9	10	
			Stjørdalen.	Frosten.	Levanger.	Indereen.	Stenkjær.	Namsos.	Fosnes.	Kolvereid	Vikten.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.		
Veneriske Saar.....	8	-	1	1	1	-	3	2	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	13	1	5	2	1	-	1	2	1	-	1	1
— hereditær.....	4	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-
Gonorré og Uretrit	74	-	10	6	7	7	20	12	1	2	9	-

Disse Sygdomme synes at være sjeldne i Levanger Distrikt; de synes derimod at tiltage i Stenkjær, hvortil Smitten ofte medbringes fra Trondhjem. (Bugge). Et Tilfælde af erhvervet Syfilis opdagedes i Fosnes Distrikt hos en Omstreferske, der tilfældig raadspurgte Distriktslægen for en syfilitisk Irit. (Heiberg).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 16,8 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forarsagede Dødsfald og 20,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,7 pCt. og 19,7 pCt. og for Bygderne 16,8 pCt. og 20,5 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa omstaaende Side. I Levanger Distrikt var

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Stjørdalen	127	30	35	92
Frosten	101	17	17	84
Levanger	148	28	21	127
Levanger By	11	2	2	9
Bygder	137	26	19	118
Inderøen	137	21	17	120
Stenkjær	155	18	21	134
Stenkjær By	27	6	1	26
Bygder	128	12	20	108
Grong	109	18	22	87
Namsos	79	9	10	69
Namsos By	30	4	4	26
Bygder	49	5	6	43
Fosnes	33	6	10	23
Kolvereid	19	3	4	15
Vikten	61	13	15	46
Nordre Trondhjems Amt	969	163	172	797
Deraf i Byer	68	12	7	61
— - Bygder	901	151	165	736

ogsaa dette Aar Tuberkulosen den hyppigste Dødsarsag. 28 døde af Lunge-
tæring, 6 af Tuberkulose i andre Organer. Antallet af Tuberkulosedødsfald har
i de sidste 5 Aar, 1896—1900, været henholdsvis 23, 27, 33, 26 og 34, og
Dødeligheden af Lunge-tæring har udgjort 2,16 pro mille Levende. Sandsen for
Sygdommens Modarbejdelse er dog adskillig stor. En Aftenunderholdning i
Levanger By gaves til Indtægt for et Pleiehjem og indbragte et Par Hundrede
Kroner. Antallet af Tuberkulinundersøgelser er ogsaa i Stigende, ligesom ogsaa
de første Tegn til Spyttesvineriets Aftagen har kunnet mærkes. (Hiorth).

Kræft anføres fra Inderøen Distrikt fremdeles at være i foruroligende
Tilvæxt; Dødeligheden er for 1900 steget til 17,1 pCt. af samtlige kjendte, ved
Sygdom forårsagede Dødsfald. Det maa haabes, at det ikke varer længe, for-
inden man faar fastslaaet denne Sygdoms Aarsag og dens Rækkevidde som en
kronisk, smitsom Sygdom. (Synnestvedt).

Spedalskhed. I Fosnes Distrikt fandtes ved Aarets Udgang frem-
deles 11 Spedalske; af disse var 3 nye tilkomne i 1900.

Sindssyge. I Frosten Distrikt forpleies fremdeles en Mængde Sinds-
syge (jfr. den trykte Beretning for 1898, Side 228). De har hjemme baade
i Søndre og Nordre Trondhjems Amter og forpleies godt. Kontrollen fra Naboer
og Andre er ganske skarp, og der er stadig Tilbud om Plads for flere Sindssyge.
Det er sjelden, at en Patient flytter fra en Familie, hvor han engang er anbragt.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.		Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	26	¹⁾ 27	²⁾ 1	-	-	-	3	⁴⁾ 3	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	1	1	2	-	2	-	-	1	1	2	1	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	³⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved ...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	33	32	3	5	3	2	3	3	1	1	2	1	8
		35			5						3		

¹⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen findes angivet; jfr. Anm. 4. ²⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen findes angivet; jfr. Anm. 3. ³⁾ Deraf en 2den Tvilling; 1ste forløst (dødf.) ved Tang. ⁴⁾ Deraf en 2den Tvilling; 1ste forløst (lev.) ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.
Stjørdalen.....	335	8	201	19	3	1	-	-
Frosten.....	273	6	150	23	4	3	2	1
Levanger.....	371	10	209	22	2	-	5	2
Levanger By.....	44	-	23	3	1	-	1	-
Bygder.....	327	10	186	19	1	-	4	2
Inderøen.....	251	8	158	15	2	-	5	-
Stenkjær.....	249	10	159	9	1	-	4	1
Stenkjær By.....	67	4	26	2	-	-	-	1
Bygder.....	182	6	133	7	1	-	4	-
Grong.....	150	2	106	11	1	-	-	1
Namsos.....	210	3	79	11	1	-	1	-
Namsos By.....	88	1	31	9	1	-	-	-
Bygder.....	122	2	48	2	-	-	1	-
Fosnes.....	124	3	49	3	-	-	1	-
Kolvereid.....	135	3	48	5	3	1	4	1
Vikten.....	171	7	68	11	-	1	2	-
Nordre Trondhjems Amt.....	2269	60	1227	129	17	6	24	6
Deraf i Byer.....	199	5	80	14	2	-	1	1
— Bygder.....	2070	55	1147	115	15	6	23	5

(Bendeke). Om Amtets Sindssyge forevrigt henvises til den almindelige Beretning.

Hysteri og Epilepsi forekom med ikke faa Tilfælde i Leksvikken, Frosten Distrikt. Indgifte antages her at spille en Rolle. Det skal være en ren Sjeldenhed, at Nogen der gifter sig med en Udenbygds; derfor bestaar hele Bygden saa at sige af én stor Familie. (Schjong).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes tilsammen 55 saadanne, deraf i Stjørdalen Distrikt 9, i Frosten 7, i Levanger 11, i Inderøen 6, i Stenkjær 11, i Grong 2, i Namsos 4 og i Kolvereid 5. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Jordmoderhjælpen. I Stjørdalen Distrikt bistod 3 Jordmødre ved tilsammen 222 Fødsler, i Inderøen Distrikt 5 Jordmødre ved 182 Fødsler, i Namsos Distrikt 3 Jordmødre ved 180 Fødsler.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 6 Kvinder. Paa Lægernes Dødslistes er ligeledes opført 6, hvoraf 4 døde af Barselsfeber, 1 af Emboli og 1 af Blødning.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 042 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,1.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	195	6	189
Lungetuberkulose	163	12	151
Kræft	114	8	106
Lungebetændelse	62	2	60
Hjerneslag	51	4	47
Tuberkulose udenfor Lungerne	42	5	37
Akut Bronkit og katarralsk Lungebetændelse	42	4	38
Organisk Hjertesygdom	38	5	33
Kronisk Bronkit	25	-	25
Medfødt Svaghed	24	6	18

Veirliget synes at have været mindre gunstigt. Vinteren var kold og streng, Vaaren kold og tør, Forsommeren havde en kortere Varmeperiode, medens den øvrige Del af Sommeren og for en Del Høsten var regnfuld. Følgen heraf var lidet Udbytte af Aarsvæxten, særlig var Høavlingen mislig; Nedslagning af Kreaturer maatte derfor ske i ikke liden Udstrækning.

Levemaade og hygieniske Forhold. Distriktslægen i Stjørdalen finder det ufatteligt, at Bygder, der ligger saa nær et Kulturcentrum, kan staa tilbage i den Grad som ialfald Nedre Stjørdalen, baade i Renlighedssands og i Oplysning. Dette turde imidlertid delvis have sin Grund i Befolkningens aabenbare Mistillid ligeoverfor enhver Indflytter, især da hvis det er en «kjoleklædt» Person. Det ligger nær at antage, at denne Selvgodhed ogsaa bevirker, at nye Skikke og Sæder, ialfald paa visse Omraader, har vanskeligt for at trænge igjennem. (Roll).

I Levanger Distrikt er de hygieniske Forhold fremdeles ret gode, ligesom der i det Hele findes en sund og kraftig Befolkning. Ædrueligheden staa høit. I Levanger By er Kloaknettet i 1900 yderligere udvidet, og en Gadevandingsvogn er anskaffet. (Hiorth).

I Stenkjær Distrikt er Ædrueligheden ganske god, men Sædelighedstilstanden skal langt fra være saa gunstig. (Bugge).

Forholdene i Grong beskrives som gode, og i Lierne er de i Fremgang (jfr. Medicinalberetningen for 1899, Side 230). Befolkningen er ædruelig og sædelig, intelligent og almeninteresseret. (Angell og Melhus).

I Fosnes gav Fisket ved Gjeslingerne et godt Udbytte, ligesaa Laxefisket og Sildefisket. Levemaaden er dog daarlig og ensformig som før. Boligerne er daarlige og staa for en stor Del paa fugtig Myrgrund uden tilstrækkelig Dræning; Grundmuren er oftest lav og daarlig, og Fugtigheden inde i Husene som Følge heraf meget stor. Ædruelighedstilstanden er i det Hele god; Adgangen til at skaffe sig Spirituosa er ogsaa vanskeligere end før. Til St. Hans og Jul indføres dog fra Trondhjem meget Brændevin, som i en Fart fortæres af Brugsarbejderne og enkelte Unggutter. Sædelighedstilstanden er ikke tilfredsstillende. (Heiberg).

I Vikten Distrikt har man endnu ikke faaet Blikket op for Betydningen af et forbedret Madstel. «Kjød er Kjød og Fisk er Fisk», ligegyldigt hvorledes det tilberedes. De i tidligere Beretninger omtalte Mangler ved Boligerne er fremdeles tilstede. Ved Fiskeværerne er de sanitære Forhold yderst mislige; Rorboderne er i høi Grad overbelagte hver Gang, naar Fisket slaar nogenlunde godt til. Sædeligheden staar lavt. (Fretheim).

Kvaksalveri. I Stjørdalen Distrikt blomstrer Kvaksalveriet fremdeles. Særlig har en Mand, der skal have havt Ansættelse ved Levanger Sygehus, ikke lidet Tilløb. (Roll). Fra Inderøen har udenfor Distriktet boende «Ledsættene», «Benlæger», «Natlæger» og «kloge Koner» adskillig Søgning. (Synnestvedt). I Stenkjær Distrikt har et Par Kvaksalversker meget stor Søgning. (Bugge). Ogsaa i Fosnes drives adskilligt Kvaksalveri med Medikamenter og Bandagering, der ofte gjør paaviselig Skade.

Sygehuse. Der findes 2 Amtssygehuse, det ene, Indherreds Sygehus i Levanger By, og det andet, Namdalens Sygehus i Vemundvik Herred nær Namsos. Isolationslokaler findes nu i begge disse Sygehuse og i Stenkjær; desuden er der paa Værnes i Stjørdalen et Militæretaten tilhørende Sygelokale.

Badeindretninger. I Levanger er der ved Sygehuset en Badeanstalt for Karbad og Varmluftsbad, der 2 Gange ugentlig er aaben for Publikum. I Stenkjær findes 2 Badehuse for varmt Bad. Paa Sygehuset ved Namsos kan erholdes Damp-, Kar- og Styrtbad.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner; af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Nordre Trondhjems Amt	72	1637	15
Stjørdalen	¹⁾ 4	202	1
Frosten	-	106	-
Levanger	²⁾ 10	439	2
Inderøen	³⁾ 3	-	4
Stenkjær	⁴⁾ 21	147	3
Grong	⁵⁾ 6	233	-
Namsos	⁶⁾ 11	1	5
Fosnes	⁷⁾ 4	82	-
Kolvereid	⁸⁾ 3	189	-
Vikten	-	238	-

¹⁾ Nedre Stjørdalen 1, Hegre 1, Meraker 2. ²⁾ Værdalen 2, Skogn 2, Levanger Herred 2, Levanger By 4. ³⁾ Inderøen 1, Mosviken—Verran 1, Sparbuen 1. ⁴⁾ Stenkjær 6, Egge 4, Stod 4, Beitstaden 3, Ogdalen 4. ⁵⁾ Grong 2, Lierne 1, Snaasen 3. ⁶⁾ Namsos 10, Overhallen 1. ⁷⁾ Fosnes 1, Flatanger 3. ⁸⁾ Kolvereid 2, Foldereid 1.

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet.....		38340,10	150 637	46	3	87	57
1. Brønnø		2 628,47	12 759	3	-	6	5
	Bindalen	1 497,96	2 501	1	-	1	2
	Brønnø.....	150,16	3 450	1	-	1	1
	Velfjorden	600,39	1 493	-	-	1	1
	Vega.....	147,27	2 620	1	-	1	1
	Vik.....	232,69	2 695	-	-	2	-
2. Alstahaug		1 448,22	11 917	3	-	6	3
	Stammes.....	316,78	2 813	2	-	3	1
	Alstahaug.....	91,79	1 632				
	Herø.....	172,83	3 818	-	-	1	1
	Tjøtta	866,82	3 654	1	-	2	1
3. Vefsen		6 496,09	7 305	2	1	5	2
	Mosjøen, Ladested..	0,83	1 446	2	1	2	-
	Vefsen	3 416,73	4 803	-	-	2	1
	Hatfjeldalen.....	3 078,53	1 056	-	-	1	1
4. Ranen		6 192,23	13 772	5	-	6	5
	Nesne.....	580,82	3 307	1	-	1	1
	Dennes	87,18	1 431	1	-	1	1
	Hemnes.....	1 692,46	4 651	1	-	2	2
	Mo.....	3 831,77	4 383	2	-	2	1
5. Lurø		1 853,44	8 826	2	-	5	3
	Lurø.....	270,86	2 279	-	-	2	1
	Trænen	17,36	534	-	-	1	-
	Rødø.....	696,83	2 662	1	-	1	1
	Melø.....	868,39	3 351	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 849,77	5 731	1	-	3	3
	Gildeskaal.....	643,08	4 051	1	-	2	2
	Beieren	1 206,69	1 680	-	-	1	1
7. Bodø		535,79	9 627	4	2	6	2
	Bodø, Kjøbstad.....	0,70	5 031	4	2	3	-
	Bodin.....	535,09	4 596	-	-	3	2
8. Folden		2 270,75	4 642	1	-	4	3
	Sørfolden.....	1 563,48	2 436	1	-	1	1
	Nordfolden—Kjerringø	707,27	2 206	-	-	3	2
9. Skjerstad		3 980,19	9 426	4	-	3	3
	Skjerstad	1 505,33	6 394	3	-	2	2
	Saltdalen	2 474,86	3 032	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 3die Dec. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
10. Steigen	Steigen	433,74	3 533	1	-	2	1
	Ledingen	265,45	2 328	1	-	1	} 1
	Ledingen	168,29	1 205	-	-	1	
11. Hammerø	Hammerø	1 058,83	3 134	1	-	1	1
12. Lødingen	Lødingen	2 832,05	6 205	1	-	5	4
	Tysfjorden	1 223,97	3 941	1	-	4	3
	Tysfjorden	1 608,08	2 264	-	-	1	1
13. Ofoten	Ofoten	3 011,10	11 426	3	-	4	3
	Evenes	574,85	3 393	1	-	2	2
	Ankenes	2 423,43	4 328	} 2	-	2	1
	Narvik, Kjøbstad	12,82	3 705				
14. Flakstad	Flakstad	315,47	4 166	2	-	4	3
	Værø	286,60	3 001	2	-	2	2
	Værø	28,87	1 165	-	-	2	1
15. Buksnes	Buksnes	1) 168,99	9 532	3	-	9	5
	Borge Sogn af Borge Herred	?	5 474	2	-	5	2
	Del af Valberg Sogn	?	3 595	} 1	-	4	3
	Del af Valberg Sogn	?	463				
16. Østlofoten	Østlofoten	1) ?	6 509	3	-	4	4
	Resten af Valberg Sogn af Borge Herred	?	268	-	-	1	1
	Vaagan	284,20	4 821	3	-	2	2
	Gimsø	185,34	1 420	-	-	1	1
17. Hadsel	Hadsel	944,02	11 898	4	-	8	2
	Bø	765,42	7 648	3	-	6	1
	Bø	178,60	4 250	1	-	2	1
18. Sortland	Sortland	1 594,62	10 229	3	-	6	5
	Øksnes	586,82	3 317	1	-	2	1
	Dverberg	408,22	3 025	1	-	2	1
	Dverberg	599,58	3 887	1	-	2	3

1) Buksnes og Østlofoten Distrikter har tilsammen et Fladeindhold af 895,32 km.²

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfieber	103	12	99	4	1	5	4	3	7	8	8	9	12	15	23
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	194	15	194	73	22	30	15	12	8	7	7	8	5	3	4
Mæslinger	4	-	4	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup).	68	10	68	6	7	1	4	-	1	12	4	5	6	11	11
Barselfeber	27	11	27	3	3	2	3	1	4	2	1	2	1	2	3
Pyæmi, Septhæmi	44	11	42	4	2	-	-	3	8	8	8	2	3	3	1
Rosen	111	4	111	10	16	10	11	8	12	9	9	4	9	10	3
Røde Hunde	9	-	9	5	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	33	-	33	7	6	8	2	1	3	3	1	-	-	2	-
Kusma	74	-	74	3	11	19	9	18	1	-	7	1	3	1	1
Kighoste	122	19	119	30	35	21	11	9	7	1	5	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	3541	66	3456	308	470	473	363	356	289	225	158	157	201	236	220
Influenza	1365	10	1344	94	277	323	220	167	126	60	14	9	12	29	13
Lungebetændelse	380	56	376	48	47	37	37	46	46	28	14	7	14	25	27
Pleurit	408	5	407	48	55	47	47	36	39	25	26	29	17	24	14
Gigtfeber	133	6	132	18	14	19	14	14	11	5	11	11	6	7	2
Koldfeber	2	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	935	7	935	81	67	61	67	53	79	91	97	83	95	98	63
Skjørbug	2	-	2	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	13	5	13	-	4	7	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Tilsammen	7569	237	7448	743	1039	1069	808	730	641	484	371	328	384	466	385

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønno.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	11	1	1	-	3	1	10	-	-	-	1	-	6	1	-	-	2	-	1	-
Cerebrospinalmeningit. .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	27	1	12	3	2	-	8	2	6	1	-	-	47	1	2	-	4	-	-	-
Mæslinger	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	2	-	9	1	4	2	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	4	-	9	-
Barsel-feber	1	-	-	-	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	3	1	1	-
Pyæmi, Septhæmi.	5	1	2	1	-	-	2	1	-	-	-	-	6	3	-	-	1	1	-	-
Rosen	8	1	5	-	10	-	9	-	5	-	4	-	5	-	1	-	14	1	-	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	4	-	-	-	1	-	1	-
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	-	11	-	3	-	3	-	2	-
Kusma	-	-	-	-	3	-	1	-	1	-	1	-	4	-	1	-	2	-	13	-
Kighoste	-	-	5	-	-	-	1	1	24	3	-	-	4	2	3	-	30	6	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	70	4	69	2	83	3	535	9	32	1	76	-	387	10	20	-	814	13	19	1
Influenza	86	3	38	1	22	-	28	-	16	-	15	-	14	-	17	-	232	1	5	-
Lungebetændelse	31	7	39	5	4	1	34	5	13	2	12	-	53	3	3	-	24	5	9	1
Pleurit	21	1	12	-	11	-	24	-	5	-	10	-	38	1	6	-	65	-	9	-
Gigtfeber	12	-	9	-	7	-	15	2	1	-	6	-	13	1	2	-	12	-	3	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	28	3	50	1	47	-	94	1	6	1	21	-	188	-	5	-	194	-	17	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	6	2	-	-	-	-	1	1	1	-	3	1	1	-	-	-	1	1	-	-
Tilsammen	309	24	253	14	197	7	769	22	113	9	151	1	783	23	64	-	1407	29	89	2

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfeber	-	-	4	-	43	3	1	1	3	-	5	-	10	3	1	1	1	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	5	1	2	-	-	-	69	1	2	-	4	3	4	2	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	6	1	5	2	13	3	-	-	-	-	7	-	5	-	-	-	1	-
Barselfeber	-	-	-	-	5	2	-	-	2	1	2	-	8	5	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	6	1	-	-	1	-	-	-	16	-	4	2	1	1
Rosen	2	-	2	-	9	-	-	-	-	-	1	-	18	2	5	-	13	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	7	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40	-
Kighoste	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	3	-	16	3	33	4	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	90	-	144	-	129	9	32	-	13	7	140	3	111	-	108	4	669	-
Influenza	30	-	73	1	74	1	43	-	21	-	49	-	118	3	18	-	466	-
Lungebetændelse	9	1	16	-	15	3	11	3	4	3	18	3	29	8	16	1	40	5
Pleurit	6	-	12	-	18	-	5	-	-	-	22	1	42	1	36	1	66	-
Gigtfeber	1	-	5	-	4	1	1	-	-	-	3	2	12	-	5	-	22	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
16 Akut Diarré (Kolerine)	49	-	26	-	49	1	11	-	-	-	19	-	48	-	21	-	62	-
Skjørbug	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	193	2	294	4	369	24	114	4	113	12	271	9	438	28	252	16	1390	7

Sundhedstilstanden kan betegnes som i det Hele tilfredsstillende. Skarlagensfeber, Kighoste og Kusma optraadte dog fremdeles epidemisk i nogle Distrikter, og Difteri var noget hyppigere end Aaret forud; derimod forekom Tyfoidfieber og Influenza mindre hyppig. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 7 569, og blandt disse forekom 237 Dødsfald (3,1 pCt.). Aaret forud var de tilsvarende Tal henholdsvis 8 674 og 292 (3,4 pCt.).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 988 eller 13,2 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (150 500). Aaret forud var den 14,3 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 239, 240 og 241, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 103 Tilfælde, hvoraf 12 dødelige. 10 sees at være behandlet paa Sygehus. I Brønnø indtraf i Juli paa Kraaknes 4 Tilfælde, der sandsynlig var foranlediget ved Smitte fra Nabogaardene Krokaen og Vedal, hvor der i Slutningen af det foregaaende Aar var forekommet en liden Epidemi. En Søster af Konen paa Kraaknes, som havde været denne behjælpelig under Sygdommen, angrebes efter sin Hjemkomst til Kolsvik i Bindalen. Paa Buholmen indsygnede en Fisker, som under et kort Ophold paa Kraaknes ogsaa havde paadraget sig Smitten der; han fik som Rekonvalescent et heftigt Tilbagefald, idet han trods Lægens Forbud for tidlig drog ud paa Sildefiske; under dette logerede han i Bredvigen, en Husmandsplads under Brønnø Prestegaard, og smittede 4 inden Værtsfolkenes Husstand. (Sellæg). I Alstahaug indtraf et enkelt Tilfælde paa Herø. I Vefsen forekom i Begyndelsen af Aaret 2 Tilfælde i Mosjøen og i Slutningen 1 Tilfælde i Byens Omegn hos en Tjenestepige; denne havde sandsynlig paadraget sig Smitten ved at vaske Klæder for en Lærerinde, der kort forud havde gennemgaaet en let Tyfoidfieber paa Herø. (Klüver). I Ranen indtraf paa Hemnesbjerget 3 Tilfælde; af disse forekom 2 i et Hus, hvor først Datteren og siden Moderen blev syge. Senere indsygnede en Person, som havde malet de 2 af disse benyttede Sygerum. Muligens skyldtes ogsaa 4 Tilfælde, der indtraf i et Hus i Elsfjorden, Smitte fra Hemnesbjerget. (C. H. Gundersen). Til Beieren, Gildeskaal, kom en Grubearbejder fra Sulitjelma syg hjem, sandsynlig smittet paa en Reise kort før Hjemreisen. (Zetlitz). I Bodø indlagdes en Patient fra Narvik paa Sygehuset; her smittedes først Vaagepigen og senere en for Appendicit opereret Mand. Fra Byen indkom der et forøvrigt tvivlsomt Tilfælde. (I. Lund). I Skjerstad forekom 1 Tilfælde i Saltdalen og 1 i Langvandet, samt i Steigen 1 Tilfælde hos en Dampskibsfører, der muligens var smittet under Skibets Henliggen i Bergen. I Lødingen indsygnede paa Gaarden Ramstad i Hol 4 Personer i 2 Huse; Sygdommen havde Aaret forud været i Nabolaget. I Ankenes, Ofoten Distrikt, forekom der særlig i Aarets sidste Halvdel en større Epidemi, fornemmelig i og omkring Narvik. Som i forrige Medicinalberetning meddelt var der i Narvik i Oktober 1899 oprettet et provisorisk Lazaret til Isolation og Pleie af en ung Mand, som var kommen did fra Fjeldet. En Søster af denne Patient, der var behjælpelig med Pleien paa Lazaretet, blev senere haardt angreben og fik dobbeltsidige Parotisabscesser. Da hun i April blev udskreven, havde hun vistnok kun en ganske liden Spytfistel; men ca. 10 Uger efter at hun var vendt tilbage til sit Hjem i Sørskjomen, blev først en Broder og senere den ene efter den anden i den hele Husstand angreben (ialt 8 Personer). I Narvik forekom de første Tilfælde hos smaa Børn, hos hvem Sygdommen optraadte paa en saadan Maade, at den gjorde Diagnosen i høj Grad tvivlsom; Tilfældenes Antal øgedes; hele Høsten udover var det provisoriske Lazaret — en Rønne, der ikke paa nogen Maade tilfredsstillede de tarveligste Fordringer til et almindeligt Beboelseshus end sige til et

Sygehus — i Virksomhed, og ved Aarets Udgang var Patienternes Antal saa stort, at foruden dette Lazaret ogsaa et andet, der midlertidig var oprettet i Anledning af en Difteriepidemi, havde fuldt Belæg. (Astrup). I Flakstad indtraf et dødelig endende Tilfælde paa Gaarden Nes. I Buksnes indsygnede 3 paa forskellige Steder i Distriktet. I Østlofoten forekom 5 Tilfælde i sidste Kvartal; 2 af disse var Arbeidere, der blev syge efter Hjemkomsten fra Ofoten. (Kildal). I Hadsel forekom 10 Tilfælde, væsentlig paa Langøen. Et dødelig endende Tilfælde indtraf i Dverberg, Sortland Distrikt, og 1 med samme Udfald under Lofotfisket; det sidstnævnte var hos en Mand, der lige før Jul havde arbejdet i Narvik.

Af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt et Tilfælde fra Folden.

Skarlagensfeber var fremdeles, navnlig i Aarets første Halvdel, adskillig udbredt inden de fleste Distrikter; i det Hele anmeldtes 194 Tilfælde, hvoraf 15 endte dødelig. I Vega, Brønnø Distrikt, viste de første Tilfælde sig uden paavisselig Smittekilde i et Hus paa Gaarden Floa, hvor 3 Børn efter hverandre blev syge; et af disse smittede sin Sidekammerat paa Skolen; senere indtraf 1 Tilfælde paa Gaarden Brandsviken og et Par i et Hus paa Grimsøen, der ligger henholdsvis 2 og 1 Mil fra Floa. I Alstahaug optraadte Sygdommen epidemisk i den nordlige Del af Herø. I Vefsen iagttoges ét Tilfælde i Mosjøen og ét paa Gaarden Bjørnaaen. I Ranen forekom i Begyndelsen af Aaret 4 Tilfælde som Afslutning paa foregaaende Aars Epidemi i Bardal i Nesne; 2 isolerede Tilfælde, der indtraf tidlig paa Høsten i et Hus paa Hennesbjerget, endte dødelig. I Lurø forefaldt i Marts ganske enkelte Tilfælde i Aldersundet; i Løbet af Sommeren derimod noksaa mange i Trænen. I Bodø forekom Tilfældene spredt over hele Aaret. I Skjerstad behandlede 4 Børn i Fauske og 1 i Misvær. I Ljødingen indtraf 3 Tilfælde paa Digermulen og 2 paa Gaarden Ramstad i Hol og i Ofoten 2 i Ankenes. I Buksnes forekom Sygdommen epidemisk som Fortsættelse af den i næsten hele det foregaaende Aar herskende Epidemi. Forløbet var gennemgaaende overmaade let. Til Anmeldelse kom 69 Tilfælde, hvoraf kun 1 endte dødelig. I Østlofoten indtraf i Kabelvaag 2 Tilfælde hos Børn af en reisende Handelsmand. I Hadsel iagttoges 4 Tilfælde paa Langøen, det første paa Sandnes og de 3 øvrige paa Kvaløen. Paa Gaarden Skarstein i Andenes, Sortland Distrikt, blev i Februar 4 Børn syge; 2 af dem døde.

Af **Difteri** anmeldtes 68 Tilfælde og 10 Dødsfald (14,7 pCt.). I Brønnø indtraf 2 Tilfælde i Brønnøund og i Alstahaug 3 paa Gaarden Hellesvik i Sørviken; paa det sidstnævnte Sted blev 2 Børn paa hver sin Nabogaard haardt angrebne næsten samtidig; det 3die Tilfælde var hos Barnepigen. Smitten antoges at være bragt did af Jordmoderen fra en liden Ø, Svinøen, beliggende mellem Herø og Alstahaug, hvor der kun bor 2 Opsiddere, og hvor der tidligere har forekommet Difteri. I disse Huse havde Jordmoderen med kort Mellemrum bistaet ved 2 Fødsler og pleiet begge Børn, som kan skjønnes at være døde af Difteri. (W. Holst). I Vefsen optraadte i Marts 1 Tilfælde paa Gaarden Aspnes og i April 2 i Mosjøen; senere indsygnede i Ladestedet en Gut, som paa Hjemveien fra Amerika antagelig var smittet i Liverpool. (Klüver). I Skjerstad forekom 2 Tilfælde i Fauske og 2 i Sulitjelma. I Steigen indtraf i Februar 4 Tilfælde i Skolehuset paa Sørskot, hvor Loftsrummet er indrettet til Logis for de længst borte boende Børn. De Angrebne var to Sødskenepar, hvis Bedstemoder stelte for dem. De isoleredes, hvor de var, og Undervisningen standsedes. Da det maatte befrygtes, at ogsaa Læreren og hans Familie kunde være inficeret, forbødes det ham at begynde Skolen i nogen anden Kreds. De fleste Børn, som havde gaaet paa Skolen, undersøgte. Sygdommen bredte sig ikke videre. Isolationen tøiedes længst mulig, hvorpaa Børnene badedes, fik

paa nye Klæder og reiste hjem. Skolestuen og Logisrummet desinficeredes. Det sidste tillodes ikke benyttet, før det i Høst blev malet helt over. En Del Bøger etc. brændtes; Klæder desinficeredes. Det kan tænkes muligt, at Smitten kunde være importeret med Skolemateriel, som Læreren fører med sig fra den ene Kreds til den anden; i Kredsen Sund, længere ind i Fjorden, der hører under samme Lærer, har der nemlig oftere været Difteri, sidste Gang i 1898 i samme Hus, hvor det leiede Skolelokale er. Karter og Lignende blev derfor afgnedet med fugtige Bomuldsdotter, som brændtes. I Juli indsygnede en Tjenestepige paa Sørskot og i August et Barn paa Alpø, men der har ikke ladet sig paavise nogen Sammenhæng mellem disse og de 4 i Februar. I November blev en 17-aarig Pige fra Vikmark i Steigen under Tjeneste i Kabelvaag syg. Uden at Læge var bleven tilkaldt, blev hun sendt hjem med første Dampskib. Hun henvendte sig her til Kvaksalveren, som erklærede Sygdommen for «Halsbetændelse». To af hendes yngre Sødskende blev smittet. Ved Korrespondance med Vaagans Sundhedskommission, der underrettedes, oplystes det, at efter Pigens Afreise fra Kabelvaag havde hendes Husbondes samtlige Børn faaet Difteri. Pigen fik en langvarig Svælgparese. Befolkningen fortjener Ros for den Omhu, den viser med at overholde de Forskrifter, som gives mod Difteri. Fra tidligere Tider staar der Skræk af Sygdommen, da Mange har faaet sin Barneflok decimeret. Meget hjælper det ogsaa, at Naboerne fører skarp Kontrol og er snare til at rapportere virkelige eller formentlige Uforsigtigheder. (H. Arnesen). I Hammerø forekom uden paaviselig Smittekilde 6 Tilfælde paa Gaarden Hamnes og i Lødingen 3 paa Kvankjosen og 2 paa Fjeldal i Hol, samt i Ofoten 1 i Evenes; i Narvik (Ankenes) udbrød der mod Aarets Slutning en ondartet Epidemi, til hvis Bekjæmpelse der oprettedes et særskilt provisorisk Lazaret, hvorved det paa mindre end 1 Maaned lykkedes at udrydde Epidemien. (Astrup). I en velstaaende Familie i Kabelvaag i Østlofoten angrebes efterhaanden 6 af Børnene og dernæst den nye Tjenestepige, der var kommen istedetfor den, der som ovenfor nævnt, syg var reist til sit Hjem i Steigen. (Kildal). I Hadsel forekom 5 Tilfælde, hvoraf 3 paa Stokmarknes, og 1 anmeldtes under Lofotfisket.

Af **Barsel-feber** (ialt 27 kjendte Tilfælde, hvoraf 11 dødelige) indtraf 1 i Vega, Brønnø Distrikt; Konens Leie bestod her af det skidneste og elendigste Skrab, man havde kunnet finde, og hendes Værelser var trangere og mere urenlige end de allerfleste Beboelsesrum i Bygden. (Fortun). I Skjerstad forekom 1 Tilfælde i Fauske og 2 i Sulitjelma; den private Jordmoder maatte lade sin Person, sine Instrumenter og Klæder grundig desinficere. (Bjerregaard). I Ofoten indtraf 5 Tilfælde i Narvik og Omegn; 2 af disse, der forekom i en Hjelpekones Praxis, endte dødelig. Da hun trods Advarsler fortsatte sin Praxis og bragte Smitte videre, anmeldtes hun for Paatalemyndigheden og blev sat under Tiltale. (Borch-Johnsen). I Øksnes, Sortland, forekom et dødelig endende Tilfælde hos en, der ligeledes var blevet betjent af en Hjelpekone.

Kusma var i Sommermaanederne meget udbredt i Folden; Smitten var indført dels fra Lofoten og dels fra Steigen. Sygdommen forekom i dette Distrikt epidemisk, fornemmelig i Ledingen, og der var antagelig ialt mellem 4 og 500 Tilfælde. (En nærmere Beretning om denne Epidemi af Distriktslæge H. Arnesen er indtaget i «Tidsskrift for den norske Lægeforening» 1901, Side 243). Under Lofotfisket var ikke faa Fiskere angrebne; Sygdommen var, ifølge Beretning fra Flakstad, som Regel ikke alene haardnakket og langvarig, men ogsaa tilbøielig til Komplikation med Orkit.

Af **Kighoste** (ialt 122 anmeldte Tilfælde, hvoraf 19 dødelige) angrebes paa Øen Skaalvær i Alstahaug nogle faa Personer ved Smitte fra Bergen. I Melø, Herred af Lurø Distrikt, forekom nogle faa Tilfælde som Afslutning paa fore-

gaaende Aars Epidemi, der dog fortsatte sin Vandring langs Kysten sydover til de andre Herreder. Til Røst, Flakstad Distrikt, bragtes Smitte fra Bodø. I Hadsel og Sortland var Sygdommen en Fortsættelse af Epidemien Aaret forud.

Af **Influenza** anmeldtes et betydelig mindre Antal Angrebne end Aaret forveien, og Sygdommen havde som Regel et mildt Forløb. Epidemien kulminerede i Marts. I Vega, Brønnø, havde den stor Udbredelse. En voxen Pige døde efter 2½ Døgn Sygdom under tyføse Symptomer (akut Diarré, Delirier, Puls paa 140 og Temperatur paa 41°). Da der imidlertid senere optraadte genuin Influenza i Huset og i Nabolaget, laa det nærmest at henføre ogsaa dette Tilfælde under denne Diagnose. (Fortun). Til Lund i Ledingen — Steigen — kom sidst i Juni en Influenzapatient syg hjem fra Narvik; han havde Pleurit; hertil kom senere dobbeltsidig Lungebetændelse, hvoraf han døde. Ved denne Tid begyndte der at optræde rundt hele Leinæsfjorden en Række Sygdomstilfælde, der antagelig maa opfattes som Influenza. I den første Tid var der mange Tilfælde med slemme Symptomer fra Digestions- og Respirationstraktus, forbundet med høj Feber, stærke Dedolationer og voldsom Hovedpine. Epidemien synes at have naaet sit Kulminationspunkt i Juli; senere hørtes der bare om lettere Tilfælde. Udbredelsen var stor, og der synes at have fundet Sted Smitteimport fra Narvik til flere Gaarde omtrent samtidig. (H. Arnesen). Hos de mange Angrebne i Hammerø forløb Sygdommen som oftest let.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes ialt 13 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige. I Vega (Brønnø), hvor der forrige Aar (jfr. Medicinalberetningen for 1899, Side 241) var forekommet 4 Tilfælde, angrebes i hver af Maanederne Februar og Marts 2 Børn, og i hver af Maanederne August og September 1 Barn. For hver Gang, Sygdommen paanyt viste sig, toges der stedse mere omfattende Foranstaltninger til dens Udryddelse. (Fortun).

Af **Gastro-Enterit** forekom der i Mai i Buksnes en Epidemi paa en liden Ø ved Balstad, hvor der boede 3 Familier i 2 Huse. Samtlige med Undtagelse af et Spædbarn angrebes, og 2 Børn døde. Den aabne, mod Tilførsel af Overvand aldeles ubeskyttede Brønd, laa ca. 30 Skridt fra Husene i en blød Myr, der skraaner ned mod Stranden. Privetet havde ingen Binge, og for Skillevand etc. var der en liden, grund Rende, der endte blindt ovenfor Brønden. Myren, som under Fisket benyttedes til at greie Liner og Garn paa, var, da Epidemien brød ud, dækket af Sne samt af raadnede Fiskeaffald. Det laa derfor nær at antage, at Epidemien skyldtes Infektion af Drikkevandet under Snesmeltningen. Men da der gik vilde Rygter om kriminel Forgiftning, var det ønskeligt hurtigt at komme til Vished herom. Distriktslægen foretog derfor en Prøve paa sig selv og drak et halvt Ølglass af Brøndvandet. Allerede næste Dags Aften følte han sig uvel, havde Smaafrysninger og fik den følgende Dag Hovedpine, gjentagne Brækninger og ustandselige, vandige Afføringer, ledsaget af stærke Mavesmerter og Feber. Sygdommen varede hos ham usædvanlig længe, til Udgangen af Juni eller ca. 4 Uger. (Schjern).

Erythema nodosum angives at forekomme temmelig hyppig i Hadsel Distrikt og ikke sjelden at være ledsaget af Komplikationer. (N. Christoffersen).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 159 Tilfælde. I Vega, Brønnø Distrikt, ser man sig som Regel ikke istand til at søge Lægehjælp for «Klaaen», men nøier sig i Almindelighed med at anskaffe lidt Tjæresalve eller Lignende. (Fortun). I Gildeskaal pleier ligeledes kun et Faatal at komme under Lægebehandling. (Zetlitz). I Steigen anmeldtes kun 1 Tilfælde — det andet i Løbet af 3 Aar; dette maa vel kunne tolkes som et Tegn paa, at den personlige Renlighed har gjort

Veneriske Sygdomme

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa						
			1	2	3	4	5	6	7
			Brønne.	Alstahaug.	Vefsen.	Raanen.	Lure.	Gildevskaal.	Boå.
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.		
Veneriske Saar	16	-	-	-	-	-	-	-	4
Syfilis, konstitutionel . . .	79	1	1	3	-	1	1	-	27
— hereditær	6	-	-	1	-	-	2	-	-
Gonorrhé og Uretrit	397	-	26	24	11	22	2	1	107

store Fremskridt i et Distrikt, der i tidligere Dage netop var fremhævet paa Grund af sine mange Fnatpatienter. (H. Arnesen). I Hammerø Distrikt var Sygdommen meget udbredt; Mange havde paadraget sig den under Lofot- eller Sildefisket og smittede saa ved Hjemkomsten de øvrige Familielemmer. (P. Hansen). I Øksnes, Sortland Distrikt, skal ogsaa Sygdommen forekomme temmelig hyppig.

Veneriske Sygdomme. Det udenfor Sygehus behandlede Antal Tilfælde sees af ovenstaaende Tabel. Paa Røst i Flakstad Distrikt kom der fremdeles en Del nye Tilfælde af Syfilis under Behandling; Smitten skyldtes dels den i forrige Medicinalberetning (Pag. 241) omtalte Pige, dels en hjemkommen Mandsperson, som havde paadraget sig Sygdommen i Ofoten. (Ommundsen). Fra Buksnes — hvor der ogsaa, trods omhyggelig Granskning af Smitteforholdene og Indkaldelse af de opgivne Smitteførende til Undersøgelse, indtraf ikke saa faa nye Tilfælde af venerisk Sygdom, — skildres de sædelige Forhold som saa slappe, at Mange visselig er i god Tro, naar de paastaar, at «det ikke er saa godt at erindre, med hvem de inden et længere Tidsrum har havt Samleie». Blandt andet smittede en Pige, som med sit uægte Barn var tyet til sit Hjem, hele Familien; baade hun og Barnet var nemlig syfilitiske, men Læge var ikke blevet raadspurgt. (Schjørn).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 16,8 pCt. af samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og 20,2 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,0 pCt. og 25,0 pCt. og for Bygderne 16,6 pCt. og 20 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa Side 248. I Vega, Brønnø Distrikt, har Sygdommen — paa Grund af den tiltagende Fattigdom, den knappe og daarlige Levemaade, de smaa og overfyldte Huse samt mangelfuld Ventilation og ringe Sands for Renlighed i det Hele taget — mange Betingelser for at kunne udbrede sig, selv om der fra de Syges Side iagttages Forsigtighed. (Fortun). I Steigen, hvor Tuberkulose for ikke ret mange Aar tilbage skal have været næsten ukjendt, har Distriktslægen for Tiden optegnet 55 sikre Tilfælde. Blandt de ny tilkomne i dette Aar havde 3 antagelig erhvervet Sygdommen under Ophold udenfor Bygden; en af disse, en Tjenestepige, smittede 2 Smaabørn i det Hus, hvor hun arbejdede. Hvad Aarsagsforholdene angaar, synes medfødt Disposition at foreligge i 20 Tilfælde af de ovennævnte 55 (Tuberkulose hos en af Forældrene eller hos flere Sødskende; heri er da ikke medtaget de Tilfælde, hvor Tuberkulose er forekommet hos Forældrenes Sødskende, deres Børn eller hos Bedsteforældrene, — hvad der ofte kan paavises). I to Tilfælde er Moderens første Mand død af Tæring. I 6 Tilfælde findes Spedalskhed eller Sindssygdom hos nær Beslægtede. Af Patienterne er som Aar-

udenfor Sygehus.

Lægedistrikterne.												Under Lofotfisket.
8	9	10	11	12	13	14	15	16		17	18	
Folden.	Skjer- stad.	Steigen.	Ham- mere.	Lødingen.	Otøten.	Flakstad.	Buksnes.	Øst- lofoten.		Hadsel.	Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
-	2	-	-	1	1	-	2	4	-	-	-	2
-	4	-	-	-	3	12	5	4	1	2	-	16
1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	16	1	-	10	46	9	13	26	-	12	3	68

sag opgivet Smitte (4 Gange), Forkjølelse (6), Mæslinger (3), Kighoste (3), raat Klima paa nyt Bosted (1). I en Familie, hvor begge Forældrene lever, og hvor ialfald Moderen skal være fuldstændig frisk, døde i Begyndelsen af 90-Aarene en Datter af Tæring; en Søn kastredes i 1894 for dobbeltsidig Tuberc. testis, men fik Aaret efter Pneumoni og Tæring og døde. En anden Søn fik pludselige, tabeslignende Symptomer og døde i Løbet af nogle Maaneder af Tuberc. vertebralis. I 1898 døde atter en voxen Datter af Lungetæring. En Tjenestepige, der stelte om hende paa det Sidste, tog Tjeneste i Svolvær og viste snart Tegn paa Lungetuberkulose. En anden Tjenestepige i samme Hus døde Vaaren 1899 af Phthisis florida, men var muligens syg, før hun tiltraadte Tjenesten. De tre gjenlevende voxne Børn er friske. Huset var en ældgammel Kasse, der stod paa temmelig fugtig Grund, hvorfor der nu bygges nyt Hus paa et tørt og frit beliggende Sted. Som Exempel paa medfødt Disposition kan følgende Familie tjene:

Manden behandlede i 18 Aars Alderen for pleuritisk Exudat i 8 Uger. Har senere altid været frisk, men ser ikke synderlig rar ud. Konen har i mange Aar været «nervesvag» og hendes 2 Brødre er døde af Tæring. Deres Børn (alle Døtre undtagen den yngste):

1. Født 1879; tynd lang, jævnlig anæmisk, men har hidtil ikke frembudt Lungesympptomer.
2. Født 1882; fik Sommeren 1898 Anæmi, Pleurit, senere Arthrocace genus og døde Vaaren 1899 af Tæring.
3. Født 1884; behandlede i 1898 for Klorose, har senere været frisk og er ude og tjener.
4. Født 1886; fik i 1898 Kighoste, derefter katarralske og anæmiske Symptomer; først om Høsten klagedes over Hovedpine; hun fik kort efter tuberkuløs Meningit, hvoraf hun døde.
5. Født 1895; ser meget daarlig ud, lider af torpid Skrofulose.

At der i Aarene 1898 og 1899 har været en stærk Tiltagen af Tuberkulose-dødeligheden, i Distriktet vil sees af følgende Opgave:

	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
Samtlige Dødsfald	60	53	47	49	44	-	66	53	44
Kjendte Dødsaaarsager ..	36	23	12	28	29	-	43	41	28
Døde af tuberkuløse Sygdomme	3	1	1	4	6	-	12	13	3

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	144	16	24	120
Alstahaug	120	28	14	106
Vefsen	73	13	7	66
Mosjøen By	21	5	3	18
Bygder	52	8	4	48
Ranen	131	13	22	109
Lurø	89	14	9	80
Gildeskaal	54	16	1	53
Bodø	104	18	23	81
Bodø By	49	9	11	38
Bygder	55	9	12	43
Folden	1	-	-	1
Skjerstad	119	25	29	90
Steigen	25	1	2	23
Hammerø	26	6	2	24
Lødingen	67	10	4	63
Ofoten	76	11	24	52
Flakstad	18	9	4	14
Buksnes	89	16	12	77
Østlofoten	54	10	9	45
Hadsel	87	13	28	59
Sortland	105	15	16	89
Under Lofotfisket	22	2	7	15
Nordlands Amt	1404	236	237	1167
Deraf i Byer	70	14	14	56
- - Bygder	1334	222	223	1111

Aarene 1891 og 1897 kan ikke medtages paa Grund af ufuldstændige Oplysninger.

Nedenstaaende Tabel giver Distriktets Tuberkulosedødelighed udregnet pCt.-vis:

	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900
pCt. af samtlige Dødsfald	5,0	1,9	2,1	8,2	13,6	-	18,2	24,5	6,8
pCt. af kjendte Dødsaar- sager	8,3	4,3	8,3	14,3	20,7	-	27,9	31,7	10,7

I Vinteren 1897—1898 hærjedes Distriktet af Influenza og Mæslinger, og fra Sommeren 1898 og udover til næste Sommer af Kighoste. Disse udbredte Sygdomme har visselig i ikke ringe Grad hjulpet til at fremskynde de tuberkuløse

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte	ialt	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Brønnø	339	7	179	20	1	-	6	1
Alstahaug	339	8	182	37	1	2	9	-
Vefsen	184	6	86	13	2	-	2	-
Mosjøen By	28	2	22	2	-	-	1	-
Bygder	156	4	64	11	2	-	1	-
Ranen	391	7	171	30	2	1	5	-
Lurø	250	5	108	18	1	1	8	-
Gildeskaal	178	4	65	7	-	-	3	-
Bodø	333	5	122	20	1	1	5	-
Bodø By	195	3	56	8	-	1	-	-
Bygder	138	2	66	12	1	-	5	-
Folden	159	2	64	15	-	-	5	-
Skjerstad	345	3	146	31	4	-	3	-
Steigen	90	-	43	5	-	-	3	-
Hammerø	86	-	40	6	-	-	2	-
Lødingen	187	3	85	16	-	-	8	-
Ofoten	333	4	116	23	1	3	8	-
Flakstad	130	4	53	10	-	-	3	-
Buksnes	320	5	132	31	3	-	6	-
Østlofoten	202	5	82	17	2	-	3	2
Hadsel	427	5	157	34	3	1	13	3
Sortland	337	8	157	32	3	1	16	1
Nordlands Amt	4630	81	1988	365	24	10	108	7
Deraf i Byer	223	5	78	10	-	1	1	-
— - Bygder	4407	76	1910	355	24	9	107	7

Processer. I Hovedsagen optræder Tuberkulosen som en Familiesygdom; men i enkelte Tilfælde kan dog Import udenfra paavises. Da jo Melken ofte kan være Smittekilde, og Sygdommens stærke Tiltagen har sat Skräk i Publikum, blev der ifjor foretaget Undersøgelser paa Gaardene Vaag, Stegen, Bø og Mjelde. Men efter hvad Statskonsulenten har meddelt, fandtes der kun paa Mjelde én tuberkulos Ko. Undersøgelserne vil blive fortsat. Tuberkulosen synes at være adskillig mindre udbredt i Ledingen Herred end i Steigen Herred. (H. Arnesen).

Fra Hammerø berettes, at Frygten for Smitte gjør det meget vanskeligt at erholde Hjælp til Pleie af de Syge. Saavidt man har kunnet bringe i Erfaring, udvises der Forsigtighed med Spyttet; den Syge har sin egen Kniv, Gaffel og Ske, ligesaa Tallerken og Drikkekop foruden egen Seng og om muligt eget Soveværelse. (P. Hansen). I Buksnes er Tuberkulose og særlig Lungetæring i rask Tiltagen, hvorfor Sygdommen indtager en sørgelig fremskudt Plads blandt Døds-aarsagerne. Nogen Andel heri har vistnok de senere Aars daarlige Udbytte baade af

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Partus præmaturus artificialis.				Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.	
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.		Børn.		Moder.	Mødre.	
		Lev.	Lev.		Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Uopg.			Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	24	23	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	4	3	1	-	-	-	¹⁾ 1	²⁾ 3	2	2	-	-	-
Barselkrampe	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	3	2	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilsammen	33	30	3	7	3	4	1	3	2	2	1	-	5
		33			7		4		4				

¹⁾ Operationen foretaget paa Sygehuset i Bode. ²⁾ Operationerne foretaget paa Sygehuset i Alstahaug.

Fiskeriet og særlig af Jordbruget havt. Befolkningens økonomiske Evne er derved blevet i høj Grad nedsat og samtidig det tidligere daarlige Kosthold blevet om muligt endnu slettere. Boligerne er for smaa, staar ofte paa daarlig Grund uden nogen Afgrøftning eller Grundmur, er trækfulde og uhensigtsmæssig indrettede. (Schjörn). I Øksnes, Sortland Distrikt, kan Tuberkulose endnu ikke siges at optræde meget hyppig, men da Sandsen for Renlighed er lidet udviklet, og det som Regel er umuligt at skaffe en Tæringspatient eget Værelse, er det ikke usandsynligt, at den vil udbrede sig. (Sætre).

Andre sjældne Sygdomme. Et Tilfælde af universel Ichtyose iagttoges i Bodø hos en ca. 40 Aar gammel Mand, der, saavidt erindres, var født i Tysnes. (L. B. Lie). Et Dødsfald af Forblødning, foraarsaget ved et Fiskeben, indtraf hos en Kone i Lurø. Temmelig tandløs, som hun var, kom hun til at svælge et lidet Stykke raa Klipfisk; der indtraadte umiddelbart efter stærke Smertes — af ca. 1 Døgn's Varighed — ved nedre Del af Brystbenet; nogle Dage efter fik hun vedholdende Brækninger af lyst, skummende Blod, som det ved de anvendte Midler ikke lykkedes at standse. (Glatved). Et Tilfælde af Atresia vaginæ iagttoges i Lødingen hos en 19 Aar gammel Pige, som regelmæssig havde Molimina menstrualia, men ingen Blødning.

Om Amtets **Sindsyge** se den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes ialt 50 **obstetriciske Operationer**, deraf i Brønnø Distrikt 2, Alstahaug 3, Vefsen 1, Ranen 2, Lurø 3, Bodø 8, Skjerstad 10, Hammerø 2, Lødingen 1, Ofoten 5, Buksnes 4, Østlofoten 3, Hadsel 2 og Sortland 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til foranstaaende Tabel.

I Benyttelsen af **Jordmødre** har der i den senere Tid været adskillig Fremgang at spore, skrives der fra Ofoten, men de lokale Forhold, store Afstande, Mangel paa Veie og den veirhaarde Fjord gjør dog, at man mangan Gang endnu er henvist til at nøies med Hjælp af en erfaren Kone i Naboskabet. (Borch-Johnsen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 249.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2 642 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 42,9.

Paa **Barselseng døde** efter Presternes Opgaver 10 Kvinder, ifølge Lægernes 15; af disse opgives 11 som døde af Barselseber, 2 af Barselkrampe og 2 af Blødning.

De hyppigste **Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	284	2	282
Lungetuberkulose	236	14	222
Kræft (Cancer og Sarkom)	114	5	109
Tuberkulose udenfor Lungerne	73	4	69
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	67	5	62
Hjerneslag	58	2	56
Lungebetændelse	56	2	54
Medfødt Svaghed	55	1	54
Nyresygdom	46	8	38
Organisk Hjertesygdom	39	4	35

Veirliget. Vinteren var usædvanlig kold og stormfuld. Det blev sent Vaar, da Is og Sne laa til langt ud i Mai. Sommeren og Høsten var, jo længere nordover man kom, saagodtsom en eneste kold og regnfuld Periode, og først i Oktober og November bedagede Veiret sig. Udbyttet af Jordbruget blev derfor yderlig misligt, og da ogsaa Fiskerierne i det store Hele mislykkedes, vil Aaret 1900 længe mindes; selv det berygtede Aar 1867 maa som Uaar betragtet i enhver Henseende efter de Flestes Mening staa tilbage for dette Aar. Græsvæksten var liden, og det sparsomme Hø, man fik, kom udvandet og fugtigt i Hus. Besætningerne maatte derfor reduceres betydelig. Kornet modnedes ikke, hvorfor Mange skar det grønt og fodrede det op, Andre lod det staa, men fik det ikke i Hus, inden Vinteren satte ind. Poteterne gav kun 2 à 3 Fold og derunder, de var næsten uspiselige, og en Mængde maatte indføres. Ogsaa Brændsel kom det til at skorte paa, især ude ved Havkanten, da man ikke fik Torven tør. Multebærhøsten mislykkedes ganske; det lille, som blev samlet, var en meget daarlig Vare; alene for Andøen betød dette et Tab paa 12—15 000 Kroner. At Kjødet af de slagtede Dyr blev godt betalt, og at Fiskepriserne var overordentlig høie, bidrog dog en Smule til at lindre Misøren.

Levemaade og hygieeniske Forhold. Fra Vega, Brønnø Distrikt, skrives: Befolkningens Hovednæringsvei er Fiskeri, og den overveiende Mængde reiser fremdeles til Lofoten om Vinteren. Et stigende Antal Fiskere søger dog nu igjen til Bransten, vest for Vega, og Udbyttet for disse har været godt. Skjønt Flertallet af Vegvæinger har hørt til de mere heldige Lofotfiskere de sidste Aar, har Udbyttet dog gjennemgaaende været lidet, og den tidligere Velstand er afløst af Fattigdom. Hjemmefisket giver lidet Udbytte for Husholdningen og endnu mindre til Salg. Bygdens Fremskridt er derfor ikke stort. Jordbruget betragtes fremdeles som et Bierhverv og ligger derfor betydelig tilbage. Man haaber dog her som andre Steder, at Meieridriften skal formaa at sætte Fart i Jordbruget. Et større Meieri har allerede været igang et Par Aar, og et mindre tænkes snart oprettet. Boligerne er som Regel smaa, Stuen lav under Loftet og sjelden forsynet med Vindu, som kan aabnes. Ernæringen bestaar for en væsentlig Del af Kulhydrater. Det gjælder at forsyne Huset med Mel og Poteter, siden beror det paa Omstændighederne, hvad man skal have til «Sul». Kan man faa fat paa Sild, bliver den og Poteter Dagens Kost. Salt Fisk er man kun undtagelsesvis forsynet med til Stadighed. Fersk Fisk udgjør til sine Tider en vigtig Del af Kosten; men der kan gaa lange Tider, uden at der kommer fersk Fisk i Huset. Kjød og Flesk faar den almindelige Mand meget lidet af. Amerikansk Flesk og Margarin kjøbes, saa langt Pengene rækker, og Forbruget er steget, siden Meieriet kom igang; men Brugen af Sirup har ogsaa tiltaget, saa den vistnok for en stor Del maa erstatte det Tab, Husholdningen lider ved Salg af Melken. Æg produceres i ikke ringe Mængde; men omtrent alt sælges. Kaffe bruges ifide og utide, baade til og udenfor Maaltiderne. Spirituosa bruges omtrent ikke. Sædelighedstilstanden er derimod mindre god. (Fortun).

I Vefsen spares der ogsaa altfor meget paa Melken i Husholdningerne for at kunne afsætte mest muligt til Meierierne; til Gjengæld er der et urimelig stort Kaffebrug, og de Kvanta, Folk kan tulle i sig af denne Drik, er rent utrolige. Samlagets Omsætning i dette Aar — for ca. 95 000 Kroner — afgiver ingen Maalestok for det herværende Forbrug af Spirituosa, da det væsentligste Salg sker til omliggende Distrikter. (Klüver).

I R anen, hvor de Aar efter Aar mislykkede Fiskerier har aabnet Folks Øine for, at ogsaa Jordbruget kan kaste noget af sig, er der i de sidste Par Aar oprettet 4 større Dampmeierier samt 5 à 6 Haandmeierier. 3 af de førstnævnte maatte dog indstille sin Virksomhed allerede i Oktober paa Grund af Melkemangel. Der

har i dette Uaar været adskillig Nød i mangt et Hjem, fornemmelig i de ydre Dele af Distriktet, Dønnes og Nesne, hvor man er mere afhængig af Fiskerierne end i Mo og Hemnes. I de sidstnævnte Herreder bliver nemlig Søgningen til Lofoten mindre Aar for Aar, da foruden Jordbruget ogsaa Skogdriften og de Haandteringer, som denne fører med sig (Baadbyggeri, Forarbejdelse af Aarer, Øsekar, River, simple Møbler etc.) skaffer en hel Del Arbeide. Mange har ogsaa Beskjæftigelse ved Gruberne i Bosmo og Sulitjelma, tildels ogsaa i Ofoten. I Hemnes, en stor Del af Nesne og den ved Fjorden liggende Del af Mo maa de hygieniske Forhold og Levemaaden i Almindelighed siges at være upaaklagelige. Paa Strandstedet Hemnesbjerget er der dog smaat og trangt om Husrum. Langs Stranden ligger en Række Søboder, som før i Tiden, da omtrent hver Mand i Bygden drev Fiske, ogsaa brugtes som saadanne; i disse er der i den senere Tid indredet Familiebekvemmeligheder, der bortleies til mere Ubemidlede. (C. H. Gundersen).

Fra Bodø anføres, at det vilde være ønskeligt, om Husflid og Industri kunde begynde at indtage en mere fremtrædende Plads i Befolkningens Virksomhed end hidtil; i saa Fald vilde man økonomisk være bedre istand til at taale et Aar som dette, da Hovednæringerne slog Feil. (I. Lund).

I Ofoten deltager i de senere Aar saagodtsom Ingen fra Ankenes i Lofotfisket, og i Evenes foretrækker ogsaa en stor Del det jævne Arbeide paa Land fremfor de uvisse Fiskerier, om end Fortjenesten her kan være noksaa lokkende, naar Fisket engang slaar til. Og siden Baneanlægget Ofoten — Gellivara paa-begyndtes, har Lofotfisket heller ikke for dette Distrikt den Betydning som før. Høsten udover foregik et ganske godt Sildefiske, væsentlig med Garn, først for Liland i Oktober Maaned og senere til Juletider længere inde i Fjorden i Harjangen og Rombakken, saa der var Anledning til god Fortjeneste baade for Fiskerne og for deres hjemmeværende Familie ved «Værking». — I de Dele af Distriktet, som har lettere Adgang til de mange oprettede Meierier, er Fjøsstellet i det Hele blevet meget bedre i det Sidste, men i de mere afsides liggende Dele, som for en stor Del beboes af Lapper, vil det vel endnu tage lang Tid, før Øinene bliver tilstrækkelig aabne for et bedre Stel. Lapperne er i det Hele taget et Folkefærd, som er mindre skikket for et jævnt, slidsomt Arbeide; det passer bedre for dem at fare om paa Skjærpning og leve en Stund høit paa de derved let tjente Penge, for siden, naar de er opbrugt, at suge paa Labben. I Levemaaden kan der tildels spores nogen Bedring, men det gaar smaat; Sild og Poteter samt Kaffe og Bygkager, der er mere eller mindre vel stegte, udgjør fremdeles Hovednæringen for en stor Del af Befolkningen. (Borch-Johnsen). I Narvik øgedes Folkemængden adskillig ved Tilflytning; samtidig blev ogsaa en Række større Huse færdigbyggede, saa i det store Hele var Logisforholdene mod Aarets Udgang betydelig bedre. Men alligevel var det jo en Nødvendighed med den overordentlig høie Husleie at udnytte Pladsen mest muligt; derfor blev mangen Gang Mænd og Kvinder stuvet sammen i smaa, usunde Rum, og Moralen kan man jo ikke vente skal staa synderlig høit under disse Forhold. Ogsaa her var der endnu meget igjen af Nybygget. Jernbaneanlægget havde forsynet Byen med 2 Vandposter, hvad der var til stor Nytte, men Kloaker fandtes saagodtsom ikke. Renligheden i Byen staar meget lavt; at faa Folk til at holde Privet og Sæppelkasser i Orden har været umuligt; tiltrods for adskillige Mulktpaalæg fra Politiets Side er det ikke engang lykkedes at formaa alle Huseiere til at anskaffe Sæppelkasser. Hvad Kostholdet angaar, er det umuligt at karakterisere det i faa Ord. De gamle, erfarne Arbeidere, som reiser fra Sted til Sted og tjener gode Penge, lever i Almindelighed udmærket godt; ialfald skal Raastoffet altid være det bedste og det dyreste; men om Tillavningen staar i Forhold hertil, er et andet Spørgsmaal. For Nordlandsbefolkningens Vedkommende er der natur-

ligvis en hel Del, som følger dette Exempel, lever godt, saa længe de har noget at leve af, og senere suger paa Labben. Atter Andre udstyrer sig med Niste hjemmefra og lever udelukkende paa slig gammel Mad og vender paa hver Skilling, de er nødt til at give ud. Kun et Faatal lader til at have Forstand paa at sætte Tæring efter Næring, derfor er det som Regel et af to: Enten raaflot Optræden eller det Modsatte, det pinligste Kniberi. Arbejdsfortjenesten i det forløbne Aar har gjenemgaaende været saapas, at enhver Arbejder skulde kunne leve anstændig af den; men alt har været dyrt, saa god Fortjeneste kan vel trænges. (Astrup).

I Østlofoten angives Boligerne at være i det Hele tilfredsstillende. Hvad Levemaaden angaar, saa var den visselig for Mange knap nok, men det seige Nordlandsnaturel vandt ogsaa her over. Drikfældigheden er liden, trods et Samlag, diverse Øludsalg og 3 Brændevinsrettigheder. Hvad Fiskeværerne angaar, saa har Belægget i samme været særdeles ringe. Det synes, som om Fiskerne i de senere Aar foretrækker at logere i Fartøi fremfor i Rorboderne. Fra et sanitært Standpunkt er dette at beklage, da Lokaliteterne paa saadanne «Lossementer» gjerne er meget indknebne, ligesom det er vanskeligt at bringe Stedets Sundhedsvedtægter i Anvendelse ligeoverfor Folk, som flytter snart hid og snart did. (Kildal).

I Hadsel blev den allerede før daarlige Levemaade som Følge af ringere Tilgang paa Melk i de sidste knappe Høaar endda daarligere; naar Melken stiger i Pris til 30 Øre Kanden, falder den for dyr for Arbejdsmanden. (N. Christoffersen).

Ligeledes er i Øksnes, Sortland Distrikt, de økonomiske Forhold yderst mislige; og Bygden er saa forjældet, at den ikke kan vente at faa optaget flere Laan; Skatterne er usædvanlig store og Evnen til at betale for Manges Vedkommende liden eller ingen. (Sætre).

Sygehuse. Foruden Amtssygehuse i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende Sygehuse i Virksomhed under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag og Henningsvær, samtlige i Østlofoten, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Nesne i Ranen er der et lidet kommunalt Sygehus. I Bodø findes et Epidemilazaret. Ved Sulitjelma Kobberværk (Skjerstad Distrikt) er der et Sygehus samt et Epidemilazaret. Sygehuse i Buksnes (Gravdal og Stene) skildres som langt fra tidsmæssige og mangelfulde i flere Henseender. Paa Amtssygehuset er der saaledes ikke Adgang til at isolere Patienter med smitsom Sygdom, hvorfor saadanne kun kan modtages under særligt ekstraordinære Forhold. (Schjørn).

Fattigsygepleien. I Vefsen er Fattigpraxisen meget stor, ikke mindst i et saa daarligt Aar som 1900. (Klüver). I Steigen bevirkede de knappe Tider, at Fattigvæsenet var temmelig karrigt med at rekvirere Læge, og Mange vil desuden nødig ved Fattighjælp i Sygdom miste sin Stemmeret. Begge Parter foretrækker derfor at lade Lægen reise uden anden Godtgjørelse end gode Løfter og langsigtige Vexler paa «det store Fiske», som man stadig reiser Kredit paa, men som aldrig kommer. Det bliver saaledes Lægen, paa hvem en Del af Fattigvæsenets Forpligtelser væltes over. Et stort Savn er det, at her ikke er et Sted, hvor man kan faa indlagt en Syg, der kan trænge stadigt Tilsyn. En Husmandskone her i Nærheden har hidtil været den eneste, men i den senere Tid er ogsaa hun bleven uvillig, hvad man ikke kan fortænke hende i, da hun kun et Par Gange har faaet nogen Betaling af Vedkommende. (H. Arnesen). Hammerø Kommune synes ikke at have Raad til at have øvede Sygepleiersker; Folk, der bor i samme Hus som de Syge, besørger Pleien, der da ogsaa som oftest bliver derefter. (P. Hansen). I Hadsel har der i de senere Aar, men særlig i dette, været stillet store Krav til Fattigvæsenet, hvorfor ogsaa Lægen har været

mere end almindelig anvendt for dettes Regning o: i det Væsentlige uden Godtgjørelse for Lægen. (Thode).

Badeindretninger. Ved alle Sygehuse inden Amtet med Undtagelse af det i Værø findes Karbad for Patienterne. I Mosjøen er der en Varmtbads-Anstalt, der er oprettet og holdes i Drift ved Samlagsmidler. I Bodø By er der paa Folkeskolen et for Almenheden aabent Folkebad. Badeindretningerne ved Sygehusene i Bodø og Stokmarknes er ogsaa aabne for Publikum. I Buksnes havde man planlagt Anlæg af et Bad i Forbindelse med Dampmeieriet paa Leknes, men paa Grund af de daarlige Tider gik det Hele, forhaabentlig dog kun foreløbig, istaa. (Schjørn).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Nordlands Amt.....	57	1	3781	13
Brønnø	¹⁾ 3	-	335	-
Alstahaug	-	-	286	-
Vefsen	²⁾ 9	-	209	-
Ranen	³⁾ 5	-	121	-
Lurø	⁴⁾ 2	-	238	-
Gildeskaal	⁵⁾ 3	-	135	-
Bodø	⁶⁾ 7	1	208	4
Folden	⁷⁾ 1	-	64	-
Skjerstad	⁸⁾ 4	-	387	3
Steigen	⁹⁾ 7	-	94	-
Hammerø	1	-	102	-
Lødingen	¹⁰⁾ 2	-	69	1
Ofoten	¹¹⁾ 7	-	306	1
Flakstad	-	-	20	-
Buksnes	-	-	225	1
Østlofoten	¹²⁾ 3	-	86	2
Hadsel	¹³⁾ 2	-	518	-
Sortland	¹⁴⁾ 1	-	378	1

¹⁾ Brønnø 1, Vega 2. ²⁾ Vefsen 2, Hatfjelddalen 2, Mosjøen 5. ³⁾ Hemnes 1, Dønnes 1, Mo 3. ⁴⁾ Lurø 1, Trænen 1. ⁵⁾ Gildeskaal 1, Beieren 2. ⁶⁾ Bodø 5, Bodin 2. ⁷⁾ Sørfolden 1. ⁸⁾ Saltdalen 3, Skjerstad 1. ⁹⁾ Før Delingen 3; efter Delingen 3 i Steigen, 1 i Lødingen. ¹⁰⁾ Lødingen 1, Tysfjorden 1. ¹¹⁾ Ankenes 7. ¹²⁾ Vaagan 1, Gimsø 2. ¹³⁾ Hadsel 1, Bø 1. ¹⁴⁾ Øksnes 1.

Sundhedskommissionerne i Steigen Distrikt bestaar siden Herredernes Adskillelse af 4 Medlemmer af Herredsstyret foruden Distriktslægen. Det vilde være et stort Fremskridt, hvis det nye Lovforslag gik igjennem, hvorved der skulde blive Adgang til Valg af Kommunestyre ogsaa blandt Kvinder; Kommissionen vilde derved antagelig komme til at bestaa af mere interesserede

Medlemmer og samtidig faa en mere selvstændig Stilling. Det i forrige Beretning omtalte Forsøg paa at faa en Tandlæge til Steigen, strandede desværre indtil videre. Der er i begge Herreder givet Bevilgning til Anskaffelse af Desinfektionstønder, men at faa faste brugbare Desinfektorer, bliver nok værre. (H. Arnesen). I Ankenes, Ofoten Distrikt, forhandlede blandt andet Renovationen i Narvik samt Oprettelsen af et Difterilazaret sammesteds. I Hadsel bestod Sundhedskommissionen af Distriktslægen og 5 af Herredsstyret valgte Medlemmer, men da disse boede rundt om i Distriktet, blev det omtrent lige vanskeligt at faa dem samlet som tidligere, da den hele Herredsstyrelse var Sundhedskommission. Herpaa er der imidlertid senere raadet Bod, idet samtlige Medlemmer nu bor i Nærheden af Distriktslægen. (Thode).

Ved **Vakinationen** i Steigen anvendtes der udelukkende humaniseret Lymfe. Paa et Par Gaarde udviklede Pustlerne sig temmelig ondartet; hos et af disse Børn, som Lægen fik se, var der dybe, kraterformede Saar, der dækkedes af en sort, læderagtig Skorpe med stærk Reaktion i Omkredsen. Barnet havde været alvorlig syg med Brækninger og stærke Febersymptomer. (H. Arnesen).

Kvaksalveruvæsenet. Den i forrige Medicinalberetning omtalte fremadstræbende Kvaksalver «agerer» fremdeles og tager sig godt betalt. I Steigen tituleres han almindelig «Privatlæge», i Hammerø derimod «Militærlæge» eller «Krigslæge», angivelig, ifølge eget Udsagn, fordi han ikke har faaet sidste Examen og saaledes ikke kunde blive mere end Militærlæge. Mod Hudsygdomme er Kollodiumpenslinger hans Universalmiddel. Disse Sygdomme er forøvrigt blandt Publikum Gjenstand for overtroiske Forestillinger og betragtes ikke som Sygdomme i egentlig Forstand, hvorfor det antages, at Lægerne ikke lærer noget om dem. Man tror nemlig, at de ofte er frembragt som Hevn af en Slags underjordiske Væsener, som Vedkommende har fornærmet, f. Ex. ved at forrette sin Nødtørft paa fri Mark, hvorved de Underjordiske Boliger er blevet besudlet eller forpestet. «Tufterne», eller hvad Navn de ellers bærer, opsender da en «Jorddunst» («Gust» kaldes det paa Vestlandet), som volder Udslettet. At Overtroen altid gaar helt tilbage til de Underjordiske som Aarsag, tør ikke paa-staaes, men blandt Kvinderne er den ialfald temmelig almindelig. Mændene pleier ikke at gaa videre end til at erklære, at «det kommer af Jora». Rigtig være ved sin Tro vil dog Folk ikke gjerne; de er ræd Spot og Flir af «Fritænkere». Derfor henvender den Slags Syge sig helst til Mystikere, som læser over dem, bruger Kirkejord og deslige Sympathikure. I et Par Tilfælde har dog Lægen, men kun ved at lade Folk forstaa, at han kjendte «den rette Aarsag», faaet Anledning til at vise, at ogsaa den Slags Sygdomme lader sig helbrede af en Læge. (H. Arnesen).

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 3die De- cember 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væksenerer.
Amtet	.....	26246,05	72 966	22	3	36	34
1. Trondenes	.....	1 543,69	13 568	6	-	6	7
	Kvæfjord	864,31	3 036	1	-	1	2
	Trondenes	548,40	8 820	4	-	4	4
	Bjarkø	130,98	1 712	1	-	1	1
2. Ibbestad	.....	1 660,95	8 741	2	-	3	2
	Ibbestad	1 149,25	6 552	2	-	2	2
	Salangen	511,70	2 189	-	-	1	-
3. Tranø	.....	1 083,02	5 099	2	-	4	3
	Tranø	481,74	1 608	-	-	2	2
	Sørreisen	382,42	1 939	1	-	1	1
	Dyrø	218,86	1 552	1	-	1	-
4. Berg	Berg	609,10	2 305	1	-	2	2
5. Lenviken	.....	1 198,47	6 391	1	-	3	4
	Lenviken	713,62	4 713	1	-	2	2
	Hillesø	484,85	1 678	-	-	1	2
6. Maalselven	.....	5 896,05	5 091	3	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 539	2	-	2	2
	Bardo	2 564,43	1 552	1	-	1	1
7. Balsfjorden	.....	1 565,28	4 497	1	-	2	2
	Balsfjorden	1 222,48	2 977	1	-	1	1
	Malangen	342,80	1 520	-	-	1	1
8. Tromsø	.....	1 550,09	12 214	3	3	5	3
	Tromsø, Kjøbstad	0,63	7 447	3	3	5	-
	Tromsøundet	1 549,46	4 767	-	-	-	3
9. Lyngen	Lyngen	3 682,27	6 185	1	-	3	4
10. Karlsø	.....	1 417,91	3 156	1	-	2	1
	Karlsø	753,90	1 848	1	-	1	1
	Helgø	664,01	1 308	-	-	1	
11. Skjervø	.....	6 039,22	5 719	1	-	3	3
	Skjervø	1 173,51	2 525	1	-	1	1
	Nordreisen	2 772,46	1 447	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 747	-	-	1	1

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus	6	1	6	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	162	10	156	1	1	1	7	106	11	6	-	-	-	13	10
Skarlagensfeber	37	1	37	3	2	3	1	-	7	1	2	8	8	2	-
Difteri (Croup)	62	11	62	12	6	2	5	4	8	4	12	2	1	3	3
Blodgang	56	4	56	4	2	-	-	5	-	-	1	-	-	20	24
Barsel-feber	13	5	13	-	2	2	1	-	2	3	2	1	-	-	-
Pyæmi, Sæpthæmi	27	11	23	1	-	1	4	1	4	3	1	4	2	1	1
Rosen	26	1	24	3	1	2	3	3	1	1	2	3	1	4	-
Vandkopper	34	-	34	-	1	-	1	5	3	-	10	1	-	5	8
Kusma	5	-	5	-	2	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-
Kighoste	11	1	11	8	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	981	46	947	108	80	102	100	100	64	61	59	33	60	95	85
Influenza	365	4	365	13	58	92	87	43	15	8	8	3	7	9	22
Lungebetændelse	281	47	276	22	23	10	30	48	26	22	20	21	18	27	9
Pleurit	154	5	149	7	11	12	17	17	16	21	14	6	8	11	9
Gigtfeber	65	1	61	5	8	3	5	3	3	6	5	5	11	4	3
Akut Diarré (Kolerine)	521	4	516	29	26	33	73	83	33	36	38	29	63	40	33
Skjørbug	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	5	1	5	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2
Tilsammen	2813	154	2747	217	225	263	339	420	195	172	175	117	180	235	209

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranø.		Berg.		Lenviken.		Maals- elven.		Balsfjor- den.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjervø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-
Tyfoidfeber	6	1	6	1	9	-	-	-	-	-	4	-	1	1	136	7	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-	3	-	12	-	-	-	3	-
Difteri (Croup)	7	-	1	-	3	1	-	-	3	1	-	-	2	-	18	3	4	-	3	-	21	6
Blodgang	7	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	-	32	4	5	-	1	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	5	2	-	-	2	1
Pyæmi, Sepsæmi	3	3	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	5	4	2	2	2	-	-
Rosen	8	-	2	-	-	-	-	-	2	-	3	-	2	-	7	1	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	3	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	13	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	Epid.	-	-	-	-	-
Kighoste	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	200	5	152	5	17	4	55	3	45	7	49	4	49	2	307	4	68	7	27	5	12	-
Influenza	34	-	50	-	7	-	12	1	2	-	15	2	7	-	238	1	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	59	10	57	9	21	3	7	-	16	5	25	3	25	3	37	6	11	2	5	2	18	4
Pleurit	42	1	47	1	6	-	3	-	2	-	4	-	6	-	24	1	12	1	5	1	3	-
Gigtfeber	7	-	13	-	5	-	1	-	2	1	7	-	2	-	22	-	2	-	3	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	71	-	70	-	4	-	24	-	15	-	19	-	13	-	240	2	35	1	5	1	25	-
Skjærbug	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	472	22	422	17	72	8	102	4	101	15	132	10	139	10	1061	32	174	16	52	9	86	11

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været meget god. Af epidemiske Sygdomme havde dog Tyfoidfieber stor Udbredelse i Tromsø By. Influenza forekom betydelig sjældnere end Aaret forud, og de 2 foregaaende Aars Kighosteepidemi var paa det Nærmeste ophørt. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 2 813, hvoriblandt 154 (5,5 %) Dødsfald. I 1899 var de tilsvarende Tal 3 263 og 164 (5,0 %).

Dødeligheden. Antallet af Døde udgjorde 1 103 eller 15,1 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (72 900). Aaret forud var den 15,3 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** i Almindelighed henvises til Tabellen paa Side 258 og 259, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Exantematisk Tyfus forekom i Lyngen paa Gaarden Koppangen, hvor samtlige Beboere i et lidet og yderst elendigt Hus blev syge; angivelig lignende Tilfælde skulde tidligere paa Vaaren være forekommet i Nabohuse. Samtidig døde en Kvinde paa Gaarden Bakkemoen under lignende Symptomer. (Sollied).

Af **Tyfoidfieber** er ialt fra Amtet anmeldt 162 Tilfælde, eller paa det Nærmeste lige saa mange som i de 3 foregaaende Aar tilsammen; 10 af de Angrebne døde. I Trondenes Distrikt forekom 6 spredte Tilfælde; i Ibbestad opstod, formodentlig ved Infektion af Drikkevandet, 3 spredte Tilfælde i Snemeltningssperioden paa nogle Gaarde, hvor Sygdommen ogsaa er forekommet i tidligere Aar. Paa et af Stederne blev Sygepleiersken smittet. Af 2 Tilfælde, der optraadte i December, skyldtes det ene Smitte fra Ofoten. I Tranø Distrikt anmeldtes 9 Tilfælde, 7 fra Dyrø og 2 fra Tranø; Smitten skrev sig antagelig ogsaa her fra Ofoten. I Maalselven indtraf i Slutningen af Aaret 4 Tilfælde. 2 af Patienterne havde været i Arbejde ved Jernbaneanlægget; den ene var ved Hjemkomsten til Gaarden Fuglmoen allerede syg og smittede to Brødre, der laa sammen med ham paa Loftet. Behandlingen var i Sygdommens Begyndelse ledet efter en Kvaksalvers Anvisning, og en betimelig Isolation blev saaledes forsømt. (I det paafølgende Aar indsygnede sammesteds en Søster). Paa Gaarden Lunneborg, hvor den anden Arbejder blev liggende syg kort efter Hjemkomsten, men strax kom under Lægebehandling og isoleredes, smittedes Ingen. (C. Schøyen). I Balsfjorden indtraf 1 Tilfælde, der endte dødelig. I Tromsø Distrikt anmeldtes 136 Tilfælde, deraf 131 fra Byen; 113 af disse optraadte om Vaaren — fra Slutningen af April til Begyndelsen af Juni —, men Antallet af de i dette Tidsrum Angrebne var vistnok nærmere 150, da sandsynligvis Adskillige, der anmeldtes som lidende af Influenza eller Diarré, i Virkeligheden havde Tyfoidfieber. De Fleste indsygnede i sidste Uge af April og de første Dage af Mai, saagodtsom udelukkende i den midtre Trediedel af Tromsø By mellem Torvet og Strandskillet. Ved nærmere Undersøgelse i de ca. 30 Huse, hvor der i Begyndelsen af Mai var Tyfoidfiebersyge, oplystes det, at samtlige hentede sit Drikkevand fra den saakaldte «Lehnes Tappepost», et Opkomme, beliggende i den øvre Kant af Byen, søndenfor Torvet. I Byens øvrige Strøg derimod, som ikke var henvist til at forsyne sig fra denne Tappepost, indtraf der i samme Tidsrum kun 2 Tilfælde, begge i den sydlige Del. Vand fra Tappeposten indsendtes til Undersøgelse ved det hygieniske Institut og fandtes stærkt forurenset; Tyfusbaciller lod sig ikke paavise. Efter Forlangende fra Sundhedskommissionen blev Tappeposten afstængt, hvorefter der i et Par Uger næsten ikke anmeldtes noget nyt Tilfælde udenfor de allerede smittede Huse; i Midten af Juni var Epidemien ophørt. (Johs. Holmboe). 28 Syge behandlede paa Tromsø Lazaret og 7 paa Amtets Sygehus.

Skarlagensfeber forekom i flere Distrikter, men havde gennemgaaende et let Forløb; der kjendes saaledes kun 1 Dødsfald. I Maalselven skyldtes et Par Tilfælde Smitte gjennem Skolebørn. Da det maatte antages, at der var forekommet flere uanmeldte Tilfælde, besluttedes Skolen lukket for en Tid, og omfattende Desinfektion foretoges saavel paa denne som paa de Gaarde, hvor Sygdommen var eller med god Grund formodedes at være forekommet. I Juni indtraf 3 Tilfælde paa Gaarden Fagerhaug, beliggende en Mils Vei længer oppe i Bygden, sandsynlig ved Smitte gennem en Arbeidsmand, der i nogen Tid havde arbejdet paa en af de ovennævnte Gaarde. Paa en af Nabogaardene indsygnede den følgende Maaned en Pige, der havde besøgt en syg Veninde paa Fagerhaug. (C. Schøyen). Fra Lyngen opgives kun 12 Tilfælde, men det er oplyst, at Sygdommen forekom ganske hyppig i flere Strøg, foranlediget ved Smitteimport dels fra Maalselven og dels fra Karlsø. (Sollied).

Difteri var fremdeles i Tilbagegang inden Amtet; der anmeldtes ialt 62 spredte Tilfælde, hvoraf 11 dødelige (17,9 pCt.). I Tromsø Distrikt indtraf blandt 18 Tilfælde 12 i selve Byen; af disse behandledes 11 paa Lazaret. I Skjervø anmeldtes 21 Tilfælde, deraf 7 i Burfjord, et gammelt Arnested for Sygdommen; 3 af de Angrebne her døde, deriblandt 2 Voxne. I Nordreisen optraadte i Juni under Konfirmationsskolen en Række Tilfælde omkring Kirkestedet især blandt Konfirmanderne, hvoraf flere maatte hjemsendes.

Af **Blodgang** er opført 56 Tilfælde, hvoraf 4 dødelige. Sygdommen angives at have haft en betydelig Udbredelse i Lenviken og Balsfjorden. I førstnævnte Distrikt begyndte den i Rosfjordnes, spredte sig sydover mod Finsnes og drog saa over Sundet til Senjen; nogle Tilfælde viste sig ogsaa paa Kvaløen. De Angrebne var næsten udelukkende Børn, hos hvem Sygdommen ofte var temmelig voldsom.

Vandkopper forekom epidemisk paa Arnøen (Skjervø Distrikt) og i Lyngen. Endel Tilfælde iagttoges ogsaa i Tromsø By.

Kusma optraadte epidemisk i Lyngen og Skjervø. Til sidstnævnte Distrikt bragtes Smitten med en udenbygds Gut, der deltog i Konfirmandundervisningen paa Skjervø; gennem Ungdommen spredtes den saa rundt omkring hele Høsten udover. (O. Løken).

Af **Kighoste** er der dette Aar kun anmeldt nogle faa Tilfælde, alle fra Trondenes.

I dette Distrikt var ogsaa **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** stadig udbredt som Følge af det kolde og fugtige Veir hele Aaret igjennem. (H. Buck). Fra Skjervø berettes, at flere Budeier i Vinterens Løb søgte Lægehjælp for Bronkit, som de paadrog sig ved at haandtere Aarets mugne Hø.

Af **Influenza** anmeldtes et betydelig lavere Antal Tilfælde end Aaret forud. I Maalselven Herred optraadte den, og det tildels ret ondartet, især blandt den daarligere stillede Del af Befolkningen; i Bardo forekom den sjelden. (C. Schøyen).

Af **Lungebetændelse** var Antallet af Angrebne (281) adskillig over det aarlige Gjennemsnitstal for de sidste 30 Aar (218 pr. Aar). Ligeledes var Dødeligheden (16,7 pCt.) over den gennemsnitlige (15,2 pCt.). I Karlsø indtraf 2 Dødsfald blandt 5 Behandlede. Den store Dødelighed angives nærmest at maatte tilskrives den Omstændighed, at de Syge føres paa Baad til Lægen, selv efterat de har været syge i 4 à 5 Dage og endnu længere. (G. Mohn).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** forekom i Lenviken Distrikt og Tromsø By 2 Tilfælde paa hvert Sted. En Hjelpekone havde assisteret i det ene Tilfælde i Lenviken, i de øvrige Jordmødre; samtlige disse tilholdtes at desinficere Person og Klæder, og Hjelpekonen desuden at afholde sig fra Fødselhjælp i et Fjerdingaar. (Stjernholm). I Skjervø Distrikt iagttoges et Tilfælde hos et Barn i Langfjord paa Arnøen; paa dennes Nordside var der Høsten 1899 forekommet en Del Tilfælde af en med vesikuløst Udslet forbundet Sygdom, der optraadte epidemisk og især angreb Nyfødte (tildels ogsaa deres Mødre) men hvor hverken Læge eller Jordmoder havde været tilstede. (O. Løken).

Af **Fnat** er der fra 7 Distrikter anmeldt ialt 83 Tilfælde.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2	3	4	5	7		8	9	10	11
			Tronde- nes.		Ibbestad.	Tranø.	Berg.	Lenviken.	Bals- fjorden.		Tromsø.	Lyngen.	Karlsø.	Skjervø.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
Veneriske Saar	13	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	1	-	-
Syfilis konstitutionel	9	1	4	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-	1
— hereditær	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorrhé, Uretrit . . .	144	-	30	-	9	1	7	4	-	51	-	29	5	8

Fra Lenviken meddeles, at Smitten i alle Tilfælde kan føres tilbage til Tromsø; i denne By søger fremdeles mange Udenbyesboende Lægehjælp, dels fordi det falder bekvemmere, og dels fordi det kan gøres mere ubemærket end paa Hjemstedet. I Lyngen vedbliver Gonorrhé stadig at udbrede sig (jfr. Medicinalberetningen for 1899).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 19,0 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 25,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdsvis 19,8 pCt. og 25,5 pCt. og for Bygderne 18,7 pCt. og 25,0 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Fra Tranø anføres, at Smittefrygten holder paa at udarte til stor Skade for de Syge. I Bardo (Maalselven Distrikt) har Tuberkulosen havt større Udbredelse end i noget tidligere Aar; den synes i det Hele taget at have faaet et godt Tag der.

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 53 saadanne, deraf i Trondenes Distrikt 9, Ibbestad 12, Tranø 2, Berg 3, Lenviken 3, Maalselven 1, Balsfjorden 2, Tromsø 11, Lyngen 3, Karlsø 3 og Skjervø 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa næste Side. I Ibbestad døde en Kone uforløst af Barselkrampe.

Om **Jordmoderhjælpen** er der fra 3 Distrikter meddelt følgende Op-gaver: I Ibbestad Distrikt anmeldtes 135 Forretninger; blandt Mødrene var 2 Tvillingfødende; der opgives 118 Isseleier, 3 Sædeleier, 2 Ansigtsleier og 1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondenes	74	17	22	52
Ibbestad	93	15	17	76
Tranø	27	5	8	19
Berg	19	6	4	15
Lenviken	45	3	15	30
Maalselven	56	10	10	46
Balsfjorden	46	10	10	36
Tromsø	155	31	32	123
Tromsø By	121	24	27	94
Bygder	34	7	5	29
Lyngen	33	7	16	17
Karlsø	30	4	9	21
Skjervø	50	11	11	39
Tromsø Amt	628	119	154	474
Deraf i By	121	24	27	94
— — Bygder	507	95	127	380

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Per- foration.	Exvis- ceration.	Efter- byrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer.	28	-	29	-	1	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed ..	6	-	4	2	1	-	1	1	-	-
Barselkrampe	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Pandeleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	40	1	37	5	3	2	1	1	1	6
	41		42		3					

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Af disse en 1ste Tvilling; 2den forløst ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Trondenes	407	5	176	36	2	-	7	-
Ibbestad	285	2	109	20	1	-	1	1
Tranø	193	5	58	9	1	-	2	-
Berg	78	3	40	6	-	-	5	-
Lenviken	198	8	101	30	1	-	2	-
Maalselven	162	3	75	12	-	-	4	-
Balsfjorden	150	2	81	19	4	-	2	-
Tromsø	387	14	203	38	3	2	9	1
Tromsø By	219	9	132	25	1	1	3	-
Bygder	168	5	71	13	2	1	6	1
Lyngen	217	3	96	29	2	2	2	-
Karlsø	103	2	45	9	-	-	6	-
Skjervø	185	7	119	26	2	1	18	-
Tromsø Amt	2365	54	1103	234	16	5	58	2
Deraf i By	219	9	132	25	1	1	3	-
— Bygder	2146	45	971	209	15	4	55	2

Tverleie; 3 Børn var ufuldbaarne. I Balsfjorden Distrikt bistod Jordmødrene 56 Fødende; af Børnene fødtes 51 i Isseleie og 4 i Sædeleie; 1 Abort. I Skjervø Distrikt bistodes ved 49 Fødsler; 46 Børn fødtes i Isseleie og 3 i Sædeleie.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1262 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,6.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 5 Kvinder; som Dødsarsag for 6 Barselkvinder opgives af Lægerne: Barselfeber for 5 og Barselkrampe for 1 (uforløst).

De **hyppigste Dødsarsager** vil sees af Tabellen paa næste Side.

Veirliget. Vinteren var meget streng og rig paa Sne. Vaaren kom svært sent og var raa og kold. Sommeren var ualmindelig regnfuld og stormende, tildels med Sne- og Haggelbyger. Efter den langvarige Regnperiode havde man senhøstes i længere Tid tørt og smukt Veir. Udbyttet af Jordbruget blev langt under et Middelsaars, mange Steder havde man endog et fuldstændigt Uaar, idet Udbyttet endog blev daarligere end i Mærkeaaaret 1867. (H. Buck). Græsvæksten var liden, og den ringe Mængde Hø blev, efterat have hængt ude i Regnet i

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	119	24	95
Alderdomssvaghed	70	5	65
Lungebetændelse	47	4	43
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	46	3	43
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	46	11	35
Kræft (Cancer og Sarkom)	42	7	35
Hjerneslag	25	14	11
Medfødt Svaghed	22	4	18
Organisk Hjertesygdom	18	3	15
Mave-Tarmkatarr	17	8	9

flere Uger, i bedste Fald, hvor ikke Stormen forinden havde revet det af Hesjerne og ført det bort, bragt halvtørt under Tag. Kornet blev ikke modent, og Poteterne mislykkedes aldeles; Multerne ligesaa. Afkastningen af Kreaturerne blev liden, tiltrods for at Besætningerne overalt blev betydelig reduceret. Da det ogsaa faldt vanskeligt at skaffe tørt Brænde, maatte Mange købe Ved og Kul; disse sidste var usædvanlig dyre, og Udgiften hertil blev derfor under de raadende prekære Forhold saa meget mere følelig. Loddefisket gav meget godt Udbytte, men de øvrige Fiskerier slog Feil. (O. Løken).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Sørreisen (Tranø Distrikt) paabegyndtes om Høsten Arbeidet med Fortsættelse af Veien over Nordhus langs Ansvandet; herved vil der blive etableret en Forbindelse med Veien til Maalselven og Bardo, og en hel Del Produkter fra de sidstnævnte Herreder kan da til enhver Tid af Aaret sendes hid istedetfor til Maalsnes. (I. Lange). De senere Aars mislykkede Lofotfiske i Forbindelse med et ganske rigt Fiske udenfor Senjen har medført, at Fiskeralmuen i Vintermaanederne er tiltaget i en betydelig Grad i Berg Distrikt. Paa Steder, hvor tidligere kun Hjemmefolket drev Fiske, kommer nu Folk fra alle Kanter. Men om det end i mange Henseender medfører Fordele, at Distriktet i Fisketiden besøges af en talrig Fiskeralmue, saa kan det ikke undgaaes, at der til Værene strømmer ogsaa andre Folk, hvis Beskjæftigelse neppe er i det Godes Tjeneste. (P. Hansteen).

I Maalselven søger i Almindelighed langt flere Kvinder end Mænd Lægehjælp for Katarrer af forskjellig Slags. Aarsagen til disse Sygdommes Hyppighed blandt Kvinderne antages for en Del at være den, at Kvinderne med sin Svaghed for at følge Moden ikke anser det for at være fint at have meget Klæder paa sig ved visse Anledninger, f. Ex. i Kirken; her kan man ofte se Pigerne i streng Vinterkulde sidde med Shawlet paa Fanget og kun iført en let Kaabe eller Jakke. Hertil kommer, at Søndagskjolerne ikke syes af solid, hjemmevævet Stof, hvilket vilde være altfor simpelt, men af almindeligt, tyndt Kjøbetoi. Og med Skotøiet er det ligedan; et Par solide, rummelige Støvler med tykke Saaler og brede Hæle er et sjældent Syn; stramtsiddende, af tyndt Skind, med tynde Saaler og spidse Hæle skal det være. Og naar Kvinderne desuagtet

slipper saa godt fra det, som de i Almindelighed gjør, saa slaar det ikke Feil, at Konstitutionen maa være ganske solid. (C. Schøyen).

I Lenviken er Fattigdommen stor paa Grund af Aar efter Aar mislykket Fiske, og naar hertil kommer, at Aaret var meget uheldigt for Jordbruget, er det let at indse, at der er Nød i mange Hjem. Distriktet maatte være udmærket skikket for Kvægavl, da der er store Fjeldbeiter og noksaa meget Indmark; men Fjøsstellene er ikke rationelt. (Stjernholm).

I Karlsø Distrikt staar Hygienen lavt; Husene er smaa og bestaar i Almindelighed kun af ét Rum med en Forstue eller Bislag. Dette ene Rum er saa ikke alene Kjøkken, men ogsaa Daglig- og Soveværelse. Uddunstningen fra vaade Klæder og Dampen ved Kogning (almindelig koges ogsaa «Løipning», d. s. Fiskeaffald til Kreaturføde) i Forbindelse med mangelfuld Luftning gjør, at Luften i Stuen, hvor det desuden er overdrevent varmt, er daarlig og usund. Kommer saa hertil, at Kostholdet og Madens Tilberedning lader adskilligt tilbage at ønske, vil det let indsees, at et saadant Levesæt i Længden maa udøve en skadelig Indflydelse paa Helsen. Husfliden indskrænker sig for Mændenes Vedkommende til Garnbinding og Forfærdigelse af andre Fiskeredskaber og for Kvindernes til Strikning af Strømper og Vaatter. Spinding og Vævning befatter man sig ikke med, men Ulden sendes til Spinderiet og faaes tilbage som Tøi. Forøvrigt kjøbes Klæder af ethvert Slags, og tages der da ofte mere Hensyn til Udseende end til Kvalitet. Med Ædrueligheden og Sædeligheden kunde det være bedre bevendt. (G. Mohn).

Fra Skjervø skriver Distriktslæge O. Løken: Da dette Distrikt omfatter Skjervø, Kvæningen og Nordreisen Herreder og paa et Fladeindhold af ca. 6000 km.² tæller en Folkemængde af næsten 6000 Indbyggere, strækker sig fra Rigsgrænsen i Øst til Havet i Vest og derunder indbefatter store Skog- og Fjeldstrækninger, dybe Fjorde og større og mindre Øer og Holmer ude ved det aabne Hav, er dets naturlige Beskaffenhed og deraf følgende Næringsveie og Levemaade meget forskellige. Medens saaledes Nordreisen Herred og indre Dele af Skjervø og Kvæningen Herreder er udprægede Oplandsbygder med Inlandsklima, tættere Bebyggelse, ikke ubetydelig Skogdrift og Jordbrug, bor den overveiende Del af de to sidstnævnte Herreders Befolkning yderst spredt langs Kysten af Fjordene og ude paa Øerne, hvor Fiskeri er Hovednæringsveien, og Jordbruget spiller en underordnet Rolle. Ligesaa uensartet som Distriktet er i Retning af Klima, Jordsmon og Næringsveie, ligesaa uensartet er dets Befolkning, der er en Blanding af de 3 Folkeracer, Nordmænd, Kvæner og Finner, der har hver sit Sprog, Sæder og Skikke. Skjønt alle tre Nationaliteter næsten overalt bor mellem hverandre, saa ublandet Herkomst sjelden forefindes, viser det sig dog, at Befolkningen i Skjervø Herred er overveiende norsk, i Kvæningen finsk og i Nordreisen kvænsk. Ved Sammenligning af disse tre Nationaliteter vil man finde, at i Retning af Legemshøide, Kropsbygning, Kræfter og Udholdenhed staar Nordmændene høiest, dernæst Kvænerne; langt underlegne baade i legemlig og aandelig Henseende er Sjøfinnerne, der i Modsætning til de to Førstnævnte synes at være i Tilbagegang og at fortrænges af de Andre, hvis ikke Indgiftning med dem finder Sted. Ved sidste Folketælling viste det sig, at medens Befolkningen i Skjervø og især i Nordreisen havde tiltaget i ikke ubetydelig Grad, havde den i Kvæningen staaet omtrentlig stille siden næstsidste Tælling. Sjøfinnerne gjør baade i aandelig og legemlig Henseende et mere usympathetisk Indtryk end Nordmænd og Kvæner. Ikke alene har de en svagere Legemsbygning og uskøjne Ansigtstræk, men virker ogsaa frastødende ved sin Skiddenfærdighed, Falskhed og Dovenskab. De staar overmaade lavt i hygienisk Henseende baade i Retning af trange og usunde Boliger og ussel Levemaade, hvorfor ogsaa hærjende, epidemiske Sygdomme har anrettet større Ødelæggelser og varet længere hos dem.

Dødeligheden, især blandt Smaabørn, har derfor ogsaa altid været uforholdsmæssig stor blandt Kvænangens finske Befolkning. I Nordreisen Herred er der i Løbet af de sidste 10 Aar anlagt en Vei for offentlig Regning fra Sjøen 30 Kilometer opover Reisdalen, hvilket i høi Grad har bidraget til Bygdens Opkomst, især ved at der herefter vil blive bedre Anledning til Udnyttelsen af de værdifulde Skoge og rige Græsgange, som Staten eier opover Dalen. Naar Staten i den nærmeste Fremtid skal foretage Udskiftning af sine Eiendomme her, og Bygsmænd derved faar Anledning til at blive Selveiere, er der al Udsigt til, at mange hidtil øde Strækninger bliver Gjenstand for Bebyggelse og Opdyrkning. En stor Del af Aaret sysselsættes mange Arbeidere med Tømmerhugst, Kjøring og Tjærebrænding i Statens Skoge. Ved Elvemundingen ligger et Sagbrug, der for en Del forsyner omliggende Bygder med Træmaterialier. Der foregaar ogsaa en større Export af Tjære og Brændeved. I de sidste 5 Aars Tid har der med Held været foretaget Skjærpning efter Kobberkis paa flere Steder i Reisenfjeldene; specielt har der i de sidste Par Aar været drevet en meget lovende Prøvedrift i Roielvdalens Kobbermalmfelt, der skal være meget drivværdigt og nu frembydes til Salg. Reisenelven, der er meget laxerig, har i de sidste Aar været bortforpagtet til Engelskmænd for 3 000 Kr. aarlig. I det Hele taget forefindes i Nordreisen ikke faa rige Næringskilder, som, hvis de bliver ret udnyttede, vil sikre Bygden en smuk Fremtid i økonomisk Henseende. Da Reisdalen frembyder mange, naturskønne Partier, vil Bygden, nu efterat Kommunikationerne er forbedrede, antagelig blive gjæstet af mange Turister og Sommergjæster. Noget som i ikke liden Grad vil bidrage hertil er, at Reizens Befolkning er bekjendt for sin Renlighedssands. Ikke alene staar den personlige Renlighed, takket være Badstuerne, som findes i hver Grænd og noksaa regelmæssig benyttes hver Lørdag, meget høit, men ogsaa i Retning af bedre Madstel og smukkere Huse, for ikke at tale om nettere Klædedragt og mere civiliseret Omgangstone har Reizens Befolkning gjort store Fremskridt, især siden det nye Veianlæg blev færdigt. — Boligerne i Nordreisen er paa Grund af let Adgang til Træmaterialier gjennemgaaende rummelige, solide, lyse og varme Tømmerhuse, der gjerne bestaar af 2 Rum, hvoraf det mindste, hvor Indgangsdøren findes, er forsynet med Komfyr og tjener som Forstue og Kjøkken. Stuen er i Regelen meget rummelig med store Vinduer til 3 Kanter. Ovenover Stuen findes et lidet Loft, som tjener til Sovekammer for Tjenestefolkene og de ældre Børn, medens Husbondsfolkene har sin Seng i Stuen. I de senere Aar er der lagt mere Vind paa Husenes udvendige og indvendige Udstyr, og da der som oftest er et meget renligt Stel, faar man Indtrykket af, at Befolkningen staar paa et forholdsvis høit hygienisk Standpunkt, ialfald sammenlignet med Sjøfinnerne. Størsteparten af Reizens Befolkning ligger i Vinter- og Vaarmaanederne paa Fiske i Fiskeværet Bredvik paa Søreen i Loppen, hvor Fisket i de senere Aar har slaaet godt til. Resten af Aaret drager Mange ud paa Arbeide ved Veianlæg, Bergværk og Skiferbrud i de omliggende Bygder. Ved det omtalte Veianlæg opover Reisdalen kom ikke alene mange Penge ind i Bygden, men Befolkningen fik ogsaa mere Lyst til det i Længden mere lønnende, omend tungere Landsarbeide i Mod-sætning til den mere usikre Fiskeribedrift. I Sammenligning med Nordreisen staar Størsteparten af de øvrige Herreders, specielt Øernes finske Befolkning, ikke lidet tilbage i hygienisk Henseende. En hæderlig Undtagelse danner dog Omgivelserne om Alteidet, Rotsund og den egentlige Skjervø, hvor der næsten udelukkende bor norsk Befolkning. Naar disse Steder undtages, staar Jordbruget meget lavt, og Skogen er forlængst udhugget, medens Fiskerierne spiller Hovedrollen som Næringsvei. Jordflekkerne er meget smaa og vanbrugte, tilstrækkelig til Sultefodring af en Ko og nogle Sauer. I Regelen avles der lidt Poteter, men ikke paa langt nær til Husbehov. — Kreaturstellet er det meget daarlig bevendt

med, og Fjøsene er smaa, mørke og skidne, Dyrene smaa, lurvede og forkrøblede, takket være den gjennemgaaende Sultefodring, idet der holdes lige mange Dyr uanseet Foderbeholdningernes Kvantitet og Kvalitet. Ikke sjelden slipper Foderet op allerede i Januar Maaned, og man kan da faa se det uhyggelige Syn, at de udhungrede, skindmagre Dyr gaar ude i Vinterkulden og forsøger at opholde Livet ved Tare, Birkeris og Lignende. Mange styrter da ogsaa af Sult ud paa Vaaren. Den Uskik at afdele en Krog af Stuen til Vinteropholdssted for Kvæget, træffer man nu forholdsvis sjelden paa. — Husene er paa Grund af vanskelig Adgang til Byggematerialier i Almindelighed meget smaa og trange og saa lave under Taget, at en velvoxen Mand ikke kan staa opreist. Nederste Stokværk er oftest uden Grundmur lagt lige paa den ikke sjelden vandsyge Jord. Væggene og Gulvene er utætte og trækfulde; en sjelden Gang findes bare Jordgulv. Af Jordgammer findes nu kun igjen et Par i Distriktet. For at spare Tømmer og Brændsel bestaar Vaaningshuset ofte kun af et eneste Rum, der da tjener baade som Sove-, Spise- og Arbejdsrum med et lidet Loft over, som gennem et Hul i Taget modtager sin Varme fra Stuen nedenunder. I Stuen findes en Komfyr uden Damphætte over, hvor da al Kogning af Mad til Folk og Løipning til Kreaturerne foregaar. I Almindelighed er der en liden, mørk Forstue med Ildsted, der paa Grund af Væggens Utæthed og Brændslets Dyrhed kun bruges i den varme Aarstid. Møblementet i Stuen er det enklest Mulige, oftest kun bestaaende af et brøstfældigt Bord, nogle Kister og Bænke samt i Regelen et Sengested til Husbondsfolkene, medens de yngre Medlemmer af Familien bereder sig et Leie paa Gulvet, hvor det kan falde sig, med et Renskind under sig og en Skindfjeld over sig, gjerne fuldt paaklædte. Da Sanden for Orden og Renlighed er meget liden, faar man, især ved et uventet Besøg, et yderst ufordelagtigt Indtryk af deres Husstel. Vaskning af Gulve og Vægge foregaar meget sjelden, Udluftning næsten aldrig, da Vinduerne er tilspigrede. Opslagsvindu mangler selv hos mere Velstaaende. Luften er derfor til Stadighed meget bedærvet, især naar Løipningsgryden med sit Indhold af halvraadne Torskehoveder staar over Komfyren, eller naar Mandfolkene foretager Agning, ofte med bedærvet Sild, af sine Liner inde i Stuen. Ikke bedre er det med Renligheden udenfor Døren, hvor alt Affald og Smuds uden videre henkastes. Priveter er en ukjendt Ting, og selv Skolelokalerne manglede indtil for 1 Aar siden saadanne. De i 1899 vedtagne almindelige Sundhedsforskrifter paabyder Opførelse af Vandhuse, uden at det sees hidtil at have frugtet noget. Den personlige Renlighed indskrænkes til det mindst Mulige; Badstuer er meget sjeldne inde i Fjorden og ude paa Øerne. — Klædedragten, der forfærdiges af hjemmeverket Uldtøj, er varm og solid, især for Mandfolkens Vedkommende. Kvindernes Dragt derimod mindre hensigtsmæssig af Mangel paa ordentligt Undertøj. Husfliden staar paa et lavt Standpunkt og indskrænker sig til Spinding og Vævning samt lidt Søm. Der klages over, at Unggutterne i Mellemtiden mellem de store Fiskerier hendøser sin Fritid i Lediggang, uden at tage sig noget nyttigt for med Hænderne. En almindelig Uskik er det at tage med halvvoxe Gutter fra 12 Aars Alderen og opover paa Vinterfiske, hvor de slider meget ondt og let overanstreges, og vistnok mange faar et Knæk for Livstid. I den Tid, Mandfolkene er fraværende paa Fiske, nemlig i Tiden fra Nytaar til henimod St. Hans, hviler alt Hjemmearbejde udelukkende paa Kvinder og Børn, som maa bære Vand, trække Ved og Torv ofte lange Veie samt skjære Tare til Kreaturerne, naar Foderet slipper op. Kommer dertil Mangel paa det Nødvendigste af Mad og Klæder til sig og sine, vil let denne Kamp for Tilværelsen kunne lægge Grundlaget til mange Slags Sygdomme, især Anæmi og Nervøsitet, hvoraf da ogsaa Mange af dem lider, naar Vaaren kommer. — Kostholdet er svært ensformigt og lidet rationelt, da Kvindernes Kjendskab til Kogekunsten indskrænker sig til Kogning af Fisk og Suppe

samt Kaffe. Levemaaden kan til sine Tider være rigelig nok, især Sommer og Høst, da der er jævn og rigelig Tilgang paa Kogefisk, som sættes tillivs i store Kvanta, naar Fiskerne kommer hjem fra Sjøen efter ofte at have levet paa en Kop Kaffe hele Dagen. Om Vinteren spises Fisken saltet og speget, medens fersk Fisk da er sjældnere. Ferskt Kjød af Faar og Oxe er der rigelig Tilgang paa om Høsten i Slagtetiden, til andre Tider er det vanskeligt at opdrive. Tørret Renkjød har der før været nydt adskilligt af; i de senere Aar kommer mindre og mindre af det i Handelen. Melk, der i Regelen opbevares paa Hylder under Taget og derfor har et mindre appetitligt Udseende, bedækket som den er af Røg og Støv, er der nok af om Sommeren og Høsten, men mangler ofte fuldstændig om Vinteren. Det saakaldte Kvænsjør, der før blev solgt i store Kvantiteter paa Markederne, er nu næsten fuldstændig afløst af Margarin, ofte af ringe Kvalitet; det paastaaes at taales mindre godt af Dyspeptikere end Natursmjøret. Brødet, der laves af Russemel, er i Almindelighed daarlig stegt, surt, næsten sort af Farve og vistnok meget tungt fordøieligt. Kaffe nydes næsten overalt til Overmaal; Kaffe-kjedlen staar over Ilden og surrer Dagen lang, og det er ikke længe mellem hver Gang, de sætter tillivs en Kop af det uklare, grumsede, ildelugtende og med forskjellige Surrogater og Salt tilsatte Fluidum, som presenteres under Navn af Kaffe. The nydes der lidet af; mest i Form af «Karvethe» eller «Tyttebærthe». Noget større Misbrug af Spirituosa finder ikke Sted, muligens delvis paa Grund af vanskelig Adgang dertil. Fiskerne tager sig af og til et Rus i Byerne paa Hjemveien fra Fiskerierne, og under de større Kirkehelge i den mørke Aarstid, da Smughandlere driver sin Trafik, er det ikke sjelden at se berusede Folk. — Sædelighedstilstanden staar paa et lavt Standpunkt, især blandt den Finske og Kvænske Befolkning. I Nordreisen foregaar endel Natte-løberi. Fiskerne paadrager sig ikke sjelden veneriske Sygdomme i Fiskeværerne og Byerne og smitter Bygdens Kvinder ved Hjemkomsten. Oplysningen lader meget tilbage at ønske; Størsteparten af Befolkningen er uvidende og overtroisk i høi Grad. Trangen til Kundskaber har dog tiltaget lidt i de sidste Aar, idet Flere har besøgt Amtsskolen, ligesom det lappiske Børnehjem i Rotsundelv yder et godt Asyl for 30 lappiske Pigebørn, som optages som ganske smaa fra de i hygienisk Henseende ugunstigst stillede Hjem og beholdes til over Konfirmationsalderen. I sidste Aars Tid er der paa et Par Steder dannet Ungdomslag, der har havt ikke liden Tilslutning. Befolkningen har en lidet udviklet økonomisk Sands; de Fleste lever fra Haanden til Munden og spiser sin Fortjeneste, der til sine Tider kan være rigelig nok, op efterhvert og lægger Intet tilside til trange Dage. Naar Sygdom og anden Ulykke støder til, er de hjemfaldne Fattiggassen eller privat Understøttelse. Den økonomiske Evne er paa Grund af delvis feilslagne Fiskerier i det Hele taget meget ringe. De Allerfleste er i høieste Grad gjældbundne, idet Handelsmændene eier dem med Gaard og Grund. Ogsaa Kommunernes Finantser er i mindre god Forfatning. Takket være de stigende Fattig- og Skolebudgetter er Skatteprocenten steget voldsomt.

Sygehuse. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes dersteds ogsaa et kommunalt Epidemilazaret, hvor der i 1900 behandledes 52 Patienter. Det for Medicinalfondets Regning nyt opførte Sygehus i Harstad (Trondenes Distrikt) blev taget i Brug om Høsten. I Ibbestad findes et lidet Kommunen tilhørende Isolationslokale paa Gaarden Vik. Endvidere findes Sygehuse i Fiskeværret Holmenvær, Berg Distrikt, samt i Balsfjorden, Karlsø og Skjervø; paa de 3 sidstnævnte behandles i 1900 henholdsvis 13, 15 og 21 Patienter; det i Karlsø bestaar af 2 Sygestuer i selve Lægeboligen.

Ved **Syge- og Fattigpleien** i Ibbestad er der ansat en Meninghedsdiakonisse.

Fra Skjervø anføres: Lægesøgningen, der i Betragtning af de i flere Aar delvis feilslagne Fiskerier er nogenlunde god, er paa Grund af de lange Afstande til Læge væsentlig knyttet til Kirkehelgene, hvor Befolkningen benytter Anledningen til at søge Raad for de i Aarets Løb paadragne «Slit»-Tilfælde. Medens det før var forbundet med stor Vanskelighed at faa tilkaldt Læge i akute Sygdomstilfælde, er der efter Oprettelsen af Telefonstationer i flere af Distriktets Udkanter heri indtraadt en stor Forbedring. Samtidig er ogsaa Lægens Arbejde blevet saameget mere anstrengende og opslidende i dette vidtstrakte Distrikt, der i Fladeindhold næsten er lige saa stort som Smaalenenes og Jarlsberg og Larvik Amter tilsammen. Baadreiser paa 50 km. frem og 50 km. tilbage er ingen Sjeldenhed; mest anstrengende er dog de Reiser, hvor man maa benytte flere Slags Befordringer, tilbaads, paa Ski eller tilfods paa op til 2 Mile lange Fjeldovergange efter flere Miles Baadreise. (O. Løken).

Badeindretninger. Ved det nye Sygehus i Harstad er der indrettet et Par Badeværelser med Karbad til almindelig Afbenyttelse. I Tromsø By findes et offentligt Bad, hvor der i Aarets Løb af Karbad og Badstubaad er taget tilsammen 12 743 Bad.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Kvarantænekommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Tromsø Amt	22	1	2423	1
Trondenes	1) 1	-	445	-
Ibbestad	2) 1	-	207	-
Tranø	3) 3	-	221	-
Berg	1	-	26	-
Lenviken	4) 3	-	202	-
Maalselven	5) 2	-	175	-
Balsfjorden	6) 2	-	186	-
Tromsø	7) 8	9) 1	416	1
Lyngen	-	-	288	-
Karlsø	-	-	142	-
Skjervø	8) 1	-	115	-

1) Trondenes. 2) Ibbestad. 3) Dyrø 1, Sørreisen 2. 4) Hillesø 1, Lenviken 2. 5) Maalselven 1, Bardo 1. 6) Balsfjorden 1, Malangen 1. 7) Tromsø By 5, Tromsøundet 3. 8) Kvænangen. 9) Tromsø By.

Sundhedskommissionen i Tromsø paabød i Anledning af den udbredte Nervefeberepidemi samtlige Byens Huseiere daglig at desinficere sine Priveter og Søppelkasser med Kalk; og til at paase Paabudet efterkommet engageredes 5 Mænd, der daglig inspicerede samtlige Huse i Byen. (Johs. Holmboe).

Kvaksalveri. Distriktslæge O. Løken, Skjervø, skriver: Især i Fiske-tiden hjem søges Distriktet af omreisende Kvaksalvere, hvoraf der nu ingen fast-boende findes, efterat en i Nordreisen boende blev mulkteret for at have behandlet epidemiske Syge. I Mangel af Brændevin bruger Fiskerne itide og utide Nafta, Rigabalsam og aromatisk Bittert; Kronessents og Brahma Livselixir samt «Anker-medicin» misbruges i høi Grad.

XX. Finmarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 3die Decb. 1900.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinaterer.
Amtet	.....	46404,59	33 387	1)13	1	27	31
1. Alten	.....	12148,35	5 862	1	-	5	4
	Alten	2 997,89	2 582	1	-	2	1
	Talvik	1 623,83	2 474	-	-	2	2
	Kautokeino	7 526,63	806	-	-	1	1
2. Loppen	.....	1 282,23	2 132	1	-	2	3
	Loppen og Øksfjord ..	723,64	1 103	-	-	1	1
	Hasvik	558,59	1 029	1	-	1	2
3. Hammerfest	.....	3 397,36	4 305	2	-	3	3
	Hammerfest, Kjøbst.	4,00	2 365	2	-	1	-
	Hammerfest	1 060,95	1 088	-	-	2)1	2
	Kvalsund	2 342,41	852	-	-	1	1
4. Maasø	.....	535,80	3 808	1	-	5	7
	Maasø	385,56	1 807	1	-	2)2	4
	Kjelvik	150,24	2 001	-	-	3	3
5. Kistrand	.....	11966,07	2 553	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 939	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	614	-	-	1	1
6. Lebesby	.....	4) ?	?	1	-	2	1
	Lebesby	4 477,71	1 452	1	-	2	1
	Vestlige Del af Tanen til og med Gamvik ..	?	?	-	-	-	-
7. Tanen	.....	4) ?	?	1	-	1	4
	Resten af Tanen 4) ...	?	?	1	-	1	3
	Polmak Sogn af Næsse- by Herred	1 923,12	461	-	-	-	1
8. Vardø	.....	2 019,28	3 681	2	1	3	3
	Vardø, Kjøbstad	3,65	2 543	2	1	2	-
	Vardø	2 015,63	1 138	-	-	1	3
9. Vadsø	.....	2 394,52	4 322	1	-	3	-
	Vadsø, Kjøbstad	1,84	1 971	1	-	1	-
	Nordvaranger	1 075,62	1 300	-	-	5)1	-
	Næsseby Sogn af Næsse- by Herred	1 317,06	1 051	-	-	1	-
10. Sydvaranger	Sydvaranger	4 065,85	1 912	1	-	1	3

1) Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse. 2) Er bosat i Hammerfest. 3) Den ene Post ledig. 4) Lebesby og Tanen tilsammen har et Fladeindhold af 8 595,13 km.² og en Folkemængde af 4 812. 5) Bosat i Vadsø.

Sundhedstilstanden kan i det Hele betegnes som god. Exantematisk Tyfus forekom i de østligste Distrikter, og Tyfoidfieber var adskilligt udbredt i Vardø Distrikt. Forøvrigt havde af epidemiske Sygdomme alene de akute Katarrer i Aandedrætsorganerne og Influenza almindeligere Udbredelse, hvilket sættes i Forbindelse med Aarets særdeles ugunstige Veirforhold. Det samlede Antal anmeldte, epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 2 640 med 50 Dødsfald mod henholdsvis 2 371 og 61 i 1899.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 611 eller 18,3 pro mille af den beregnede, tilstedeværende Middelfolkemængde (33 300). Aaret forud var Forholdet 19,8 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte, **epidemiske Sygdomstilfælde** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 274 og 275, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Exantematisk Tyfus. Af denne Sygdom er opført paa Listen ialt 20 Tilfælde med 1 Dødsfald. 7 Tilfælde i Vadsø Distrikt antoges fra først af for Cerebrospinalmeningit; men efter senere Sigtelse af Sygdomsforløbet og Smitteforholdene maa de antages at have været exantematisk Tyfus uden Udslet (se nedenfor). Fra Vardø Distrikt opføres 2 Tilfælde i Juni Maaned, et i Byen og et i Landdistriktet, begge hos Kvinder, af hvilke den ene antagelig havde bragt Smitte med fra Karlebotten i Næsseby. (Blom). I Vadsø Distrikt var allerede i Aarets første Maaneder optraadt de ovenfor omtalte, fra først af for Cerebrospinalmeningit antagne, mistænkelige Tilfælde i Karlebotten og Lokkegjegge. Der indsygnede nemlig inden 2 Fjeldfinners Familier 7 Personer, hvoraf 2 indlagdes paa Sygehus i Vadsø, medens Resten behandledes hjemme. Senere, i Marts—Juni, indtraf 9 utvivlsomme Tilfælde i Karlebotten og Bigganjang; for disse Patienter blev der oprettet et midlertidigt Lazaret i nogle Markedsboder i Karlebotten, som holdtes aabent fra 16de April til 29de Juni med i det Hele 209 Sygedage. (Caspersen og A. Bergh). I Sydvaranger optraadte 2 Tilfælde i Marts, begge hos Fjeldlapper. Den først angrebne havde i Midten af Februar været i Karlebotten; derfra reiste han til Hammerfest og blev syg ved Tilbagekomsten derfra paa en Gaard, hvor han saavidt muligt isoleredes. Den anden Fjeldlap havde været sammen med den førstnævnte paa Reisen til og fra Hammerfest og havde endog delt Køie med ham. Efterat være kommen til sit Hjem paa Fjeldet blev han syg og maatte kjøres ned til Munkefjord, hvor han isoleredes og fik Pleie hos en Slegtning. (Wessel).

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 62 Tilfælde, hvoraf 7 dødelige. I Loppen Distrikt indtraf 2 Tilfælde i Hasvik i en Fiskerfamilie, det ene endte dødeligt efter et langvarigt Ophold paa Sygehuset. Smittekilden var ukendt. I Mai blev næsten samtlige Beboere af et andet Fiskerhjem, Valan, der ligger ganske isoleret, angrebne, enkelte dog saa let, at de den hele Tid gik oppe. I dette Hus var samlet en hel Del Fiskere fra forskellige Kanter af Finmarken. Ved Distriktslægens Ankomst var imidlertid allerede flere Syge reist til sine Hjem, hvorfor Distriktslægen paa Vedkommendes Hjemsted maatte underrettes. (G. Klem). I Hammerfest Distrikt behandledes 8 Tilfælde i Byen og 1 i Landdistriktet. 4 Patienter indlagdes paa Sygehus. I Kistrand Distrikt blev 2 Sødskende syge efter hinanden i samme Hus, uden kjendt Smittekilde. (F. Mørch). I Vardø Distrikt behandledes i det Hele 37 Tyfoidfieberpatienter i Sygehuset; mange af Tilfældene fordelte sig paa omtrent det hele Aar, men var hyppigst om Høsten; mange af de Angrebne var fra omliggende Fiskevær, hvor daarligt Drikkevand, manglende Drainering af Grunden og mislig Hygiene i det Hele maa ansees som Aarsag til de stadig opdukkende nye Tilfælde. De fleste Fiskere indlagdes fra Havningberg. (Bidenkap og Blom).

For **Cerebrospinalmeningit** indlagdes en Mand fra Bugønes i Sydvaranger paa Vadsø Sygehus, hvor han døde. (Wessel).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes kun 7 spredte Tilfælde for det hele Amt.

Difteri (Croup) var i Aftagende. Af ialt 28 Angrebne døde 3. I Loppen Distrikt forekom 4 Tilfælde paa en Gaard, hvor Sygdommen tidligere skal have optraadt. (G. Klem).

Barselfeber. Fra Loppen Distrikt opføres en Kvinde som død af Sygdommen. Distriktslægen finder det underligt, at der ikke stryger flere Fødende med af denne Sygdom, naar man betænker, at Hjælpekoner omtrent udelukkende benyttes, samt ved, hvor lavt Renlighedssandsen staar. I Loppen —Øksfjord Herred har der paa flere Aar ikke været nogen Jordmoder, saa der har man udelukkende været henvist til Hjælpekoner. (G. Klem).

Af **Pyæmi** opføres 15 Tilfælde, (8 i Vadsø), og 4 Dødsfald. Panaritier er meget almindelige i Lebesby Distrikt paa Grund af Befolkningens Skiddefærdighed under Fiskeriet. (L. Daae).

Vandkopper forekom hyppig i Alten Distrikt, især paa Vaarkanten, men kom kun sjelden til Lægebehandling. (Wolff).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne var hyppigere end Aaret forud.

Tilfælde af **Influenza** behandlede nogenlunde jævnt gennem det hele Aar.

Af **Pleurit** synes usædvanlig mange Tilfælde at være kommet til Behandling, 104 alene i Hammerfest Distrikt.

Akut Diarré forekom i Tanen Distrikt i Husepidemier mod Sommerens Slutning og udover Høsten. Aarsagen antoges i mange Tilfælde at have været Nydelse af bedærvet Kjød. Efter Høstslagtningen indtraf nemlig en længere Tids Mildveir, hvorved Kjødet, der ellers pleier at opbevares ferskt hele Vinteren over, tog Skade.

Skjørbug. De fleste opførte Tilfælde af denne Sygdom iagttoges hos russiske Matroser i Hammerfest.

Fnat, hvoraf ialt anmeldtes 20 Tilfælde, kan nu ansees for omtrent ophørt i Kistrand Distrikt. (F. Mørch).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
			Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maasø.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.		
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	
Veneriske Saar	8	-	-	-	-	-	-	-	1	2	5	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	31	3	1	1	4	9	-	-	-	-	12	2	5	-
Gonorré og Uretrit . . .	160	-	6	-	10	61	3	4	3	4	57	-	10	2

I Loppen Distrikt synes Gonorré at være i Tiltagende. Usædeligheden synes at være lige stor blandt Kvinderne som blandt Mændene. Syfilis er dog temmelig sjelden. I Nufsfjord fandtes imidlertid i ét Hus ikke mindre end 3

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Exantematisk Tyfus	20	1	20	6	1	3	3	4	3	-	-	-	-	-	-
Tyfoidfeber	62	7	62	6	1	9	4	14	3	3	2	5	2	5	8
Cerebrospinalmeningit	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	7	-	7	2	-	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-
Mæslinger	3	-	3	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	28	3	27	2	1	4	4	1	-	-	3	8	2	1	1
Barselfeber	6	2	5	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	1	-
Pyæmi, Septhæmi	15	4	12	-	2	1	-	-	3	1	-	2	-	1	2
Rosen	24	-	24	1	2	-	-	2	2	1	3	2	4	2	5
Vandkopper	8	-	8	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-	1	2
Kusma	10	-	10	-	-	1	1	3	3	-	1	-	-	-	1
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1261	14	1252	77	57	60	130	228	221	97	70	61	79	101	71
Influenza	581	4	581	20	17	51	53	107	88	62	36	27	31	35	54
Lungebetændelse	100	7	100	10	3	10	11	10	12	11	7	8	3	10	5
Pleurit	138	-	138	5	3	6	10	24	15	10	10	5	13	20	17
Gigtfeber	37	-	37	4	8	2	1	2	1	3	6	2	3	5	-
Akut Diarré (Kolerine)	326	7	326	20	14	18	10	35	27	22	39	35	35	41	30
Skjorbug	12	-	12	-	-	-	-	3	-	2	6	1	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilsammen	2640	50	2626	155	109	169	231	434	380	216	183	158	172	223	196

Epidemiske Sygdomme.

Fordeling paa Lægedistrikterne:

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Sydvaranger.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dsf.
Exantematisk Tyfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	16	1	2	-
Tyfoidfeber	-	-	13	1	9	-	-	-	2	-	-	-	-	-	37	5	1	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	3	-	1	-
Mæslinger	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	2	-	4	-	12	-	2	2	-	-	-	-	4	-	4	1	-	-	-	-
Barselfeber	1	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Pyæmi, Sæphæmi	3	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	8	-	-	-
Rosen	1	-	-	-	6	-	1	-	2	-	-	-	3	-	3	-	7	-	1	-
Vandkopper	4	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	7	-	1	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	129	1	21	-	323	1	106	1	91	-	145	-	13	-	311	10	107	1	15	-
Influenza	142	3	19	-	248	-	7	-	-	-	7	-	-	-	105	-	53	1	-	-
Lungebetændelse	7	-	19	-	21	-	2	-	1	-	7	3	5	1	17	2	16	1	5	-
Pleurit	7	-	2	-	56	-	3	-	3	-	11	-	3	-	27	-	19	-	7	-
Gigtfeber	6	-	-	-	7	-	2	-	1	-	1	-	1	-	16	-	3	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	50	1	8	-	104	-	7	-	10	1	15	-	7	-	74	-	45	5	6	-
Skjærbug	-	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	352	5	88	3	806	2	132	4	110	1	187	3	37	1	608	20	282	10	38	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	81	9	5	76
Loppen	6	-	3	3
Hammerfest	27	13	2	25
Hammerfest By	22	12	1	21
Bygder	5	1	1	4
Maasø	35	6	4	31
Kistrand	42	4	1	41
Lebesby	11	4	3	8
Tanen	8	4	1	7
Vardø	66	5	20	46
Vardø By	58	5	19	39
Bygder	8	-	1	7
Vadsø	56	11	10	46
Vadsø By	25	4	5	20
Bygder	31	7	5	26
Sydvaranger	11	2	1	10
Finmarkens Amt	343	58	50	293
Deraf i Byer	105	21	25	80
— - Bygder	238	37	25	213

Mænd og 1 Kvinde angrebne af Syfilis. Paa en Nabogaard var Manden i Huset angrebet, smittet af den førnævnte Kvinde. Samtlige blev sendte til Amtssygehuset. (G. Klem). I Maasø Distrikt angives Gonorrhé at være ikke lidet udbredt, men den kommer sjelden til Behandling. (Horne).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 16,9 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsaaarsager og 19,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,0 pCt. og 26,2 pCt. og for Bygderne 15,5 pCt. og 17,4 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel.

I Loppen antoges Tuberkulose at være meget udbredt. (G. Klem). I Hammerfest Landdistrikt er det vanskeligt at faa gennemført Desinfektion efter Tuberkulose, som flytter eller dør, ligesom der synes at være smaa Udsigter til at faa istandbragt Pleiehjem. (Aagaard). I Maasø Distrikt har Befolkningen god Greie paa Tæringens Smitte og Maaden, hvorpaa Smitte udbredes, ligesom man begynder at vise nogen Forsigtighed med smitteførende Afsondringer. Spyttuevanen og Mangelen paa Renlighed er dog saa indgroet hos de Fleste, at det falder vanskeligt at faa de paabudte Forskrifter overholdte. (Horne). Ogsaa i Lebesby Distrikt er Tuberkulose temmelig meget udbredt, men Folket selv gjør lidet eller intet for at hindre Smitte. En Flerhed af Befolkningen bor i Jordgammer med Jordgulv og kan ikke bringes til at bruge Spyttebakker. Paa den anden Side møder man Exempler paa overdreven Smittefrygt, saaledes, naar Fiskere ikke vil ro Sjøen i samme Baad som En, der lider af Tuberkulose;

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.	
	Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Dødf.
Utilstrækkel. eller smertefulde Veer	4	5	-	-	-
Barselkrampe.....	-	-	-	¹⁾ 1	1
Uefftergivelige Fødselsdele.....	1	1	-	-	-
Ansigtisleie.....	1	-	1	-	-
Tilsammen	6	6	1	1	1
		7			

¹⁾ Dødsårsag: Barselkrampe.

men at ligge og sove i samme Seng betænker de sig ikke paa. (L. Daae). I Tanen Distrikt forekommer særlig Lungetuberkulose ikke sjelden. Naar Hensyn tages til den lange og veirhaarde Vinter samt de oftest usle, fugtige og usunde Boliger er det forklarligt, at den forløber hurtig og kræver mange Offre. (Meidell).

Fordøielsessygdomme er fremdeles blandt de almindeligste Sygdomme inden Lebesby Distrikt paa Grund af uhensigtsmæssig Ernæring. (L. Daae).

Blodfattigdom med nedsat Madlyst og Arbeidskraft er i Tanen Distrikt almindelig i Mørketiden, særlig hos Kvinder og Børn. Mændenes Udearbejde med den rigeligere Surstofftilførsel ophæver delvis Mangelen paa Sollys. Kulden og den gennemtrængende, bidende Vind nødvendiggjør en Tætning og hermetisk Tillukning af Boligerne, der omtrent forhindrer al naturlig Ventilation, uden naar Døre aabnes. Surstofmanglen bliver derfor mest følbart for dem, der maa holde sig mest indendørs. Resten af Aaret er Blodfattigdom ikke hyppigere end søndenfor, snarere sjældnere. Katarrer har Tilbøielighed til at trække i Langdrag om Vinteren, og heri ligger tildels Forklaringen af Tuberkulosens Hyppighed. (Groth).

Om Amtets **Sindssyge**, se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 8 saadanne, deraf i Alten Distrikt 1, i Maasø 3, i Lebesby 1, i Vardø 1, i Vadsø 1, og i Sydvaranger 1. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til ovenstaaende Tabel. Af Jordmoderen i Talvik, Alten Distrikt, er desuden udført 2 Tangforløsninger, begge hos Førstefødende. (Wolff).

Angaaende **Jordmoderhjælpen** henvises til Tabellen Side 278, der er sammendraget efter de Indberetninger, der fra Jordmødre er indsendt til Distriktslægerne. Hjelpekoner bruges fremdeles meget almindelig.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 3 Kvinder, nemlig for 2 Barselfeber og for 1 Barselkrampe.

Jordmoderhjælpen.

Lægedistrikter.	Antal anmeldende Jordmødre.	Har bistaæet ved Antal Fødsler.	Deraf var :		
			Issefødsel.	Bækkenendefødsel.	Uopgivet Fosterleie.
Alten	2	39	37	1	1
Loppen	1	7	7	-	-
Hammerfest	3	84	82	2	-
Maasø	4	28	1) 27	1	-
Kistrand	2	13	11	-	2
Lebesby	uopg.	21	20	1	-
Vardø	3	67	-	-	67
Vadsø	3	76	75	1	-
Sydvaranger	1	5	5	-	-

1) Deraf 1 Tvillingfødsel.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde				
	levende.	døde-fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.
Alten	198	7	101	20	1	4	4
Loppen	71	1	31	12	-	1	-
Hammerfest	149	5	93	22	-	2	5
Hammerfest By	78	2	48	9	-	-	1
Bygder	71	3	45	13	-	2	4
Maasø	109	-	71	15	2	1	19
Kistrand	94	3	52	13	1	-	1
Lebesby	61	9	56	7	-	-	17
Tanen	84	2	28	5	1	-	1
Vardø	168	4	79	19	2	-	8
Vardø By	120	2	65	14	2	-	8
Bygder	48	2	14	5	-	-	-
Vadsø	153	4	70	16	1	-	4
Vadsø By	74	1	29	4	-	-	3
Bygder	79	3	41	12	1	-	1
Sydvaranger	38	5	30	1	-	-	1
Finmarkens Amt	1125	40	611	130	8	8	60
Deraf i Byer	272	5	142	27	2	-	12
— — Bygder	853	35	469	103	6	8	48

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes et Overskud af 514 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,3.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	58	21	37
Medfødt Svaghed	53	3	50
Alderdomssvaghed	52	4	48
Kræft	24	8	16
Tuberkulose udenfor Lungerne	22	8	14
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	14	10	4
Mavetarmkatarr	9	8	1
Hjerneslag	9	5	4
Organisk Hjertesygdom	8	4	5

Veiriget var særdeles ugunstigt. Vinteren var kold og snerig, Vaaren kom sent, og Sommeren var sur og regnfuld, saa meget Hø raadnede bort, og Poteterne gav lidet Udbytte. I Kistrand og Alten slog Multehøsten Feil. Torvtørringen vanskeliggjordes i høi Grad. I Loppen rettede dog en god og lang Høst adskillig paa Forholdet; Sultefodringen blev derfor ikke værre end ellers. Der holdes nemlig altfor store Besætninger i Forhold til Fodermængden. Er Aarets Udbytte godt, sælges det Hø, som man saa vel har Brug for, og er det et daarligt Aar, slagter man ikke ned af den Grund. (G. Klem).

Levemaade og hygieniske Forhold. Som et Exempel paa, hvad der kan bydes af Sygepleie, omtaler Distriktslægen i Alten, at han i Rafsbotn tilsaa et 7 Maaneder gammelt Barn, uægte Datter af en Lappepige fra Kautokeino. Barnet veiede 4 Kilo, led af arvet Syfilis og var i høi Grad atrofisk og vanrøgtet. Det var opfødt med «Taate». Denne bestod af et Kohorn uden Bund, over hvis afsagede, hule Spids var fastsurret en afskaaren Kopatte [Spene]. Naar Barnet skulde faa Drikke, blev Hornet holdt med Bundaabningen opad, Melken heldet igjennem denne og den surtstinkende, halvraadne Kopatte stukket i Barnets Mund. Det 7 Maaneders Barn havde allerede «nydt» 8 slige Kopatter. Som finere Taatesmukker benyttes Lammeskindstykker, helst fra den myge, omtrent haarløse Hud i Lyskefolden; de forsynes med passende Hul eller Spalte og bindes over Spidsen paa Taatehornet. (Wolff).

I Loppen slog Fiskerierne godt til, og Fiskepriserne var høie. Dersom Befolkningen ikke var saa færdig til strax at bruge op sin Fortjeneste ved flot Levemaade, kostbare Byture og Rangel, vilde vistnok de Fleste være Velstandsfolk. Befolkningen maa karakteriseres som lad paa Land, men dygtig paa Sjøen. (G. Klem).

I Hammerfest er de gamle Barakker, opførte paa «Haugen» efter Branden i 1890, nu nedrevne paa én nær og Grunden ordentlig dræneret. Paa

Tomten er opført en hel Del nette Huse for Arbeidere, og den tidligere herskende Husnød er derfor nu mindre fremtrædende. I Aarets Løb er der opført et nyt Fattighus med Plads for 8 Familier. Hver saadan har eget, luftigt og lyst Værelse med tilhørende Kjøkken og ydre Bekvemmeligheder. (Aagaard).

I Maasø var Aaret trods Misligheden ved Aarsvæxten o. s. v. ikke særlig daarligt, da Vaarfisket gav et godt Udbytte. Udover Vinteren var der dog vistnok adskillig Nød. I Kjelvik Herred gaar Udviklingen fremdeles fremad. Især i Honningsvaag fortsættes med Opførelsen af nye Huse, og Flere og Flere flytter til disse Steder. Mange Fiskere søndenfra bosætter sig ogsaa der, istedetfor at reise frem og tilbage mellem sine tidligere Hjemsteder og Fiskeværene. Der dør sørgelig mange Smaabørn, dels paa Grund af den daarlige Pleie og Befolkningens Skjødsløshed, dels paa mange Steder paa Grund af Vanskeligheden ved at kunne skaffe Smaabørn hensigtsmæssig Næring, Melk, hele Vinteren igjennem; dels endelig er der altfor vanskelig Adgang til Lægehjælp. (Horne).

I Lebesby Distrikt staar Befolkningen i sanitær Henseende meget lavt og er lidet tilgjængelig for Paavirkning. Fjøsset er som Regel under samme Tag som Beboelsesrummet, et enkelt Sted endog i samme Rum. Især er den lappiske Befolkning overordentlig skiddenfærdig. Ude ved Kysten, særlig i Fiskeværene, er dog Forholdene bedre. (L. Daae).

I Tanen Distrikt, hvor den vigtigste Næringskilde er Fiskeri af Torsk og Lax, gav dette et Middelsaars Udbytte. Rendrift gav ogsaa paa Grund af de sidste Aars store Udførsel og høie Priser en god Indtægt. For Kystdelens Vedkommende vil Næringen hovedsagelig være Fisk, hvoraf der som Regel er Tilgang hele Aaret. Hvad der kan lægge Hindringer iveien, er oftest langvarige Uveirsperioder; i godt Veir vil der altid af driftige Folk kunne skaffes tilstrækkelig Fisk, saa hverken Folk eller Kvæg behøvede at lide Nød. Der er dog megen Slaphed, især i Mørketiden og liden Skamfølelse, saa en hel Del mere eller mindre Udarmede giver sig fuldstændig over, naar det er forbundet med noget Stræv at skaffe sig Brødet, og lægger sig med rolig Samvittighed ind paa Fattiggassen. Elvefinnernes Levemaade er bedst, de bruger meget Kjød — baade Ko- og Renkjød; Sjøfinnernes daarligst. Nordmændene, der hovedsagelig bebor de større Fiskevær, indtager en Mellemstilling. Poteter, der kun forsøgsvis og med lidet Held er dyrket, bruges omtrent ikke af Nogen, da de vil falde for kostbare. Sandsen for bedre Boliger er blandt Finnerne i Opvaagnen; istedetfor Torvgammer bygges meget Tømmerhuse, der dog for at være varme gjøres svært lave; den oprindelige Finnegamme med Jordgulv og aaben Ljore midt i Taget sees næsten ikke mere; kun enkelte fødte Fjeldfinner bruger den endnu. Enhver er sin egen Haandværker i alt Arbeide; duelige Haandværkere findes næsten ikke, og kyndigt Haandværksarbeide er det derfor næsten umuligt at faa udført. Kaffe nydes i Almindelighed til Overmaal; Brændevin nydes, hvor det kan overkommes, indtil Beruselse; men det er en sjelden Vare. Begge Nydelsesmidler er lige elsket af Nordmænd, Lapper og Kvæner. Fylderier er hyppigst i Julen og paa de saakaldte Samlingstider ved St. Hans og sidst paa Sommeren. Moralen er slap, ikke mindst blandt Gifte, hvor hyppige Smitteoverførelser finder Sted. (Groth).

I Vardø begyndte Vaarfisket sent og var under et Middelsaars. Priserne var hele Tiden særdeles gode. Ikke destomindre tiltager Fattigdommen, medens Folkemængden i Byen aftager. Hvalfangerne var uheldige og trækker sig lidt efter lidt bort; medens der saaledes for 10 Aar siden var 6 Hvalfangeretablissementer i Vardø Herred, er der nu blot 2. Rorbodernes Tilstand er meget bedret, især er de ny opførte i Sammenligning med de gamle rene Paladser. Ædruelighedstilstanden er fremdeles god, Sædeligheden i Byen er derimod fremdeles mindre god (25,4 % uægte Fødsler). (Blom). Naar Fiskeren om Vinteren ikke kan komme paa Sjøen, har han intet andet at tage sig til. Nogen Husfid eller

Lignende findes saagodtsom ikke. Det gjælder da at søge Kredit hos Handelsmanden. Denne Kreditgivning er dog nu langt fra saa udstrakt som før. (Bidenkap).

I Sydvaranger blev paa Grund af den kolde og regnfulde Sommer Jordens Afkastning rent elendig. Høudbyttet kan knapt sættes til $\frac{1}{3}$ af et almindelig godt Aars og var derhos af daarlig Kvalitet. Da Forholdene var ligedan overalt i Finmarken, og man fra forrige Aar havde Erfaring for, hvor ussel Tilstanden kan blive, om man ikke indretter sit Kreaturhold efter Fodermængden, blev der fra Finmarkens Landhusholdningsselskab udsendt offentlige Opraab om itide at nedslagte Kreaturerne, hvilket ogsaa i betydelig Udstrækning blev fulgt, men alligevel har det nok for de Fleste været yderst vanskeligt at slaa sig igjennem. Potetesavlen gav intet Udbytte, og af Multebær blev der meget lidet. Af Torskefiskerierne slog Loddefisket for Varangerfjordens Vedkommende til blot paa Vardø og Kiberg, hvor man en Tid i Slutningen af Mai og Begyndelsen af Juni fiskede godt. Did søgte ogsaa en hel Del af Sydvarangers Almue, ikke alene voxne Mænd, men ogsaa ugifte Kvinder samt Børn af begge Kjøen i den travle Tid, da der vanker god Betaling for alskens Arbeide. Naar undtages Laxefisket, der gav god Fortjeneste, maa Fiskerierne i Varangerfjorden ogsaa dette Aar siges at være mislykkede. Det er alene de vedvarende høie Priser, som i nogen Grad har holdt Befolkningen oppe. Men det Værste er næsten, at det er gaaet saa tilbage med Hjemmefisket i de senere Aar, dette som skulde yde en saa væsentlig Kontingent til det daglige Kosthold. Naar, som det har været Tilfælde de Par sidste Vintre, næsten intet Hjemmefiske har kunnet drives, fordi der ikke har været Fisk i Fjordene, bliver Folkets Ernærings-tilstand sat betydelig tilbage, og man faar Indtryk af, at en hel Mængde i Løbet af Vinteren befinder sig i en Tilstand af permanent utilstrækkelig Ernæring, særlig da Kjødpriserne i den sidste Tid er stegne saa høit, at Kjød ikke længer som før kan være Hvermands Kost. — Naar Vaaren kommer, er der derfor især blandt Børn en Mængde blege Ansigter og udtærede Skikkelser at se. — Og Kreaturholdet giver heller ikke det Udbytte, som det kunde og skulde paa Grund af, at man ofte indretter sig uhensigtsmæssigt, og ikke skjætter Dyrene saaledes, at de trives. — Om Renhold og Pudsning af Dyrene er der aldrig Tale, Strøelse i Baasen bruges aldrig, og Renholdet af de mørke og daarlige Fjøs indskrænkes til det mindst Mulige. — Melkeudbyttet bliver da ogsaa derefter. Men det skal ogsaa indrømmes, at et godt Kreaturstel her i den lange, kolde og mørke Vinter støder paa ualmindelig store Vanskeligheder. (Wessel).

Sygehuse. De tre Amtssygehuse er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Desuden findes Sygehuse i Hasvaag, Loppen Distrikt, og i Gamvik, Lebesby Distrikt, der er aabne under Fisket; det første er af Amtstinget besluttet nedlagt ved Aarets Udgang, men skal fremdeles fra Januar 1901 drives som Sygestue. (G. Klem). Ved Lægeboligerne i Kistrand og Tanen findes Sygestuer; den paa sidstnævnte Sted benyttes dog meget lidet, siden de større og mere tidsmæssige Sygehuse i Vardø og Vadsø oprettedes. (Groth). I Hammerfest er der desuden et katholsk Hospital, «St. Vincents», hvis Belæg dog er ubetydeligt.

Kvaksalveruvæsen. Til Alten Distrikt indføres i stor Udstrækning de Richterske saakaldte «Anker Mediciner», og Indførselen stiger vistnok Aar for Aar. Paa Elvebakken — Kvænbyen — i Alten driver en Kvaksalver, en ældre Kvæn, en Del «indremedicinsk» Behandling blandt Kvæner og Lapper. En Kvaksalverske, «Reipaskjærringen», tager sig af Folks Øine. En Flytlap, hvis høire Øie tidligere var blindt og atrofisk, havde efter i 8 Uger at have ligget under hendes Behandling for en Lidelse af venstre Øie faaet dette Øies Hornhinde

dækket af pannøse Granulationer, omgivet af en stærk, kemotisk Svulst af Conjunctiva. Han er nu blind ogsaa paa dette Øie. (Wolff).

Badeindretninger. I Hammerfest findes Karbad ved begge Sygehuse, men de benyttes neppe af Andre end det bedre stillede Publikum. (Aagaard). I Kistrand findes hos 3 kvænske Familier i Laxelv primitive Dampbad efter finsk Mønster, men de benyttes vistnok ikke meget. (F. Mørch). I Lebesby findes ogsaa 3 private Badstuer, men de staaar aabne kun for et begrændset Publikum. (L. Daae). I Tanen har Kvænerne oftest en Badstue paa hver Gaard, hvor der tages Bad en Gang ugentlig. (Groth). I Vardø findes paa Fæstningen Karbad og i Byen 3 Kvænbad, som benyttes meget. (Blom).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger:

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Finmarkens Amt	28	763	18
Alten	1) 5	103	1
Loppen	2) 2	17	-
Hammerfest	3) 3	110	5
Maasø	4) 2	68	1
Kistrand	5) 2	135	2
Lebesby	6) 1	24	-
Tanen	7) 1	89	1
Vardø	8) 5	86	4
Vadsø	9) 5	53	4
Sydvaranger	10) 2	78	-

1) Alten 3, Kautokeino 1, Talvik 1. 2) Hasvik 1, Loppen—Øksfjord 1. 3) Hammerfest By 3. 4) Maasø 1, Kjølvik 1. 5) Kistrand 1, Karasjok 1. 6) Kjøllefjord 1. 7) Tanen 1. 8) Vardø By 5. 9) Vadsø By 3, Næsseby 2. 10) Sydvaranger 2.

Sundhedskommissioner. I Hammerfest kom blandt andet Spørgsmaalet om Kirkegaardens Udvidelse til Forhandling i Sundhedskommissionen.

C. Anhang.

(Appendices).

1. Sundhedsforskrifter approberede i 1900.

Dybvaag Herred.

(Kongelig Resolution af 5te Januar).

§ 1. Ved Flytning eller Opførelse af Husebygninger skal det iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Grisehus paa den anden ikke gjøres kortere end 10 M.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere iagttages følgende:

- a) Opførelsen maa ikke paabegyndes, forinden Grunden, hvorpaa Huset skal staa, er tilstrækkelig afgroftet og Madjorden derfra bortført. Huller i Jordsmonnet i Husets nærmeste Omgivelser, hvori Vand og Urenlighed kan ansamles, skal udfyldes og Fugtighed derfra saavidt mulig fjernes.
- b) Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds skal være lavere end 30 Cm. over Jorden, medmindre denne bestaar af Fjeld, og som ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale er gjort forsvarlig tæt.
- c) Ethvert Beboelsesværelse skal gives en Høide af mindst 2,25 M. fra Gulvet til Loftsbjælkerne og være forsynet med Vindu af mindst 94 Cm.'s Høide og Bredde, der med Lethed kan aabnes. Et Vindu til at aabnes skal inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation ogsaa anskaffes i ældre Beboelsesrum, hvor det før ikke findes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal gjøres dobbelt.

Naar Nogen agter at flytte eller opføre Husebygninger, har han at gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 3. Kogevn maa ikke anbringes eller benyttes i Beboelsesværelse, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp kan fuldstændig opsamles og ledes ud i det Frie.

§ 4. Til enhver Bolig skal der være et ordentligt Vandhus. Dette maa ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus, heller ikke have noget Afløb hen til noget saadant, til Indtag for Mad- og Drikkevand eller til Alfarvei. Tømning maa foregaa saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted, og mindst én Gang aarlig.

§ 5. Gjødningsstoffer, ildelugtende Affald fra Husholdningerne og deslige Urenligheder maa ikke henkastes i Dyrge eller Kompost nærmere offentlig Vei eller Vaaningshus end 10 M., og Ansamling deraf maa intetsteds være saaledes

beliggende, at derfra er Tilsig til Steder, hvor Mad- og Drikkevand hentes, til Alfarvei eller Vaaningshus. Ved Vandhusgjødning maa desuden ved Paafyldning med Jord eller andre hensigtsmæssige Stoffe sørges for, at Stank ikke udbreder sig.

Skyllvand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, som kan gjøre Vandet urent. Det Samme gjælder Bække og mindre Elve, hvorfra Mad- og Drikkevand hentes, medmindre Forurensningen foregaa nedenfor det Sted, hvor Vandet hentes.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus og Høns ikke have Tilhold i Beboelsesrum.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Levnetmidler, der er bedærvede, eller som den anser skadelige for Sundheden, og kan i fornødent Fald besørge dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive farlige for Sundheden.

§ 9. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenes eller Stank opstaa, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelser.

§ 10. Bohave, Seng- og Gangklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom — deriblandt Tæring — maa ikke afhændes eller af Andre benyttes, forinden de er rensede paa en saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder betryggende. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa Ingen bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Tæringssyge. I ethvert Skoleværelse skal findes et passende Antal Spyttebakker.

§ 11. Hvor særegne Forhold maatte paakræve det, kan Sundhedskommissionen tilstede Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne antagen Tilsynsmand har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald melde Overtrædelser heraf til Sundhedskommissionens Formand, der skal besørge dem paatalt.

Haus Herred.

(Kongelig Resolution af 5te Januar).

§ 1. Opførelse eller Flytning af Hus skal anmeldes skriftlig for vedkommende Tilsynsmand i Sundhedskommissionen, og skal følgende Regler iagttages:

- a) Opførelse af Beboelseshus maa ikke paabegyndes, før Muldjorden er bortført og Grunden fuldt afgrøftet, saa alt Grundvand bortledes.
- b) Beboelseshuset skal opføres paa Graastens Undermur af mindst 30 Cm. Høide over Jorden, og skal den ved Beslag med Kalk, Ler eller paa anden Maade gjøres tæt. Hvor der ikke er Kjælder, skal der anbringes mindst 2 murede Luftaabninger.
- c) Ethvert til Beboelse bestemt Rum skal have en Høide af mindst 2,25 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst ét Vindu, der med Lethed kan aabnes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt, forsynet med tør, fast Fyld.
- e) Gaardstunet skal holdes frit for stillestaaende Vand.
- f) Mindste Afstand mellem Beboelseshus og Ladebygning, Fjøs, Stald, Grisehus og Hønseshus samt enhver anden Bygning, mod hvilken Beboelseshuset har Vindu, skal være 10 — ti — M.

§ 2. I Beboelsesrum maa ikke anbringes Kogeovn, medmindre den er forsynet med Indretning til Opfangning og Bortledelse af Damp.

§ 3. Melk og andre Madvarer skal opbevares i særskilt Rum. Hvor saadant ikke kan tilveiebringes, kan de anbringes i en dertil indrettet saakaldt Melkestol forsynet med Forhæng.

§ 4. Hver Huseier skal inden en af Sundhedskommissionen nærmere bestemt Tid, ved sit Hus have opført et ordentligt Vandhus med fuldt afdelte Rum for hver 20 Personer, der bebor Huset. Samme Regel gjælder for Skole, Fabrik eller andet Arbejdssted. Vandhuset skal være forsynet med tætte Beholdere, der med Lethed kan tømmes, saa Overfyldning undgaaes. Indholdet skal jævnlig overstrøes med Jord, Torvstrø, Aske eller Lignende, saa at Stank ikke opstaar. Vandhus maa ikke have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Tilsig til saadant.

§ 5. Fjærkræ, Fæ eller Svin maa ikke huses i Beboelseshuse.

§ 6. Gjødningsstoffer, Affald fra Husene og anden Urenlighed maa ikke oplægges eller henkastes Vaaningshus eller alfar Vei nærmere end 10 — ti — M. og maa være saaledes beliggende, at Tilsig til alfar Vei, Beboelseshus, Brønd eller andet Drikkevandtag for Mennesker og Dyr undgaaes.

§ 7. Brønd eller andet Drikkevandtag maa ikke forurenses ved Vaskning eller paa anden Maade.

Tætning af Kjøeld i Brønd forbydes. Ligeledes maa Overvandet bortledes, saa det ikke rinder ned i Brønd eller andet stillestaaende Vandtag.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salget af bedærvede Fødemidler og andre Gjenstande, der kan være skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Til Bedømmelse heraf kan forlanges udleveret Prøver. Foreløbig Standsning af Salg kan, naar Afgjørelse maa ske strax, udføres af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 9. Beboelsesrum, ligesom Seng- og Gangklæder samt andre Gjenstande, der har været benyttede af Personer, som lider eller har lidt af smitsomme Sygdomme, hvortil ogsaa regnes Tæring og Spedalskhed, maa ikke overlades til Brug for Andre, forinden de er rensede paa den Maade, Sundhedskommissionens Ordfører paabyder.

§ 10. Findes Bolig, Forsamlings- eller Arbejdssted ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller frisk Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde deres Brug, indtil Mangelen er afhjulpen.

§ 11. Næringsbrug eller Bedrifter, der medfører for Sundheden skadelige Uddunstninger eller Forurensninger, skal være undergivne Sundhedskommissionens specielle Tilsyn, og er vedkommende Eier eller Bruger forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som af Sundhedskommissionen til Fjernelse af stedfindende Ulempe maatte gives.

§ 12. Personer, der lider af Tæring, maa ikke bortsættes i Lægd. Heller ikke maa Nogen udsættes til Forpleining i Familier, hvor der er eller i den sidste Tid har været Tæringssyge, medmindre Huset er rengjort i Overensstemmelse med Sundhedskommissionens Paabud.

§ 13. Fartøier, der henligger inden Herredet, og deres Besætninger er med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforhold underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 14. Undlader Nogen at udføre de af Sundhedskommissionen paabudte Foranstaltninger, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

§ 15. Overtrædelser af ovenstaaende Forskrifter skal Sundhedskommissionen foranledige paataalt efter Lovgivningen.

§ 16. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

Hammer Herred.

(Kongelig Resolution af 5te Januar).

§ 1. Opførelse eller Flytning af Hus skal anmeldes skriftlig for vedkommende Tilynsmand i Sundhedskommissionen, og skal følgende Regler iagttages:

- a) Opførelse af Beboelseshus maa ikke paabegyndes, før Muldjorden er bortfjernet og Grunden fuldt afgrøftet, saa alt Grundvand bortledes.
- b) Beboelseshuset skal opføres paa Graastens Undermur af mindst 30 Cm. Høide over Jorden, og skal den ved Beslag med Kalk, Ler eller paa anden Maade gjøres tæt. Hvor der ikke er Kjælder, skal der anbringes mindst 2 murede Luftaabninger.
- c) Ethvert til Beboelse bestemt Rum skal have en Høide af mindst 2,25 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst ét Vindu, der med Lethed kan aabnes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt, forsynet med tør, fast Fyld.
- e) Gaardstunet skal holdes frit for stillestaaende Vand.
- f) Mindste Afstand mellem Beboelseshus og Ladebygning, Fjøs, Stald, Grisehus og Hønselus samt enhver anden Bygning, mod hvilke Beboelseshuset har Vindu, skal være 10 — ti — M.

§ 2. I Beboelsesrum maa ikke anbringes Kogeovn, medmindre den er forsynet med Indretning til Opfangning og Bortledning af Damp.

§ 3. Melk og andre Madvarer skal opbevares i særskilt Rum. Hvor saadant ikke haves eller kan tilveiebringes, kan de anbringes i en dertil indrettet saakaldt Melkestol forsynet med Forhæng.

§ 4. Hver Huseier skal inden en af Sundhedskommissionen nærmere bestemt Tid ved sit Hus opføre et ordentligt Vandhus med fuldt afdelte Rum for hver 20 Personer, der bebor Huset. Samme Regel gjælder for Skole, Fabrik eller andet Arbejdssted. Vandhuset skal være forsynet med tætte Beholdere, der med Lethed kan tømmes, saa Overfyldning undgaaes. Indholdet skal jævnlig overstrøes med Jord, Torvstrø, Aske eller Lignende, saa at Stank ikke opstaar.

§ 5. Vandhus maa ikke have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Tilsig til saadant.

§ 6. Gjødningsstoffer, Affald fra Husene og anden Urenlighed maa ikke oplægges eller henkastes Vaaningshus eller alfar Vei nærmere end 10 — ti — M. og maa være saaledes beliggende, at Tilsig til alfar Vei, Beboelseshus, Brønd eller andet Drikkevandtag for Mennesker og Dyr undgaaes.

§ 7. Brønd eller andet Drikkevandtag maa ikke forurenses ved Vaskning eller paa anden Maade. Tætning af Kjøreld i Brønd forbydes. Ligeledes maa Overvandet bortledes, saa det ikke rinder ned i Brønd eller andet stillestaaende Vandtag.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salget af bedærvede Fødemidler og andre Gjenstande, der kan være skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Til Bedømmelse heraf kan forlanges udleveret Prøver.

Foreløbig Standsning af Salg kan, naar Afgjørelse maa ske strax, udføres af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 9. Beboelsesrum, ligesom Seng- og Gangklæder samt andre Gjenstande, der har været benyttede af Personer, som lider eller har lidt af smitsomme Sygdomme, hvortil ogsaa regnes Tæring og Spedalskhed, maa ikke overlades til Brug for Andre, forinden de er rensede paa den Maade, Sundhedskommissionens Ordfører paabyder.

§ 10. Findes Bolig, Forsamlings- eller Arbejdssted ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller frisk Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde deres Brug, indtil Mangelen er afhjulpen.

§ 11. Næringsbrug eller Bedrifter, der medfører for Sundheden skadelige Uddunstninger eller Forurensninger, skal være undergivne Sundhedskommissionens specielle Tilsyn, og er vedkommende Eier eller Bruger forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som af Sundhedskommissionen til Fjernelse af stedfindende Ulemper maatte gives.

§ 12. Personer, der lider af Tæring, maa ikke bortsættes i Lægd. Heller ikke maa Nogen udsættes til Forpleining i Familier, hvor der er eller i den sidste Tid har været Tæringssyge, medmindre Huset er rengjort i Overensstemmelse med Sundhedskommissionens Paabud.

§ 13. Fartøier, der henligger inden Herredet, og deres Besætninger er med Hensyn til Renlighed og Sunhedsforhold underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelser.

§ 14. Undlader Nogen at udføre de af Sundhedskommissionen paabudte Foranstaltninger, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

§ 15. Overtrædelser af ovenstaaende Forskrifter skal Sundhedskommissionen foranledige paatalt efter Lovgivningen.

§ 16. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

Bruvik Herred.

(Kongelig Resolution af 5te Januar.)

§ 1. Opførelse eller Flytning af Hus skal anmeldes skriftlig for vedkommende Tilsynsmand i Sundhedskommissionen og skal følgende Regler iagttages:

- a) Opførelse af Beboelseshus maa ikke paabegyndes, før Muldjorden er bortført og Grunden fuldt afgroftet, saa alt Grundvand bortledes.
- b) Beboelseshuset skal opføres paa Graastens Undermur af mindst 30 Cm. Høide over Jorden, og skal den ved Beslag med Kalk, Ler eller paa anden Maade gjøres tæt. Hvor der ikke er Kjælder, skal der anbringes mindst 2 murede Luftaabninger.
- c) Ethvert til Beboelse bestemt Rum skal have en Høide af mindst 2,25 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst ét Vindu, der med Lethed kan aabnes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt, forsynet med tør, fast Fyld.
- e) Gaardstunet skal holdes frit for stillestaaende Vand.

f) Mindste Afstand mellem Beboelseshus og Ladebygning, Fjøs, Stald, Grisehus og Hønseshus samt enhver anden Bygning, mod hvilken Beboelseshuset har Vindu, skal være 10 — ti — M.

§ 2. I Beboelsesrum maa ikke anbringes Kogeovn, medmindre den er forsynet med Indretning til Opfangning og Bortledning af Damp.

§ 3. Melk og andre Madvarer skal opbevares i særskilt Rum. Hvor saadant ikke kan tilveiebringes, kan de anbringes i en dertil indrettet saakaldt Melkestol forsynet med Forhæng.

§ 4. Hver Huseier skal inden en af Sundhedskommissionen nærmere bestemt Tid ved sit Hus have opført et ordentligt Vandhus med fuldt afdelte Rum for hver 20 Personer, der bebor Huset. Samme Regel gjælder for Skole, Fabrik eller andet Arbeidssted.

Vandhuset skal være forsynet med tætte Beholdere, der med Lethed kan tømmes, saa Overfyldning undgaaes. Indholdet skal jævnlig overstrøes med Jord, Torvstrø, Aske eller Lignende, saa at Stank ikke opstaar.

§ 5. Vandhus maa ikke have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller Tilsig til saadant.

§ 6. Gjødningstoffer, Affald fra Husene og anden Urenlighed maa ikke oplægges eller henkastes Vaaningshus eller alfar Vei nærmere end 10 — ti — M. og maa være saaledes beliggende, at Tilsig til alfar Vei, Beboelseshus, Brønd eller andet Drikkevandtag for Mennesker og Dyr undgaaes.

§ 7. Brønd eller andet Drikkevandtag maa ikke forurennes ved Vaskning eller paa anden Maade. Tætning af Kjøreld i Brønd forbydes. Ligeledes maa Overvandet bortledes, saa det ikke rinder ned i Brønd eller andet stillestaaende Vandtag.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salget af bedærvede Fødemidler og andre Gjenstande, der kan være skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Til Bedømmelse heraf kan forlanges udleveret Prøver. Foreløbig Standsning af Salg kan, naar Afgjørelse maa ske strax, udføres af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 9. Beboelsesrum, ligesom Seng- og Gangklæder samt andre Gjenstande, der har været benyttede af Personer, som lider eller har lidt af smitsomme Sygdomme, hvortil ogsaa regnes Tæring og Spedalskhed, maa ikke overlades til Brug for Andre, forinden de er rensede paa den Maade, Sundhedskommissionens Ordfører paabyder.

§ 10. Findes Bolig, Forsamlings- eller Arbeidssted ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller frisk Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde deres Brug, indtil Mangelen er afhjulpen.

§ 11. Næringsbrug eller Bedrifter, der medfører for Sundheden skadelige Uddunstninger eller Forurenninger, skal være undergivne Sundhedskommissionens specielle Tilsyn, og er vedkommende Eier eller Bruger forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som af Sundhedskommissionen til Fjernelse af stedfindende Ulempe maatte gives.

§ 12. Personer, der lider af Tæring, maa ikke bortsættes i Lægd. Heller ikke maa Nogen udsættes til Forpleining i Familier, hvor der er eller i den sidste Tid har været Tæringssyge, medmindre Huset er rengjort i Overensstemmelse med Sundhedskommissionens Paabud.

§ 13. Fartøier, der henligger inden Herredet, og deres Besætninger er med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforhold underkastede Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 14. Undlader Nogen at udføre de af Sundhedskommissionen paabudte Foranstaltninger, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

§ 15. Overtrædelser af foranstaaende Forskrifter skal Sundhedskommissionen foranledige paatalt efter Lovgivningen.

§ 16. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

Ankenes Herred.

(Kongelig Resolution af 5te Januar).

Sundhedsforskrifter for den bymæssig regulerede Del af Herredet, Narvik med Fagernes og Ankenes samt for Rombaksbotten.

§ 1. Alle Gader og Pladse skal holdes rene og frie for Stank; saadan Rengjørelse skal foretages mindst én Gang ugentlig og paaligger Hus- eller Grundeierne indtil Gadens halve Bredde; offentlige Pladse besørages renholdte af Kommunen. Hvis saadan Renholdelse trods Paalæg forsømmes, skal den udføres af det Offentlige for Vedkommendes Regning.

§ 2. Gaardspladse, Portrum o. desl. holdes tilbørlig rene og frie for Stank.

§ 3. Feieskarn, Affald eller anden Urenlighed maa ikke henkastes paa Gade, Plads eller ubebygget Tomt, men skal henbringes i Gjødselbinge eller i tæt, med Laag forsynet Sæppekasse.

§ 4. Til ethvert Beboelseshus skal der høre et ordentligt Vandhus, som ikke maa have Dør eller anden Aabning mod Gade eller Nabotomt; det skal være forsynet med en tæt, muret Binge eller en tæt, transportabel Beholder, som tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted. Sundhedskommissionen kan, om den finder det fornødent, paabyde Tømning af Bingerne naarsomhelst.

§ 5. Bortkjøring af Gjødsel og Affald maa kun foregaa i tætte med Laag forsynede Kasser, saaledes at Intet spildes under Transporten, og maa i Tiden fra 1ste Mai til 15de September kun ske fra Kl. 9 Aften til Kl. 6 Morgen.

§ 6. Stald, Fjøs, Grisehus o. lign. maa ikke anbringes under samme Tag som Beboelseshus eller have Væg fælles med saadant og skal være saaledes indrettet, at ingen Stank derfra udbreder sig til Beboelsesrum, Naboeiendom, offentlig Gade eller Plads.

§ 7. Enhver Bedrift, hvorved der kan udbredes Stank, skal være undergivet Sundhedskommissionens Tilsyn og kan af denne paalægges at træffe saadanne Foranstaltninger, som maatte ansees nødvendige for at fjerne Ulemperne for Omgivelserne.

§ 8. Udsalgs- og Opbevaringssteder for Kjød, Fisk, Melk og andre Næringsmidler maa stadig holdes rene og godt ventilerede, frie for Støv og Stank og maa ikke benyttes til Soverum eller Kjøkken; heller ikke maa der sammesteds opbevares andre Varer, som kan meddele Næringsmidlerne Lugt eller Smag.

§ 9. Bedærvede og forfalskede Næringsmidler og Brugsgjenstande, der kan befrygtes skadelige for Sundheden, kan af Sundhedskommissionen forbydes holdt tilfals og i fornødent Fald besørages tilintetgjorte eller uskadeliggjorte paa Vedkommendes Bekostning. Sundhedskommissionen kan til Opnaaelse heraf naarsomhelst anstille Undersøgelse hos de Handlende og forlange sig udleveret de nødvendige Prøver.

§ 10. Slagterier skal være forsynet med Murstens- eller cementeret Gulv, og Vægge og Tag oliemales; Rengjøring ved Overspuling maa ske, hver Gang Slagtning er foretagen, og alt Affald øieblikkelig bortfjernes.

§ 11. Sundhedskommissionen kan midlertidig forbyde Udsalg af Melk og andre Næringsmidler fra Lokaler, hvor tilstedeværende, smitsomme Sygdomme kan give Anledning til Sammes Udbredelse, ligeledes ogsaa Tilførsel og Udsalg af Melk fra andre Steder, hvor saadanne Sygdomme optræder blandt Mennesker og Dyr.

§ 12. Findes beboet Hus eller Forsamlingsrum (offentlig eller privat) ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning at være skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende uopholdelig at rette de forefundne Mangler og i Tilfælde forbyde Sammes Brug, indtil saa er skeet.

§ 13. Brønde og andre Vandtag maa holdes tilbørlig rene og eftersees og renses Høst og Vaar.

§ 14. I og ved Vandtag, hvorfra hentes Drikkevand, maa ikke foregaa Vask eller anden Urenlighed eller i det Hele foretages noget, hvorved Vandet kan forurennes.

§ 15. Hvor der i et Hus opstaar smitsom Sygdom eller Mistanke om saadan, har vedkommende Familiefader eller Husvært uopholdelig at afgive Melding om Samme til Læge eller nærmest boende Medlem af Sundhedskommissionen, forat fornødne Forholdsregler kan blive truffene for at hindre Smittens Udbredelse.

§ 16. Sundhedskommissionen kan i enkelte Tilfælde, hvor det findes nødvendent, tillade Fravigelser fra disse Regler ved særlig Beslutning i hvert enkelt Tilfælde.

§ 17. Overtrædelser af disse Regler bliver strax at melde for Sundhedskommissionen, som vil besørge dem rettet og i Tilfælde paatalt og straffet.

Gjerstad Herred.

(Kongelig Resolution af 12te Januar).

§ 1. Ved Flytning eller Opførelse af Husebygninger skal det iagttages, at Afstand mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Grisehus paa den anden ikke gjøres kortere end 10 M.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere iagttages følgende:

- a) Opførelsen maa ikke paabegyndes, forinden Grunden, hvorpaa Vaaningshuset skal staa, er tilstrækkelig afgroft og Madjorden derfra bortført. Huller i Jordsmonnet i Husets nærmeste Omgivelser, hvori Vand og Urenlighed kan ansamles, skal udfyldes og Fugtighed derfra saavidt mulig fjernes.
- b) Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds skal være lavere end 30 Cm. over Jorden, og som ved Rapping med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale er gjort forsvarlig tæt.
- c) Ethvert Beboelsesværelse skal gives en Høide af mindst 2,25 M. fra Gulv til Loftsbjælkerne og være forsynet med Vindu af mindst 94 Cm.s Høide og Bredde, der med Lethed kan aabnes. Et Vindu til at aabne skal inden et Aar efter disse Forskrifters Approbation anskaffes ogsaa i ældre Beboelsesrum, hvor det før ikke findes.

- d) Gulvet i nederste Stokværk skal gjøres dobbelt, og imellem Gulvets begge Beklædninger indlægges et Lag af Ler eller anden tør og fast Fyld.
- e) Kjælderen skal forsynes med passende Aabninger for Lufttilgang.

Naar Nogen agter at flytte eller opføre Husebygninger, har han derom at gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 3. Kogeovn maa ikke anbringes eller benyttes i Beboelsesværelse, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp kan fuldstændig opsamles og ledes ud i det Fri.

§ 4. Til enhver Bolig skal der være et ordentligt Vandhus. Dette maa ikke have Tag eller Væg fælles med Vaaningshus, heller ikke have noget Afløb hen til noget saadant eller til Indtag for Mad- eller Drikkevand, og hvor Forholdene maatte paakræve det, være forsynet med tætte Binger eller Kasser. Tømning maa foregaa saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted, og ved stadig Paafyldning med Jord maa der sørges for, at Stank ikke udbreder sig.

§ 5. Ildelugtende Affald fra Husholdningerne og deslige Urenligheder maa ikke henkastes omkring Huset og ei heller samles i Dynge nærmere Vaaningshus eller offentlig Vei end 10 M.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, som kan gjøre Vandet urent. Det Samme gjælder Bække og mindre Elve, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, medmindre Forurensningen foregaaer nedenfor det Sted, hvor Vandet hentes.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus, og Høns ikke have Tilhold i Beboelsesrum.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Levnetsmidler, der er bedævede, eller som den anser skadelige for Sundheden, og kan i fornødent Fald besørge dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive farlige for Sundheden.

§ 9. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank opstaa, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelser.

§ 10. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsomme Sygdomme, deriblandt Tæring, maa ikke afhændes eller af Andre benyttes, forinden de er rensede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder betryggende. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa Ingen bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Tæringssyge.

I ethvert Skoleværelse skal findes et passende Antal Spyttebakker.

§ 11. Hvor særegne Forhold maatte paakræve det, kan Sundhedskommissionen tilstede Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 12. Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne antagen Tilsynsmand har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald melde Overtrædelse heraf til Sundhedskommissionens Formand, der skal besørge den paatalt.

Hobøl Herred.

(Kongelig Resolution af 3die Februar).

- § 1. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal følgende iagttages:
- a) at Grunden er saavidt mulig tør, fri for Tilsig af Vand og Madjorden bortført derfra,

- b) at Huset skal sættes paa en Grundmur af Sten forsynet med mindst 2 Træk-
hul og af mindst 23 Cm. Høide,
- c) at ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,20 M. fra Gulv til
Tag og være forsynet med mindst ét Vindu, som kan aabnes (Opslagsvindu),
- d) at Gulvet i nederste Etage skal gjøres tæt og trækfrit.

§ 2. Kogeovn maa ikke benyttes i Beboelsesrum, medmindre der er op-
ført en Kappe (Damphætte) eller anden Indretning, som leder Dampen ud i
det Fri.

§ 3. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden
paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, slet Ventilation eller Lignende, kan Sund-
hedskommissionen paalægge vedkommende Eier at rette paa Mangelen inden en
given Tid og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

§ 4. I Værelse, der benyttes som Soverum, maa ikke opbevares Føde-
midler uden i tæt Skab.

§ 5. Til hvert Vaaningshus skal høre et Privet, som ikke ligger nærmere
dette eller Alfjarvei end 6 M. og er saaledes beliggende, at der ikke kan komme
Tilsig derfra til Indtag for Drikkevand og Madvand.

Priveterne maa holdes, saa meget som mulig, fri for Stank, ved at Exkre-
menterne jævnlig overstrøes med Kalk, Jord, Aske, Sagmug eller Lignende. De
bør tømmes mindst et Par Gange aarlig.

§ 6. Stald, Fjøs, Grisehus og Affaldsdynger maa ligesom Priveter ikke
være saaledes beliggende, at Tilsig derfra kan ske til Indtag for Mad- og Drikke-
vand og ikke ligge nærmere Vaaningshus end 6 M.

§ 7. I eller ved Brønd, hvorfra Drikkevand og Madvand tages, maa ikke
foretages Vask eller noget, som kan forurene Vandet.

§ 8. I Skolelokaler skal Gulvene overskvættes med Vand og derpaa feies
og Pulte og Kathedre aftørres med vaad Klud efter hver Gang, der har været
holdt Skole. Grundig Vaskning af Gulvene skal foretages mindst én Gang ugent-
lig. I hvert Skolelokale skal forefindes mindst 2 Spyttebakker, som Lærer eller
Lærerinde maa paase bliver brugt af dem, der hoster og spytter, da Spytning
paa Gulvet maa forbydes. Spyttbakkerne maa jævnlig tømmes og vaskes. Der
maa sørges for frisk Luft i Skoleværelset, naar det benyttes.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Fødemidler og
for Sundheden skadelige Brugsgjenstande, som indeholder giftige Stoffe, som f. Ex.
Tapeter, Legetøier etc. og i Tilfælde sørge for Tilintetgjørelse deraf paa Eierens
Bekostning.

§ 10. Naar nogen Bedrift tænkes anlagt, som kan frembringe Stank og
Forurensning af Luften eller Drikkevand, maa Sundhedskommissionen først under-
rettes herom, og den har da at træffe de fornødne Forholdsregler.

§ 11. Gang-, Sengklæder og Bohave efter Personer, døde af smitsom
Sygdom, deriblandt Tæring, maa ikke afhændes eller benyttes af Andre, førend
de er rensede eller desinficerede paa fyldestgørende Maade. I fornødent Fald
kan Sundhedskommissionen paabyde Tilintetgjørelse af Samme.

§ 12. Børn og Lægdlemmer fra fremmede Kommuner maa ikke udsættes
i Herredet, førend de er forsynede med Lægeattest for, at de ikke lider af smit-
som Sygdom (deriblandt Tæring).

§ 13. Friske Børn maa ikke udsættes i Familier, hvor En eller Flere lider
af smitsom Sygdom, især Tæring.

§ 14. Afgivelser fra en eller flere af disse Sundhedsforskrifter kan finde
Sted, naar Sundhedskommissionen tillader det.

§ 15. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters
Overholdelse og anmelde Overtrædelse af samme til Sundhedskommissionens For-
mand, der besørger Paatale i Henhold til Lov af 16de Mai 1860 § 26.

Fjeld Herred.

(Kongelig Resolution af 3die Februar).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Beboelseshus skal Anmeldelse herom indsendes til vedkommende Tilsynsmand i Sundhedskommissionen, før Arbejdet paa Grunden paabegyndes, og følgende Regler iagttages:

- a) Grunden, hvor Huset agtes opført, skal befries for Muldjord og afgrøftes saaledes, at den bliver fri for Grundvand; ligeledes sørges der for, at Gaardsrummet kan holdes vasfrit.
- b) Huset skal opføres paa en Grundmur, der intetsteds er lavere end 30 Cm., og skal Muren enten udvendig eller indvendig beslaaes med Kalk, Ler eller andet tættende Materiale; der skal være mindst 2 Trækhul i Muren.
- c) Ethvert til Beboelse bestemt Rum skal være mindst 2,25 M. høit fra Gulv til Loft og have mindst 1 Vindu, forsynet med Hængsler og Kroge, saa at det med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt (Indskudsgulv). I Gulvet bør anbringes en Friluftskanal af Træ eller Blik (8 à 12 Cm. i Tversnit), der udenfra gaar gennem Indskudsgulvet og udmunder i ca. 1 M.s Høide bag Ovn.

§ 2. Hvor Kogeovn bruges i Beboelsesrum, skal den være forsynet med en Hætte, saaledes indrettet, at Kogedampen opfanges og bortledes.

§ 3. Melk og andre Madvarer skal opbevares i særskilt Rum. Hvor saadant ikke kan tilveiebringes, kan de anbringes i en dertil indrettet saakaldt Melkehylde forsynet med Forhæng.

§ 4. For enhver Opsidder paa en Gaard og for Kirke, Arbejdssted eller hvor mange Folk til bestemte Tider samles, skal der inden 2 Aar efter disse Forskrifters Approbation være opført et ordentligt Vandhus. Udtømmelserne, der helst bør opfanges i en tæt og tilstrækkelig stor Kasse eller Tønde, skal jævnlig overstrøes med Torvmuld, Jord eller Aske og bortbringes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

§ 5. Fjøs, Stald, Grisehus eller Vandhus maa ikke være i Kjælder, under Beboelseshus eller Opbevaringssted for Madvarer, ligesom de for Eftertiden ikke maa bygges saaledes, at de har Tag eller Væg fælles med Mad- eller Beboelsesrum.

§ 6. De nævnte Udhuse samt Gjødsel- og Affaldsdyng, ligesom Skyllvandskast maa ikke anbringes Beboelsesrum nærmere end 6 — sex — Meter, og skal der sørges for, at der fra slige Steder ikke er Sig til Alfarvei, Beboelseshus, Brønd eller andet Vandtag til Brug for Mennesker eller Dyr.

§ 7. Brønd eller andet Vandtag maa ikke forurenses ved Vaskning eller paa anden Maade. Vandtag, der ikke er rindende Elv, skal ombygges saaledes med Sten og Torvjord, at ikke Overvand rinder lige ned i Samme.

§ 8. Forurenede Grøfter og stinkende Vandpytter kan — især om Sommeren — forlanges rengjorte strax.

§ 9. Hverken Heste, Kjær, Faar, Gjeder og Svin eller Høns maa huses i eller under Beboelsesrum.

§ 10. Tunet skal rengjøres og Gulvene i Værelserne renvaskes mindst én Gang om Ugen.

§ 11. Efter endt Torskefiske, senest inden Udgangen af April Maaned, skal hvert Hus, hvor Fremmede har logeret, være forsvarlig rengjort, ligesaa den Plads, hvor Torsken har været sløiet, eller hvor Affald af Samme har været henlagt. Efter den Tid maa heller ikke Fiskehoveder, Rygge eller andet Affald anbringes saa nær Beboelseshus, at Stanken forulemper Beboerne. Hvis Omstændighederne gjør det ønskeligt, kan Sundhedskommissionen ogsaa paabyde almindelig eller delvis Rengjøring.

§ 12. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Fødemidler og andre Gjenstande, der er skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, og kan efter Omstændighederne lade dem tilintetgjøre. Bedømmelsen — til hvilket Øiemed Prøver kan forlanges udleverede — samt foreløbig Standsning af Salg af bedærvede Fødemidler eller sundhedsfarlige Varer kan, naar Afgjørelsen maa ske strax, paa Sundhedskommissionens Vegne udføres af dens Ordfører.

§ 13. Beboelsesrum, ligesom Seng- og Gangklæder samt andre Gjenstande, der har været benyttede af Personer, der lider eller har lidt af smitsomme Sygdomme, hvoriblandt ogsaa Tæring og Spedalskhed, er det forbudt at sælge, overdrage eller lade Andre bruge, forinden de er rensede saaledes, som Sundhedskommissionens Ordfører paabyder.

§ 14. Ved Bedrifter, der kan forurene Luften eller paa anden Maade forulempe de Omboende, har Eieren at iagttage de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen til enhver Tid finder at maatte foreskrive.

§ 15. Befindes Bolig, Forsamlings- eller Arbejdssted ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller frisk Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde dets Brug, indtil Mangelen er afhjulpet.

§ 16. Naar Skolestuen bruges, skal Katheder og Bænke daglig aftørres med fugtig Klud og Gulvene daglig overfares med fugtig Dveil; der skal vaskes mindst én Gang om Ugen. Har Skolestue været benyttet til Møder af noget Slags, maa Katheder, Bænke og Gulv efterpaa vaskes.

§ 17. Personer, der af Distriktslægen erklæres at lide af Tæring, maa ikke bortsættes i Lægd; ei heller maa Børn udsættes til Familier, hvor der er eller i den sidste Tid har været Tæringssyg. Personer fra fremmede Kommuner maa ikke modtages til Forpleining i Herredet, uden at de er forsynede med Lægeattest for, at de ikke lider af Tæring eller anden smitsom Sygdom.

§ 18. Undlader Nogen at træffe de ved disse Forskrifter paabudte Foranstaltninger eller at rette de paapegede Mangler, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

§ 19. Sundhedskommissionens Tilsynsmænd skal hver inden sin Kreds holde Øie med, hvorvidt noget strider mod disse Forskrifter, og melde Overtrædelser til Sundhedskommissionens Ordfører, der om fornødiges bevirker Paatale mod Vedkommende.

§ 20. Afvigelser fra foranstaaende Forskrifter kan tilstedes af Sundhedskommissionen, naar denne undtagelsesvis finder saadant paakrævet.

Kjøbstaden Stavanger.

(Kongelig Resolution af 3die Februar).

Forandring: «Al Gjødelsbortbringen og Kjøren af stinkende Affald samt Kjøring af Dampvand fra kemiske Fabriker skal ske i dækkede Vogne eller Baade fra Kl. 11 Aften til Kl. 6¹/₂ Morgen i Tiden fra 1ste Mai til 30te September og fra Kl. 9¹/₂ Aften til 7¹/₂ Morgen i Tiden fra 1ste Oktober til 30te April».

Kjøbstaden Bodø.

(Kongelig Resolution af 10de Februar).

Ophævelse af §§ 6 og 11 i de gjældende almindelige Forskrifter med Hensyn til Sundhedsvæsenet inden Kjøbstaden.

Froland Herred.

(Kongelig Resolution af 17de Februar).

§ 1. Agtes Hus opført fra Nyt eller flyttet, maa saadant anmeldes for et af Sundhedskommissionens Medlemmer, der har at paase, at de i følgende Paragraf givne Paabud iagttages.

§ 2. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Huse, skal der iagttages:

- a) At Grunden under Beboelseshuse er tør eller vel afgrøftet, og at Madjorden er bortført derfra.
- b) At Huset sættes paa Undermur af Sten, saavidt mulig tæt og trækfri, og af mindst $\frac{1}{2}$ M.s Høide over Grunden.
- c) At Beboelsesrum ikke maa bygges lavere end 2,20 M. fra Gulv til Tag og forsynes med mindst ét Opplagsvindu eller Luftventil. Et saadant Vindu eller Ventil skal ogsaa inden ét Aar efter disse Forskrifters Approbation anbringes i de ældre Beboelsesrum, hvor det nu ikke findes.
- d) At Privet, Stald, Fjøs, Grisehus og andre Udhuse, hvorfra Stank udbredes, ikke anbringes nærmere Beboelsesrum, Madbod, Nabo og almindelig befærdet Vei end 10 M. og lægges saaledes, at intet Afløb derfra finder Sted til de nævnte Steder, til Gaardsplads eller Indtag for Mad- og Drikkevand. Dog kan yderligere et Privet anbringes under samme Tag som Beboelseshus, naar foranstaaende Bestemmelser forøvrigt fyldestgøres.
- e) At Gaardspladsen udjævnes og afgrøftes saaledes, at saavel Grundvand som Overvand har tilstrækkeligt Afløb.

§ 3. Hvor Kogeovn benyttes eller herefter anbringes i Beboelsesrum, skal den forsynes med Indretning til at optage og bortføre Dampen.

§ 4. For hvert Bosted skal der inden ét Aar efter disse Forskrifters Approbation være indrettet et Privet, der ved Paafyldning af Myrjord og deslige holdes frit for Stank.

§ 5. Finder Sundhedskommissionen beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed etc., kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 6. Heste, Kjør, Svin, Faar eller Gjeder maa ikke huses i eller under Beboelseshus.

§ 7. Affald fra Husene, Feieskarn, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes nærmere Vaaningshus, Vandtag, Madbod og Alfarvei end 10 M., men kastes i Privet eller Gjødselhaug, der ikke har Tilsig til ovennævnte Steder.

Komposter maa ikke lægges de nævnte Steder nærmere end 20 M. og ligeledes ikke have Tilsig dertil.

§ 8. I Vandtag maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, som kan gjøre Vandet urent. Brønde renses mindst én Gang aarlig.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler og er i dette Øiemed berettiget til at fordrø udleveret fornødne Prøver. Skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler kan ved Sundhedskommissionens Foranstaltning tilintetgjøres eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning. Samme Ret har Sundhedskommissionen med Hensyn til andre Gjenstande f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædningsstoffer eller Møbelstoffer etc. hvis Benyttelse kan blive farlig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 10. Under smitsomme Sygdomme maa Udtømmelserne eller andre Udsondringer fra de Syge, Affaldsstoffer, Feieskarn eller Lignende fra Sygerummet ikke opsamles i Gjødsele, men opbrændes, desinficeres eller nedgraves i mindst $\frac{1}{2}$ M.s Dybde paa et afsides Sted, kfr. § 7, sidste Punktum.

§ 11. Fødemidler, som har henstaaet i Rum, medens der i samme har forekommet smitsom Sygdom, maa ikke afhændes. Det Samme gjælder om Melk, Kjød, Uld eller andre Dele af syge Dyr. Klæder eller andre Gjenstande, som har været benyttede af Personer, der har lidt af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke bruges eller afhændes, førend de er rensede eller desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder fyldestgørende.

§ 12. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, ved hvilken Stank udbredes eller giftige Gasarter udvikles eller Stoffer behandles, som kan have skadelig Indflydelse paa Arbejdernes eller Omboendes Helbred, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa ikke Anlægget sættes ivei, førend de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paaviste at være afhjulpne.

Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og er enhver Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

§ 13. Afvigelser fra disse Forskrifter kan under særegne Omstændigheder indrømmes af Sundhedskommissionen.

§ 14. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd, hver i sin Kreds, at paase disse Forskrifters og de i Overensstemmelse hermed af Sundhedskommissionen fattede Bestemmelseres Overholdelse og i Tilfælde at meddele Overtrædelse af samme til dens Ordførere.

Eide Herred.

(Kongelig Resolution af 17de Februar).

§ 1. Agtes Hus opført fra Nyt eller flyttet, maa saadant anmeldes for et af Sundhedskommissionens Medlemmer, der har at paase, at de i følgende Paragraf opførte Paabud iagttages.

- § 2. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Huse skal der iagttages:
- At Grunden under Beboelseshuse er tør eller vel afgrøftet, og at Madjorden er bortført derfra.
  - At Huset sættes paa Undermur af Sten, saavidt mulig tæt og trækfri, og af mindst $\frac{1}{2}$ M.s Høide over Grunden.
  - At Beboelsesrum ikke bygges lavere end 2,20 M. fra Gulv til Tag og forsynes med mindst ét Opslagsvindu. Et saadant Vindu skal ogsaa inden ét Aar fra disse Forskrifters Approbation anbringes i de ældre Beboelsesrum, hvor det nu ikke findes.

- d) At Privet, Stald, Fjøs, Grisehus og andre Udhuse, hvorfra Stank udbredes, ikke anbringes nærmere Beboelsesrum, Madbod, Nabo og almindelig, befærdet Vei end 10 M. og lægges saaledes, at intet Afløb derfra finder Sted til de nævnte Steder, Gaardsplads eller Indtag for Mad- og Drikkevand.
- e) At Gaardspladsen udjævnes og afgroftes saaledes, at saavel Grundvand som Overvand har tilstrækkeligt Afløb.

§ 3. Hvor Kogevn benyttes, eller herefter anbringes i Beboelsesrum, skal den forsynes med Indretning til at optage og bortføre Dampen.

§ 4. For hvert Bosted skal der inden ét Aar efter disse Forskrifters Approbation være indrettet et Privet, der ved Paafylgning af Myrjord og deslige holdes frit for Stank.

§ 5. Finder Sundhedskommissionen beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed etc., kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 6. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Høns maa ikke huses i eller under Beboelseshus.

§ 7. Affald fra Husene, Feieskarn, stinkende Skyllvand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes nærmere Vaaningshus, Vandtag, Madbod og Alfarvei end 10 M., men kastes i Privet eller Gjødselhang, der ikke har Tilsig til ovennævnte Steder. Komposter maa ikke lægges de nævnte Steder nærmere end 20 M. og ligeledes ikke have Tilsig dertil.

§ 8. I Vandtag maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele taget foretages noget, der kan gjøre Vandet urent. Brønde renses mindst 1 — én — Gang aarlig.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler og er i dette Øiemed berettiget til at fordrø udleveret fornødne Prøver.

Skadelige Nærings- eller Nydelsesmidler kan ved Sundhedskommissionens Foranstaltning tilintetgjøres eller paa anden Maade gjøres uskadelige paa Vedkommendes Bekostning. Samme Ret har Sundhedskommissionen med Hensyn til andre Gjenstande f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædningsstoffer eller Møbelstoffer etc., hvis Benyttelse kan blive farlig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 10. Under smitsomme Sygdomme maa Udtømmelserne eller andre Udsondringer fra de Syge, Affaldsstoffer, Feieskarn eller Lignende fra Sygerummet ikke opsamles i Gjødsele, men opbrændes, desinficeres eller nedgraves i mindst 0,50 M.s Dybde paa et afsides Sted, kfr. § 7, sidste Punktum.

§ 11. Fødemidler, som har henstaaet i Rum, medens der i samme har forekommet smitsom Sygdom, maa ikke afhændes. Det Samme gjælder om Melk, Kjød, Uld eller andre Dele af syge Dyr. Klæder eller andre Gjenstande, som har været benyttede af Personer, der har lidt af eller er døde af smitsom Sygdom, maa ikke bruges eller afhændes, førend de er rensede eller desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder fyldestgjørende.

§ 12. Naar nogen Bedrift agtes sat i Gang, ved hvilken Stank udbredes eller giftige Gasarter udvikles eller Stoffer behandles, som kan have skadelig Indflydelse paa Arbeidernes eller Omboendes Helbred, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa ikke Anlægget sættes iværk, førend de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paavist at være afhjulpne.

Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, skal den være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og er enhver Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfundne Ulemper maatte give.

§ 13. Afgivelse fra disse Forskrifter kan under særegne Omstændigheder indrømmes af Sundhedskommissionen.

§ 14. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd, hver i sin Kreds, at paase disse Forskrifters og de i Overensstemmelse hermed af Sundhedskommissionen fattede Bestemmelser Overholdelse og i Tilfælde at meddele Overtrædelse af samme til dens Ordfører.

Landvig Herred.

(Kongelig Resolution af 17de Februar).

Forskrifterne er enslydende med de for Eide Herred approberede.

Ullensaker Herred.

(Kongelig Resolution af 5te Mai).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal følgende iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side, Stald, Fjøs, Grisehus og Vandhus paa den anden Side skal være mindst 10 M.;
- b) Tomten under Vaaningshus skal vel afgrøftes og Madjorden derfra bortføres;
- c) Vaaningshuset skal staa paa Undermur eller Pillarer af mindst 3 Decimeters Høide over det omgivende Jordsmon;
- d) I Vaaningshus skal Gulvet i 1ste Etage være dobbelt eller paa anden Maade gjort forsvarlig tæt;
- e) Ethvert Beboelsesrum skal gives en Høide af mindst 2,40 Meter fra Gulv til Loft, og være forsynet med mindst 1 Vindu af mindst 1 M.s Bredde og 1 M.s Høide.
- f) I ethvert Beboelsesyværelse skal mindst ét Vindu være saaledes indrettet, at det med Lethed kan aabnes.

Naar Nogen agter at flytte eller opføre Husebygninger, har han derom at gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 2. Hvor Kogeovn benyttes i Beboelsesrum, skal Røg og Damp bortledes gjennem en over Kogeovnen anbragt Hætte, hvis Ovnen ikke er anbragt i Peis, saa Røg og Damp direkte ledes op i Piben.

§ 3. For hvert Bosted skal der indrettes et Privet. Dette skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, samt forøvrig saa ofte Sundhedskommissionen ellers maatte finde det paakrævet, og skal der ved jævnlig Paafyldning af Jord, Aske eller deslige sørges for, at der opstaa saa liden Stank som mulig.

§ 4. Finder Sundhedskommissionen beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed etc., kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 5. Brønd, Opkomme eller Bæk, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, skal holdes rene og være fri for Tilsig fra Udhus, Binger og Jordbund, som er forurenset ved Oplag af Gjødsel, Affald eller paa anden Maade.

§ 6. Til Bæk, aaben Grøft eller Rende, hvorfra Drikkevand tages, maa ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse gives Afløb for Substanser, der frembringer Stank eller er farlige for Sundheden.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus og Høns ikke have Tilhold i Beboelsesrum. Svinehold maa kun finde Sted i egne, dertil indrettede og fra Vaaningshuset adskilte Svinestier. Disse maa ikke findes nærmere Brønd, hvorfra Drikkevand tages, end 5 M. og skal holdes tilbørlig tørre og rene, saa at al Stank saavidt mulig fjernes.

§ 8. Affald fra Slagterier, Garverier og Lignende skal ikke henkastes eller blive liggende i Haug nærmere Hovedvei eller beboet Hus end 30 M.

§ 9. Lagring af Gjødningsstøffe skal ikke finde Sted nærmere beboet Hus eller Hovedvei end 20 M. og maa altid være ordentlig tildækket, saa at al Stank saavidt mulig fjernes. Herfra skal dog Komposter ved Stald og Fjøs være undtagne.

§ 10. Offentlige Priveter og Pissoirer skal til enhver Tid være rene og desinficerede.

§ 11. Klæder eller andre Gjenstande, som har været benyttede af Personer, der har lidt eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring, maa ikke afhændes eller benyttes af Andre, førend de er rensede og desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen anser fyldestgørende.

§ 12. Tæringssyge maa ikke anbringes i Lægd, ligesom heller Ingen maa bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er eller i den sidste Tid har været Tæringssyge.

§ 13. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug og Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Næringsmidler og om fornødiges paase dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning.

§ 14. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, ved hvilken Stank udbredes eller giftige Gasarter udvikles eller Støffe behandles, som kan have skadelig Indflydelse paa Arbeidernes eller Omboendes Helbred, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa ikke Anlægget sættes iværk, førend de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er paavist at være afhjulpne. Sundhedskommissionen har senere at føre Tilsyn med Bedriften, hvad dens Indflydelse paa de sanitære Forhold angaar.

§ 15. Sundhedskommissionens Medlemmer har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald at anmelde Misligheder for Ordføreren, der om fornødiges besøger Paatale efter Loven.

§ 16. Sundhedskommissionen kan tilstede Afvigelser fra disse Bestemmelser, hvor den finder det paakrævet af Forholdene.

Vangs Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 8de December).

Sundhedsforskrifter for det regulerede Strøg af Vangs Herred.

§ 1. Gade med tilhørende Rendestene eller Afløbsrender samt aabne Pladse, forsaavidt de ikke er græsbevoxede, rengjøres 1 Gang ugentlig eller oftere, om Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder finder det paakrævet.

§ 2. Gaardsplads og Portrum maa ligeledes holdes rene og fri for Stank og skal, saavidt mulig, være afgrøftede.

§ 3. Ingen Slags Urenlighed maa henlægges paa Gade eller aaben Plads.

§ 4. Ethvert Vaaningshus svaal have eget Vandhus med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer. Ekrementerne skal optages i tætte, lettømmelige Kasser eller Butte eller i tætte, murede, i Bunden stensatte, cementerede Binger af mindst 0,70 M.s Dybde. Vandhusenes Beholdere skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, og jævnlig paastrøes Kalk, Jord, Sand, Aske, Sagmug o. l., saa Stank undgaaes.

§ 5. Vandhus, Grisehus, Binge, Stald og Fjøs skal være saaledes indrettede, at ildlugtende Afløb ikke finder Sted, og maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus, Gade, Vei, Brønd eller Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, end 4 M.

§ 6. Sundhedskommissionen kan forbyde Kreatur- og Sauehold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, som paa Grund af Forholdene ikke paa anden Maade kan ventes undgaaede.

§ 7. Vandhusgjødsel maa ikke udføres uden mellem Kl. 10 Aften og 8 Morgen og altid i forsvarlig tætte, lukkede Kasser eller Kar.

§ 8. Eierne af Bygninger, hvor flere Mennesker jævnlig samles, skal indrette passende Urinsteder og holde disse fri for Stank.

§ 9. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelig for Sundheden eller volde Ulemper for Beboerne (dyrisk Affald, Klude, Vandhusgjødsel m. m.) maa ikke findes inden det regulerede Strøg.

§ 10. Ildelugtende Afløb fra Fabriker eller Brug maa kun ske gennem lukkede Render og ved disse ledes til passende Steder.

§ 11. I Brønd, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent. Det Samme gjælder Aa eller Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaa nedenfor det Sted, hvor Vandhentningen finder Sted. Brønd skal renses mindst hvert 2det Aar.

§ 12. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingshus eller andet Opholdsrum for Mennesker at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er rettede.

§ 13. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler og af Stoffe og Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 14. Beboelsesrum, Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tuberkulose — særlig Tæring —, maa ikke benyttes eller afhændes til Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 15. Personer, der af Læge erklæres at lide af Tuberkulose, maa ikke af Fattigvæsenet bortsættes i Privatforpleining uden Sundhedskommissionens Tilladelse. Fattige, lidende af saadan Sygdom, maa ikke lægges i Lægd. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa Ingen af Fattigvæsenet bortsættes til Nogen, der enten selv har, eller i hvis Husstand Nogen lider af saadan Sygdom.

§ 16. I Skolelokaler skal Gulvene daglig overskvættes med Vand, førend Feiningen foregaa, samt Pulte, Bænke, Kathedre etc. aftørres med vaad Klud. Vaskning af Gulvene skal foregaa mindst 2 Gange ugentlig, eller saa ofte vedkommende Lærer med Bifald af Tilsynsudvalget maatte finde det fornødent.

§ 17. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

Sundhedsforskrifter for det ikke regulerede Strøg af Vangs Herred.

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal, forinden Arbeidet paabegyndes, Anmeldelse ske til Sundhedskommissionen, og skal forøvrigt følgende Regler iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side maa ikke være kortere end 10 M., og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af Sten af mindst 30 Cm.s Høide over Jordoverfladen. Grunden maa iforveien tilstrækkelig udjævnes og afgrøftes, saa Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortfjernes.
- c) Gulvet i nederste Stokværk maa være tæt og trækfrit — Stubbeloft med tør Fyld.
- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst ét Vindu til at aabne.
- e) Forsaavidt Køgeovn anbringes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdsrum for Mennesker at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal findes et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller med Rum, hvor Madvarer opbevares, og ikke Tilsig dertil, eller til Sted, hvor Mad- og Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dynger under samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Sand, Jord o. l. skal jævnlig tilsættes for at hindre Stank. Hvor Byggeforholdene kræver det, kan vedkommende § for det regulerede Strøg af Vangs Herred gjøres gjældende.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 5. Affald fra Husene, Feieskarn og deslige Urenligheder maa ikke findes paa Forsiden af Vaaningshus og ikke nærmere disse og Alfarvei end 10 M. Ansamlinger deraf skal jævnlig dækkes eller blandes med Sand, Aske, Kalkgrus, Sagmug og deslige, saa Stank undgaaes. Aadsler — døde Dyr — nedgraves.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele noget foretages, der kan gjøre Vandet urent. Det Samme gjælder Aa eller Bæk, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaa nedenfor det Sted, hvor Vandhentning finder Sted. Enhver Brønd skal renses mindst hvert 2det Aar.

§ 7. Gjødselbenge, Gjødselansamlinger eller Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde anbringes saaledes, at derfra sker umiddelbart Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Alfarvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kan blive skadelige for Sundheden, kan paabydes fjernet efter Sundhedskommissionens Bestemmelse. — Renovationsanlæg eller større Ansamlinger af Privetgjødsel tillades ikke i nærmere Afstand fra Alfarvei end 100 M.

§ 9. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved der kan befrygtes, at Luften vil forurenes og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, eller at Stank udbredes, maa det ikke sættes i Værk, før Møblerne er afhjulpne. — Bedrift, som er i Virksomhed, er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Ulemper.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler og af Stoffe og Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelig for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 11. Beboelsesrum, Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tuberkulose — særlig Tæring —, maa ikke benyttes eller afhændes til Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 12. Personer, der af Læge erklæres at lide af Tuberkulose, maa ikke af Fattigvæsenet bortsættes i Privatforpleining uden Sundhedskommissionens Tilladelse. Fattige, lidende af saadan Sygdom, maa ikke lægges i Lægd. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa Ingen af Fattigvæsenet bortsættes til Nogen, der enten selv har eller i hvis Husstand Nogen lider af saadan Sygdom.

§ 13. I Skolelokaler skal Gulvene daglig overskvættes med Vand, førend Feiningen foregaar, samt Pulte, Bænke, Kathedre etc. aftørres med vaad Klud. Vaskning af Gulvene skal foregaa mindst 2 Gange ugentlig, eller saa ofte vedkommende Lærer med Bifald af Tilsynsudvalget maatte finde det fornødent.

§ 14. De i nærværende Forskrifter fastsatte Bestemmelser med Hensyn til Bygningsvæsenet skal ikke gjælde for den Del af Herredet, i hvilken Lov om Bygningsvæsenet for Landets Byer udenfor Kristiania, Bergen og Trondhjem af 27de Juli 1896 efter sammes § 88 har Anvendelse.

§ 15. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelser fra disse Forskrifter.

Aal Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

§ 1. Ved Flytning eller Opførelse af Huse skal nærmestboende Medlem af Sundhedskommissionen underrettes, før Arbeidet paa Grunden begyndes.

§ 2. Ved Flytningen eller Opførelsen skal iagttages:

- a) at det opførendes Hus ikke kommer til at borttage Sollyset fra et andet Vaaningshus.
- b) Afstanden mellem Vaaningshus eller Madbod paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus samt Vandhus paa den anden Side skal ikke være mindre end 9 M.
- c) Grunden under Beboeshus skal være vel afgrøftet, Madjorden borttaget, og Huset sættes paa en Undermur af Sten — forsvarlig tæt og af mindst 30 Cm.s Høide over Jorden. I Kjældermuren skal være mindst 2 Trækhul.

§ 3. Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. og være forsynet med mindst 1 Vindu, som kan aabnes. Ogsaa i ældre Huse, hvor saadant ikke findes, skal det være anbragt inden 6 Maaneder efter disse Forskrifters Approbation. Gulvet skal være tæt og trækfrit.

§ 4. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke bruges eller anbringes, medmindre den inden 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation forsynes med en saadan Indretning, at Kogedampen derved opfanges og bringes ud i fri Luft.

§ 5. Inden samme Frist skal der til ethvert Vaaningshus være indrettet et sømmeligt Vandhus, hvis Afstand fra Alfarvei ikke maa være mindre end 9 M. Tømning maa finde Sted mindst 1 Gang om Aaret og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særlige Omstændigheder findes fornødent.

Ved Blanding med Jord (Torvstrø) skal unødigt Stank forebygges.

§ 6. Affald, Menneskers Udtømmelser, Gjødsel, stinkende Skylevand eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Indgangsdøren, ved Husets Mur eller Vinduer, men maa bringes til et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshuset eller Drikkevand ikke kan finde Sted.

§ 7. Brønd, Opkomme eller Bæk, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke forurennes eller have Tilsig fra Stald, Fjøs, Vandhus eller Ansamling af Urenligheder.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande og, om fornødiges, paase dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 9. Aadsler skal ikke henkastes saaledes, at de forurenser Drikkevandet, eller generer ved Stank, men nedgraves paa Steder, der ligger fjernt fra bebygget Grund og dertil ikke har Vandafløb.

§ 10. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning med Mennesker, slet Ventilation eller Lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette Manglerne inden en given Frist, og forbyde Rummets Benyttelse, indtil dette er skeet.

§ 11. Kjør, Svin, Faar eller Gjeder maa ikke holdes i Beboelsesrum, i Kjælder under Vaaningshus eller i Rum, som har Væg, der støder umiddelbart op til Beboelsesrum

§ 12. Personer, som af Læge erklæres for at lide af Tæring, Tuberkulose, maa ikke lægges i Lægd. Heller ikke maa Nogen udsættes i Forpleining i Familie, hvor der findes Personer lidende af nævnte Sygdom, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være døde.

§ 13. Bohave, Gang- og Sengklæder efter af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring, afdøde Personer maa ikke bortauktioneres, afhændes til eller benyttes af Andre, før de er rensede — efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 14. Børn, der antages til Gjetning, skal ved passende Klæder beskyttes mod Regn og Kulde.

§ 15. Overtrædelser af disse Forskrifter ligesom andre Forhold, der kan befrygtes at have en i sanitær Henseende skadelig Indflydelse, pligter Sundhedskommissionens Medlemmer eller Tilsynsmænd at melde til dens Ordfører, som i fornødent Fald bevirker Paatale efter Lovgivningen.

§ 16. Afvigelser fra de i foregaaende §§ nævnte Regler kan med Sundhedskommissionens Tilladelse finde Sted, hvor Forholdene vil gjøre Befølgelsen af disse Forskrifter særligt vanskelig.

Holt Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Grisehus paa den anden ikke gjøres kortere end 10 M.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshus skal endvidere iagttages følgende:

- a) Opførelsen maa ikke paabegyndes, forinden Grunden, hvorpaa Huset skal staa, er tilstrækkelig afgroftet og Madjorden derfra bortført. Huller i Jordsmonnet i Husets nærmeste Omgivelser, hvori Vand og Urenlighed kan ansamles, skal udfyldes og Fugtighed derfra saavidt muligt fjernes.
- b) Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds skal være lavere end 30 Cm. over Jorden, og som ved Rapping med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale er gjort forsvarlig tæt.
- c) Ethvert Beboelsesværelse skal gives en Høide af mindst 2,40 M. fra Gulv til Loft og være forsynet med Vindu af mindst 95 Cm.s Høide og Bredde, der er saaledes indrettet, at det med Lethed kan aabnes. Et Vindu til at aabne skal ogsaa inden ét Aar efter disse Forskrifters Approbation anskaffes i ældre Beboelsesrum, hvor det før ikke findes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal gjøres dobbelt, og imellem Gulvets begge Beklædninger indlægges et Lag af Ler eller anden fast og tør Fyld.
- e) Kjælderen skal forsynes med passende Aabninger for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelsesrum, Handel eller Værksted, maa mindst Halvdelen af Rummets Kubikindhold være over det tilliggende Jordsmon og Gulvet være af Cement med Trægulv over eller af et dobbelt Lag Træ med forsvarlig Fyld imellem.

Naar Nogen agter at opføre eller flytte Husebygninger, har han derom at gjøre Anmeldelse til Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, der skal gjøre ham bekendt med disse Forskrifter.

§ 3. Kogevn maa ikke anbringes eller benyttes i Beboelsesværelse, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp kan fuldstændig opfanges og ledes ud i det Fri.

§ 4. Til enhver Bolig skal der være et ordentligt Vandhus. Dette maa ved Nybygning ikke opføres med Tag eller Væg fælles med Vaaningshus. Det maa ikke have Afløb hen til noget saadant eller til Indtag for Mad- eller Drikkevand og maa være forsynet med tætte Binger eller Kasser, forsaavidt det ikke er ganske adskilt fra Vaaningen. Ved Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker skal Eierne lade anbringe bekendt beliggende Priveter med mindst ét Aftukke for hver 20 Personer, der antages at maatte benytte Samme, og med tætte Beholdere. Tømning maa foregaa saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

§ 5. Gjødningsstoffer, ildelugtende Affald fra Husholdningerne og deslige Urenligheder maa ikke henkastes i Dyrge eller Kompost nærmere Vaaningshus end 10 M., og Ansamling deraf maa intetsteds være saaledes beliggende, at derfra er Tilsig til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, til Alfærvei eller Vaaningshus. Ved Vandhusgjødning maa desuden ved stadig Paafylden af Jord sørges for, at Stank ikke udbreder sig. Frisk Vandhusgjødning maa ikke spredes over Markerne paa Steder, hvorfra Stanken kan volde Noboerne Ulempe. Skyllevand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. I Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, spildes Urenlighed eller i det Hele foretages noget, som kan gjøre Vandet

urent. Det samme gjælder Bække og mindre Elve, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Vand hentes.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar og Gjeder maa ikke huses i eller under Vaaningshus og Høns ikke have Tilhold i Beboelsesrum.

§ 8. Dyrekadavere maa ikke henkastes paa Jorderne eller i Bække, men forsvarelig nedgraves.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Levnetsmidler, der er bedærvede, eller som den anser skadelige for Sundheden, og kan i fornødent Fald besørge dem tilintetgjorte paa Eierens Bokostning. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive farlige for Sundheden.

§ 10. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenes eller Stank opstaa, skal være Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse underkastet.

§ 11. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsomme Sygdomme — deriblandt Tæring —, maa ikke benyttes eller afhændes, forinden de er rensede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder betryggende. Uden Sundhedskommissionens Tilladelse maa Ingen bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Tæringssyge. I ethvert Skoleværelse skal der findes et passende Antal Spyttebakker.

§ 12. Hvor særegne Forhold maatte paakræve det, kan Sundhedskommissionen tilstede Afgivelser fra disse Forskrifter.

§ 13. Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne antagen Tilsynsmand har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald melde Overtrædelser heraf til Sundhedskommissionens Formand, der skal besørge dem paatalt.

Søgne Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

§ 1. Forinden Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse eller Udhuse paabegyndes, skal Eierne gjøre skriftlig Anmeldelse derom til en af Sundhedskommissionens nærmestboende Medlemmer eller Tilsynsmænd, som pligter at gjøre Vedkommende bekjendt med Bestemmelserne i disse Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side bliver mindst 5 M.

§ 3. Ved Opførelse af Vaaningshus skal iagttages:

- a) Før Opførelsen paabegyndes, skal Muldjorden være bortfjernet og Grunden omhyggelig afgroftet, forsaavidt den ikke er af den Beskaffenhed, at der ikke kan opstaa Ansamling af Grund- eller Overvand.
- b) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarelig tættet ved Rapning med Kalk eller andet hensigtsmæssigt Materiale.
- c) Hvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,50 M. under Loftsbjælkerne. Loft-, Kvist- og Kjælderværelser, bestemte til Beboelse, skal have en Høide af mindst 2 M. Hvert Beboelsesrum skal være forsynet med mindst 1 Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes.
- d) Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt med Mellemlag af tør og god Fyld.

- e) Kjælderen skal være forsynet med passende Aabning for Lufttilgang. Skal den benyttes til Beboelse, Handel eller Værksted, maa mindst $\frac{1}{2}$ af Rummets Kubikindhold være over det tilstødende Jordsmon. Gulvet skal da være af Cement eller et dobbelt Lag af Træ med forsvarlig Fyld imellem.
- f) Kogeovn maa ikke benyttes, medmindre den er forsynet med Indretning til Bortledning af Damp.

§ 4. Til hver Bolig skal der være et Vandhus (Privet). For Bygninger, bestemte til dagligt Ophold for et større Antal Mennesker, saasom Leie- og Logishuse, Arbejderboliger og Fabriker, skal Eieren lade anbringe bekvemt beliggende Priveter med mindst 1 Aflukke for hver 20 Personer, som antages at maatte benytte samme.

Binger og Ekrementbeholdere skal være forsvarlig tætte og ikke have Tilsig fra Grund- eller Overvand samt tømmes saa ofte, det paakræves, saa intet Indhold flyder ud. Sundhedskommissionen kan paabyde Desinfektion af Binger og Ekrementbeholdere.

§ 5. Gødning, Affald fra Husene og lignende Urenligheder skal henbringes i Gjødselkjælder eller i en Afstand af mindst 5 M. fra beboet Hus og befærdet Vei og saaledes, at der ikke bliver Tilsig til Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages. Er det paa Grund af lokale Forhold uundgaaelig nødvendigt at henlægge deslige Ansamlinger nærmere befærdet Vei, skal de forsvarlig tildækkes med Jord, Torv eller Lignende eller snarest mulig bortskaffes.

Indvolde skal henlægges i Gjødselkjælder, nedgraves eller opbrændes.

Skyllvand maa ikke slaaes ud ved Husvæggen eller paa Gaardspladsen.

§ 6. Brønd eller Opkomme, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke forurenses ved Vask eller anden Urenlighed. I Bæk maa saadan Forurensning kun ske nedenfor det Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand tages.

§ 7. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Brug af Boliger, som paa Grund af Overfyldning af Mennesker, Fugtighed, Urenlighed eller slet Ventilation findes skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 9. Det paaligger Eieren af Logis-, Leiehuse og Arbejderboliger at sørge for, at der er tør Adgang til Huset, og at der paa Stedet eller i Nærheden er tilstrækkelig Adgang til rent og godt Drikkevand.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller for Sundheden skadelige Nærings- og Nydelsesmidler og i fornødent Fald besørge samme tiltetjorte. Dette gjælder ogsaa Gjenstande, som ved at indeholde giftige Bestanddele kan blive sundhedsfarlige, saasom Tøier og Tapeter, hvoraf Prøve til Undersøgelse skal udleveres efter Sundhedskommissionens Forlangende.

§ 11. Enhver Bedrift, hvorved Luften kan forurenses eller Stank udbredes, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn og nærmere Bestemmelse.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke overlades til Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa uden Sundhedskommissionens Tilladelse Personer lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer lidende af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne Personer vides i den senere Tid at være døde.

§ 13. I bymæssigt bebyggede Strøg skal Huseierne sørge for at holde Veigræften udenfor deres Eiendom oprenset, saa der til enhver Tid er frit Afløb for Spild- og Overvand.

§ 14. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen efter Andragende derom indvilge Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 15. Overtrædelse af disse Forskrifter anmeldes til Sundhedskommissionen, hvem det i fornødent Fald paaligger at foranstalte Overtrædelsen paatalt.

Finsland Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

De approberede Forskrifter er saalydende:

§ 1. Ved Flytning af ældre saavel som ved Opførelse af nye Husebygninger skal Anmeldelse derom ske til et Medlem af Sundhedskommissionen, førend Arbeidet paa Grunden paabegyndes, og desuden følgende Regler iagttages:

- a) At Grunden under Vaaningshuset afgrøftes og Muldjorden derfra bortføres.
- b) At den opførendes Bygning ikke kommer til at borttage Sollyset fra eget eller Naboens Vaaningshus.
- c) At Afstanden mellem Vaaningshus, eget eller Naboens, paa den ene Side og Stald og Fjøs paa den anden ikke gjøres mindre end 10 — ti — M.
- d) At Vaaningshus opføres paa Grundmur, der ikke nogetsteds, undtagen paa meget brat Terræn, maa være lavere end 0,50 M. over Jorden.
- e) At ethvert Beboelsesværelse i 1ste Etage gives en Høide af 2,50 M., i anden af mindst 2,20 M. fra Gulv til Loft og forsynes med mindst ét Opslagsvindu.

Gulvet i 1ste Etage skal være tæt og trækfrit.

- f) At hvor Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, skal der sørges for, at Dampen ved en speciel Indretning ledes ud i det Fri.

§ 2. Til ethvert Vaaningshus skal indrettes et ordentligt Privet, der ikke maa have Væg tilfælles med Vaaningshuset og heller ikke Afløb til noget saadant eller til Sted, hvor Mad- eller Drikkevand tages. Hvor det anbringes nærmere end 10 M., skal Bingen være gjort tæt ved et forsvarlig tykt Cementlag. Myrjord eller anden hensigtsmæssig Strøelse skal paaføres saa ofte og i saa store Mængder, at Stank mest mulig forebygges, og Bingen tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted.

Hvor man ikke allerede har indrettet sig i Overensstemmelse med Forskrifterne i denne §, maa de nødvendige Forandringer være udførte inden et Aar fra disse Reglers Approbation.

§ 3. Gjødsel eller andet ildelugtende Affald maa ikke findes ansamlet noget Vaaningshus, eget eller Naboens, nærmere end 10 M. og anbringes saaledes, at derfra intet Tilsig sker til disse eller til Steder, hvor Mad- eller Drikkevand tages. Huseieren har at paase, at Feieskarn, Slagteaffald eller anden Urenlighed ikke slænges rundt Husvæggene, men henbringes til Gjødselbingen, under Vandhuset eller nedgraves.

§ 4. Brønd eller Vandløb, hvorfra Nogen tager Vand til Husholdningen, maa ikke forurenses ved Vask, Slagtning eller paa anden Maade.

§ 5. Bohave, Gang og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede paa en af Sundhedskommissionen godkjendt Maade.

§ 6. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Næringsmidler og af Brugsgjenstande, som kan blive skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, og er for den i saa Henseende nødvendige Kontrol berettiget til at fordre udleveret Prøver.

Saadant Forbud kan foreløbig nedlægges af Sundhedskommissionens Ordfører eller 3 af dens Medlemmer i Forening.

§ 7. Ingen Bedrift eller Næring, hvorved Luften forurenses eller Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for Arbejdernes eller de Omkringboendes Sundhed, maa herefter paabegyndes, uden at Sundhedskommissionen gives Anledning til at udtale sig om Planen. Vedkommende har at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af Ulemper og Farer i sanitær Henseende maatte give.

§ 8. Skolelokaler, som herefter opføres, flyttes eller ombygges, skal gives en saadan Størrelse, at der kommer mindst 1,5 M.² Gulvflade og 5 M.³ Luft for hvert Barn i Klassen. Den samlede Vinduesflade skal mindst forholde sig til Gulvarealet som 1 : 6, og Vinduerne anbringes saa høit som mulig.

Skoleværelset skal have malede Gulve, og disse skal vaskes én Gang ugentlig. Efter Undervisningstidens Slutning skal Gulv og Pulte hver Dag aftørres med en vaad Klud. I Friminutterne skal der luftes gennem Døre og Vinduer. Hvor nødvendigt, skal egen Ventilationsindretning anbringes.

Skoleværelser maa ikke udlaanes til Møder eller Forsamlinger, uden at der rengjøres efter hver Gang.

Kirken skal rengjøres mindst 1 Gang aarlig. I Skolehusene skal findes opslaaet trykte Plakater med Forbud mod Spytning paa Gulvet.

§ 9. Hvor lokale eller økonomiske Forhold gjør Befølgelsen af disse Forskrifter særlig vanskelig, kan Afbøvelser ske med Sundhedskommissionens Samtykke.

§ 10. Overtrædelser af disse Forskrifter pligter ethvert Medlem af Sundhedskommissionen at anmelde for dens Ordfører, der, forsaavidt ikke Sagen ordnes i Mindelighed, forelægger den for Sundhedskommissionen.

Vanse Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

§ 1. Ved Opførelse af nye Hysebygninger, ligesom ved Flytning af ældre, skal Anmeldelse herom ske til nærmestboende Medlem af Sundhedskommissionen, før Arbeidet paa Grunden paabegyndes, og forøvrigt følgende iagttages:

- a) Byggegrunden skal være tør og afgrøftet, og Muldjorden skal bortføres;
- b) Grundmuren skal være mindst 0,25 M. høj;
- c) ethvert Beboelsesværelse skal være mindst 2,25 M. høit fra Gulv til Loft, Kvistværelser herfra undtagne, og forsynet med mindst 1 Vindu til at aabne. Gulvene maa gjøres tætte og trækfrie, i nederste Stokværk dobbelte med tør Fyld imellem, helst Ler og Sand.

§ 2. Ingen maa opføre nogenslags Bygning eller anbringe Gjødeltomt foran anden Mands Vaaningshus i nærmere Afstand end 20 M. eller paa de øvrige Sider nærmere en 5 M.

§ 3. Fiskeindvolde eller andet Affald af Fiskeri og ildelugtende Urenligheder maa ikke henkastes i Stranden, men enten henføres til et passende Sted og der tilstrækkelig nedgraves eller ogsaa føres saa langt ud paa Sjøen, at ingen Ulemper forvoldes.

Deslige ildelugtende Urenligheder maa heller ikke henligge i Nærheden af Hus, men henføres til Mødding eller Vandhusbinge og der dækkes med Jord, Aske, Kalk eller Lignende.

Gjødselemtor, der er saaledes beskafne, at Vand opsamles deri, maa enten overbygges eller opfyldes eller hensigtsmæssigt Afløb for Vandet anbringes; enhver Gjødselemtor maa under Brugen jævnlig dækkes med Jord eller andre Strømidler.

§ 4. Gjødsele, Affald, Feieskarn, Skyllvand eller Lignende maa ikke henkastes paa Sted, hvorfra der er Tilsig til Vaaningshus, Naboeiendom, offentlig Vei, Brønd eller Kilde, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

§ 5. Til ethvert Vaaningshus skal høre et Vandhus. Til Forebyggelse af Stank skal Vandhusgjødselele jævnlig tilsættes Jord, Kalk, Aske eller Lignende.

§ 6. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af sundhedsfarlige Fødemidler eller Brugsgjenstande, der indeholder giftige Bestanddele, og den er berettiget til for Kontrollens Skyld at erholde udleveret Prøver.

Standsning af Salg kan i Tilfælde foreløbig iværksættes af Kommissionens Formand eller mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening, indtil den samlede Kommission kan træde sammen.

§ 7. Tæringssyge maa ikke lægges i Lægd; Børn maa ikke udsættes til Familier, hvor der er Tæringssyge. Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af saadanne Syge, maa ikke overdrages til eller benyttes af nogen anden, førend de er rensede efter Anvisning af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 8. I Skolelokaler skal Guly, Pulte, Bænke Katheder o. s. v. daglig aftørres med vaad Klud. Ordentlig Gulyvask skal foregaa hver Lørdags Eftermiddag og altid efter Møder, Forsamlinger og deslige. Spyttebakker skal forefindes; ligesaa Plakater paa Væggene, hvorpaa staar: Spyt ikke paa Gulvet!

§ 9. Befindes beboet Hus eller Forsamlingsrum ved Mangel paa Lys eller frisk Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 10. Hvor de stedlige Forhold skulde lægge Hindringer iveien for ovenanførte Bestemmelers Overholdelse, kan der med Sundhedskommissionens Samtykke gjøres Afbøjninger derfra.

§ 11. Ovenstaaende Bestemmelser paahviler det Sundhedskommissionens Medlemmer at paase overholdte, hvorhos de har at paatale Misligheder, saasomt de bliver vidende om saadanne. Overtrædelser, der ikke strax rettes, anmeldes til Sundhedskommissionens Ordfører, der er bemyndiget til paa Sundhedskommissionens Vegne at sørge for Forskrifternes Overholdelse.

Grong Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af gamle Vaaningshuse skal følgende Bestemmelser iagttages:

- a) Forinden Arbeidet med Tomten paabegyndes, skal Anmeldelse ske til det nærmest-boende Medlem af Sundhedskommissionen, forat han kan paase nedenstaaende Paabud overholdte.
- b) Grunden skal være tilstrækkelig afgrøftet, saa der ikke findes Grundvand paa samme, og Byggegrunden, selv om den er Fjeld, være jævnet saaledes, at ingen Fordybninger findes, hvori Vand eller urenlige Tilløb kan samle sig under Bygningen; Madjorden maa være bortført fra Byggegrunden.

- c) Grundmuren skal være mindst 30 Cm. høi over Jorden, og maa gjøres forsvarelig tæt, om mulig ved Rapning eller paa anden Maade; i Tilfælde af Rapning skal der være mindst to Trækhul af 8 Cm. Diameter i hver af tvende modstaaende Sylmure (altsaa i det Hele 4 Trækhul).
- d) Ethvert Vaaningshus skal indeholde mindst 2 med Dør forbundne Værelser. Ethvert Beboelsesrum skal i nederste Stokværk være mindst 2,50 M. og i øverste mindst 2,20 M. høit fra Gulv til Tag, samt være forsynede med mindst 1 Slagvindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt, og mellem begge Gulve anbringes Fyld af tørt Ler eller andet passende Materiale.
- e) Vaaningshus maa ikke opføres nærmere Vandhus, Stald, Fjøs eller Grisehus end 6 M.

§ 2. Kogeovn maa ikke benyttes i Beboelsesrum, uden at der anbringes en hensigtsmæssig Indretning, hvorved den ved Kogningen frembragte Damp strax kan opfanges og ledes ud i det Fri. Saadan Indretning skal i Tilfælde være anbragt inden 1 — et Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 3. For ethvert Bosted, industrielt Anlæg og paa Steder, hvor mange Mennesker opholder sig, skal inden samme Tidsfrist være indrettet et sømmeligt Vandhus af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal. Vandhusets Sæder og Gulv skal vaskes mindst én Gang ugentlig, og for at undgaa Stank skal Jord, Torv, Aske eller deslige jævnligen paafyldes i tilstrækkelig Mængde. Vandhuset tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

§ 4. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus, ei heller i Rum, der har Tag eller Væg fælles med dette eller med Opbevaringssted for Madvarer. Herfra undtages midlertidige Beboelsessteder, saasom Skogstuer o. s. v.

§ 5. Vandhus, Grisehus, Stald og Fjøs, som herefter opføres, skal lægges saaledes, at ikke noget Tilsig fra disse kan finde Sted til Vaaningshus, Madbod, Brønd eller Vandindtag, hvorfra Mad- og Drikkevand tages; ligesaa skal Vandhusets Afstand fra Vaaningshus og Alfarvei være mindst 6 M.

§ 6. I eller ved Brønd eller rindende Vand, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask, Spild af Urenligheder eller i det Hele foretages noget, hvorved Vandet forurenes, medmindre Forurensningen sker nedenfor det Sted, hvorfra Mad- og Drikkevand tages.

Tømning og Rensning af Brønde og Vandindtag foretages saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

§ 7. Befindes beboet Hus eller Forsamlingshus ved Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Utæthed eller Overfyldning med Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 8.

- a) Gulvene i Beboelsesværelser skal vaskes mindst én Gang ugentlig.
- b) I Skolelokalerne skal i den Tid, de benyttes til Undervisning, Gulvene daglig overstænkes med Vand og derpaa feies, samt Pulte, Bænke og Kathedre daglig aftørres med vaad Klud. Vaskning af Gulvene skal desuden foregaa mindst én Gang ugentlig, og ellers saa ofte det maatte ansees fornødent. Har Skolelokalerne været benyttet til større Forsamlingsmøder, maa Vaskning af Gulv, Bænke, Pulte og Kathedre foretages, forinden Lokalet atter tages i Brug.
- c) Offentlige Lokaler skal være forsynet med et tilstrækkeligt Antal Spyttebakker.

§ 9. Feieskarn, Kjøkkenaffald, Skyllevand og anden Urenlighed fra Husene skal bringes til Gjødselhaug eller Vandhus og maa ikke lægges nærmere Vaaningshus eller Alfarvei end 6 M., og heller ikke saaledes, at derfra er

Tilsig til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages til Mennesker eller Dyr. Ildelugtende Gjødningsstoffer eller Affald skal dækkes med tilstrækkelig Jord for at hindre Stank. Aadsler og Affald fra døde Dyr skal nedgraves paa afsides Steder, der ikke har Afløb til bebygget Grund.

§ 10.

- a) Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Næringsmidler og for Sundheden skadelige Brugsgjenstande, f. Ex. Tapeter, Legetøi etc., der indeholder giftige Bestanddele, og kan i Tilfælde paabyde disse tilintetgjorte uden Erstatning. Prøver af saadanne Gjenstande kan af Sundhedskommissionen forlanges udleverede til Undersøgelse. Standsning af Salg af saadanne Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens Medlemmer i Forening; endelig Afgjørelse kræver Beslutning af den samlede Sundhedskommission.
- b) Handlende maa ikke indpakke Madvarer i Avispapir eller urent Papir, heller ikke maa nævnte Slags Papir anvendes til Spundning af Melkespand.
- c) Naar nogen Bedrift agtes istandbragt, hvorved Luften i høiere Grad forurenses og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffer behandles, der kan være skadelige for Arbeidernes og de Omboendes Sundhed, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget efter Planen vil blive farligt eller skadeligt for den offentlige Sundhed, maa det ikke sættes i Drift, før de af Sundhedskommissionen antydede Mangler er afhjulpne. Efterat Bedriften er traadt i Virksomhed, er den underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og enhver Vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af Ulemper maatte give.

§ 11.

- a) Personer fra fremmede Kommuner maa ikke modtages til Forpleining for offentlig Regning inden Herredet, medmindre de har Erklæring fra Ordføreren i vedkommende Steds Sundhedskommission for, at de ikke lider af smitsom Sygdom, Lungetæring medregnet, eller kommer fra Hus, hvor der er eller har været smitsom Sygdom, forinden Desinfektion er foretaget dersteds.
- b) Fattiglemmer, hvad enten de er Børn eller Voxne, maa ikke udsættes i Forpleining, hvor der er smitsom Sygdom, Lungetæring medregnet, ei heller maa Personer, der lider af Lungetæring eller andre smitsomme Sygdomme, udsættes i Lægd.
- c) Bohave, Gang- eller Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse fra Sundhedskommissionen; forgaaes herimod, kan Sundhedskommissionen lade Desinfektion foretages paa Vedkommendes Bekostning, eller saafremt betryggende Desinfektion ikke lader sig udføre, paabyde Effekterne tilintetgjorte.

§ 12. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelse fra disse Forskrifter.

§ 13. Saafremt Nogen undlader at efterkomme foranstaaende Bestemmelser eller de ifølge samme givne Paabud, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

§ 14. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer og enhver af denne opnævnt Tilsynsmand hver inden sin Kreds at paase foranstaaende Forskrifter overholdte, samt at anmelde Overtrædelser til Sundhedskommissionens Ordfører, der skal gjøre Anmeldelse derom til Politiet.

Skjerstad Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

Tillæg:

§ 1. I tættre eller mere bymæssigt bebyggede Strøg maa Vandhuse, Gjødselbenge, Stald, Fjøs eller Grisehus ikke anbringes nærmere ved Gade, Vandpost, Brønd eller Vaaningshus og Tilberedningssted eller Opbevaringssted for Næringsmidler end 5 — fem — M. og ikke under eller i Vaaningshus eller i Kjælder. De her nævnte Udhuse maa være saaledes beliggende, at ikke Indsig derfra finder Sted til Vaaningshus, Opbevaringssted for Næringsmidler, Indtag for Vand eller til Steder, hvorfra Mad eller Drikkevand hentes. I Vandhusene her skal Exkrementer og Urin optages i vandtætte Beholdere, som med Lethed kan tømmes.

Dette Paabud skal være gennemført inden 6 Maaneder fra Vedtægternes Approbation.

§ 2. Vandhusenes Beholdere og Gjødselbengen skal i tættre bebyggede Strøg tømmes og renses 2 Gange om Aaret, 1ste Gang inden Mai Maanedes Udgang, 2den Gang inden November Maanedes Udgang, og forøvrigt saa ofte, at Beholderne ikke er aldeles fyldte, eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. I Smuggene mellem Boder og Nøst paa Fauske tilpligtes det Eierne at gjøre rent mindst 2 Gange om Aaret.

Desinfektion med Paafyldning af Kalk, Jord, Aske, Sagflis, Sod o. s. v. udføres saa ofte, at der udvikles mindst mulig Stank.

§ 3. Forsaavidt der i Husene findes Vandindtag, maa der tillige findes Afløbsrør, der skal udmunde saaledes, at Afløbet ikke strider mod Vedtægternes § 13.

Kvæningen Herred.

(Kronprindsregentens Resolution af 13de December).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Beboelseshus skal Anmeldelse herom gjøres vedkommende Sundhedstilsynsmand, som har at gjøre ham bekendt med følgende Forskrifter:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus og Stald, Fjøs eller Vandhus skal være mindst 8 M.
- b) Grunden, hvor Huset agtes opført, skal være tør og vel afgrøftet og Madjorden borttaget fra Tomten.
- c) Sylmuren skal være mindst 30 Cm. høi og forsvarlig tæt samt forsynet med mindst 2 Trækhul.
- d) Ethvert Beboelsesrum skal være mindst 2,25 M. høit og forsynet med Opslagsvindu.
- e) Vægge og Gulv i Beboelsesrum skal være forsvarlig tætte og trækfri.

§ 2. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med en saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og bortledes.

§ 3. Fjærkræ, Fæ eller Svin maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 4. Gjødsel, Kjøkkenaffald, Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke henkastes udenfor Stuedøren eller langs Husvæggene, men henbringes paa et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshuset eller Drikkevand ikke kan ske, og mindst 8 M. fra Vaaningshuset.

§ 5. Brønd eller Bæk, hvorfra Drikkevand hentes, maa ikke ved Vask eller paa anden Maade forurenses.

Brønden skal aarlig gøres ren.

§ 6. Til ethvert Vaaningshus skal der være et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Beboelsesrum. Det skal være opført inden 1 Aar efter disse Forskrifters Approbation.

§ 7. Salg af bedævede eller sundhedsfarlige Næringsmidler og Brugs-gjenstande maa ikke finde Sted.

§ 8. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, førend de er rensede efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 9. Personer, der lider af Tæring og Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa Nogen lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer, lidende af nævnte Sygdomme.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Benyttelsen af Beboelses- eller Forsamlingsrum, som ved Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Overfyldning eller andre Aarsager skjønnes at være skadelige for Sundheden, indtil Manglerne er afhjulpne.

§ 11. I Fiskeværet Seglvik bliver specielt at iagttage:

- a) I Huse, hvori et større Antal Fiskere indlogeres, skal der i ethvert Rum sørges for tilstrækkelig Luftcirkulation ved Slagvindu, Trækrør gennem Taget eller Luge i Væggen.
- b) Det paaligger Huseierne at opsætte for de logerende Fiskere et tilstrækkeligt Antal Vandhuse.
- c) Alt Slog og Affald ved Tilvirkning af Fisk maa strax bringes ned i Fjæren nedenfor laveste Flodmaal, hvis det ikke skal benyttes som Gødning, i hvilket Fald det strax henlægges i den almindelige Gjødselbenge.
- d) Alt Smuds og Opsop fra Rorboderne maa ligeledes nedbringes i Fjæren og ikke skuffes ned under Gulvet.
- e) Rorbodernes Gulve feies og spules saa tidt som muligt, og ihvertfald foretages en grundig Spuling hver Lørdag.
- f) Inden 8 Dage efter Fiskets Slutning maa Rorboderne være grundig rengjorte og udluftede.

§ 12. Hvor særegne Forhold kræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afbølgelser fra disse Forskrifter.

§ 13. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at paase disse Forskrifters Overholdelse og i fornødent Fald bevirke Overtrædelsen paatalt i Henhold til Lov af 16de Mai 1860.

2. Om hygieniske Forhold m. v. i Steigen Lægedistrikt.

Af Distriktslæge H. Arnesen.

Befolkningen synes i det Hele og Store taget at være af temmelig ren norsk Race. Af Finner (Lapper) findes kun to Familier — Flytfinner, som har sine Renbeiter i Tysfjorden, men har Jord og Gaard i Steigen. I Leines ser man dog ikke sjelden ældre Folk, der bærer Præg af lappisk Afstamning. Missionsprest Astrup, der for 30 Aar siden som edsvoren Fuldmægtig var godt kjendt her, bemærkede i Sommer til mig, at det havde slaæet ham, hvor Kirkealmuens

ydre Udseende var fornorsket i disse Aar. Det er virkelig ogsaa et tiltalende Skue paa en smuk Sommerdag at se den staute, velklædte Kirkealmue med de mange vakre og karakteristiske Ansigter. Som Helhed er Befolkningen høi og velvoxen og maa gjennemgaaende karakteriseres som et vakkert Folkefærd. Ganske paafaldende er det, at medens i Steigen Mandfolkene ubetinget bærer Skjønheidsprisen hjem, er det omvendte Tilfælde i Ledingen, der fra gammel Tid er «berømt» for sine smukke Kvinder, efter hvad man fortæller mig.

Hvad Befolkningens Sundhed angaar, viser det sig, at der i Aarene 1896—1900 er død 237, deraf 63 over 70 Aar, d. v. s. 26,6 pCt. af Dødsfaldene træffer Folk i høi Alder. I 10-Aaret 1891—1900 er der 1108 levende Fødte, medens der i samme Tidsrum er død 61 Børn under 1 Aar, hvad der giver en BARNEDØDELIGHED af 5,5 pCt. Til Sammenligning hidsættes for Aarene 1891—1897 BARNEDØDELIGHEDEN

for hele Riget	9,8 pCt.
« —«— uden Byerne . . .	8,5 «
« Nordlands Amt	9,2 «
« —«— uden Byer . . .	9,1 «
« Steigen Distrikt 1891—1897	5,1 «

Disse to Forhold skulde vel kunne tydes som Udslag af, at Befolkningen i det Hele er bra i fysisk Henseende, om jeg end tror, at for BARNEDØDELIGHEDENS Vedkommende Renlighedsstandpunktet spiller en stor Rolle.

Gjennemgaaende er en smuk og beleven Optræden; Folket udviser i almindelig Omgang en velopdragen Høflighed, der hverken henfalder til slesk Kryben eller storsnuudet Uforskamthed; de er i det Hele behagelige at omgaaes. Der er i Almindelighed en vis gemytlig Freidighed i Steigværingens Væsen; man mærker forholdsvis lidet til den Seighed og Tunghed, som Nordlændingen almindelig beskyldes for.

Befolkningens Tænkesæt er yderst konservativt — naturligvis bortset fra Politiken. Der er næsten i alle Retninger faste, opgjorte Bygdemener og faste, traditionelle Former for Bygdens Liv og Arbeide, og der skal vist adskiligt Mod til for at vaage sig udenfor, hvad Bygdeopinionen engang har fastslaaet som rigtigt. Det forekommer mig, som dette gjælder mindre i Ledingen end i Steigen. Der er dog nogen Sands for videre Udvikling. Unggutterne gaar af og til paa Amtsskole og Landbrugsskole, og særlig synes der at være Flere, som har Lyst paa Underofficersskolen. Folkebibliothekerne benyttes bra. De egentlige Steigværing har Ord for at være svært hovne, og det kan ikke negtes, at man meget hyppig finder en stærkt udtalt Selvgodhed, og at Befolkningen føler sig i høi Grad overlegen over sine Naboer i Hammerø, Ledingen og Folden, uden at det kan skjønnes, at denne Følelse har noget berettiget Grundlag for Tiden. Naboerne mener, at Kryheden stikker i dem fra den Tid, Steigen var Lagmandssæde. Jeg kan ialfald bevidne, at Befolkningen i Ledingen ikke staaer tilbage for Steigværingen, hverken i Intelligens, Oplysning eller Driftighed. Selvfølelsen kan give sig noksaa pudsige Udtryk, som naar Herredsstyremedlemmerne mener, at de bare kan bestemme «Love», saa maa alle lystre. Der fremsattes saaledes for en Tid siden Forslag om at forbyde Folk at kjøre i samme Hjulspor, hvor andre havde kjørt, for at hindre, at Sporene skulde blive saa dybe.

Af mine Formænd er fremhævet Befolkningens ringe Sands for Økonomi, den Letsindighed, hvormed Gjæld stiftes og Ligegyldigheden med at betale. Saavidt jeg kan skjønne, er der neppe nogen Forandring i dette Forhold. Det er ganske almindelig paa Distriktets Butiker at se Folk tage ud Varer og bede om at faa det «skrevet», uden engang at interessere sig for at spørge om Prisen. Naar saa Opgjørets Dag engang kommer, er der efter Sigende ofte Krangel, fordi Vedkommende ikke har Greie paa, hvad han skylder og naturligvis tror, han er

snydt. Min egen Erfaring gaar desværre ud paa, at gode Løfter og Forsikringer er der ingen Mangel paa, men Ordholdenhed i Pengeveien er det ofte smaat med. Hvor stor Skyld de daarlige Tider bærer heri, kan jeg ingen Mening have om, da jeg kun har været her i de daarlige Aar. Det er vel noget, som følger af selve den hazardiøse Fiskeribedrift og et sangvinsk Naturel; i Forventning om «det gode Fiske» tager man det ikke saa nøie med at stifte Gjæld. Jeg har dog et bestemt Indtryk af, at de gjentagne slette Aar paa Lofoten har givet Befolkningen et mere nøgternt Syn paa Sagen. — Jeg tror ikke, en eneste af Bygdens Gaardbrugere fører noget Slags Regnskab, saa de har Greie paa, hvad der lønner sig og hvad ikke. At Husmødrene ikke har mere Greie paa økonomisk Madstel her end andetsteds, er selvsagt; men de staar heller ikke under det almindelige Niveau.

Blandt Befolkningens gode Sider maa særlig fremhæves dens Afholdenhed; uagtet den lette Adgang til Alkohol (der er to Brændevinsrettigheder — en i hvert Herred), hører man meget sjelden Tale om Drukkenskab. Kun ved Kirkestederne — Stegen og Leines — skal der være enkelte Unggutter, som bruger mere Alkohol end gavnlig kan være, og ved Bryllupper eller Lignende kan det imellem hænde, at en og anden kan faa lidt for meget; men da bliver der snakket om det. Men i det Hele er Befolkningens Nøgterhed hævet over enhver Ros. Heller ikke bruges Alkoholsurrogater, som Æther og Lignende. Afholdsforeninger findes ikke. Tobak bruges naturligvis meget, men der er dog Adskillige, som slet ikke smager Tobak. Kaffe bruges derimod i stor Udstrækning, uden at jeg kan sige, jeg har seet skadelige Følger deraf; men ogsaa i det Stykke kan Folk indskrænke sig; det er saaledes ganske almindeligt, at Folk af sig selv indstiller Kaffedrikningen, naar de er syge.

Hvad Sædelighedstilstanden angaar, saa føres der fra de Ældres Side adskillig Klage over Ungdommens Løsagtighed. Efter Opgave af Sognepresten var der i

1896	8
1897	4
1898	4
1899	9
1900	4

tilsammen 29

uægte Fødsler. Det samlede Antal Fødsler var 546; altsaa 5,3 pCt. uægte Fødsler. Men af de 29 skyldes de tre udenbygds Piger; i 6 Tilfælde var vedkommende Forældre forlovet og giftede sig efterpaa; i et Tilfælde døde Brudgommen før Brylluppet kunde komme istand. Tilbage bliver da 19 = 3,5 pCt., hvad der vel ikke kan siges at være meget. Dertil maa erindres, at efter vor gamle Ret var Trolovelsen bindende, medens Bryllup holdtes, naar det faldt beleiligt. Dette hænger i vor Landbefolkning fremdeles. Af venerisk Sygdom er her neppe meget, om jeg end ikke tror, at de 7 Gonorrhéer, jeg paa 3 Aar har havt under Behandling, giver noget Udtryk for det virkelige Forhold. Det er dog vistnok ogsaa sandt, at her er megen Løsagtighed blandt Ungdommen; særlig har Ungdommen i Ledingen Ord paa sig i saa Henseende, ligesom ogsaa Ungdommen paa Engeløens Sydside. Men man maa ogsaa erindre, at Ungdommen paa Landsbygden har overmaade liden Adgang til Underholdning og til at more sig paa anden Maade, og Ungdommen maa jo have en Maade at anvende sin overstrømmende Livskraft paa. Som en Modvægt er der i den sidste Tid dannet flere Ungdomslag, men Bevægelsen er endnu for ny til, at man allerede kan vente Resultater.

I religiøs Henseende forekommer Steigværingen mig temmelig nøgtern,

Befolkningen er meget flittige Kirkegjængere; selv fra de længst borte liggende Steder kommer der Folk, saasandt Veiret ikke er rent urimeligt, uagtet hele Dagen gaar med for dem. Pietisteri eller andet sygeligt Udslag af Religiositet mærker man ikke, Dissentere findes ikke. Lægprædikanter modtages ikke uden Kritik.

Renligheden er i Almindelighed noksaa tilfredsstillende og synes at have gaaet adskillig frem. I 70-Aarene var Fnat overmaade almindelig; de to Tilfælde, jeg paa 3 Aar har havt, var hos særdeles renlige Folk, der Ingen smittede, uagtet den ene var Moder til en hel Braate Smaabørn. Lus er derimod ikke sjelden, men det ansees dog for en Skam at have den Slags Husdyr, og Folk vil gjerne have Raad for det. Der klages over, at Børnene faar det paa sig paa Skolen, men Lærerne mener, at det er en ren Sjeldenhed at se Lus paa Skolebørn. Kropsvask synes at være almindelig, Undertøi skiftes jævnlig. Ogsaa inden Døre er det almindeligvis ret tilfredsstillende, om man end ved nøiere Eftersyn kan finde, at der staar noget tilbage, — under Sengen f. Ex. ligger ofte et tykt Lag af Støv. Den grisede Uskik at slaas alt Affald lige udenfor Døren, synes det at være overmaade vanskeligt at faa udryddet.

Klædedragten maa i det Hele taget siges at være hensigtsmæssig, og baade Mænd og Kvinder har en udpræget Sands for at være rent og pent klædt. Mændene bærer almindelig en eller to hjemmevævede Uldtrøier nærmest Kroppen, udenpaa en Bomuldsskjorte; uldne Benklæder. Udenpaa solide, i Regelen hjemmeverkede Klæder. Paa Fødderne almindelig tykke Uldstrømper, derudenpaa korte Læster og Skaffestøvler, om Sommeren bare Strømper og Sko. Paa Sjøen bruges nu næsten udelukkende Oljeklæder; jeg kan kun erindre at have seet et eneste Par Skindbuxer. Kvinderne er ogsaa godt klædt i det Daglige. Uldent Undertøi er Regelen, savnes dog ofte hos gamle Koner og ganske unge Jenter. Udenpaa Uldtrøien et tykt Liv og ofte en tynd Sirts- eller Bomuldsbluse; et eller to Uldskjorter og udenpaa alt en hjemmeverket, solid Uldkjole. Som Hovedplag bruges Tørklæde; enkelte gamle Koner bærer en gammeldags, foret, sort Silkelue. Paa Benene tykke Strømper og solide Sko. Om Vinteren bruges af begge Kjøen meget almindelig «Lugger», tykke, varme, uldne Fodplag med paastrikket Skaft, indi haves Strømper og «Læster», tykke, strikkede Strømpfodder — udmærkede Vinterplag. Sjeldnere sees Kômager. Hjemme i Huset i det Daglige bruges af alle «Klomper» : Trætøfler med umaadelig tykke Saaler og uden Hælkappe. Disse sættes af udenfor Døren, hvor man til sine Tider kan se Gangen opfyldt af hele Familiens Fodtøi. At dette gjør det lettere for Husmoderen at holde Stuen ren, er selvsagt. At det skulde udsætte for Rheumatisme og Forkjølelse at gaa i Hoselæsten paa Gulvet, synes ikke at være Tilfældet; Strømperne er jo temmelig tykke. Kun i én Henseende kan jeg have noget at udsætte paa Klædselen, nemlig om Søndagene, naar Kvinderne reiser til Kirke fuldstændig byklædt, i tynde, sorte Kjoler, tynde Strømper, spidse, trange, tyndsaaled Lavsko, med en daarlig, tynd Jakke udenpaa en do. Kjole, og som Krone paa Værket en mere eller mindre bredbræmmed Hat, dekoreret med de yndigste Blomster — og saa Handsker. En daarlig Udrustning til en Reise paa et Par Timer, to Gange paa én Dag, paa aaben Baad i Storm og flere Graders Kulde, ofte saa de bliver vaade og maa sidde med Fødderne i Vand. Dette gjælder dog rent overveiende de unge Jenter; naar de er blevet gifte, synes det at genere dem mindre at klæde sig forsvarligt.

I Husbygningen er der liden Variation; den traditionelle Model maa benyttes, hvis man ikke vil faa Ord paa sig for at ville være «Storkar». Stundom kan Stuen være afdelt i to. Har Folk bedre Raad, er der en Stue i hver Ende af Huset. Denne Bygningsmaade har sine Ulemper. Da Dørene aldrig er rigtig tætte, er der stadig Træk gennem Kjøkkenet, saa der ganske vist bliver en

effektiv Ventilation; men det kan neppe være bra for Husets Kvinder, stadig at staa i Træk. En anden Ulempe er de mange Vinduer; der maa være mindst et paa hver Væg; naar saa to Døre og Ildsted kommer paa den fjerde Væg, maa der blive trækfuldt, og det bliver vanskeligt at finde Plads til en Seng. Disse er derfor gjennemgaaende altfor korte til de høie Steigvæinger. Ogsaa for Sengenes Længde er der en fast, traditional Norm. De har gjerne meget høie Sidekanter, saa Vedkommende ikke ligger paa Sengen, men nedi den, hvad der under Sygdom vanskeliggjør Stellet. Gode Sengklæder haves paa de fleste Steder, dog bruges vel meget Dundynen, medens gode Uldtæpper ikke er saa almindelige. I Sygdomstilfælde faar man dog en god Seng af en dobbelt sammenlagt Skindfeld med en «Rye» ovenpaa — paa samme Tid fast og elastisk. Lagener og Pudevar er ingen Sjeldenhed. Almindelig ligger Mand, Kone og Smaabørn i Stuen, medens større Børn og Tjenere ligger paa et Loftsrum ligeover. I dette er sjelden eget Ildsted, det opvarmes ved Røret fra Ovnen i Stuen samt gjennem en Luge i Gulvet, hvorigjennem den opvarmede Stueluft strømmer op.

Hvad Madstellet angaar, saa er det nok saa som saa de allerfleste Steder. Hvad jeg ser og hører om Næringsmidlers Opbevaring og Tilberedelse tyder paa, at Kvinderne gjennemgaaende ikke har Forstand paa at udnytte Næringsværdierne, og at de i det Hele fører en lidet økonomisk Husholdning. At benytte Levninger forstaar de saaledes ikke; hvad der bliver tilovers efter et Maal, gaar i Dyrene eller slaaes simpelthen ud. Der er nu ved Bodø Landbrugsskole oprettet et 1-aarigt Kursus for Oplæring i Landsstel, og her fra Bygden er anmeldt en Elev. Men ogsaa paa dette Omraade vil den konservative Bygdetradition være i Veien. Her er i Bygden mange Husmødre, som har tjent i tildels flere Aar i «konditionerede» Huse, uden at det synes, som deres Stel staar foran Andres. De er saa ræd for at blive beskyldt for at ville spille «Storkar», at de snarest søger at glemme, hvad de har lært. Desuden er vel ikke Tjeneste i et Byhus nogen absolut heldig Forskole for en Bondekone, om hun end, hvis hun har Anlæg derfor, kan faa Sands for lidt finere Renlighed og mere appetitlig Servering. Stellet i en Byhusholdning, hvor man jo ofte gjør sine Indkjøb for Dagen, bliver helt anderledes end paa Landet; dertil kommer, at det vel som Regel er smaat bevendt ogsaa med Byhusmødrenes Sands for økonomisk Husholdning, og de smaa Byhusholdninger er ofte endnu mindre renlige end paa Landet, og i «bedre Huse» vil jo vedkommende Husmoder have adskillig mere at rutte med end en almindelig Bondekone. Ikke desto mindre vil de unge Jenter gjerne til Byen — for at lære, som det officielt heder; de Ældre mener, det er for at more sig.

Næringsveiene:

A. Fiskeri.

Størsteparten af Distriktets mandlige, voxne Befolkning deltager i Lofot-fisket. Paa Grund af mislykket Fiske flere Aar i Rad har dog stadig Flere trukket sig tilbage. Meningsløst forekommer det mig, at Folk reiser herfra til Lofoten i Midten af Januar og ligger der og venter i et ørkesløst Dagdriverliv. Her er Telefon snart sagt til hver Gaard, saa de kan faa Underretning, strax Fisken kommer. Over Vestfjorden er der kun nogle faa Timers Reise paa Baad, og Dampskibsleilighed er der 3 Gange om Ugen, saa de i en Fart kan være paa Fiskepladsen. Jeg har til Mange paatalt det Spild af Arbeidskraft og Penge, denne seige Vedhængen ved gammel Tradition volder, og Alle synes at være enige med mig. Men det er vel som en Kone svarede, da jeg mente, at Konerne burde holde Mændene hjemme, til de saa, hvad det blev til. «Aa», sagde hun, «naar Nytaar er over, er der hverken Nytte eller Opyggels' ved Mandfolkene; de har ikke Ro til nogen Ting, bare ræker ud og ind i Dørene, saa de kan ligesaa godt være borte». Iaar er der dog Mange, som, belært af de sidste Aars

Erfaringer, har holdt sig længer hjemme. Ifjor viste det sig, at de, som blev hjemme, gjorde et ganske godt Hjemmefiske, uden at have nogen Udgifter, medens de Andre kom hjem og var «blevet skyldig paa Kosten». Efter Lofotfisket drager gjerne en Del Unggutter og enkelte Andre til Finmarken, hvor de ifjor gjorde det ganske bra. De Ældre kommer hjem fra Lofoten for at skjotte Jorden. Der drives ogsaa et ikke ubetydeligt Hjemmefiske, navnlig paa Sei og Kveite, og i de sidste Par Aar Flyndre, i de ydre Dele af Distriktet. Endel af Befolkningen deltager i Sildefiske som Leiekarer; af Notbrug findes meget faa.

Der kan vel være Spørgsmaal, om Deltagen i Lofotfisket, som det nu drives, kan kaldes lønsomt for en Bygd. Ved at summere Gjennemsnitslotterne for de sidste 10 Aar, faar jeg ud en gennemsnitlig Brutto-Lot paa Kr. 186,00 pr. Mand. Derfra maa trækkes Udgifter til Agn, som i den officielle Indberetning for 1900 anslaaes til Kr. 26,00 pr. Mand, Husleie: mindst Kr. 4,00, Tab af Redskab samt hvad det koster mere at leve paa Lofoten end hjemme. Paa Udgiftssiden burde ogsaa medtages de gennemsnitlig 21 Mand i sin bedste Alder, som aarligaars «blir» samt Ødelæggelse af Baade etc. Nettolotten kan derfor neppe sættes høiere end Kr. 125,00 pr. Mand. For dette ligger de da i Lofoten i 3 Maaneder! Dertil kommer den mindre heldige moralske Indvirkning, som Deltagerne i et slikt Fiske er udsat for. Jeg tænker her mindre paa Fristelserne til Drik, Usædelighed og til at klatte bort Penge. Men det hazardiøse i Bedriften med de enkelte store Gevinster frister til at stole paa Lykken og ikke paa sig selv; mon ikke Letsindigheden i Pengeveien delvis kan hænge sammen hermed? Deltagen i de store Fiskerier giver ogsaa Afsmag paa det jævne, stadige Arbeide, som dog i Længden for den store Masse lønner sig bedst. Dette vil man forstaa, naar det af Beretningen fremgaar, at af de 100 Dages Fisketid (16de Januar—26de April) er der 41 Liggedage for Uveir paa Østlofoten og 47 paa Vestlofoten (Gjennemsnit for Aarene 1891—1900); hertil maa vel lægges enkelte Søn- og Helligdage, da man vel ikke kan antage, at alle disse netop falder paa en Uveirsdag. Ialt kan man vel kanske sætte 50 Liggedage, med andre Ord hver anden Dag er Fiskerne henvist til et rent Dagdriverliv. De har ikke saa daarlige Ferier. Dette kan umulig være bra, uden for ældre Folk. Fiskerne selv siger som Regel, naar man snakker med dem herom, at det trods de smaa Gjennemsnitslotter er lønsomt, da de paa den Tid ikke har noget andet at tage sig til. Om de har Ret heri, er jeg ikke kompetent nok til at afgjøre, men det høres rart ud, og der er — selv her i Steigen — Folk, som i flere Aar har holdt sig hjemme og som udelukkende lever af sit Gaardsbrug; disse siger, at det i Længden lønner sig bedre at være hjemme for en Gaardmand, men at der kan være Mening i at reise til Lofoten for Husmænd, Inderster og Unggutter.

B. Jordbruget

er af stor Betydning og har i de sidste daarlige Aar været Redningsplanken for Folket. Gaardene — med Undtagelse af Prestegaarden med dens 23 Husmandspladse — er smaa. En Gaard, der føder 6 Kjør, regnes for stor. Nogen Drift er der dog ikke i Jordbruget paa disse Kanter, noget Regnskab føres heller ikke, saa de har nogensomhelst Greie paa, hvad der lønner sig og hvad ikke. En indirekte Indrømmelse af, at Gaardsstellet lader adskilligt tilbage at ønske, ligger i den hyppige Beklagelse over, at Gaarden ikke bliver drevet, som den skulde, snart fordi Vedkommende er for gammel, snart fordi der mangler Arbeidshjælp o. s. v. Der dyrkes Rug, Byg, Havre og Poteter samt drives Høavl. Med de smaa Besætninger bliver der lidet Gjødning, og Gjødningbehandlingen lader meget tilbage at ønske. Lidt Fiskeaffald og Tare benyttes paa sine Steder som Gjødning. Kunstige Gjødningmidler bruges mig bekjendt ikke.

Kreaturstellet staar ogsaa noget tilbage trods alle de præmierede Dyr og Budeier, der findes. Det er vel saa, at der skal deles ud et vist Antal Præmier. Gammel Tradition følges ogsaa i Kreaturstellet. Der sættes paa for mange Dyr, saa der bliver for knapt med Foder paa de fleste Steder, naar Sneen ligger længe om Vaaren. Kreaturerne staar golde midt paa Vinteren, saa det ofte er Uraad at skaffe en Skvæt Melk til Smaabørn eller Syge. I Distriktet er der to Meierier; Tilslutningen er dog paa langt nær ikke, hvad den burde være; de længer undaf Boende finder, at de Meieriet nærmest Boende har større Fordel end de selv, og foretrækker derfor at renoncere paa den Fortjeneste, de kunde have. I de senere Aar er der indkjøbt en hel Del smaa Haandseparatorer, der tiltaler Befolkningens Individualisme mere end Fællesmeierierne. En ikke ubetydelig Fordel for Jordbrugerne her er den letvindte Adgang til at faa solgt Smør og Kjød til jævnt gode Priser i Bodø, Kabelvaag og navnlig i Narvik. De sidste Aar har der om Høsten mødt op Folk sydfra, som har kjøbt op Faar og slagtet og saltet ned til Forsendelse sydover. Imidlertid kaster Folk adskillig Tid væk med selv at reise med sine Produkter istedetfor at ordne sig med en Kommissionær.

Hesteholdet er, især paa Engeløen, altfor stort; der er ikke paa langt nær jævnt Arbejde paa de smaa Brug for en Hest, — og at Flere slog sig sammen om én Hest, er jo utænkeligt i Norge. Naar Hestene tages ud af Stalden, er de ofte rent vilde, saa meget mere som der kun er ganske faa, som skjønner sig paa at dressere Heste. Paa et Par Steder bruges Oxer som Trækdyr til Eierens Tilfredshed, men det finder ikke Efterligning. Under en Samtale fornylig med en lidt ældre, meget forstandig Gaardbruger, beklagede han, at Hesten hans var saa uregjerlig, at han knapt havde Kræfter til at tøile den, og at den, naar han var borte paa Fiske, maatte staa paa Stalden, da han ikke kunde lade Kvindfolk eller halvvoxne Sønner bruge den. Hestens Galskab tilskrev han, at der ikke var stadigt Arbejde for den. Jeg bemærkede da, at en Hest under slige Omstændigheder blev et altfor kostbart Dyr at føde paa for en Gaard, og at det var bedre for ham at sælge Hesten og bruge Oxen. Han indrømmede fuldt ud Rigtigheden heraf, og skulde nok gjerne følge mit Raad, men «det var saa sjenerligt at kjøre med Oxen, Folk vilde flir' aat det». Et ganske karakteristisk Exempel paa, hvor stærkt Folk staar under Tryk af Tradition og Bygdeopinion; det maa ikke være sødt at være Foregangsmand under slige Forhold. Jeg skal tillægge, at den omtalte Mand er meget velstaaende og meget anset, saa han skulde synes at kunne bære en Del «Flir».

Faar holdes paa hver Gaard; med Hensyn paa Faareavl skal Steigens Herred staa langt fremme inden Amtet. En Stamhjort er stationeret paa Engeløen, og Faareracen her skal være svært fin. Gjedder holdes paa sine Steder. Svinehold er meget sjældent. Derimod synes der at være adskillig Interesse for Hønsæavl og for at skaffe sig Dyr af god Race; Hønsene begynder ogsaa tidlig at værpe her, lader det til; selv midtvinters kan man slumpe til at faa nylagte Æg. Man skulde vente, at her holdtes Gjæs og Ænder; de vilde jo her for en stor Del kunne føde sig selv, men Gjæs findes slet ikke og Ænder — eller «Piler»¹⁾, som Eierne kaldte dem, — kun paa en enkelt Gaard.

Til flere Gaarde hører der Skog; tynd, glissen Smaaskog af Birk og Furu, der dog Aar for Aar decimeres. Da Brændtorven i Høst paa Grund af det stadige Regn for Størstedelen blev ødelagt, kommer det til at gaa haardt ud over Skogen. Det er sørgeligt at se de store Hauger med Smaabirk, som mangesteds er kjørt ned til Gaarden. Somme hugger løs, alt hvad de kan, for at reise Kontanter. Der gjøres Intet for at bevare eller fornye Skogen uden paa en en-

¹⁾ Jfr. bergensk: Pilebeist.

kelt Gaard. Værnskogsregler er ikke vedtaget for Herredet, og jeg tror neppe, der inden Herredsstyret er nogen Stemning for et saadant Baand paa en tøilesløs Behandling af Skogen.

Der har været berettet, at Sandsen for Havedyrkning skulde være saa udbredt i Steigen. Dette er det rene Nonsens. Ganske vist ser man ikke sjelden ved Husene et indgjærdet Stykke, hvor der staar endel Poteter og Kaalrabi, og en sjelden Gang en vantreven Ribbusk eller et Par usle Blomster, overgroet af Ugræs; som Regel tror jeg man kan sige, at «Haven» er der, for at Hønsene skal have et Sted at hygge sig. Kun paa et Par Steder i Ledingen drives der virkeligt Havebrug. I Steigen er der kanske høiest 10 Steder, hvor der kan være Tale om Interesse for Havestel. Derimod synes man i den sidste Tid at have faaet Øinene op for, at det er pent at have lidt Trær omkring Husene. Man ser paa de fleste Gaarde, at der er plantet Birk og Rogn ved Husene. Ungdomslagene har plantet Trær rundt Kirkegaardene og et Par andre Steder.

C. Haandværk og Industri.

Industrien repræsenteres af de to omtalte Meierier samt en Del smaa Kværner og en Sag. Et Par Skomagere, en Skrædder og en Bager lever udelukkende af sit Haandværk, de øvrige — 3 Smede, et Par Malere o. s. v. — har Gaardsbrug eller driver Fiske ved Siden af. Hvad Husfliden angaar, saa spindes og væves der paa de fleste Gaarde og paa mange Husmandspladse. Det siges dog af Befolkningen selv, at der stadig bliver Færre, som kan væve. Meget almindelig er det, at unge Piger reiser til Bodø og gaar paa Syetablisement. Naar de saa er udlærte, kommer de hjem og nedsætter sig som Sypiger. Folket vil gjerne have et pent Snit og en moderne Façon paa sit Toilette, saa Sypigerne har nok at gjøre, medens man mere og mere slutter at sy i Hjemmene. Paa Skolerne gives Undervisning i Sløid og Haandarbeide, men der lader til at være udbredt Misnøie dermed hos Forældrene, dels fordi det koster Kommunen noget, dels «fordi det er sligt, som de kan lære hjemme».

D. Handel.

I Steigen er der for Tiden 5 faste Handelsmænd, to andre har gjort Konkurs; i Ledingen er der tre, deriblandt det store Handelssted paa Grøtø. Desuden er der flere af Bygdens Bønder, som for egen eller Andres Regning reiser til Lofoten for at kjøbe og salte Fisk, der delvis tørres til Klipfisk her.

Hvad Kommunikationer angaar, findes der næsten overalt Veie, der dog for en stor Del er i daarlig Forfatning, da de smaa Herreder ikke magter at vedligeholde dem. Af Distriktets 5 Dampskibsstoppesteder anløbes 1 to Gange, 2 fire Gange og 2 sex Gange ugentlig. Telegrafstation findes paa Grøtø, Statstelefonstation paa Engeløen; desuden findes et privat Telefonnet, der dog befinder sig i en meget slet Tilstand.